INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON THE CENTENARY OF THE TURKISH REPUBLIC WOMEN OF THE REPUBLIC / "THE REPUBLIC OF WOMEN" (1923-2023)
27th-29th October 2023

ABSTRACTS

ULUSLARARASI SEMPOZYUM 100. YILINDA CUMHURİYET'İN KADINLARI / "KADINLARIN CUMHURİYETİ" (1923-2023)
27-29 Ekim 2023

BİLDİRİ ÖZETLERİ

Yayına Hazırlayanlar
Aslı DAVAZ
Birsen TALAY KEŞOĞLU
Sakine YALÇIN

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı
BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ
FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

International Symposium
on the Centenary of the Turkish Republic
Women of the Republıc- the Republic of Women
(1923-2023)
27th-29th October 2023

ABSTRACTS

Uluslararası Sempozyum
100. Yılında
Cumhuriyet'in Kadınları/
Kadınların Cumhuriyeti (1923-2023)
27-29 Ekim 2023

BİLDİRİ ÖZETLERİ

Yayına Hazırlayan/Prepared by
Aslı Davaz, Birsen Talay Keşoğlu, Sakine Yalçın

KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ
VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI
Mürsel Paşa Caddesi, No: 8, Tarihi Bina,
Haliç-Fener, 34220, İstanbul
Telefon: +90 212 621 81 34
Email: kadineserleri@gmail.com
www.kadineserleri.org

BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ
Orhan Veli Kanık Caddesi No:114,
34810 Kavacık-Beykoz/İstanbul
Telefon: (0216) 912 22 52
E-Mail: bilgi@beykoz.edu.tr
www.beykoz.edu.tr

International Symposium
on the Centenary of the Turkish Republic
Women of the Republic- the Republic of Women
(1923-2023)
27th-29th October 2023

ABSTRACTS
Uluslararası Sempozyum
100. Yılında
Cumhuriyet'in Kadınları/
Kadınların Cumhuriyeti (1923-2023)
27-29 Ekim 2023

BİLDİRİ ÖZETLERİ

Yayına Hazırlayan/Prepared by
Aslı Davaz, Birsen Talay Keşoğlu, Sakine Yalçın

Sempozyum Sekreteryası/Symposium Secretariat
Berna Kokoz

Çeviri/ Translation
Ayşe Durakbaşa

Yayın Koordinasyonu/Publication Coordination
Neşe Gürses

Dizgi/Typesetting
Yeşim Ercan Aydın

KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ
VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI
Mürsel Paşa Caddesi, No: 8, Tarihi Bina,
Haliç-Fener, 34220, İstanbul
Telefon: +90 212 621 81 34
Email: kadineserleri@gmail.com
www.kadineserleri.org

BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ
Orhan Veli Kanık Caddesi No:114,
34810 Kavacık-Beykoz/İstanbul
Telefon: (0216) 912 22 52
E-Mail: bilgi@beykoz.edu.tr
www.beykoz.edu.tr

100. YILINDA CUMHURİYET'İN KADINLARI KADINLARIN CUMHURİYETİ (1923-2023)

Yayına Hazırlayan/Prepared by
Aslı Davaz, Birsen Talay Keşoğlu, Sakine Yalçın

KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI
BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ

İÇİNDEKİLER

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kadın Merkezli Bir Kütüphane ve Arşiv 17
Beykoz Üniversitesi 23
Uluslararası Sempozyum Duyurusu Bildiri Çağrısı 25
Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı ve Beykoz Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi 25
100. Yılında Cumhuriyet'in Kadınları/ "Kadınların Cumhuriyeti" (1923-2023) 27-29 Ekim 2023 25
International Symposıum On The Centenary of The Turkish Republic Women of The Republic "The Republic of Women" (1923-2023) 31

PANEL 1: TURKISH REPUBLIC, WOMEN AND INTERWAR BALKAN POLITICS THROUGH THE LENCES OF WOMENS PERIODICALS 39
Feminisms and Tensions within the Interwar Balkan Women's Movements, 1920s-1930s | **Krassimira Daskalova** 41
Književnstvo - What is the Future of the Past? | **Biljana Dojčinović** 45
Representations of Turkish Women During the Kemalist Reforms in the 1920s and 1930s in the Bulgarian Women's Periodicals | **Valentina Mitkova** 49
The Privileged Representation of the New Turkish Woman in Belgrade's Magazine "Žena Danas" (Woman Today), 1936-1940 | **Stanislava Barać** 53
Women and Diplomacy: Representations of Turkish Republic and Turkish Women's Activity in the Interwar Greek Feminist Periodicals | **Katerina Dalakoura** 57
"(Our New) Muslim Woman": Reception of Muslim Women in the Yugoslav Interwar Women's Periodicals: "Ženski pokret" (Women's Movement), "Žena i svet" (Woman And the World) and "Jugoslovenska žena" (Yugoslav Woman) | **Ivana Pantelić** 62

PANEL 2: TÜRKİYE'DE KADIN TARİHİNİ YAZMAK: KONULAR, KATKILAR, SORUNLAR 63
Türkiye'de Kadın Tarihi Çalışmalarının İzleği | **Serpil Çakır** 67
Osmanlı İmparatorluğu'nun Kadınları Hakkında Birincil Kaynaklar | **Betül İpşirli Argıt** 71
Osmanlı Hukukunun ve Arşiv Belgelerinin Cinsiyeti | **Başak Tuğ** 75
Erken 19. Yüzyılda Vefeyât Defterlerinde Kadınların ve Toplumsal Cinsiyet İlişkilerinin İzini Sürmek | **Gülhan Balsoy** 79
Geç Osmanlı İstanbul'unda Kadınların Günlük Hareketliliği: Kaynaklar ve Dijital Metodolojiler | **Müge Özbek** 83

Köy Enstitülü Kadınlar: Bellekten Dile Gelenler | **Firdevs Gümüşoğlu**.....87
Feminist Bir Bibliyografya Denemesi: "Kadın Gazetesi" (1947-1979) | **Aslı Davaz**.....91
Kadınları Biyografilerine Sığdırmak | **İpek Çalışlar**.....95

PANEL 3: TÜRKİYE'DE FEMİNİST BİLGİNİN ÜRETİMİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN ÇALIŞMALARI.....97
Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmalarının Akademi İçindeki ve Dışındaki Gelişiminin Yarım Yüzyıllık Tarihi | **Yıldız Ecevit**.....101
Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Lisansüstü Programlarında Üretilen Tezlerde Feminist Sorunsallar ve Metodolojik Yatkınlıklar | **Pınar Melis Yelsalı**.....105
Akademinin Eşiğindeki Feminizm: Ekin-Bilar Deneyimi | **Ayça Kurtoğlu**, **Özgür Mutlu Ulus**.....109
Kadın Hakları Karşıtı Siyaset ve Akademik Feminizm: Güncel Dinamikler | **Serpil Sancar**.....112
Üniversitelerde Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin "İnşa"sı ve "Dönüşüm"ü Üzerine Yeniden Düşünme | **Sevgi Uçan Çubukçu**.....115
Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Söylem ve Hareketler, Neoliberalleşme ve Dönüşen Bilgi Üretimi Süreçleri Çerçevesinde Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Bugünü ve Geleceğini Düşünmek | **Zeynep Gülru Göker**.....118

PANEL 4: KADIN HAREKETİNE BUGÜNDEN BAKMAK.....119
Türkiye'de Cumhuriyetçilik ve Feminizmin Bugünü | **Handan Koç**.....123
Feminist Politikanın Dönüşümünde Kampanyalar | **Serpil Çakır**.....127
Feminist Bilincin Yaygınlaştırılması: "Kadınca" Dergisi | **Nuray Göl**.....131
Bir Reddimiras Örneği Olarak 1970'lerde Türkiye'de Sosyalist Kadın Örgütlenmesine ve İlerici Kadınlar Derneği'ne Bugünden Bakmak... | **Birsen Talay Keşoğlu**.....135
Sendikal Hareket ve Feminizm | **Necla Akgökçe**.....138
2000 Sonrası Türkiye'sinde Feminist Hareketin Dönüşümü | **Bermal Küçük**141
Türkiye'de Kürt Kadın Hareketi | **Semiha Arı**.....145
Kuir ve Feminist Hareket Arasında İttifak ve Çatışmalar | **Yasemin Öz**.....149
Müslüman Feminist Kadınların Hikâyesine Yakından Bakmak | **Rümeysa Çamdereli**.....153
2020 Sonrası Değişen Politik Gündemde Kadın Hareketi ve EŞİK | **Hülya Gülbahar**.....156

PANEL 5: TÜRKİYE'DE LAİK REJİM VE SEKÜLARİZMİN DÖNÜŞÜMÜ VE KADIN HAKLARI.....157
Erken Cumhuriyet Döneminde Laikliğe Yeniden Bir Bakış | **Umut Azak**.....160
Laikliği Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Okumak: Erken Cumhuriyet Döneminde Peçe ve Çarşaf Yasakları, Kadınlar ve Sekülerleşme | **Sevgi Adak**.....162

"Deists", "New Secularists", or "Post-Muslims"? | **Pierre Hecker**.....163
Sekülarizm Odağında İslamcı Kadın Yazarlar | **Gülşen Çakıl Dinçer**.....169
Türkiye'de Kadın ve LGBTİ+ Hakları Karşıtlığında Teolojik Söylemler ve Anti-Sekülarizm: Maddeci-Feminist Bir Çerçeve Denemesi | **Funda Hülagü**.....173

PANEL 6: KADINLAR, KUŞAKLAR, DÖNEMLER: KADINI OYNAMAK.....175
Kadınlar, Kuşaklar, Dönemler: Kadını Oynamak | **Asuman Suner**, **Özgül Akıncı**, **Nihal Geyran Koldaş**.....178
Nora 2'de Kadınlık Temsilleri: Bu Oynanan Kimin Oyunu? | **Özgül Akıncı**..181

100. YILINDA CUMHURİYET'İN KADINLARI/ KADINLARIN CUMHURİYETİ (1923-2023) 183

CUMHURİYET'İN KADIN KUŞAKLARI (1923-1950) 185
Cumhuriyet'in Yıldız Kadınları | **Zeynep Keten**.....190
Modern Olmak: Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın Dergilerinde Kadın Modernliğinin Tanımı | **Hale Överoğlu**.....195
Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İzmir'de Günlük Yaşamdan Kadın Portreleri: Tarımsal Üretim ve İskân (1923-1939) | **Ece Özçeri** 198
Cumhuriyet'in Yetiştirdiği Bilim Kadınlarından Paris Pişmiş ve Meksika'ya Uzanan Bir Hayat Hikâyesi | **Ayşe Yarar**.....201
"Her Kadın Her Vakit ve Her Yerde Anadır": 1938-1942 Yılları Arasında Anneliğin Duygulanımsal ve Politik İzini Sürmek | **Elif Berfin Yağbasan** 205
İki Kişi, Tek Kariyer: Erken Cumhuriyet Döneminde Sefireler | **Müzeyyen Ezel Ünal**.....209
Erken Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Kadınların Giyim Kuşam, Tesettür ve Adabımuaşerete Dair Düşünceleri | **Melike Karabacak Yılmaz** 213
Türk Kadın Birliği'nde Nezihe Muhiddin ve Latife Bekir Dönemlerinin Karşılaştırmalı İncelemesi (1924-1935): Kadın Hareketi, Batı Modası ve Modernleşme | **Özlem Dilber**.....216
Bir Kahramanın Gölgelenen Yolculuğu: Halide Edip | **Nedim Saban**.....220
Cumhuriyet Döneminde Türk Kadın Hareketleri: Nezihe Muhiddin Önderliğinde Türk Kadınının Siyasi Mücadelesi | **Ümran Erkoyuncu**.....224
Cumhuriyet Dönemi Kadınlarının Entelektüel Ağını Otobiyografilerinde Aramak: "Roman Gibi" ve "Bir Dinozorun Anıları" | **Sena Şen Kara**.....228
Erken Cumhuriyet Döneminde Amerika'daki Gazetelerde Türk Kadınları ile İlgili Kaleme Alınmış Makaleler Üzerinden Sosyoekonomik Bir İnceleme | **Sema Keleş Yıldız**.....232
Modernleşme Yolunda Cumhuriyet'in Elit Kadınları Yetişiyor: Galatasaray Lisesi'nin "Mektepli Kızları"nın Kolektif Belleği | **Çağlayan Kovanlıkaya** 236

Köklü Bir Geleneğin Temsilcisi İzbeli Ailesinden Hafız Selma Hanım'ın Cumhuriyet'in Kuruluşuna Katkıları | **Dilara Uslu**.....241
Cumhuriyet Dönemi Türk Kadınının Modernleşme Sürecini Macar Basını Üzerinden Okumak | **Fatma Çalik Orhun**.....245
Üç Kuşak ve Cumhuriyet: Üç Kuşak Feministlerin Cumhuriyetin İlk Dönemine İlişkin Değerlendirmeleri | **Aylin Kılıç Cepdibi**.....250

CUMHURİYET'TE ÇOCUKLAR VE ÇOCUKLUK 253
"Annelere ve Çocuklara Salname" Işığında Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Çocuk Himayesi ve Çocuğun Yaşam İlkeleri | **Aysun Paşahan**.....255
Cumhuriyet'in 100. Yılında Türkiye'de Çocukların Sorunları "Cumhuriyet" Gazetesi ve "Yeni Şafak" Gazetesi Örnekleri | **Şebnem Cansun**.....260
Okullarda Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları Aracılığıyla Millî Kültür Aktarımı ve Sosyalizasyon | **Ayşe Yılmaz**.....264
Osmanlı Modernleşmesinin Son Faslından Erken Cumhuriyet'in İlk Perdesine: Baba-Kız İlişkisinin Değişimi ve Dönüşümü (1870-1930) | **Şaban Demir**.....267
Cumhuriyet'in Dönüştürme Mekanizmasındaki Çocukluk ve Kadınlık: Cumhuriyet'in Kadını Sıddıka Avar'dan Dersim'de Cumhuriyet Çocukları / Kadınlarının Üretiminde Eğitim Uygulamaları | **Dilşa Deniz**.....270
Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinin ("Araştırmacı Çocuk", "Dünyalı" ve "Uçurtma") Felsefi ve Estetik Anlayış Açısından Karşılaştırmalı Analizi (2000-2023) | **Zehra Nur Canpolat**.....274
1930'lu Yılların Çocuklarına Oyun ve Oyuncak Perspektifinden Bakmak: "Cumhuriyet" Gazetesi Çocuk Sayfaları Örneği (1930-1939) | **Belgin İpek**.....278

CUMHURİYET'TE İNANÇ VE DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ ALANINA KADINLAR AÇISINDAN BAKMAK.....281
Cumhuriyet Dönemi Türk Kadını Temsilleri: Halide Edip Adıvar, Sabiha Gökçen ve Fatma Seher Erden Portreleri Üzerine Bir Değerlendirme | **Onur Uzer**.....285
Türkiye'de Laiklik Savunucusu Kadın Derneklerinin Dünü-Bugünü: Süreklilikler ve Kırılmalar | **Bilge Durutürk**, **Berrin Koyuncu**.....289

CİNSİYET, CİNSELLİK, CİNSEL KİMLİK VE YÖNELİM.....291
Üçüncü Sayfa Haberciliği Kapsamında Maraş Yerel Basınında Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramlarının İşlenişi Açısından Kadın (1923-1960)..... | **Tülay Aydın**.....295
Çocuk Gelinlere Perinatal Sosyal Hizmet Çözümleri | **Esra Ağyar**.....299
Erkek Olma Korkusu: Osmanlı Kadın Dergilerinde Erkeklik Söyleminin Analizi | **Cansu Çakır**.....303
Türkiye'de Siyasal Alanda Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Söylemler | **Bengi Bezirgan Tanış**.....307

Yeni Türk Sineması'nda Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Cinsel Kimlik | **Aslı Gürbüz**.....311
Erken Cumhuriyet Dönemi Kamu Sağlığı Politikalarında Kadın Sağlığı ve Cinsellik: Sıhhi Popüler Kültür Metinleri Örneği | **Gamze Apaydın**.....316

EĞİTİM VE MESLEK HAYATINDA KADINLAR 321
Türk Kadınının Gücü: Filenin Sultanları | **Elif Konar** 325
1944-1948 Yıllarında İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ve Bir Kız Öğrencinin Deneyimiyle Ütopik Bir Mekân Öyküsü | **Ayşegül Baykan**.....329
Mualla Eyüboğlu'nun Köy Enstitüleri Dönemi ve İzlenimleri | **Işıl Çokuğraş**, **İrem Gençer**.....333
Bir Cumhuriyet Kadını: İlk Öğretmenlerden Kalbiye Tansel | **Aysıt Tansel** 338
Türk Yazılı Basınında Yönetici Olan Kadın Gazeteciler | **Mine Özdemir Güneli**.....342
Türkiye'de Akademide Kadınlar: 100 Yılda Ne Değişti? | **Aylin Çakıroğlu Çevik** 346
Üniversiteden Denizlere Dalgalı Sular: Kadın Gemi Mühendisleri | **Ece Erbuğ, Rabia Bilgin**.....350
Sümerbank, Çalışma İlişkileri ve Kadın Emeği: Çanakkale Deri Fabrikası Üzerine Bir Sözlü Tarih Çalışması | **Burcu Saka**, **Elif S. Mura**.....355
Türkiye'de Akademik Sektörde Çalışan Kadınlar ve "Akademik Yurttaşlık" | **Sevil Sümer**.....359
Women of the Republic in Three Generations | **Huriye Göncüoğlu Bodur**, **Konca Yumlu**.....361
Modernleşme Sürecinde Türkiye'de Kadın-Mimarlık Etkileşimi | **Sinem Tapkı**.....364
Yönetim Pozisyonlarındaki Kadınlara Yönelik Kalıp Yargılar: Varolmaya Çalışan Kadın | **Selda Limon**, **Hande Özdamar Tiğli**, **Gülden Karakuş** ..368
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planlarında Üniversitelerin Samimiyeti | **Selda Limon**, **Hande Özdamar Tiğli**, **Gülden Karakuş** 372
Türkiye'de Çağdaş Eğitim Metotlarını Öğrenmek ve Uygulamak İçin Gösterilen İsteğin Kadın Eğitimcilerde Çok Yüksek Olmasının Niceliksel Olarak Saptanması ve Bunun Sebep ve Motivasyonunun İncelenmesi | **Funda Salda Taşo**.....377
Cumhuriyetin İlk Kadın Mimarları: Leman Cevad Tomsu, Münevver Belen Gözeler ve Halkevi Projeleri | **Esra Koç**, **Hande Nur Güleçoğlu**, **Nuran Irapoğlu** 382
Türkiye'nin İlk Kadın Basketbol Millî Takımının Kısa Süren Macerası (1964-1967) | **Birsen Talay Keşoğlu**, **Ezgi Duyfem Kırılmaz**.....386
Görsel ve Yazılı Arşivlerinden Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Mezunlarının Anadolu'daki Modern Kadın İmajına Katkıları | **Ayşin Şişman** 391

FELSEFE, EDEBİYAT VE KADIN 393
Çağdaş Bir Birey Olarak Cumhuriyet Kadınını İnşa Etmek: Emre Kongar'dan "Kızlarıma Mektuplar" | **Nihan Nilay Çelik**.....397
Feminist ve Antifeminist Tezlerin Sunuluşunda Mecmua Şiirleri: "Kadınlar Dünyası" ve "Akbaba" Örneği | **Zeynep Tek**.....401
Suat Derviş'in Kadın Karakterlerinin İstanbul'u | **Işıl Çokuğraş**, **Şule Bakal**.....405
Aysel Payaslı'nın Romanlarında Toplumsal Cinsiyet ve Kadına Yönelik Şiddetin Yansımaları | **Ayşe Sümeyye Kolakoğlu**.....408
Lâle Müldür Şiirinde Bir Aşkınlık Metaforu Olarak "Noli Me Tangere": Bedenin, Kimliğin, Sınırların Ötesinde | **Nilay Özer**.....411
Sanatlar Arası Düzlemde "İkinci Yeni" Şiirinde Estetik ve İdeal İmgeler Olarak "Kadın" | **Gizem Kunduracı**.....415
Yok Sayılmaya Direnmek: Cumhuriyet Döneminin "İlk" Şair Kadını Neriman Hikmet'in "Köyün Dulları" Adlı Romanında Kadın Kimliği | **Bahanur Garan Gökşen**.....419
Füsun Akatlı'nın Edebiyat Felsefesi | **Ömür Karslı**.....423
1933'ten 2023'e Türkçe Polisiyede Kadın Yazarlar, Kadın Dedektifler, Kadın Suçlular | **Didem Ardalı Büyükarman**.....427
Feminist Edebiyat Eleştirisi ve Erendiz Atasü | **Baran Barış**.....431
"Kafamda Bir Tuhaflık" Romanında Aile Kurumu ve Kadının Yeri | **Soner Akpınar**, **Büşra Şahin**.....436
Kadın Şair, Şiir, Cumhuriyet: Şükûfe Nihal'in Şiirlerinde İdeolojik İzler | **Ürün Şen Sönmez**.....440
Tomris Uyar'ın Gündökümlerinde "Kadın Yazar" Kimliğinin İnşası | **Özge Şahin**.....444
Erken Cumhuriyet Dönemi Popüler Kültür Edebiyat Eserlerinde Kadın Çevirmen Merceğinden Kadın Kahramanlar: Feminist Çeviri İzleri, Cinsiyet ve Cinsellik Algısı | **Şaziye Çıkrıkcı**.....448
Kadın Roman Karakterlerinin Şehir Deneyimleri: Şehrin Sokaklarında Dolaşa(maya)n Kadınlar | **Zeynep Zengin**.....452
"İkinci Gençlik" Romanında Arzunun Belirleyicisi Olarak "Belkıs" | **Melike Yakut**.....456
"Yeni Turan": Türkçü Bir Ütopya mı? | **Ferhat Eroğlu**.....460
Bireylik Yolculuğunda Evden Kaçan Kadın Karakterler | **Neşe Pelin Kaya**.....464
Evde Olmak ya da Olmamak: Adalet Ağaoğlu'nun "Kozalar" ve Nazlı Eray'ın "Monte Kristo" Metinlerinde Özgürlük Problemi | **Deniz Aktan Küçük**.....468
Ebeveynleşmiş Çocuktan Fedakâr Âşığa Yaralı Şifacı Kadınlar: Halide Edip Adıvar'ın "Çaresaz" Adlı Eserinde Aile Dinamikleri | **Duygu Dinçer**.....472
Cumhuriyet'in İzini Otomobille Sürmek: "Kızıl Serap" ve "Ayten" Romanlarında Yaya Kalmayan Kadın İmajı | **Gülben Sevgi**.....476
Tutunamama'nın Cinsiyeti: Türk Romanının "Tutunamayan" Kadın Roman Kişileri | **Bengü Vahapoğlu**.....480

Gülten Akın Şiirinde Ontolojik Sorgulamalar | **Gökay Durmuş**.....484
Cumhuriyet'ten Günümüze "Hidayet"in Dönüşümü: Muhafazakâr Romanlarda Din ve Toplumsal Cinsiyet | **Tuğba Sivri Çınar**.....488
Ötekilerin Sesi Olarak Bir Minör Edebiyat İncelemesi: Sevim Burak | **Umut Belek Erşen**.....492
Ayşe Kulin'in Romanlarındaki Türk Kadın Temsillerine Panoramik Bir Bakış: "Hayat - Dürbünümdeki Kırk Sene - 1941-1964" ve "Hüzün - Dürbünümdeki Kırk Sene - 1964-1983" | **Zehra Güven Kılıçarslan**.....496
Cem Akaş'ın "Y" Adlı Distopyasında Kadının Temsili | **Fesun Koşmak**.....500
Halide Edip's Coriolanus: Taking off the Shirt of Fire | **Hatice Karaman**.....502
Hayatın Manası ve Anka Kuşları: Safiye Erol'un Eserlerinde Aşk ve Kadın | **Hülya Kaşıkcı**.....506
Cumhuriyet Döneminde Yazarlık Endişesinin Dönüşümü ve "Eşyanın Patriarkası": Yazar Kadınlar ve Araba Yarışları | **Duygu Oylubaş Katfar**....510
Tezer Taşkıran'ın Eğitim Felsefesi ve Çocuk Haklarına Yaklaşımı | **Eylem Yolsal Murteza**.....514
Türkiye'de Kadın Edebiyatının Değişen Söylemi | **Neşe Özdemir**.....518
Bir Cumhuriyet Kadını Şükûfe Nihal'in Romanlarında Tarihin İz Düşümleri | **Vehbiye Eviz**.....521
Şairlik Yönüyle Muazzez İlmiye Çığ: Atatürk ve Cumhuriyet Aydınlanması | **Soner Akpınar**.....524
Darbe Dönemini Anlatan Romanlarda Kadın Görünümleri | **Eylem Dereli Saltık**.....528
Şebnem İşigüzel Romanlarında Deliliğin Feminist Anlatım Yöntemi Olarak Kullanımı | **Merve Fidangül**.....532
Bir Öncü Kadın Gazeteci ve Yazar: Suat Derviş | **Nazlı Gündüz**.....536
Eğitim ve Meslek Hayatında İki Öncü Kadın: Halide Edip Adıvar ve Mîna Urgan | **Nazlı Gündüz**.....540
Şükûfe Nihal'in "Yalnız Dönüyorum" Adlı Romanında Aydın Bir Cumhuriyet Kadınının Dünyası | **Alev Önder**.....544
Kerime Nadir Romanlarında Toplumsal Cinsiyet | **Evşen Çerkeşli**.....548

KADIN TARİHİ, FEMİNİZM VE ARŞİVCİLİK 551
Kadın Tarihi, Feminizm ve Arşivcilik Erken Cumhuriyet Dönemi Basınında Kadında Kısa Saç Modası | **Duygu Koç**.....555
Feminist Bellek İçin Sözlü Tarih Çalışmalarında Feminist Stüdyo Deneyim ve İmkânları; Prof. Dr. Gaye Nevin Erbatur ile Sözlü Tarih Çalışması | **Nüket Elpeze Ergeç**.....559
Millî Mücadele Döneminde İlk Kadın Mitingi | **Merve Kıran**.....563
Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın Hareketleri ve Türk Kadınlar Birliği'nin Siyasal Haklar Mücadelesi (1923-1935) | **Yusuf İnan**.....567
İstanbul Şehir Meclisi'nde En Uzun Süre Görev Yapan Kadın Meclis Üyesi: Refika Hulusi Behçet (1905-1993) | **Songül Güneş**.....571

Mimarlık Alanında Kadın Konusunda Hazırlanmış Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Bibliyografik Bir İnceleme | **Büşra Topdağı Yazıcı**, **Gizem Seymen** 574
Özgürleşme ile "Devlet Feminizmi" Arasında Türkiye'de Kadın Haklarının Gelişimi, 1923-1935: Amerikalı Diplomatların Gözlemleri Üzerinden Bir Değerlendirme | **Emre Feyzi Çolakoğlu**, **Sinem Yüksel Çendek** 577

KADIN VE HUKUK 579
Türk Hukuk Sisteminde Feminist Mücadelenin Dünü ve Bugünü | **Emek Aydın**, **Eylem Mercimek** 581
Kadınların Nafakaya Erişimini Yeniden Düşünmek: Yoksulluk Nafakasının Gerekçeleri, Pratik Sorunları ve Son Tartışmalar ile Bunların Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Vatandaşlıklarına Etkileri Üzerine Bir İnceleme | **Sine Gençaslan** 585
"Boşamak Yalnız Erkeğe Verilmiş Bir Haktır": Mehmed Rauf'un "Son Yıldız"ında Eşitlik Mücadelesi | **Güneş Sezen**, **Çimen Günay Erkol** 589

KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET YAYINCILIĞI 591
Yirminci Yüzyıl Türk Kadınına Süreli Yayınlar Üzerinden Bakış | **Eslem Saraçoğlu** 595
"Kadınca" ve "Kadınların Sesi" Dergileri Üzerinden Dönemin (1975-1980) Annelik İdeolojilerini İncelemek | **Ebrar Begüm Üstün**, **Gülçin Con Wright** 599
Erken Cumhuriyet Döneminden Bugüne Türk Kadın Dergilerinde Aktivist Çevirinin Yükselişi | **Özlem Gülen** 603

KÜRESELLEŞME, GÖÇ, ÇEVRE SORUNLARI VE KADINLAR 605
Turizm Eğlence Sektöründe Göçmen Kadın İstihdamı | **Lütfiye Pınar Alkan** 610

MEDYA, SANAT VE GÖRSEL TEMSİL AÇISINDAN KADINLAR 613
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Kadın Sinemacı: Sabahat Filmer | **Esin Berktaş** 618
Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Afişlerde Kadın İmgesinin Konumlandırılması ve Göstergebilimsel Analizi | **Serap Bozkurt**, **İrem A. Danacılar** 623
İran Kadın Dergilerinde Türk Kadın Haberleri (1923-1957) | **Elaheh Soleimannezhad** 627
Kültürel Mirasın Yorumlanışında Kadın Temsili: Türk Tarih Müzesi Örneği | **Emel Aksan** 631
Karikatürlerde Geleneğin Tutsağı, Resim Sanatında Hür Cumhuriyet Kadını | **Şennur Türk** 636
2. Dünya Savaşı Karikatürlerinde Kadınlık Temsilleri: "Karikatür" Dergisi Örneği | **Özlem Akkaya** 641

Yenilikçi Tasarımlarıyla Endüstride Fark Yaratan Türk Kadın Tasarımcılar | **Ayça Büyükçınar** 646
Cumhuriyet'in Modernleşme İdealleri Bağlamında "Kadın Dünyası" Dergisinin Kadınlığa Dair Söylemi | **Gamzehan Binici** 650
"Hürriyet" Gazetesi Neşriyatı "Hürriyet Ana Baba Rehberi": 1970'lerin Başında Türk Kadınına Dayatılan Temsil | **Burcu Asena Salman**....654
Cumhuriyet'in Gazetesi "Cumhuriyet"te Modernitenin Görünen Yüzü Olarak Kadın Temsilleri | **Ayla Acar** 658
Medyadaki Kadın Görünümlerinin Reeldeki Kadını Etkileyişi Üzerine Nicel Bir Çalışma | **Pınar Polat**, **Seval Bulut**....662
Unutulan ve Hatırlananı Sorgulamak: Cumhuriyet'in İki Sanatçı Kadını Müreccel (Özsever) Küçükaksoy ve Mukaddes (Erol) Saran | **İlkay Canan Okkalı**, **Elif Dastarlı**....666
Kerime Nadir'in Bir Yazar Kadın Olarak Portresi | **Füsun Ertuğ** 670
Geyve'nin Yerel Basınında Kadına Ait Unsurların İncelenmesi (1955-1971) | **Berrin Sarıtunç**, **Elif Uzun**, **Tuğba Saygılı**....674
"Cumhuriyet" Temalı Reklamlarda Kadın İmajının Göstergebilimsel Analizi | **Fahrünnisa Kazan**....678
Cumhuriyet'in 100. Yılında Türk Sinemasında Kadın Temsilleri | **Muhsine Sekmen**....682
Uygulamalı Etnomüzikoloji Projesi Olarak "Kadınlar Dünyayı Çalıyor/ Söylüyor" | **Özlem Doğuş Varlı** 686
Erken Cumhuriyet Döneminde Toplumsal Cinsiyet Kimliklerinin Şekillenmesi: Halkevleri Tiyatro Sahnesi Örneği | **Alexandros Lamprou** 689
Türkiye'de Sanat ve Heykel Eğitiminde Kayserili Bir Kadın Heykeltıraş: Bir Cumhuriyet Sanatçısı Mari Gerekmezyan | **Hikmet Daylan**....692
Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e Geçiş Döneminde Yetişen Öncü Bir Kadın İllüstratör: Sabiha Rüştü Bozcalı | **Sofya Cihan Canbolat** 696
Performans Sanatında Kendi Bedenini Kullanan Kadın Sanatçılar ve İzleyicinin Değişen Rolü | **Ayşegül Türk** 700
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Miras Bir Sanatçı: Ressam Sabiha Bozcalı ve Evrak-ı Metrukesi | **Anıl Göç**....704
Eril Mekânı Dönüştürmek: Günümüz Türkiye'si Teatral Performanslarında Kadın ve Mekân | **Demet Karabulut Dede**....708
Sıradışı Bir Cumhuriyet Kadını Erna Eckstein ve Geride Bıraktığı Fotoğraf Arşivi | **Berna Güler**....713
İçerik Üretimi Olarak Medyada Kadın Karakter Analizine Bir Örnek: "Sıcak Kafa" Dizisi | **Işıl Çobanlı Erdönmez**, **Janet Barış**....717
Toplumsal Cinsiyetin İnşasında Üründeki Görsel İletişim Öğelerinin Rolü: Tüketici Davranışlarına Yönelik Bir Araştırma | **Nazlı Koç**, **Çiğdem Başfırıncı**....721
2000 Sonrası Türk Sinemasında Namus Bahaneli Cinayetlerin Feminist Metodoloji ile Çözümlenmesi | **Aslı Gürbüz**....725

Çağdaş Sanatta Toplumsal Cinsiyet ve Sınıf İlişkilerinin Kesişimi: Nancy Atakan Örneği | **Burcu Kaya Karaduman** 729

SİYASAL KATILIM VE KARŞIT KAMUSAL ALANLARDA KADINLAR.....731
Parlamenter, Bilim Kadını Bahriye Üçok ve Savunduğu Kadın Hakları | **Seher Tandoğar**.....735
Satı Kadın'dan Hatı Çırpan'a: Devlet Feminizmi ve Siyasal Katılım | **Tuğçe Özdemir**.....739
Yerel Siyasette Temsilin Toplumsal Cinsiyetli Dinamikleri: Ankara İli Çankaya İlçesinde Kadın Muhtarlar | **Canan Aslan Akman**, **Tamay Gültepe** 743
Maskülinist Geri Tepme ve KADEM | **Çimen Günay Erkol**, **Nurseli Yeşim Sünbüloğlu**.....747
Beyoğlu Belediye Başkanlığı'na Aday Olmuş Bir Kadın: Bilge Sönmez Kutlu'nun Siyasi Yaşamı ve 1999 Yerel Seçim Adaylığı | **Merin Sever**.....751
Türkiye'de Çok Partili Dönemin İlk Yıllarında Kadın Siyasetçi Olmak: Müfide İlhan Örneği | **Nesli Özkay Dikkaya**, **Fahriye Dinçer**.....756
Siyasetin Demokratik Dönüşümünde Kadınların Siyasi Partiler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi | **Nimet Bolluk Kalınsaz** 760
12 Eylül Darbesi, Cinsiyet ve Bellek: Sosyalist Kadınların Kızlarının Politik Öznellikleri | **Nilüfer Bulut**.....764
Türkiye Cumhuriyeti'nde Kadın ve Yerel Oy Hakkı: Ataerkil Baskıların "Yapışkanlığı" | **Lucie Drechselová**.....768
Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşundan Günümüze | **Halil Emre Deniş**.....772
Kadınların Yerel Siyasetle İmtihanı: Belediye Meclislerinde Kadın Üye Olmak | **Ayşe Kaşıkırık** 776
Cumhuriyet Tarihinde Kadınların Parlamentodaki Temsiliyet Sorunu | **Muhabbet Doyran** 780
Suat Derviş'in Siyasi Yönü | **Demet Çakır Kalem** 783
Nur Vergin ve Türk Siyasetinin Sosyolojisi | **Cihan Kalem** 785
Karar Alma Mekanizmalarında Kadın ve Cam Tavan Sendromu | **Elvan Dürbin Gümüş**.....789

TAŞRADA VE KENTLERDE DEĞİŞEN GÜNDELİK HAYAT VE KADIN HAYATLARI.....791
"Çoğu Geceler Çocuklarım Yarı Aç Yatıyor..." Türkiye'de Kadın Fabrika İşçilerinin Söylemlerinde Geçim Sıkıntısı (1935-1936) | **Mustafa Koç** 795
Cumhuriyet'ten Neoliberal Muhafazakâr Yönetime: Türkiye'de Değişen Cinsiyet Rejimleri, Kadınlar ve Kamusal Alan | **Selda Tuncer** 799
Kent Sosyolojisi Okumasıyla Latife Tekin'in İlk Dönem Romanlarında Kent ve Kadın İlişkisi | **Burcu Yılmaz Çebin**.....804

TÜRKİYE'DE KADIN EMEĞİ 807
Kırsal Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadın Kooperatiflerine Yönelik Politik Yaklaşımlarının ve Faaliyetlerinin Analizi | **Bengü Kurtege Sefer**....811

Geçmişe Dönük Bir Yeniden Anlamlandırma: Nazilli Sümerbank Fabrika Kombinasında Üretim ve Yeniden Üretim Süreçlerinde Kadın Emeği | **Sezen Çilengir**.....815
Kadın Güçlenmesi Perspektifinden 2000'lerden Günümüze Türkiye'de Kadın Kooperatiflerinin Gelişimi | **Ergül Ballı**.....819
2015-2022 Türkiye İşçi Protestolarında Kadın İşçiler | **Ebru Işıklı**.....823
Türkiye'de e-Ticaret Platformlarında Satış Yapan Kırsal Kadın Kooperatiflerinin İncelemesi | **Özgür Burçak Gürsoy**.....827

TÜRKİYE'DE KADIN HAREKETİNİN TARİHÎ BİRİKİMİ: OSMANLI KADIN HAREKETİNDEN DİJİTAL FEMİNİST HAREKETE.....829
Türkiye'de Kadınların Siyasal Hak Mücadelesinin Gizli Kahramanı Nezihe Muhiddin | **Cennet Ceren Çavuş**.....833
Türkiye Feminist Hareketinde Örgütlenme Perspektifleri ve Pratikleri: 1980'ler ve 90'lar Üzerine Karşılaştırmalı bir Değerlendirme | **Esen Özdemir**.....837
Kadınlar Halk Fırkası'ndan Türk Kadın Birliği'ne: Toplumsal ve Siyasal Alanda Kadın Mücadelesine Genel Bakış | **Ayfer Dağdelen**.....841
Representation and Self-Representation of Young Women on the Digital Storytelling Platform Wattpad in Turkey | **Aslı Özenç**.....843

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN ÇALIŞMALARININ DÜNÜ-BUGÜNÜ.....845
Cumhuriyetin Kadınları Kimler? Bulgaristan Göçmeni Kadınların Modernlik ve Toplumsal Cinsiyete Bakışları ve Sorgulamaları | **Gül Özsan**, **Oya Morva**.....849
Savaş ve Cinsel Şiddet (Tecavüz): 1919-1922 Yılları Arasında Anadolu'da İtilaf Devletleri İşgali, Sivil Halka Uygulanan Tecavüzler ve Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarındaki Yeri | **Birten Çelik**.....853
Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi Üzerine: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünden Bulgular | **Elmas Yelkesen**.....857

YENİDEN ÜRETİM, CİNSİYET, CİNSELLİK VE ATAERKİLLİK KISKACINDA KADINLAR.....859
Türkiye'de Kadın Görünürlüğü ve Feminist Politikalar | **Bahar Özsoy**, **Esra B. Sipahi**.....863
1965 Nüfus Planlaması Yasası Tartışmaları Ekseninde Kadının Üreme Hakkı..... | **Gurbet Gökgöz Bilen**.....868
Erken Cumhuriyet Döneminde Bir Biyopolitika Alanı Olarak Kadın Sağlığı: "Türk Kadın Yolu"nun Kadın Sağlığı Politikalarına Yaklaşımı | **Elif Burcu Özkan**.....872
Üç Kadın Yazarın Biyografisinden İdeal Cumhuriyet Kadınına Bütünlük Arayışı | **Hilal Akça**.....876
Paternalizmin Yeniden İcadı ve Paternalizme Direnmek | **Pınar Melis Yelsalı Parmaksız**.....880
Türkiye'de Kadının "Madun" Konumuna Kadına Yönelik Şiddet Üzerinden Bakmak | **Dilek Keleş**, **Duygu Onay Çöker**.....884

Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumu ve Evlilik İlişkilerine Yansımaları Üzerine Bir İnceleme: Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Evlilikle İlişkisi | **Nilgün Sönmez**.....888
"Ulus Anlatısı" mı Polilog mu? Kuruluş Dönemi Kadın Yazınında Eril Vesayetin Eleştirisi | **Bilge Ulusman**.....892
Türkiye'de Kadın Yoksulluğu | **Fatma Pınar Arslan** 896
Neoklasik İktisadın Kör Noktası: Yeniden Üretim | **Berna Arsoy** 900
"Bütün Siyah Kadınların Seks Sattığını Düşünüyorlar, İnanabiliyor musun?" | **Yeliz Kendir Gök** 904
Tekno-Millî Rahimler: Milenyum Türkiye'sinde Deneysel Rahim Nakilleri | **Burcu Mutlu** 908
Saydamlaşmanın Yüzyılında Prenatal Ulstrasonografik Görüntülemenin Etik Sonuçları | **Ayşe Uslu** 913
Beden- Mekân İlişkisinde Kadının Medyada Oluşturulması: Jibaro Örneği | **Semay Buket Şahin** 918
Tek Parti Dönemi'nde Kadının Doğurganlık Hakları | **Ahmet Yılmaz**.....922
Periyot/Regl Döneminin SosyoKültürel Yapı Bağlamında Kadınların Hayatlarına Etkisinin Feminist Bakış Açısıyla İncelenmesi | **Nüket Elpeze Ergeç**.....926

BİLİM VE MÜHENDİSLİKTE KADINLAR.....929
Mühendislik Alanlarında Kadınlar: Türkiye'nin Özgünlüğünü Anlamak | **Berna Zengin Arslan**.....932
İlk Kadın Bilim Tarihçimiz Sevim Tekeli | **Bihter Türkmenoğlu** 935
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadınlar ve Doğa Bilimleri | **Seriyye Akan** 937
Türk Arkeolojisinde Jale İnan | **Erdal Polat** 940
Beyaz Baretli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Farkındalığına Sosyolojik Bakış: Ankara-Balıkesir Kenti Örneği | **Yonca Altındal**, **Beyza Köseoğlu**.....944
Cumhuriyet'in Kadınları ve Gelişen Yapay Zekâ: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Teknoloji | **Şeyma Bozkurt Uzan**.....948

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı
Kadın Merkezli Bir Kütüphane ve Arşiv

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, kuruluş senedinde de belirtildiği gibi "Kadınların geçmişini iyi tanımak, bu bilgileri araştırmacılara derli toplu bir şekilde sunmak ve bugünün yazılı belgelerini gelecek nesiller için saklamak" amacıyla kuruldu. 8 Mart 1990'da tüzel kişiliğini kazanan Vakıf, 14 Nisan 1990'da, İstanbul'un Haliç-Fener semtinde tarihi bir binada hizmete açıldı. Vakfın bugün de faaliyetlerini sürdürdüğü bu bina, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nce tahsis edilmiş olup, binanın giderleri, restorasyon ve bakım onarım çalışmaları yine Belediye tarafından karşılanmaktadır. Türkiye'nin ilk ve tek kadın merkezli arşiv ve kütüphanesi olan Vakıf, koleksiyonları Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de kadınlara ait ya da kadınlarla ilgili eserleri, belgeleri barındırması açısından, önemli bir kurumdur. Var olan malzemenin sürekli olarak yitirilme veya yok edilme tehlikesinin bilinciyle yazılı, işitsel, görsel ve üç boyutlu materyalleri/belgeleri toplayarak arşiv ve koleksiyonlarını oluşturan Vakıf, kadınlara dair günlük ve özel yaşamla ilgili kaynakları elde etmek için özel bir çaba gösterir. Bu kaynaklar, kadınların kişisel arşivleri, aile evrakları ve arşivleri, mektuplar, günceler; kadın örgütlerinin kampanyaları ve kayıtları, sanat eserleri, kadınların otobiyografileri ve biyografileri, filmler, videolar, afişler, efemera, sözlü tarih kayıtları ve transkripsiyonları olup, kadınlar hakkında başka hiçbir yerde bulunamayacak çok değerli bilgi kaynaklarını oluşturur. Vakıfta; Özel Arşivler, Kadın Örgütleri ve Örgütlenmeleri, Efemera, Gazete Kupür, Afiş, Görsel, Nadir Eserler, Sözlü Tarih, Kitap, Süreli Yayın, Tez, Makale, Sanat Eserleri, Kadın Yazarlar, Kadın Sanatçılar ve İşitsel başlıkları adı altında 16 koleksiyon bulunmaktadır. Vakıf, sadece belge ve arşiv sağlamakla yetinmez, aynı zamanda başka kurumlarda bulunan kadınlarla ilgili belgelerin yerlerini saptar, bibliyografyalar, arşiv katalogları hazırlayarak bu belgeleri kayda geçirir. Erişebildiği kaynaklardan yola çıkarak, bu kaynakların araştırmacıya ulaşabilmesi için "İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası (1869-1927)", "Kadın Süreli Yayınları Bib-

liyografyası: Hanımlar Âlemi'nden Roza'ya (1928-1996)", "Kadın Yazıları: Kadınların Edebiyat Ürünleri, Kadınlar Üzerine Yazılanlar ve Tezler Bibliyografyası (1955-1990)" ve "Kadın Konulu Kitaplar Bibliyografyası (1729-2002)" olmak üzere 4 bibliyografya çalışması yayımlamıştır. Ayrıca kadınların konumu ve kadın çalışmalarına ilişkin bilginin indekslenmesi ve erişimi için oluşturulmuş kontrollü terimler listesi olan "Türkiye Kadın Thesaurusu: Kadın Konulu Kavramlar Dizini"ni hazırlamış, düzenlediği sempozyumların bildirilerini kitap/e-kitap olarak yayımlamıştır.

Vakıf, 1990-2018 yılları arasında; kadın merkezli ulusal/uluslararası sempozyumlar, paneller, konferanslar, söyleşiler, açık oturumlar, oyun gösterimleri, eğitim seminerleri, konserler, sergiler, okuma günleri, geziler, dia ve film gösterileri, imza günleri, şiir dinletileri olmak üzere 500 civarında etkinlik düzenlemiştir. Vakfın kuruluşunun 20. yılı çalışmaları kapsamında, eski harfli Türkçe kadın dergilerinden 8 dergi, Osmanlı Türkçesi bilmeyen, bunun eksikliğini hisseden araştırmacılar için Kadınların Belleği Dizisi adıyla çeviri yazımı yapılarak yayımlanmıştır. 2017-2020 döneminde, 30. yıl özel yayını olarak Kadınların Belleği Dizisi 2 Çeviri Yazım Projesi kapsamında bir önceki dizide çeviri yazımı yapılmayan 32 eski harfli Türkçe kadın dergisinin çeviri yazımı yapılmaktadır.

Vakıf, sağlama, koruma ve erişime sunma çalışmaları çerçevesinde önemli özel arşivler ve koleksiyonlar temin etmekte, bu arşiv ve koleksiyonların daha çağdaş bir düzende, okuyucuya ve araştırmacıya sunulması amacıyla yeni düzenlemeler yapmakta ve erişimi hızlandırmak ve kolaylaştırmak için dijitalleştirme çalışmaları sürdürmektedir. Vakfın geleneksel bir yayını olan tematik ajandaların yayınlanması da çalışmalarının bir parçası olarak devam etmektedir.

1990 yılından bu yana Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın geldiği aşama, bu konuya duyulan ilginin ve bu işe emeğini, zamanını, kısıtlı da olsa maddi olanaklarını sunan yüzlerce kişinin çabalarının sonucudur.

The Women's Library and Information Centre Foundation

The Women's Library and Information Centre Foundation (WLICF) is the first and only women-centred library and archive in Turkey. It was founded in İstanbul and opened to the public on the 14th April, 1990. At that time, the women's movement in Turkey had already produced a wealth of documents related to the struggle for women's rights. These documents concerned issues such as equal pay for equal work, equality in civil rights, ending all kinds of violence against women and equal representation in parliament. The collections of the Women's Library in Istanbul are organized in sixteen main sections: Women's Private Papers, Women's Oral History, Women's Organizations, Ephemera, Women Writers, Women Artists, Visual Documents, Audio Material, Posters, Art Collections, Newspaper Clippings, Books, Periodicals, Rare Material, Thesis-Dissertations and Articles.

These documents are unique and cannot be found elsewhere. Because libraries and archives centres in general do not have an acquisition policy regarding the women's movement documents in Turkey, large quantities of ephemeral material regarding the women's movement is only kept by the Women's Library. The institution frames and constitutes the memory of women and the women's movement, and the growth of our collection is parallel to the development of the feminist consciousness in Turkey.

Since its foundation, the WLICF has acquired valuable primary sources, such as Ottoman women's periodicals. These include, for instance, the valuable journal *Hanımlara Mahsus Gazete* (Newspaper for Ladies; 1895-1908) in its original bindings. Its 612 issues retrace many aspects of the life, the work and the aspirations of late Ottoman women in a total of 3672 pages. Among other important documents are the issues of *Hay Gin* (Armenian Women), an Armenian women's periodical published from 1919 to 1933 by Armenian feminist writer and journalist, Hayganuş Mark (1885-1966). The art collection of the Women's Library holds paintings and sculptures by Turkish women artists, such as Aliye Berger (1903-

1974), Füreya Koral (1910-1994) and Gülsün Karamustafa, covering a period between 1951 and 2017. A rich collection of posters including a unique lithography from the period of the Turkish War of Independence (1919-1922), calling women to join the Liberation Army Corps, reflects many aspects of women's history in Turkey.

A thesis entitled *The World of Müeyyet Selim* by Hanife Karasu from Bilgi University's History Department is a good example of the use of the primary sources in our collection. The thesis focuses on the life and thought of Müeyyet Selim, an Albanian Muslim woman who migrated from Macedonia to Istanbul through the 1923 Population Exchange Treaty between Greece and Turkey. The research is based on Müeyyet Selim's diaries, which are a part of her private papers, also preserved in the Foundation.

Interesting primary sources related to the history of the international women's movement are also kept in our holdings. Among these, for example, is *Kadınlar Dünyası* (Women's World; 1913-1921), an Ottoman feminist periodical with eight issues published entirely in French, partly to inform the foreign press of the situation, the struggle and the claims of Ottoman women, and partly to create a dialogue with their European counterparts. *Türk Kadın Yolu* (The Turkish Women's Path; 1925-1927), the official journal of the Union of Turkish Women, the last women's periodical published in Ottoman script, is the only journal of the first wave feminist movement in Turkey at that time. It also sheds light on the international relations of early republican feminists. A section of this journal entitled *World Women's* Post published writings and correspondence between Turkish feminists and their Western counterparts.When defining the issues surrounding gender and archiving in the collections of the Women's Library, we have to underline that the women's archives movement is at the beginning of this historical process.

Although individual efforts to preserve the private papers of women and organizational documents started long ago, a systematic preservation movement started only twenty-eight years ago with the foundation of the Women's Library in Istanbul.

It is important to keep in mind that the donation of private archives by women is rather a new concept in Turkey; and the donation of documents before passing away is particularly rare. The first woman who donated

her private papers to the Women's Library and Information Centre Foundation was Hasene Ilgaz (1902-2000), former MP. Besides this, there are a number of archives which were obtained by the special efforts and demands of the archive department of the Women's Library. One of the best examples is the comprehensive archive of Süreyya Ağaoğlu (1903-1989), one of the first woman jurists in Turkey.

The Library also has organized a considerable amount of cultural activities such as lectures, panel discussions, celebrations, concerts since its opening date. In addition to these activities, the Library has carried out many projects. Among these, Turkey's European Women's Thesaurus, the FRAGEN Project, and the "Ottoman Women's Memories" Publication Series must be highlighted since they are very significant to expand the visibility of women both locally and internationally. Turkey's European Women's Thesaurus is a result of the 4 year collective study in which many experts and academics took part in order to provide a tool for indexing and retrieving women's information in databases, on internet and in the collections of libraries and archives for researchers. As a result of the project, the newly translated 2687 terms have been adapted to Turkish language's structure. In 20 different research areas such as politics, law, economy, education, religion, culture etc., many new terms are uniquely generated for Turkey. The FRAGEN Project is a European Union project that aims to bring the feminist movement's important texts from the late 20th century into one unified platform. Along with 28 European countries, the Library has participated in the project as the representative of Turkey. Only for the project, the Library with the contributions from all over the country chose 10 texts out of all the books, the declarations, the periodicals, and the campaigns that represent the milestones of Turkey's women's movement from 1960 to these days. Furthermore, the Library has transliterated 8 women's periodicals published between 1850 and 1928 for the 20th anniversary of its foundation.

The Library also publishes an annual thematic calendar. In addition to its visual content and many functions, the calendars are crucial for promoting the Library and the inspiring women of Turkey; they are also a fundamental source of income for the Library. The bibliographies, the catalogues, the annotated catalogues, the women's private papers' catalo-

gues, and Turkey's European Women's Thesaurus are some of the publications of the Library.

The Library is open on weekdays from 8:30 a.m. to 5 p.m. You can also support the Library by sending your donations to Vakıflar Bankası, Etiler, account number 2009197, IBAN: TR44 0001 5001 5800 7286 1371 75. Moreover, we also need assistance of persons who will voluntarily work at the Library in their spare time.

Beykoz Üniversitesi

Yenilikçi vizyonu temsil eden, kalite odaklı, uluslararası yeni nesil bir üniversite olarak dikkat çeken Beykoz Üniversitesinin temeli İstanbul Kavacık'ta 2008 yılında Beykoz Lojistik Meslek Yüksekokulu'nun kurulması ile atıldı. Türkiye Lojistik Araştırmaları ve Eğitimi Vakfı tarafından 2016 yılında kurulan üniversitenin kurucu rektörlüğünü, halen üniversitenin Rektörü olan Prof. Dr. Mehmet Durman yaptı.

Beykoz Üniversitesi bünyesinde yüksek lisans programlarının sunulduğu bir Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi olmak üzere dört fakülte; Sivil Havacılık Yüksekokulu, Yabancı Diller Yüksekokulu olmak üzere iki yüksekokul ve Beykoz Lojistik Meslek Yüksekokulu olmak üzere bir meslek yüksekokulu bulunmaktadır.

"Fark yaratan bir üniversite olma" hedefiyle akademik hayatta varlığını 2016 yılından beri sürdüren Beykoz Üniversitesi, eğitim modeli ile yalnızca kendi alanındaki bilgiyle değil aynı zamanda 21'inci yüzyıl becerileriyle donanmış ve mezun olduğunda iş hayatına hazır mezunlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Beykoz Üniversitesi, deneyimli ve güçlü akademik kadrosu ile öğrencilerinin üniversitede edindikleri bilgileri gerçek hayatta yaşananlar ile ilişkilendirebilmelerini, öğrendiklerini uygulama olanağı bulmalarını ve eğitimleri süresince gerçek hayatın içinde olmalarını hedeflemektedir. Kültürel ve sosyal etkinlikleri aracılığıyla da öğrencilerine geniş bir bakış açısı, eleştirel düşünebilme ve farklı ilgi alanlarıyla tanışma fırsatı sunarken yenilikçi, donanımlı ve çok yönlü bireyler olarak kendilerini gerçekleştirme olanağı sunmaktadır.

Beykoz Üniversitesi bünyesindeki dört fakülteden biri olan Sosyal Bilimler Fakültesi; Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (İngilizce), Psikoloji (İngilizce) ve Psikoloji Bölümleri ile uygulamalı ve kişiye özel eğitim programıyla öğrencilerini hayata ve hayallerindeki mesleğe hazırlamaktadır.

Beykoz Unıversıty

Representing an innovative vision and standing out as a quality-oriented, international new generation university, Beykoz University's roots date back to 2008 when Beykoz Logistics Vocational School was founded in Kavacık, Istanbul. In 2016 Beykoz University was formally established by the Turkish Logistics Research and Education Foundation with Prof. Dr. Mehmet Durman, who is still in office, as the founding rector.

Beykoz University has a Institute of Graduate Programmes offering post-graduate programmes, four faculties: Faculty of Business and Administrative Sciences, Faculty of Art and Design, Faculty of Social Sciences, Faculty of Engineering and Architecture; in addition, two schools namely School of Civil Aviation and School of Foreign Languages, and one vocational school, namely as Beykoz Vocational School of Logistics.

Active in the academic scene since 2016 with its goal of becoming "A university that makes all the difference", Beykoz University seeks to graduate its students as people equipped not only with the knowledge in their fields, but also with the vital 21st century skills and ready for business life after university. Thanks to its experienced and strong academic staff, the goal of Beykoz University is to enable its students to associate the knowledge they have acquired at the university with real life experiences, and to have the opportunity to apply what they have learned and to take part in real life during their education. Through its cultural and social activities, Beykoz University offers its students the opportunity to have a broad perspective, to think critically and to develop a wide variety of interests so that they can realize themselves as innovative, well-equipped and versatile individuals.

As one of the four faculties at Beykoz University, Faculty of Social Sciences, with its departments including Political Science and International Relations in English, Psychology in English and Psychology, prepares its students not only for their dream professions but also for the life itself through its applied and customized education programs.

ULUSLARARASI SEMPOZYUM DUYURUSU
BİLDİRİ ÇAĞRISI

KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI VE BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER FAKÜLTESİ

100. YILINDA CUMHURİYET'İN KADINLARI/ KADINLARIN CUMHURİYETİ (1923-2023)

27-29 Ekim 2023

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı (KEKBMV) ile Beykoz Üniversitesi'nin 27-29 Ekim 2023 tarihleri arasında ortaklaşa gerçekleştireceği **"100. Yılında Cumhuriyet'in Kadınları/Kadınların Cumhuriyeti (1923-2023)"** başlıklı uluslararası sempozyuma araştırmacılar ve katılımcılar olarak bildiri özetleri ile web sayfasından başvuru yapabilirsiniz. https://kadineserleri100yil.beykoz.edu.tr/

Sempozyum eldeki imkânlar ve koşullara bağlı olarak çevrimiçi ve/veya yüz yüze yapılacaktır. Sempozyum dili Türkçe ve İngilizcedir.

* * *

Günümüzde Türkiye'de toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları, zengin bir kuramsal birikim, dinamik bir karakter ve **çeşitlilik göstermektedir. Bu** sempozyum, bu birikimin gücüyle, kadınlara Cumhuriyet'in yüz yıllık tarihinin hem güncel hem de tarihsel perspektifleri **içeren** bir muhasebesini yapabilmeleri **için alan açmayı hedeflemektedir.** Kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarının geliştirdiği eleştirel bakış ve araçlarla; tarihsel, toplumsal, kült**ürel,** ekonomik, politik, dinsel ve sanatsal bağlamları etkileşimleri içinde ele alacak; Cumhuriyet'in kazanımlarına, gerilim hatlarına kadınlar açısından bakacağız. Uluslararası katılıma da açık olan bu sempozyumu, kadınların tarihsel ve toplumsal deneyimlerini okumaları ve yeniden değerlendirmeleri açısından değerli bir imkân olarak görüyoruz. 100. yılında Cumhuriyeti konuşacağımız sempozyuma, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları alanındaki zengin araştırma birikimini daha da çeşitlendirecek yeni ve özgün çalışmalarla, farklı disiplinlerden genç araştırmacıların katılımını bekliyoruz. Sempozyum katılımcılarının bildiri **önerilerinin daha önce bilimsel etkinliklerde sunulmamış ve herhangi bir yerde yayınlanmamış olması beklenmektedir. Sizleri, Cumhuriyet döneminde kadınların toplumsal dönüşüme katkıları, kazanımları, güçlenmeleri ve başarıları** yanı sıra verdikleri mücadeleler, karşılaştıkları engeller, hak ve eşitlik konusundaki talepleri, önerileri, çözümleri, isyanları ile umutlarını dile getirmeye davet ediyoruz.

Bildiri özetleri ve tam metinlerin teslimi:

Önerilecek bildiri özetleri yeni ve özgün araştırmalar ve çalışmalara dayanmalı; daha önce bilimsel etkinliklerde sunulmamış ve herhangi bir yerde yayınlanmamış olmalıdır. Bildiri özetinde araştırma sorusunun ve bildirinin dayanacağı araştırmanın açıkça ifade edilmesi, araştırma metodolojisi ve veri kaynakları hakkında bilgi verilmesi, bildirinin hedefinin ne olduğunun açıklanması beklenmektedir. Bu doğrultuda bildirinin görgül araştırma verilerine ya da başka tür kaynaklara (örneğin, tarihsel belgeler, arşiv kaynakları, sözlü tarih vd.) dayalı olarak ileri sürdüğü savların; alanındaki mevcut araştırma birikimiyle kurduğu ilişkinin ve parçası olduğu araştırma alanına özgün katkısının açık bir biçimde belirtilmesi gerekmektedir. Sempozyuma, bireysel bildirilerin yanı sıra panel, atölye, poster bildiri veya yuvarlak masa gibi başka sunum önerileriyle katılmak da mümkündür. Sempozyum kapsamında gerçekleştirilecek sözlü sunumlar için verilebilecek azami süre 20 dakikadır. Sempozyum dili Türkçe ve İngilizcedir; ancak bildiri kitabındaki Türkçe bildirilerin tümünün başına İngilizce özetleri de eklenecektir. Bu nedenle, bildiri özetleri Türkçe ve İngilizce olarak 250-500 kelime aralığında hazırlanmalı, başvuru metnine kısa özgeçmiş ve iletişim bilgileri de eklenmelidir. Lütfen aşağıdaki listeden bildirinizin ilgili olduğunu düşündüğünüz bir ana başlık seçerek göndereceğiniz özete "Bildiri önerisinin ilgili olduğu ana başlık" notu ile ekleyiniz.

Panel önerileri aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir:

Panel katılımcılarının önerdiği konu başlıklarının panel ana başlığı ve sempozyumun kavramsal temasıyla uyumu,

Panel önerileri kapsamında gelen bildiri özetlerinin sempozyum bireysel bildiri özetleri için yukarıda belirtilen bilimsel ve biçimsel standartları karşılaması.

Panel önerileri için açıklama:

Sempozyum Düzenleme Komitesi'nin belirlediği panel başlıkları dışında da panel önerisinde bulunmak da mümkündür. Bunun için panel başka-

nının en az üç konuşmacıdan oluşan bir panel oluşturması ve konuşmacıların konu başlıkları ve özetleriyle birlikte panel önerisini Sempozyum Düzenleme Komitesi'ne iletmesi gerekmektedir.

Atölye, Poster Bildiri, Yuvarlak Masa Önerileri için açıklama:

Söz konusu önerilerin Sempozyum Düzenleme Komitesi'ne iletilmesi gerekmektedir.

Aşağıda yer alan her bir ana başlık, olabildiğince kapsayıcı/esnek bir yapıda tasarlanarak, belirtilen alanlardaki mevcut literatüre katkı sağlayacak yeni ve özgün araştırmaları, sempozyuma çağırmak ve çok çeşitli disiplinlerden araştırmacıları buluşturmak üzere hazırlanmıştır. Sempozyumun kavramsal içeriğiyle uyumlu bireysel bildirilerin ya da panel önerilerinin aşağıda listelenmiş ana başlıklarla ilintili olması beklenmektedir.

KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI

BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ

CALL FOR PAPERS
INTERNATIONAL SYMPOSIUM

THE WOMEN'S LIBRARY AND INFORMATION CENTER FOUNDATION AND BEYKOZ UNIVERSITY FACULTY OF SOCIAL SCIENCES

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON THE CENTENARY OF THE TURKISH REPUBLIC WOMEN OF THE REPUBLIC- THE REPUBLIC OF WOMEN (1923-2023)

27th-29th October 2023

The **International Symposium on the Centenary of the Turkish Republic: Women of the Republic - "The Republic of Women"** organized by the Women's Library and Information Center Foundation and The University of Beykoz, will take place in 27-29 October 2023 and will accept applications and abstracts via the symposium website.

The Symposium will take place in person and/or in virtual space according to the conditions due to the COVID -19 pandemic and the facilities at hand. The symposium papers can be presented in Turkish or in English.

* * *

The gender and women's studies in Turkey are based on a rich theoretical background and present a dynamic character and plurality. Based on this accumulated knowledge, this symposium aims to create space for women to make an assessment of the Republic, taking both the current and the historical perspectives into account. With the instruments and critical approach provided by the gender and women's studies, we will elaborate on the historical, social, cultural, economic, political, religious and artistic contexts in interaction with each other and look at the gains and the lines of tension created by the Republic. We see this symposium, which will also be open to international participation, as a valuable opportunity for women to read and re-assess their historical and social experiences during the different periods of the Republic. We encourage young participants from various disciplines to take part in this symposium, where we will speak about the Turkish Republic at its centenary, with new and original studies that will further diversify the rich research background in the field of gender and women's studies. We expect the participants to give paper proposals that have not been presented in other scientific meetings or published elsewhere.We invite you to recount women's contribution to the social transformation in the Republican period; their gains, empowerment and success stories besides the struggles they have fought, the obstacles they have faced, i.e. their demands, their solutions for women's rights and equality; and also express their protests, hopes and wishes.

Submission of abstracts and full papers:

The paper proposals should be based on new and original research and studies and should not have been presented in previous scientific occasions, or published before. The research question and the study that the paper will be based on should be clearly written in the abstract. The main aim of the paper, the research methodology and the sources of data should be clearly explained. The arguments or theses of the paper and its novel contribution to the research area should be clarified based on the empirical research findings or other sources (such as historical documents, archival sources, oral history etc.) and in relation to the current research knowledge in the area. Besides the individual papers, proposals for other types of presentation such as poster presentation, panels, round table discussion sessions, and workshops are also welcome to take part in the symposium. The oral presentations would be allowed to last 20 minutes at most. Turkish and English are the languages that can be used in the symposium. All the papers in Turkish will be added abstracts written in English in the book of proceedings. For this reason, abstracts should be written in Turkish and in English and should be prepared as long as 250-500 words and a CV with communication details should be added. Please also specify one of the main topics listed below. Write it as a note under "The main title related to my paper" at the end of the abstract.

Panel proposals will be evaluated according to the following criteria:

The accordance of the topics of the panelists with the main topic of the panel and the conceptual theme of the Symposium,

The abstracts offered by the panelists should meet the scientific and the formal standards delineated for the individual paper abstracts, which are mentioned above.

Additional explanation for panel proposals:

It is possible to propose a panel under a topic not included within the list of suggested topics by the Organizing Committee, provided that it su-

its with the main theme of the Symposium. The panel organizer should form a panel of at least three speakers and send the panel proposal, including the title and the abstract of each panelist, to the Symposium Organization Committee.

Explanation for Workshops, Poster proposals and Roundtables:

The proposals should directly be sent to the Symposium Organization Committee.

The main topics listed below are written in a flexible and inclusive manner to call for novel contributions to the existing literature in the field and to provide a possibility for academics from different disciplinary fields to meet. We expect that the individual papers and panels are in line with the main topics listed below.

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Mehmet Durman, Prof. Dr., Beykoz Üniversitesi Rektörü
Aslı Davaz, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kurucu Üyesi
Ayşe Durakbaşa, Prof. Dr., Emekli Öğretim Üyesi, Marmara Üniversitesi
Berrin Yanıkkaya, Prof. Dr., Yeditepe Üniversitesi
Birsen Talay Keşoğlu, Prof. Dr., Beykoz Üniversitesi – Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı
Burcu Belli, Burcu Belli Dr. Öğretim Üyesi , Rumeli Üniversitesi
Firdevs Gümüşoğlu, Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Genel Kurul Üyesi
Füsun Ertuğ, Dr., Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kurucu Üyesi
Gülhan Balsoy, Prof. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi
Hülya Gülbahar, Hukukçu, Avukat
Melike Tümen, Beykoz Üniversitesi Genel Sekreter Yardımcısı
Müge Telci Özbek, Dr. Öğretim Üyesi, Kadir Has Üniversitesi
Özgül Akıncı, Dr. Öğretim Üyesi, Beykoz Üniversitesi
Pınar Melis Yelsalı Parmaksız, Prof.Dr., Bahçeşehir Üniversitesi
Serpil Çakır, Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi
Tuba Demirci, Dr. Öğretim Üyesi, Beykoz Üniversitesi
Yıldız Ecevit, Prof. Dr., Emekli Öğretim Üyesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Sempozyum Danışma Kurulu

Ahu Antmen, Prof.Dr. , Sabancı Üniversitesi
Alan Duben, Prof.Dr.(Emeritus), Bilgi Üniversitesi
Aslı Zengin, Dr.Öğretim Üyesi Dr., Rutgers Üniversitesi
Aylin Akpınar, Dr. Linnaeus Üniversitesi
Aynur Demirdirek, Bağımsız Araştırmacı
Ayşe Berktay, Çevirmen
Ayşe Güneş Ayata, Prof.Dr. (Emekli), Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Ayşe Saraçgil, Prof.Dr., Floransa Üniversitesi
Ayşegül Baykan, Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi
Bahar Gökpınar, Dr. Öğretim Üyesi, Yeditepe Üniversitesi
Belma Ötüş Baskett, Prof. Dr. (Emekli), Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Betül Yarar, Prof.Dr., Helmut-Schmidt Üniversitesi
Birgül Demirtaş, Prof.Dr., Türk-Alman Üniversitesi
Cemal Kafadar, Prof.Dr., Harvard Üniversitesi
Çağlayan Kovanlıkaya, Prof.Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Deniz Yükseker Tekin, Prof.Dr. İstanbul Kent Üniversitesi
Derya Şaşman Kaylı, Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dilek Cindoğlu, Prof.Dr., Kadir Has Üniversitesi
Fahriye Dinçer, Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi
Fatmagül Berktay, Prof. Dr. (Emekli), İstanbul Üniversitesi

Feride Acar, Prof .Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Feryal Saygılıgil, Prof. Dr., İstanbul Arel Üniversitesi
Funda Şenol Cantek, Prof. Dr., Bağımsız Araştırmacı
Gül Özsan, Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi
Gül Özyeğin, Emeritus Profesör, William & Mary Üniversitesi
Gülsüm Cengiz, Yazar
Handan Çağlayan, Misafir Araştırmacı, Humboldt Üniversitesi
Hülya Adak, Doç. Dr., Sabancı Üniversitesi, SUGender Direktörü, Misafir Öğretim Üyesi – Margherita von Brentano Zentrum -Freie Üniversitesi
Hülya Argunşah, Prof.Dr., Erciyes Üniversitesi
Irvin Cemil Schick, Dr. EHESS-Paris, Yazar
Krassamira Daskolova, Prof.Dr., Sofya Üniversitesi
Leyla Şimşek Rathke, Doç Dr., Bağımsız Araştırmacı
Müge Göçek, Prof. Dr., Michigan Üniversitesi
Necla Akgökçe, Gazeteci
Nicole Van Os, Dr.Öğretim Üyesi, Leiden Üniversitesi
Reşat Kasaba,Prof.Dr., Washington Üniversitesi
Saliha Paker, Prof.Dr. (Emekli), Boğaziçi Üniversitesi
Seval Ünlü, Dr. Öğretim Üyesi, Beykoz Üniversitesi
Sevgi Uçan Çubukçu, Doç. Dr. (Emekli), İstanbul Üniversitesi
Suraiya Faroqhi, Prof.Dr., İbn Haldun Üniversitesi
Tülay Gençtürk, Doç. Dr., Boğaziçi Üniversitesi
Yakın Ertürk, Prof.Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Yeşim Arat, Prof.Dr, Boğaziçi Üniversitesi
Zehra Arat, Prof.Dr., Connecticut Üniversitesi
Zeynep Kutluata , Öğretim Görevlisi, Kadir Has Üniversitesi
Zeynep Tek, Dr. Öğretim Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Sempozyum Sekretaryası
Beykoz Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
Araştırma Görevlisi, **Elif İnci Ünal**
Beykoz Üniversitesi Psikoloji Bölümü Araştırma Görevlisi, **Hazal Hamarat**
Beykoz Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler öğrencisi, **Berna Kokoz**

PANEL 1

TURKISH REPUBLIC, WOMEN AND INTERWAR BALKAN POLITICS THROUGH THE LENCES OF WOMENS PERIODICALS

Feminisms and Tensions within the Interwar Balkan Women's Movements, 1920s-1930s

Krassimira Daskalova

My presentation focuses on the controversy between Bulgarian and Serbian feminist movements, based on the publications in the two most popular women's periodicals: the Bulgarian feminist newspaper *Zhenski glas* (Women's voice), organ of the Bulgarian Women's Union and Serbian feminist periodical *Ženski pokret* (Women's movement), the organ of the *Drustva za prosveћivanie žene I zastitu nenih prava,* i.e. *Union for women's rights* (est. 1919)/*Ženski pokret* (after 1920), where materials concerning the activities of the interwar Bulgarian, Serbian/Yugoslav, Balkan and international women's organizations appeared. They also contain primary sources and analyses regarding other Ottoman and Republican Turkish women, their organizations and actions, as well. Using the materials from the above-mentioned periodicals, I will pay attention to both tensions and joint feminist actions of women from the region, such as their participation in the regional feminist organization Little Entente of Women, LEW (est. 1923) and Balkan Conferences from the 1930s.

The devising fragile loyalties between national feminist movements are deeply inherent in the feminist project. The interpretations of preferences and choices of feminist projects are complex and additionally complicate the questions of international women's solidarity. It is difficult to reconcile the contradictions between feminists in two neighboring countries which are impacted differently by the war in which both sides suffered cruelties and lost a lot of human lives. The tensions between national loyalties and solidarities on one hand, and the "global sisterhood" – on the other, are visible in the debates regarding the Bulgarian, and later on (af-

ter 1927) regarding the Albanian and Turkish participation in the LEW, and in the actions of national feminist activists during the congresses of the international women's organizations (where they often presented the political agenda of the male political establishment of their country) and the reactions of the leaders of the international women's networks in the complicated international interwar context of the 1920s and 1930s.

Keywords: *Entangled Balkans, women's movements and feminisms, interwar period, women's periodicals, regional women's initiatives, actions and politics*

İki Dünya Savaşı Arası Balkan Kadın Hareketlerinde Feminizmler ve Gerilimler, 1920'ler-1930'lar

Krassimira Daskalova
St. Kliment Ohridski University of Sofia, Faculty of Philosophy, (Prof. Dr.)

Sunumum, en popüler iki kadın dergisindeki yayınlara dayanarak Bulgar ve Sırp feminist hareketleri arasındaki tartışmalara odaklanıyor: Bulgar Kadınlar Birliği'nin organı, Bulgar feminist gazetesi *Zhenski glas* (Kadınların Sesi) ve *Drustva za prosvehivanie žene I zastitu nenih prava* yani Kadın Hakları Birliği (tahminî 1919) ve 1920'den sonra yayımlanan yayın organı Sırp feminist dergisi *Ženski pokret* (Kadın Hareketi). Bu yayınlarda iki Dünya Savaşı arası Bulgar, Sırp/Yugoslav, Balkan ve uluslararası kadın örgütleriyle ilgili malzeme yer alıyor. Ayrıca bu yayınlar, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde Türk kadınlarının örgütlerine ve eylemlerine ilişkin birincil kaynak ve analizleri de içermektedir. Yukarıda adı geçen süreli yayınlardan alınan materyalleri kullanarak, bölgedeki kadınların hem birbirleriyle yaşadıkları gerilimlere hem de ortaklaşa gerçekleştirdikleri feminist eylemlere, örneğin bölgesel feminist örgüt Little Entente of Women, LEW'un (tahminî 1923) faaliyetlerine ve 1930'lardan itibaren düzenlenen Balkan Konferanslarına dikkatinizi çekeceğim.

Ulusal feminist hareketler arasında kırılgan bağlılıkların gelişmesi, feminist projeye derinlemesine içkindir. Feminist projelerin tercih ve seçimlerinin yorumlanması karmaşıktır ve ayrıca uluslararası kadın dayanışmasına ilişkin soruları da karmaşık hale getirmektedir. Her iki tarafın da zulümlere maruz kaldığı ve birçok insanın hayatını kaybettiği savaştan farklı şekilde etkilenen iki komşu ülkedeki feministler arasındaki çelişkileri uzlaştırmak zor. Bir yanda ulusal bağlılıklar ve dayanışmalar, diğer

yanda "küresel kardeşlik" arasındaki gerilimler, Bulgarlar ve daha sonra (1927'den sonra) Arnavutluk ve Türkiye'nin LEW'e katılımıyla ilgili tartışmalarda açıkça görülmektedir. Bu gerilimler, ulusal feminist aktivistlerin uluslararası kadın örgütlerinin kongreleri sırasındaki davranışlarında (ki burada genellikle ülkelerindeki erkek siyaset kurumunun siyasi gündemini sunuyorlardı) ve uluslararası kadın ağlarının liderlerinin 1920'li ve 1930'lu yıllarda, iki Dünya Savaşı arası dönemdeki karmaşık uluslararası ortamda sergiledikleri tepkilerde gözlemlenebilir.

Anahtar kelimeler: *Ortak tarih, Balkanlar, kadın hareketleri ve feminizmler, iki savaş arası dönem, kadın süreli yayınları, bölgesel kadın girişimleri, eylemleri ve politikaları*

Književnstvo - What is the Future of the Past?

Biljana Dojčinović

A research project *Književnstvo, theory and history of women's writing in Serbian until 1915* (www.knjizenstvo.rs) begun as a national project financed by the Ministry of Education, Science and Technological development in 2011. The basic idea was, as announced at the project's website, to challenge the Western knowledge: "The aim of *Književnstvo* project is to highlight the history of women's literature and to theorize its specificities by transforming the existing, mostly Western, concepts and models." The implied was that the new knowledge would also challenge the national canon. The project has ended in 2019, yet the two main parts – data base and publications, including the journal, continued as a part of academic platform about gender, literature and culture.

In this presentation I will talk not only about the journal; I would focus on the data base, it's scope and prospects. It comprises about 170 women authors from Middle Ages all the way to the second part of 20th century, and a number of periodicals. The questions concerning the future of the data base are how will this source be used in teaching and research projects, has our work changed the Western paradigms we use in research of Serbian women authors and have we shattered the walls of the national canon? I will try to point to these issues on the examples of Jelena J. Dimitrijević and Isidora Sekulić, two emplematic Serbian authors who had different positions in the canon before and after the project's completion. I will also pay attention to their representations of Ottoman and republican Turkish women. Jelena Dimitrijevic's *Pisma iz Nisa o Haremima*, is a semi-fictionalised, semi-historical, anthropological narrative about the life in the Turkish harems when the Serbian city of Niš was still a part of

the Ottoman Empire; Dimitrievic's *Pisma iz Soluna/Letters from Salonica*, is a genuine travelogue from the Ottoman Empire during the Young Turk Revolution in 1908.

Keywords: *Knjizenstvo, research project, data base, journal, manuscripts, Serbian women writers*

Knjiženstvo - Geçmişten Nasıl bir Geleceğe?

Biljana Dojčinović
University of Belgrade, Faculty of Philology, (Prof. Dr.)

"Knjiženstvo - 1915'e kadar Sırpça Kadın Yazılarının Teorisi ve Tarihi" adlı araştırma projesi (www.knjizenstvo.rs), 2011 yılında Eğitim, Bilim ve Teknolojik Gelişme Bakanlığı tarafından finanse edilen ulusal bir proje olarak başladı. Temel fikir, projenin web sitesinde duyurulduğu gibi Batı kaynaklı bilgiye meydan okumaktı: "Knjiženstvo projesinin amacı, kadın yazının tarihini öne çıkarmak ve mevcut Batılı kavram ve modelleri dönüştürerek Sırp kadın yazınının özgüllüğü üzerine kuram üretmektir." Burada ima edilen, yeni bilginin ulusal kanona da meydan okuyacak olmasıydı. Proje 2019'da sona erdi, ancak iki ana bölüm -veri tabanı ve dergiyi de içeren yayınlar- cinsiyet, edebiyat ve kültürle ilgili akademik platformun bir parçası olarak devam etti.

Bu sunumda sadece dergiden bahsetmeyeceğim; veri tabanına, kapsamına ve olası sonuçlarına odaklanacağım. Veri tabanı, Orta Çağ'dan 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar 170'e yakın kadın yazar ve çok sayıda süreli yayından oluşuyor. Veri tabanının geleceği ile ilgili sorular şunlardır: Bu kaynak, öğretim ve araştırma projelerinde nasıl kullanılacak? Çalışmamız Sırp kadın yazarların araştırmalarında kullandığımız Batılı paradigmaları değiştirdi mi? Dahası, ulusal kanonun duvarlarını yıktık mı? Bu konulara, projenin tamamlanmasından önce ve sonra kanonda farklı konumlara sahip iki örnek Sırp yazar olan Jelena J. Dimitrijević ve Isidora Sekulić örnekleri üzerinden işaret etmeye çalışacağım. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde Türk kadınlarına dair temsil biçimlerini de vurgulayacağım. Jelena Dimitrijević'in *Pisma iz Nisa o Haremima* adlı eseri, Sırbistan'ın Niş şehrinin hâlâ Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olduğu dönem-

de Türk haremlerindeki yaşamı anlatan yarı kurgulanmış, yarı tarihsel antropolojik bir anlatıdır. Dimitrievič'in *Pisma iz Soluna* (Selanik'ten Mektuplar) adlı eseri, 1908 Jön Türk Devrimi sırasında yazılmış, Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalma gerçek bir seyahat günlüğüdür.

Anahtar kelimeler: *Knjizenstvo, araştırma projesi, veri tabanı, dergi, el yazmaları, Sırp kadın yazarlar*

Representations of Turkish Women During the Kemalist Reforms in the 1920s and 1930s in the Bulgarian Women's Periodicals

Valentina Mitkova

The paper will focus on the sensitivity of Bulgarian women's press to gender regimes beyond the national borders and, in particular, on the resonance the emancipatory tendencies referring women in the context of Turkish modernization and Europeanization after 1923 on the pages of Bulgarian women's periodicals. The reflexivity of the latter to the changing status of Turkish women in the plan of Kemalist reforms could be analyzed as motivated by the function of the women's press (Bulgarian and in general) as a forum for discussing the "women's question" and making sense of public interventions in the course of national modernization, as well as a field, where women's collective identities were constructed and reconstructed

The text is part of a larger research of the way the periodical press addressing female readership in Bulgaria from the end of the XIX centuty till the 1940s contributed to the emancipation and cultural modernization of women's gender. Creating an alternative public space in which women were actively involved as authors and readers, social and political subjects, Bulgarian women's press as an economic, political and cultural unit functioned as a strong social mechanism capable of transforming women's identities, played a key role in engaging women with the creation and interpretation of a new citizenship, more open to the "second sex".

According to their guiding principles and editorial policy, women's periodicals in modern Bulgaria – a part of the expanding public sphere - could be typologically divided into two large categories. The first group

consisted of periodicals with a clearly stated "individualist" feminist discourse according to the terminology introduced by the American historian Karen Offen. Their articles focused on significant social and political issues referring to the situation of the "second sex" in the country. The second group included newspapers and magazines that aimed at modernization and emancipation of Bulgarian women in the private sphere of home and family (generally labeled as "household press"). Although consciously avoiding overt politicization, they often incorporated "relational feminist" arguments into their rhetoric and had an unexpected political and social subversive effect, contributing to the processes of women's personal and social awareness and supporting the emancipatory cause of the explicit feminist press in the country.

The changes in the status of women's gender in republican Turkey were adequately (enthusiastically and in detail) represented both by the explicitly feminist periodicals in Bulgaria like *Zhenski glas* (Women's Voice),1899/1901-1944, and the most influential projects with a household profile like *Vestnik na zhenata* (The Woman's Journal), 1921-1944. Such reflexivity was undoubtedly an element of the latter's strategy to mobilize Bulgarian women and contribute to their emancipation, public visibility and significance.

Keywords: *Bulgarian women's press, the changing status of Turkish women in the plan of Kemalist reforms, women's emancipation and cultural modernization, feminist periodicals, household periodicals*

Bulgar Kadın Dergilerinde 1920'ler ve 1930'larda Kemalist Reformlar Sırasında Türk Kadınlarının Temsili

Valentina Mitkova
Sofia University St. Kliment Ohridski, Faculty of Philosophy and Soc. Sciences, (Associate Prof. Dr.)

Makale, Bulgar kadın basınının ulusal sınırların ötesindeki toplumsal cinsiyet rejimlerine olan duyarlılığına ve özellikle 1923 sonrası Türk modernleşmesi ve Avrupalılaşma bağlamında kadınları referans alan özgürleştirici eğilimlerin Bulgar kadın süreli yayınlarının sayfalarındaki yankısına odaklanacaktır. Bulgar kadın dergilerinin Türk kadınının Kemalist reform planı çerçevesinde değişen statüsü ile ilgili düşünsel tepkisi, kadın basınının (Bulgaristan'da ve genel olarak) "kadın sorununu" tartışmak ve kadın sorununu anlamlandırmak için bir forum olarak işlevi ve ulusal modernleşme sürecinde kamusal müdahalelerin yanı sıra kadınların kolektif kimliklerinin inşa edildiği ve yeniden inşa edildiği bir alan olması göz önüne alınarak analiz edilebilir.

Metin, Bulgaristan'da kadın okur kitlesine hitap eden süreli basının 19. yüzyılın sonundan 1940'lara kadar kadın cinsiyetinin özgürleşmesine ve kültürel modernleşmesine nasıl katkıda bulunduğunu gösteren daha geniş bir araştırmanın parçası olarak yazıldı. Kadınların yazar, okur, sosyal ve politik özneler olarak aktif olarak yer aldığı alternatif bir kamusal alan yaratan Bulgar kadın basını, ekonomik, politik ve kültürel bir birim olarak kadınların kimliklerini dönüştürebilecek güçlü bir sosyal mekanizma işlevi gördü, kadınların "ikinci cinsiyete" daha açık olacak yeni bir vatandaşlığın yaratılmasında ve yorumlanmasında etkin olmalarında kilit bir rol oynadı.

Yol gösterici ilkelerine ve yayın politikalarına göre, genişleyen kamusal alanın bir parçası olan modern Bulgaristan'daki kadın süreli yayınları

tipolojik olarak iki büyük kategoriye ayrılabilir. Birinci grup, Amerikalı tarihçi Karen Offen'in ortaya koyduğu terminolojiye göre "bireyci" feminist söylemi açıkça ifade eden süreli yayınlardan oluşuyordu. Makaleleri, ülkedeki "ikinci cinsiyetin" durumuna atıfta bulunan önemli sosyal ve politik konulara odaklanıyordu. İkinci grup, Bulgar kadınlarının ev ve aile gibi özel alanda modernleşmesini ve özgürleşmesini amaçlayan gazete ve dergileri içeriyordu (genellikle "ev basını" olarak etiketlenen dergiler). Açıkça siyasallaşmadan bilinçli olarak kaçınmalarına rağmen, sıklıkla "ilişkisel feminist" argümanları retoriklerine dâhil ettiler ve beklenmedik bir siyasi ve toplumsal yıkıcı etki yarattılar; kadınların kişisel ve toplumsal farkındalık süreçlerine katkıda bulundular ve ülkedeki açık feminist basının özgürleştirici davasını desteklediler.

Cumhuriyet Türkiye'sinde kadının toplumsal cinsiyet statüsündeki değişiklikler, hem Bulgaristan'daki *Zhenski glas* (Kadının Sesi) (1899/1901-1944) gibi açıkça feminist süreli yayınlar hem de *Vestnik na zhenata* (Kadının Günlüğü) (1921-1944) gibi hane halkı profili olan en etkili projeler tarafından yeterince (coşkuyla ve ayrıntılı olarak) temsil edildi. Bu tür bir düşünümsellik şüphesiz Bulgar kadınlarını harekete geçirme ve onların özgürleşmesine, kamusal görünürlüğüne ve önemine katkıda bulunma stratejisinin bir unsuruydu.

Anahtar kelimeler: *Bulgar kadın basını, Kemalist reformlar çerçevesinde Türk kadınının değişen statüsü, kadınların özgürleşmesi ve kültürel modernleşme, feminist süreli yayınlar, ev içi süreli yayınlar*

The Privileged Representation of the New Turkish Woman in Belgrade's Magazine "Žena Danas" (Woman Today), 1936-1940

Stanislava Barać

The aim of this presentation is, at first, to outline the context of various feminist activities and several women's movements in the Kingdom of SHS/Yugoslavia (1918/1929–1941), and to position the magazine *Žena danas* (*The Woman Today*) 1936–1940 in that context. The main goal of the presentation, then, is to focus on *Woman Today*'s writing about a 'new Turkish woman' as a social figure who formed quite quickly in the reformed Turkish society after the Turkish Revolution (1923). In influential Yugoslav women's and feminist journals in the period immediately after the First World War (*Women's Movement* 1920–1938, *Woman and the World* 1925–1941), the presence of Ottoman heritage in the Kingdom of SHS/Yugoslavia had been mostly perceived as an obstacle to modernization and the ongoing feminist struggle, and most of the articles were dedicated to that perspective. Contrary to that, the magazine *Woman Today* (1936–1940) – as a legal public space of young Serbian and Yugoslav communist women's intellectuals and the manifestation of international left feminism – had chosen to write about the revolutionary changes in women's lives in the Republic of Turkey. By applying media genre analysis and critical discourse analysis in the interpretation, as well as relying on concepts of transnational history, the paper will analyze particularly a privileged article, published in the first issue of the *Woman Today* ("Bahrija Nuri Hadžić o Istanbulu"). Additionally including the biographical context of the author of this reportage (famous European and Yugoslav

opera singer of Muslim origin and a strong anti-fascist orientation), the analysis of the article enables a complex and two-sided view on women's emancipation: both the view of the Balkans on the Republic of Turkey and the view from the new Turkey on the Balkans.

Keywords: *The Ottoman heritage in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes/Yugoslavia; interwar feminist periodicals; 'new Turkish woman'; Woman Today magazine (1936–1940); Bahrija Nuri Hadžić, left-feminism; communism*

Belgrad Dergisi "Žena danas"ta (Günümüzün Kadını) Yeni Türk Kadınının Ayrıcalıklı Temsili, 1936-1940

Stanislava Barać
The Institute for Literature and Art, Belgrade,
(Dr. A Senior Research Associate)

Bu sunumun amacı öncelikle SHS (Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya)/ Yugoslavya Krallığı'ndaki (1918/1929-1941) çeşitli feminist faaliyetlerin ve çeşitli kadın hareketlerinin geliştiği bağlamı betimlemek ve *Žena danas (Woman Today)* (Günümüzün Kadını) (1936-1940) dergisini bu bağlamda değerlendirmektir. O halde sunumun asıl amacı, *Žena danas* (Günümüzün Kadını) dergisinde yayımlanan ve Türk Devrimi'nden (1923) sonra reformlarla dönüştürülen Türk toplumunda oldukça hızlı bir şekilde şekillenen sosyal bir figür olarak "yeni Türk kadını" hakkındaki yazılara odaklanmaktır. Birinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasındaki etkili Yugoslav kadın ve feminist dergilerindeki ("Kadın Hareketi", 1920-1938, "Kadın ve Dünya", 1925-1941) yaklaşıma göre, SHS/Yugoslavya Krallığı'ndaki mevcut Osmanlı mirası, çoğunlukla modernleşmenin ve devam eden feminist mücadelenin önündeki engel olarak nitelenmişti ve makalelerin çoğu bu perspektifle yazılmıştı. Bunun aksine, genç Sırp ve Yugoslav komünist kadın aydınların yasal kamusal alanı olarak işleyen ve uluslararası sol feminizmin tezahürü olan *Žena danas* (1936-1940) dergisi, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki kadınların yaşamlarındaki devrimci değişimler hakkında yazmayı seçmişti. Bu bildiride geliştirdiğimiz yorumda, *media genre* (yayın türü) analizi ve eleştirel söylem analizi yöntemlerini kullanacağız ve ulus ötesi tarihe ilişkin kavramlara dayanarak, özellikle *Žena danas*'ın ilk sayısında yayımlanan "Bahrija Nuri Hadzić o İstanbulu" başlıklı, ayrıcalıklı bir makaleye odaklanacağız. Ayrıca bu röportajın

yazarının (Müslüman kökenli, ünlü Avrupalı ve Yugoslav opera sanatçısı ve keskin bir antifaşist) biyografisi hakkında ek bilgi de içeren bu analiz, kadınların özgürleşmesi konusunda karmaşık ve iki yönlü bir bakış açısına olanak sağlıyor: hem Balkanlar'ın Türkiye Cumhuriyeti'ne bakışı hem de yeni Türkiye'den Balkanlar'a bakış.

Anahtar kelimeler: *Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı/Yugoslavya'da Osmanlı mirası; iki savaş arası feminist süreli yayınlar; 'yeni Türk kadını'; Woman Today dergisi (1936-1940); Bahrija Nuri Hadžić, sol-feminizm; komünizm*

Women and Diplomacy: Representations of Turkish Republic and Turkish Women's Activity in the Interwar Greek Feminist Periodicals

Katerina Dalakoura

After the First World War, a climate of optimism emerged during the first decade which celebrated the return to peace and emergence of peace movements on a transnational scale. With the establishment of the League of Nations right after the war, Europe sees subsequent intense political activity that led to the formation of other international organizations, which aimed to lead nations to a closer cooperation with each other, and eliminate likelihood of new wars. Particularly in the Balkans, which found themselves sorely tried and divided by the First World War, this optimistic climate and initiatives were reflected in the bilateral Balkan treaties of cooperation and friendship, while in the early 1930s – when the danger of a possible second great war emerged- further intensive endeavors to secure peace emerged, reflected in the Balkan Conferences (1930-1934) and the Balkan Treaty (1934). In this wider and regional peace movement and political initiatives, Balkan women's/feminist associations participated either by being formally invited (e.g. Balkan Conferences) or by establishing their own regional, feminist associations (e.g. Little Entente of Women), actually practicing international/regional diplomacy besides to promoting women's/feminist issues. The whole peace/political and feminist activity of the time, is presented, and discussed at the pages of the feminist journals of the region. So, the proposed paper intends to present and discuss the ways Turkish policy and Turkish feminist involvement in the afore mentions issues (and particularly those concerning Balkans) is depicted at the Greek women's/feminist Journals. The material used will be: *O Ago-*

nas tis Gynaikas, (1923-1936) [The Women's Struggle], a an organ of the Hellenic League for Women's Rights; *Ellinis* (1921-1940) [Hellenis], an organ of the National Council of Greek Women; *Sosialistiki* Zoi (1928-1935) [Socialist Life], an organ of the Socialist Club of Greek Women; and *Efimeris ton Ellinidon* (1930-1931) [The Greek Women's Newspaper], a weekly newspaper. Research questions such as: Had women feminists and women association of the Balkan region their own political agenda(s) independent of the national foreign policy of the respective countries; Did they challenge, by their political interventions and proposals, male definitions or assumptions about politics or political issues, and if so, to what extent.

Keywords: *Feminism and politics, Greek feminist periodicals, Turkish feminists and Balkans, Interwar Balkans, Balkan Conferences*

Kadın ve Diplomasi: İki Dünya Savaşı Arası Yunan Feminist Dergilerinde Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Kadınlarının Faaliyetlerinin Temsili

Katerina Dalakoura
Dept. History and Archaeology, University of Crete (Greece), (Associate Professor)

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından ilk on yılda, barışa dönüşün ve barış hareketlerinin ulus ötesi ölçekte ortaya çıkmasının kutlandığı bir iyimserlik iklimi ortaya çıktı. Savaşın hemen ardından Milletler Cemiyeti'nin kurulmasıyla birlikte Avrupa'da, ulusları birbirleriyle daha yakın iş birliğine yönlendirmeyi ve yeni savaş olasılığını ortadan kaldırmayı amaçlayan ve diğer uluslararası kuruluşların oluşumuna yol açan yoğun siyasi faaliyetler yaşandı. Özellikle Birinci Dünya Savaşı nedeniyle büyük bir sınavdan geçmiş ve bölünmüş durumdaki Balkanlar'da bu iyimser ortam ve girişimler, ikili Balkan iş birliği ve dostluk anlaşmalarına da yansıdı; 1930'ların başında -olası bir ikinci büyük savaş tehlikesi ortaya çıktığında- Balkan Konferanslarında (1930-1934) ve Balkan Antlaşması'nda (1934) barışı güvence altına almaya yönelik daha yoğun çabalar kendini gösterdi. Balkan kadın/feminist dernekleri, bir yandan kadın sorunları ya da kadın meselelerini gündeme getirirken, bir yandan da bu daha geniş ve bölgesel barış hareketine ve siyasi girişimlere, ya resmî olarak davet edilerek (örneğin Balkan Konferansları) ya da fiilen uluslararası/bölgesel diplomasiyi hayata geçirmek için kendi bölgesel, feminist derneklerini kurarak (örneğin Küçük Kadınların İttifakı) katılmışlardır. Bu arada dönemin tüm barış/siyasi ve feminist faaliyetleri bölgedeki feminist dergilerin sayfalarında sunulmakta ve tartışılmaktadır. Bu nedenle, önerilen makale, Türk politikasının ve Türk feministlerin yukarıda bahsedilen konulara (ve özellikle Balkanlar'la

ilgili olanlara) katılımının Yunan kadın/feminist dergilerinde nasıl tasvir edildiğini sunmayı ve tartışmayı amaçlamaktadır. Kullanılan materyal şu şekilde olacaktır: Helen Kadın Hakları Birliği'nin bir organı olan *O Agonas tis Gynaikas* (Kadın Mücadelesi) (1923-1936); Yunan Kadınları Ulusal Konseyi'nin bir organı olan *Ellinis* (Hellenis) (1921-1940); Yunan Kadınları Sosyalist Kulübü'nün bir organı olan *Sosialistiki Zoi* (Sosyalist Yaşam) (1928-1935) ve haftalık bir gazete olan *Efimeris ton Ellinidon* (Yunan Kadın Gazetesi) (1930-1931). Araştırma soruları ise şöyledir: Balkan bölgesindeki kadın feministlerin ve kadın derneğinin, ilgili ülkelerin ulusal dış politikasından bağımsız olarak kendi siyasi gündemleri var mıydı? Siyasi müdahaleleri ve önerileriyle, siyasete veya siyasi meselelere ilişkin erkek tanımlarına veya varsayımlarına meydan okudular mı ve eğer öyleyse, ne ölçüde?

Anahtar kelimeler: *Feminizm ve politika, Yunan feminist süreli yayınları, Türk feministler ve Balkanlar, İki Savaş Arası Balkanlar, Balkan Konferansları*

"(Our New) Muslim Woman": Reception of Muslim Women in the Yugoslav Interwar Women's Periodicals: "Ženski pokret" (Women's Movement), "Žena i svet" (Woman And the World) and "Jugoslovenska žena" (Yugoslav Woman)

Ivana Pantelić

The aim of this presentation is to analyse interwar Yugoslav women's periodicals in order to mark main articles and authors who wrote about Muslim women and their position in the new, multiethnic and multicultural Yugoslav state. In this presentation I shall include three periodicals. Two of them, *Women's Movement* and *Yugoslav Woman* were feminist magazines and *Woman and the world* was women's magazine, with some emancipatory potentials. These magazines published articles about Yugoslav Muslim women. Some articles were written by Muslim men. The others are signed by non-Muslim women authors. Male authors aimed to advocate in favor of the emancipation of Muslim women. My goal is to compare articles in the periodicals in order to present position of the Muslim women and analyse reception in the new multicultural society, through different forms of authorship. In this presentation I shall include the analysis of articles written by Muslim women, published in these periodicals in order to place their position in the interwar Yugoslav feminist movement. I will also pay attention to publications dealing with the impact of the reforms of Republican Turkey's on women's emancipation of interwar Yugoslavia.

Keywords: *Ottoman heritage in interwar Yugoslavia, women's periodicals, New Turkish woman, women's emancipation*

"(Yeni) Müslüman Kadınımız": İki Dünya Savaşı Arası Yugoslav Kadın Dergilerinde Müslüman Kadın Algısı: "Ženski pokret" (Kadın Hareketi), "Žena i svet" (Kadın ve Dünya) ve "Jugoslovenska žena" (Yugoslav Kadını)

Ivana Pantelić,
Institute of Contemporary History,
(Dr. Research associate)
Belgrade, Serbia

Bu sunumun amacı, Müslüman kadınlar ve onların yeni, etnik çeşitlilik taşıyan, çok kültürlü Yugoslav devletindeki konumları hakkında yazan yazarları ve makaleleri ortaya çıkarmak, iki Dünya Savaşı arasındaki Yugoslav kadın süreli yayınlarını analiz etmektir. Bu sunumda üç süreli yayına yer vereceğim. Bunlardan *Ženski pokret* ve *Jugoslovenska žena*, feminist nitelikte dergiler iken *Žena i svet,* yer yer özgürleştirici potansiyeller içeren kadın dergisiydi. Bu dergilerde Yugoslav Müslüman kadınlar hakkında yazılar yayımlanıyordu. Bazı makaleler Müslüman erkekler tarafından yazılmıştır. Diğerleri gayrimüslim kadın yazarların imzasıyla yayımlanmıştır. Erkek yazarlar yazılarında Müslüman kadınların kurtuluşunu savundular. Amacım, Müslüman kadınların konumuna dair bir resim sunmak ve Müslüman kadının yeni, çok kültürlü toplumdaki algılanışını farklı yazarlık örneklerini ele alarak analiz etmek üzere süreli yayınlardaki makaleleri karşılaştırmaktır. Bu sunumda, Müslüman kadınların iki Dünya Savaşı arasında Yugoslav feminist hareketindeki konumlarını belirlemek amacıyla, bu süreli yayınlarda yayımlanan makalelerin analizine yer vereceğim. Ayrıca Cumhuriyet döneminde Türkiye'de gerçekleşen reformların iki Dünya Savaşı arasında Yugoslavya'da kadınların kurtuluşuna etkisini konu alan yayınlara da yer vereceğim.

Anahtar kelimeler: *İki savaş arası Yugoslavya'da Osmanlı mirası, kadın süreli yayınları, Yeni Türk kadını, kadınların özgürleşmesi*

PANEL 2

TÜRKİYE'DE KADIN TARİHİNİ YAZMAK: KONULAR, KATKILAR, SORUNLAR

Trajectory of Women's History Studies in Turkey

Serpil Çakır

History is to do with production of knowledge. This production is realized by the choice of the subject, the subjectmatter, the selected/recorded events and the existing documents. In this process, reality is also defined. Women's history has detected the andro-centric structure of history, bringing out its characteristics with various examples and has provided a critical approach to the production and circulation of this knowledge. With a new method, a new interpretation, and a new construction, women's reality is decribed and defined accordingly.

Women's history, as a discipline, has emerged out of the science of history, especially enriched by the discipline of social history and nourished by the theoretical and methodological contributions of political scientists, economists, sociologists, anthropologists, literary scholars, that is, almost all spheres of the social sciences. Women's history or feminist history writing should be considered as the total sum of all spheres in which the historical material in these disciplines have been filtered through the lens of the discipline of women's studies. Moving along the path that feminist theory and feminist methodology have opened, the power relations in between the sexes are questioned and various gender dynamics in different historical epochs are revealed.

In my paper, I will try to give an inventory of the studies accomplished starting from the 1990s in Turkey, both within the academia and outside, covering the wide scope of works related to historiography, history of women's movement, everyday life, politics, work life, women in the institutions, literature, art and biographies. Rather than a chronological account, I want to critically evaluate the topics and epochs that these studies have

concentrated on and the institutions that have promoted these studies. I will both consult on the bibliographic studies and original works in this area.

Keywords: *Women's history, feminist history-writing, bibliography of women's history in Turkey*

Türkiye'de Kadın Tarihi Çalışmalarının İzleği

Serpil Çakır
Siyaset Bilimci, Kadın Tarihçisi, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi Anabilim Dalı (Prof. Dr.)

Tarih, bilgi üretimidir. Bu üretim, *özne, konu, seçilen/ kaydedilen olaylar* ve var olan *belgeler* üzerinden gerçekleşir. Bunu yaparken aynı zamanda gerçekliğin tayini de yapılır. Tarihin kadınları dışlayan eril yapısını türlü örnek ve özelliklerle ortaya koymaya çalışan kadın tarihi, bu bilginin üretimi ve dolaşımına eleştiri getirir, yeni bir yöntem, yeni bir yorum, yeni bir kurgu ile kadınlara dair gerçekliğin tayini yapılmaya çalışır.

Kadın tarihi, sosyal tarih disiplini ile zenginleşen, tarih biliminin içinden doğan, siyaset bilimcilerin, iktisatçıların, sosyologların, antropologların, edebiyatçıların, velhasıl sosyal bilimdeki tüm alanların kuramsal ve yöntemsel katkılarının zenginliği içinde gelişen bir disiplindir. Kadın tarihi ya da feminist tarih yazımı, tüm bu disiplinlere ilişkin tarihsel malzemenin kadın çalışmaları disiplini merceğinden geçirildiği bir alanlar toplamı olarak düşünülmelidir. Feminist teori ve feminist yöntemin açtığı yoldan ilerleyerek, cinsiyetler arasındaki iktidar ilişkileri sorgulanır, farklı tarihsel dönemlerdeki farklı dinamikler açığa çıkarılmaya çalışılır.

Tebliğimde, tarih yazımından kadın hareketi tarihine, gündelik hayattan siyasete, çalışma hayatına, kurumlarda kadınlara, edebiyata, sanata, biyografilere dair, Türkiye'de özellikle 90'lı yıllardan itibaren başta tez çalışmaları olmak üzere akademi içinde ve dışında üretilen çalışmaların dökümünü yapmaya çalışacağım. Kronolojik bir tasnif yerine, bu çalışmaların hangi konularda ve dönemlerde yoğunlaştığını mesele edecek, bu-

nun nedenlerini tartışacak, kadın tarihi çalışmalarında kaynak, yöntem ve belge hususlarını ihmal etmeyerek, bu arada bu tarihe katkı yapması için ortaya çıkarılan kurumlara dair bilgiyi de vereceğim. Doğrudan bu kapsamda üretilen eserleri incelerken bu doğrultuda hazırlanan bibliyografya çalışmalarından da yararlanacağım.

Anahtar kelimeler: *Kadın tarihi, feminist tarih yazımı, kadın tarihi bibliyografyası, biyografi, otobiyografi*

Primary Sources on Women in the Ottoman Empire

Betül İpşirli Argıt

The aim of this paper is to introduce and evaluate the primary sources that can be used in reconstructing the lives of Ottoman women, who lived in different social settings, time periods, and geographical locations and belonged to different religions, races, ethnicities, and socioeconomic statuses. The purpose of this study is to show the diversity of sources that can be used in the field of women's history and to shed light on the value of these sources by evaluating their nature, merit, and limitations.

Existing sources will be evaluated under various categories: written sources, visual sources, objects related to the material culture, tombstones, architectural works, and finally oral sources. The large category of written sources comprises archival records, manuscripts, printed books, biographical dictionaries, court records, fatwas, waqfiyyes, self-narratives, and literary works. This study mainly focuses on the pre- 19th-century sources and those produced by the Ottomans.

This paper points to the fact that expansion can be achieved in this field by diversifying sources through a search for complementary sources, and widening the potential of these sources through assessing their value and being able to employ them in coordination with each other. It also notes that the sources kept in the archives, libraries, and private collections existing in the lands, previously ruled by Ottomans -such Balkans, the Arab world, and African states-, have the potential to open new avenues in Ottoman historiography, especially in newly developing fields. Moreover, digital techniques should be taken into consideration in order to enhance the capacity of the available sources. The field of digital humanities not

only enables more efficient use of the available sources but also leads to the search for alternative sources.

At the final point, this paper argues that a detailed examination of the sources with new methods will lead to the development of new topics, new questions and new approaches in the field of women's history, which in turn will contribute to a better understanding of the experiences of Ottoman women and to follow developments on a global scale.

Keywords: *History of Ottoman women, primary sources, written sources, visual sources, oral sources*

Osmanlı İmparatorluğu'nun Kadınları Hakkında Birincil Kaynaklar

Betül İpşirli Argıt
Tarihçi,
Marmara Üniversitesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü (Prof. Dr.)

Bu tebliğ Osmanlı kadın tarihi çalışmalarında kullanılabilecek birincil kaynaklar üzerinedir. Çalışmanın amacı asırlar boyunca geniş bir coğrafyada yaşamış, farklı din, ırk, etnik yapı, sosyoekonomik statüye mensup Osmanlı kadınlarının yaşamlarını inşa ederken kullanılabilecek kaynakları belli kategoriler altında tanıtmak ve değerlendirmektir. Kaynakların genel olarak mahiyeti, hangi grup Osmanlı kadınları hakkında açılım sağladığı ve hangi konularda ne tür bilgilere erişme imkânı verdiği konusuna temas edilecektir. Ayrıca kaynakların sınırlarına, problemli taraflarına ve ihtiyatla yaklaşılması gereken yönlerine değinilecektir. Bir başka ifadeyle çalışmanın amacı, Osmanlı kadın tarihi alanında kullanılabilecek kaynakların çeşitliliğini göstermek ve muhtelif kategorideki kaynakların mahiyetini, niteliğini ve sınırlılıklarını değerlendirmek suretiyle kadın tarihi alanında kaynak olarak değerine ışık tutmaktır.

Mevcut kaynaklar genel olarak yazılı kaynaklar, görsel kaynaklar, maddi kültür unsurları, mimari yapılar, mezar taşları ve sözlü kaynaklar olmak üzere belli kategoriler altında değerlendirilecektir. Geniş bir kategoriye tekabül eden yazılı kaynaklar, devlet arşivi kayıtları, kitabi kaynaklar, biyografi kitapları, mahkeme kayıtları, fetvalar, vakfiyeler, ben-anlatıları, seyahatnameler ve edebî eserler başlıkları altında ele alınacaktır. 19. yüzyıla ait kaynaklara kısaca temas edilmekle birlikte, ağırlıklı olarak 16. ve 18. yüzyıllar arası dönemin kaynakları üzerinde durulacaktır.

Bu tebliğde, muhtelif kategorideki kaynakların zenginliğine dair farkındalığın artmasının, yeni kaynak arayışları içinde olarak kaynakların çeşitlendirilmesinin ve kaynakların değeri iyi ölçülerek birbirleriyle koordineli bir şekilde kullanılmasının alanda sağlayabileceği açılımlara işaret edilecektir. Ayrıca Balkanlar, Arap dünyası ve Afrika ülkeleri gibi daha önce Osmanlı hâkimiyetinde olan topraklardaki arşiv, kütüphane ve özel koleksiyonlarda bulunan kaynakların, Osmanlı tarihçiliğinde özellikle yeni gelişen alanlarda açılım sağlayabilecek potansiyele sahip olduğuna temas edilecektir. İlaveten mevcut kaynakların kapasitesini artırmak adına dijital tekniklerin dikkate alınması, dijital beşerî bilimler alanının sadece mevcut kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda alternatif kaynakların araştırılmasına da vesile olacağı üzerinde durulacaktır.

Sonuç olarak bu tebliğ, alternatif yöntemler deneyerek kaynakları etkin kullanmanın, kadın tarihi alanında yeni konuların, soruların ve yaklaşımların geliştirilmesini olanak sağlayacağına ve bu durumun Osmanlı kadınlarının deneyimlerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacağı gibi bu alanda küresel ölçekteki gelişmeleri yakalamaya da imkân tanıyacağına vurgu yapmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Osmanlı kadın tarihi, birincil kaynaklar, yazılı kaynaklar, görsel kaynaklar, sözlü kaynaklar*

Gender of the Ottoman Law and the Archival Documents

Başak Tuğ

This paper will focus on the question of women's agency concerning sexuality and sexual offenses in Ottoman legal texts and court practices. The notions of women's consent and criminal culpability as "zâniye" (adulteress) in Ottoman law will be discussed in this context. The paper will scrutinize the extent to which the modification of the definition of *zina* made a difference in the legal and social status of women in the transition from the sharia courts in the early modern period to the codification of new Tanzimat laws and the establishment of the new court system in the 19th century.

While Islamic normative law recognizes women's sexual desire, the right to refuse non-consensual sexual intercourse, and their right to contraception, it also delegates men to control women's sexual desire within marriage. In line with this patriarchal presupposition, it defines any extramarital sexual relationship as *zina* and, therefore, avoids discussing the woman's consent in illegitimate sex. Similarly, while sexual assault, i.e., non-consensual sexual offenses, occupies an essential place in the imperial lawbooks issued by the Ottoman sultans in the early modern period, consensual sexual acts do not occupy a significant place. Even though we can find decisions punishing prostitution and procuring in the early modern court records, we still rarely find cases in which women's adultery and fornication are explicitly punished.

Nevertheless, the articles defining sexual offenses in the Tanzimat penal codes of the 19th century provide much more explicit hints as to why consensual fornication did not feature much in early modern Ottoman law. Although the 1858 Ottoman Penal Code, the most comprehensive

penal code of the Tanzimat, was mainly adapted from Napoleon's Code Pénal, the cultural adaptation and localization efforts made in the section on sexual offenses are still noteworthy to focus on. A careful comparison of the articles on sexual offenses in the section titled " The Punishment for Persons who Violate Honor " in the Ottoman Penal Code with the Code Pénal articles in the relevant section "Attentats aux Moeurs" (Attacks upon Morals) reveals what was included, adapted and left out during the adaptation. I argue that the translation and localization of the 19th-century French understanding of morality and gender through the concept of *ırz* available in the Ottoman cultural and legal geography enabled a gendered and moral definition of citizenship/subjecthood. In this sense, the 1858 Penal Code, which remained in force until the 1926 Turkish Penal Code, laid the foundation of an essentially gendered and non-universal definition of citizenship by adapting the French gendered moral norms to the Ottoman gender order.

Even though the 1858 Penal Code assigns women a legal agency as "zaniye," it defines this agency as one that is to be controlled by men within the patriarchal family and one in which the state is to intervene only when needed by the patriarch. Indeed, we observe that the punishment of adulterous women was still avoided in the Tanzimat court minutes and archival documents, precisely similar to the early modern legal practice. While this can be read as positive discrimination towards women from a legal perspective, the breadth of authority the law granted to the male patriarch citizen and the patriarchal family concerning women's sexuality and honor provides important clues about what the real-life consequences of consensual fornication for women have been up until today.

Keywords: *Ottoman law, women's agency, sexuality, consent, fornication, adultery, honor*

Osmanlı Hukukunun ve Arşiv Belgelerinin Cinsiyeti

Başak Tuğ
Tarihçi, Bilgi Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü (Doç. Dr.)

Bu tebliğ, Osmanlı hukuk metinlerinin ve mahkeme uygulamalarının kadının failliğine, cinsellik ve cinsel suçlar özelinde tanıdığı imkânlar ve kısıtlar bakımından odaklanacaktır. Bu kapsamda esasen Osmanlı hukukunun kadının rızası ve "zâniye" (zina yapan) olarak suçlu statüsünün kabul edilmesi noktasında tutunduğu tavır kadının failliği açısından tartışılacaktır. Osmanlı hukukunda erken modern dönemdeki şer'i mahkeme uygulamasından 19. yüzyılda Tanzimat'la birlikte yeni kanunnamelerin yayınlanması ve mahkemelerin kurulmasına doğru geçen süreçte zinanın tanımında yapılan modifikasyonun kadının hukuki ve sosyal statüsünde ne derece fark yarattığı mercek altına alınacaktır.

İslam nazari hukuku, kadının cinsel arzusunu, rızası olmayan cinsel ilişkiyi reddetme ve doğum kontrolü hakkını tanıyor olmakla birlikte kadının cinsel arzusunun evlilik içinde kontrol edilmesi görevini erkeğe vermektedir. Bu patriarkal ön kabulle uyumlu bir biçimde evlilik dışı her türlü ilişkiyi zina olarak tanımlamış ve gayrimeşru cinsellik içinde kadının rızasını tartışmaktan kaçınmıştır. Benzer bir biçimde, erken modern dönemde Osmanlı sultanlarının yayınladığı kanunnamelerde cinsel saldırı yani rızaya dayanmayan cinsel suçlar önemli bir yer tutmakla birlikte kadının da rızasına dayanan zina pek önemli bir yer tutmamaktadır. Mahkeme tutanakları fuhuş ve fahişeliği cezalandıran hükümler içerse de, kadının kocasını aldatması ya da fuhuş dışında gayrimeşru cinsel ilişkinin açıkça cezalandırıldığı vakalara çok nadir rastlıyoruz.

19. yüzyılda Tanzimat döneminde çıkarılan ceza kanunnameleri ve bu

kanunnamelerde cinsel suçları tanımlayan kanun maddeleri erken modern Osmanlı hukukunda rızaya dayalı gayrimeşru cinsel ilişkinin neden çok fazla yer almadığı hakkında daha açık ipuçları sunmaktadır. Tanzimat döneminin en kapsamlı ceza kanunnamesi olan 1858 Ceza Kanunname-i Hümayunu büyük ölçüde Napoleon'un Code Pénal'den uyarlanmış olmakla birlikte, cinsel suçları ilgilendiren bölümde yapılan kültürel adaptasyon ve yerelleştirme çabası dikkate şayandır. "Hetk-i ırz edenlerin mücâzâtı beyanındadır" başlıklı bölümündeki cinsel suçları ilgilendiren maddeler ile Code Pénal'in "Ahlaka Saldırı" (Attentats aux Moeurs) başlıklı ilgili bölümündeki maddelerin dikkatli bir karşılaştırması adaptasyon sırasında dâhil edilen, uyarlanan ve dışarıda bırakılan noktaları gözler önüne sermektedir. 19. yüzyıl Fransız ahlak ve cinsiyet anlayışının Osmanlı kültürel ve hukuki coğrafyasında var olan "ırz" kavramı yoluyla adaptasyonu ve yerlileştirilmesi esnasında cinsiyetçi ve ahlakçı bir vatandaşlık/tebaa tanımı geliştirilmiştir. Bu anlamda, 1926 Türk Ceza Kanunu'na kadar yürürlükte kalan 1858 Ceza Kanunnamesi Fransız cinsiyetçi ahlak normlarının Osmanlı toplumsal cinsiyet düzenine adapte edilebilmesini sağlayarak esasında cinsiyetli ve evrensel olmayan bir vatandaşlık tanımının oluşturulmasında kurucu bir role sahiptir.

1858 Ceza Kanunnamesi kadına "zaniye" olarak bir hukuki faillik vermekle birlikte, bu failliği patriarkal aile kurumu içinde erkeğin kontrol edeceği ve son kertede devletin kerhen müdahale edeceği bir faillik olarak tanımlamaktadır. Nitekim, mahkeme tutanakları ve arşiv belgelerinde, erken modern dönemdekine benzer bir biçimde zina yapan kadınların cazalandırılmasından kaçınıldığını gözlemliyoruz. Bu durum hukuki açıdan bakıldığında bir pozitif ayrımcılık olarak okunabilecek olmakla birlikte, kadının failliği ve namusun korunması konusunda kanunda aileye ve erkeğe verilen yetkinin genişliği, kadının rızasına dayalı cinsel ilişkinin gerçek hayatta sonuçlarının ne olacağı konusunda günümüze kadar uzanan önemli ipuçları barındırmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Osmanlı hukuku, kadının failliği, rıza, zina, ırz*

Tracing Women and Gender Relations in Early 19th Century Death Registers

Gülhan Balsoy

This paper will mainly focus on two Registers of Dead from 1838-1839 and analyze them from a gendered perspective. The registers I examine are presumably the first of their kind and comprise 9500 single cases of death from Istanbul for the two years. These registers, which almost have an excel table format, offer the name, location, reputation, ethnicity, and the illness of the deceased. In addition to these categories regarding mortality, the registers also provide information related to the administrative collection and the process of the data of the dead. For that purpose, they comprise three administrative categories: the informant (*muhbir*), who had informed the case of death; the physician (*hekim*), who had recorded the death; and the attendant (*hademe*), who had assisted the physician.

Although the registers do not have the category of sex or gender, the sex of the deceased has been implied clearly among the other categories listed in these two books. Especially the category "Reputation (*Şöhret*)", which records how the deceased had been known, and provides information regarding sex. In addition to the sex, we can have an idea about the family relations, since the majority of the entries tell that the deceased had been the wife/daughter/mother/mother-in-law, etc. of a particular person. Finally, this category gives an idea about the life stage of the deceased by indicating whether she was a baby, child, or adult.

The availability of sex data in the registers is crucial since the Ottoman Empire did not count its female subjects, neither in the censuses nor the Population Registers (*Nüfus Defterleri*) in the early nineteenth century. While the female living was left uncounted, it is striking that the Regis-

ters of Dead recorded the female deceased. In this paper, I will build my discussion along three lines of inquiry. I will first discuss the significance of the registration of the female dead for imperial governance. Secondly, I will try to introduce the mortality data regarding women in these registers. Thirdly, as I mentioned above, the registers also include administrative categories. Although the registers contain the names of over thirty physicians who had recorded the deaths, four physicians had produced 80 % of all deaths. One of those four physicians is a female physician, Maryem. Maryem had recorded the deaths of both males and females. Discussion of the active role of a female physician in the production of the registers, thus, will be the final part of my analysis. In sum, along these three lines of inquiry, I will trace women and gender relations in early 19th-century Ottoman Society through the registration of death.

Keywords: *Women's and gender thistory; women physicians; women's health; history of medicine*

Erken 19. Yüzyılda Vefeyât Defterlerinde Kadınların ve Toplumsal Cinsiyet İlişkilerinin İzini Sürmek

Gülhan Balsoy
Tarihçi,
Bilgi Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi (Prof. Dr.)

Bu çalışma esas olarak 1838-1839 yıllarında üretilmiş iki adet Vefeyât Defteri'ne odaklanacak ve bunları toplumsal cinsiyet perspektifinden analiz edecektir. İncelediğim defterler muhtemelen türünün ilk örneği olup söz konusu döneme ait 9.500 üzeri tekil ölüm vakasını içermektedir. Neredeyse bir excel tablosu formatında olan bu kayıtlar, ölen kişinin adını, ölüm yerini, şöhretini, milletini ve ölüm nedenini (illetini) içeriyor. Ölümle ilgili bu kategorilere ek olarak bu defterlerde, ölüm vakasını bildiren muhbir, ölümü kaydeden hekim ve hekime yardımcı olan hademe olmak üzere idari süreç hakkında da ipuçları sunmaktadır.

Defterlerde cinsiyet ya da toplumsal cinsiyet kategorisi bulunmamakla birlikte, bu iki defterde sıralanan diğer kategoriler arasında ölen kişinin cinsiyeti açıkça ima edilmiştir. Özellikle ölen kişinin nasıl tanındığını kaydeden "Şöhret" kategorisi cinsiyete ilişkin bilgi vermektedir. Kayıtların birçoğunda ölen kişinin belirli bir kişinin karısı/kızı/annesi/kayınvalidesi vb. olduğunun belirtilmiş olması sayesinde müteveffanın aile ilişkileri hakkında fikir sahibi olabiliyoruz. Son olarak, yine bu kategori ölen kişinin bebek mi, çocuk mu yoksa yetişkin mi olduğunu belirterek yaşam evresi hakkında fikir vermektedir.

Dolaylı da olsa Vefeyât Defterlerinde cinsiyete ilişkin bilgiye ulaşmak çok önemlidir. Osmanlı İmparatorluğu'nda ne 19. yüzyılın başlarındaki nüfus sayımlarında ne de Nüfus Defterlerinde kadın tebaa kaydedilmiştir. Dolayısıyla yaşayan kadınlar sayılmazken, ölen kadınların kaydedilmiş

olması önemli bir sorudur. Bu sunumda, tartışmamı üç konu üzerinden yürüteceğim. İlk olarak, kadın müteveffaların kayıt altına alınmasının imparatorluğun yönetim anlayışı açısından önemini tartışacağım. İkinci olarak, bu kayıtlarda yer alan kadınlara ilişkin ölüm verilerini kısaca ele alacağım. Doğum sırasındaki ölümler gibi kadınlara özgü ölüm nedenlerine ilişkin bulgulara değineceğim. Son olarak yukarıda da belirtildiği gibi, incelenen defterler idari kategoriler de içermektedir. Defterlerde ölümleri kaydeden otuzdan fazla hekimin ismi yer alsa da, tüm ölümlerin neredeyse %80'inin kaydını sadece dört hekim tutmuştur. Bu dört hekimden biri Maryam adında bir kadın hekimdir. Maryam hem erkeklerin hem de kadınların ölümlerini kaydetmiştir. Bir kadın hekimin ölüm kayıtlarının üretilmesindeki aktif rolünün tartışılması, sunumun son bölümünü oluşturacaktır. Özetle, bu üç sorgulama hattı boyunca, ölümün kayıt altına alınması pratiğinde Osmanlı toplumundaki kadınları ve toplumsal cinsiyet ilişkilerini tartışacağım.

Anahtar kelimeler: *Kadın ve toplumsal cinsiyet tarihi; kadın hekimler; kadın sağlığı; tıp tarihi*

Women's Everyday Mobility in Late Ottoman Istanbul: Sources and Digital Methodologies

Müge Özbek

Drawing inspiration from the field of "mobility studies," which has a rich potential to offer valuable insights into gender and women's history, this presentation focuses on women's everyday mobility in late Ottoman Istanbul and discusses two major sources to study this subject: women's memoirs and women's periodicals, highlighting their potentials and limitations. In its final section, the presentation briefly examines the potential of digital humanities methods to extract and analyze information from these sources.

Memoirs serve as a rich source for capturing personal narratives and the everyday experiences of women in late Ottoman Istanbul. Through these first-person accounts, we access women's daily realities, providing insights into their activities such as shopping, social life, participation in cultural events, and utilization of services like healthcare. By exploring these intimate narratives, we can discern the multidimensional nature of women's mobility that depends on factors such as gender, class, and age within the complex social fabric of Ottoman Istanbul. Moreover, these sources shed light on the challenges they encountered while navigating the city.

Late Ottoman women's periodicals offer a collective voice and platform for women to express their perspectives, concerns, and aspirations. These publications provide a window into the broader social issues that influenced women's lives during this period. Through the examination of articles, editorials, and letters to the editor, we can explore how women actively participated in urban life. Furthermore, these sources offer valuable

insights into the challenges women faced while moving through urban spaces and their strategies for navigating social norms and expectations.

However, it is essential to acknowledge the potential shortcomings and limitations of these sources, which are inherent to the broader challenges of constructing women's history. Gender bias, social constraints, and selective representation can impact the reliability and comprehensiveness of these sources, as they do with other historical materials.

In its final section, this presentation briefly examines the potential of digital humanities methods to extract and analyze information from these sources, contextualizing women's everyday practices. Leveraging technological tools such as text mining and data visualization can enhance our understanding of women's mobility patterns. By employing these methods, we can uncover new insights into women's urban mobility and further enrich our understanding of mobilities in late Ottoman Istanbul.

PS. This study is being conducted within the scope of the TÜBİTAK 3501 project titled *Everyday Mobilities in Late 19th Century and Early 20th Century Istanbul.*

Keywords: *Istanbul, everyday mobility, late Ottoman women's magazines, ego documents*

Geç Osmanlı İstanbul'unda Kadınların Günlük Hareketliliği: Kaynaklar ve Dijital Metodolojiler

Müge Özbek
Tarihçi, Kadir Has Üniversitesi Ortak Dersler Bölümü
(Dr. Öğr. Üyesi)

Bu çalışma toplumsal cinsiyet ve kadın tarihi konularında önemli perspektifler sunma potansiyeline sahip olan "hareketlilik çalışmaları" alanından ilham alarak, geç Osmanlı İstanbul'unda kadınların günlük hareketliliğine odaklanmaktadır. Sunuşta bu konuyu incelemek için kullanılabilecek iki temel kaynak olan kadın hatıratları ve kadın süreli yayınları, bu kaynakların kadın hareketliliği çalışmaları açısından potansiyelleri ve sınırları vurgulanarak tartışılacaktır. Ayrıca sunuşun son bölümünde, söz konusu bu kaynaklardan bilgi toplamak ve bu bilgileri analiz edebilmek için dijital insani bilimler yöntemlerinin nasıl kullanılabileceği tartışılacaktır.

Hatıratlar, geç Osmanlı İstanbul'unda kadınların kişisel öykülerini ve günlük deneyimlerini yakalamak için zengin bir kaynaktır. Bu birinci elden aktarımlar aracılığıyla, kadınların günlük gerçekliklerine erişebilir ve alışveriş, sosyal hayat, kültürel etkinliklere katılım ve sağlık vb. hizmetlerden yararlanma gibi faaliyetlerine ilişkin bilgiler elde edebiliriz. Böylelikle bu kaynaklar bize geç Osmanlı İstanbul'unun karmaşık toplumsal dokusunda kadınların hareketliliğinin toplumsal cinsiyet, sınıf, yaş gibi etmenlere dayalı çok boyutlu doğasını ayırt edebilme ve kadınların şehirde hareket ederken karşılaştıkları zorlukları aydınlatma fırsatını verir.

Osmanlı kadın dergileri, kadınların bu dönemdeki perspektiflerini, endişelerini ve hedeflerini ifade ettikleri en önemli kolektif ses ve platform olmuşlardır. Bu yayınlar, kadınların yaşamlarını etkileyen daha geniş sos-

yal konulara bir pencere açmıştır. Makaleler, editoryal yazılar ve okuyucu mektuplarının incelenmesi yoluyla kadınların kentsel yaşamda nasıl yer aldığını keşfedebiliriz. Ayrıca, bu kaynaklar kadınların kentsel mekânlarda dolaşırken karşılaştıkları zorluklar, sosyal normlar ve beklentilerle başa çıkma stratejileri hakkında da önemli iç bilgiler sunar.

Ancak, kadın tarihi alanının genel zorluklarına da bağlı olarak, bu kaynakların potansiyel kusurlarını ve sınırlamalarını kabul etmek önemlidir. Cinsiyet ön yargısı, toplumsal kısıtlamalar ve seçici temsil, yazıların kişiselliği gibi faktörler bu kaynakların güvenilirliğini ve kapsamlılığını etkileyebilir.

Sunumun son bölümünde, kadınların gündelik hareketleri bağlamında bu kaynaklardan bilgi toplamak ve toplanan bu bilgileri analiz etmek için dijital insanbilimler yöntemlerinin potansiyeli tartışılacaktır. Metin madenciliği ve veri görselleştirme gibi teknolojik araçlardan yararlanmak, geç Osmanlı İstanbul'unda kadınların hareketlilik kalıplarını anlama konusunda bize yardımcı olabilir ve bu yöntemleri kullanarak, kadınların kentsel deneyimleri hakkında yeni bilgiler elde edebilir ve Osmanlı İstanbul'undaki hareketliliğe dair anlayışımızı zenginleştirebiliriz.

Not: Bu çalışma, "19. Yüzyıl Sonu, 20. Yüzyıl Başı İstanbul'unda Gündelik Hareketlilik" başlıklı TÜBİTAK 3501 Projesi kapsamında yürütülmektedir.

Anahtar kelimeler: *İstanbul, gündelik hareketlilik, geç Osmanlı kadın dergileri, ego dokümanları*

Voices from the Memory of Women from Village Institutes

Firdevs Gümüşoğlu

Village Institutes, one of the most important institutions of the modernization of the Republic, was a unique practice that put the revival and development in the village at its center. The Village Institutes, which opened on April 17, 1940, were closed in 1954. When it was closed, it was giving education in 21 regions, considering the geographical characteristics of each region. Village Institutes were not schools in the classical sense, they were planned as education as well as training and production centers in line with the needs of the regions where they were opened. Because at the beginning of the 1940s, nearly 90 percent of the population in Turkey lived in rural areas, and the mode of production and relations of production had continued in the same way for thousands of years. Production technology was not developed, and agricultural production was based on plows, animal and human power. Transportation from villages to other villages, towns and cities was difficult. Unhealthy water sources threatened public health.

It was under these conditions that a total mobilization was started in order to revitalize and develop the village. Peasant children would receive education in the institutes opened in areas close to their villages, and because of these trainings, they were going to be assigned as teachers and health officers in their villages. It was aimed to educate them as people who were not strangers to the problems of the village and the villagers but were also expected to transform the village with secular and scientific methods. Education in Village Institutes would teach students democratic values and critical thinking habits. They were also boarding institutions with male and female students mixed in education. An affirmative action

approach was adopted in the admission process of girls to the institute. For example, a male student who came with a female student was accepted to the institute without an examination, and female students were not tested. Sexist practices towards these students were avoided and care was taken to raise individuals with high self-confidence.

In my paper, I will try to shed light on the history of women through interviews with five women who graduated from the Village Institutes using the oral history method. Creating memory is a social and political process". In this context, the memory and life stories of the interviewees were focused on, and the social and political context of those people was taken into account. In this context, the life stories of women were analyzed.

As a result, the narratives of these female teachers, who were peasant children in the early 1940s, reveal their transformation into professional women and their daily life experiences. The voice of these women sheds light on educational practices and gender relations in the Village Institutes. Thus, the lives, struggles, and contributions of women teachers to education and culture have been uncovered and carried to the present day in their memory.

Keywords: *Village Institutes, gender, modernization, women's history*

Köy Enstitülü Kadınlar: Bellekten Dile Gelenler

Firdevs Gümüşoğlu
Sosyolog, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi (Prof. Dr.)

Cumhuriyet modernleşmesinin en önemli kurumlarından biri olan Köy Enstitüleri, köyde canlanmayı ve kalkınmayı merkezine koymuş özgün bir uygulamaydı. 17 Nisan 1940 tarihinde açılan Köy Enstitüleri 1954 yılında kapatıldı. Kapatıldığı zaman 21 bölgede, her bölgenin coğrafi özellikleri dikkate alınarak eğitim vermekteydi. Köy Enstitüleri klasik anlamda okul değildi, açıldıkları bölgelerin ihtiyaçları doğrultusunda eğitim ve üretim merkezleri olarak planlanmıştı. Çünkü 1940'lı yılların başında Türkiye'de nüfusun yüzde 90'ına yakını kırsal kesimde yaşıyor, üretim biçimi ve üretim ilişkileri binlerce yıldır aynı biçimde devam ediyordu. Üretim teknolojisi gelişmemişti ve sabana, hayvan ve insan gücüne dayalı tarımsal üretim söz konusuydu. Köylerin köylere, kasabalara ve kentlere ulaşımı güçlükle yapılıyordu. Sağlıksız su kaynakları, halk sağlığını tehdit etmekteydi.

İşte bu koşullarda köyü canlandırma ve kalkındırma amacıyla topyekûn bir seferberlik başlatılır. Köylü çocukları, köylerine yakın bölgelerde açılan enstitülerde eğitim görecek, bu eğitimlerin sonucunda köylerinde öğretmen ve sağlık memuru olarak görevlendirilecektir. Onların köyün ve köylünün sorunlarına yabancı olmayan, aynı zamanda köyü laik ve bilimsel yöntemlerle dönüştürecek kişiler olarak eğitim almaları amaçlanır.

Köy Enstitülerindeki eğitimde demokratik değerler benimsetilir ve eleştirel düşünme alışkanlıkları öğrencilere verilirdi. Buralar aynı zamanda yatılı ve karma eğitim veren kurumlardı. Kız çocuklarının enstitüye kabul süreçlerinde pozitif ayrımcı bir yaklaşım benimsenirdi. Örneğin be-

raberinde bir kız öğrenciyle gelen erkek öğrenci, sınavsız olarak enstitüye kabul edilir ve kız öğrencilere sınav yapılmazdı. Bu öğrencilere yönelik cinsiyetçi uygulamalardan kaçınılır, özgüveni yüksek bireyler yetiştirmeye özen gösterilirdi.

Tebliğimde Köy Enstitülerinden mezun olan beş kadınla sözlü tarih yöntemi kullanılarak yapılan görüşmeler doğrultusunda kadınların tarihine ışık tutmaya çalışacağım. "Bellek yaratmak toplumsal ve politik bir süreçtir." Bu bağlamda görüşmecilerin belleğine, yaşam öykülerine odaklanıldı, o kişilerin içinde bulunduğu toplumsal ve politik bağlam dikkate alındı. Söz konusu bağlam içerisinde kadınların yaşam öyküleri analiz edildi.

Sonuç olarak 1940'ların başında köylü çocukları olan bu kadın öğretmenlerin anlatıları, onların meslek sahibi kadınlara dönüşme süreçlerini ve gündelik hayat deneyimlerini ortaya koymaktadır. Bu kadınların sesinden Köy Enstitülerindeki eğitim uygulamalarına ve toplumsal cinsiyet ilişkilerine ışık tutulmaktadır. Böylece kadın öğretmenlerin yaşamları, mücadeleleri, eğitime ve kültüre katkıları onların belleği aracılığıyla açıklığa kavuşturularak günümüze taşınmıştır.

Anahtar kelimeler: *Köy Enstitüleri, toplumsal cinsiyet, modernleşme, kadın tarihi*

An Essay on a Feminist Bibliography: "Kadın Gazetesi" (1947-1979)

Aslı Davaz

Published under the auspices of İffet Halim Oruz, *Kadın Gazetesi*, which ran for 1125 issues between 1947 and 1979, is one of Turkey's longest-running women's periodicals. Covering a period of approximately 35 years, *Kadın Gazetesi* is the women's periodical that best represents the women's movement and political background among all women's periodicals published during this period. In its first issue, the aim of the periodical is stated as follows: "The Republican Reforms has given our women their place among the advanced women of the world. (...) Therefore, *Kadın Gazetesi* will not want to deal with the past issues of Turkish womanhood, and briefly will not feel the need to speculate on the cause of equality between women and men. (...)". For historians of women's history who need new primary sources, annotated bibliographies provide information on what the sources are and where they can be found. Up to now, the majority of bibliographies that have been written and described as feminist are bibliographies of works written by and about women. In this bibliography, I have of course taken into account the methods used in classical bibliographies, but to make women more visible in their own sources that's to say *Kadın Gazetesi,* I have created women-centered indexes. Firstly, I will analyze the concept of feminist bibliography, discuss the history and the content of the *Kadın Gazetesi*, and the interpretation of the data I have found. Feminist bibliographers are trying to break the silence of sources on women by preparing catalogs, bibliographies/annotated catalogs, and asking new questions about the sources they examine to make access possible to layered information.

In this paper, I will also try to explain how this perspective contributes to the visibility of women and the production of new sources. I aimed to create an information map of all issues of *Kadın Gazetesi*, I tried to prepare an analytical bibliography with chronological, alphabetical, and thematic annotations with a particular focus on women. Usually, in bibliographies, we can find an index of articles arranged either alphabetically or chronologically. With a new approach and an alternative reading, I will discuss the bibliography of the *Kadın Gazetesi* with concrete examples, and I will also explain the working stages of this bibliography. First of all, I tried to locate the complete collection of *Kadın Gazetesi* in the libraries, and then to be able to make bibliographic entries, I determined 35 metadata. Each page of 1125 issues was examined. 125.242 data were created from 32.793 articles, writings, and news. In the process of this work, all bibliographic indexes were centred on women. In addition, indexes were created on general topics, and new questions were tried to be answered. For example, how were the bibliographic entries created? What are the factors to be considered in the selection of keywords? The most important criterion in all these choices is to find the elements that best reveal the role of women and their position in history. With this bibliography, I aimed to position women in the historical period of 1947-1979 through a women-centred bibliographic approach.

Keywords: *Kadın Gazetesi, women's history, feminist bibliography, feminist bibliographer*

Feminist Bir Bibliyografya Denemesi: "Kadın Gazetesi" (1947-1979)

Aslı Davaz
Araştırmacı, Kadın Tarihi Arşivcisi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kurucu Üyesi

İffet Halim Oruz'un öncülüğünde çıkan, 1947-1979 yılları arasında 1.125 sayı yayımlanan *Kadın Gazetesi*, Türkiye'de kadın dergiciliğinde en uzun yayın hayatı olan dergilerin başında gelir. Yaklaşık 35 yıllık bir dönemi kapsayan *Kadın Gazetesi*, döneminde yayımlanmış bütün kadın dergileri arasında kadın hareketini ve siyasi arka planı en iyi temsil eden kadın süreli yayınıdır. Çıkış amacı, birinci sayısında, "Cumhuriyet inkılâbı kadınlarımıza ileri dünya kadınları arasındaki yerini vermiş bulunuyor. (...) Bundan dolayı *Kadın Gazetesi* Türk Kadınlığının geçmişteki mevzuları ile ilgilenmek istemeyecek, kısaca kadın erkek eşitlik davası üzerinde fikir yürütmek lüzumunu duymayacaktır. (...) Kadınlığımızın düşünce, görüş, duyuş ve isteklerine hizmet etmek için çıkıyoruz," olarak ifade edilir.

Yeni birincil kaynaklara ihtiyaç duyan kadın tarihi tarihçileri için kaynakların ne olduğu, nerede bulunduğu bilgisi, açıklamalı bibliyografyalarla mümkün olabiliyor. Bugüne kadar yazılmış ve feminist bibliyografya olarak tanımlanan çalışmaların çoğunluğu kadınlar hakkında yazılmış eserlerin bibliyografyalarıdır. Tasarladığım bibliyografyada ise, klasik bibliyografyalarda yapılan çalışmaları hesaba katacağım gibi, kadınların kendi ürettiği kaynakların içerisinde onları daha görünür kılacak farklı dizinler oluşturulması gereğinden yola çıkarak, kadınların özne olarak yer aldığı alanları daha iyi gösterebilmek için dizinler hazırladım. Önce feminist bibliyografya kavramını irdeleyecek, sonra sırasıyla, *Kadın Gazete-*

si'nin tarihçesi, içeriği ve ortaya çıkan verilerin yorumuna yer vereceğim.

Kadın tarihi bibliyografyacıları kadınlarla ilgili kaynakların sessizliğini kırmak için kataloglar, bibliyografyalar/açıklamalı kataloglar hazırlayarak ve inceledikleri kaynaklara yönelik yeni sorular sorarak katmanlı bilgilere erişimi mümkün kılmaya çalışıyorlar. Bu bakışı benimsediğim bildiride, öznenin görünürlüğüne ve yeni kaynak üretimine ne gibi katkılar getirdiğini anlatmaya çalışacağım.

Kadın Gazetesi'nin tüm sayılarının bilgi haritasının çıkarılmasını amaçladığım bildirimde, kronolojik, alfabetik ve tematik açıklamalı ve özellikle de kadınları merkezine alan analitik bir bibliyografya hazırlamaya çalıştım. Genellikle bibliyografyalarda bir süreli yayının yazı makale indeksi hazırlanır; bu indeks ya alfabetik ya da kronolojik olarak düzenlenir.

Yeni bir yaklaşım ve alternatif bir okumayla *Kadın Gazetesi*'nin bibliyografyasını somut örneklerle ele alacağım bildirimde, bibliyografyanın çalışma aşamalarını da anlatacağım. Önce *Kadın Gazetesi* koleksiyonunun hangi kütüphane dermesinde olduğu saptandı. Bibliyografik girişleri yapabilmek için 35 tanım alanı belirlendi. 1.125 sayının her sayfası incelenerek 32.793 makale, yazı ve habere yönelik 125.242 adet veri oluşturuldu. Bu çalışmanın amacı olan ve kadınları merkezine alan bibliyografik dizinler hazırlandı. Ayrıca genel dizinler de oluşturuldu ve bazı sorulara yanıt verilmeye çalışıldı: Bibliyografik alanlar nasıl saptandı? Anahtar kelimelerin seçiminde dikkat edilmesi gereken unsurlar nelerdir? Bütün bu seçimlerde en önemli kıstas, kadınların özne olarak oynadığı rolü, tarihteki konumunu en iyi şekilde ortaya çıkaracak öğeleri bulmaktır. Amacım kadın merkezli bir bibliyografik yaklaşım sayesinde 1947-1979 dönem aralığında gazetede yer alan kadınları tarihte özne olarak konumlandırmaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın Gazetesi, kadın tarihi, feminist bibliyografya, kadın tarihi bibliyografyacısı*

Integrating Women into Biographies

İpek Çalışlar

In October 1984, I published my first biography of a woman about the life of Indira Ghandi. While reporting on her death in *Nokta* Magazine, I also wrote about her life, which I enjoyed very much. In the following years, when I was preparing Cumhuriyet newspaper's Pazar Magazine, I realised that one way of making women visible was to include their life stories in the magazine. However, putting a biography of a woman in almost every issue made the men working for the newspaper uneasy. Moreover, if it was about women in the shadow of men, the story was even more painful. One day ,İlhan Selçuk suggested that I put the biography of a writer from the newspaper on the centrefold every Sunday. I said I had to think about it. Since the vast majority of the newspaper's writers were men, I said it didn't seem reasonable to me and I was fired.

While visiting the Rodin Museum in Paris, I asked the attendant why the name of Camille Claudel, whose sculptures were also exhibited in the museum, was not written on the door of the museum.I realised that shadow women were a universal problem. Making space for women in the world of newspapers and books is actually an important fight. Women's biographies are increasing day by day, and I can see this growth of representation in film as well.

Choosing the person whose life you will write about is an important decision because you live with that person for a long time. She becomes a part of your home. When I chose Latife Hanım, I wanted to put an end to this blindness towards women. I had been a journalist for years and had not written a single story about Latife; the woman next to Atatürk had become invisible behind his brilliance. Latife was a subscriber to a

magazine published by women who wanted the right to vote. When I left the newspaper in (year), I started working for Ka-der, the association for supporting women political candidates. The rate of female representation in Parliament was only 4 percent at that time. I then came across a sentence in a book on Latife Hanım that made me dizzy. Latife was saying to her husband, "Kemal, change the laws, I want to enter Parliament too."

"Wow," I said, "I'm dealing with a woman of remarkable foresight and intelligence. And we hardly know her. She's way ahead of us." I must confess that I was jealous. In the election campaign we had prepared at Kader, we were going to try to explain the inequality and imbalance in Parliament to the voters with the slogan "Is it necessary to have a moustache?". With the help of billboards, we revealed this open secret. Following along this path, I pursued the real life story of Latife Hanım. I knew that I had to write a well-balanced book. It should not be overshadowed by Mustafa Kemal. She was a principled woman who walked beside the leader.

I was confident in choosing my second woman. I had thought it through and had done my preliminary research previously for the cover of a Cumhuriyet magazine. This time, I did a deep dive into Halide Edip and the country of her time. I utilised Halide Edip's archive, accessed her unknown letters in libraries around the world, and came up with a very rich biography. I named the book *A Woman Beyond Her Biography*. My third biography of women will be published this autumn. It is the life of a sultan from the palace, Sabiha Sultan. This time, I had the opportunity to get to know the women of the Ottoman palace.

In my paper, I will focus on the process of writing these biographies, the sources I used and my writing method.

Keywords: *Biyography, Latife Hanım, Halide Edip, Sabiha Sultan*

Kadınları Biyografilerine Sığdırmak

İpek Çalışlar
Gazeteci, Yazar

Yayımlanan ilk kadın biyografim İndira Ghandi'nin hayatıydı; Tarih ise Ekim 1984. Ölümü üzerine çalıştığım *Nokta* dergisi için hayatını yazmış, çok da keyif almıştım. Sonraki yıllarda *Cumhuriyet*'in "Pazar" dergisini hazırlarken kadınları görünür kılmanın bir yolunun da hayat hikâyelerine yer vermekten geçtiğini gördüm. Ancak, hemen her sayıya bir kadın biyografisi koymak gazetenin erkeklerini huzursuz ediyordu. Üstelik erkeklerin gölgesindeki kadınlardan söz ediliyorsa, hikâye daha da sancılı oluyordu. Bir gün İlhan Selçuk göbek sayfaya her pazar gazeteden bir yazarın biyografisini koymamı önerdi. "Düşünmem lazım," dedim. Gazetenin yazarlarının büyük çoğunluğu erkekti. Bana makul gelmediğini söyledim ve kovuldum.

Paris'teki Rodin Müzesi'ni gezerken, görevliyi bulup müzede heykelleri sergilenen Camille Claudel'in adının neden müzenin kapısında yazmadığını sormuştum. Yani gölge kadınlar çok evrensel bir sorundu. Kadınlara gazete ve kitap dünyasında yer açmak aslında önemli bir kavga. Kadın biyografileri her geçen gün artıyor. Bu artışı beyaz perdede de izleyebiliyorum.

Hayatını yazacağınız kişiyi seçmek önemli bir karar. Çünkü seçtiğiniz kişi ile uzun süre birlikte yaşıyorsunuz. Evinizin bir parçası oluyor. Latife Hanım'ı seçerken bir körlüğe son vermek istedim. Yıllarca gazetecilik yapmışken tek bir Latife Hanım haberi yapmamıştım. Atatürk'ün yanındaki kadın, onun parıltısından görünmez olmuştu. Gazeteden ayrılınca Kadın Adayları Destekleme Derneği KA.DER için çalışmaya başlamıştım. Parlamentodaki kadın temsil oranı yüzde 4 idi. Okuduğum bir Latife Hanım kitabında karşıma çıkan bir cümle başımı döndürdü. Latife, kocasına, "Ke-

mal, kanunları değiştir, ben de Parlamento'ya girmek istiyorum," diyordu.

"Vay canına," dedim. Fevkalade öngörülü ve akıllı bir kadın var karşımda. Ve onu hemen hiç tanımıyoruz. Bizden fersah fersah ileride. İtiraf edeyim kıskanmıştım. Hazırladığımız seçim kampanyasında "Bıyıklı Olmak Şart mı?" sloganıyla Parlamento'daki eşitsizlik ve dengesizliği seçmene anlatmaya çalışacaktık. Billboardların yardımıyla bu herkesin bildiği sırrı ortaya döktük. Ben de bu rüzgârın içinde Latife Hanım'ın gerçek hayat hikâyesinin peşine düştüm. Latife oy hakkı isteyen kadınların çıkardığı derginin de abonesiydi. Kitabın dengesini iyi tutturmalıydım. Mustafa Kemal'in gölgesinde kalmamalıydı.

İkinci kadınımı seçerken kendime güvenim tamdı. Enine boyuna düşünmüştüm ve ön araştırmamı *Cumhuriyet* "Dergi"nin bir kapağı için yapmıştım. Halide Edip'in ve ülkenin derinliklerine sızdım bu kez. Halide Edip'in arşivinden yararlandım, dünya kütüphanelerindeki hiç bilinmeyen mektuplarına ulaştım. Çok zengin bir biyografi çıktı ortaya. Adını *Biyografisine Sığmayan Kadın* koydum. Üçüncü kadın biyografim ise bu sonbaharda yayımlanacak. O da saraydan bir sultanın hayatı. Sabiha Sultan. Bu kez Osmanlı saray kadınlarını tanıma fırsatını buldum.

Tebliğimde bu biyografileri yazma sürecim, kullandığım kaynaklar ve yazma yöntemim üzerinde duracağım.

Anahtar kelimeler: *Biyografi, Latife Hanım, Halide Edip, Sabiha Sultan*

PANEL 3

TÜRKİYE'DE FEMİNİST BİLGİNİN ÜRETİMİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN ÇALIŞMALARI

Half a-Century History of the Development of Gender and Women's Studies in and out of the Academy

Yıldız Ecevit

The aim of this study is to examine the development of the field of gender and women's studies in Turkey between the years 1973-2022 in its various aspects and in its broadest scope. As the pioneers of the field, women academics have chosen the subject of women for their expertise since the second half of the 1970s and paved the way for the development of academic feminism in Turkey. At the same time, beginning from the mid-1990s, this group sowed the seeds of an institutionalization of the interdisciplinary women's studies programs at the universities in which theoretical, epistemological and methodological accumulations take place. With the courses they offer in these programs, they started an inquiry that could change the nature of knowledge, and they did this by showing that women have different ideas, experiences, needs and interests, and shifting the focus from androcentrism. Along with graduate programs, more than a hundred women's research centers established in universities have also supported the development of this field with various projects.

However, the development of gender and women's studies cannot be narrated without taking into account the contributions of institutions and organizations outside of academia.

For example, the women's seminars commenced by Bilar, which played the role of an oasis in the intellectual climate blunted by the 1980 military coup, are one of the earliest environments where feminist debates were initiated.

Social science journals that opened their pages to feminist scholars in the early years when the women's issue began to be examined, semi-aca-

demic journals particularly focusing on this issue in the following years, publishing houses that played an important role in spreading of feminist ideas are worth mentioning in the historical development of the field.

In the first part of this paper, a detailed explanation of the above actors who have an impact on the development of gender and women's studies will be presented.

The second part will focus on the radical, critical and social change-contributing features of programs, trainings and other scientific activities in the field of gender and women's studies at universities. In this context, the relationship between academic knowledge and praxis will be scrutinized.

In the third and final section, the future of gender and women's studies which tries to exist in an extremely conservative and anti-gender climate will be discussed.

This study will be based on interviews with faculty, students, researchers, publishers and activists, and based on secondary sources.

Keywords: *Gender, women, feminist though, praxis, anti-gender*

Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmalarının Akademi İçindeki ve Dışındaki Gelişiminin Yarım Yüzyıllık Tarihi

Yıldız Ecevit
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
Emekli Öğretim Üyesi (Prof. Dr.)

Bu çalışma, Türkiye'de toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları alanının 1970-2023 yılları arasındaki gelişimini farklı yönleri ile ve en geniş kapsamında irdelemeyi hedeflemektedir.

Alanın öncüleri olarak kadın akademisyenler 1970'lerin ikinci yarısından itibaren uzmanlıkları için kadın konusunu seçmiş ve akademik feminizmin Türkiye'deki gelişiminin önünü açmıştır. Aynı zamanda bu grup, 1990'lı yıllarda üniversitelerde kurulan disiplinler arası kadın çalışmaları programları ile kuramsal, epistemolojik ve metodolojik birikimlerin gerçekleştiği bir kurumsallaşmanın tohumlarını da atmıştır. Bu programlarda verdikleri derslerle, bilginin doğasını değiştirebilecek bir sorgulamayı başlatmış ve bunu, kadınların farklı düşünce, deneyim, gereksinim ve ilgilerinin olduğunu gösterip, odağı erkek merkezcilikten kaydırarak yapmışlardır. Yüksek lisans programlarının bulunduğu üniversitelerde kurulan ve bugün sayıları yüzü aşan kadın araştırma merkezleri de bu çalışma alanının gelişmesine çeşitli projelerle destek vermişlerdir.

Ancak toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarının gelişiminin anlatısı, akademi dışında yer alan kurum ve örgütlenmelerin katkıları da hesaba katılmaksızın yapılamaz. Örneğin 1980 askerî darbesi ile köreltilen entelektüel iklimde bir vaha rolü oynayan Bilar AŞ tarafından başlatılan kadın seminerleri, feminist tartışmaların en erken yürütüldüğü ortamlardan biridir.

Kadın sorununun irdelenmeye başlandığı ilk yıllarda feminist akademisyenlere sayfalarını açan sosyal bilim dergileri, sonraki yıllarda bu so-

runu odağına alan özel periyodikler, feminist düşüncelerin yaygınlık kazanmasında önemli bir rol üstlenen yayınevleri bu alanın tarihsel gelişimi içinde anılmaya değer.

Bu bildirinin birinci bölümünde, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarının gelişiminde etkisi olan yukarıdaki aktörlerin ayrıntılı takdimine yer verilecektir.

İkinci bölümde, üniversitelerde toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları alanında gerçekleştirilen programların, eğitimlerin ve yapılan bilimsel faaliyetlerin radikal, eleştirel ve toplumsal değişime katkı veren özellikleri üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda, akademik bilgi ile praksis ilişkisi de kurulacaktır.

Üçüncü ve son bölümde, son derece muhafazakâr ve toplumsal cinsiyet karşıtı bir iklim içinde var olmaya çalışan toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarının geleceği tartışılacaktır.

Bu çalışma öğretim üyeleri, öğrenciler, araştırmacılar, yayıncılar ve aktivistler ile yapılacak mülakatlara ve ikinci el kaynaklara dayandırılarak hazırlanacaktır.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, kadın, feminist düşünce, praksis, toplumsal cinsiyet karşıtlığı*

Feminist Problems and Methodological Dispositions in the Thesis Produced in Gender and Women's Studies Graduate Programs

Pınar Melis Yelsalı

Universities have been one of the most important areas where feminism has been institutionalized in Turkey. The first thesis written in the Gender and Women's Studies (GWS) graduate programs, which have been opened in the universities since 1990, is dated 1996. In the nearly 40 years since then, the total number of master's and doctoral theses produced in GWS programs is about 500.It is no doubt that the number of theses cannot be regarded as an indication alone to evaluate the development of feminist knowledge; moreover, the production of knowledge related to the field of GWS is not limited to these graduate programs. Although not in every university there exist a GWS graduate programs; likewise in many institutional and non-institutional fields there are contributions to feminist knowledge. Similarly, there are many theses and graduation projects which are completed outside of the GWS programs but relevant for gender and women's studies as a field. However, in the last 40 years, it can be considered that the graduate theses produced in GWS academic programs have made an important contribution to the production and dissemination of feminist knowledge in academia and beyond. The theses produced in these programs are expected to be feminist theses in accordance with the logic of their institutionalization and the aims for the establishment of these programs. In this sense, in its widest definition of the feminist knowledge, these theses can be defined as analytical initiatives that question and aim to transform the production of gender power relations within the general framework of feminist theory (Ramazanoğlu and Holland, 2004:

147). The theses produced in the GWS graduate programs have yet been the subject of a small number of reviews (Yelsalı Parmaksız, upcoming). There is a need to take a closer look at the thesis written at GWS programs by focusing on the basic problematics of producing feminist knowledge and the feminist methodology. In this study, master's and doctoral theses produced in the GWS programs in Turkey since 1996 will be examined within ten-year periods corresponding to different generations in the historical process in which the field has been institutionalized. This approach stems from the difficulties of addressing all existing theses and is also considered as a practical way to overcome these limitations in this study. On the other hand, it is hoped that this methodical approach will reveal certain tendencies in terms of feminist problematics and methodological traditions.

Keywords: *Feminist methodology, institutionalization of feminism, feminist knowledge, Gender and Women's Studies graduate programs*

Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Lisansüstü Programlarında Üretilen Tezlerde Feminist Sorunsallar ve Metodolojik Yatkınlıklar

Pınar Melis Yelsalı
Bahçeşehir Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (Prof. Dr.)

Üniversiteler Türkiye'de feminizmin kurumsallaştığı en önemli alanlardan olmuştur. 1990 senesinden itibaren üniversitelerde açılmaya başlayan Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları (TCKÇ) lisansüstü programlarında yazılan ilk tez 1996 tarihlidir. O tarihten bugüne geçen yaklaşık 40 senede TCKÇ programlarında üretilen yüksek lisans ve doktora tezlerinin toplam sayısı 500 kadardır. Kuşkusuz, üretilen tezlerin sayısı feminist bilginin gelişimi için tek başına yeterli bir gösterge kabul edilemez; üstelik TCKÇ alanına ilişkin bilginin üretimi bu lisansüstü programlarla da sınırlı değildir. Feminist bilginin üretildiği kurumsal ve kurumsal olmayan pek çok alanın yanı sıra akademi içinde de TCKÇ lisansüstü programları bulunmasa da gerek Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri ya da benzer amaçla kurulmuş topluluk ve birimlerle ilişkili, akademisyenlerin bağlı oldukları ve kendi disiplinleri içinden farklı lisansüstü programlarda katkıda bulundukları çok sayıda tez ve bitirme proje bulunmaktadır. Bununla birlikte yaklaşık son 40 yıllık süreçte, TCKÇ programlarında üretilen lisansüstü tezlerin akademide ve akademinin ötesinde feminist bilginin üretilmesi ve yaygınlaşmasında önemli katkısı olduğu düşünülebilir. TCKÇ lisansüstü programlarında üretilen tezlerin bu programların kurumsallaşma mantığı ve kuruluş amaçlarına uygun olarak feminist tezler olmaları beklenir. Bu anlamda bu tezler en kapsayıcı haliyle feminist kuramın genel çerçevesi içinde toplumsal cinsiyetin iktidar yoluyla üretilmesini sorgulayan ve dönüştürmeyi amaçlayan anali-

tik girişimler (Ramazanoğlu ve Holland, 2004, 147) olarak tanımlanabilir. Öte yandan, TCKÇ lisansüstü programlarında üretilen tezler henüz az sayıda incelemeye konu olmuştur (Yelsalı, Parmaksız, yayıma hazırlanıyor). Bu lisansüstü programlarda üretilen çalışmalara, feminist bilgi üretmenin temel sorunsalları ve feminist yöntem merkeze alınarak daha yakından bakmak bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu çalışmada 1996 yılından bu yana Türkiye'de üniversitelerin TCKÇ programlarında üretilen yüksek lisans ve doktora tezleri, alanın kurumsallaştığı tarihsel süreç içinde farklı kuşaklara karşılık gelen on yıllık dönemler içinde incelenecektir. Bu yaklaşım var olan tezlerin tamamını ele almanın zorluklarından kaynaklanmaktadır ve aynı zamanda bu çalışmanın sınırlılıklarını aşmanın pratik bir yolu olarak düşünülmüştür. Öte yandan bu yöntemsel yaklaşımın feminist sorunsallar ve metodolojik yatkınlıklar açısından belirli eğilimleri ortaya çıkaracağı umulmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Feminist yöntem, feminizmin kurumsallaşması, feminist bilgi, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları lisansüstü programları*

Feminism on the Verge of Academia: The Ekin-Bilar Experience

Ayça Kurtoğlu
Özgür Mutlu Ulus

Women's admission to universities is historically a product of enduring struggles, starting with the demand for right to education in the 17th century, which is among the very first rights demanded by the women's movement. In addition, it took a long time first for women and then for women and/or gender studies to enter the university, a traditionally masculine institution. In this long process, both in other places and in Turkey, women often initially started education outside the main structure of the university, and then they got acceptance. Before women entered the university in Turkey, a series of conferences on women were held outside the university, and female students stepped into the university system with the opening of *İnas Darülfünunu* in the Zeynep Hanım Mansion in 1914. The history of feminism's entry into academia in Turkey generally is often dated back to the opening of the Istanbul University Women's Studies Application and Research Center in 1989. However, a group of socialist feminist academic women offered seminars titled "feminism" for the first time in Turkey, within the body of Ekin-Bilar, a structure established due to the prevailing conditions after the 1980 coup. This experience resembles the experience of courses in feminism first given by Juliet Mitchell at the London Anti-University Campus in 1968, which is considered to be the beginning of women's studies in the UK. Following the argument that the adventure of feminism's entry to the university under the name of women's studies in Turkey started outside the university, this study focuses on a history women's studies at Ekin-Bilar. Against this background,

the first chapter covers a brief timeline of women's and feminism's entry into academia in both the World and Turkey. Afterwards, the historical background is presented in two separate but interrelated contexts: The first context consists of a brief history of women's feminist rising in the context of the second-wave feminism in Turkey as well as a history of the knowledge accumulated in academia from the perspective of women and how it links with the rise of feminist movement before the first feminist seminars were given. The second context consists of the historical conditions emerged after the 1980 coup that caused the opening of Ekin-Bilar. In the fourth and final section, an oral history of feminism and women's studies before their entry to the university structure is presented. This part will be based on interviews with women who gave or participated in the seminars at Ekin-Bilar.

Keywords: *Bilar, women's studies, feminism*

Akademinin Eşiğindeki Feminizm: Ekin-Bilar Deneyimi

Ayça Kurtoğlu
Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi (Prof. Dr.)

Özgür Mutlu Ulus
Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi (Dr.)

Kadınların üniversiteye girmeleri, kadın hareketinin talep ettiği ilk haklar arasında olan eğitim hakkının 17. yüzyılda talep edilmesinden başlayarak süregiden uzun mücadelelerin ürünüdür. Ayrıca, geleneksel olarak eril bir kurum olan üniversiteye önce kadınların, daha sonra kadın ve/veya toplumsal cinsiyet çalışmalarının girişi de uzun zaman almıştır. Bu uzun süreçte hem dünyanın başka yerlerinde hem Türkiye'de kadınlar sıklıkla önce üniversitenin ana yapısının dışında eğitime başlamışlar, daha sonra içeri girmişlerdir. Türkiye'de kadınların üniversiteye girmesi öncesinde üniversite dışında kadın konulu konferanslar verilmiş ve kadın öğrenciler ilk olarak 1914 yılında Zeynep Hanım Konağı'nda açılan İnas Darülfununu ile akademiye adım atmıştır. Türkiye'de feminizmin akademiye girişinin tarihi genellikle 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin açılması ile başlatılır. Oysa bunun öncesinde, bir grup sosyalist feminist akademisyen kadın, 1980 darbesi koşulları nedeniyle kurulmuş bir yapı olan Ekin-Bilar bünyesinde Türkiye'de ilk defa "feminizm" başlıklı seminerler açmıştır. Bu deneyim, İngiltere'de kadın çalışmalarının başlangıcı sayılan 1968 yılında Londra Anti-Üniversite Kampüsü'nde ilk olarak Juliet Mitchell'in verdiği feminizm dersleri deneyimine benzerdir. Türkiye'de feminizmin, kadın çalışmaları adıyla üniversiteye girişi serüveninin de önce üniversite dışında başladığı argümanıyla bu çalışma, Ekin-Bilar deneyiminin tari-

hine odaklanmaktadır. Bu çerçevede ilk bölümde, dünyada kadınların ve feminizmin akademiye girişinin kısa bir tarihi verilmektedir. Daha sonra tarihsel arka plan iki ayrı bölümde birbiriyle bağlantılı ama iki ayrı bağlam olarak sunulmaktadır: İlk bağlamı Türkiye'de ikinci dalga feminizm olarak tanımlanan ve kadınların feminist uyanışının kısa bir tarihçesi ve ilk feminist seminerlerin verilmesi öncesinde akademide biriken kadınların bakış açısıyla üretilen bilgi ve bunun kadın hareketiyle bağlantısı oluşturmaktadır. İkinci bağlamı ise Ekin-Bilar'ın açılmasını gerekli kılan ve 1980 darbesi ile ortaya çıkan tarihsel koşullar oluşturmaktadır. Dördüncü ve son bölümde Ekin-Bilar'da seminerler vermiş ve seminerlere katılmış olan kadınlarla yapılan görüşmeler aracılığı ile üniversite yapısına girişi öncesinde feminizm ve kadın çalışmalarının sözlü tarihi sunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Bilar, kadın araştırmaları, feminizm*

Anti-gender politics and academic feminism: Recent dynamics

Serpil Sancar

Feminism in Turkey, in 1990's become more visible and powerful in academia, as parallel as happenings in other social and political spheres. This development had pave the way for more gender equality inclusive academic structure and serious transformation in its "dominant academic gender blind perspective". Since 2010's this processes began to be reversal. As far authoritarian, anti-secular and anti-democratic political actors won power, anti- women's rights movement gain strength, day by day. As consequences of this case, gender equality training and feminist research capability turn back in academia; most feminist gender equality programs closed down or lost power. Gender Research Centers, if survive, become average and low profile academic units. This was a case in the country that "masculinist restoration" politics taking positions against women's right and gender equality politics. Today what we need in academia is more powerful feminist voices against this gender backlash and more strong feminist movement that will promote supports for feminist academia.

Keywords: *Feminist academia, women's rights backlash, secularism, masculinist restoration*

Kadın Hakları Karşıtı Siyaset ve Akademik Feminizm: Güncel Dinamikler

Serpil Sancar
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Emekli Öğretim Üyesi (Prof. Dr.)

Türkiye'de 1990'lı yıllarda feminizm, birçok başka alanda olduğu gibi, akademide de görünür olmaya başlamıştı. Bu görünürlük hem akademinin kurumsal yapılarında hem de akademideki egemen cinsiyet körü bakışında önemli bir dönüşüme yol açtı. 2010'lu yıllardan başlayarak bu süreç tersine dönmeye başladı; ülkede otoriterleşme ve demokrasi karşıtı siyaset güç kazandıkça, bunun bir uzantısı olarak, laiklik ve kadın hakları karşıtı siyaset de güç kazandı. Bu gelişimin bir sonucu, akademide toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi ve araştırmaları için atılan adımların geri döndürülmesi oldu: kadın çalışmaları programları kapatıldı ya da güçsüzleştirildi; bir çok açıdan bir "eril restorasyon" dönemine girildi. Bugün geldiğimiz noktada, demokrasinin olmazsa olmaz koşulu olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin savunulabilmesi için artık akademide yeniden güçlü bir feminist sese ve bunu sahiplenip destekleyecek bir kadın hareketine gereksinme var.

Anahtar kelimeler: *Feminist akademi, kadın haklarında geri gidiş, laiklik, eril restorasyon*

Rethinking Centers for Women and Gender Studies in Turkey: Origins and Transformations

Sevgi Uçan Çubukçu

The center of women and gender studies in the university system is a very important tool for women's empowerment and feminist thought. After the adoption of CEDAW at the United Nations (especially the Beijing Conference), concepts such as 'women's empowerment' and 'gender equality' became the focus of feminism. Feminist movements have focused on issues related to gender inequality that led to serious social inequalities, and universities have responded to this concern.

Women and gender research centers in the university system emerged as an extension of feminist academics' struggles for the status and problems of women.

In the early 1990s, women and gender studies centers in universities in Turkey were established (by the impact of the 1980s feminist movement) as an independent and interdisciplinary/multidisciplinary academic field. As of 2023, there are more than 120 women and gender research centers in universities. Feminist criticism was an important motivation in the construction of these centers.

In this study, the institutionalization and transformation processes of these centers will be analyzed based on expert interviews, institutional documents, graduate programs, conferences, publications, research and websites of the center. It will be discussed how selected women and gender research centers have been shaped differently by various paradigms such as 'modernist', 'feminist', 'anti-gender and authoritarian'. In this context, various concepts and naming preferences such as 'equality' versus 'justice', 'women' or 'gender' versus 'family', 'motherhood' will be analyzed as

an important change in discourse. The aim of this study is to rethink whether the positioning of women and gender studies centers can be defined as an 'antifeminist transformation process' by revealing that the changing political conjuncture directly affects women's and gender studies centers in Turkey.

Keywords: *Women, feminist knowledge, women's and gender studies, anti gender.*

Üniversitelerde Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin "İnşa"sı ve "Dönüşüm"ü Üzerine Yeniden Düşünme

Sevgi Uçan Çubukçu (Doç. Dr.)
Siyaset Bilimi & Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları

Üniversite sisteminde Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Merkezleri, feminist düşüncenin gelişimi ve kadının güçlenmesi için önemli bir zemin oldu. CEDAW'ın Birleşmiş Milletler'de kabul edilmesinden (özellikle Pekin Konferansı'ndan) sonra, "kadının güçlendirilmesi" ve "toplumsal cinsiyet eşitliği" gibi kavramlar feminizmin odağında yer aldı. Feminist hareketler, çok katmanlı eşitsizliklere temel teşkil eden toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin konulara odaklandı ve üniversiter sistem de bu kaygıya cevap veren önemli alanların başını çekti. Özellikle feminist akademisyenlerin mücadeleleri ile Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma Merkezleri, üniversite sistemi içinde yerini aldı.

1990'ların başında, Türkiye'de üniversitelerde (80'lerin feminist hareketinin yarattığı ivmenin etkisiyle de) Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Merkezleri bağımsız ve disiplinler arası/çok disiplinli bir akademik alan olarak kuruldu. 2023 itibariyle üniversitelerde 120'den fazla kadın ve toplumsal cinsiyet araştırma merkezi bulunmakta. Feminist eleştiri, bu merkezlerin inşasında önemli bir motivasyon idi. Böylelikle "bilimsel bilgi" ve "bilimsel yöntem"lerin eril niteliğine dair önemli müdahalelerde bulunuldu. Bu çalışmada söz konusu merkezlerin kuruluş ve dönüşüm süreçleri, uzman görüşmeleri, kurumsal belgeler, lisansüstü programlar, konferanslar, yayınlar, araştırmalar ve merkezlerin web siteleri temel alınarak analiz edilecektir. Örneklem olarak seçilen Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma Merkezlerinin "modernist", "feminist",

"toplumsal cinsiyet karşıtı-otoriter" gibi çeşitli paradigmalar tarafından nasıl farklı şekillerde şekillendirildiği tartışılacak. Bu bağlamda "eşitlik"e karşı "adalet", "kadın" veya "toplumsal cinsiyet"e karşı "aile", "annelik" gibi çeşitli kavram ve adlandırma tercihleri önemli bir söylem değişikliği olarak ele alınacaktır. Bu veriler ışığında Türkiye'de değişen siyasal konjonktürün üniversitelerde Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Merkezlerinin akademik bir alan olarak konumlanmasına doğrudan etkilerini ve yansımalarını "antifeminist bir dönüşüm süreci" olarak okuyup/okuyamayacağımızı yeniden düşünmeye çalışacağız.

Anahtar kelimeler: *Kadın, feminist bilgi, kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları, toplumsal cinsiyet karşıtlığı*

Envisioning the Trajectory of Gender Studies in Turkey in the Context of Anti-Gender Movements, and the Neoliberalization and Transformation of Knowledge-Production Processes

Zeynep Gülru Göker

Discussed within a framework of the institutionalization of gender and women's studies, the presentation will address the barriers, challenges and opportunities faced in processes of academic knowledge production that increasingly take place in a context of rising anti-gender discourses and movements and the neoliberalization of higher education in Turkey and beyond. The influence of anti-gender discourses and movements on academic processes will be reflected upon in the light of the evaluations of academics and researchers involved in education and research in gender and women's studies in institutionalized and/or institutionalizing settings such as graduate programs, research and application centers. The presentation will also address the ways in which the strategies developed to counteract the negative effects of these mobilizations continue to challenge binaries such as civil society / university, academic knowledge production / activism which have already been critically transformed by the field of gender and women's studies since its inception. The contradictory expectations brought forward by the processes of neoliberalization of higher education, the rise of anti-gender discourses and movements, and the simultaneous transformation of knowledge production processes in line with the principles of intersectionality, inclusiveness and sustainability will be posed as difficult questions that need to be addressed when envisioning the trajectory of gender studies in Turkey.

Keywords: *Anti-gender mobilizations, gender studies, neoliberalization, women's studies*

Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Söylem ve Hareketler, Neoliberalleşme ve Dönüşen Bilgi Üretimi Süreçleri Çerçevesinde Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Bugünü ve Geleceğini Düşünmek

Zeynep Gülru Göker
Sabancı Üniversitesi (Doç. Dr.)

Sunumda, son yıllarda dünyada ve Türkiye'de yükselen toplumsal cinsiyet karşıtı söylem ve hareketler ile yükseköğretimin neoliberalleşmesi ekseninde, Türkiye'de toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarının kurumsallaşması ve akademik bilgi üretimi süreçleri önündeki engel, zorluk ve imkânlar ele alınacaktır. Toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları alanında eğitim ve araştırma yapan ve bu faaliyetlerin yürütüldüğü yüksek lisans programları, araştırma ve uygulama merkezleri gibi kurumsallaşmış ya da kurumsallaşmakta olan alanlarda yer alan akademisyen ve araştırmacıların değerlendirmeleri ışığında, toplumsal cinsiyet karşıtı söylem ve hareketlerin akademik süreçlere etkileri ve bu etkiler karşısında geliştirilen stratejilerin sivil toplum / üniversite, akademik bilgi üretimi / aktivizm gibi toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarına, gelişiminden itibaren dönüştürdüğü ikiliklere verdiği yön konu edilecektir. Sunumda, neoliberalleşme, toplumsal cinsiyet karşıtı söylem ve hareketlerin yükselmesi ve eş zamanlı olarak kesişimsellik, içericilik, sürdürülebilirlik saikleriyle bilgi üretimi süreçlerinin dönüşmesi süreçlerinin ortaya koyduğu çelişkili beklentiler karşısında toplumsal cinsiyet çalışmalarının bugün ve geleceğini şekillendirecek zor sorular tartışmaya açılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın çalışmaları, neoliberalleşme, toplumsal cinsiyet çalışmaları, toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler*

PANEL 4

KADIN HAREKETİNE BUGÜNDEN BAKMAK

Republicanism and Feminism in Turkey

Handan Koç

Republics are regimes born out of the desire of the people to govern themselves. While the time of monarchs has lasted for centuries, the history of republics is quite recent. The nobles, who were believed to have divine power, withdrew from power after long class struggles. We can see republicanism as a political ideal in which all people, rich and poor, live as equal citizens before law.

Democracy is a concept that feminists are more associated with than the Republic. I prefer burgeois democracy as a concept to understand Western societies and the regime in Turkey. The economic, political and political history of the Turkish Republic is of interest to feminists. We cannot change ourselves and the world without engaging with society and understanding it.

In the second half of the 19th century, the Ottoman Empire, which had become a semi-colony in the world imperialist-capitalist system, entered a process of dissolution. The New Republic, which was founded after a war against the occupation, was repositioned within this world system. An order was established to develop capitalist relations of production and property. Like all the republics we know, this regime is based on a male-dominated mode of production based on the exploitation of domestic labour, and one of its ideological components is patriarchal thought.

Throughout the 19th century, one of the most heated topics of discussion among Ottoman intellectuals was the issue of women. Women's magazines published after the Tanzimat were clearly influenced by the rising egalitarian feminism in the West, so much so that issues of progress and development could not be discussed without addressing women. In

this process of change, the right to vote and be elected in 1934 is always emphasised in the literature. Indeed, this was a great symbolic move in the international arena. But when we look at it from today's perspective, we can see that it will always remain at the symbolic level. It will be said that "the main place of the woman of the Republic is not the parliament but her home". In my opinion, the heart of the change for women was the Civil Code of 1926.

The Republic gave women the right to participate in political life, but limited its use. The regime only asked women to be grateful and forbade them to ask for more than they were given. However, no one can deny that a generation of women was exhilarated by the Republic, broke away from tradition and became happy. What were the traditions that were broken, what would have happened without this secular break? How do secular laws make us different from the women of neighbouring countries with a majority Muslim population? We must answer this question together.

Today we live in a country where there is no equal and free education, where the social security system has been abolished, where the market is worshipped, and where women who do not cover their heads are under the threat of not being considered Muslim. Women, who have been kept away from wealth and power in every period of the Republic, are now openly shown the family as the only safe address and men as the only protector. What kind of a republic do feminists want, do we want a social liberation, or are we just going to be opponents? What should be the theoretical relationship between republicanism and feminism? I would like to discuss these.

Keywords: *Republicanism, feminism, democracy*

Türkiye'de Cumhuriyetçilik ve Feminizmin Bugünü

Handan Koç
Feminist, Yazar

Cumhuriyetler halkların kendilerini yönetme arzusunun doğurduğu rejimler. Hükümdarlar zamanı yüzyıllarca sürmüşken cumhuriyetlerin tarihi oldukça yenidir. İlahi bir gücü olduğuna inanılan soylular uzun sınıf mücadelelerinin sonucunda iktidardan çekildiler. Cumhuriyetçiliği zengin fakir tüm insanların egemen eşit yurttaşlar olarak yaşadıkları bir siyasi ideal olarak görebiliriz.

Demokrasi kavramı cumhuriyete nazaran feministlerin daha çok ilişkilendiği bir kavram. Burjuva demokrasisi ise Batı toplumlarını ve Türkiye'deki rejimi anlamakta daha uygun benim dünya görüşüme göre. Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik, politik ve siyasi tarihi feministleri ilgilendiriyor. Toplumla ilgi kurmadan, onu anlamadan kendimizi ve dünyayı değiştirmemiz mümkün değil.

19. yüzyılın ikinci yarısında dünya emperyalist-kapitalist sisteminde bir yarı sömürge durumuna düşen Osmanlı İmparatorluğu yıkım sürecine girdi. İşgale karşı bir savaş verilerek kurulan yeni Cumhuriyet bu dünya sistemi içinde yeniden konumlandı. Kapitalist üretim ve mülkiyet ilişkilerini geliştirme yolunda bir düzen kuruldu. Bu rejim bilebildiğimiz bütün cumhuriyetler gibi aynı zamanda ev içi emek sömürüsüne dayanan erkek egemen üretim biçiminin üstüne kuruludur ve ideolojik bileşenlerinden birini patriarkal düşünce oluşturuyor.

19. yüzyıl boyunca Osmanlı aydınlarının en hararetli tartışma konularından birisi kadın meselesi olmuş. Tanzimat sonrası çıkan kadın dergileri Batı'da yükselen eşitlikçi feminizmden açıkça etkilenmiş, öyle ki ilerleme ve kalkınma konuları kadınları ele almadan konuşulamaz olmuş. Bu değ-

şim sürecinde 1934'te gerçekleşen seçme ve seçilme hakkı literatürde hep öne çıkar. Gerçekten de bu uluslararası arena açısından büyük sembolik bir hamledir. Ama bugünden bakınca da görürüz ki hep sembolik düzeyde kalacaktır. "Cumhuriyet kadınının asli yeri meclis değil yuvasıdır," denecektir. Kadınlar açısından bence değişimin kalbi 1926'da çıkan Medeni Yasa'dır.

Cumhuriyet kadınlara siyasal hayata katılım hakkı vermiş ama kullanmasını sınırlandırmış. Rejim kadınlardan sadece minnettar olmalarını istemiş, verilenden fazlasını istemelerini yasaklamış. Ama kimse inkâr edemez ki bir kuşak kadın Cumhuriyet'le coşmuş, gelenekselden kopmuş ve mutlu olmuştur. Kopulan gelenekler nelerdi, bu seküler kopuş yaşanmasa ne olurdu? Laik yasalar bizi Müslüman nüfusun çoğunlukta olduğu komşu ülke kadınlarından nasıl farklı kılıyor? Bu soruyu birlikte cevaplamalıyız.

Bugün eşit ve parasız eğitim olanağının olmadığı, sosyal güvenlik sisteminin ortadan kaldırıldığı, piyasaya tapılan, başını örtmeyen kadınların Müslüman sayılmama tehdidi altında olduğu bir ülkede yaşıyoruz. Cumhuriyet'in her döneminde servetin ve gücün uzağında tutulan kadınlar için, artık açıkça tek güvenli adres olarak aile, tek koruyucu olarak erkekler gösteriliyor. Feministler nasıl bir cumhuriyet istiyoruz, bir toplumsal kurtuluş istiyor muyuz, yoksa sadece muhalif mi olacağız? Cumhuriyetçilikle feminizmin kuramsal ilişkisi nasıl olmalı? Bunları tartışmak istiyorum.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet, feminizm, demokrasi*

Campaigns in the Transformation of Feminist Politics in Turkey

Serpil Çakır

In Turkey, women have always tried to influence and change society and the political agenda by raising objections to the conditions and laws of patriarchal social structure and politics that limit and discriminate women, although not always with the same emphasis and scope. If we can use the word feminism frequent today and, discuss the possibilities of feminist politics, it is because of the Ottoman feminists of the pre-Republican period who flourished in a traditional/religious social structure, the Kemalist feminists of the Republican generation who gave voice in the painful process of transition from empire to nation-state, the Progressive Women's Association- İlerici Kadınlar Derneği (İKD) who mobilised the problems of working and poor women in the leftist organisations of the 70s by bringing them to the political agenda, and the feminist women who were able to gain independence from the prior ideological ties and stand up against the patriarchal state after the 80s. Moreover, the impact of the post-2000 women's struggle, which took over the legacy of the struggle of all women who call themselves feminists or not, based on the further multiplied number of feminist organisations of the 90s, should be marked.

Feminist politics has been shaped in the context of various structural and ideological problems. From the first campaign organised by the first feminist organisation, Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti (Ottoman Society for Women's Rights) in 1913 for women to participate in working life, to the campaigns organised against the Istanbul Convention, to which Turkey was the first signatory in 2011 to prevent violence against women, to the campaigns organised against its termina-

tion by presidential decree in March 2021, women in Turkey have organised hundreds of campaigns to change and transform the various forms of patriarchy that oppress women, related to such topics as working life, domestic labour, violence, education, reproduction, civil and physical rights, some examples of which are given below: "Women's Solidarity Campaign against Beating" (1987); "Turkish Penal Code 438" (1988), which had the theme "there is no justified rape"; "No to Sexual Harassment Campaign" (Purple Needle Campaign) in 1989; "We Want the Streets, We Want the Nights" (1989); "No to Virginity Checks - Our Body is Ours (1990), which was organised against the practice of virginity checks in dormitories, schools and state offices; "No women candidates, No Votes" (1999); (Politics without Moustache (2007); "No Headscarved Canditates, No Votes" (2011) campaigns that emphasised increasing women's representation in politics; "We Claim Back From Men" (2010); "My Body, My Decision" (2021); "Abortion cannot be Outlawed" (2013); "Do not touch my right to Alimony" (2019); "Turkish Penal Code 103 Put an end to the attempts to forgive the perpetrators of child abuse" (2020).

In my paper, I will talk about why campaigns are important in the formation and transformation of feminist politics in Turkey, I will give the history of campaigns in Turkey together with the organisations/institutions that organised these campaigns and I will touch upon the dynamics in this process. In this narrative overview, the press, especially women's magazines, internet sites and publications will be my main sources.

Keywords: *Women's history, feminist politics, patriarchy, women's periodicals, women's movement, campaigns, digital feminist movement*

Feminist Politikanın Dönüşümünde Kampanyalar

Serpil Çakır
Siyaset Bilimci, Kadın Tarihçisi,
İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi Anabilim Dalı (Prof. Dr.)

Türkiye'de kadınlar, her zaman ve dönemde, aynı vurgu ve kapsamda olmasa da patriarkal toplumsal yapı ve siyasetin kadınları sınırlayan, ayrımcılık yaşatan ortam, koşul ve yasalarına her daim itiraz üreterek toplumu ve politik gündemi etkilemeye, değiştirmeye çalıştılar. Feminizm kelimesini bugün sıkça kullanabiliyorsak, feminist politikanın imkânlarını tartışabiliyorsak, bunda geleneksel/ dinsel bir toplumsal yapıda filiz veren Cumhuriyet öncesindeki Osmanlı feministlerinin, imparatorluktan ulus devlete geçişin sancılı sürecinde ses veren Cumhuriyet kuşağı Kemalist feministlerinin, 70'lerin sol örgütlerinde işçi ve yoksul kadınların sorunlarını politikanın gündemine taşıyarak mobilize eden İlerici Kadınlar Derneği'nin (İKD), 80 sonrası türlü ideolojik bağlarından kurtularak devlete itiraz edebilen feminist kadınların; 90'ların feminist kurumlarını daha da çoğaltan, kendine feminist diyen/demeyen tüm kadınların mücadele mirasını devralan 2000 sonrası kadın mücadelesinin etkisi elbette çok büyük.

Feminist politika, içinde bulunulan türlü yapısal ve ideolojik sorunlar ortamında biçimlendi. 1913'te ilk feminist örgüt olan Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti tarafından kadınların çalışma hayatına katılması için düzenlenen ilk kampanyadan, kadınlara karşı şiddeti önlemek amacıyla 2011'de Türkiye'nin ilk imzacısı olduğu İstanbul Sözleşmesi'nden Mart 2021'de Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle feshedilerek çıkılmasına karşı düzenlenen kampanyalara kadar Türkiye'de kadınlar, patriarkanın kadınları ezen türlü biçimlerini değiştirmek ve dönüştürmek

için çalışma hayatı, ev içi emek, şiddet, eğitim, üreme, medeni ve bedensel haklar gibi aşağıda bazı örnekleri verilen yüzlerce kampanya düzenlediler: "Dayağa Karşı Kadın Dayanışması" kampanyası (1987), "Haklı Tecavüz Yoktur" temasını işleyen "TCK 438'e Hayır" kampanyası (1988); 1989'da "Cinsel Tacize Hayır" kampanyası (Mor İğne Kampanyası); "Sokakları, Geceleri İstiyoruz" kampanyası (1989); yurtlarda, okullarda, devlet dairelerinde bekâret kontrolü uygulamalarının yapılmasına karşı gerçekleştirilen "Bekâret Kontrolüne Hayır - Bedenimiz Bizimdir" kampanyası (1990); siyasette kadın temsilinin arttırılmasına vurgu yapan "Kadın Yoksa Oy da Yok" (1999), "Bıyıksız Siyaset" (2007), "Başörtülü Aday Yoksa Oy da Yok" (2011) kampanyaları; kadınların ev işlerine harcadığı zamana vurgu yapan "Erkeklerden Alacaklıyız" kampanyası (2010), "Benim Bedenim Benim Kararım" (2021), "Kürtaj Yasaklanamaz" (2013), "Nafaka Hakkıma Dokunma" (2019), "TCK 103 Çocuk İstismarı Faillerine Yönelik Af Girişimlerine Son Verilsin" (2020).

Tebliğimde, Türkiye'deki feminist politikanın oluşumu ve dönüşümünde kampanyaların neden önemli olduğuna değinecek, kampanyaların Türkiye'deki tarihini, bu kampanyaları düzenleyen örgüt/kurumlarla birlikte vererek bu süreçteki dinamiklere değineceğim. Bu anlatıda basın, özellikle kadın dergileri, internet site ve yayınları temel kaynaklarım olacak.

Anahtar kelimeler: *Kadın tarihi, feminist politika, patriarka, kadın dergileri, kadın hareketi, kampanyalar, dijital feminist hareket*

Disseminating Feminist Consciousness: "Kadınca" Magazine

Nuray Göl

The main purpose of this study is to identify the contribution of the *Kadınca* magazine, which had 160 issues from 1978 to 1992 under the executive editor of Duygu Asena, to the development and dissemination of the feminist movement in Turkey. For nearly 14 years since its first issues *Kadınca* magazine had raised concern over the gender inequalities by discussing women isssues such as abortion female sexuality (sexual education), the issue of women's participation in politics and decision-making, working women and their problems, divorced women and social pressure, sexism in the media and language, articles that ensure the continuation of gender inequality in laws violence against women and the invisibility of domestic. It also contributed to the spread of the discourse of the feminist movement in the public sphere, owing to its mass circulation. In addition, the women's issues they deal with are not just news material for *Kadınca*. Until the women's issues that they bring to the agenda are resolved, it not only contributes to the formation of public awareness of the problem among its readers, but also continues to exert public pressure on governments with its press power. Due to this feature, this study also examines how Kadınca's feminism approach has had an impact on the formation of feminist discourse after 1980.

Since its first issue, *Kadınca* magazine has started to carry the agenda of the feminist movement that will sprout after 1980 to its pages. Magazine even went beyond questioning the taboos on female sexuality determined by the patriarchal imagination, which alienates women from their own bodies, and invited women to know and own their bodies. Duygu Asena

enabled the discussion and learning of female sexuality, which is encoded as a taboo by the social structure in Turkey, with the magazine *Kadınca*.

When we examine the magazine *Kadınca*, we can understand that what Asena means by the expression of ensuring equality by law, as well as engrained in the minds, is actually changing the social order shaped by the patriarchal mentality that legitimizes the oppression and exploitation of women for centuries. The articles of the magazine criticizing sexism in advertisements, proverbs and television programs also reinforce this opinion. Therefore, we can say that *Kadınca* magazine is the representative of the post-eighties independent feminist movement and strengthens the feminist movement.

Keywords: *Feminist movement, women's rights, gender equality, Kadınca magazine, Duygu Asena, women's sexuality.*

Feminist Bilincin Yaygınlaştırılması: "Kadınca" Dergisi

Nuray Göl
İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü (Doktora Öğrencisi)

Bu çalışmanın temel amacı, Duygu Asena'nın genel yayın yönetmenliğinde 1978 yılından 1992'ye kadar toplamda 160 sayı çıkan *Kadınca* dergisinin, Türkiye'deki feminist hareketin gelişimine ve yaygınlaşmasına katkısını ortaya koymaktır. *Kadınca*, ilk sayılarından itibaren yaklaşık 14 yıl boyunca kürtaj, kadın cinselliği (cinsel eğitim), kadınların siyasete ve karar alma mekanizmalarına katılım meselesi, çalışan kadınlar ve sorunları, boşanmış kadınlar ve toplumsal baskı, medyada ve dildeki cinsiyetçilik, yasalarda kadın-erkek eşitsizliğinin sürmesini sağlayan maddeler, kadına yönelik şiddet ve ev içi emeğin görünmezliği gibi kadın sorunlarını ele alarak toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dikkat çekmiştir. Yine feminist hareketin söylemlerinin kamusal alanda yaygınlaşmasına yüksek tirajı sayesinde katkıda bulunmuştur. Bunun yanı sıra *Kadınca* için, ele aldıkları kadın sorunları sadece bir haber malzemesi değildir. Gündeme getirdikleri kadın sorunları çözüme ulaşana kadar tiraj gücünü kullanarak hem okuyucuları arasında soruna dair kamusal bilincin oluşmasına katkı sunar hem de basın gücüyle hükümetler üzerinde kamuoyu baskısı oluşturmaya devam eder. Bu özelliği nedeniyle bu çalışmada *Kadınca*'nın feminizm yaklaşımının 1980 sonrası feminist söylemin oluşumunda nasıl bir etkiye sahip olduğu da incelenmektedir.

Kadınca dergisi, ilk sayısından itibaren 1980 sonrası filizlenecek feminist hareketin gündemini sayfalarına taşımaya başlamıştır. Hatta daha da ötesine giderek ataerkil tahayyülün belirlediği, kadınları kendi bedenlerine yabancılaştıran kadın cinselliğine dair tabuları da sorgulamış ve kadınları

bedenlerini tanımaya, sahip çıkmaya davet etmiştir. Duygu Asena, Türkiye'deki toplumsal yapının tabu olarak zihinlerde kodladığı kadın cinselliğinin konuşulmasını ve öğrenilmesini *Kadınca* dergisiyle sağlamıştır.

Kadınca dergisini incelediğimizde, Asena'nın "eşitliğin kanunlarca sağlanmasının yanı sıra zihinlere kazınması" ifadesiyle kastettiğinin aslında, kadınların yüzyıllar boyu ezilmesi ve sömürülmesini meşrulaştıran ataerkil zihniyetin şekillendirdiği toplumsal düzenin değiştirilmesi olduğunu anlayabiliriz. Bu kanıyı, derginin reklamlardaki, atasözlerindeki, televizyon programlarındaki cinsiyetçiliği eleştiren yazıları da güçlendirir niteliktedir. Dolayısıyla *Kadınca* dergisinin 80 sonrası bağımsız feminist hareketin temsilcisi olduğunu ve feminist hareketi güçlendirdiğini söyleyebiliriz.

Anahtar kelimeler: *Feminist hareket, kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, Kadınca dergisi, Duygu Asena, kadın cinselliği*

Looking at the Socialist Women's Organization and Progressive Women's Association in Turkey in the 1970s as an example of refusal of inheritance

Birsen Talay Keşoğlu

Women's demands and struggle for rights in the Ottoman Empire became a visible phenomenon in the late 19th and early 20th centuries. Following the establishment of the Turkish Republic, women obtained significant rights that were previously unavailable to them. Nevertheless, the quest and struggle for equal rights will always be an ongoing process worldwide. In this paper, I would like to focus on the social and political struggle of women in Turkey, especially as the second wave feminist movement developed and strengthened in Europe. The 1970s witnessed the strengthening of the left-wing movement in Turkey, and women's participation in trade unions, professional associations and other mass organisations was more intense than ever before. Particularly after 1975, women in Turkey engaged in politics in an intense and widespread manner and developed policies. Prior to that time, it was challenging to discuss such experiences, particularly for women due to the barriers to organisation. Because of this, I would like to examine the women's movement of the political left from the 1960s, mainly after 1970, and focus on the specific Progressive Women's Association.-

In 1975, a socialist women's association, independent of the women's branches or organizations of legal political parties, was founded under the leadership of the lawyer Beria Onger. Among the other socialist women's associations, the Progressive Women's Association (İKD) deserves to be evaluated separately in terms of its broad organizational reach. Although it was founded on the initiative of the Communist Party of Turkey, we

know today that it was able to act independently on many issues. Founded in June 1975, the Progressive Women's Association reached 15,000 members in approximately 5.5 years, until September 12, 1980. The newspaper Kadınların Sesi (Women's Voice) reached a circulation of 30 thousand. After 1975, especially after the foundation of the İKD, more and more socialist women's associations were established and the discourse that separate women's organizations would "divide the class struggle" gradually began to move away. More precisely, starting from the specific problems of women, ways were sought to include them in the "class struggle".

The military coup of 12 September 1980 had a different impact on the feminist women's movement. While all opposition was silenced, women's opposition would grow stronger over time. This process, which began in the mid-1980s with a period of campaigning and activism, continued until the early 1990s. From the early 1990s, it went through a period of institutionalization and projects. However, the post-1980 feminist movement made serious criticism of the socialist women's organization in the 1970s. It called this period a "black" period. In particular, the struggle of socialist women in the 1970s was despised and ignored for a long time after 1980. As a result of this research, the data and information obtained from interviews with women who participated in the Socialist Women's Organization in the 1970s, the magazines they published and all other documents will be discussed.

Keywords: *Socialist women's organizations,Turkey leftist movement, 1970s, Progressive Women's Association, feminist movement*

Bir Reddimiras Örneği Olarak 1970'lerde Türkiye'de Sosyalist Kadın Örgütlenmesine ve İlerici Kadınlar Derneği'ne Bugünden Bakmak...

Birsen Talay Keşoğlu
Tarihçi, Beykoz Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü (Prof. Dr.)

Osmanlı İmparatorluğu'nda kadınların hak talepleri ve mücadelesi 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyıl başında görünür bir olgu haline gelmiştir. Türkiye'de kadınlar Cumhuriyet ile birlikte daha önce sahip olmadıkları önemli hakları elde etmişlerdir. Ancak kadınların eşit hak talep ve mücadelesi dünyada da asla durmayacak bir dinamik içindedir. Tebliğimde özellikle Avrupa'da ikinci dalga feminist hareket gelişip güçlenirken Türkiye'de kadınların toplumsal, siyasal mücadelesine bakmak istiyorum. 1970'ler, sol hareketin güçlendiği ve kadınların da bu bağlamda sendikalar, meslek örgütleri ve diğer kitle örgütlerinde daha öncesinde hiç olmadığı kadar yoğun bir biçimde yer aldıkları bir dönem olmuştur. Özellikle 1975 sonrası, Türkiye'de kadınların en yoğun, en kitlesel biçimde siyasetin içinde yer aldığı ve politika ürettiği bir dönemdir. Daha öncesinde örgütlenme önündeki engeller nedeniyle böylesi bir deneyimden hele kadınlar adına bahsetmek zordur. Bu nedenle 1960'lardan başlamak üzere ve özellikle 1970 sonrası sol/sosyalist kadın hareketini inceleyip, İlerici Kadınlar Derneği'ni de özel olarak tartışmak istiyorum.

1975 yılında Avukat Beria Onger başkanlığında yasal siyasi partilerin kadın kolları ya da örgütlerinden bağımsız, sosyalist bir kadın derneği kuruldu. Diğer sol/sosyalist kadın derneklerinin içinde İlerici Kadınlar Derneği (İKD), çok geniş bir örgütlülüğe ulaşması açısından, ayrıca değerlendirilmeyi hak etmektedir. Her ne kadar Türkiye Komünist Parti-

si'nin girişimiyle kurulmuş olsa da birçok konuda bağımsız davranabilmiş olduğunu bugün biliyoruz. 1975 yılının Haziran ayında kurulan İlerici Kadınlar Derneği, 12 Eylül 1980'e kadar yaklaşık 5,5 yıl içinde 15 bin üye sayısına ulaşmıştır. *Kadınların Sesi* gazetesi ise 30 bin tirajı yakalamıştır. 1975 yılından sonra, özellikle İKD'nin kuruluşunun ardından daha yaygın olarak sosyalist kadın dernekleri kurulmuş ve ayrı kadın örgütlenmesinin "sınıf mücadelesini böleceği" söyleminden yavaş yavaş uzaklaşılmaya başlanmıştır. Daha doğrusu, kadınların özgül sorunlarından yola çıkarak onları "sınıf mücadelesine" katmanın yolları aranmıştır.

12 Eylül 1980 askerî darbesinin feminist kadın hareketine yansıması daha farklı olmuştur. Tüm muhalefet susturulmuşken kadınların muhalefeti zaman içinde güçlenerek büyüyecektir. 1980'lerin ortasından itibaren kampanya ve eylemlilik dönemi ile başlayan ve 90'ların başına kadar devam eden bu süreç, 90'ların başından itibaren kurumsallaşma ve projeler döneminden geçmiştir. Ancak 1980 sonrası feminist hareket, 1970'lerdeki sosyalist kadın örgütlenmesine ciddi eleştiriler getirmiş ve o dönemi bir "kara" dönem olarak adlandırmıştır. Özellikle 1970'lerdeki sosyalist kadınların mücadelesi 1980 sonrası uzunca bir süre hor görülmüş ve yok sayılmaktan daha da öte karalanmaya çalışılmıştır. Tebliğimde, 1970'lerde sosyalist kadın örgütlenmesi içinde yer alan kadınlarla yapılan mülakatlardan, yayımladıkları dergilerden ve diğer tüm belgelerden yola çıkarak elde edilen veriler, bilgiler tartışmaya açılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Sosyalist kadın örgütleri, Türkiye sol hareketi, 1970'ler, İlerici Kadınlar Derneği, feminist hareket*

Trade Union Movement and Feminism

Necla Akgökçe

Feminism's demands for women's freedom and equality have been reflected in trade union movement throughout history. This reflection was sometimes represented by the socialist movement but after the second feminist wave, through the original demands of this movement. Following the second wave of feminism, women's structures, women's commissions and groups started to become widespread within trade unions, and parallel women's organisations emerged, especially in Western trade unions. While these organisations initially focused on women's empowerment and increasing representation within the union on the basis of women's and equality studies, gender studies have become the dominant trend in trade unions since 2000.

In Turkey, women studies and women's work in trade unions and trade union feminism has followed an up and down course on the basis of confederations. While there was a rising wave in DİSK in the 1978s, the focus shifted to Türk-İş for a while in the 1990s.

Our presentation aims to discuss the relationship and contradictions between trade unions and feminism within the historical process, based on our experiences in Petrol-İş and Tez- Koop İş Women's magazine.

Keywords: *Feminism, Trade Union Movement*

Sendikal Hareket ve Feminizm

Necla Akgökçe
Feminist, Gazeteci

Feminizmin kadın özgürlüğü ve eşitliği talepleri, tarihsel dönem içinde sendikal harekete yansımıştır. Bu yansıma kimi zaman sosyalist hareket vasıtasıyla, ikinci feminist dalgayı takiben de bu hareketin kendi temaları üzerinden olmuştur. İkinci dalga feminizmi takiben sendika içi kadın yapıları, kadın komisyon ve grupları da yaygınlaşmaya başlamış; özellikle Batı sendikalarında sendika içinde paralel kadın örgütlenmeleri ortaya çıkmıştır. Bu örgütlenmeler başlangıçta kadın ve eşitlik çalışmaları temelinde kadınların güçlendirilmesi ve sendika içinde temsiliyetin artırılması meselelerine odaklanırken, 2000'li yıllardan itibaren toplumsal cinsiyet çalışmaları sendikalarda hâkim eğilim halini almıştır.

Türkiye'de işçi sendikalarında kadın çalışmaları ve sendika feminizmi, konfederasyonlar bazında inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. 1978'lerde DİSK'te yükselen bir dalga mevcutken 1990'larda bir süre odak Türk-İş'e kaymıştır.

Sunumumuz Petrol-İş ve Tez- Koop İş *Kadın* dergisindeki deneyimlerimizden hareketle, işçi sendikaları ve feminizm arasındaki ilişki ve çelişkileri tarihsel süreç içinde tartışmayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: *Feminizm, sendikal hareket, Petrol- İş Kadın dergisi, Tez- Koop İş Kadın dergisi*

Transformation of the Feminist Movement During the Post-2000s Period in Turkey

Bermal Küçük

The contemporary feminist movement in Turkey is witnessing a significant transformation in terms of its historical path. We witnessed that independent feminist organizations (Amargi, Socialist Feminist Collective, Istanbul Feminist Collective, Filmmor), which had been a site of attraction for those who preferred to pursue organized struggle and which had a significant role in leading feminist politics in the early 2000s, were dissolved simultaneously after the 2010s. On the other hand, feminism is generating more interest than ever before. We are passing through a juncture where larger segments of society have voiced violence against women and femicide; gender egalitarian language has become increasingly widespread; feminist politics has become the founding political agenda of anti-systemic social movements; the number of feminist-themed academic, theoric/political research, contemporary artworks and feminist websites with high followers have been increasing; and the insistence on the feminist night marches despite police barriers persists every year. These developments beg the question of what explains the dissolution of feminist organizations despite the apparent increased interest in feminism. I address this paradox by asking the following questions. Is it possible to discuss the emergence of new aspects of feminist practices different from conventional political forms? If so, where do these new feminist practices emerge, and how do they differ from previous forms? How can this differentiation be considered together with structural transformations such as neoliberal forms of subjectivity, neo-liberal la-

bour regimes, digital transformation, as well as changing government policies?

Keywords: *Feminist night march, feminist politics, feminist subjectivities, everyday life, decentralization, grassroots feminism, multitude, rhizomatic networks, digital feminism*

2000 Sonrası Türkiye'sinde Feminist Hareketin Dönüşümü

Bermal Küçük
Koç Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (Dr.)

Günümüz Türkiye'sinde feminist hareket kendi tarihsel izleği açısından oldukça kritik bir dönüşüme tanıklık ediyor. 2000'lerin başında örgütlü bir mücadele yürütmek isteyen aktivistler için ciddi çekim merkezi olabilmiş ve feminist politikayı belirleme açısından oldukça etkili bağımsız feminist örgütlerin (Amargi, Sosyalist Feminist Kolektif, İstanbul Feminist Kolektif, Filmmor) 2010 yılından sonra peşi sıra kapandıklarına tanıklık ettik. Öte yandan, feminizme olan ilginin geçmişte hiç olmadığı kadar arttığını görüyoruz. Kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin geniş kesimlerce daha fazla dillendirilmeye başlandığı, cinsiyet eşitlikçi dilin giderek yaygınlaştığı, feminist politikanın radikal toplumsal hareketlerin kurucu politik ajandası haline geldiği, feminist çizgide akademik çalışmaların, kadın edebiyatının, feminist temalı çağdaş sanat eserlerinin, feminist araştırma, inceleme ve teori kitaplarının, yüksek takipçisi olan feminist internet sitelerinin sayısının giderek arttığı, polis engellerine rağmen feminist gece yürüyüşlerini sürdürme konusundaki ısrarın devam ettiği bir dönemecin içinden geçiyoruz. Bu gelişmeler, feminizme yönelik artan ilgiye rağmen feminist örgütlerin dağılmasını nasıl anlamladırabileceğimiz sorusunu gündeme getiriyor. Bu paradoksa aşağıdaki sorularla cevap bulmaya çalışacağım: Türkiye'de feminizme olan ilgi her geçen gün artarken bildik anlamda örgütlü feminist hareketin gerileyişi feminist politikaya dair nasıl bir dönüşüme işaret etmektedir? Bilinen politika formlarından farklı olarak feminist pratiklerin yeni görünümlerinin ortaya çıkışından söz edilebilir mi? Bu yeni feminist pratikler hangi alanlarda, nasıl

ortaya çıkmakta ve önceki formlardan nasıl farklılaşmaktadırlar? Bu farklılaşma neoliberal öznellik biçimleri, neoliberal emek rejimleri gibi yapısal dönüşümlerle, dijital dönüşümlerle ve değişen hükümet politikaları ile bir arada nasıl düşünülebilir?

Anahtar kelimeler: *Feminist gece yürüyüşü, feminist politika, feminist öznellik, gündelik hayat, merkezsizleşme, çokluk, kök-sap ağlar, dijital feminizm*

The Kurdish Women's Movement in Turkey

Semiha Arı

The political mobilization of Kurdish women in Turkey initially began within the Kurdish political parties in Kurdish provinces in the 1980s. In the course of the 1980s, as a response to the state violence, Kurdish women took part in mass protests organized by the Kurdish liberation movement. By the 1990s, this mobilization led to the discussion of the possibility of autonomous women's organizations as the patriarchy question arouse at the same time. During the 2000s, the autonomous and self-organized Kurdish women's movement expanded itself and its base and became a social movement in itself. A women's organization that emerged within a national liberation movement was now one of the most organized autonomous women's movements not only in Turkey but across the Middle East.

The Kurdish women's movement should be seen as a distinctive movement from both the second wave of the feminist movement that emerged in the 1980s and the contemporary women's movement in Turkey, regarding its formation conditions, ideological-political stance, organization model, and relationship with the state. The following questions thereby should be put forward to analyze the Kurdish women's movement: How and why have Kurdish women been mobilized in the Kurdish national movement? How have they managed to fight against gender inequality and patriarchy along with fighting for the national cause, since national liberation movements -as well as labor movements- have usually tended to postpone the gender issue to an indefinite future? What are the political-social conditions that have made the Kurdish women's movement distinctive? What sort of organizational model has it developed? How has it formed relations with other women's movements, but specifically with

the women's movement/feminist movement in Turkey? Considering different trends in feminist and women's organizing, utilizing social movement theories -as well as theories of race and colonialism- and discussing the organization question would provide insightful answers to these questions.

This study suggests that the Kurdish women's movement is not a movement that merely organizes around the national cause, identity, and culture. In addition to this, as can be seen through its organizational model and solidarity network, it also sights to transform all political, economic, and social realms and rebuild them based on women's freedom and gender equality. In doing so, it emphasizes the solidarity between women's movements and takes part in the women's struggle in Turkey by participating in campaigns and demonstrations to fight against patriarchy.

Keywords: *The Kurdish women's movement, feminism, self-organization, autonomous organization*

Türkiye'de Kürt Kadın Hareketi

Semiha Arı
Bağımsız Araştırmacı

Kürt kadınlar 1980'lerden itibaren Kürt siyasi partiler içinde mobilize olmaya başladılar ve devlet şiddetine karşı düzenlenen kitlesel eylemlerin parçası oldular. Ancak bu mobilizasyon siyasi parti sınırları içinde kalmadı ve 1990'lardan itibaren patriarka tartışmalarıyla birlikte özerk bir kadın örgütlenmesi fikri ve çabası ortaya çıktı. Kürt kadın hareketi 2000'lerden itibaren ise kendi içinde bir toplumsal harekete dönüştü, "özgün ve özerk" olarak adlandırılan bir örgütlenme ve eylem çizgisini esas aldı. Dolayısıyla, bir ulusal hareket içinden çıkan kadın örgütlenmesi artık sadece Türkiye'nin değil aynı zamanda Orta Doğu'nun da en örgütlü kadın hareketlerinden birine dönüşmüştü.

Kürt kadın hareketi oluşma koşulları, ideolojik-politik çizgisi, örgütlenme modeli ve devlet ile ilişkisi bakımından Türkiye'de 1980'lerde gelişmeye başlayan ikinci dalga feminist hareketten ve günümüz kadın hareketinden ayırt edici bir hareket olarak düşünülebilir. Dolayısıyla Kürt kadın hareketine ilişkin bir analiz ve tartışma şu soruları içermelidir: Kürt kadınlar Kürt hareketi içinde nasıl ve neden mobilize oldular? Ulusal kurtuluş -aynı zamanda sınıf- mücadelelerinde genellikle sonranın meselesi olarak görülen ve belirsiz bir tarihe ertelenen cinsiyet eşitliği meselesini ve patriarkayla mücadeleyi nasıl ulusal mücadeleyle eş zamanlı yürüttüler? Kürt kadın hareketinin ayırt edici bir kadın hareketine dönüşmesini sağlayan politik-toplumsal gelişmeler nelerdi? Patriarkaya karşı nasıl bir mücadele öngördü? Nasıl bir örgütlenme modeli geliştirdi? Başka kadın hareketleriyle, ama özel olarak Türkiye kadın hareketi/feminist hareket ile nasıl ilişkiler kurdu? Bu sorulara cevap ararken feminist örgütlenmede

ya da kadın örgütlenmesinde oluşmuş farklı eğilimleri görmek, toplumsal hareket teorilerine, aynı zamanda ırk ve sömürgecilik teorilerine ilişkin bir analiz yapmak ve örgütlenme sorusunu tartışmak gerekiyor.

Bu çalışmanın argümanı, Kürt kadın hareketinin salt kimlik, kültür ve ulusal dava temelinde politika yapan bir hareket olmadığıdır. Bunların yanı sıra, Kürt kadın hareketi, örgütlenme modelinin ve kurduğu ilişki ağlarının da gösterdiği üzere, politik, ekonomik ve toplumsal alanları tümüyle cinsiyet eşitliği perspektifinden dönüştürme ve yeniden kurma iddiasında olan bir hareket olarak karşımıza çıkıyor. Dolayısıyla burada hedef salt siyasal kazanım elde etmek değildir. Açıkça bir antikapitalist ve sömürgecilik karşıtı söylem kurarak buna uygun örgütler kuruyor ve çalışmalar yapıyor. Bunu yaparken diğer kadın hareketleriyle dayanışma kurmanın önemine vurgu yapıyor ve Türkiye genelinde oluşmuş birçok kampanyanın ve eylemin parçası olarak patriarkayla mücadelede yerini alıyor.

Anahtar kelimeler: *Kürt kadın hareketi, feminizm, öz örgütlenme, özerk örgütlenme*

Collaboration and Disagreement Between Queer and Feminist Movements

Yasemin Öz

However the queer theory seems to focus on gender it also creates a chance to criticize all other identities that is claimed to be certain and constant. It opens a way to question all certain presumed identities such as race, nationality and gender.

In humanity's basic philosophical perception dualities are widely accepted. Almost every concept is defined and exists with its opposite. Duality perception, seeks the opposite of every created concept. Even the concepts of male and female, instead of being defined as "different sex" are rather defined as "opposite sex". This is the same in Turkish "karşıt cinsler". This shows us that instead of defining two biologically different genders as "different" we choose and tend to define them as "opposite". Opposition, in its context, also involves the exclusion and alienation. Opposites or the others, however they are constructed, each identity creates the concepts of suppressors and suppresses. Michel Foucault states that identities cannot be built independently from "power and rulership".

Seeing the other as opposite causes the result of embracing your own identity tightly and perceiving it as the constant and the best practice. This brings together the practices of feeling hate, fear and anger towards other identities, excluding, suppressing and fighting them. In this base, the expression of hate and war blossoms easily. This process works in favor of the hegemonic identities, not those who are excluded or suppressed. According to Butler, hegemonic identities in this way define those who are "worthy of mourning" and the excluded ones who are "not worthy of mourning".

In this light, all other identity categories such as race and nationality transform into those that need "others" to define itself, are wary of the existence of "others", perceive itself as the best reality. They wage war on all other identity categories that is positioned as the opposite or other.

The queer feminism underlines that there is no single form of femininity, and that gender roles of the system based on power relationships of different dynamics such as nationalism, militarism, patriarch, class, race and faith. The construction of norm and power and exclusion is questioned by queer feminism. The rejection of concept of norm is an important actor in eliminating the environment in which oppression develops.

In this context, in the presentation, the partnerships, alliances, obstacles, strengths and disagreements between the queer and feminist movement in gender struggle from past to today will be discussed. Partnerships established in common platforms and network and disagreement points will be mentioned by an oral history method. Alliances formed in joint activities and at what points disagreements experienced will be presented. While the queer movement objects to the binary gender system, what kind of approach is needed to get out of the inevitable dilemma of the conflict between queer movement asking for non-binary gender model and feminist movement which built itself on conflicts of binary gender roles will be questioned. Suggestions for new collaboration building for today will be submitted.

Keywords: *Gender, Queer and feminist movements*

Kuir ve Feminist Hareket Arasında İttifak ve Çatışmalar

Yasemin Öz
Avukat, Kaos GL

Her ne kadar kuir teori çalışmaları toplumsal cinsiyete odaklanmakta ise de sabit ve mutlak olduğu iddia edilen her türlü kimliği sorgulamak için de bir olanak yaratır. Irk, milliyet, cinsiyet gibi mutlak ve sabit olduğu varsayılan her türlü kimliğin sorgulanabilir olduğuna dair bir yol açar.

Algımızda ikili karşıt tanımlar geniş bir kabul görmüştür. Hemen her kavram zıddı ile birlikte tanımlanır ve var olur. İkili karşıt algı, sınırlarını da aşarak, yaratılan her kavram için adeta bir zıddını arar. Kadın ve erkek kavramları dahi dilde, "farklı cinsler" olarak tanımlanmak yerine, "karşıt cinsler" olarak tanımlanmıştır. Aynı şekilde İngilizcede -Batı dillerinde de olduğu gibi- "*opposite sex*" tanımı kullanılır. Karşıtlık, anlam içeriği itibariyle, dışlama ve yabancılaşma pratiğini beraberinde getirir. Karşıt veya öteki, her ne şekilde inşa edilirse edilsin, inşa edilen tüm kimlikler dışlamayı da yaratır. Michel Foucault, kimliklerin "iktidar" kavramından bağımsız düşünülemeyecek bir süreç içinde inşa edildiğini söyler.

Ötekini karşıtı olarak görme ise, beraberinde kendi kimliğine sıkı sıkıya sarılmayı ve kendi kimliğini mutlak ve en iyi gerçeklik olarak algılamayı da getirir. Bu da, peşinden karşıt ve öteki kimliklere karşı korku, öfke ve nefret duyma, dışlama, iktidar kurma ve savaşma pratiklerini getirir. Böyle bir zeminde, nefret ve savaş söylemi kendisine geniş bir yayılma alanı bulur. Elbette bu süreç ezilen ve dışlanan kimliklerin değil, hegemonik kimliklerin lehine işler.

Bu anlamda, diğer tüm kimlikler gibi ırk ve milliyet kimlikleri de kendi kimliğini tanımlamak için "öteki"lere ihtiyaç duyan, "öteki"nin varlığından tedirgin olan, kendini inşa etmek için kendisine ve öteki tanımına sa-

rılan ve kendini en iyi gerçeklik olarak algılayan kimliklere dönüşür. Kendisine öteki ve karşıt olarak konumlandırdığı tüm diğer kimliklere karşı savaş açar.

Kuir feminist yaklaşım tek bir kadınlık biçimi olmadığını, güç ilişkilerine dayalı sistemdeki toplumsal cinsiyet rollerinin milliyetçi, militarist, ataerkil, sınıfsal, ırksal ve inançsal olarak farklı güç dinamiklerinden şekillendiğini unutturmamaktadır. Norm ve normla birlikte gelen iktidar ve dışlama inşası kuir feminizmin önemli bir sorgusudur. Norm kavramının reddi, baskının gelişeceği ortamı ortadan kaldırmanın önemli bir aktörüdür.

Bu çerçevede, sunumda kuir ve feminist hareket arasında toplumsal cinsiyet mücadelesi alanında geçmişten bugüne gelen ortaklıklar, ittifaklar, engeller, güçlü yanlar ve çatışmalara değinilecektir. Bu bağlamda, ortak platform ve ağlarda kurulan ortaklıklar ve çatışma yaşanan noktalar sözlü tarih aktarımı yöntemiyle ele alınacaktır. Yine, ortak eylemliliklerde kurulan ittifaklar ve hangi noktalarda çatışma yaşandığına değinilecektir. Kuir hareket ikili cinsiyet sistemine itiraz ederken, ikili cinsiyet sisteminin karşıtlıkları ve çıkar çatışmaları üzerine kurulu feminist hareket arasındaki çatışmanın kaçınılmaz açmazından çıkmak için nasıl bir yaklaşıma ihtiyaç bulunmaktadır sorusuna cevap aranacaktır. Günümüzde geldiğimiz noktada yeni iş birliği inşası konusunda öneriler sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, Kuir hareket, feminist hareket*

A Closer Look at the Story of Muslim Women

Rümeysa Çamdereli

Muslim feminists have become the symbol of a critical transformation in Turkey in the last period and have attracted attention both academically and politically. The first "diversity" test of the feminist movement, which was on the rise in the '80s, with the inclusion of Kurdish women and Muslim women in the '90s, resulted in a position where Muslim women were not a part of the feminist movement, but supported the activities of the feminist movement in a more individual and distant area. The first association among Muslim women to call itself a Muslim feminist was founded in 2018.

The abolition of the headscarf ban in 2011 with the struggle of women and the rise of Islamic feminist movements in the world formed the basis for the joint organization of Muslim feminist women. Muslim women, who have been in opposition to the headscarf ban for many years, have taken steps to bring many discussions beyond the boundaries of this identity to the public agenda with different platforms and structures, especially the Reçel Blog online platform. The visibility of Muslim feminist women has been criticized by both Muslim communities and feminist communities in the process, but the movement has brought its visibility to an indisputable position over time with its struggle for existence.

This presentation will focus on the adventure of Muslim feminist women in Turkey, and will shape the main words of this movement around the argument of "There were and will continue to be organized Muslim women at all times and in the environment, from the Ottoman women's movement to the '90s feminist movement and today's feminist movement." This presentation, which will emphasize the critical role of Havle

Women's Association in the institutionalization of the movement, will touch on the role of the Muslim feminist movement in the feminist movement. At the same time, the story of the transformation of the Muslim women's movement into a feminist movement will also be included in the presentation. The presentation will be based on academic studies in the field, selections from the contents of the mentioned institutions, and the speaker's individual testimonies within the movement.

Keywords: *Müslim feminist, Islamic feminism, Feminism in Türkiye, Reçel Blog, Havle Kadın Derneği, Havle Women's Association*

Müslüman Feminist Kadınların Hikâyesine Yakından Bakmak

Rümeysa Çamdereli
Feminist Aktivist, Araştırmacı

Müslüman feministler son dönem Türkiye'sinde kritik bir dönüşümün simgesi haline gelmiş ve hem akademik anlamda hem de siyasi anlamda dikkat çekmiştir. 80'lerde yükselişe geçen feminist hareketin 90'lı yıllarda Kürt kadınlar ve Müslüman kadınların dâhiliyetiyle ilk "çeşitlilik" sınavı Müslüman kadınların feminist hareketin bir parçası olmadığı, daha bireysel ve mesafeli bir alanda feminist hareketin faaliyetlerine destek verdiği bir konumla sonuçlanmıştır. Müslüman kadınlar içerisinden kendisini Müslüman feminist olarak adlandıran ilk derneğin kuruluşu 2018'i bulmuştur.

Başörtüsü yasağının kadınların mücadelesiyle 2011'de uygulamadan kalkması ve dünyadaki İslami feminist hareketlerin yükselişi Müslüman feminist kadınların birlikte örgütlenmesinin temel zeminini oluşturmuştur. Uzun yıllardır başörtüsü yasaklarına sıkışmış bir pozisyonda kendisine muhalefette yer bulan Müslüman kadınlar, bu kimliğin sınırlarının dışında birçok tartışmayı Reçel Blog online platformu başta olmak üzere farklı platform ve yapılarla kamunun gündemine taşımak için adım atmıştır. Müslüman feminist kadınların görünürlüğü süreç içerisinde hem Müslüman topluluklar tarafından hem de feminist topluluklar tarafından eleştirilere maruz kalmış, ancak hareket kendi varlık mücadelesiyle görünürlüğünü zaman içerisinde tartışılmaz bir konuma taşımıştır.

Bu sunum da, Müslüman feminist kadınların Türkiye'deki macerasına odaklanacak, temel sözünü bu hareketin "Osmanlı kadın hareketinden 90'lar feminist hareketine ve günümüz feminist hareketine, her zaman

ve ortamda örgütlü Müslüman kadınlar vardı ve olmaya devam edecek," argümanı etrafında şekillendirecektir. Havle Kadın Derneği'nin hareketin kurumsallaşması noktasındaki kritik rolünün vurgulanacağı bu sunum Müslüman feminist hareketin feminist hareket içerisindeki rolüne değinecektir. Aynı zamanda sunumda Müslüman kadın hareketinin feminist bir harekete dönüşümünün hikâyesine de yer verilecektir. Sunuma hem alanda yapılan akademik çalışmalar, hem bahsi geçen kurumların içeriklerinden seçkiler, hem de konuşmacının hareket içerisindeki bireysel tanıklıkları kaynaklık edecektir.

Anahtar kelimeler: *Müslüman feminist, İslami feminizm, Türkiye'de feminizm, Reçel Blog, Havle Kadın Derneği*

The Women's Movement and EŞİK in the Changing Political Agenda Post-2020

Hülya Gülbahar

We established the Women's Platform for Equality (EŞİK) on 1 August 2020 with the participation of more than 300 women's and LGBT+ organisations. In my paper, I will try to present the activities of this platform, which we established in order to carry out the struggle against the current threats to women's right to live equally and freely and against the current gains, by focusing on its relations with those in political power, political parties, labour organisations and women MPs, together with a focus on the political agenda. In the meantime, I will give various examples from the national and international campaigns we have carried out such as those on the "Istanbul Convention", "femicides", "Don't Touch the Laws, Implement The Laws", "Those Who Don't Implement the Constitution Cannot Make a new Constitution", "Solidarity with Women from Afghanistan and Iran".

Keywords: *Women's Platform for Equality; Turkey; women's movement; Istanbul Convention, Constitution, femicide*

2020 Sonrası Değişen Politik Gündemde Kadın Hareketi ve EŞİK

Hülya Gülbahar
Avukat,
EŞİK Platformu Gönüllüsü

Eşitlik İçin Kadın Platformu'nu (EŞİK), 300'ü aşkın kadın ve LGBT+ örgütünün katılımıyla 1 Ağustos 2020'de kurduk. Tebliğimde, kadınların eşit, özgür yaşama hakkına ve kazanımlarına yönelik güncel tehditlere karşı verilen mücadeleyi ortak bir platformla yürütmek amacıyla kurduğumuz bu platformun faaliyetlerini; siyasal iktidarla, siyasal partilerle, emek örgütleri ile, kadın vekiller ile kurduğu ilişkileri, politik gündemle birlikte odağa alarak ortaya koymaya çalışacağım. Bu arada yürüttüğümüz "İstanbul Sözleşmesi", "Cinskırım", "Yasalara Dokunma Uygula", "Anayasayı Uygulamayanlar Anayasa Yapamaz", "Afganistanlı ve İranlı Kadınlarla Dayanışma" gibi ulusal ve uluslararası kampanyalardan çeşitli örnekler vereceğim.

Anahtar kelimeler: *Eşitlik İçin Kadın Platformu, Türkiye'de kadın hareketi, İstanbul Sözleşmesi, Anayasa, cins kırım*

PANEL 5

TÜRKİYE'DE LAİK REJİM VE SEKÜLARİZMİN DÖNÜŞÜMÜ VE KADIN HAKLARI

A Reconsideration of Early Republican Secularism

Umut Azak

The period from the abolition of the caliphate in 1924 to the establishment of secularism as an unchanging constitutional principle in 1937 can be seen as a process of secularization accelerated by the single-party regime. The radical reforms that marked this period aimed at both defining the boundaries of the national and reorganizing gender relations. The local understanding and the practice of secularism, which involved the state's control and even shaping of religious practices, reflected the tensions and interactions between national and religious belongings. The content and implementation of new laws and regulations as well as prohibitions motivated by the principle of secularism had a transformative role in the lives of not only the Sunni Muslim majority but also non-Muslims. Focusing on a conversion incident at the American Girls' College in Bursa in 1928 and its repercussions, this study aims to reassess secularism in Turkey during the single-party era in its relations with religion, nationalism and gender.

Keywords: *Secularism, Islam, conversion, nationalism, missionaries, Protestantism, education*

Erken Cumhuriyet Döneminde Laikliğe Yeniden Bir Bakış

Umut Azak
İstanbul Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü (Prof. Dr.)

1924'te hilafetin kaldırılmasından 1937'de laikliğin değişmez anayasal ilke olmasına kadarki dönem, Tek Parti rejimi tarafından ivmesi artırılmış bir sekülerleşme süreci olarak görülebilir. Bu döneme damgasını vuran radikal reformlar, hem millî olanın sınırlarını belirlemeyi, hem de cinsiyetler arası ilişkilerin yeniden düzenlenmesini hedefliyordu. Devletin dinî pratikleri denetlemesi ve hatta şekillendirmesini de içeren laiklik anlayışı ve uygulamaları, millî ve dinî aidiyet arasındaki gerilim ve etkileşimleri yansıtıyordu. Laiklik ilkesi adına yürürlüğe giren yeni yasa ve düzenlemeler ile yasakların içeriği ve uygulanışı, sadece Sünni Müslüman çoğunluğun değil, azınlık gruplara mensup vatandaşların yaşamlarında da dönüştürücü rol oynadı. Bu çalışma, 1928'de Bursa Amerikan Kız Koleji'ndeki bir din değiştirme olayı ve yankılarına odaklanarak, Tek Parti Dönemi Türkiye laikliğini, din, milliyetçilik ve toplumsal cinsiyet ile ilişkileri bağlamında yeniden değerlendirmeyi amaçlıyor.

Anahtar kelimeler: *Laiklik, İslam, milliyetçilik, din değiştirme, misyonerlik, Protestanlık, eğitim*

Reading Turkish Secularism through a Gendered Perspective: Anti-Veiling Campaigns, Women and Secularization in the Early Republic

Sevgi Adak

The politics of secularism in the early republic and the state policies known as the Kemalist reforms have been at the centre of the literature on secularism in Turkey. Both the ideological and institutional aspects of Turkish secularism and its distinguishing characteristics in comparison with other models are often analysed by taking secularism of the early republican era as a basis, rather than considering how it evolved after the end of the single party period. The same era, the early republic, is also seen as a turning point in the feminist historiography in terms of state regulations regarding women and the transformation of the gender order. These two literatures, however, studies on secularism and gender in Turkey, are seldom in dialogue with each other. It can in fact be claimed that there is a lack of a gendered analysis of secularism in Turkey. This paper attempts at such an analysis by looking at the anti-veiling campaigns in the 1920s and 30s and the debates that emerged in the context of these campaigns around secularization and women's public visibility. Focusing on the implementation process of the campaigns and the various ways in which women reacted to and were involved in them, the paper suggests reading secularization as a process that redefined gender roles and was shaped by social dynamics and women's participation, rather than a top-down, linear "project" shaped and led by the state was the main actor.

Keywords: *Secularism, gender, feminist historiography, anti-veiling campaigns, early Republic*

Laikliği Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Okumak: Erken Cumhuriyet Döneminde Peçe ve Çarşaf Yasakları, Kadınlar ve Sekülerleşme

Sevgi Adak
Aga Khan Üniversitesi İslam Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (Dr.)

Türkiye laiklik literatüründe, erken Cumhuriyet dönemi laiklik siyasetinin ve Kemalist reformlar olarak anılan uygulamaların önemli bir yeri vardır. Gerek laikliğin ideolojik ve kurumsal bileşenleri, gerekse karşılaştırmalı olarak Türkiye modelinin nasıl betimlenmesi gerektiği sorusu etrafında yapılan analizlerde laiklik, esas olarak, erken Cumhuriyet döneminde şekillendiği haliyle ele alınır. Aynı dönem, feminist tarih yazımında da kadınlara ilişkin düzenlemeler ve toplumsal cinsiyet rejimi bağlamında bir dönüm noktası olarak görülür. Fakat bu iki yazın, yani Türkiye'de laiklik ve toplumsal cinsiyet üzerine çalışmalar, birbirleriyle ancak çok sınırlı denilebilecek bir diyalog içindedir. Öyle ki Türkiye'de toplumsal cinsiyeti merkeze alan bir laiklik analizinin eksikliğinden söz edilebilir. Bu sunuş, böylesi bir analizi, erken Cumhuriyet döneminde peçe ve çarşaf yasakları ve bu yasaklar bağlamında ortaya çıkan sekülerleşme ve kadınların kamusal görünürlüğü tartışmalarını izleyerek yapmayı amaçlıyor. Yasakların uygulamaya konuş sürecine ve özellikle kadınların bu sürece eklemlenme biçimleri ve tepkilerine odaklanarak, sekülerleşmeyi yalnızca tepeden dayatılan, devletin başrolde olduğu, doğrusal bir "proje" olarak değil, toplumsal dinamikler ve kadınların katılımıyla şekillenen, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden tanımlandığı bir süreç olarak okumayı öneriyor.

Anahtar kelimeler: *Laiklik, toplumsal cinsiyet, feminist tarih yazımı, peçe ve çarşaf yasakları, erken Cumhuriyet*

"Deists", "New Secularists", or "Post-Muslims"?

Pierre Hecker
Philipps-Universität Marburg

The very existence of atheism and non-religion contradicts the dominant narrative of the 'Muslim nature' of the Turkish nation and, on a related note, the discursive supremacy of Sunni Islamic authorities. The presence of non-religious individuals in Turkish society is often denied, and the fact that a significant number of people have left Islam in recent years obscured. However, the supposed loss of religious faith among young people from conservative families has been a widely discussed phenomenon. Theological symposia and dozens of books and articles blame the spread of 'deism' for the decline of religious faith among conservative youths. At a closer look at the debate, however, 'deism' appears to function as a catch-all-phrase or, abstractly speaking, an empty signifier that is meant to denote, essentialize, and discursively control a whole set of complex processes of religious individualization and skepticism toward institutionalized religion. The relativization of religious truths and the blurring of formerly clear-cut socio-religious identities poses a challenge to the power and authority of religious institutions. Having said this, the present paper touches upon the discursive construction of 'deism' and 'nonreligion' in Turkey. It deals with the individualization of religious belief and the question whether Turkey is indeed witnessing a new wave of secularism from below and beyond the Kemalist past (as currently claimed by several authors). Are we encountering a new wave of secularism that no longer makes use of the negatively-connoted terms of the past or even the term 'secularism' itself? In dealing with these questions, this paper also draws on biographical interviews with individuals who only recently left (institutionalized) Islam and tries to open a discussion on

the gendered features of these processes and what they mean for women's emancipation in Turkish society.

Keywords: *Ateism, deism, nonreligion, religious authority*

"Deistler" mi, "Yeni Sekülerler" mi, yoksa "Post-Müslümanlar" mı?

Pierre Hecker
Philipps-Universität Marburg (Dr.)

Ateizmin ve dinsizliğin varlığı, Türk ulusunun "Müslüman doğası"na ilişkin hâkim anlatıyla ve bununla bağlantılı olarak Sünni İslami otoritelerin söylemsel üstünlüğüyle çelişiyor. Türk toplumunda dindar olmayan bireylerin varlığı sıklıkla inkâr ediliyor ve son yıllarda önemli sayıda insanın İslam'ı terk ettiği gerçeği de göz ardı ediliyor. Ancak muhafazakâr ailelerden gelen gençler arasında yaşandığı söylenen dinî inanç kaybı, son zamanlarda geniş çapta tartışılan bir olgudur. Teolojik sempozyumlar ve düzinelerce kitap ve makale, muhafazakâr gençler arasında dinî inancın azalmasından "deizm"in yayılmasını sorumlu tutuyor. Bununla birlikte, tartışmaya daha yakından bakıldığında, "deizm"in her şeyi kapsayan bir ifade veya soyut olarak konuşursak, dinsel inançların bireyselleşmesi ile ilgili bir dizi karmaşık süreci ve kurumsallaşmış dine karşı şüpheciliği ifade eden, özselleştiren ve söylemsel olarak kontrol etmeye yarayan, "boş gösteren" olarak işlev gördüğü görülmektedir. Dinî gerçeklerin göreceli hale getirilmesi ve önceden kesin çizgilerle belirlenmiş sosyo-dinsel kimliklerin bulanıklaşması, dinî kurumların gücüne ve otoritesine bir meydan okuma teşkil etmektedir. Bu olgulardan yola çıkarak, bu makale Türkiye'de "deizm" ve "dinsizlik" söyleminin söylemsel inşasına odaklanmaktadır. Dinî inancın bireyselleşmesi ve Türkiye'nin gerçekten de Kemalist geçmişinin ötesinde, alttan gelen (şu anda birçok yazar tarafından iddia edildiği gibi) yeni bir sekülarizm dalgasına tanık olup olmadığı sorusuyla ilgileniyor. Geçmişin olumsuz çağrışımlı terimlerini, hatta sekülarizm ya da "laiklik" terimini artık kullanmayan yeni bir sekülarizm dalgasıyla mı karşı karşı-

yayız? Bu makale, bu soruları ele alırken aynı zamanda (kurumsallaşmış) İslam'ı henüz yeni terk etmiş bireylerle yapılan biyografik görüşmelerden yararlanarak, bu süreçlerin toplumsal cinsiyet açısından özelliklerine ve bunların Türk toplumunda kadının özgürleşmesi açısından ne anlama geldiğine dair bir tartışma açmaya çalışıyor.

Anahtar kelimeler: *Ateizm, deizm, dinsizlik, dinî otorite*

Islamist Women Writers from a Secularist Perspective

Gülşen Çakıl Dinçer

The political Islamist approach began to show its effect in Turkey in the 1980s. After this date, it is seen that the religious dimension has been added to the discussions on the ways of living daily life. Daily life discussions, which were previously held under the title of laicism, turned to secularism in the 2000s. Notably, the claim of different secularisms was welcomed among Islamist writers in the face of Taylor's statement basing secularism on Christianity. Different secularisms facilitate the rejection of a Western-style secular life, based on the claim that societies living in different modernities can establish the relationship between everyday life and religion in different ways. Islamist women writers have also been involved in discussions about daily life, especially over worship, symbols and images. The influence of postcolonial theories on the questioning of western-centered concepts by Islamist women writers is quite intense. For this reason, we can say that Islamist women writers also take a distant stance when dealing with secularism. This study will deal with writers who are known as Islamist women writers such as Cihan Aktaş, Fatma Barbarosoğlu, Nazife Şişman, Berrin Sönmez and Hidayet Şefkatli Tuksal, which the literature calls second generation. The study will also search for traces of secularism discussions in the writings of Şule Albayrak, Birsen Banu Okutan, Hülya Terzioğlu, Saliha Okur Gümrükçüoğlu, who are also included in the academic publications of the Women and Democracy Association. In the study, secularism will be conceptualized as being able to think freely and grasp reality with one's thoughts, which does not allow any dominating totalitarian idea. In this

context, the study aims to open the justice-equality dilemma, which has been put forward in the context of women's human rights, for discussion with a focus on secularism.

Keywords: *Secularism, equality, Islamic feminism*

Sekülarizm Odağında İslamcı Kadın Yazarlar

Gülşen Çakıl Dinçer
Adıyaman Üniversitesi (Dr. Arş. Gör.)

Türkiye'de 1980'li yıllarda etkisini göstermeye başlayan siyasal İslamcı yaklaşımla birlikte gündelik hayatın yaşanma biçimleri üzerine yapılan tartışmalara dinî boyutun da hızla eklendiği görülür. Önceleri laiklik başlığı altında yapılan gündelik hayat tartışmaları 2000'li yıllarda yönünü sekülarizme çevirmiştir. Özellikle farklı sekülarizmler iddiası Taylor'ın sekülarizmi Hristiyanlığa dayandıran açıklamasının karşısında İslamcı yazarlar arasında memnuniyetle karşılanmıştır. Farklı sekülarizmler farklı moderniteler yaşayan toplumların gündelik hayat ve din ilişkisini de farklı biçimlerde kurabileceği iddiasından yola çıkarak Batı tarzı bir seküler yaşamın reddini kolaylaştırmaktadır. İslamcı kadın yazarlar da gündelik hayatla ilgili özellikle ibadetler, sembol ve simgeler üzerinden tartışmalara dâhil olmuşlardır. İslamcı kadın yazarların Batı merkezli kavramlara ilişkin sorgulamalarında postkolonyal teorilerin etkisi oldukça yoğundur. Sekülarizmi ele alırken de mesafeli bir duruştan söz edebiliriz. Bu çalışma İslamcı kadın yazarlar olarak tanınan Cihan Aktaş, Fatma Barbarosoğlu, Nazife Şişman, Berrin Sönmez ve Hidayet Şefkatli Tuksal gibi özellikle literatürün ikinci kuşak olarak adlandırdığı yazarların yanı sıra son dönemde Kadın ve Demokrasi Derneği'nin (KADEM) bünyesinde yayımlanan akademik yayınlarda yer alan Şule Albayrak, Birsen Banu Okutan, Hülya Terzioğlu, Saliha Okur Gümrükçüoğlu'nun yazılarında sekülarizm tartışmalarının izini arayacaktır. Çalışmada sekülarizm, tahakküm kurucu herhangi bir totaliter düşünceye izin vermeyen; özgür düşünebilmek ve gerçekliği kendi düşünceleriyle kavrayabilmek olarak kavramsallaştırılacaktır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, özellikle son dönemde kadının insan hakları

bağlamında ortaya atılan adalet-eşitlik ikilemini sekülarizm odağında tartışmaya açmaktır.

Anahtar kelimeler: *Sekülarizm, eşitlik, İslami feminizm*

War against Women's and LGBTQI+ Rights, Theological Discourses and Anti-Secularism in Turkey: A Materialist-Feminist Analysis

Funda Hülagü

Antifeminist campaigns targeting women's and LGBTQI+ rights have been a significant phenomenon of the Turkish politics for the last decade. The campaigns have concentrated on civil and personal rights such as alimony payments, legal age of marriage, and transsexuality as well as on official gender equality regime and public policies against violence against women. The campaigns have continued to affect the political scene after Turkey´s withdrawal from the Istanbul Convention in 2021. They have been organised by a variety of social groups, from across ideological and political divides. Nevertheless, theological discourses on the politics of intimacy and anti-secularism have turned into a significant component of those campaigns. Some counter-discourses that have been adopted by several political Islamist groups against the Civil Law for the whole Republican period have become more and more mainstreamed, making it less possible to frame those discourses as 'marginal'. With the introduction of a new 'anti-gender' initiative by the ruling bloc in late 2022 on making a Constitutional amendment to "defend the family" in Turkey, the conviction that the Civil Law and secular policies have been more and more under threat has become a common sense among the oppositional forces. This study aims to understand and explain the role of theological discourses and anti-secularism in antifeminist campaigns and politics in Turkey. Is it (still) meaningful to explain the role of theological discourses and anti-secularism with the notion of conservatism and/or neo-conservatism? Is the rise of a religiously informed antifeminism a reaction to

the modernisation and liberalisation of gender relations in Turkey? Or, as also widely maintained in the latest academic discussions, are theological discourses and anti-secularist positions populist means to establish a right-wing consensus or supremacy in the society? How do anti-gender politics and antifeminism help to restore anti-secularism as a political movement? To what extent is it appropriate to analyse these theological discourses as 'heart of a heartless world', trying to remedy the social crisis (e.g., the so-called crisis of family) in Turkey? To be able to respond to those questions, this study focuses on the making of the Civil Code reform and affiliated politics of intimacy in Turkey since late 1990s. The aim is to display the social forces which have struggled with each other and against each other to have an impact on these political changes and processes, expose the related group interests and ideological approaches, and point out the ensuing social contradictions and policy paradoxes without forgetting the conditioning impact of the broader socio-economic background. Such a perspective might help to better understand the role of the theological discourses in antifeminist politics as well as discern the similarities and differences with the so-called neoconservatism in Turkey. Lastly, a materialist-feminist methodology might also shed light on the weaknesses of the prevalent notion of secularism, yet also on prospects for developing it further.

Keywords: *Antifeminism, anti-genderism, Civil Code, secularism, anti-secularism, politics of intimacy*

Türkiye'de Kadın ve LGBTİ+ Hakları Karşıtlığında Teolojik Söylemler ve Anti-Sekülarizm: Maddeci-Feminist Bir Çerçeve Denemesi

Funda Hülagü
Araştırmacı,
Marburg Üniversitesi
Siyaset Bilimi Bölümü ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Merkezi (Dr.)

Son on yıllık dönemde Türkiye'de kadın, LGBTİ+ hakları ve feminizm karşıtı kampanyalar örgütlendi. Bu kampanyalarda, nafaka ve yasal evlilik yaşı, cinsiyet değişikliği gibi medeni hak ve düzenlemelerle kadına yönelik şiddet karşıtı politikalar ve toplumsal cinsiyet eşitliği merkeze konuldu. 2021 yılında İstanbul Sözleşmesi'nden çekilinmesiyle sonuçlanan sürece kadar -ve sonrasında da- bu kampanyalar mevcut toplumsal cinsiyet rejimi politikalarında paradigmatik değişimler talep etmeye devam etti. Kampanyalar farklı toplumsal grupları ve siyasal ideolojileri kesebilen özellikler sergiledi. Bununla birlikte, bu karşı kampanyalar sürecinde evlilik kurumu ve bağı hakkındaki teolojik söylemler ve sekülarizm karşıtlığı giderek daha fazla öne çıkar hale geldi. Cumhuriyet tarihi boyunca Medeni Kanun ve ilintili özel alan politikaları özelinde kimi siyasal İslamcı gruplar tarafından benimsenen dinî söylem ve kadın hakları hareketi tarafından "marjinal" olarak nitelenebilen kimi karşı söylemler ana akımlaşmaya başladı. 2022'nin son aylarında ülke gündemine giren ve Aralık ayında "başörtüsüne anayasal güvence ve ailenin korunması" gerekçesiyle sunulan Anayasa değişikliği teklifiyle Medeni Kanun karşıtlığının ve bu karşıtlığa rengini veren teolojik referansların siyasal alandaki ağırlığının oldukça arttığı muhalif kamuoyunda genel kabul gören bir düşünce oldu.

Bu çalışma, kadın hakları ve cinsel yönelim özgürlüğü karşıtlığında ve bu karşıtlığın devlet politikalarına etkisinde teolojik ve sekülarizm karşıtı söylemlerin rolünü açıklamayı amaçlamaktadır. Antifeminist kampanyalarda yaygın şekilde kullanılagelen teolojik ve sekülarizm karşıtı söylemleri muhafazakârlık/yeni muhafazakârlık kavramlarıyla açıklamak yeterli midir? Teolojik referanslar ve eşlik eden sekülarizm karşıtlığı toplumsal cinsiyet düzeninde yaşanan göreli özgürlükçü dönüşümlere verilen reaksiyoner/muhafazakâr bir tepki midir? Ya da söz konusu söylemler, yaygın akademik kabulde olduğu üzere sağ popülist bir etki yaratmak ve toplumsal mobilizasyonu pekiştirmek amacıyla mı kullanılmaktadır? Kadın hakları ve cinsel yönelim özgürlüğü karşıtlığı sekülarizm karşıtlığının da kendisini sayelerinde yeniden kurduğu başat kültürel çatışma ortamı mıdır? Yoksa, teolojik söylemler "kalpsiz bir dünyanın kalbi" olmak hedefiyle yaşandığı söylenen toplumsal krize (örneğin "ailenin krizine") palyatif bir çözüm arayışı mıdır? Bu ve benzeri sorulara yanıt verebilmek, sekülarizm karşıtlığının ve teolojik söylemlerin antifeminizmle ilişkisini somut süreçler üzerinden açıklayabilmek amacıyla makale Medeni Kanun reformu dâhil olmak üzere Türkiye'de 1990'lardan bu yana gelişen ilintili özel alan ve evlilik politikalarının yapım süreçlerini merkeze koymayı önermektedir. Amaç maddeci-feminist bir devlet kuramı eşliğinde, söz konusu yasa ve ilgili politika yapım süreçlerine dâhil olan (ulusal ve uluslararası) toplumsal güçlerin temsil ettikleri çıkar ve anlayışları sergilemek, bu süreçlerdeki karşı karşıya gelişleri, yaşanan siyasi çatışmaları ve ortaya çıkan çelişkileri sosyoekonomik arka plan dâhilinde resmetmektir. Yasa ve politika yapım/değişim süreçlerinin bu türden maddeci-feminist bir analizi, günümüzde devlet politikalarına da damgasını vuran kadın ve LBGTİ+ hakları karşıtı kampanyalarda işe koşulan teolojik söylemlerin toplumsal ve politik işlevini anlamak konusunda önemli ipuçları verebilir; muhafazakârlık ya da yeni muhafazakârlık olarak anılan politik tutumlarla aralarındaki benzerlik ve farklılıkları vurgulamayı kolaylaştırırken, sekülarizm düşüncesinin güncel zaaf ve fikrî tahkimat alanındaki ihtiyaçlarına ışık tutabilir.

Anahtar kelimeler: *Antifeminizm, toplumsal cinsiyet karşıtlığı, Medeni Yasa, sekülarizm, anti-sekülarizm, evlilik siyaseti*

PANEL 6

KADINLAR, KUŞAKLAR, DÖNEMLER: KADINI OYNAMAK

Women, Generations, Periods: Playing the Woman

Asuman Suner
Özgül Akıncı
Nihal Geyran Koldaş

In this panel, we aim to reflect on the positions in which women exist in the processes of cultural production and creativity. Through the concepts of period and generation we will discuss the ways in which knowledge and experience of women from different generations travel. Asuman Suner will discuss the concepts of life, generation and period based on Hannah Arendt, Simone de Beauvoir and Annie Ernaux and draw a general framework for the panel. Nihal Geyran Koldaş, one of the founders of Bilsak Theater Workshop, which started in the 1980s and today continues with a wide variety of production works, including a play such as Nora 2, the rewriting of Henrik Ibsen's classic Nora: A Doll's House, which is also a frequent subject of feminist studies. Koldaş will talk about her theater experience across decades. Özgül Akıncı will discuss the ways in which being a woman in theater and acting life intersect and diverge from the perspectives of psychoanalytic and feminist studies. She will have a conversation with Nihal Geyran Koldaş over the play Nora 2.

In this panel, we will stay in the context of an open discussion rather than a speaking plan with individual presentations. In this way, experiences, associations and concepts will be able to talk to each other, and listeners will be able to think about femininity both in intergenerational dynamics and through the filter of individual experience.

Keywords: *Generation, theatre, acting, cultural production*

Kadınlar, Kuşaklar, Dönemler: Kadını Oynamak

Asuman Suner
İstanbul Teknik Üniversitesi (Prof. Dr.)

Özgül Akıncı
Beykoz Üniversitesi (Dr.)

Nihal Geyran Koldaş
Bağımsız Sanatçı

Bu panelde kültür üretimi ve yaratıcılık süreçlerinde kadınların konumunu dönem ve kuşak kavramları üzerinden düşünmeyi, farklı kuşaktan kadınlar arasındaki aktarımı konuşmayı amaçlıyoruz. Asuman Suner, yaşantı kuşak ve dönem kavramlarını Hannah Arendt, Simone de Beauvoir ve Annie Ernaux'dan yola çıkarak tartışacak ve genel bir çerçeve çizecek. Nihal Geyran Koldaş, Bilsak Tiyatro Atölyesi'nde 1980'lerde başlayan ve bugün içlerinde Henrik Ibsen'in klasikleşen ve feminist çalışmalara da sık sık konu olan *Nora: Bir Bebek Evi*'nin yeniden yazımı *Nora 2* gibi bir oyunun da olduğu çok çeşitli prodüksiyon çalışmaları ile devam eden tiyatro deneyimi üzerine konuşacak. Özgül Akıncı tiyatro ve oyunculuk hayatında kadın olarak var olmak ve kadını oynamak/kadınsı olmak konularını psikanalitik ve feminist çalışmalar perspektifinden ele alırken Nihal Geyran Koldaş ile *Nora 2* oyunu üzerinden bir sohbet olacak.

Bu panelde tek tek sunumların olduğu bir konuşma planından ziyade açık bir tartışma bağlamı içinde kalacağız. Böylelikle deneyimler, çağrışımlar ve kavramlar birbirleri ile konuşabilecek, dinleyiciler de kadınlığı hem kuşaklar arası dinamikleri içinde hem de bireysel deneyim süzgecinde düşünebilecekler.

Anahtar kelimeler: *Kuşak, tiyatro, oyunculuk, kültürel üretim*

Representations of Femininity in Nora 2: Whose Game Is This Playing?

Özgül Akıncı

In this paper, I will discuss the concepts of femininity/femininity through the theater play *Nora 2*, staged by Bahçe Galata in 2023, with the help of psychoanalytic literature on play/masquerade. *Nora 2* was written by Lucas Hnath in 2017 as a sequel to the play *A Doll's House: Nora*, written by Henrik Ibsen in 1897 and considered among the modern classics. Ibsen's play is read as a symbol of the manifestation of first wave feminism and the women's liberation movement. *Nora 2*, carries the character from the late 19th century to the 2000s, making visible the point feminism has reached and the changes that generations of women have undergone or have not undergone. The person who inspired the play *A Doll's House: Nora* was Laura Kieler, who wrote a novel called *Brand's Daughter: Portrait of a Life*, which was a sequel to Ibsen's play *Brand*, when she was only 19 years old. She asked for Ibsen's support to publish the book. At the same time, Laura forged her husband's signature for his recovery. When Ibsen does not recommend the book to the publisher, she found herself in a difficult situation and cannot pay the debt she received. When her fake signature was revealed, she was sent to a mental hospital by her husband and their baby was taken away from her. Although Nora, the character of *A Doll's House: Nora*, written while Laura was in a mental hospital, was drawn as a housewife devoted to her children and husband, she leaves home at the end of the play (out of the house, not to the mental hospital) for the same reasons. Some sources state that Ibsen wrote the play *A Doll's House: Nora* out of remorse for what happened to Laura Kieler. When we

look at this story, it will not seem a coincidence that the character Nora in *Nora 2* is a successful feminist writer whose books are on the bestseller lists, resembling Laura Kieler. In this paper, the intertwining of feminine roles in many areas such as play, playwriting, character and life experience will be discussed in the light of the theories of Simone de Beauvoir, Joan Riviere and Luce Irigaray. The theme of representation and women will also be considered together with the stories of women taking the stage in the theater, and the meanings of a woman's presence on the modern theater stage will be questioned in a way that covers both Turkey's modernization history and the context of western geography. In the plays in question and the real-life experience that inspired the play, femininity means to be a role in which the character finds herself and throws herself off, or as a role in which an act of liberation is carried out. This paper aims to rethink the transformations this role has undergone and the opportunities it carries, just at a time when we are talking about the losses and gains of the women's rights and feminist movement since the foundation of Republic in Turkey.

Key words: Henrik Ibsen, Lucas Hnath, Bahçe Galata, theatre, woman, Joan Riviere

Nora 2'de Kadınlık Temsilleri: Bu Oynanan Kimin Oyunu?

Özgül Akıncı
Beykoz Üniversitesi (Dr.)

Bu bildiride Bahçe Galata tarafından 2023'te sahnelenen *Nora 2* adlı tiyatro oyunu üzerinden ele alacağım kadınlık/kadınsılık kavramlarını psikanalitik oyun literatürü eşiliğinde tartışacağım. *Nora 2*, Henrik Ibsen tarafından 1897'de yazılan ve modern klasikler arasında sayılan *Bir Bebek Evi: Nora* oyununa referansla, onun devamı niteliğinde Lucas Hnath tarafından 2017'de yazılmıştır. Ibsen'in oyunu birinci dalga feminizmin kazanımları ve kadın özgürleşme hareketinin sembolü olarak okunur. *Nora 2* ise 19. yüzyılın sonlarına ait karakteri 2000'li yıllara taşıyarak feminizmin geldiği noktayı ve kadınlar arası kuşakların geçirdiği/geçiremediği değişimleri görünür kılar. *Bir Bebek Evi: Nora* oyununa ilham veren kişi henüz 19 yaşında iken Ibsen'in *Brand* oyununun devamı niteliğindeki *Brand'ın Kızı: Bir Hayatın Portresi* adında bir roman yazan, daha sonra kitabı yayınlatmak için Ibsen'den destek isteyen Laura Kieler'dir. Laura, kocasının iyileşmesi için sahte imza atmıştır. Ibsen kitabı yayıncıya tavsiye etmeyince zor durumda kalır ve aldığı borcu ödeyemez hale gelir. Sahte imzacılığı ortaya çıktığında kocası tarafından akıl hastanesine gönderilmiş, bebekleri de ondan alınmıştır. Laura akıl hastanesindeyken yazılan *Nora: Bir Bebek Evi*'nin karakteri Nora bir çocuklarına ve kocasına bağlı bir ev hanımı olarak çizilmişse de oyunun sonunda evden ayrılışı (akıl hastanesine değil, evin dışına) aynı sebeplerden olur. Kimi kaynaklarda Ibsen'in *Nora: Bir Bebek Evi* oyununu Laura Kieler'in başına gelenlerden dolayı duyduğu vicdan azabı ile yazdığı belirtilir. Bu hikâyeyi hatırladığımızda *Nora 2*'deki Nora karakteri ise Laura Kieler'i andırır bir şekilde kitapları çok satanlar

listesine girmiş başarılı feminist bir yazar olması gözümüze tesadüf olarak görünmeyecektir. Bu bildiride kadınlık rollerinin oyun, oyun yazarlığı, karakter ve hayattaki deneyim gibi bir çok alanda iç içe geçmiş olması Simone de Beauvoir, Joan Riviere ve Luce Irigaray'ın teorileri ışığında ele alınacaktır. Temsiliyet ve kadın teması ayrıca kadınların tiyatroda sahneye çıkış hikâyeleri ile birlikte düşünülecek, bir kadının modern tiyatro sahnesinde olmasının anlamları üzerinde hem Türkiye'nin modernleşme tarihi hem de batı coğrafyası bağlamlarını kapsayacak bir şekilde sorgulanacaktır. Söz konusu oyunlarda ve oyuna ilham olan gerçek hayat deneyiminde kadınlık, karakterin kendini içinde bulduğu ve üstünden çıkarıp attığı bir rol ya da özgürleşme eyleminin gerçekleştirildiği bir rol olarak mevcut. Bu bildirinin tam da Cumhuriyet'ten bu yana kadın hakları ve özgürleşmesi hareketinin kayıp ve kazanımlarını konuştuğumuz günlerde bu rolün geçirdiği dönüşümleri ve taşıdığı imkânları yeniden düşünmeyi amaçlıyor.

Anahtar kelimeler: Henrik Ibsen, Lucas Hnath, Bahçe Galata, tiyatro, kadın, Joan Riviere

100. YILINDA CUMHURİYET'İN KADINLARI/ KADINLARIN CUMHURİYETİ (1923-2023)

Ana Başlıklar

1. Cumhuriyet'in Kadın Kuşakları (1923-1950) **185**
2. Cumhuriyet'te Çocuklar ve Çocukluk **253**
3. Cumhuriyet'te İnanç ve Düşünce Özgürlüğü Alanına Kadınlar Açısından Bakmak **281**
4, Cinsiyet, Cinsellik, Cinsel Kimlik ve Yönelim **291**
5. Eğitim ve Meslek Hayatında Kadınlar **321**
6. Felsefe, Edebiyat ve Kadın **393**
7. Kadın Tarihi, Feminizm ve Arşivcilik **551**
8. Kadın ve Hukuk **579**
9. Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Yayıncılığı **591**
10. Küreselleşme, Göç, Çevre Sorunları ve Kadınlar **605**
11. Medya, Sanat ve Görsel Temsil Açısından Kadınlar **613**
12. Siyasal Katılım ve Karşıt Kamusal Alanlarda Kadınlar **731**
13. Taşrada ve Kentlerde Değişen Gündelik Hayat ve Kadın Hayatları **791**
14. Türkiye'de Kadın Emeği **807**
15. Türkiye'de Kadın Hareketinin Tarihî Birikimi: Osmanlı Kadın Hareketinden Dijital Feminist Harekete **829**
16. Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmalarının Dünü-Bugünü **845**
17. Yeniden Üretim, Cinsiyet, Cinsellik ve Ataerkillik Kıskacında Kadınlar **859**
18. Bilim ve Mühendislikte Kadınlar **929**

CUMHURİYET'İN KADIN KUŞAKLARI

(1923-1950)

The Women Generations of the Republic (1923-1950) Star Women of the Republic

Zeynep Keten

Women are one of the most important elements in the continuation, development, and change of life. When the historical and sociological research are examined, the role and effectiveness of women in society is well understood. It is also known that women, as the source of strength in our social life, have left a remarkable impression on the state order by taking part in management in the past centuries. It is not a coincidence, but the truth is that women have taken different roles in making important decisions in the bureaucratic sense with the concept of "MOTHER STATE or PARENS MATRIAE" which we can see the reflections both in literature and our memories. With the influence of local and cultural values and male-dominated understanding, the importance and value of women have been pushed to the background and even have been ignored in some societies. The main indicator of women's contribution to the development and change of social life depends on their knowledge, ability, and efficiency. Therefore, the participation of women in life depends on the existence and development of women's educational and cultural life. However, in Turkey in particular, the importance of women is ignored or just basically kept in the background due to many stereotypes and unquestioning biased beliefs and thoughts that prevent women from receiving adequate education and training. The struggle for education and training, which is the fundamental right of Turkish women, started after the second half of the 19th century and continued until the first quarter of the 20th century. In 1923, thanks to Mustafa Kemal Atatürk and his targeted and implemented policies, republican idealistic women completed their edu-

cation and training programs in both their homeland and abroad, especially in Science, Literature and Art, with outstanding success. Even, those women didn't accept the offer to stay in foreign countries after their education. Moreover, they became the symbol of Turkey claiming that "we are here with the opportunities given by our state, so it's our responsibility to pay our debt to our country and to act with the aim of raising future generations". In summary, I wanted to point out that the cornerstone of the existence, development and continuation of a society is WOMEN. In particularly, there is the presence of role model "WOMEN" who influenced society with their development and authority during the Republican period. It will be guiding and encouraging for future generations to tell and convey the struggles and achievements of role model "Women". My aim is to introduce Nüzhet Gökdoğan and her daughter Gönül Gökdoğan, who are both educators and role models in the national and international platform, as "Women of the Republic" and to tell and convey their exemplary achievements to future generations. In the biography, how a woman artist grew up in process, then how she contributed to art education in a multi-faceted way and her struggle for future generations takes place. For this reason, the real-life experiences in this biography will be a road map that will shed light on future generations. In addition, what I aim in this study is to convey the experiences by emphasizing the struggle and to ensure the continuation of the awareness of the "Republican Women" who have written their names in history. I chose the period 1923-1950 because Gönül Gökdoğan developed as the daughter of a mother born in 1910, grew up in the culture and art environment of that period, trained as a student of Karl Berger and Ferdi Statzer and became a witness of that period. The oral history study is about Gönül Gökdoğan, Turkey's first violin professor and one of the founders of the MSGSÜ String Instruments Department, and her mother Nüzhet Gökdoğan was one of the first students Mustafa Kemal Atatürk sent to Europe by saying "I send you as a spark, you must return as flames", and Turkey's first female astronomer, first female dean and senator and grandmother Nebihe Pelit's real-life story. The book was published under the name *Bir Gönül Hikâyesi* on 01.02.2023 and distributed to bookstores all over Turkey. 100 books were donated to "Kadın Eserleri Kütüphanesi" on February 15, 2023. Among the stars

of Republican and the intellectual, enlightened women of the Republican Turkiye. (Turkish Republic), Gönül Gökdoğan was born in 1940, started violin lessons with Karl Berger in 1946 at the age of five and a half. In addition to intensive violin lessons, she continued her education and training life, and after the talent exam she took in Ankara in 1956, she went to France as a private foreign student through Turkish State scholarship. In 1957 she won the high circuit entrance exam of the Paris National Conservatory and became a student of Gabriel Bouillon. In 1960, she worked with Jacques Dumont at the École Normale Supérieure de Musique de Paris and in 1961 she received 'Licence de Concert' diploma with outstanding success and gave concerts on world stages. She performed the Anatolian, Istanbul Tour with the Presidential Symphony Orchestra. She took part as a permanent soloist of the Reims Chamber Orchestra in France in between 1961 and 1963 and carried out different concerts around the world in between 1964-1968 as the A category soloist of Paris (O.R.T.F.) Radio Television, a member of the Margand Quartet and the soloist of the Paris Paul Kuentz Chamber Orchestra and gave many concerts. After returning to Turkey, she began teaching violin at Istanbul Municipal Conservatory in 1968. In 1971, with Reşit Erzin, later, she founded the String Instruments Department of the Istanbul State Conservatory. She taught violin and chamber music lessons for 32 years at Istanbul State Conservatory, where she was one of the founders. Gönül Gökdoğan, who raised and graduated countless students during this period, is Turkey's first violin professor. Gökdoğan was raised by a republican mother, and she is a vivid and impressive example of narrative history. While writing her life as the biographical memoir which was created by analyzing her own audio recordings, my motto was " I hope we will complete it". And now, for the 100th anniversary of the Republic of Turkey, this biographical memoir is prepared to meet with the readers. At this international symposium to be held, I wish to pass on dear Nüzhet Hanım and Gönül Hanım to the young generations as two concrete examples for the Intellectual and Enlightened Women of the Republic.

Keywords: *Republic*, *women, freedom, science, art, academician*

Cumhuriyet'in Yıldız Kadınları

Zeynep Keten
İstanbul Üniversitesi (Araştırmacı)

Kadın, hayatın devamı, gelişimi ve değişiminde en önemli öğelerin başında gelmektedir. Tarihî ve sosyolojik araştırmalar incelendiğinde, Kadın'ın toplumdaki rolü, etkinliği çok iyi anlaşılmaktadır. Toplumsal hayatımızın adeta güç kaynağı olan Kadın'ın geçmiş yüzyıllarda devlet düzeninde de iz bırakan etki ve görevleri olduğu bilinmektedir. Yönetimsel anlamda önemli kararların alınmasında değişik rollerinin olması ve hatta "DEVLET ANA" kavramının belleklerde ve edebiyatımızda da yer alması bir rastlantı değil, gerçeğin ta kendisidir. Yerel ve kültürel değerlerin, erkek egemen anlayışın etkisiyle Kadın'ın önemi ve değeri geri plana itilmiş, bazı toplumlarda yok bile sayılmıştır. Kadın'ın toplum hayatının gelişmesine ve değişmesine katkı sağlaması bilgi, kabiliyet ve etkinlik gerektirir. Tüm bunlar da Kadın'ın eğitim ve kültür hayatının varlığına ve gelişmesine bağlıdır. Ancak Türkiye özelinde de Kadınların yeterince eğitim ve öğretim almalarını engelleyen birçok kalıplaşmış, sorgulanamayan anlayış ve düşünce nedeniyle Kadın'ın toplumda geri planda kalmış olduğu gerçeğiyle karşılaşılmıştır. Türk Kadını'nın temel hakkı olan eğitim ve öğretim mücadelesi 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra başlamış ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde devam etmiştir. 1923 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği değer, hedeflenen ve uygulanan politikalarla, Cumhuriyet dönemi idealist kadınlarımız fen, edebiyat ve sanat başta olmak üzere yurt içinde ve yurt dışında eğitim ve öğretim programlarını üstün başarı ile tamamlamışlar ve hatta eğitimleri sonrası yabancı ülkelerde kalmaları tekliflerini kabul etmemişler, "Biz devletimizin verdiği olanaklar ve fırsatlarla buralara geldik, bu nedenle ülkemize borcumuzu ödemek

ve gelecek kuşakları yetiştirmek hedefiyle hareket etmek sorumluluğunu taşıyoruz," cevabıyla Cumhuriyet'in sembolü olmuşlardır. Özetle, bir toplumun varlığının, gelişiminin ve devamının mihenk taşının Kadın olduğunu belirtmek istedim. Özellikle Cumhuriyet döneminde gelişimi ve otoritesi ile topluma etki eden rol model Kadınların mevcudiyeti söz konusudur. Rol model Kadınların mücadelelerini ve başarılarını anlatmak ve aktarmak, gelecek nesiller için yol gösterici ve cesaret verici olacaktır. Amacım, ulusal ve uluslararası platformda hem eğitimci bir aile ve hem de rol model olan Nüzhet Gökdoğan ve kızı Gönül Gökdoğan'ı "Cumhuriyet Kadını" olarak tanıtmak ve örnek alınabilecek başarılarını gelecek kuşaklara anlatmak ve aktarmaktır. Bahsi geçen biyografide bir kadın sanatçının nasıl bir süreç içerisinde yetiştiği, daha sonra da sanat eğitimine nasıl çok yönlü bir şekilde katkıda bulunduğu ve gelecek kuşaklar için gösterdiği mücadele yer almaktadır. O sebeple bu biyografide geçen gerçek yaşam deneyimleri gelecek nesillere ışık tutacak bir yol haritası olacaktır. Ayrıca, yine bu çalışmada hedefim, verilen mücadeleyi vurgulayarak yaşanmışlıkları aktarmak, tarihe adını yazdıran "Cumhuriyet Kadınları"nın bilinirliliğinin devamını sağlamak oldu. Aileye bir bütün olarak bakıldığında, 1910 tarihinde doğan bir annenin kızı olarak Gönül Gökdoğan'ın gelişmesi, o dönemin kültür ve sanat ortamı içerisinde yetişmesi, Karl Berger'in ve Ferdi Statzer'in öğrencisi olarak yine o dönemin eğitimini alması ve dönemin tanığı olması sebebi ile 1923-1950 dönemini seçtim. Türkiye'nin ilk keman profesörü ve MSGSÜ Yaylı Sazlar Bölümü kurucularından Gönül Gökdoğan'ın, Mustafa Kemal Atatürk'ün "Sizleri bir kıvılcım olarak yolluyorum, alevler olarak geri dönmelisiniz," deyip Avrupa'ya ilk gönderdiği talebelerinden, Türkiye'nin ilk kadın gök bilimcisi, ilk kadın dekanı ve senatörü olan annesi Nüzhet Gökdoğan'ın ve anneannesi Nebihe Pelit'in gerçek yaşam öyküsünü anlatan sözlü tarih çalışması, *Bir Gönül Hikâyesi* ismi ile basılmış, 1 Şubat 2023 tarihinde yayımlanmış, tüm Türkiye'de kitabevlerine dağıtılmıştır. 100 adet kitap 15 Şubat 2023 tarihinde Kadın Eserleri Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır.

Cumhuriyet'in Kadın Yıldızları arasında Emine Gönül Gökdoğan da yer almaktadır. 1940 yılında doğan Gönül Gökdoğan, kemana 1946'da beş buçuk yaşındayken Karl Berger ile başladı. Yoğun keman derslerinin yanı sıra eğitim ve öğretim hayatına devam etti, 1956 yılında Ankara'da girdi-

ği yetenek imtihanından sonra özel dövizli öğrenci olarak Fransa'ya gitti. 1957'de Paris Millî Konservatuvarı'nın yüksek devre giriş sınavını kazandı ve Gabriel Bouillon'un öğrencisi oldu. 1960'ta École Normale Supérieure de Musique de Paris'te Jacques Dumont'la çalışarak 1961'de üstün başarı ile Licence de Concert diplomasını alıp dünya sahnelerinde konserler verdi. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ile Anadolu ve İstanbul turnesini gerçekleştirdi. Reims Oda Orkestrası devamlı solisti olarak 1961-1963 yılları arasında Fransa'da, 1964-1968'de Paris (ORTF) Radyo Televizyonu'nun A kategorisi devamlı solisti, Margand Quartet üyesi ve Paris Paul Kuentz Oda Orkestrası solisti olarak dünya turnesine çıktı ve çok sayıda konser verdi. Türkiye'ye döndükten sonra 1968'de İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda keman hocalığına başladı. 1971'de Reşit Erzin'le birlikte İstanbul Devlet Konservatuvarı'nın Yaylı Sazlar Bölümü'nü kurdu. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı adını alan kurucularından olduğu İstanbul Devlet Konservatuvarı'nda 32 yıl keman ve oda müziği dersleri verdi. Bu süre içinde sayısız öğrenci yetiştirip mezun eden Gönül Gökdoğan, Türkiye'nin ilk keman profesörü, Cumhuriyet Kadını bir annenin yetiştirdiği ve sözlü tarihin canlı, etkileyici bir örneğidir. Yaşamını kaleme alırken, "Umarım tamamlarız," sözü ile başladığımız, kendi ses kayıtlarından çözümlenerek oluşturulan biyografik anı türündeki eser, Cumhuriyet'in 100. yılında okurları ile buluşmaya hazırlanmaktadır. Düzenlenecek uluslararası sempozyumda, Cumhuriyet'in Aydın Kadınlarına iki somut örnek olarak sevgili Nüzhet Hanım'ı ve Gönül Hanım'ı genç kuşaklara aktarmayı diliyorum.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet, kadın, özgürlük, bilim, sanat, akademisyen*

Becoming Modern: Fashion and Education in the Late Ottoman and Early Republican Women's Magazines

Hale Överoğlu

The transition from empires to nation states starting from the 19th century onwards created a process within which the societies went into great transformations. One such transformation was the changing position of women in society, the most visible dimension of which was women's movements. Such was the case when out of the Ottoman Empire emerged the Turkish Republic, and the building of modern Turkish identity placed major emphasis on the changing roles of modern Turkish women. This adaptation of Turkish women to the new national context was, however, an elongated process, one that drew largely on late Ottoman experimentations, as recent trends in historiography in the fields of Ottoman and Turkish Studies, as well as Gender and Women's History tend to show.

Reforms implemented during the Late Ottoman period and, with renewed vigor, after the foundation of the Turkish Republic, both increased the visibility of women in various spheres of society and contributed to the foundation of the gender regime in Turkey. While women's visibility increased, the reforms neither provided absolute equality nor changed the traditional patriarchal structure of the family. Hence Turkish women carrying the flag of modernization were neither falling into the traditional gender roles, nor were they completely rejecting them. It is this tension, which this paper intends to explore, based on a close reading of a major exponent of women's voices at the time, namely women's magazines. Magazines such as Kadın, Kadınlar Dünyası, Genç Kadın, Hanım and Kadın Yolu, transcribed and published by the Women's Works Library and Information Center Foundation, within the framework of modernization,

frequently focused on fashion and education. While fashion was clearly attached to religion in many instances, it was also connected to the creation of national identity, or, in other words, used as a way to differentiate women to their Western counterparts. On the other hand, girls' education was a concern because of the alleged natural and national duty of women: raising the next generation for the Turkish nation. The articles under these two titles will not only show ideas and comments regarding women's role in public and private spheres, but also how different areas of women's modernization were connected, and how they included normative and discursive contrasts and contradictions. By examining these articles, I will argue that women were, implicitly or explicitly, engaging with a normative discourse for women, which was modern, but also "appropriate," in the ethical sense of the term. The analyses of the magazines will then show what was expected from the modern Turkish women as well as the limitations or criticism imposed on them, interestingly by themselves.

Keywords: *Women's history, female modernity, Turkish Republic, nation-building, fashion, education, women's agency, women's magazines*

Modern Olmak: Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın Dergilerinde Kadın Modernliğinin Tanımı

Hale Överoğlu
Koç Üniversitesi (Dr. Öğr.)

19. yüzyıldan itibaren gerçekleşen imparatorluktan ulus devlete geçiş süreci, toplumların büyük dönüşümler geçirmesine sebep olmuştur. Kadınların toplum içerisinde değişen yeri ve bunun en görünür yönlerinden biri olan kadın hareketleri, toplumların geçirdiği dönüşümlere bir örnektir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile modern Türk kimliğinin inşası için kadınların değişen rollerine yüklenen önem artmıştır. Osmanlı ve Türkiye çalışmalarının yanı sıra toplumsal cinsiyet ve kadın tarihi alanlarındaki yakın zamanlardaki tarih yazımsal yönelimlerin de göstermeye çalıştığı üzere, Türk kadınının yeni ulusal bağlama uyarlanmaya çalışılması, köklerini Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki denemelerden alan uzun bir süreçtir. Geç Osmanlı döneminde uygulanmaya başlanan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile yenilenen enerji ile devam eden reformlar, hem kadınların toplumun farklı alanlarındaki görünürlüğünü arttırmış, hem de Türkiye'de cinsiyet rejiminin kurulmasına katkı sağlamıştır. Kadınların görünürlüğü artarken yapılan bu reformlar ne kadınların toplumda tam eşitliğe ulaşmasını sağlamış, ne de geleneksel patriarkal aile yapısını değiştirmiştir. Nitekim modernlik bayrağını taşıyan Türk kadınlar ne geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine dâhil olmuşlar, ne de onları tamamen reddetmişlerdir. Bu gerilimi kadınların sesinin duyulabileceği önemli bir yer olan kadın dergilerine yakın okuma yaparak incelemek ise bu yazının birincil amacını oluşturmaktadır. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı tarafından transkribe edilen ve yayımlanan *Kadın*, *Kadın-*

lar Dünyası, *Genç Kadın*, *Hanım* ve *Kadın Yolu* gibi dergiler, modernleşme çerçevesinde, sıklıkla moda ve eğitim konularına odaklanmışlardır. Birçok yerde moda açıkça din ile ilişkilendirilmişken aynı zamanda ulusal kimliğin oluşturulması ile de bağlantılıydı; başka bir deyişle, kadınları Batılı kadınlardan ayırmak için kullanılmıştı. Bunun yanı sıra eğitimin önemi, kadınların iddia edilen doğal ve ulusal göreviydi: Türk ulusu için gelecek nesli yetiştirmek. Bu iki ana başlık altında yazılmış yazılar, bize kadınların kamusal ve özel alandaki rolleri hakkındaki fikir ve yorumları göstermenin yanı sıra, kadın modernleşmesinin hem farklı alanlarının birbirine nasıl bağlandığını, hem de söylemsel ve normatif olarak nasıl zıtlıklar ve çelişkiler içerdiğini ortaya koyacaktır. Bu yazıları inceleyerek kadınların, üstü kapalı veya açıkça, kadınlar için modern ancak kelimenin etik anlamıyla "uygun" olan bir normatif söylem oluşturduklarını savunacağım. Böylece, kadın dergilerinin incelenmesi hem Türk kadınlarından neler beklendiğini hem de kadınlara, ilginç bir şekilde kadınlar tarafından dayatılan limit ve eleştirileri gösterecektir.

Anahtar kelimeler: *Kadın tarihi, kadın modernliği, Türkiye Cumhuriyeti, ulus-inşası, moda, eğitim, kadınların özneliği, kadın dergileri*

Portraits of Women from the Everyday Life in the Early Years of the Republic in Izmir: Agricultural Production and Settlement (1923-1939)

Ece Özçeri

Following the years of war, occupation, and destruction, İzmir experienced total destruction and reconstruction in the early years of the Republic. The demographic and economic structure has completely changed in the city and in its peripheries, which were the agricultural production areas. Thousands of people who have experienced war, occupation and migration fell into an effort to re-establish their ordinary lives at the intersection of agricultural production and migration. In this struggle to reach the necessities of life such as continuing their production or finding a house, women also took their part in this struggle both as agricultural producers and as newcomers to the city as an exchangee, *mübadil,* or as newcomers holding another legal status. In this research which utilizes the local newspapers in Izmir between 1923 and 1939, it is aimed to shed light on the daily life experiences of these women from different socio-economic and socio-cultural classes including peasants, producers, tobacco workers, immigrants, widow or landless peasant and their struggle around the reflections of these identities.

Keywords: *Peasant, producers, population exchange, settlement, Izmir, labor, everyday life*

Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İzmir'de Günlük Yaşamdan Kadın Portreleri: Tarımsal Üretim ve İskân (1923-1939)

Ece Özçeri
Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Dr. Adayı)

Uzun yıllar süren savaşlar, işgal ve yıkımın ardından İzmir, Cumhuriyet'in ilk yıllarında bütüncül bir yıkım ve ardından yeniden inşa süreci yaşadı. Demografik ve ekonomik yapının tamamen değiştiği kentte ve kentin çeperlerindeki tarımsal üretim bölgelerinde savaş, işgal ve göçü deneyimleyen binlerce insan, kendilerini tarımsal üretim ve göç kesişiminde sıradan hayatlarını yeniden kurma çabasında buldular. Tarımsal üretimi devam ettirmek ya da barınacak bir ev bulmak gibi temel yaşam gerekliliklerine ulaşabilmek için başlayan mücadelede kadınlar, hem tarımsal üreticiler hem de kente mübadil ya da diğer statülerde yeni gelenler olarak bu mücadelenin içinde yer aldılar. Bu çalışmada, 1923 ve 1939 yılları arasında İzmir'de yayımlanan yerel gazetelerden yararlanarak haklarında çok fazla bilgi olmayan köylü, üretici, tütün işçisi, göçmen, dul veya topraksız köylü gibi sosyolekonomik ve sosyokültürel sınıflara ait olan ve bu kimliklerin günlük yaşamdaki yansımalarıyla hayatlarına devam eden kadınların yaşam deneyimlerine ve bu kimlikleri çevresinde geliştirdikleri mücadelelerine ışık tutmak amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Köylü, üretici, mübadele, iskân, İzmir, emek, günlük yaşam*

Paris Pismis one of the Science Women Raised by the Republic and a Life Story Ranging to Mexico

Ayşe Yarar

Paris Pismis was born in 1911 in Ortaköy district of Istanbul, to an Armenian family. The real name of Paris Pişmiş, who took the surname Recillas after her marriage, is known as Mari Sukiasyan. Pismis, who was very successful in her pupilage, continued her education life in schools in Turkey, including his university education. She had learned French, English and German languages at the schools she attended until she started university education. After graduating from Üsküdar American Girls' High School, she enrolled in the Department of Mathematics in Darülfünun in 1930. When she completed her undergraduate education in 1933, Pişmiş was the first female student to graduate from this department. Pismis, who also started postgraduate education at the same university, benefited from the reforms made in the field of education in Turkey during the relevant period. During the 1933 University Reform and the modernization efforts in higher education, the name of Dârülfünun was changed to Istanbul University; institutes, faculties and new departments were established. In addition, German scientists who left their countries because of the Hitler rule obtained job opportunities in Turkish universities. These professors, who had made serious contributions to scientific progress in the fields they worked, had also enabled the opening of new academic units. By the University Reform of 1933, the Institute of Astronomy was entered into service under the guidance of foreign professors in the Faculty of Science established at Istanbul University. Professor Dr. Freundlich from the Berlin Astrophysical Observatory was appointed as the director of the Institute of Astronomy in 1933 and worked with three

foreign assistant academics in this institute. Paris Pismis also took courses from these lecturers and at the same time she was assigned to a paid staff to work with Freundlich in 1935. Pişmiş, also Freundlich's assistant, wrote her thesis titled "Kinematics and Dynamics of the Galaxy" under his supervision and took the PhD degree in 1937. Therefore, she was put on the record in the history of Turkish science as the first female astronomer who was trained in our country. Upon Fruendlich's suggestion, Pişmiş got the opportunity to work with a scholarship at the Harvard University Observatory in the USA, where she carried out her post-doctoral studies on astronomy. She married Mexican researcher Felix Recillas, whom she met there, and moved to Mexico in 1942. After that, she continued her studies on astronomy in Mexico. She worked with his wife at the National Autonomous University of Mexico and gave lectures in the field of astronomy to science students there. She helped to raise the first astronomers of this country. However, she came to Turkey on every occasion and worked as a visiting researcher at Middle East Technical University and Ege University at different times. Until 1981, when she retired in Mexico, she made many scientific publications, gave conferences and took on astronomy-related tasks. In an academic event organized for her in 1993 for her contributions to scientific progress in Mexico, Rector of the National Autonomous University of Mexico, Dr. Jose Sarukhan used the expression "She is a star coming to us from the East" for Pismis.

In this study, it will be tried to find the answer to the question of how visible the achievements of the Republic were for women, through the education life of Paris Pismis. In the relevant period, both the reforms in the field of education and the educational life of Paris Pismis will be explained from the historical perspective. At the end of the study, it is aimed to embody the (scientific) contributions of the Republican generation women to Turkey and the world with the example of Paris Pismis.

Keywords: *Paris Pismis, Republic, University Reform, Istanbul University, astronomy, Mexico*

Cumhuriyet'in Yetiştirdiği Bilim Kadınlarından Paris Pişmiş ve Meksika'ya Uzanan Bir Hayat Hikâyesi

Ayşe Yarar
Süleyman Demirel Üniversitesi (Dr.)

Paris Pişmiş, 1911 yılında İstanbul'un Ortaköy semtinde, Ermeni bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Evlendikten sonra Recillas soyadını da alan Paris Pişmiş'in asıl adı Mari Sukiasyan olarak bilinmektedir. Öğrencilik yıllarında oldukça başarılı olan Pişmiş, üniversite eğitimi de dâhil tüm eğitim-öğretim hayatını Türkiye'deki okullarda sürdürmüştür. Üniversiteye başlayıncaya kadar gittiği okullarda Fransızca, İngilizce ve Almanca dillerini öğrenmiştir. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nden mezun olduktan sonra 1930 yılında Darülfünun'da Matematik bölümüne kayıt olmuştur. 1933 yılında lisans eğitimini tamamlayan Pişmiş, bu bölümden mezun olan ilk kız öğrenci olarak kayıtlara geçmiştir. Aynı üniversitede lisansüstü eğitime de başlayan Pişmiş, Türkiye'de ilgili dönemde eğitim alanında yapılan reformlardan yararlanmıştır. 1933 Üniversite Reformu ile yüksek öğrenimde modernleşme çabalarının gerçekleştiği dönemde Darülfünun'un adı İstanbul Üniversitesi olarak değiştirilmiş; enstitüler, fakülteler ve yeni bölümler kurulmuştur. Ayrıca Hitler yönetimi yüzünden ülkelerinden ayrılan Alman bilim adamları Türkiye'deki üniversitelerde iş imkânları elde etmişlerdir. Çalıştıkları alanlarda bilimsel ilerlemeye ciddi katkıları olan bu hocalar aynı zamanda yeni akademik birimler açılmasını sağlamışlardır. 1933 Üniversite Reformu ile İstanbul Üniversitesi'nde kurulan Fen Fakültesi'nde yabancı hocalar öncülüğünde Astronomi Enstitüsü faaliyete geçirilmiştir. Berlin Astrofizik Gözlemevi profesörlerinden Prof. Dr. Freundlich, 1933 yılında Astronomi Enstitüsü Müdürü olarak atanmış ve bu enstitüde kendinden başka üç yabancı yardımcı akademis-

yen ile çalışmaları yürütmüştür. Paris Pişmiş de bu hocalardan dersler almış; aynı zamanda 1935 yılında Freundlich'in yanında çalışmak üzere ücretli bir pozisyona geçmiştir. Prof. Dr. Freundlich'in asistanlığını yapan Pişmiş, onun danışmanlığında "Galaksinin Kinematiği ve Dinamiği" başlıklı tezini yazarak 1937'de doktoradan mezun olmuştur. Dolayısıyla ülkemizde yetişen ilk kadın astronom olarak Türk bilim tarihine geçmiştir. Prof. Fruendlich'in önerisiyle ABD'de Harvard Üniversitesi Rasathanesi'nde bursla çalışma imkânı elde eden Pişmiş burada astronomi üzerine doktora sonrası çalışmalarını yürütmüştür. Burada tanıştığı Meksikalı araştırmacı Felix Recillas ile 1942'de evlenerek Meksika'ya taşınmıştır. Bundan sonra astronomi ile ilgili çalışmalarını Meksika'da sürdürmüştür. Meksika Ulusal Özerk Üniversitesi'nde eşiyle birlikte çalışan Pişmiş, burada Fen Bilimleri öğrencilerine astronomi alanında dersler vererek bu ülkenin ilk astronomlarının yetişmesini sağlamıştır. Bununla beraber her fırsatta Türkiye'ye gelmiş ve farklı dönemlerde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde ve Ege Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak çalışmıştır. Meksika'da emekli olduğu 1981 yılına kadar çok sayıda bilimsel yayın yapmış, konferanslar vermiş ve astronomi ile ilgili görevler almıştır. Meksika'da bilimsel ilerlemeye sağladığı katkı nedeniyle 1993 yılında kendisi için düzenlenen bir akademik etkinlikte Meksika Ulusal Özerk Üniversitesi Rektörü Dr. Jose Sarukhan, Pişmiş için, "O bize Doğu'dan gelen bir yıldızdır," ifadesini kullanmıştır.

Bu çalışmada "Cumhuriyet'in kazanımları kadınlar açısından ne kadar görünür oldu?" sorusuna Paris Pişmiş'in eğitim hayatı üzerinden yanıtlar bulunmaya çalışılacaktır. İlgili dönemde gerek eğitim alanında yapılan reformlar gerekse Paris Pişmiş'in eğitim hayatı tarihsel perspektiften anlatılacaktır. Çalışmanın sonunda Cumhuriyet dönemi kadın kuşağının Türkiye'ye ve dünyaya sağladığı (bilimsel) katkının Paris Pişmiş örneği ile somutlaştırılması hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: *Paris Pişmiş, Cumhuriyet, Üniversite Reformu, İstanbul Üniversitesi, astronomi, Meksika*

"Every Woman is a Mother at all Times and Everywhere": A Political and Emotional Trace of Motherhood in 1938-1942

Elif Berfin Yağbasan

The construction of the citizen, which is the main pillar of the nation-state projects, includes the creation of the acceptable family and ultimately the ideal mother. The duty of biological and cultural reproduction of the generation, which is imposed on women as a mother, has become a standard that completes femininity and is inherent in femininity, with the sanctification of the family. As a political and gendered identity, motherhood performs its assigned roles, which vary according to the society, culture and gender regime from the beginning of the biological process. Maternal performance includes the birth and care of the child, as well as training and upbringing in accordance with the norms, which means that the mother is indebted to the country as the cause of good and / or bad, especially in modern-national projects. The debt relationship in question creates a contradictory identity of motherhood; The mother is both strong – and sometimes destructive – as the holder of the destiny of the child and generation, and is naturally soft, altruistic and powerless because she is dependent on nature, her instincts and emotions. Following the traces of the contradictory motherhood fiction, besides revealing how the woman as a citizen relates to the nation and the state and transfers it to generations, is also essential in terms of understanding with which values, emotions and symbols femininity is idealized and how the feelings attributed to femininity become public. Yet emotions become a public reproduction and circulation beyond the personal by being politicized, culturalized and discursive. From this point of view, the study examines the Ana magazine, which was published by the Child Protection Agency in 1938-1942 with

the aim of protecting the child and providing the family's home management, with a critical discourse analysis, starting from the question with which emotions motherhood was socialized and normed in Turkey's early nation-building process. In a way that confirms the literature on both the political construction of modern motherhood and the ideal female fiction of early Turkey, motherhood is discussed in Ana magazine as a duty and in connection with the other duties of women, which are wives and civic duties. In the way it is handled and reflected in the magazine, the mother is the center of the family, which is the foundation of the nation; she is the creator of emotion, peace and unity. The mother, especially in her relationship with her daughter, should get rid of the 'disabled upbringing regime' of the past, get rid of the 'disaster' feelings such as irritability, arrogance, jealousy that would disrupt the harmony of the family and the society, and should get rid of the crimes such as the future misery of her child due to her agency and incompetence, by remembering her debt to the country. The mother, who is entirely responsible for the education and training of the child's body and emotional world, should work like an art; The promise of happiness for the future is only possible with a mother's constant and unrequited love, compassion, self-sacrifice and patience. The aim of the study is to examine the emotions that build the quality of motherhood, which completes the female citizen of the new nation, under the titles of aestheticized and idealized motherhood, perpetrator motherhood and "only ornamental women" who are not mothers, and to consider the politics of emotion produced about femininity as the founding element of female identity. The original contribution of the study is intrinsic to its purpose; To understand the debt relationship of women, who are claimed to be one of the foundations of the female identity of the period, with the nation, by looking at the women of the Early Republic and the ideal of femininity once again from the framework of emotion, with the political character of emotions.

Keywords: *Turkish political life, gender, women's studies, political sociology, politics of emotions*

"Her Kadın Her Vakit ve Her Yerde Anadır": 1938-1942 Yılları Arasında Anneliğin Duygulanımsal ve Politik İzini Sürmek

Elif Berfin Yağbasan
Hacettepe Üniversitesi (Arş. Gör.)

Ulus devlet projelerinin başat dayanaklarında olan vatandaşın inşası, makbul ailenin ve nihayetinde ideal annenin yaratılması sürecini içermektedir. Anne olarak kadına yüklenen neslin biyolojik ve kültürel yeniden üretimi ödevi, ailenin kutsallaştırılması/öne çıkarılmasıyla kadınlığı tamamlayan, kadınlığa içkin olan bir standart halini almıştır. Politik ve cinsiyetli bir kimlik olarak annelik, bulunduğu topluma, kültüre ve cinsiyet rejimine göre değişen atanmış rollerini biyolojik sürecin başından itibaren performe etmektedir. Annelik performansı, çocuğun doğumu ve bakımının yanı sıra, talim ve terbiyesinin normlara uygun yapılmasını da içermektedir ki bu durum, özellikle modern- millî projelerde iyinin ve/veya kötünün müsebbibi olarak annenin vatana borçlanması anlamına gelmektedir. Söz konusu borç ilişkisi, çelişkili bir annelik kimliği yaratmaktadır; anne hem çocuğun ve neslin kaderini elinde tutan olarak güçlü -ve kimi zaman da yıkıcı- hem de doğaya, içgüdülerine ve duygularına bağımlı olması nedeniyle doğası gereği yumuşak, fedakâr ve güçsüzdür. Çelişkili annelik kurgusunun izlerini sürmek, vatandaş olarak kadının ulus ve devletle nasıl ilişkilendiğini ve kuşaklara aktardığını ortaya çıkarma imkânının yanında, kadınlığın hangi değer, duygu ve sembollerle idealize edildiğini ve kadınlığa atfedilen duyguların nasıl kamusallaştığını anlamak açısından da elzemdir. Zira duygular politikleşerek, kültürelleşerek ve söylemleşerek kişisel olanın ötesinde kamusal bir yeniden üretim ve dolaşım sürecine girmektedir. Bu noktadan hareketle çalışma, Türkiye'nin erken dönem

ulus inşa sürecinde anneliğin hangi duygularla toplumsallaştırıldığı ve normlaştırıldığı sorusundan yola çıkarak, 1938-1942 yılları arasında Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çocuğu korumak ve ailenin ev idaresini sağlamak amaçlarıyla yayımlanan *Ana* dergisini eleştirel söylem analiziyle incelemektedir. Gerek modern anneliğin politik inşasına gerekse de erken dönem Türkiye'sinin ideal kadın kurgusuna dair literatürü de doğrulayacak bir biçimde *Ana* dergisinde annelik, bir ödev olarak ve kadının öteki görevleri olan zevcelik ödevleri ve yurttaşlık ödevleriyle bağlantılı bir biçimde ele alınmıştır. Dergide ele alınış ve yansıtılış biçimiyle anne, ulusun dayanağı olan ailenin merkezidir; duygusunun, huzurunun ve birliğinin yaratıcısıdır. Anne, özellikle kız çocuğuyla olan ilişkisinde, geçmişin "sakat terbiye rejiminden" sıyrılarak, ailenin ve toplumun ahengini bozacak asabilik, hodbinlik, kıskançlık gibi "facia" duygularından arınmalı, failliğinden ve beceriksizliğinden kaynaklanan çocuğunun gelecekte mutsuz olması gibi suçlardan vatana olan borcunu hatırlayarak kurtulmalıdır. Çocuğun beden ve duygulanım dünyasının talim ve terbiyesinin bütünüyle sorumlusu olan anne, bir sanat gibi işlemelidir; geleceğe dair mutluluk vaadi ancak annenin sürekli ve karşılıksız sevgisi, şefkati, fedakârlığı ve sabrı ile mümkündür. Çalışmanın amacı, *Ana* dergisi aracılığıyla yeni ulusun kadın vatandaşını tamamlayan annelik vasfını inşa eden duyguları "Estetize ve idealize edilen annelik", "Fail annelik" ve "Anne olmayan 'sadece süs kadınları'" başlıkları altında inceleyerek, kadınlığa dair üretilen duygu siyasetini, kadın kimliğinin kurucu öğesi olarak ele almaktır. Çalışmanın özgün katkısı, amacına mündemiçtir; Erken Cumhuriyet kadınına ve kadınlık idealine bir kez de duygulanımsal çerçeveden bakarak dönemin kadın kimliğinin temellerinden olduğu iddia edilen kadının ulusla kurduğu borç ilişkisini, duyguların politik vasfıyla anlamak.

Anahtar kelimeler: *Türk siyasal hayatı, toplumsal cinsiyet, kadın çalışmaları, siyaset sosyolojisi, duygu siyaseti*

"Two Person, Single Career": Ambassadresses in the Early Republican Period

Müzeyyen Ezel Ünal

In this research, I intend to examine the positionings and efforts of the ambassadresses in the National Struggle and the early republican periods. In diplomatic practices, the position and contributions of women have long been ignored. This is why the research in diplomatic history studies that focuses on the roles and practices of women has also been limited. However, starting from the last quarter of the 20th century, a branch of historiography focusing on women's activities and their political attributes has emerged. Due to this, the role of women in diplomatic history has also started to attract more attention. The situation of being an "ambassadress" or diplomatic wife was a full-time occupation that provided neither professional nor material benefits to women, and Hanna Papanek (1973) defined this as "two person, single career". At the same time, being an ambassadress is the perfect example of how the women's domain -the private life that includes topics such as marriage, childcare, and housework- turned into a national and international representation, into a public performance. During this performance, local norms of gender hierarchies entangle with national and international ones. In this study, I aim to make a feminist contribution and intervention to the very male-dominated practice of diplomacy and its male-centred historiography. I intend to examine how the republican ambassadresses took place in the newly-emerging state's identity representation abroad. Besides the studies that are already focusing on some ambassadresses such as Leman Karaosmanoğlu and Emine Esenbel; studies that I tried to develop myself by making use of the private archives of other important ambassadors such as

Müfide Ferid Tek and Lamia Hüsrev Gerede will help us focus on how the embassies try to promote the representation of the new state and its new political identity in the international arena, as well as their activities in private and informal relations. In this work, which is still being developed, I also aim to include the reluctant participation of some ambasaddresses in these or their insistence not to participate, if any.

Keywords: *Ambassadresses, diplomacy, diplomatic history, early Republican period, feminist historiography*

İki Kişi, Tek Kariyer: Erken Cumhuriyet Döneminde Sefireler

Müzeyyen Ezel Ünal
Kocaeli Üniversitesi (Dr. Arş. Gör.)

Bu çalışmada, Millî Mücadele ve erken Cumhuriyet dönemi yıllarında sefirelerin diplomatik ilişkilerdeki konumları ve katkılarını ele almayı amaçlıyorum. Diplomasi pratiğinde kadınların yeri ve katkıları uzun yıllar boyunca görmezden gelinmiştir. Bu nedenle diplomasi tarihi araştırmalarında da kadınların diplomatik pratik, yaşam ve ilişkiler içindeki yerleri sınırlı sayıda araştırmanın konusu olabilmiştir. Buna karşın 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren tarih yazımında, kadınların yapıp ettikleri ve bunların politik niteliği üzerine hatırı sayılır bir literatür oluştu. Bu gelişmenin bir sonucu olarak, diplomatik tarih çalışmalarında da kadınların etkileri daha fazla sorgulanır hale geldi. Kadınlar açısından profesyonel ve maddi bir karşılığı olmayan ancak bir meslek gibi yürütülen diplomatik eş olma durumu, Hanna Papanek (1973) tarafından "iki kişilik tek kariyer" olarak tanımlanmıştı. Sefire olmak aynı zamanda, kadınlara atfedilen "özel yaşam"ın (ev, evlilik, çocuk bakımı, ev işleri gibi konuları kapsayan) hem ulusal hem de uluslararası bir temsile, bir kamusal performansa dönüşmesinin muazzam bir örneğidir. Bu performans sırasında, yerleşik cinsiyet hiyerarşi ve normları, ulusal ve uluslararası hiyerarşi ve normlarla iç içe geçmektedir. Bu çalışmada oldukça erkek-egemen bir pratik olan diplomasi pratiğine ve onun erkek-merkezli tarih yazımına feminist bir katkı ve müdahalede bulunmayı hedefliyorum. Erken Cumhuriyet döneminde sefirelerin, yeni inşa edilmekte olan devletin yurt dışındaki temsilinde nasıl yer aldıklarını tartışmayı amaçlıyorum. Leman Karaosmanoğlu, Emine Esenbel gibi kimi sefireler üzerine hali hazırda yapılmış çalışmaların ya-

nında, Müfide Ferid Tek, Lamia Hüsrev Gerede gibi diğer başka önemli sefirelerin özel arşivlerinden faydalanarak geliştirmeye çalıştığım çalışmada, sefirelerin hem yeni devletin ve onun yeni politik kimliğinin temsilini uluslararası alanda nasıl tanıtmaya çalıştıklarına hem de özel ve enformel ilişkilerle yürüttükleri faaliyetlere odaklanmayı hedefliyorum. Hâlâ devam eden bu çalışmada, aynı zamanda kimi sefirelerin bu faaliyetlere gönülsüz katılımlarına veya varsa katılmama ısrarlarına da yer vermeyi hedefliyorum.

Anahtar kelimeler: *Sefireler, diplomasi, diplomasi tarihi, erken Cumhuriyet dönemi, feminist tarih yazımı*

Women's Opinions on Clothing, Hijab and Etiquette in the Early Republican of Turkey

Melike Karabacak Yılmaz

The social and economic developments that took place during the II. Constitutional Monarchy period and subsequently during World War I undoubtedly had an impact on women's lives. In the pre-Republican period, as in many other areas, issues such as women's clothing, the limits of hijab, the rules of visibility in the public sphere, and the regulations that needed to be made were being discussed. Meanwhile, women began to change the way they dressed in their daily lives. Prior to the transition to the new regime, as in many other areas, there was an accumulation of knowledge on issues such as clothing and visibility in the public sphere. When we look at the women's magazines of the early Republican period, we see that there was not a complete consensus on articles about dress and hijab. Although the use of the fez, a men's garment, was banned in the Republican period, no governmental decision was taken on the use of the veil. There have been interpretations that the use of the veil was the result of some kind of social pressure or that it was removed spontaneously due to changes in people's acceptance over time. In the first years of the transition to the new regime, women's writings claimed that the chador was the national dress. In the following years, with the effect of the Dress Revolution in 1925, different voices began to rise among women regarding the hijab. Articles are written claiming that the headscarf can be removed and decollate can be worn. In the writings of this period, articles on how women should behave as well as what they should wear were also carried to the pages of newspapers by women writers. These articles, which were in the nature of etiquette, contain information that helps to

identify the typology of "acceptable" women of the period. In the so-called Early Republican period, while women were struggling in the more "serious" area of gaining political rights, they did not want any other demand that concerned them to take precedence over this issue. It was seen that they used a restrained language when making demands on issues such as clothing and visibility in the public sphere in order not to be criticized by political circles and public opinion as being excessive. It is seen that even women writers who are not going to write about a less serious subject like fashion can't help but express their personal opinions about what should be worn at proms and that the coats and sheets that women continue to wear make them look ridiculous while dancing. This study aims to analyze the women's mentality of the period by examining the way in which issues of dress, hijab, fashion, visibility in public spaces, and etiquette are addressed in women's periodicals of the early Republican period. In this study, women's periodicals will be used as the main source, and memoirs will be utilized as another women's narrative to reveal women's thoughts, attitudes and reservations on the aforementioned issues. The women magazines *Süs* (1923-1924), *Firuze* (1924), *Âsâr-ı Nisvân* (1925), *Kadın Yolu* (1925-1927) are the main resources of this study. This study excludes the women magazines after 1930, as they were handled in the same framework by previous studies. The narratives in the memoirs of Münevver Ayaşlı, Fatma Rezzan Hürmen, Süreyya Ağaoğlu ve Selma Ekrem will be evaluated in this manner. We think that this period is a complete transition period between the "contemporary women" image that was tried to be created in the Ottoman period and the "republican women" image of the new regime. The discourses on social and cultural life presented by these main sources will be interpreted within the conditions of the period. The historicism or ruptures will be traced by comparing the narratives on the subject before and after this period.

Keywords: *Women's periodicals, history of women's movement, early Republic period, hijab, etiquette*

Erken Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Kadınların Giyim Kuşam, Tesettür ve Adabımuaşerete Dair Düşünceleri

Melike Karabacak Yılmaz
Artvin Çoruh Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

II. Meşrutiyet döneminde ve devamında I. Dünya Savaşı'nda yaşanan sosyal ve iktisadi gelişmeler kadınların yaşamına da şüphesiz etki etmişti. Cumhuriyet öncesi dönemde başka pek çok alanda olduğu gibi kadınların giyim kuşamı, tesettür sınırlarının ne olması gerektiği, kamusal alanda görünürlüğün kurallarının tespiti gibi konular ile yapılması gereken düzenlemeler tartışılıyordu. Bu sırada kadınlar günlük yaşantılarında giyim biçimlerini değiştirmeye başlamışlardı. Yeni rejime geçişin öncesinde pek çok alanda olduğu gibi giyim kuşam ve kamusal alanda görünürlük gibi konularda da bir birikime ulaşılmıştı. Erken Cumhuriyet dönemi kadın dergilerine bakıldığında kılık kıyafet ve tesettürle ilgili yazılarda tam bir mutabakat sağlanamadığı görülür. Bir erkek giyimi olan fesin kullanımına Cumhuriyet döneminde yasaklama getirildiği halde peçenin kullanımına dair hükümet nezdinde bir karar alınmamıştır. Peçe kullanımının bir çeşit toplumsal baskının sonucu veya zaman içinde insanların kabullerinin değişmesine bağlı olarak kendiliğinden kalktığı şeklinde yorumlar ortaya konulmuştur. Yeni rejime geçişin ilk yıllarında kadınların kaleminden dökülen yazılarda çarşafın millî giysi olduğu iddialarına yer verilmiştir. Takip eden yıllarda, 1925'te gerçekleşen Kıyafet Devrimi'nin de etkisiyle kadınlar arasında tesettür konusunda farklı sesler yükselmeye başlar. Başörtüsünün kalkabileceğine, dekolte giyilebileceğine dair yazılar kaleme alınır. Bu dönem yazılarında kadınların ne giyeceği kadar nerede nasıl davranması gerektiğine dair yazılar da yine kadın yazarlar tarafından gazete sayfalarına taşınmıştır. Adabımuaşeret niteliğindeki bu yazılar dö-

nemin "makbul" kadın tipolojisini tespit etmeye yardımcı bilgiler ihtiva eder. Erken Cumhuriyet dönemi olarak adlandırılan evrede kadınlar bir tarafta siyasi haklar kazanmak gibi daha "ciddi" bir alanda mücadele verirken kendilerini ilgilendiren diğer hiçbir talebin bu konunun önüne geçmesini istemiyorlardı. Siyasi çevreler ve kamuoyu tarafından ifrata kaçtıkları yönünde bir eleştiriye maruz kalmamak adına giyim kuşam, kamusal alanda görünürlük gibi konularda talepte bulunurken ölçülü bir dil kullandıkları görülür. Moda gibi daha az ciddi bir konuda kalem oynatmayacak kadın yazarların dahi balolarda ne giyilmesi gerektiğine, kadınların giymeye devam ettikleri manto ve çarşafların dans ederken onları gülünç gösterdiğine dair kişisel görüşlerini ifade etmekten kendilerini alıkoyamadıkları görülür. Bu çalışma, erken Cumhuriyet dönemi kadın dergilerinde kılık kıyafet, tesettür, moda, kamusal yaşam alanlarında görünürlük, adabımuaşeret konularının ele alınma biçimini inceleyerek dönemin kadın zihniyetini tahlil etmeye yönelik bir araştırmayı hedeflemektedir. *Süs* (1923-1924), *Firuze* (1924), *Âsâr-ı Nisvân* (1925), *Kadın Yolu* (1925-1927) dergileri bu çalışmanın ana kaynakları olacaktır. 1930 sonrası kadın dergileri daha önceki çalışmalarda aynı çerçevede ele alındığı için bu çalışmanın dışında tutulacaktır. Kadın süreli yayınlarının ana kaynak olarak kullanılacağı çalışmada bir diğer kadın anlatısı olarak hatıralardan istifade edilecektir. Münevver Ayaşlı, Fatma Rezzan Hürmen, Süreyya Ağaoğlu ve Selma Ekrem'in anlatıları bu minvalde değerlendirilecektir. 1930 öncesi Cumhuriyet dönemi kadın süreli yayınlarının Osmanlıcadan çevirisi yapılıp kadın ve erkek yazarların görüşleri, kadınların bahsi geçen konularda düşünce, tutum ve çekinceleri ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu periyodun, Osmanlı'da yaratılmaya çalışılan "asri kadın" imgesi ile yeni rejimin "Cumhuriyet kadını" imgesi arasında tam bir geçiş dönemi olduğunu düşünmekteyiz. Söz konusu ana kaynakların sunduğu sosyal ve kültürel hayata dair söylemler dönemin koşulları içerisinde yorumlanacaktır. Bu dönem öncesi ve sonrası konuya dair anlatılarla karşılaştırma yapılarak tarihsel sürekliliğin ya da kırılmaların izlekleri sürülecektir.

Anahtar kelimeler: *Kadın süreli yayınları, kadın hareketi tarihi, erken Cumhuriyet dönemi, tesettür, adabımuaşeret*

Comparative Analysis of the Periods of Nezihe Muhiddin and Latife Bekir in Turkish Woman's Union (1924-1935): Women's Movement, European Fashion, and Modernization

Özlem Dilber

Studies on the Turkish Woman's Union (TWU) typically tended to focus on the period of Nezihe Muhiddin's presidency (1924-1927) and the battle for suffrage rights under her leadership. In contrast, they depicted the presidency of Latife Bekir, Muhiddin's successor, as a time when the union was politically less active and mainly concerned with philanthropy. However, taking TWU's history in its entirety is crucial for a complete analysis of the political agenda of the first-wave women's movement. Accordingly, this study will comparatively evaluate the association's stances on philanthropic activities, fashion consumption, and morality issues under both presidents. It will deal with the association's approach to fashion consumption, a topic scarcely studied yet essential to the women's movement and TWU. Fashion consumption was vital to understanding TWU's modernization perspective and the association's relations with the single-party regime. Based on detailed scrutiny of newspapers and periodicals, it will be shown that during Muhiddin's period, TWU adopted an anti-fashion policy, which was abandoned during Bekir's period in line with the Kemalist regime's policy demands. This study aims to contribute to the literature by comparatively looking at the periods of Muhiddin and Bekir and focusing on a previously less analyzed topic to understand the relationship between TWU and the single-party regime.

Keywords: *Turkish Women's Union, Nezihe Muhiddin, Latife Bekir, women's movement, Single-Party Period*

Türk Kadın Birliği'nde Nezihe Muhiddin ve Latife Bekir Dönemlerinin Karşılaştırmalı İncelemesi (1924-1935): Kadın Hareketi, Batı Modası ve Modernleşme

Özlem Dilber
Özyeğin Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Türk Kadın Birliği (TKB) ile ilgili çalışmaların çoğu Nezihe Muhiddin'in başkanlık yaptığı döneme (1924-27) ve onun başkanlığında yürütülen seçme ve seçilme hakları mücadelesine odaklanmaktadır. Muhiddin'den sonra gelen Latife Bekir döneminde ise derneğin eskisi kadar aktif olmadığı ve daha çok sosyal yardım faaliyetleri yaptığı vurgulanır. Oysa TKB'nin tarihini bütünlüklü bir şekilde ele almak, özellikle birinci dalga kadın hareketinin siyasi gündemini analiz etmek açısından çok önemlidir. Bu çalışmada derneğin her iki döneminde yürütülen hayırseverlik faaliyetlerinin yanı sıra moda tüketimi ve ahlak meselesi gibi konulardaki yaklaşımı da karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilecektir. Dernekle ilgili önceki çalışmaların yeterince üzerinde durmadığı ama kadın hareketi ve TKB açısından önemli bir gündem olan kadınların moda tüketimi meselesi özellikle incelenecektir. Bu mesele TKB'nin benimsediği modernleşme yaklaşımının anlaşılmasında ve tek parti rejimiyle ilişkisinin analizine dair önemli ipuçları vermektedir. Bu çalışma için *Vakit*, *Milliyet*, *Tan*, *Cumhuriyet*, *Akşam*, *Kadın Yolu/Türk Kadın Yolu*, *Süs*, *Muhit* gibi dönemin gazete ve dergileri detaylı bir şekilde taranmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda Muhiddin döneminde moda karşıtı bir politika benimsendiği, Bekir döneminde ise Tek Parti Dönemi modernleşme politikasıyla uyumlu bir şekilde bu politikanın terk edildiği gösterilecektir. Bu çalışma, TKB'nin hem Muhiddin hem de Bekir dönemlerine karşılaştırmalı bir şekilde bakarak ve tek parti rejimi

ile ilişkisinde daha önce yeterince incelenmemiş bir gündeme odaklanarak literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: *Türk Kadın Birliği, Nezihe Muhiddin, Latife Bekir, kadın hareketi, Tek Parti Dönemi*

The Masked Heroic Journey of a Heroine: Halide Edip

Nedim Saban

Halide Edip, one of the most influental intellectuals of the modern Turkish republic and a significant woman activist, who took an active part in the war of independence, unfortunately remains as an underestimated figure at the centenary of the modern republic.

As a questioning intellectual, Edib did not take the system for granted and mostly refused to go with the flow. Thus, her dreams towards a liberal world has turned into a nightmare. Exiled for a long time, she was not given the chance to complete her heroic journey as a women's right defender and was held back from the parliament. Ironically, she was the first women talking at Williamstown about women's rights but unable to address her own people. She was targeted and turned into a scapegoat mostly by men, governing power. She was accused of imperial idolization and faced racist, sexist comments full of incriminating connotations.

Her political anger was reflected in her writing but somehow self censored. This self imposed prohibition was concealed behind the choice of language. The figure of liberation Halide Edip, had to spin off her native language because words were too restrictive for free expression. Besides her autobiography, Edib wrote her one and only play in English. Her own, later completed translation to Turkish is not liable to the original version and is hypersensitive to the daily political atmosphere. As it is noted, most women writers hit the barrier of language in freely expressing themselves. Thus, autobiography is not a popular genre among women.

Edib's heroic journey was interfered by the political system. Even though she persistently opposed to what she didn't believe in, her fragile inner

journey as a woman was fructured. Halide Edip was alianated and this became an obstacle for completing her self journey.

Using the Turkish and English versions of theatre play as a reference, the speech at the symposium will dwel on the effect of external circumstances masking the heroine's journey.

Bir Kahramanın Gölgelenen Yolculuğu: Halide Edip

Nedim Saban
Nişantaşı Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Cumhuriyet tarihinin önemli aydınlarından ve Millî Mücadele'nin en etkin kahramanlarından olan Halide Edip, Cumhuriyet'in kuruluşunun 100. yılında halen hak ettiği değere kavuşamamıştır. "100. Yılında Cumhuriyet'in Kadınları/Kadınların Cumhuriyeti" sempozyumunda Halide Edip'in siyasal erk ve eril düşünce yüzünden tamamlanamamış yolculuğundan yola çıkarak, doğru bir yerde konumlandırılmasını hedefliyorum.

İlkeleri ve doğru bildiklerinden ödün vermeksizin yaşamış olan Halide Edip, siyasal erke karşı çıkmaktan geri durmamıştır. Bu nedenle, özgür ve güdümsüz bir dünyaya ait düşleri karabasana dönüşmüştür. Uzun süre sürgünde yaşayan Halide Edip, kahramanlık yolculuğunu tamamlayamamış, kimi zaman düşman ilan edilerek değersizleştirilmiştir. ABD'de Williamstown College'da kadın hakları konusunda ilk kadın konuşmacı olan Halide Edip, kendi halkına hitap edememiş, parlamenter sistemden dışlanmıştır. Mandacılıkla itham edilmiş, basın ve kamuoyunda cinsiyetçi ya da ırkçı saldırıların kurbanı olmuştur.

Öfkesi ve tepkisini konuşmalarına, yazılarına aktardığı halde, aslında kendisinin de öngöremediği bir otosansür döngüsünde takılı kalmıştır. Düşüncelerini ana dilinde ifade edemeyen, sözcükleri yasaklı düşüncelere hapsolduğu için özgün ve özgürce üretemeyen yazar, İngilizceye sığınmış, otobiyografisinin yanı sıra yazdığı tek tiyatro oyununu da İngilizce olarak kaleme almıştır. Zaman içinde Türkçeye aktardığı *Maske ve Ruh* oyununda kendi yazdıklarına sadık kalmadan otosansür uygulamış ve oyunu dilimize yeni bir versiyonla aktarmıştır. Bu bilinçaltındaki yasak ve oto-

sansür, kendine olan yolculuğu da engellemiş ve bir kadının kahramanlık öyküsünü zedelemiştir.

Edebiyat türleri incelendiği zaman kadın yazarların, eril kalıplarda ifade kaynaklarına sığınmadıkları için otobiyografik yapıtlar üretmedikleri bilinmektedir. Tıpkı Halide Edip'de olduğu gibi, özgür düşüncelerini sözcüklerin kalıplarına sığdıramayan kadınlar, resmî tarihin yargılarıyla değersizleştirilmiştir.

"Bir Kahramanın Gölgelenen Yolculuğu: Halide Edip" başlıklı konuşmada, *Maske ve Ruh* oyununun İngilizce ve Türkçe versiyonları karşılaştırılarak, siyasi iklim, dış faktörler ve hâkim düşüncelerin bir kadın kahramanın iç yolculuğunu nasıl zedelediği ele alınacaktır. Bilimsel verilere dayanan bu bakış açısı, hem bir Millî Mücadele kahramanı, hem nitelikli bir aydının yolculuk haritasını tarihsel olarak farklı bir perspektifle irdelemeyi hedeflemektedir.

Turkish Women's Movements in the Republic Period: The Political Struggle of Turkish Women in the Leadership of Nezihe Muhiddin

Ümran Erkoyuncu

After the Tanzimat period, some arrangements were made in women's rigts by ensuring that women were included in work, education and social areas. With the proclamation of the repuclic, there was a process in which women began to demand political rights and the status of women changed. Although these political rights were expressed by the Turkish Women's Union in certain periods, women's obtaining their political rights dates back to the 1930 s. In 1930, Turkish women were granted the right to participate in municipal elections, to vote and be elected in village elections in 1933, and to elect and be elected as a deputy in 1934.

Nezihe Muhiddin, the subject of the paper, She is a woman who took part in the publishing life during the II. Constitutional Monarchy period, was in the spotlight with her ideas and engaged in polemics. During the founding years of the Republic, she carried out some unexpected and unwanted activities from women and wanted to establish the Women's People's Party, which was a political party before the Republican People's Party was established. In this period, a women's opposition that defined themselves as republican and demanded that Turkish women have political and social rights based on the principles of the Republic was formed. Nezihe Muhiddin, became the leading personality of the women and pressure group organized within the framework of both the establishment of the Women's People's Party in 1923 and the establishment of the Turkish Women's Union in 1924 with her thoughts and activities.

In this paper, it is aimed to deal with the women's movements from the

Ottoman period to the Republican period in the context of Nezihe Muhiddin and to shed light on the struggle of women in terms of political rights. For this purpose, besides the activities of the Turkish Women's Union, in which Nezihe Muhiddin plays an active role, the government's attitude towards the demands will be problematized. The aims, activities and reasons for the dissolution of the Women's People's Party and the Turkish Women's Union, which were formed under the leadership of Nezihe Muhiddin, will be briefly examined and a general evaluation of the political rights obtained will be made.

The struggle of Nezihe Muhiddin, who is called the defender of Ottoman Turkish women's rights, between the years 1924-1927 within the Turkish Women's Union for the social and political demands of women during the founding period of the Republic, and how she conflicted with the government of the period because she engaged in this struggle, the discourses and attitudes of the period, analyzed from primary and secondary sources. In this context, the Presidency of the Republic Archives, the issues of various newspaper archives between the years 1923-1935, the Grand National Assembly of Turkey Minutes and copyright-review works were scanned and benefited. By giving examples from newspapers and minutes, the political rights and demands of women were tried to be given by making document-information critique with the comparative method of the period.

Keywords: *Nezihe Muhiddin, Women's People's Party, Turkish Women's Union, Turkish women's movements, women's political struggle*

Cumhuriyet Döneminde Türk Kadın Hareketleri: Nezihe Muhiddin Önderliğinde Türk Kadınının Siyasi Mücadelesi

Ümran Erkoyuncu
Bingöl Üniversitesi Solhan Sağlık Hizmetleri MYO (Öğr. Gör.)

Tanzimat'tan sonra kadınların çalışma, eğitim ve toplumsal alanlar içerisinde yer alması sağlanarak kadın haklarında birtakım düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte kadınların siyasal haklar noktasında talepte bulunmaya başladığı ve kadınların statülerinde değişimler yaşanan bir süreç söz konusudur. Bu siyasi haklar Türk Kadınlar Birliği tarafından belirli dönemlerde dile getirilmesine rağmen kadınların siyasi haklarını elde etmeleri 1930'lu yıllara dayanmaktadır. 1930'da Türk kadınına belediye seçimlerinde yer alma, 1933'te köy seçimlerinde ve 1934'te milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakları tanınmıştır.

Bildirinin konusu olan Nezihe Muhiddin, II. Meşrutiyet döneminde yayın hayatında yer alan, fikirleriyle göz önünde olan ve polemiklere girişmiş bir kadındır. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında kadınlardan beklenilmeyen ve istenmeyen birtakım etkinlikler gerçekleştirmiş ve henüz Cumhuriyet Halk Fırkası kurulmadan önce siyasi parti niteliğinde olan Kadınlar Halk Fırkası'nı kurmak istemiştir. Bu dönemde Cumhuriyet'in ilkelerine dayanarak Türk kadınının siyasi ve sosyal haklara sahip olmasını talep eden, cumhuriyetçi olarak kendilerini tanımlayan bir kadın muhalefeti oluşmuştur. Nezihe Muhiddin ise düşünceleri ve faaliyetleriyle gerek 1923'te Kadınlar Halk Fırkası'nın kuruluşu gerekse 1924'te Türk Kadınlar Birliği'nin kuruluşu çerçevesinde örgütlenen kadınların ve baskı grubunun öncü kişiliği olmuştur.

Bildiride Osmanlı döneminden Cumhuriyet dönemine kadar yaşanan

kadın hareketlerini Nezihe Muhiddin özelinde ele almak ve kadınların siyasal haklar noktasında verdikleri mücadeleye ışık tutmak hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Nezihe Muhiddin'in aktif olarak rol aldığı Türk Kadınlar Birliği'nin faaliyetlerinin yanı sıra hükumetin talepler karşısında tutumu sorunsallaştırılacaktır. Nezihe Muhiddin önderliğinde oluşan Kadınlar Halk Fırkası'nın ve Türk Kadınlar Birliği'nin amaçları, faaliyetleri ve kapatılma nedenleri kısaca irdelenerek elde edilen siyasi hakların genel bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Osmanlı Türk kadın hakları savunucusu olarak adlandırılan Nezihe Muhiddin'in, Cumhuriyet'in kuruluş döneminde kadınların sosyal ve siyasal talepleri için Türk Kadınlar Birliği bünyesinde 1924-1927 yılları arasında verdiği mücadele ve bu mücadeleye giriştiği için dönemin iktidarıyla nasıl ters düştüğü, dönemin söylemleri ve tutumları, birincil ve ikincil kaynaklardan yola çıkarak irdelenmiştir. Bu bağlamda Cumhuriyet Arşivleri Başkanlığı, çeşitli gazete arşivlerinin 1923-1935 yılları arasındaki sayıları, TBMM Zabıt Cerideleri ve telif-tetkik eserler taranmış ve faydalanılmıştır. Gazetelerden ve zabıt ceridelerinden örnekler verilerek kadının siyasi hak ve taleplerine ilişkin dönemin bakış açısı, karşılaştırmalı yöntem ile belge-bilgi kritiği yapılarak verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Türk Kadınlar Birliği, Türk kadın hareketleri, kadınların siyasi mücadelesi*

Reflections of the Intellectual Network of Republican Women on their Autobiographies: "Roman Gibi" and "Bir Dinozorun Anıları"

Sena Şen Kara

Sabiha Sertel's *Roman Gibi* and Mîna Urgan's *Bir Dinozorun Anıları* are notable autobiographies for the way they represent the intellectual network among republican women. In this article, these works are examined through the questions of what kind of literary public they were written in and to what extent they reflect the relations with other women intellectuals. As a result, it is seen that both authors have built an environment mostly made up of men while describing their social interactions, and they have opened a very limited space for their interactions with women, especially in the intellectual sense. The reasons for this preference are discussed by considering the various ideological tendencies of the authors. Also, the contribution of this fiction to autobiographical self-construction is also discussed. It can be seen as a necessary choice of the Kemalist women to give less space to other women in their autobiographies, for the consistency of the Kemalist historical narrative. However, an interpretation that only takes this factor into account will lead to an understanding that denies the agency of these women. Therefore, while considering the aspects of the issue related to the Kemalist paradigm, there is a need for a language of criticism that also evaluates it from different dimensions.

Mîna Urgan's memoirs were published in 1998. While she was not well known outside of the academic community before, she reaches a much wider audience with *Bir Dinozorun Anıları*. Sertel's memoir, on the other hand, was published much earlier, in 1968, under the name *Roman Gibi*. Despite their periodical differences, their ideological and fictional simi-

larities make it meaningful to examine Sertel and Urgan's self-narratives together. Both authors describe themselves as both Kemalist and socialist in their autobiographies, and in most of their memoirs, neither gives much space to intellectual women other than themselves. Despite the periodical difference, the fact that they left out the other women in the intellectual circle of their period in their fiction and that they were able to do this with the same spontaneity is a point that brings the two writers closer. Both texts were written in years that could be considered threshold in terms of both Kemalist and socialist thought. The 1960s were years when Kemalist ideals were reinterpreted and associated with socialist thought. In the 1990s, both ideologies were heavily criticized and faced with alternatives. In this period, which is called post-Kemalism today, the founding values of the Republic were heavily criticized both in the political and intellectual circles, and unlike previous periods, this criticism has become the dominant form of discourse. In addition, socialism faces a similar situation due to neoliberal policies and the collapse of the Soviet Union. Therefore, the periods in which Sertel and Urgan wrote their autobiographies and the meaning of these two ideologies for them should be examined together. These two ideological attitudes, which are distant to social movements other than themselves, including the women's movement, are common in Sertel and Urgan. For this reason, the ideological tendencies of the authors are meaningful in terms of evaluating the social environment they have built in their narratives.

Keywords: *Sabiha Sertel, Mîna Urgan, women's autobiographies, Kemalism, socialism*

Cumhuriyet Dönemi Kadınlarının Entelektüel Ağını Otobiyografilerinde Aramak: "Roman Gibi" ve "Bir Dinozorun Anıları"

Sena Şen Kara
Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (Doktora Öğr.)

Sabiha Sertel'in 1968 yılında kaleme aldığı *Roman Gibi* ve Mîna Urgan'ın 1998'de yazdığı *Bir Dinozorun Anıları* isimli otobiyografileri kadınlar arası entelektüel ağı temsil etme biçimleri açısından dikkate değerdir. Bu yazıda, adı geçen eserler nasıl bir edebiyat kamusu içinde yazıldıkları ve diğer kadın entelektüellerle ilişkileri ne ölçüde yansıttığı soruları üzerinden incelenmiştir. Sonuç olarak iki yazarın da sosyal etkileşimlerini anlatırken çoğunlukla erkeklerden oluşan bir çevre inşa ettiklerini ve kadınlarla, özellikle entelektüel anlamdaki etkileşimlerine oldukça kısıtlı bir alan açtıkları görülür. Bu tercihin sebepleri yazarların çeşitli ideolojik eğilimleri dikkate alınarak tartışılırken, bir yandan da bu kurgunun otobiyografik benlik inşası açısından işlevi ortaya koyulur. Kurucu ideolojiyi benimsemiş kadınların anılarında az sayıda kadına yer vermeleri Kemalist tarih anlatısının tutarlılığı için gerekli bir tercih olarak görülebilir. Bununla birlikte yalnızca bu etkeni dikkate alan bir okuma, Cumhuriyet ideallerini benimsemiş olan kadınların özneliklerini yadsıyan bir anlayışa götürecektir. Dolayısıyla meselenin Kemalist paradigmayla ilgili taraflarını dikkate alan, ancak meseleyi farklı boyutlarıyla da değerlendiren bir eleştiri diline ihtiyaç vardır.

Mîna Urgan'ın anıları 1998 yılında yayımlanır. Öncesinde akademik çevre dışında pek tanınmazken, *Bir Dinozorun Anıları* ile çok daha geniş bir kitleye ulaşır. Sertel'in anıları ise çok daha erken bir dönemde, 1968

yılında *Roman Gibi* ismiyle yayımlanır. Dönemsel farklılıklarına rağmen ideolojik ve kurgusal ortaklıkları Sertel ve Urgan'ın ben anlatılarını birlikte el almayı anlamlı kılmaktadır. İki yazar da otobiyografilerinde kendilerini hem Kemalist hem de sosyalist olarak tanımlarken, anılarının büyük bölümünde kendileri dışındaki entelektüel kadınlara pek fazla yer vermemektedirler. Farklı dönemlerde yazılmalarına rağmen kurgularında dönemlerinin entelektüel çevrelerindeki diğer kadınları dışarıda bırakmaları ve bunu aynı doğallıkla yapabilmiş olmaları iki yazarı yakınlaştıran bir noktadır. İki metin de hem Kemalist hem de sosyalist düşünce açısından eşik sayılabilecek yıllarda yazılır. 1960'lar Kemalist ideallerin yeniden yorumlandığı ve sosyalist düşünce ile ilişkilendirildiği yıllardır. 1990'larda ise iki ideoloji de yoğun bir biçimde eleştirilir ve alternatifleriyle karşı karşıya gelir. Bugün post-Kemalizm adı verilen bu dönemde Cumhuriyet'in kurucu değerleri hem politik hem entelektüel çevrede yoğun biçimde eleştirilmiş ve önceki dönemlerin aksine, bu eleştiri baskın söylem biçimi haline gelmiştir. Bunun yanında neoliberal politikalar ve Sovyetler'in dağılması sebebiyle sosyalizm de benzer bir durumla karşıya karşıyadır. Dolayısıyla Sertel ve Urgan'ın otobiyografileri kaleme aldıkları dönemler, bu iki ideolojinin onlar için anlamıyla birlikte değerlendirilmelidir. Kadın hareketini -hatta kendileri dışındaki hiçbir toplumsal hareketi- kabul etmeyen bu iki ideolojik tutumun Sertel ve Urgan'da ortak olması, anlatılarında inşa ettikleri sosyal çevreyi değerlendirmek adına anlamlıdır.

Anahtar kelimeler: *Sabiha Sertel, Mîna Urgan, kadın otobiyografileri, Kemalizm, sosyalizm*

A Socio-Economic Research on Articles Written About Turkish Women in American Newspapers in the Early Republican Period

Sema Keleş Yıldız

Periodicals are one of the frequently referenced sources in scientific research on social, cultural, and economic history. Although it is sometimes biased and has the risk of being written within the framework of an ideology, when used cautiously, articles published in periodicals can give very useful hints about the socio-economic and cultural elements or events, and social perspectives of the period in which they were written. These publications, especially in historical studies, provide very important data in terms of being valuable sources from which we can learn firsthand the feelings and thoughts, ideas, or suggestions of the people living in the examined period. Especially since the 19th century, the acceleration of the information flow with the increasing effect of globalization has caused these resources to have a much wider impact area, to reach wider audiences, and also to cover a much wider physical geography, the whole world. This enables the subjects to be handled from a different perspective, from the outside, that is, from a different culture, in studies on a society or a country. In this study, the articles about Turkish women in newspapers published in the United States were compared and evaluated in the light of the related literature, and the situation of Turkish women in socio-economic life in the early Republican period was tried to be examined.

Within the scope of the study, a search was made on Proquest Historical Newspapers databases through the Boston Public Library, and an analysis has been made on the subject, based on the articles from the *New York Times*, *Boston Daily Globe* (1923-1927), *Daily Boston Globe* (1928-1960), *The*

Irish Times (1921-). These articles, compiled from various sources such as the observations of travelers who had visited Turkey, the memoirs of teachers in American schools, the speeches of Turkish politicians, cablegrams from Istanbul, the writings of European correspondents, and the plays staged in Turkish theaters, include topics such as women's clothes, their rights and freedoms, education lives, working lives, the social, cultural and economic situation of women, marriage, polygamy, divorce, women's rights movements, and feminism. In addition, there are articles mentioning names such as Halide Edip Adıvar, who was mentioned as the first woman to lecture at the Institute of Politics in Williamstown, Massachusetts, and as one of the most striking women in Turkish history and the names such as Efzayiş Yusuf, Latife Bekir, Nakiye Hanım, and Affet Hanım. In some of the articles, a comparison of Turkish women is made in the Ottoman and Republican periods, with reference to the pre-Republican period. This study has tried to analyze the position of Turkish women in social and economic life in the early Republican period through these articles and related literature.

Keywords: *Turkish women, early Republican period, American newspapers, socio-economic life*

Erken Cumhuriyet Döneminde Amerika'daki Gazetelerde Türk Kadınları ile İlgili Kaleme Alınmış Makaleler Üzerinden Sosyoekonomik Bir İnceleme

Sema Keleş Yıldız
Harvard Üniversitesi (Arş. Gör.)

Süreli yayınlar sosyal, kültürel ve iktisadi tarih ile ilgili bilimsel araştırmalarda sıklıkla başvurulan kaynaklardan biridir. Zaman zaman taraflı olup, bir ideoloji çerçevesinde yazılma riskleri bulunsa da ihtiyatlı bir biçimde kullanıldığında süreli yayınlarda neşredilen makale ve yazılar, yazıldığı dönemin sosyoekonomik ve kültürel unsurları, toplumsal olayları ve toplumsal bakış açıları hakkında çok güzel ipuçları verebilmektedir. Bu yayınlar, bilhassa tarihsel çalışmalarda, incelenen dönemde yaşayan insanların konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini, fikirlerini ya da önerilerini ilk ağızdan öğrenebileceğimiz değerli kaynaklar olmaları açısından oldukça önemli veriler sunmaktadırlar. Özellikle 19. yüzyıldan itibaren küreselleşmenin artan etkisiyle bilgi akışının oldukça hız kazanması, bu kaynakların çok daha geniş etki alanına sahip olmalarına, daha geniş kitlelere hitap edebilmelerine ve ayrıca incelenen konular açısından çok daha geniş bir fiziksel coğrafyayı, tüm dünyayı kapsamalarına neden olmuştur. Bu da bir toplum ya da bir ülke üzerine yapılan çalışmalarda dışarıdan, yani farklı bir kültürden, farklı bir bakış açısıyla da konuların ele alınabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu çalışmada da Amerika Birleşik Devletleri'nde çıkan gazetelerde Türkiyeli kadınlar ile ilgili yazılmış makaleler, ilgili literatür ışığında karşılaştırılarak ve değerlendirilerek, bu grubun erken Cumhuriyet döneminde sosyoekonomik yaşamdaki durumu incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında Boston Public Library aracılığıyla Proquest Historical Newspapers veri tabanları kullanılarak konu ile ilgili *New York Times*, *Boston Daily Globe* (1923-1927), *Daily Boston Globe* (1928-1960), *The Irish Times* (1921-) isimli gazetelerden derlenen makaleler üzerinden bir inceleme yapılmıştır. Türkiye'yi gezmiş gezginlerin gözlemleri, Amerikan okullarındaki öğretmenlerin hatıraları ve izlenimleri, Türk politikacıların konuşmaları, İstanbul'dan gelen telgraflar, Avrupalı muhabirlerin yazıları ve Türk tiyatrolarında sahnelenen oyunlara kadar çeşitli kaynaklardan derlenen bu makalelerde Türkiyeli kadınların kıyafetleri, hak ve özgürlükleri, eğitim ve çalışma hayatları, sosyal, kültürel ve ekonomik hayattaki durumları, evlilik, çok eşlilik, boşanma, kadın hakları hareketleri, feminizm gibi konular işlenmiştir. Ayrıca, bu makalelerde Amerika'da Williamstown, Massachusetts'te Institute of Politics'te ilk ders veren kadın ve dönemin etkili Türk kadınlarından biri olarak Halide Edip Adıvar'dan, Efzayiş Yusuf, Latife Bekir, Nakiye Hanım, Affet Hanım gibi isimlerden de bahsedilmektedir. Makalelerin bir kısmında Cumhuriyet öncesi döneme de atıfta bulunularak, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde yaşayan Türkiyeli kadınların bir karşılaştırması yapılmaktadır. Çalışmada bu makaleler ve ilgili literatür üzerinden erken Cumhuriyet döneminde Türkiyeli kadınların sosyal ve ekonomik yaşamdaki konumu analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Türkiyeli kadınlar, erken Cumhuriyet dönemi, Amerikan gazeteleri, sosyoekonomik yaşam*

Elite Women of the Republic in the Path to Modernization: The Collective Memory of the "Mektepli Kızlar" (Girls of Sultani) from Galatasaray Lycee

Çağlayan Kovanlıkaya

Galatasaray Imperial College, known as "Galatasaray Mekteb-i Sultani" was founded in 1868 with the aim of educating a cadre of Westernized diplomats and bureaucrats. It was designed as a boarding school with the instruction in French, holding a liberal outlook, attentive to the principles mentioned in the human rights declarations of the time, basically the freedom of thought. After the proclamation of the Republic, the school was reinstated as "Galatasaray Lycee" in 1924 by the will of Atatürk, keeping its curriculum and institutional pedagogical principles unchanged to a large extent. From the Ottoman times to the present, it's known as a school for the training and education of members of the governing elite and professional occupations. The School identified itself as a "window to the Western world". In 1964, women students were accepted to the school and transition to a partial co-educational system was realized. This move should be evaluated within the scope of Turkish modernization project which tried to include women within the educational reform programs.

Transition to co-education has not been so easy. The Highschool which had been concerned about educating the male elite cadres for more than a hundred years, could not adapt itself to the women students so easily. On the other hand, the women students could not readily adapt to the "Masculine Galatasaray" i.e. the masculine traditions established in the School for years since its foundation as a "school for young men". If we consider the 8 years of compulsory education within this educational institution, whereby the students spend their teens in between the age of

11 to 18, the time when their gender identities are being constituted, the socialization process and the years spent in this instution prove to be highly significant. These years seem to shape the identities of women graduates of the school, who define themselves as "Mektepli Kızlar", in terms of physical, spatial conditions, as well as social relational dimensions, with their significant impact on their education and socialization process as "elite women". Galatasaray Lycee, a microcosmos of the historical and political conditions of the country, provide various experience ranging in degrees from traumatic to untraumatic effects for the "Mektepli Kızlar", in variance to the personal dispositions, familial habitus, being a boarding student, taking part in the cultural, artistic and sports activities within the premises of the school, being part of a good friendship circle, having relations with different age-groups in the school, or not. In brief, the general pyschological mood or the Geist of the historical epoch of Turkey is projected to the school atmosphere and shape the experience of the women students according to the individual experiential factors mentioned above.

In this study, I want to focus on the collective memory, meaning "the collective production of memories" of the women graduates of their years spent in Galatasaray Lycee. I want to discuss their experience under the following topics: Construction of gender identities, women's social mobility and education, consciousness of being elite, boarding schools, socialization and rites of passage, traumatic memory, inter-generational transmission and solidarity, women and Turkish modernization.

This study, which will focus on the collective memory of "Mektepli Kızlar", includes in-depth interviews with 100 female graduates representing different eras, between the enrollment of the first female students in 1965 and the last girls to study at Ortaköy campus in 1990. The everyday life narratives in the Highschool in relation to the "memory spaces" (Pierre Nora, 1989) will be collected. The informants will be asked to bring along the "memory objects" (Octave Debary et Laurier Turgeon, 2007) reminiscent of the school days such as photographs, report cards, identity cards, diaries, journals and letters in order to ponder about their school days and recount the related stories.

Keywords: *Women and education, elite women of the Republic, women's collective memory, school history, Galatasaray Lycee*

Modernleşme Yolunda Cumhuriyet'in Elit Kadınları Yetişiyor: Galatasaray Lisesi'nin "Mektepli Kızları"nın Kolektif Belleği

Çağlayan Kovanlıkaya
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (Prof. Dr.)

Osmanlı'daki modernleşme hareketlerinin simgesi olan Galatasaray Mekteb-i Sultanisi, 1868 yılında kurulurken Batılı anlamda yönetim kademesinde olacak, Batılı eğitim görmüş yöneticileri, diplomat ve bürokratları yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Fransızca eğitimine önemli bir yer ayırırken, dinî farklılıklara saygılı ve dönemin insan hakları bildirgelerini, fikir hürriyetini savunan bir yatılı eğitim kurumu olarak düşünülmüştür. Cumhuriyet'in ilanından sonra 1924'te Mustafa Kemal Atatürk tarafından statüsü değiştirilmeksizin, işleyişi ve müfredatının düzenlenişi büyük ölçüde muhafaza edilerek, Galatasaray Lisesi'ne dönüştürülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze Galatasaray Lisesi'nin öncelikli amacının devlet bürokrasisi başta olmak üzere her türden ve farklı meslekten elit tabakalardaki seyrekliği azaltacak elit bireyleri yetiştirmek olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu amaçla lise kendini "Batı'ya açılan pencere" olarak tanımlamaktadır. 1964 yılında lise, kadınların kayıt yaptırmasına izin verilmesiyle kısmi karma bir eğitime geçmiştir. Bu girişim, Türkiye'deki modernleşme sürecinin kadınlara ve kadınların eğitimine verdiği önemden ayrı düşünülemez.

Kuşkusuz karma bir eğitime geçiş sanıldığı kadar kolay olmamıştır. Yüz yılı aşkın bir süredir, erkek öğrencilerin eğitimi ve devlet elitleri başta olmak üzere her türden elit yetiştirmekle meşgul olan lisenin, kız öğrencilere adaptasyonu kolay olmamıştır. Öte yandan kız öğrencilerin, kuruluşundan beri bir "erkek" okulu olarak işlemiş ve yıllar içinde kendi

geleneklerini oluşturmuş "eril Galatasaray"a adaptasyonu da birçok zorluğu barındıran bir süreç olmuştur. Sekiz yıllık zorunlu eğitimi kapsayan ve öğrencilerin yaklaşık 11 yaşında girip 18'inde mezun olduğu bir eğitim kurumundan bahsettiğimiz göz önüne alındığında çocuğun sosyalizasyon sürecinde ve özellikle de toplumsal cins kimliklerinin kuruluşu aşamalarında Galatasaray Lisesi'nde geçirilen söz konusu yıllar daha bir önem kazanır. Bu yılların, kendilerini "Mektepli Kızlar" olarak tanımlayan mezun kadınlar açısından, modern "elit kadınlar" olarak yetişme sürecinde gerek mekânsal, gerek ilişkisel deneyimleriyle ilintisi olmaktadır. "Mektepli Kızlar"ın kişisel yatkınlıklar, ailevi habitus, yatılı olup olmama, okulda herhangi bir kültürel, sanatsal, politik faaliyete veya sportif bir faaliyete katılıp katılmama, iyi bir arkadaş çevresine sıklıkla ya da tesadüf eseri sahip olma, alt üst devrelerle ilişkilere sahip olma/olmama ve özellikle de Türkiye'nin içinde bulunduğu tarihsel ve siyasi koşulları bir mikrokozmos ölçeğinde yansıtan lisenin içinde bulunduğu haleti ruhiyeye (zamanın ruhu) göre değişen oranlarda travmatik olandan olmayana doğru giden bir skala içinde farklı şekillerde deneyimlediğinden bahsedilebilir. Bu çalışma, Galatasaray Lisesi'nin kadın mezunlarının geçirdikleri yıllara ilişkin "anıların toplumsallaşmış üretimi" anlamında kolektif belleğini (Maurice Halbwachs, 1925) odağa almaktır. Kadınların kolektif belleği çerçevesinde öncelikle cins kimliklerinin oluşumu, kadın, eğitim ve toplumsal hareketlilik, elit olma bilinci, yatılı okullar, sosyalizasyon ve geçiş törenleri, travmatik hafıza, kuşaklar arası aktarım ve dayanışma, kadınlar ve Türk modernleşmesi gibi farklı konular tartışılacaktır.

"Mektepli Kızlar"ın kolektif belleğine odaklanacak olan bu çalışma, 1965 yılında ilk kız öğrencilerin kaydedilmesi ile 1990 yılında Ortaköy kampüsünde okuyacak olan son kızları kapsayan dönem içinde, farklı devreleri temsil eden 100 kadın mezun ile yapılacak derinlemesine görüşmeleri içermektedir. Mezun kadınların lisedeki gündelik yaşam anlatıları, okul hatıralarında ortaya çıkan, okulda geçen gündüzlü ya da yatılı günlerinin parçası olan "bellek mekânları" (Pierre Nora, 1989) ışığında, söz konusu kolektif bellek ele alınacaktır. Öte yandan saha çalışması sırasında görüşmecilerimizden beraberinde getirmeleri istenen ve gene bu yaşamın maddi tamamlayıcı öğeleri olan okul günlerinden bugünlere

saklanan okul kimliği, okulda fotoğrafları, günlükler, gazete kupürleri, mektuplar vs. gibi "bellek nesneleri"ne (Octave Debary et Laurier Turgeon, 2007) yoğunlaşarak bellek analizi yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın ve eğitim, Cumhuriyet'in elit kadınları, kadınların kolektif belleği, okul tarihi, Galatasaray Lisesi*

The Contributions of Hafız Selma Hanım from the Izbeli Family to the Foundation of the Republic

Dilara Uslu

The Izbeli family is a well-established family with farms and large lands from the past. Seyyid Şeyh Mustafa Efendi, the oldest known ancestor of the family in Kastamonu, is a religious scholar. Izbelizade Seyyid Mustafa Bey had two daughters, and it is estimated that Hafız Selma Hanım was born in 1864. She married Izbelizade Mehmet Emin Bey, the son of her uncle, who served as a member of the Kastamonu Municipality council.

During the years of the National Struggle, she was one of the founders of societies such as the Women's Branch of the Defense of Rights Society, the Hilal-i Ahmer Society, the Aircraft Society, and the Navy Society, and provided financial aid to these societies. She served for two terms as the first female City Council Member in Kastamonu. Ms. Hafiz Selma; He is a person who is listened to in organizing the public with his oratory ability and reliability. It is known that Hafız Hanım was active in all areas, since Emin Bey, the wife of Hafız Hanım, passed away early and her child was still very young.

Hafız Selma Hanım worked as a cashier in the Women's Branch of the Kastamonu Defense of Rights Association and in some other societies, as she was a trusted person. After the National Struggle was won, she took care of the debtors of the villagers with her structure that took care of the needy in Kastamonu and gave financial aid. While preaching to the ladies in their own mansions, he also provided guidance on aid and solidarity. However, she is one of the women who played a leading role in contributing to the mobilization of Kastamonu women in solidarity during the

National Struggle period, which started the establishment process of the Republic, as in the last period of the Ottoman Empire.

In this study, it is aimed to witness the transition process from the Ottoman Empire to the Republic through the history of the Izbeli family, with the biography of a Turkish woman who lived in Kastamonu. This study will be effective in transferring the life story of a heroine, who had a significant impact on the foundation of the Republic, to future generations by blending the oral history study with archival documents and periodicals. The oral history part of the study consists of interviews with the daughter-in-law and great-grandchild of Hafız Selma Hanım, who is still alive from the Izbeli family and lives in the Izbeli Farm in Kastamonu, and the special archive belonging to the Izbeli family and Hafız Selma Hanım, who are in their hands. Starting with the correction of this false information about this helpful Turkish woman, whose name has been recorded as Hafız Selman until now, thanks to her seal on the İzbeli Farm, Hafız Selma İzbeli, one of the lesser-known female heroes during the National Struggle and the Republic, began the process of the foundation of the Republic. and its contribution to the Republican period will be emphasized.

Keywords: *Hafız Selma Izbeli, National Struggle, Izbelizade, Kastamonu*

Köklü Bir Geleneğin Temsilcisi İzbeli Ailesinden Hafız Selma Hanım'ın Cumhuriyet'in Kuruluşuna Katkıları

Dilara Uslu
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi (Doç. Dr. Öğr. Üyesi)

İzbeli ailesi geçmişten gelen çiftliklere, geniş arazilere sahip köklü bir ailedir. Ailenin Kastamonu'da bilinen en eski atası olan Seyyid Şeyh Mustafa Efendi bir din âlimidir. İzbelizâde Seyyid Mustafa Bey'in iki kızı olmuş, bunlardan Hafız Selma Hanım'ın doğum tarihinin 1864 olduğu tahmin edilmektedir. Kastamonu Belediyesi Encümen Azalığı görevini yapan amcasının oğlu İzbelizâde Mehmet Emin Bey ile evlenmiştir.

Millî Mücadele yıllarında Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kadın Kolları, Hilal-i Ahmer Cemiyeti, Tayyare Cemiyeti, Donanma Cemiyeti gibi cemiyetlerin kurucularından olmuş ve bu cemiyetlere maddi yardımlarda bulunmuştur. Kastamonu'da ilk kadın Belediye Meclis Üyesi olarak iki dönem görev yapmıştır. Hafız Selma Hanım; hitabet yeteneğiyle ve güvenilirliğiyle halkı örgütleme konusunda sözü dinlenir bir kişidir. Hafız Hanım'ın eşi Emin Bey'in erkenden vefat etmesinden ve çocuğunun da henüz çok küçük olmasından ötürü, Hafız Hanım'ın her alanda aktif olduğu bilinmektedir.

Hafız Selma Hanım, Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kadınlar Şubesi'nde ve diğer bazı cemiyetlerde de güvenilen kişi olması dolasıyla veznedarlık görevinde bulunmuştur. Millî Mücadele'nin kazanılmasından sonra da Kastamonu'da ihtiyaç sahiplerini gözeten yapısı ile köylünün borç işlerine kadar ilgilenip para yardımı yapmıştır. Kendilerine ait konaklarda hanımlara vaaz verirken yardımlar ve dayanışma konusunda da yönlendirmelerde bulunmuştur. Bununla birlikte Osmanlı'nın son döneminde olduğu gibi Cumhuriyet'in kuruluş sürecini başlatan Millî Müca-

dele döneminde de Kastamonu kadınlarının dayanışma içinde seferberliğe katkı sağlamasında öncü rol oynayan kadınlardan biridir.

Bu çalışmada İzbeli ailesinin tarihi üzerinden Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecine, Kastamonu'da yaşamış bir Türk kadınının biyografisi ile tanıklık etmek amaçlanmaktadır. Bu çalışma, sözlü tarih çalışmasının arşiv belgeleri ve süreli yayınlar ile harmanlanarak Cumhuriyet'in kuruluşunda mühim etkisi olan bir kadın kahramanın hayat hikâyesini gelecek kuşaklara aktarılmasında etkili olacaktır. Çalışmanın sözlü tarih kısmını, İzbeli ailesinden halen hayatta olup Kastamonu'daki İzbeli Çiftliği'nde yaşayan Hafız Selma Hanım'ın torununun gelini ve torununun torunu ile yapılan röportajlar ve kendilerinin elinde olan İzbeli ailesi ve Hafız Selma Hanım'a ait özel arşiv oluşturmaktadır. Şimdiye kadar kayıtlarda adı Hafız Selman olarak geçen bu yardımsever Türk kadını ile ilgili bu yanlış bilginin İzbeli Çiftliği'nde yer alan mührü sayesinde düzeltilmesinden başlayarak, Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde ismi az bilinen kadın kahramanlardan biri olan Hafız Selma İzbeli'nin Cumhuriyet'in kuruluş sürecine ve Cumhuriyet dönemine katkısı üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: *Hafız Selma İzbeli, Millî Mücadele, İzbelizade, Kastamonu*

Reading the Modernisation Process of the Turkish Women in the Republican Period Through the Hungarian Press

Fatma Çalik Orhun

The relations between Turks and Hungarians have a long history. The old and intricate relations between the two peoples have played a major role in the development of relations between Turkey and Hungary in the modern period. Turks and Hungarians, who were allies in the First World War, lost their empires as the defeated side in the war. After the First World War, Hungarians were forced to sign the "so-called" peace treaty of the imperialist Entente. The Treaty of Triannon, which was signed "on the day when the great Hungary was crucified and dismembered", as Hungarian historiography puts it, has gone down in Hungarian history as the biggest trauma after the Battle of Mohaç. Among the Hungarians, who suffered a great devastation after the First World War, the Turks, whom they had known for a long time and with whom they had shared their fate in the First World War, stood against the status quo after the war and aroused great interest. The fire of independence that the Turks had lit against imperialism was closely followed in Hungary, and even the Hungarians, who established the news agency "Turán", sent their correspondents to Anatolia and closely followed the War of Independence. The fact that the Turks, with whom they fought and were defeated together in the First World War, refused to accept Sevres and made them accept their own peace treaty had a great impact on Hungarian public opinion. For Hungary, which pursued a revisionist policy in the period between the two wars, the young Turkish Republic was an example in many respects. In this period, Hungary, which on the one hand desired to improve its relations with Turkey, on the other hand, followed the revolutionary movements of the Republic

of Turkey closely and with interest. Due to this interest of Hungarians, there is a rich material about the Turkish Revolutions in the Hungarian press. In addition, since Turkish women gained important social, political, economic and cultural gains with these revolutions, this issue aroused great interest in the Hungarian press. Thus, in this article, the changing position of Turkish women in Turkish modernisation will be examined from the perspective of the Hungarian press. The texts in the Hungarian press will be analysed through qualitative textual analysis. In addition to the documents to be presented by scanning the Hungarian press, the relevant literature on the subject in Hungary will also be included in the study and interpreted. Thus, the modernisation adventure of Turkish women will be discussed from a different perspective and an evaluation will be made on how it is seen from Europe. This study will contribute to the research on the early Republican period in the context of women's studies by focusing on the development process of Turkish modernisation.

Keywords: *Turkish-Hungarian relations, Turkish women's rights, Turkish revolution, Turkish modernisation, Hungarian press*

Cumhuriyet Dönemi Türk Kadınının Modernleşme Sürecini Macar Basını Üzerinden Okumak

Fatma Çalik Orhun
Arel Üniversitesi (Doç.Dr)

Türklerle Macarların ilişkilerinin uzun bir geçmişi bulunmaktadır. İki halk arasındaki eski ve bir o kadar grift ilişkiler, modern dönemde Türkiye ve Macaristan ilişkilerinin gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda müttefik olan Türkler ve Macarlar savaşta mağlup olan taraf olarak imparatorluklarını kaybetmişlerdir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Macarlar, emperyalist İtilaf Devletleri'nin sözde barış antlaşmasını imzalamak zorunda kalmışlardır. Macar tarih yazımındaki ifadesiyle "büyük Macaristan'ın çarmıha gerilip parçalandığı gün" imzalanan Triannon Antlaşması; Mohaç Savaşı'ndan sonraki en büyük travma olarak Macar tarihine geçmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük bir yıkım yaşayan Macarlar arasında, uzun zamandır tanıştıkları ve Birinci Dünya Savaşı'nda kader birliği yaptıkları Türklerin savaş sonrası statükoya karşı durmaları büyük bir ilgi uyandırmıştır. Türklerin emperyalizme karşı yakmış oldukları bağımsızlık ateşi Macaristan'da da yakından takip edilmiş, hatta "T*urán" haber ajansını kuran Macarlar, Anadolu'ya muhabirlerini göndererek Kurtuluş Savaşı'nı yakından izlemiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda birlikte savaştıkları ve birlikte mağlup oldukları Türklerin, Sevr'i kabul etmeyerek kendi barış antlaşmasını kabul ettirmeleri Macar kamuoyunda büyük bir etki yaratmıştır. İki savaş arasındaki süreçte revizyonist bir politika izleyen Macaristan için genç Türkiye Cumhuriyeti pek çok açıdan örnek olmuştur. Bu dönemde bir yandan Türkiye ile ilişkilerini geliştirme arzusunda olan Macaristan diğer yandan da Türkiye Cumhuriyeti'nin inkılap hareketlerini yakından ve ilgiyle takip etmiştir. Macarların*

bu ilgisinden dolayı Macar basınında Türk inkılapları ile ilgili zengin bir malzeme bulunmaktadır. Ayrıca bu inkılaplarla Türk kadını sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel anlamda önemli kazanımlar elde ettiği için Macar basınında büyük ilgi uyandırmıştır. Nitekim bu yazıda da Türk kadınının Türk modernleşmesi içerisinde değişen konumu Macar basınının perspektifinden incelenecektir. Macar basınında yer alan metinler, niteliksel metin analizi ile çözümlenecektir. Macar basınının taranmasıyla sunulacak olan belgelerin yanı sıra konuya dair Macaristan'daki ilgili literatür de çalışmaya dâhil edilerek yorumlanacaktır. Böylelikle Türk kadınının modernleşme serüveni farklı bir bakış açısıyla ele alınarak Avrupa'dan nasıl göründüğüyle ilgili değerlendirme yapılacaktır. Bu çalışmayla hem Türk modernleşmesinin gelişim süreci odağa alınarak kadın çalışmaları bağlamında erken Cumhuriyet dönemi araştırmalarına katkı sağlanacaktır.

Anahtar kelimeler: *Türk-Macar ilişkileri, Türk kadın hakları, Türk inkılabı, Türk modernleşmesi, Macar basını*

Three Generations and the Republic: Three Generations of Feminists' Evaluations of the First Period of the Republic

Aylin Kılıç Cepdibi

In principle, a republic is a common work (Res Publica) carried out by citizens for the "common good". From such a perspective, it is clear that the republic is not merely a form of government. As a government of the people, a republic is a form of organization of political life. Here, the people refer to a community of equal and free citizens. However, even though they belong to the people in question, women have not been recognized as citizens for nearly two thousand years. In this respect, although the republican conception of government, which has its roots in Ancient Greece and Rome, resurfaced in the Italian city-states of the 15th century and has a deep tradition of thought, has undergone significant transformations historically, it continued to be a republic between brothers in practice (and often in theory!) until the early 20th century.

In a historical process in which the ideals of the republican tradition were transformed under the hegemony of the nation-state structure, the Liberation and the Founding in Turkey were articulated with their own achievements, revolutionary transformations as well as their limitations and problems. As is well known, Turkey witnessed the simultaneous emergence of the nation-state organization and nation design and the republican administrative structure. Therefore, when evaluating the Republic, which we are preparing to celebrate its 100th anniversary, it is necessary to assess the economic and social conditions underlying such a "simultaneity" historically, but at the same time, it is also necessary to present them from a much broader (universal) perspective, without any illusion of "uniqueness". It is possible to say that the situation of women

in Turkey has an important function in this kind of analysis in revealing the universal-local dialectic. In an international conjuncture where the republican form of governance is undergoing transformation in the age of nation-states, the status of women in Turkey is perhaps the litmus paper of the republican revolution, which can be summarized as the transition from a theocratic monarchy to a secular state of law based on popular sovereignty. On the one hand, the status of women in Turkey is an indicator of the revolutionary transformation, but it is also important in terms of showing its limitations. At the same time, in the bigger picture, when placed within the practices of republican governments of the age of nation-states, for example, in terms of the much-criticized patriotic-motherly role, it has great similarities with republican governments in the West. This study aims to focus on feminist scholars' and thinkers' evaluations of the first period of the republic in Turkey. In this study, the views of feminist academics and thinkers such as Nezihe Muhiddin, Şukufe Nihal, Nermin Abadan Unat, Şirin Tekeli, Necla Arat, Deniz Kandiyoti, Yaprak Zihnioğlu, Fatmagül Berktay, Gülnur Acar Savran, Serpil Sancar, and Yeşim Arat on the period between 1923 and 1945, which we can conceptualize as the Kemalist Republic, will be evaluated through a comparative method. It will focus on which issues the feminist writers and academics whose evaluations will be examined problematize regarding this first period of the republic, from which perspective they address these issues, whether there are any differences between the issues highlighted between different generations, etc. More precisely, it is possible to formulate the questions to be asked in this study as follows:

- How do the above-mentioned feminist writers and academics address the continuities and ruptures between the Ottoman and the Republic?
- What are the evaluations of the relevant feminist writers and academics regarding the simultaneity of the nation-state formation process, nationalism and the establishment of the republican regime?
- What are the views of the relevant feminist writers and academics on women's attainment of citizenship status and shortcomings?
- What are their assessments of the universality/uniqueness dialectic

of the Republican "revolution"?

- What are their evaluations on the political economy of the Kemalist Republican period and its reflections on the issue of women's rights? In connection with this, what are their views on the reflections of the class and social situation of the period on the world of mentality?
- Although the official discourse of the period emphasized "secularism", what are her views on the reflections of religion (Islam) on patriarchal dominant thoughts and policies at the social level?

In the last part of the study, in light of the tradition of republican thought, some determinations will be made regarding the future of women's struggle for equality and freedom in Turkey.

Keywords: *Republic, nationalism, feminism, patriarchy, women rights*

Üç Kuşak ve Cumhuriyet: Üç Kuşak Feministlerin Cumhuriyetin İlk Dönemine İlişkin Değerlendirmeleri

Aylin Kılıç Cepdibi
İstanbul Bilgi Üniversitesi (Öğr. Gör.)

Cumhuriyet ilkesel olarak yurttaşların "ortak iyilik" için yürütmekte oldukları ortaklaşa iş (*respublica*) demektir. Böyle bir çerçeveden bakıldığında cumhuriyetin yalnızca bir devlet biçimi olmadığı açıktır. Halka ait yönetim olarak cumhuriyet, politik yaşamın bir örgütlenme biçimidir. Burada halk, eşit ve özgür yurttaşlar topluluğunu ifade eder. Ancak söz konusu halk'a dâhil olsalar da kadınlar yaklaşık iki bin yıl boyunca yurttaş olarak kabul edilmemişlerdir. Bu bakımdan, temelleri Antik Yunan ve Roma'ya kadar uzanan, 15. yüzyıl İtalyan kent devletlerinde yeniden gün yüzüne çıkan ve derin bir düşünce geleneğine sahip olan cumhuriyetçi yönetim anlayışı tarihsel olarak önemli dönüşümler geçirmiş olsa da 20. yüzyılın başlarına kadar pratikte (çoğu zaman teoride de!) erkek kardeşler arası bir cumhuriyet olmayı sürdürmüştür.

İşte cumhuriyetçi geleneğin ideallerinin ulus devlet yapılanmasının hegemonyası altında dönüşüme uğradığı bir tarihsel sürece Türkiye'de gerçekleşen Kurtuluş ve Kuruluş, kendi kazanımları, devrimci dönüşümleri kadar sınırlılıkları ve sorunlarıyla birlikte eklemlenmiştir. Bilindiği gibi Türkiye'de ulus devlet yapılanması ve ulus tasarımı ile cumhuriyetçi yönetsel yapının eş zamanlı olarak ortaya çıkışına tanık olunmuştur. Dolayısıyla 100. yılına girmeye hazırlandığımız Cumhuriyet'in değerlendirmesini yaparken bir yandan tarihsel olarak böyle bir "eş zamanlılığın" altında yatan ekonomik ve toplumsal koşulları değerlendirmek ama aynı zamanda bunları, "biriciklik" yanılsamasına kapılmadan çok daha geniş (evrensel) bir perspektiften bakarak ortaya koymak gerekiyor. Bu türden

bir analiz çabasında Türkiye'de kadının durumunun evrensel-yerel diyalektiğini ortaya koymak konusunda önemli bir işlevi olduğunu söylemek mümkün. Cumhuriyetçi yönetsel formun ulus devletler çağında dönüşüme uğradığı uluslararası konjonktürde Türkiye'de kadının durumu, teokratik bir monarşiden halk egemenliğine dayalı, laik bir hukuk devletine geçiş olarak özetlenebilecek Cumhuriyet devriminin belki de turnusol kağıdıdır. Türkiye'de kadının durumu, bir yandan devrimci dönüşümün bir göstereni dir ancak biraz eşeleyince onun sınırlılıklarını göstermesi açısından da önemlidir. Aynı zamanda daha büyük bir resimde ulus devletler çağının cumhuriyetçi yönetimlerinin uygulamaları içine yerleştirildiğinde örneğin, çokça eleştiri konusu olan yurtsever-annelik rolü ekseninde ele alındığında pekâlâ Batı'daki cumhuriyetçi yönetimlerle büyük benzerliklere sahiptir. İşte bu çalışma, Türkiye'de cumhuriyetin ilk dönemine ilişkin feminist akademisyen ve düşünürlerin değerlendirmelerine odaklanmayı amaçlamaktadır. Çalışmada, Kemalist Cumhuriyet olarak kavramsallaştırabileceğimiz 1923-1945 arası döneme ilişkin Nezihe Muhiddin, Şükûfe Nihal, Nermin Abadan Unat, Şirin Tekeli, Necla Arat, Deniz Kandiyoti, Yaprak Zihnioğlu, Fatmagül Berktay, Gülnur Acar Savran, Serpil Sancar ve Yeşim Arat gibi feminist akademisyen ve düşünürlerin görüşleri karşılaştırmalı bir yöntemle değerlendirilmeye çalışılacaktır. Değerlendirmeleri incelenecek olan feminist yazar ve akademisyenlerin Cumhuriyet'in bu ilk dönemine ilişkin hangi konuları sorunsallaştırdıkları, bu konuları hangi perspektifle ele aldıkları, farklı kuşaklar arasında öne çıkarılan konularda herhangi bir farklılık olup olmadığı vb. üzerinde durulacaktır. Daha açık bir ifadeyle çalışmada sorulacak soruları şu şekilde formüle etmek mümkündür:

- Yukarıda isimleri yazılı bulunan feminist yazar ve akademisyenler Osmanlı-Cumhuriyet arasındaki süreklilik ve kopuşları nasıl ele almaktadırlar?
- İlgili feminist yazar ve akademisyenlerin ulus devletleşme süreci, milliyetçilik ve cumhuriyet rejiminin kurulmasının eş zamanlılığına ilişkin değerlendirmeleri nelerdir?
- İlgili feminist yazar ve akademisyenlerin, kadının yurttaşlık statüsü kazanması ve eksiklikler konusunda görüşleri nelerdir?

- Cumhuriyet "devriminin" evrensellik/özgünlük diyalektiği hakkında değerlendirmeleri nelerdir?
- Kemalist Cumhuriyet döneminin ekonomi politiği ve bunun kadın hakları meselesine yansımaları hakkındaki değerlendirmeleri nelerdir? Bununla bağlantılı olarak dönemin sınıfsal ve toplumsal durumunun zihniyet dünyasına yansımaları hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Dönemin resmî söyleminde "laiklik" ön plana çıksa da toplumsal düzeyde dinin (İslamiyet'in) ataerkil egemen düşünce ve politikalara yansıması hakkındaki görüşleri nelerdir?

Çalışmanın son bölümünde ise cumhuriyetçi düşünce geleneğinin ışığında Türkiye'de kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesinin geleceğine ilişkin bazı tespitlerde bulunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet, milliyetçilik, feminizm, ataerkil, kadın hakları*

CUMHURİYET'TE ÇOCUKLAR VE ÇOCUKLUK

"Annelere ve Çocuklara Salname" Işığında Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Çocuk Himayesi ve Çocuğun Yaşam İlkeleri

Aysun Paşahan
Yeditepe Üniversitesi (Öğr. Gör.)

İnsanlığın tarihsel sürecinde savaş, doğal afet, yoksulluk, anne babanın ölümü gibi durumlarda bedenen ve ruhen en çok zarar gören çocuklardır. Kimsesiz, korunmaya ve bakıma muhtaç bu çocukların himayesi ve eğitimi ise çeşitli ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de çözüme kavuşturulması gereken önemli bir sosyal mesele olmuştur. Cumhuriyet dönemi öncesi yaşanan ağır savaşlar sonucunda çok sayıda yetim ve sağlıksız çocuğun varlığı, merkezî yönetim ve kamuoyunda "çocuk himayesi" kavramını gündeme getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'ne miras kalan bu çocukların himayesiyle birlikte ülkedeki tüm çocuklardan yeni bir nesil yaratma politikası, Cumhuriyet'in ilk yıllarında dönemin gazetelerinden ziyade yeni rejimin direktifleriyle kurulan Türkiye Himâye-i Etfâl Cemiyeti'nin süreli yayın ve kitap olarak çıkarttığı kurumsal yayın faaliyetleriyle yürütülmüştür.

Bu çalışmada, Türkiye Himâye-i Etfâl Cemiyeti'nin kurumsal yayınlarından biri olan *Annelere ve Çocuklara Salname*, dönemin çocuk himayesine bakışı kapsamında incelenerek Cumhuriyet'in ilk yıllarında yürütülen çocuk ve çocuk merkezli aile, nüfus ve sağlık politikası etkin bir biçimde değerlendirilmiştir. Erken Cumhuriyet döneminde yeni rejimin teminatı olarak bakılan çocuklar ile fiziksel ve ruhsal yönden sağlıklı, güçlü, ahlaklı, Cumhuriyet'in istikbalini sağlayacak millî bir neslin yetiştirilmesinde büyük bir sorumluluk yüklenen annelerin bu bağlamda yaşam ilkeleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Devletin yeni tip insan politikasını benimseyen bir anlayışla faaliyetle-

rini yürüten cemiyetin bir propaganda aracı olarak kullandığı *Annelere ve Çocuklara Salname* adlı almanakta, halka empoze edilen "çocuk himayesi" ve "millî bir nesil yaratma" bilincini kazandırma süreci, bireylerin evliliğe karar verme aşamasıyla başlamış, çocuğun cenin halinden çalışabilen yetişkin bir birey olana dek devam etmiştir. Bu uzun süreç dâhilinde yayında yer alan ekseriyetle her bilgi, erken Cumhuriyet dönemindeki anne ve çocukların yaşam ilkelerini belirlemiştir.

Kaynak: Aysun Paşahan, "Annelere ve Çocuklara Salname Işığında Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Çocuk Himayesi ve Çocuğun Yaşam İlkeleri" (Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalı, 2014)

Araştırmanın Kapsamı ve İçeriği Hakkında Bilgi

Türkiye Himâye-i Etfâl Cemiyeti'nin 1927 tarihli kurumsal yayınlarından biri olan *Annelere ve Çocuklara Salname* ışığında, Cumhuriyet'in ilk yıllarında "çocuk himayesi" durumu ve yeni insan tipinin panoraması çizilmiştir. Bu bağlamda çalışmamız, yeni rejimle birlikte ihtiyaç duyulan yeni insan tipinin taşıması gereken vasıflarının ve millî bir nesil yetiştirme çabalarının aydınlatılmasında atılmış olan adımlara yeni bir katkı olması amacıyla hazırlanmıştır. Tarihsel yöntem kapsamında araştırmanın temel verisini teşkil eden *Annelere ve Çocuklara Salname* adlı esere tarama metoduyla ulaşılmıştır. Çalışmamızda, 180 sayfadan oluşan bu önemli kaynağın bütün yazıları Latin alfabesine aktarılmış ve yayımlandığı döneminin siyasal, sosyal fonu çerçevesinde şekil ve muhteva analizi yapılmıştır. Bu tez, dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, Türklerin tarihsel sürecinde çocuk himayesi konusundaki görüş ve icraatlarına dair genel bir bakışın ardından Türkiye Himâye-i Etfâl Cemiyeti'nin kuruluş tarihçesi ile cemiyetin çocuk ve ebeveynlerine yönelik kurumsal yayın faaliyetlerinin ele alındığı bölümdür. Döneminin karakteristik özelliklerini aydınlatan önemli yayın türlerinden olan salnamenin tanımı, tarihçesi ve memleketimizdeki çeşitleri hakkında ayrıntılı bir araştırmayla başlayan ikinci bölüm, *Annelere ve Çocuklara Salname*'nin şekil ve içerik özelliklerinin irdelendiği bölümdür. Yayının içerik analizinin yapıldığı üçüncü bölümde, Cumhuriyet neslinin inşası kapsamında Cumhuriyet çocuğu ve yeni

rejimin neslini yetiştiren annelerin yaşam ilkeleri belirlenmiştir. Ayrıca bu bölümde, döneminin izlerini yansıtan cemiyetin faaliyetleri, nüfusu çoğaltma politikası, bulaşıcı hastalıklar ve kötü alışkanlıklarla mücadele, ideal aile yapısı, yoksulluk ve ev iktisadı, gündelik pratik ve istatistiki bilgiler hakkındaki bölümlere de yer verilmiştir. Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olan yayının orijinaline sadık kalınarak Latin harflerine içeriğindeki görsellerle birlikte aktarılan bölüm ise dördüncü bölümü oluşturmuştur. Ayrıca çalışmamızda, sözlük ve dizinin yanı sıra yayının orijinal metninin bulunduğu "Ekler" bölümü bulunmaktadır.

Children's Problems in Turkey on the Centenary of the Republic: Examples of "Cumhuriyet" Daily and "Yeni Şafak" Daily

Şebnem Cansun

In this study, our aim is to see *what the problems of children in Turkey are on the centenary of the Republic* and *how dailies with different political views embrace these problems*. Studies in the literature on children in the press are mainly on specific topics such as *child and crime*, *child sexual abuse*, *child labour, children at risk*, "*child brides*", and few studies focusing on all news need to be updated. In order to meet this need, for the study, *Cumhuriyet Daily* from the center-left and with an oppositional stance as well as Yeni Şafak Daily, from right-wing and close to the current ruling party, Adalet ve Kalkınma Partisi (Justice and Development Party), were selected. Content analysis was conducted on the news about children in Turkey between October 1, 2021 and September 31, 2022. News about Turkish citizen children who are thought to be under the age of 18 were taken into account; newspaper supplements and columns were excluded. News classified in the Excel charts according to their date, author of the news, if any, title, content of the news, were coded according to the determined subject headings. In order to increase reliability, the coding was rebuilt about a month after the first time. When the news on the two dailies are examined, the main problems of children in Turkey turn out to be *accidents, sexual harassment/rape, physical violence, economic, health and education problems*, *insufficient protection*, *delinquency,* and *victimization of girl child*. In addition, *religionization of children* is an issue that Cumhuriyet Daily negates and sees as a problem. In the literature, it is argued that children are mostly on the third pages of dailies and in the category

of forensic news (Salihoğlu, 2007); they are often victims of firstly neglect/abuse, then accidents (Yıldız, 2018); they are treated often within the scope of negativities, as victims of crime and violence, accident, disaster and tragedy (Gencel Bek, 2011). Accidents, sexual harassment/rape and physical violence were also found in our study. However it could be argued that our study revealed a more comprehensive panorama of children's problems. According to our findings, the news on Yeni Şafak Daily are mainly about *accidents that happen/almost happen to children*, *activities* that children participate in, and the *necessity of protecting children*. Cumhuriyet Daily deals with such issues significantly less. It could be said that Yeni Şafak Daily mainly presents children's issues with interesting headlines that could capture public's attention, whereas Cumhuriyet Daily, claiming to embrace opinion journalism, does not take such subjects into account. Most of the news in Cumhuriyet Daily are about *child abuse/rape*, *health and education of children*, respectively. The issue of *abuse/rape* is an issue that Cumhuriyet Daily persistently highlights in order to eliminate it. Cumhuriyet Daily considers *children's health and education*, among the topics through which it could criticize the ruling party. *Victimization of girl child in the context of gender equality*, *victimization of children due to the political stance of their parents*, *political abuse of children* and *child labor* are the issues that Cumhuriyet Daily deals with, that Yeni Şafak Daily never discusses. This could be explained by the fact that Cumhuriyet Daily is secular, particularly sensitive to gender equality and has a critical approach to the ruling party. In the literature, it is argued that child labor is almost never addressed in the press news (Taşbaşı, 2018) and that sexual abuse is frequently mentioned on Cumhuriyet Daily (Tutar, 2014). These claims have been justified in our study. It has been seen that, in the time period of the research, Cumhuriyet Daily is more successful in embracing children's problems with its perspective criticizing the conservative ruling party, while Yeni Şafak Daily does not show the same success with its perspective supporting conservatism and the ruling party.

Keywords: *Children, childhood, dailies, press, news*

Cumhuriyet'in 100. Yılında Türkiye'de Çocukların Sorunları "Cumhuriyet" Gazetesi ve "Yeni Şafak" Gazetesi Örnekleri

Şebnem Cansun
Bağımsız Araştırmacı (Dr.)

Bu çalışmada *Cumhuriyet'in 100. yılında Türkiye'deki çocukların sorunlarının neler olduğunu* ve de *farklı siyasi görüşteki gazetelerin bu sorunları ne kadar sahiplendiğini* görmek hedeflenmiştir. Basında çocuklara dair alan yazınındaki çalışmalar ağırlıkla *çocuk ve suç, çocuğun cinsel istismarı, çocuk işçiliği, risk altındaki çocuklar, "çocuk gelinler"* gibi spesifik konularda olup tüm haberlere odaklanmış az sayıdaki çalışma güncellenme ihtiyacındadır. Bu ihtiyacı karşılamak üzere, merkez soldan muhalif duruşlu *Cumhuriyet* gazetesi ile sağ görüşlü, günümüzün iktidar partisine, Adalet ve Kalkınma Partisi'ne yakın *Yeni Şafak* gazetesi seçilmiştir. 1 Ekim 2021-31 Eylül 2022 tarihleri arasında Türkiye'deki çocuklarla ilgili çıkan haberlere içerik analizi uygulanmıştır. 18 yaş altı olduğu düşünülen Türk vatandaşı çocuklarla ilgili haberler dikkate alınmış; gazetenin ekleri, köşe yazıları kapsam dışı tutulmuştur. Haber tarihi, varsa haberin yazarı, haberin başlığı, haberin içeriği kolonlarıyla Excel tablosunda sınıflandırılan haberler, ana konu başlıkları belirlenerek kodlamaya tabi tutulmuştur. Güvenilirlik arttırma amaçlı kodlama, ilk yapılışından yaklaşık bir ay sonra yeniden ele alınmıştır. İki gazetedeki haberler incelendiğinde Türkiye'de çocukların başlıca sorunları olarak karşımıza, *kazalar, taciz/tecavüz, fiziksel şiddet, ekonomi, sağlık* ve *eğitim sorunları*, *yetersiz korunma*, *suça sürüklenme* ve *kız çocuklarının mağduriyeti* çıkmaktadır. Ayrıca *çocukların dindarlaştırılması, Cumhuriyet* gazetesinin olumsuzladığı ve sorun olarak gördüğü bir konudur. Alan yazınındaki çalışmalarda, çocukların ağırlıkla gazetelerin 3. sayfalarında ve adli haberler kategorisinde (Salihoğ-

lu, 2007); önce ihmal/istismar, sonrasında kaza mağduru (Yıldız, 2018); sıklıkla suç ve şiddet mağduru, kaza, afet ve trajedi gibi olumsuzluklar kapsamında ele alındığı (Gencel Bek, 2011) ileri sürülmüştür. Kaza, taciz/tecavüz, şiddet unsurları bizim çalışmamızda da bulunmuştur. Ancak bizim çalışmamızın çocuk sorunlarına dair daha kapsamlı bir panorama ortaya çıkardığı iddia edilebilir. Bulgularımıza göre, *Yeni Şafak* gazetesinde haberler ağırlıkla, sırasıyla *çocukların başına gelen/ucundan dönülen kazalar,* çocukların katıldığı *etkinlikler,* çocukların *korunması gerekliliği* üzerinedir. Bu konular *Cumhuriyet* gazetesinde belirgin farkla daha az ele alınmıştır. *Yeni Şafak* gazetesinin çocuk konusunu ağırlıkla halkın ilgisini çekici konu başlıklarında sunuyor olduğu, *Cumhuriyet* gazetesinin ise fikir gazetesi olma iddiasıyla böylesi konuları dikkate almadığı söylenebilir. *Cumhuriyet* gazetesindeki haberlerin büyük kısmı sırasıyla *çocuk tacizi/tecavüzü, çocukların sağlığı* ve *eğitimi* ile ilgilidir. Taciz/tecavüz konusu *Cumhuriyet* gazetesinin, izale etmek adına, ısrarla öne çıkardığı bir konudur. *Çocukların sağlığı* ve *eğitimi* konularını ise *Cumhuriyet* gazetesi iktidar partisini eleştirdiği konu başlıklarından yapmıştır. *Kız çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamındaki mağduriyetleri, çocukların anne/babalarının siyasi duruşları yüzünden mağduriyet yaşaması, çocukların siyaseten istismarı* ve *çalışan çocukları*n durumu *Yeni Şafak* gazetesinde hiç ele alınmamışken *Cumhuriyet* gazetesinin ele aldığı konulardır. Bu durum *Cumhuriyet* gazetesinin laik ve toplumsal cinsiyet eşitliğine özel olarak duyarlı oluşu ve de iktidar partisini eleştiren yaklaşımıyla açıklanabilir. Alan yazınındaki çalışmalarda, basın haberlerinde çocuk işçiliğinin neredeyse hiç ele alınmadığı (Taşbaşı, 2018) ve *Cumhuriyet* gazetesinde cinsel tacize sıklıkla değinildiği (Tutar, 2014) iddia edilmiştir. Bu iddialar çalışmamızda doğrulanmıştır. Ele alınan dönemde çocuk sorunlarını sahiplenme konusunda *Cumhuriyet* gazetesinin, muhafazakâr iktidarı eleştiren perspektifiyle daha başarılı olduğu, *Yeni Şafak* gazetesinin ise muhafazakârlığı ve iktidarı destekler perspektifiyle aynı başarıyı göstermediği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: *Çocuklar, çocukluk, gazeteler, basın, haberler*

Transmission of National Cultural and Socialization Through Republic Day Celebrations at Schools

Ayşe Yılmaz

On October 29th, The Republic Day is celebrated in schools with various activities every year, and especially since it corresponds to the beginning of the scholar year, students usually perform various shows and presentations that they prepared in the previous scholar year as part of the celebrations. This presentation is based on my doctoral research in sociology of childhood, which focuses on celebrations and school shows in primary schools held on special days such as national holidays. "How do the celebrations and the shows prepared by teachers in primary schools to be staged on national holidays affect the socialization of children to national values?" is the main research question to be answered in the presentation. Starting from this question, the ways in which teachers instrumentalize the shows and they justify this instrumentalization in conveying national values to children will be discussed. The analyzes of this study are based on individual in-depth interviews with primary school class teachers and activity teachers working in various public and private schools in Istanbul, and observations I have made during the performances staged by children. The theoretical background of the study is the approach called the new sociology of childhood, which considers children as the subjects, not the objects of the research. Accordingly, children's agency is relational, contextual, and situational, and children are active co-constructors, not passive recipients, in their own socialization processes. Socialization is considered a complex process, not a one-way transfer from adult to child. Therefore, the educational processes of children are also a part of the socialization process. Contrary to the current consideration in social sciences, teachers

see children as passive recipients, in other words, as *tabula rasa*, in the context of school shows and celebrations, which are the subject of this research. This dominant perception of children observed among teachers also shows itself in the work of teachers with children. Therefore, teachers who aim to educate children to be of a certain type, attached to national values, and "ideal" citizens of the future, use the shows they perform on national holidays as a tool. Based on the interviews with the teachers, it has been seen that the idea that the knowledge and experiences transferred to the children through celebrations are learned and internalized more easily by the children is common. It can also be said that this is an example of learning through embodiment. Thus, it can be assumed that the shows and celebrations may be quite effective in the socialization process of children.

Keywords: Classical Turkish Poetry, Women Poets, Republic, Style, Poetry Tradition.

Okullarda Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları Aracılığıyla Millî Kültür Aktarımı ve Sosyalizasyon

Ayşe Yılmaz
Bahçeşehir Üniversitesi (Dr.)

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı okullarda her sene çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır ve özellikle eğitim öğretim yılının başına tekabül ettiği için de öğrenciler genellikle bir önceki eğitim öğretim yılında üzerinde çalıştıkları çeşitli gösteri ve sunumları kutlamalar kapsamında sergilemektedir. Bu sunum ise ilkokullarda, millî bayramlar gibi özel günlerde yapılan kutlama ve gösterilere odaklanan çocukluk sosyolojisi alanında tamamladığım doktora araştırmama dayanmaktadır. "İlkokullarda öğretmenlerin millî bayramlarda sahnelenmek üzere hazırladıkları çalışmalar, çocukların millî değerlere sosyalizasyonunu nasıl etkilemektedir?", sunumda cevaplandırılacak temel araştırma sorusudur. Bu sorudan hareketle, öğretmenlerin millî değerleri çocuklara aktarmada gösterileri araçsallaştırma ve bu araçsallaştırmayı gerekçelendirme şekilleri tartışılacaktır. Bu çalışmanın analizleri, İstanbul'daki çeşitli devlet okulları ve özel okullarda çalışan ilkokul sınıf ve branş öğretmenleriyle yaptığım bireysel derinlemesine mülakatlara ve çocukların sahnelediği gösterilerde gerçekleştirdiğim gözlemlere dayanmaktadır. Çalışmanın teorik arka planını, yeni çocukluk sosyolojisi olarak isimlendirilen ve çocukları araştırmanın nesnesi değil, öznesi olarak kabul eden yaklaşım oluşturmaktadır. Buna göre çocuk failliği ilişkisel, bağlamsal ve durumsal olup çocuklar kendi sosyalizasyon süreçlerinde pasif birer alıcı değil aktif birer eş-inşacıdır. Sosyalizasyon yetişkinden çocuğa tek yönlü bir aktarım değil, karmaşık bir süreç olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla çocukların eğitim süreçleri de sosyalizasyon sürecinin bir parçasıdır. Bu araştırmanın konusu olan gösteri ve kutlama-

lar özelinde ise, sosyal bilimlerdeki güncel kabulün aksine öğretmenlerin çocukları pasif birer alıcı, bir diğer tabirle *tabula rasa* olarak gördüğü ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerde gözlemlenen bu hâkim çocuk algısı yine öğretmenlerin çocuklarla yaptıkları çalışmalarda kendini göstermektedir. Dolayısıyla, çocukları belli bir tip, millî değerlere bağlı, geleceğin "ideal" vatandaşları olarak yetiştirme amacıyla eğitme gayesinde olan öğretmenler, millî bayramlarda gerçekleştirdikleri gösterileri birer araç olarak kullanmaktadır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden hareketle, kutlamalar aracılığıyla çocuklara aktarılan bilgi ve deneyimlerin çocuklar tarafından daha kolay öğrenilip içselleştirildiği kanısının yaygın olduğu görülmüştür. Bunun aynı zamanda bedenselleşme yoluyla öğrenmeye bir örnek olduğu da söylenebilir. Böylece yapılan çalışmanın çocukların sosyalizasyon sürecinde daha etkili olabileceği de varsayılabilir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Şiiri, Kadın Şairler, Cumhuriyet, Üslup, Şiir Geleneği.

From the Last Chapter of Ottoman Modernization to the First Act of the Early Republic: The Change and Transformation of the Father-Daughter Relationship (1870 -1930)

Şaban Demir

XIX. The century was a period in which efforts were made to redefine the family and the relations of individuals in the family with each other through gender roles for the Ottoman society. Many aspects of Ottoman modernization were carried out on how family relations should be. In this sense, parent-child relationships have been reinterpreted and reinterpreted. The father was held responsible for matters outside the home. However, the upbringing of children has also been shaped in accordance with gender roles. So much so that the girl was raised to adopt more motherhood and similar roles, while the boy was tried to be brought up in accordance with roles such as fatherhood or family head. In this study, it has been tried to evaluate how the two different aspects of gender from the nineteenth century of Ottoman modernization to the early Republican period followed a path through the father-daughter relationship. Although the current change is tried to be followed through the press, it is discussed through the projections of the elites of the intellectuals of the period, from Ahmet Mithat Efendi to Ahmet Cevdet Pasha, from Halid Ziya Uşaklıgil to Memduh Şevket Esendal, both in their works and in their own family relations. In this way, it has been tried to examine and understand how the direction of the changes in the private lives of individuals changed from the Ottoman Empire to the Republic in the center of gender. In this way, it is critical to criticize how the differentiation in male-female relations in Ottoman and Republican Turkey corresponds to private living spaces.

Keywords: *Modernization, press, father, daughter, gender*

Osmanlı Modernleşmesinin Son Faslından Erken Cumhuriyet'in İlk Perdesine: Baba-Kız İlişkisinin Değişimi ve Dönüşümü (1870-1930)

Şaban Demir
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (Dr. Arş. Gör.)

Osmanlı toplumu için 19. yüzyıl, aile ve ailedeki bireylerin birbirleriyle olan ilişkileri bakımından toplumsal cinsiyetçi roller üzerinden yeniden tanımlama çabaları içine girildiği bir dönemdir. Osmanlı modernleşmesinin birçok yönü de aile içi ilişkilerin nasıl olması gerektiği üzerinden yürütülmüştür. Anne baba ve çocuk ilişkileri bu anlamda yeniden ve yeniden yorumlanmıştır. Baba ev dışındaki meselelerden sorumlu tutulmuştur. Bununla birlikte çocukların yetiştirilmesi de toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak şekillenmiştir. Öyle ki, kız çocuğu daha çok annelik ve benzeri rolleri benimseyecek şekilde, erkek çocuk ise babalık veya aile reisliği gibi rollere uygun olarak yetiştirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada Osmanlı modernleşmesinin 19. yüzyılından erken Cumhuriyet dönemine uzanan toplumsal cinsiyetin iki farklı yönünün baba-kız ilişkisi bağlamında nasıl bir yol izlediği değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yaşanmakta olan değişim matbuat üzerinden takip edilmeye çalışılmakla birlikte Ahmet Mithat Efendi'den Ahmet Cevdet Paşa'ya, Halid Ziya Uşaklıgil'den Memduh Şevket Esendal'a kadar dönemin aydınlarının ve elitlerinin gerek eserlerindeki gerekse kendi aile ilişkilerindeki iz düşümleri üzerinden ele alınmıştır. Bu sayede bireylerin özel yaşamlarındaki değişimlerin yönünün Osmanlı'dan Cumhuriyet'e toplumsal cinsiyet merkezinde nasıl bir değişim geçirdiği irdelenmeye ve anlaşılmaya çalışılmıştır. Bununla Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye'sindeki kadın erkek ilişkilerindeki farklılaşmanın özel yaşam alanlarında nasıl karşılık bulduğu kritik edilmektedir.

Anahtar kelimeler: *Modernleşme, matbuat, baba, kız, toplumsal cinsiyet*

Womanhood and Childhood in the Transforming Mechanism of the Republic: From the Republic's Woman Sıddıka Avar, to the Reproduction of Republic's Women and Children in Dersim Through the Educational Policies and Applications

Dilşa Deniz

Despite that the conceptual frame of Republic points out to be only an administrative mechanism, it has not been neutral in terms of its administrative form and applications regarding its positionality to the diverse groups, and therefore, the approach of the groups to the Republic.

Republic as a modernization project, demands separation from tradition in accordance its ideological formation. Hence, demand of separation from the tradition determines today's approach to Republic as well. Therefore, in such presentation, it is planned to focus on the request of separation from the tradition which was conceptualized for Dersim as to "bring civilization," through formal educational policies.

While in 1937-38, in the first process of "bringing civilization" project that was started with militarist methods by building roads and military bases in order to carry out its bloody opeartions, the following step was planned and activated via educational policies, mainly in the form of Village Institutes and regional primary boarding schools (*yatılı bölge okulları*-YBO). Therefore, in Dersim, a geography that have been "disciplined/punished" [*tedip*] by militarist approach of Republic, a new move by taking women and children into the frame of "civilization project" was launched. In such a move, the initial role has been played by Sıddıka Avar, a volunteer female teacher, was later transferred onto the Dersimian children, particularly the females who trained/indoctrinated in the Village Institutes and boarding schools. Accordingly, Avar, teac-

hers and schools were turned into the Republic's new ideological face in such geography.

Avar is an example of commitment. She was voluntarily committed to reproduce women and children in accordance of the Republic's ideology in Dersim. The reason for the selection of Dersim, Dersim was the place that heavily subjected to atrocity of the Republic. Next step apparently planned as to form the new generations from the ashes of such atrocity. In such formation, new generations who would have been taken out of the unwanted ethnicity, language, religion and culture through Turkish and Islamic formation, could be turned into the Republic's ideological apparatus as mothers and fathers who would raise the future generations as planned.

Accordingly, in a such presentation, it is planned to discuss how the education policies of Republic formed and implemented in order to form such desired generations in Dersim to reach its strategic goals. In such strategic goals what kind of techniques and means were used to reach out women and children in Dersim, and how and in what degree Republic's goals were reached.

Keywords: *Dersim, Republic, education, children, female children, Village Institutes*

Cumhuriyet'in Dönüştürme Mekanizmasındaki Çocukluk ve Kadınlık: Cumhuriyet'in Kadını Sıddıka Avar'dan Dersim'de Cumhuriyet Çocukları /Kadınlarının Üretiminde Eğitim Uygulamaları

Dilşa Deniz
Harvard Divinity School (Dr. Misafir Öğretim Üyesi)

Her ne kadar Cumhuriyet kavramsal bir çerçeve olarak temelde yönetsel bir mekanizmaya işaret etse de bu yönetsel biçim, uygulamaları bakımından farklı kesimlere tarafsız olmamıştır, dolayısıyla farklı açılardan ona bakış açıları da tarafsız değildir.

Cumhuriyet bir modernleştirme projesi olarak, kendi ideolojik formasyonuna uygun olacak şekilde gelenekten kopuşu talep eden bir biçimlenmedir. Bu nedenle kimden hangi saiklerle gelenekten kopuşu talep ettiği bugün ona bakışın da alt yapısını oluşturmaktadır. Bu sunumda Cumhuriyet'in Dersim'e "medeniyet getirme" üzerinden Dersimlilerden talep ettiği gelenekten kopuşun niteliği, talep etme biçimine örgün eğitim üzerinden odaklanmayı hedeflemektedir.

1937-38'deki askerî yöntemlerle "medeniyet getirme" projesinin ilk aşamasında askerî operasyonlar için yollar, karakolların inşası bulunurken, bu kısmı aşıldıktan sonra Köy Enstitüleri, Yatılı Bölge Okulları başta olmak üzere okullar devreye konuldu. Dolayısıyla, askerî açıdan "tedip" edilen coğrafyada bu kez de eğitim üzerinden özellikle de kadınlar ve çocukların "medenileştirme" kapsamına alındığı yeni bir hamle başlatılır. Bu hamlede Sıddıka Avar'ın gönüllü bir kadın öğretmen rolü, sonra Köy Enstitülerinden indoktrine edilmiş/yetiştirilmiş Dersimli çocuklar, özellikle de kız çocuklara aktarılır. Bu anlamıyla Avar, öğretmenler ve okullar, Cumhuriyet'in yeni ideolojik yüzü olarak bu coğrafyada yeni bir görünüm kazanırlar.

Avar bir adanmışlık örneğidir. Dersim'de adandığı Cumhuriyet ideolojisine kendisi gibi kadınların ve çocukların yetiştirilmesi için gönüllüce çalışır. Dersim'in seçilmesinin anlamı *Cumhuriyet'in ağır kıyımından geçmiş bir coğrafya* olmasıdır. Yeni adımda, yerle bir edilmiş toprağından yoğurulacak çamurla "yeni nesiller" şekillendirilmesi hedeflenmektedir. Bu şekillendirmede istenmeyen dilin, etnisitenin, dinin ve kültürün coğrafyasından çıkarılmış, Türklük ve Müslümanlık formatından geçirilen, Cumhuriyet'in ideolojik anneleri ve babaları olacak yeni nesillerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu sunumda Cumhuriyet'in bu stratejik hedefine ulaşmakta -bireysel deneyimle de harmanlanarak- yeni nesillerin yetiştirilmesi projesinin pratikte Dersim coğrafyasında nasıl uygulandığına bakılmaktadır. Cumhuriyet'in eğitim üzerinden Dersim'de kadınlara ve çocuklara ulaşmada hangi araç ve teknikleri kullandığı ve Cumhuriyet'in amaçlarına hangi oranda nasıl ulaştığı tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Dersim, Cumhuriyet, eğitim, çocuklar, kız çocukları, Köy Enstitüleri*

A Comparative Analysis of Republic Period Children's Magazines ("Araştırmacı Çocuk", "Dünyalı" and "Uçurtma") from Philosophy and Aesthetic Approach (2000-2023)

Zehra Nur Canpolat

Children's magazines, which have been published since the 18th century, have been important publications that enable their target audience to acquire information, develop identity and socialize. Magazines, like other children's publications, reflected the images of the society and the period in which they were produced. Besides, the society wanted to create its perspective on children and childhood via these magazines. Child characters were fictionalized in publications or taken from real life; they have a child image created by the characteristics they have, the attitudes and behaviors they adopt, the duties assigned to them, and their positioning in the society. One of the increasing trends in children's literature, especially in the last periods of the republican years, is about how a philosophical perspective can take place in the minds of children's readers. The stance that is expected to exist in the content of the philosophical view is the aesthetic reflection of this on the work. The aim of this study is to analyze the images of girls and boys in children's magazines published and continued to be published between the years 2000-2023, from a philosophical and aesthetic perspective. The journals to be examined are children's magazines such as *Araştırmacı Çocuk*, *Dünyalı* and *Uçurtma* which are preferred because they are located outside the current discourse of power. The 7-12 age range is addressed by all these three journals. They have an important place when the impact of the current position of the journals is taken into account, especially if the aesthetic concern in children's literature is integrated with philosophy by examining the developmental reflections of this

background. In addition, with the philosophical and aesthetic installation of these three magazines, the differences between identity, personality and personality phenomena will be mentioned, and the mission of the aforementioned magazines in order to introduce philosophy to children will be pointed out. Then, based on the magazines, it will be emphasized in what ways a mind that has been kneaded with philosophy from an early age will turn to the true and real by eliminating social prejudices and ideas that are not open to change. At this point, in the articles of the journals, it will be traced how philosophy, with its questioning and questioning nature, is suggested to take over the free will of the child, and how it will keep the thinking skills necessary for distinguishing the right from wrong and thinking critically. When the human-philosophy-aesthetics triangle is reconsidered in the children's magazines *Araştırmacı Çocuk*, *Dünyalı* and *Uçurtma*, the issue of processing the aesthetic philosophy ground established for children as an objection to all kinds of yoke, a re-existence project will be explained. This study will stand on an important ground in that it includes both the philosophical reflections of the political construction of the child subject during the republican period and the philosophical and aesthetic transformations between the years 2000-2023. Therefore, our article will both make a contribution to children's literature and reveal the philosophical and aesthetic vision of children in the specified date range with more specific lines.

Keywords: *Republic, children's literature, children's magazines, philosophy, aesthetics*

Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinin ("Araştırmacı Çocuk", "Dünyalı" ve "Uçurtma") Felsefi ve Estetik Anlayış Açısından Karşılaştırmalı Analizi (2000-2023)

Zehra Nur Canpolat
Siirt Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi)

18. yüzyıldan itibaren yayımlanmaya başlayan çocuk dergileri; hedef kitlesinin bilgi edinmesini, kimlik gelişimini ve sosyalleşmesini sağlayan önemli yayınlar olagelmiştir. Dergiler tıpkı diğer çocuk yayınları gibi içerisinden üretildikleri toplumun ve dönemin çocuk ile çocukluğa bakış açışını, toplumun oluşturmak istediği çocuk imgelerini yansıtmışlardır. Yayınlarda kurgulanan ya da gerçek hayattan alıntılanan çocuk karakterler; sahip oldukları özelliklerle, takındıkları tutum ve davranışlarla, onlara yüklenen görevlerle, toplumda konumlandırılışlarıyla oluşturulmuş birer çocuk imgesi niteliğindedirler. Özellikle içinde bulunduğumuz Cumhuriyet yıllarının son dönemlerinde çocuk yazınında artış gösteren eğilimlerden biri felsefi bakışın çocuk okurda nasıl yer edineceği üzerinedir. Felsefik bakışın içeriğinde var olması beklenen duruş ise bunun esere estetik yansımasıdır. Bu çalışmanın amacı, 2000-2023 yılları arasında yayımlanmış ve yayımlanmaya devam eden çocuk dergilerindeki kız ve erkek çocuk imgelerini, ulaşabildiğimiz sayıları üzerinden felsefi ve estetik açılardan analiz etmektir. İncelenecek dergiler ise **mevcut iktidar söylemi dışında konumlanmış olmaları sebebiyle** *Araştırmacı Çocuk*, *Dünyalı* ve *Uçurtma* adlı çocuk dergileridir. Her üç derginin hitap ettiği 7-12 yaş aralığı ise bu arka planın gelişimsel düzeydeki yansımalarını irdeleyerek çocuk yazınındaki estetik kaygısının felsefe ile bütünleştiği takdirde dergilerin mevcut konumuna etkisi anlamında önemli bir yerdedir. Ayrıca bu üç derginin felsefi ve estetik kurulumuyla beraber kimlik, kişilik ve şahsiyet

olguları arasındaki farklara değinilerek kız ve erkek çocukların kendi şahsiyetini kurarken felsefenin eğitici bir yol oluşuna ve çocukları felsefeyle tanıştırmak adına ismi anılan dergilerin yüklendiği misyona dikkat çekilecektir. Sonrasında yine dergilerden hareketle erken yaşlarından itibaren felsefe ile yoğrulmuş bir zihnin toplumsal ön yargıları ve değişime açık olmayan fikirleri bertaraf ederek hangi şekillerde doğru ve gerçek olana yöneleceği üzerinde durulacaktır. Bu noktada dergilerde yer alan yazılarda, sorgulayan ve sorgulatan yapısıyla felsefenin çocuğun özgür iradesini eline almasını nasıl telkin ettiğinin, doğruyu yanlıştan ayırması ve eleştirel düşünebilmesi için gerekli olan düşünme yetilerini nasıl canlı tutacağının izi sürülecektir. *Araştırmacı Çocuk*, *Dünyalı* ve *Uçurtma* adlı çocuk dergilerinde insan-felsefe-estetik üçgeninde tekrar düşünüldüğünde çocuklar için kurulan estetik felsefe zemininin her türlü boyunduruğa bir itiraz, bir yeniden varoluş tasarısı olarak işlenmesi meselesi açıklanacaktır. **Bu çalışma, hem Cumhuriyet dönemi süresince çocuk öznenin politik inşasının felsefi yansımalarını hem de 2000-2023 yılları arasındaki felsefi ve estetik dönüşümleri içine alması bakımından önemli bir zeminde duracaktır.** Dolayısıyla makalemiz, hem çocuk yazınına bir katkı sağlamış olacak hem de belirtilen tarih aralığındaki felsefik ve estetik çocuk vizyonunu daha belirgin çizgilerle ortaya koymuş olacaktır.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet, çocuk edebiyatı, çocuk dergileri, felsefe, estetik*

Looking at the Children of the 1930s from the Perspective of Games and Toys: The Example of "Cumhuriyet" Newspaper Children's Pages (1930-1939)

Belgin İpek

For the young Turkish Republic, which aimed to reach the level of contemporary civilization, the 1930s was a period in which the nation-state building process and at the same time a new social structure and a new national identity were formed. In this period, when the protectionist and constructive projects of the Republic were implemented, the family and the child come to the fore as the cornerstone of the social structure. Children, who take their place in society as citizens of the nation-state with the republican regime, will also carry the mission of transferring the republican ideology to future generations as the adults of the future. For this reason, "healthy" Republican children, who are raised by giving importance to their mental and physical health, should also be raised as hardworking, virtuous, good moral, patriotic and duty-conscious citizens.

This study, which aims to show how the importance of plays and toys was emphasized in that period for the physical and mental development of children as well as the robust and healthy growth of children in the early Republic period, was carried out on the Cumhuriyet newspaper. In addition to the texts and images on plays and toys on the children's pages published in the newspaper Cumhuriyet between 1930-1939, the column titled "Child and Play" was analyzed with descriptive content analysis.

In the children's pages, which started to be published on May 1, 1930 in the newspaper, the concepts of plays and toys, which are the basic elements of playing, are handled with a very different approach from the me-

anings they carry today, and children are taught how to be both producers and consumers of their toys.

The national economic policy followed under the influence of the 1929 World Economic Depression; It encourages production, saving and the use of domestic goods. In the children's pages of the newspaper Cumhuriyet, it is seen that children's awareness of saving is developed and they are encouraged to be productive through the concepts of plays and toys in line with the economic policies of the period. While children are taught how to build playgrounds with their friends in solidarity and cooperation and how to produce toys using various materials in these playgrounds, children are also socialized. On the other hand, in order to contribute to the cultural accumulation of children and to develop their analytical thinking skills; It is seen that individual plays such as puzzles and riddles are also encouraged by the reward mechanism on the children's page.

Keywords: *Play, toy, childhood, labor, cooperation, early Republican period, Cumhuriyet newspaper*

1930'lu Yılların Çocuklarına Oyun ve Oyuncak Perspektifinden Bakmak: "Cumhuriyet" Gazetesi Çocuk Sayfaları Örneği (1930-1939)

Belgin İpek
Karadeniz Teknik Üniversitesi (Öğr. Gör.)

Çağdaş uygarlık düzeyine erişmeyi kendisine hedef alan genç Türkiye Cumhuriyeti için 1930'lu yıllar, ulus devlet inşa sürecinin ve aynı zamanda yeni bir toplumsal yapının, yeni bir ulusal kimliğin oluşturulduğu bir dönemdir. Cumhuriyet'in korumacı ve yapıcı projelerinin hayata geçirildiği bu dönemde toplumsal yapının temel taşı olarak aile ve çocuk öne çıkmaktadır. Cumhuriyet rejimiyle birlikte toplumda ulus devletin yurttaşı olarak yerini alan çocuklar, aynı zamanda geleceğin yetişkinleri olarak Cumhuriyet ideolojisini gelecek kuşaklara aktarma misyonunu da taşıyacaklardır. Bu nedenledir ki ruh ve beden sağlığına önem verilerek yetiştirilen "gürbüz" Cumhuriyet çocuklarının aynı zamanda çalışkan, erdemli, iyi ahlaklı, vatansever ve görev bilincine sahip yurttaşlar olarak yetiştirilmeleri gerekmektedir.

Erken Cumhuriyet döneminde çocukların gürbüz ve sağlıklı yetişmesinin yanı sıra, fiziksel ve zihinsel gelişimi için oyun ve oyuncağın önemine o dönemde nasıl vurgu yapıldığını göstermeyi amaçlayan bu çalışma, *Cumhuriyet* gazetesi üzerinden yürütülmüştür. *Cumhuriyet* gazetesinde 1930-1939 yılları arasında yayımlanan çocuk sayfalarında, oyun ve oyuncak konulu metin ve görsellerin yanı sıra, "Çocuk ve Oyun" başlıklı köşe yazıları da betimleyici içerik analiziyle incelenmiştir.

Gazetede 1 Mayıs 1930 tarihinden itibaren yayımlanmaya başlayan çocuk sayfalarında oyun ve oyun kurmanın temel unsurlarından olan oyuncak kavramları, günümüzde taşıdığı anlamlardan çok farklı bir yaklaşımla

ele alınmakta ve çocuklara oyuncaklarının nasıl hem üreticisi hem de tüketicisi olacakları öğretilmektedir.

1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın etkisi altında izlenen millî iktisat politikası; üretimi, tasarrufu ve yerli malı kullanılmasını teşvik etmektedir. *Cumhuriyet* gazetesinin çocuk sayfalarında da dönemin iktisat politikaları doğrultusunda oyun ve oyuncak kavramları üzerinden çocukların tasarruf bilincinin geliştirildiği ve üretken olmaya teşvik edildikleri görülmektedir. Çocuklara dayanışma ve iş birliği içinde arkadaşlarıyla birlikte oyun alanlarını inşa etmek ve bu oyun alanlarında kullanacakları oyuncakların da çeşitli malzemeler kullanılarak nasıl üretileceği öğretilirken, çocukların aynı zamanda sosyalleşmeleri de sağlanmaktadır. Öte yandan çocukların kültürel birikimine katkı sağlamak ve analitik düşünme becerilerini geliştirmek için; çocuk sayfasında bulmaca, bilmece gibi bireysel oyunların da ödül mekanizmasıyla teşvik edildiği görülmektedir.

Anahtar kelimeler: *Oyun, oyuncak, çocukluk, emek, iş birliği, erken Cumhuriyet dönemi, Cumhuriyet gazetesi*

CUMHURİYET'TE İNANÇ VE DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ ALANINA KADINLAR AÇISINDAN BAKMAK

Representations of Turkish Women in the Republic Period: An Evaluation on Portraits of Halide Edip Adıvar, Sabiha Gökçen, and Fatma Seher Erden

Onur Uzer

Since its foundation, the Republican era has shown a development in social, cultural and political fields, woven with women's labor and solidarity relations. The achievements of the Republic and all the reforms made had a positive impact on women's social rights and participation processes in a period when women's active participation in society was largely isolated, and attire, defined in a special and limited area, was compressed into a narrow framework with the political edicts of the period. One of the most important gains for Turkish women with the Republic is the reforms made on women's rights. As a result of the reforms in education, law, economy and culture, Turkish women took their place in society as equal and free individuals. In a speech in 1923, Atatürk said: "It is necessary to believe that everything you see in the world is the work of women." His words emphasize how important the place of women in social life is. During the years of the War of Independence, it was seen that the relations of solidarity were intense and women showed their presence both in the front and in the entire activity area of the country. During the Republican period, priority was given to women's rights. During the period of the Turkish War of Independence, the presence of women on the battlefields had many effects, from winning the war to social integration

Halide Edip Adıvar, who tried to ignite the Turkish independence fire at the Sultanahmet rally, became one of the leading women's representations of the period on the axis of politics and education. The struggle of Fatma Seher Erden, who was trying to raise ammunition for the front with

oxcarts, and the fact that a Turkish woman, like Sabiha Gökçen, took part in wars as a fighter pilot for the first time, reveals that the liberation struggle developed with women's solidarity. The works and activities of the three Turkish women who are the subject of this research, who have achieved the first, will be evaluated. The theoretical framework of this study has been determined by the mottos of the liberal feminist movement's natural rights doctrine such as rational reason, freedom and equality. In this paper, Halide Edip Adıvar, Sabiha Gökçen and Fatma Seher Erden portraits, which shed light on the Republican period within the scope of the theoretical infrastructure of liberal feminism, with the idea that natural rights in women's representations in the Republican period are rights stemming from being citizens and that all citizens should benefit from these rights equally, will be discussed in focus.

Keywords: *Republican Women, women representations, liberal feminism, women's rights*

Cumhuriyet Dönemi Türk Kadını Temsilleri: Halide Edip Adıvar, Sabiha Gökçen ve Fatma Seher Erden Portreleri Üzerine Bir Değerlendirme

Onur Uzer
Bursa Teknik Üniversitesi (Dr.)

Cumhuriyet, kuruluşundan itibaren toplumsal, kültürel, siyasi alanlarda kadın emeği ve dayanışma ilişkileri ile örülü bir gelişim göstermiştir. Kadınların topluma aktif katılımlarının büyük ölçüde soyutlandığı, özel ve sınırlı bir alanda tanımlandığı, kılık kıyafetlerin dönemin siyasi fermanlarıyla dar bir çerçeve içerisine sıkıştırıldığı dönemde Cumhuriyet'in kazanımları ve yapılan tüm reformlar kadının toplumsal hak ve katılım süreçlerine olumlu bir etki yaratmıştır. Cumhuriyet ile birlikte Türk kadınları için en önemli kazanımlardan biri de kadın hakları konusunda yapılan reformlardır. Eğitim, hukuk, ekonomi ve kültür alanındaki reformlar sonucunda Türk kadınları eşit ve özgür bireyler olarak toplumdaki yerlerini almışlardır. Atatürk'ün 1923 yılındaki bir konuşmasındaki "Şuna inanmak lazımdır ki, dünya üzerinde gördüğünüz her şey kadının eseridir," sözü, kadının toplumsal hayattaki yerinin ne kadar önemli olduğunu vurgulayıcı niteliktedir. Kurtuluş Savaşı yıllarında dayanışma ilişkilerinin yoğun yaşandığı, kadınların hem cephede hem de yurdun tüm etkinlik alanında varlığını gösterdiği görülmüştür. Cumhuriyet dönemi boyunca kadın haklarına öncelik tanınmıştır. Türk Kurtuluş Savaşı'nın sürdürüldüğü dönemde, kadınların savaş meydanlarındaki varlığının, savaşın kazanılmasından toplumsal bütünleşmeye kadar birçok etkisi görülmüştür.

Türk bağımsızlık ateşini Sultanahmet Mitingi'nde tutuşturmaya çalışan Halide Edip Adıvar, siyasi ve eğitim eksenlerinde dönemin öncü kadın temsillerinden biri olmuştur. Cepheye kağnılarla cephane yetiştirmeye

çalışan Fatma Seher Erden'in mücadelesi ve ilk kez Sabiha Gökçen gibi semada bir Türk kadının savaş pilotu olarak savaşlarda yer alması kurtuluş mücadelesinin kadın dayanışması ile geliştiğini ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın öznesi olan, ilkleri başarmış üç Türk kadının yaşadıkları döneme ilişkin çalışmaları, etkinlikleri değerlendirilecektir. Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini liberal feminist akımının rasyonel akıl, özgürlük, eşitlik gibi doğal haklar doktrininin mottoları belirlemiştir. Bu bildiride de Cumhuriyet dönemi kadın temsillerinde doğal hakların yurttaş olmaktan kaynaklı haklar olduğu ve bütün yurttaşların bu haklardan eşit şekilde yararlanması gerektiği düşüncesi ile liberal feminizmin teorik altyapısı kapsamında Cumhuriyet dönemine ışık tutan Halide Edip Adıvar, Sabiha Gökçen ve Fatma Seher Erden portreleri, yaşadıkları dönemin koşulları odağında tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet Kadını, kadın temsilleri, liberal feminizm, kadın hakları*

Yesterday and today of Woman's Civil Society Organizations Defending Secularism in Turkey: Durabilities and Fractions

Bilge Durutürk
Berrin Koyuncu

This paper aims to reveal the differences in the understanding of women's emancipation of women's rights defender civil society organizations founded on the principles of republic and secularism in Turkey, and the change both among and within these associations, which are seen as a homogeneous whole. In this respect, the main research question of the paper is the eight CSOs based in Istanbul and Ankara (Women's Studies Association, Istanbul Women's Organizations Union, Turkish University Women's Association, 29 OCTOBER Women's Association, Republican Women's Association, Turkish Women's Associations Federation (TKDF), Turkish Women's Council Association, Turkish Women's Union) in the axis of the upper concept of women's emancipation, the changes that these women's associations have experienced since they were established within the women's movement. Although one association based researches and studies have been conducted on the relevant associations in the fields of political science, sociology, law and feminism, today there is no in-depth research on how these associations define women's emancipation and the basic republican value secularism that they support. Therefore, this study originates from a qualitative research based on semi-structured in-depth interviews with the presidents of the associations mentioned within the scope of the project supported by Hacettepe University Scientific Research Unit (18485) between the years 2020-2022 and scanning the primary sources of the associations. ATLAS.ti program was used for data analysis.

As a result of the scanning of 567 documents and the categorization of the obtained data, the common and differentiated discourses are based on the current activities and/or planned activities of the associations and the opinions of the associations' presidents, the place of the concept of secularism in the women's movement in Turkey, secularism and women's liberation, how differences are accepted or integrated in the public sphere. If the republic value prioritized by the association differs from the others, the interviews conducted with the questions asked to get answers on how this difference was established were categorized along with it. In this regard, within the scope of this paper, these organizations, which made their voices heard with their activities, statements, public statements, discourses and events in the 90s, were able to achieve gender equality, ethnic and religious differences together with equal and rights-based freedoms at the point reached in the 2000s. It aims to contribute to women's history and women's movement in Turkey in terms of comparatively addressing their positions in women's solidarity and their place in the women's movement so that they can exist.

Keywords: *Women's civil society organizations defending secularism, women's emancipation, women's solidarity, republic, secularism*

Türkiye'de Laiklik Savunucusu Kadın Derneklerinin Dünü-Bugünü: Süreklilikler ve Kırılmalar

Bilge Durutürk
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi (Doç. Dr.)

Berrin Koyuncu
Hacettepe Üniversitesi (Prof. Dr.)

Bu bildiri, Türkiye'de cumhuriyet ve laiklik ilkeleri temelinde kurulan kadın hakları savunucusu sivil toplum örgütlerinin kadın özgürleşmesi anlayışlarındaki farklılıkları, homojen bir bütün olarak görülen bu derneklerin hem aralarında hem de kendi içlerindeki değişimi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan bildirinin temel araştırma sorusu, İstanbul ve Ankara merkezli sekiz STK (Kadın Araştırmaları Derneği, İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, 29 EKİM Kadınları Derneği, Cumhuriyet Kadınları Derneği, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF), Türk Kadınlar Konseyi Derneği, Türk Kadınlar Birliği) odağında kadın özgürleşmesi üst kavramı ekseninde söz konusu kadın derneklerinin kadın hareketi içerisinde kuruldukları yıllardan bugüne yaşadıkları değişimlerin ne olduğudur. İlgili dernekler üzerine siyaset bilimi, sosyoloji, hukuk ve feminizm alanlarında tekil araştırma ve çalışmalar yapılmış olmakla beraber bugün bu dernekler özelinde kadın özgürleşmesini ve destek aldığı temel cumhuriyet değeri laikliği nasıl tanımladıklarına ilişkin yakın dönemde yapılmış derinlikli bir çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, 2020-2022 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi tarafından desteklenen (18485 nolu) proje kapsamında adı geçen derneklerin başkanları ile ger-

çekleştirilen yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmelere ve derneklerin birincil kaynaklarının taranmasına dayalı nitel bir araştırmadan köken almaktadır. Veri analizi için ATLAS.ti programı kullanılmıştır. 567 adet dokümanın taranması ve elde edilen verinin kategorileştirme neticesinde ortak ve farklılaşan söylemlerin bugün derneklerin aktüel faaliyetleri ve/veya planladıkları faaliyetleri ile dernek başkanlarının görüşleri temelinde laiklik kavramının Türkiye'de kadın hareketindeki yeri, laiklik ve kadın özgürleşmesini kamusal alanda farklılıkların nasıl kabul edildiği ya da bütünleştirildiği; derneğin önceledi cumhuriyet değeri diğerlerinden farklılık gösteriyorsa bu farklılığın nasıl kurulduğuna dair cevapları almak için yöneltilen sorularla gerçekleştirilen mülakatlar beraberinde kategorileştirilmiştir. Bu bakımdan bu bildiri kapsamı itibariyle 90'lı yıllarda faaliyet, demeç, kamuoyu açıklaması, söylem ve etkinlikler ile seslerini duyurmuş olan bu örgütlerin 2000'li yıllar ile gelinen noktada toplumsal cinsiyet eşitliği, etnik ve dinsel farklılıkların bir arada eşit ve hak temelli özgürlüklere sahip olarak var olabilmesi adına kadın dayanışması içerisindeki pozisyonları ve kadın hareketi içerisindeki yerlerini karşılaştırmalı olarak ele alması bakımından Türkiye'de kadın tarihi ve kadın hareketine katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: *Laiklik savunucusu kadın dernekleri, kadın özgürleşmesi, kadın dayanışması, cumhuriyet, laiklik*

CİNSİYET, CİNSELLİK, CİNSEL KİMLİK VE YÖNELİM

Within the Scope of the Third Page News Women in Maras Local Press: Gender and Gender Presentation (1923-1960)

Tülay Aydın

With sensational journalism coming to the fore, there has been an intense interest in these publications in all segments of the society. Launched as the third page journalism, the content of this news and broadcast began to include various crime and violence-centered events. In this publishing approach, which reflects the populist understanding of the period, which deals with the environment and the local, news such as extortion, violence, rape and murder are included. In the language of these news, there are sexist and gender-centered approaches and the existence of a remarkable masculine hegemony.

It is possible to witness these news, which are served by national news agencies, in the local press. In these broadcasts in the local news, it is seen that the male identity is subjected to humiliation and satire by using symbols with female content, as well as the language used regarding the raped and abducted women. In this sense, the news on the third page, which was reflected in the only media organ in the first years of the republic in Maraş and in the newspapers, the number and mission of which were increasingly diversified during the multi-party years, reveal the effects of both the social change experienced in these years and the language used on women's identity. Although not named by this name in the mentioned periods, the third page news, which has the same content in terms of quality, includes the semantic dimension of the concepts of gender and gender in Maraş. In this study, gender, gender perception in the Maraş local press and news and publications in which this perception is proces-

sed through female identity will be included in the period of the first half-century of the republic. In this context, by examining these newspapers, each of which is organized around a certain political idea, such as Maraş Provincial Newspaper, Democracy Service, Halk Post, Kahramanyurt and Engizek, it will be possible to present a provincial perspective on the way women's identity is processed and handled. This study, which will present a portrait of the period through male and female identities, aims both to reveal the perception of women and to include the impact of the feminist movement, which is gaining momentum and is thought to have come a long way today, on the language used in the provincial press.

Keywords: *Maraş, woman, gender, gender, local press, third page news*

Üçüncü Sayfa Haberciliği Kapsamında Maraş Yerel Basınında Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramlarının İşlenişi Açısından Kadın (1923-1960)

Tülay Aydın
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (Dr. Arş. Gör.)

Sansasyonel haberciliğin öne çıkmaya başlaması ile toplumun her kesiminde bu yayınlara yoğun bir ilgi artışı yaşanmıştır. Üçüncü sayfa haberciliği olarak lanse edilen bu haber ve yayın içeriğinde çeşitli suç ve şiddet merkezli olaylara yer verilmeye başlanmıştır. Dönemin çevreyi ve yereli ele alan popülist anlayışının yansıdığı bu yayıncılık anlayışında gasp, şiddet, tecavüz, cinayet gibi haberlere yer verilmeye başlanmıştır. Bu haberlerin dilinde cinsiyetçi ve toplumsal cinsiyet merkezli yaklaşımlar ve dikkat çekici bir eril hegemonyanın varlığı söz konusudur.

Ulusal haber ajanslarının servis ettiği bu haberlere yerel basında da şahit olmak mümkündür. Yerel haberlerdeki bu yayınlarda tecavüze uğrayan, kaçırılan kadınlara dair kullanılan dilin yanında erkek kimliğinin de kadın içerikli simgeler kullanılmak yoluyla bir aşağılama ve hicve tabi tutulduğu görülmektedir. Bu anlamda Maraş'ta Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki tek yayın organı ve çok partili yıllarda sayısı ve misyonu giderek çeşitlenen gazetelere yansıyan üçüncü sayfa haberleri hem bu yıllarda yaşanan toplumsal değişimin hem de kadın kimliğine dair kullanılan dilin etkilerini ortaya koyar niteliktedir. Bahsi geçen dönemlerde bu isimle adlandırılmasa da nitelik olarak aynı içeriği taşıyan üçüncü sayfa haberleri Maraş özelinde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının anlamsal boyutunu içermektedir. Bu çalışmada Cumhuriyet'in ilk yarım yüzyılını aşan sürecinde Maraş yerel basınındaki cinsiyet, toplumsal cinsiyet algısı ve bu algının kadın kimliği üzerinden işlendiği haber ve yayınlara yer ve-

rilecektir. Bu kapsamda yerel basını oluşturan *Maraş Vilayet Gazetesi*, *Demokrasiye Hizmet*, *Halk Postası*, *Kahramanyurt*, *Engizek* gibi her biri belli bir siyasi fikir etrafında örgütlenmiş olan bu gazetelerin incelenmesi ile kadın kimliğinin işleniş ve ele alınış şekline taşradan bir bakış sunulması sağlanacaktır. Dönemin erkek ve kadın kimlikleri üzerinden bir portresini sunacak olan bu çalışma hem kadın algısını ortaya koymayı hem de giderek hız kazanan ve bugün oldukça yol katettiği düşünülen feminist hareketin taşra basınında kullanılan dil üzerindeki etkisine yer vermeyi hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: *Maraş, kadın, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, yerel basın, üçüncü sayfa haberi*

Perinatal Social Work Solutions for Child Brides

Esra Ağyar

Child marriages have been continuing as a social problem of our country from past to present. Due to reasons such as the child phenomenon, view of the child, family structures (patriarchal), economic difficulties, cultural values, gender inequality, discrimination, beliefs about marriage, children's access to life, development, education and health opportunities, raising and empowering themselves, participating in social life. neglected and open to abuse. Modern legal systems consider marriage under the age of 18 as child marriage. It describes child marriages as harmful and discriminatory treatment in the context of human rights. Child marriage is a violation of human rights. Since the marriage rate for girls under the age of 18 is higher than the marriage rate for boys, child marriages are generally known as child brides rather than child grooms. It is known that the marriage rate of girls in child marriages is higher in the Eastern and Southeastern Anatolia Regions of our country compared to other regions. They are exposed to other types of violence (sexual, physical violence and poverty) due to not being able to take the responsibility of getting married before they reach physical, cognitive and psychological maturity. Before they reach the maturity to manage themselves, even before they reach puberty, they are often married to older people or sold for money, and the innocence and purity of childhood are taken from them.

In addition to being a process in which women, men and children are reshaped and loaded with values, the Republican era started a process in which girls' education and social rights are improved. Today, the solution to the problem of child brides has not yet been caught by universal values. Children born in child marriages are dependent on the care of their

parents. Child brides, who are oppressed under the responsibility of their parents with the responsibility of marriage, have to meet all the difficulties in life at an age when they cannot overcome them. Child brides experience many physical and mental ailments, and unfortunately some of them are permanent scarred damage that accompanies lifelong. Reproductive health disorders are more common in child brides. Vaginismus, sexually transmitted diseases, fistula, infections caused by ignorance of family planning, abortion, premature birth, weak pregnancy, low birth weight, adolescent parenting, negative consequences of birth due to incomplete development, not being able to live one's childhood, missing home and toys, disappointment, suicide anxiety and social adjustment disorder.

The support of a parent or guardian can prevent child brides, promote a positive social life and eliminate gender disadvantage. In addition to the studies that determine the situation in regions where child brides are concentrated, research and studies that produce more solutions should be done more intensively, and these issues should be given priority and support should be provided with various funds.

Perinatal social work (PSH), health workers, educators, public employees can take preventive measures by consulting with all children and families at risk. This crisis can initiate work plans with Greek local governments and non-governmental organizations in the creation of new policies to combat and intervene in the situation and lead the planning of the work schedule.

PSH specialists should have information about the development of adolescents and should know the legal regulations for the prevention of child marriages. It should identify, support and develop the strengths of children and families. It should not be forgotten that positive adulthood and community health begin in childhood. When working with child marriage survivors, the burden of the case and tragic life stories can reach a manageable weakness with the distinctive determination of social workers.

Keywords: *Perinatal social work, social work, children's rights, child marriages, child bride*

Çocuk Gelinlere Perinatal Sosyal Hizmet Çözümleri

Esra Ağyar
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (Dr. Öğr. Gör.)

Çocuk evlilikler dünden bugüne ülkemizin toplumsal sorunu olarak süregelmektedir. Çocuk olgusu, çocuğa bakış, aile yapıları (ataerkil), ekonomik zorluklar, kültürel değerler, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ayrımcılık, evliliğe dair inanışlar gibi sebeplerden ötürü çocuklar yaşama, gelişim, eğitim ve sağlık olanaklarına ulaşma, kendilerini yetiştirme ve güçlendirme, toplumsal yaşama katılma konusunda ihmal edilmekte ve istismara açık hale gelmektedir. Modern hukuk sistemleri 18 yaş altı evliliği çocuk evlilik olarak kabul etmektedir. İnsan hakları bağlamında çocuk evlilikleri zararlı ve ayrımcı bir muamele olarak betimlenmektedir. Çocuk evlilikler insan hakları ihlalidir. 18 yaş altı kız çocukların evlilik oranı erkek çocukların evlilik oranından daha fazla olduğundan çocuk evlilikler kamuoyunda genellikle çocuk damatlardan çok çocuk gelinler olarak bilinmektedir. Çocuk evliliklerde kız çocuklarının evlilik oranlarının ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde diğer bölgelere göre daha yüksek olduğu bilinmektedir. Kız çocukları fiziksel, bilişsel ve psikolojik olgunluğa erişmeden evlenmenin getireceği sorumluluğu alamamalarından kaynaklanan başka şiddet türlerine (cinsel, fiziksel şiddet ve yoksulluk) maruz kalmaktadırlar. Henüz kendilerini idare edebilecek olgunluğa erişemeden, hatta ergenliğe bile girmeden çoğunlukla kendilerinden yaşça büyük kişilerle evlendirilmekte ya da para karşılığı satılmakta, çocukluğun verdiği masumiyeti ve saflığı ellerinden alınmaktadır.

Cumhuriyet dönemi kadının, erkeğin ve çocuğun yeniden şekillendiği ve değerler yüklendiği bir süreç olmasının yanı sıra kız çocuklarının eğitim ve sosyal haklarında da iyileşmeye gidildiği bir süreci başlatmıştır. Günümüzde çocuk gelinler sorununun çözümünde henüz evrensel değer-

ler yakalanamamıştır. Çocuk evliliklerde dünyaya gelen çocuklar, kendileri çocuk olan ebeveynlerinin bakımına muhtaç kalmaktadır. Evliliğin sorumluluğuyla beraber ebeveynliğin sorumluluğu altında ezilen çocuk gelinler, hayata yönelik tüm zorlukları, üstesinden gelemeyeceği yaşlarda karşılamak zorunda kalmaktadır. Çocuk gelinler birçok fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklar yaşarlar ve maalesef ki bunların bazıları hayat boyu eşlik eden kalıcı izli hasardır. Çocuk gelinlerde üreme sağlığı bozuklukları daha sık görülür. Vajinusmus, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, fistül, aile planlaması bilgisizliğinden kaynaklanan enfeksiyonlar, kürtaj, erken doğum, zayıf gebelik, düşük doğum ağırlığı, adölesan ebeveynlik, gelişimin tamamlanmamasından ötürü doğumda olumsuz sonuçlar, çocukluğunu yaşayamama, evini ve oyuncaklarını özleme, hayal kırıklığı, intihar, anksiyete ve sosyal uyum bozukluğu görülmektedir.

Bir ebeveynin veya vasinin desteği, çocuk gelinliğin önlenmesini, olumlu sosyal hayatın teşvik edilmesini ve cinsiyete bağlı dezavantajın ortadan kalkmasını sağlayabilir. Çocuk gelinlerin yoğun olduğu bölgelerde durum tespiti yapan çalışmalara ek olarak daha fazla çözüm üreten araştırmalar ve çalışmalar yoğun şekilde yapılmalı ve bu konulara öncelik verilerek çeşitli fonlarla destek sağlanmalıdır.

Perinatal Sosyal Hizmet (PSH) sağlık çalışanları, eğitimciler, kamu çalışanlarının tamamıyla birlikte konsültasyon yaparak risk altındaki çocuklarla ve ailelerle görüşmeler sağlayarak önleyici tedbirler alabilirler. Bu krizli durumla mücadele etmek ve müdahale etmek amacıyla yeni politikalar oluşturulmasında gerek yerel yönetimlerle gerek sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışma planları başlatıp, çalışma takviminin planlanmasında öncülük edebilir.

PSH uzmanları çocuk yaştaki ergenlerin gelişimi hakkında bilgi sahibi olmalı, çocuk evliliklerin önlenmesine yönelik yasal düzenlemeleri bilmelidir. Çocukların ve ailelerin güçlü yanlarını belirlemeli, desteklemeli ve geliştirmelidir. Pozitif yetişkinlik ve toplum sağlığının daha çocuk yaşlarda başladığı unutulmamalıdır. Çocuk evlilik mağduru bireylerle çalışırken vakanın yükü ve trajik yaşam hikâyeleri sosyal hizmet uzmanlarının fark yaratan kararlılıklarıyla baş edilebilir bir hale ulaşabilir.

Anahtar kelimeler: *Perinatal sosyal hizmet, sosyal hizmet, çocuk hakları, çocuk evlilikler, çocuk gelinler*

The Fear of Becoming a Man: An Analysis of Masculinity Discourse in Ottoman Women's Journals

Cansu Çakır

Gender and masculinity theories acknowledge that gender is socially constructed and defined independently of an individual's sex within their respective social spheres. The so-called natural characteristics of being a man, such as independence, aggression, and public prominence, are portrayed alongside masculinity. However, although the concepts of masculinity and femininity are relatively modern with their own conceptual frameworks, the notion of "becoming a man" or "becoming a woman" has been debated by many, with its characteristics changing with time and society. Any evidence of weakness in a man was associated with a feminine attribute, whereas women who became prominent in public were expected to be manly. Similarly, several authors of the Ottoman Women's Journals discussed the notion of being feminine while the fear of becoming masculine or manly prompted them to reconsider the role of women in Ottoman society. On the path to emancipation, Ottoman women struggled with both the dread of becoming the other and also the fear of inheriting the already-established gender norms. Nevertheless, the traditional feminist-historical scholarship could not transcend the webs of gender roles comprised of binary relationships between men and women. In an essay titled "Becoming Masculine" (erkekleşme), Nezihe Rikkat highlighted how Ottoman women became increasingly masculine, with women who could not cook an omelet enrolling in colleges and becoming officers.1 In 20 th century Ottoman society, even prominent female authors were concerned about the erosion of traditional gender norms. In this article, I will argue that the gendered expectations regarding femininity and

masculinity undermined Ottoman women's struggle in the 20th century through the usage of Ottoman women journals that were translated by Kadın Eserleri Kütüphanesi ranging from Tanzimat to Republican era. In addition, masculinity studies will be addressed in greater depth questioning what masculinity and femininity actually meant for the Ottoman women who were writing in the journals such as Türk Kadını, Genç Kadın, Kadın, Aile, Hanım, Hanımlara Mahsus Gazete and Kadın Yolu, focusing on their implications for women's liberation in the Ottoman Empire and early Republican Turkey throughout the 20th century. In order to comprehend the masculinity concept related to Ottoman women, this research will primarily focus on the articles written by Ottoman men and women and published in Ottoman women's periodicals.

Nezîhe Rikkat, "Erkekleşme" *Türk Kadını* 1, no. 13 (1918). In *Türk Kadını* (1918-1919), ed. by Birsen Talay Keşoğlu, and Mustafa Keşoğlu (İstanbul: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, 2010), 316-317.

Keywords: Gender studies, Masculinity studies, Turkish women, Ottoman women, Women Journals

Erkek Olma Korkusu: Osmanlı Kadın Dergilerinde Erkeklik Söyleminin Analizi

Cansu Çakır
Koç Üniversitesi (Dr. Öğr.)

Cinsiyet ve erkeklik teorileri, cinsiyetin bireyin kendi biyolojik varlığından bağımsız olarak, toplum içinde inşa edildiğini ve tanımlandığını kabul etmiştir. Erkek olmanın bağımsızlık, saldırganlık ve göz önünde olma gibi sözde doğadan gelen özellikleri, erkeklik algısı içinde tasvir edilir. Bununla birlikte, erkeklik ve kadınlık kavramları kendi kavramsal çerçeveleriyle akademik olarak nispeten modern olsalar da zamanla ve toplumla değişen özellikleriyle "erkek olma" veya "kadın olma" kavramı birçok kişi tarafından tartışılmaya devam edilmiştir. Bir erkekte herhangi bir zayıflık kanıtı kadınsı bir nitelikle ilişkilendirilirken, toplumda öne çıkan kadınların daha erkeksi olması beklenir. Benzer şekilde, Osmanlı kadın dergilerinin yazarları da kadın olma kavramını tartışmıştır. Erkek veya erkeksi olma korkusu, kadınların Osmanlı toplumundaki rolünü yeniden gözden geçirmelerini sağlamanın yanı sıra; Osmanlı kadınlarının kurtuluş yolunda hem öteki olma hem de hâlihazırda kurulmuş olan toplumsal cinsiyet normlarını kabul etme korkusuyla mücadele etmesine sebep olmuştur. Bununla birlikte, geleneksel feminist tarih yazımı, kadın ve erkek arasındaki ikili ilişkilerden oluşan toplumsal cinsiyet rollerini aşamamıştır. Nezihe Rikkat, "Erkekleşme" adlı bir makalesinde, yumurta dahi pişiremeyen kadınların okullara kaydolması veya memur olmasıyla, Osmanlı kadınlarının nasıl giderek daha erkeksi hale geldiğinin altını çizmiştir.[1]

1 Nezîhe Rikkat, "Erkekleşme" *Türk Kadını* 1, no. 13 (1918). *Türk Kadını* (1918-1919), ed. Birsen Talay Keşoğlu ve Mustafa Keşoğlu (İstanbul: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, 2010), 316-317.

Bu da 20. yüzyıl Osmanlı toplumunda, bazı kadın yazarların geleneksel cinsiyet normlarının aşılmasından endişe duyduklarının göstergesidir. Bu yazıda, Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin çevirisini yaptığı Osmanlı kadın dergilerinin kullanımı ile, Tanzimat'tan Cumhuriyet dönemine kadar uzanan dönemde kadınlık ve erkekliğe ilişkin toplumsal cinsiyete dayalı beklentilerin 20. yüzyılda Osmanlı kadın mücadelesini nasıl baltaladığı işlenecektir. Ayrıca *Türk Kadını*, *Genç Kadın*, *Kadın*, *Aile*, *Hanım*, *Hanımlara Mahsus Gazete* ve *Kadın Yolu* gibi dergilerde yazan Osmanlı kadınları için erkeklik ve kadınlığın gerçekte ne anlama geldiği erkeklik çalışmaları dâhilinde daha derinlemesine ele alınacak ve 20. yüzyıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu ve erken Cumhuriyet Türkiye'sinde kadınların kurtuluşuna olan etkileri üzerinde durulacaktır. Bu araştırma, Osmanlı kadınıyla ilintili erkeklik kavramını anlayabilmek için, Osmanlı kadın ve erkekleri tarafından yazılan ve Osmanlı kadın dergilerinde yayımlanan makalelere odaklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet çalışmaları, Erkeklik/Maskülenite çalışmaları, Türk kadınları, Osmanlı kadınları, Kadın Dergileri

Anti-Gender Discourses in the Political Sphere in Turkey

Bengi Bezirgan-Tanış

Academic studies and feminist analyses of anti-gender discourses, movements and policies focus heavily on Central and Eastern European countries and the United States. However, with Turkey's withdrawal from the Istanbul Convention in 2021, these discourses and movements have started gaining more attention within the context of Turkey. New public debates have arisen concerning the concept of gender and its incompatibility with the Turkish family structure. Since the concept of gender encompasses different sexual orientations and identities, it has become the subject of criticism, especially due to its perceived potential to pose a threat to the institution of the family and to erode the dominant traditional societal values. However, limiting the criticisms on this issue solely to the objections from conservative right ideology is not sufficient. Beyond this perspective, the question of how anti-gender discourse is being attempted to be mainstreamed remains an open area for research. In connection with this, this study deals with how discourses about gender are constructed in the political sphere in Turkey. For this purpose, the minutes of the general assembly of the Turkish Grand National Assembly during the 27th legislative period between January 1, 2021, and October 31, 2022, were examined, and texts containing the expression of gender were identified. It was assumed that the assembly is an important research area for observing social issues, debates, and struggles. In this regard, the parliamentary minutes offer a rich dataset to observe how parliament members, representing different ideologies and social groups, shape the discourse on gen-

der. Critical discourse analysis is used as a research method to analyze the data and the minutes from the selected dates are categorized into themes and analyzed under the heading of gender. Thus, this study aims to elucidate the relationship between gender-centered political discourse and anti-gender discourses that have gained visibility in Turkey in recent years. Furthermore, it seeks to trace anti-gender discourses that have emerged in opposition to the achievements of the women's movement throughout the history of the Turkish Republic and the feminist efforts aimed at mainstreaming gender and while expressing objections to the ideology referred to as 'gender ideology'. This study is also significant in exploring the role of the dominant heteronormative understanding within anti-gender movements and its implications in the political arena.

Keywords: *gender, anti-gender discourse, political sphere, critical discourse analysis, Turkey*

Türkiye'de Siyasal Alanda Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Söylemler

Bengi Bezirgan Tanış
Nişantaşı Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Toplumsal cinsiyet karşıtı söylemlere, hareketlere ve politikalara ilişkin akademik çalışmalar ile feminist analizler ağırlıklı olarak Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile Amerika Birleşik Devletleri'ne odaklanmaktadır. 2021 yılında Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesiyle bu söylem ve hareketler Türkiye bağlamında daha fazla gündeme gelmeye başlamıştır. Toplumsal cinsiyet olgusuna ve onun Türk aile yapısıyla olan uyuşmazlığına ilişkin yeni kamuoyu tartışmaları doğmuştur. Toplumsal cinsiyet kavramı farklı cinsel yönelim ve kimlikleri kapsadığından özellikle aile kurumuna yönelik bir tehdit oluşturma ve hâkim geleneksel toplum değerleri aşındırma potansiyeline sahip olması sebebiyle eleştirilerin hedefi haline gelmiştir. Ancak konuya getirilen eleştirileri sadece muhafazakâr sağ ideolojinin itirazları ile sınırlı tutmak yeterli değildir. Bu yaklaşımın ötesinde toplumsal cinsiyet karşıtı söylemin nasıl anaakımlaştırılmaya çalışıldığı araştırmaya açık bir konu olarak durmaktadır. Bununla bağlantılı olarak bu çalışmada Türkiye'deki siyasal alanda toplumsal cinsiyete dair söylemlerin nasıl inşa edildiği ele alınmaktadır. Bunun için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 27.yasama dönemi 1 Ocak 2021-31 Ekim 2022 tarihleri arasındaki genel kurul tutanakları incelenmiş ve özel olarak toplumsal cinsiyet ifadesini içeren metinler tespit edilmiştir. Meclisin toplumsal meseleleri, tartışmaları ve mücadeleleri gözlemleyebilmek açısından önemli bir araştırma alanı olduğu ön kabulüyle hareket edilmiştir. Meclis tutanakları, bu bakımdan farklı ideolojileri ve toplumsal grupları temsil ettiği kabul edilen milletvekillerinin toplumsal cinsiyet konusuyla ilgili söylem

alanını nasıl kurduğunu görmek açısından zengin bir veri kümesi sunmaktadır. Verileri incelemek için araştırma yöntemi olarak eleştirel söylem analizi kullanılmakta, seçilen tarihler arasındaki tutanaklar toplumsal cinsiyet başlığı altında temalara ayrılmakta ve analiz edilmektedir. Böylece bu çalışmada toplumsal cinsiyeti merkeze alan siyasal söylem alanının Türkiye'de son yıllarda daha görünür olan toplumsal cinsiyet karşıtı söylemlerle olan ilişkisini açığa çıkarmak amaçlanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki kadın hareketinin kazanımlarına ve toplumsal cinsiyetin ana akımlaşması için verilen feminist mücadelelere karşıt ortaya çıkan ve 'toplumsal cinsiyet ideolojisi' adını verdiği ideolojiye karşı itirazları olan toplumsal cinsiyet karşıtı söylemlerin izi sürülmeye çalışılmaktadır. Bu çalışma aynı zamanda baskın heteronormatif anlayışın toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerdeki rolünü görmek ve siyasal alandaki iz düşümlerini keşfetmek açısından da önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: *toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet karşıtı söylem, siyasal alan, eleştirel söylem analizi, Türkiye*

Sexual Identity as a Praxis of Othering in the New Turkish Cinema

Aslı Gürbüz

Culture is a collection of material and spiritual accumulation, production, values and rules specific to a society. This important fact that holds the society together regulates social relations within the framework of various norms and prohibitions. While the mentioned norms determine the mainstream, they also reveal who the Other is. Sexuality is a praxis of regulation that is established differently in every culture. In patriarchal societies, sexuality can be considered as one of the tools that serve the continuation of the heteronormative social structure. Butler (2016), leading name of Postmodern Feminism, asserts that gender is at the center of heteronormativity (s. 73) and that gender and sexuality are not absolute identities but repeated performative acts (s. 229). Therefore, it can be said that sexual identity is a category that is either approved or marginalized within the framework of cultural acceptances.

Cinema, as a cultural production area, is affected by the society it originates. The cinema, which has become functional in the direction of witnessing its age, both reflects social events and affects the mentality of the society with the subjects it deals with and the ideologies it represents. Since 1996, Turkish cinema has taken on a new structure with its narration, production and screening possibilities and has been evaluated under the name of New Turkish Cinema. In this period, it can be seen that there has been a differentiation in the representations of gender roles and sexual identity in our cinema compared to previous periods. Accordingly, within the scope of the study, the changing representations of sexual identity in New Turkish Cinema will be examined and the social reality in these rep-

resentations will be traced. In order to achieve this aim, representations of sexual identity, which are examples of art cinema and popular cinema, will be discussed by descriptive analysis method, and the relationship of these representations with othering based on gender will be questioned.

Keywords: *New Turkish cinema, sexual identity, other, patriarchal ideology, gender*

Yeni Türk Sineması'nda Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Cinsel Kimlik

Aslı Gürbüz
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (Dr. Öğr. Gör.)

Kültür, bir topluma özgü maddi ve manevi birikim, üretim, değer ve kurallar bütünüdür. Toplumu bir arada tutan bu önemli unsur, çeşitli norm ve yasaklar çerçevesinde toplumsal ilişkileri tanzim eder. Sözü edilen normlar, ana akımı belirlerken ötekinin kim olduğunu da açığa çıkarır. Cinsellik, her kültürde farklı biçimde kurulan bir düzenleme pratiğidir. Ataerkil toplumlarda ise cinsellik, heteronormatif toplumsal yapının devamına hizmet eden araçlardan biri olarak değerlendirilebilir. Postmodern feminizmin öncülerinden Butler (2016), heteronormativitenin merkezinde toplumsal cinsiyetin bulunduğunu (s. 73) ve toplumsal cinsiyet ve cinselliğin mutlak kimlikler değil tekrar edilen performatif eylemler olduğunu (s. 229) ileri sürmektedir. Öyleyse cinsel kimliğin, kültürel kabuller çerçevesinde onaylanan ya da ötekileştirilen bir kategori olduğu söylenebilir.

Sinema, kültürel bir üretim alanı olarak, içinden çıktığı toplumdan etkilenir. Çağının tanıklığını yapma yönünde işlevselleşen sinema hem toplumsal olayları yansıtır hem de ele aldığı konular ve temsil ettiği ideolojiler ile toplumun düşünce yapısına etki eder. 1996 yılından itibaren ülke sinemamız anlatım, üretim ve gösterim olanaklarıyla yeni bir yapıya bürünerek "Yeni Türk Sineması" adı altında değerlendirilmiştir. Bu dönemde sinemamızda toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsel kimlik temsillerinde önceki dönemlere kıyasla bir farklılaşma meydana geldiği görülebilir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında Yeni Türk Sineması'ndaki değişen cinsel kimlik temsilleri incelenecek ve toplumsal gerçekliğin bu temsillerdeki

izi sürülecektir. Bu amaca ulaşmak için sanat sineması ve popüler sinema örneklerinden cinsel kimlik temsilleri betimsel analiz yöntemiyle ele alınacak, bu temsillerin toplumsal cinsiyete dayalı ötekileştirme ile ilişkisi sorgulanacaktır.

Anahtar kelimeler: *Yeni Türk sineması, cinsel kimlik, öteki, ataerkil ideoloji, toplumsal cinsiyet*

Women's Health and Sexuality in the Health Policies of Early Republican Period: The Example of Popular Culture Texts on Health Education

Gamze Apaydın

This study aims to examine the positioning of women in health policies and the discourse of sanitation in the early Republican period, and the way in which medicine one of the central technologies of power throughout the period, penetrated all areas of life through the concepts of health / morality, through the popular culture texts of the period. In the study, the reflection of concepts such as biopolitics, anatomopolitics, thanatopolitics, affect, and the ideology of able-bodiedness is examined through popular culture texts which focuses on health education and able-bodiedness, and the images. Affects used in the construction of gendered bodies is evaluated via popular culture texts with document analysis which is a qualitative data analysis method. This study focuses on the function of morality-health-sexuality as the constructing materials for the normal/abnormal images in women's sexuality and their reflection in popular culture texts which differs from relevant studies.

In the early Republican era, improvement of the population in terms of quality and quantity was adapted as the main objective, centering the population and body as an important part of the relation of power. The concepts of right, adequate, acceptable and the figure of perfect were used to make individuals adopt the so-called perfect in the imagination of the government and to legitimize the practices that restrict freedom. To this end especially health and sexuality, the medicalization of the body by medical discourse, played an important role in the construction of the perfect citizen figure. Biological and ideological functions of women put them

into center as both the subject and object of the relations of power. For this purpose, the concepts of venereal diseases, morality, sexuality, and health were emphasized in the patrimonial, didactic, and advisory texts of the period and used to govern bodies and minds.

In the process of constructing the normal, bodies who could control their desires and live moderately within the confines of marriage, who considered giving birth to healthy and robust children as the most important purpose of their existence was aimed to be constructed. To this end, diseases and those who carry the disease were dehumanized through the threat of degeneration. Healthy and able bodies were brought together and subjected themselves and their environment to power relations through the fear of alienation and being outside the normal. The association of illness with moral shortcomings was used to encourage the ill to turn inward with shame about their circumstances and to inspire fear of illness among healthy individuals driving them to avoid and distance themselves from the sick. In the texts analyzed, sexuality is reduced to the sole purpose of reproduction, stripped of pleasure. The usage of a language that evokes a sense of intimate conversation and the instillation of the idea that it is necessary to lead a chaste, clean, and virtuous life before marriage and to avoid all forms of sexuality outside of marriage also supports this argument. The nuclear family structure and marriage was described as the natural state and the law of nature, while the role of women was confined to bearing healthy children, turning their homes into a source of happiness, and taking care of the health of their children and spouse. Any sexuality that deviates from the goal of reproduction was seen as a disease even when not leading to any disease. The emphasis on reproductive health, especially in women, and the emphasis on marriage as a means of regulating sexuality served to reinforce traditional gender roles and maintain the status quo. The categorization and detailed description of masturbation practices among young people, as well as the information that these actions could damage reproductive organs, blind the minds of young people, and even lead to death, directed the reader to feel disgust and fear towards their desires and push them to avoid deviating from the norm. The threat that masturbation would lead to serious diseases such as homosexuality demonstrates that deviant sexualities were medicalized

so as to ignite the feeling of aversion and loathing. This indicates that the desires and sexuality of women played a significant role in the health discourse of the era. The image of women who do not control their desires and follow their feelings having a disastrous end not being happy for the rest of their lives was used to instill fear and disgust from the abnormal; provoke envy to the approved category, and to fear and feel disgust at deviating from the normal. Popular culture texts were used to create certain physical reactions in the reader and to push individuals to accept the idea of adequate through the fear of being subject to exclusion and disgust. To sum up, various descriptions and the explicit language used in these texts reshaped and re-constructed bodies.

Keywords: *Early Republican era, modernization, sociology of the body, hygiene, education books, sexual education, moral education, sexuality*

Erken Cumhuriyet Dönemi Kamu Sağlığı Politikalarında Kadın Sağlığı ve Cinsellik: Sıhhi Popüler Kültür Metinleri Örneği

Gamze Apaydın
İstanbul Üniversitesi
(Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı)

Bu çalışmada erken Cumhuriyet döneminde sağlık politikaları ve hıfzıssıhha söyleminde kadınların konumlanışı, tıp biliminin sağlık ve ahlak kavramları aracılığıyla hayatın her alanına nüfuz etme şekli dönemin sıhhi popüler kültür metinleri üzerinden incelenmiştir. Çalışmada biyopolitika, anatomopolitika, thanatopolitika, duygulanım, sağlam bedenlilik gibi kavramların erken Cumhuriyet dönemindeki yansıması sıhhi popüler kültür metinleri üzerinden incelenmiştir. Seçilen metinler incelenirken nitel doküman analizi yöntemi kullanılmış ve cinsiyetli bedenlerin kurgulanış şeklinin hangi imgeler, duygulanımlar üzerinden şekillendiği değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında birey ve toplum sağlığıyla ilgili her türlü konuyu halka anlaşılır biçimde aktarılma amacı taşıyan *Sıhhi Sahifeler, Sıhhi Müze Rehberi, Sıhhat Almanağı, Tenasül Terbiyesi Hakkında Bir İki Söz, Dost mu Düşman mı?, Gençlerimizin Mezarı, Kızlarımızın Mezarı, Sıhhi ve İçtimai Kitaplar Serisi* başlığı altında yayımlanan popüler kültür metinleri incelenmiştir. Çalışmanın odaklandığı dönem, Hıfzıssıhha Kanunu tartışmalarının başlayıp yürürlüğe girdiği yıl olan 1930 ve sonrası olarak belirlenmiştir. Bu dönemin seçilme sebebi; dönemin sağlık teşkilatlanmasının planlama açısından netleşmiş olması ve yasaların, talimnamelerin uygulanması konusuna verilen önemin arttığı bir zaman dilimi olmasıdır. Ayrıca bu dönem İtalya, İspanya ve Almanya gibi ülkelerde sağ görüşlü ideolojinin yükselişinin ve bu ideolojilerin önünü çektiği öjeni

fikrinin zirveye ulaştığı döneme denk gelmektedir. İncelemenin sonlandığı yıl ise genç kadın ve erkekler için sağlıklı, makbul cinselliğe odaklanan *Genç Kızlarda Fena Âdetler* adlı eserin yayımlandığı yıl olan 1937'dir. Çalışmanın dönemin sağlık metinlerini kadın cinselliği ve normal/anormal gibi imgelerin inşasında ahlak-sağlık-cinsellik gibi kavramların işlevini incelemesi, alandaki diğer çalışmalardan farkını teşkil etmektedir.

1900'lü yıllar, pek çok ülkede modernleşmeyle birlikte yeni sağlık, hijyen ve ahlak düzeninin ortaya çıktığı bir döneme karşılık gelmektedir. Sosyal Darwinizmle birlikte ortaya çıkan öjeni kavramı ve nüfusa verilen önemin artmasıyla gelişen pronatalist politikalar bu konuda önemli role sahiptir. Kadın, çocuk ve üreme sağlığı bu kavramlar çerçevesinde iktidarın merkezine gelmiştir. Kadın bedeninin bu bağlamda yeniden şekillenmesi sadece Türkiye'ye özgü bir durum değildir. Biyomodernleşmeyle birlikte bedenler arasındaki ilişkilerin düzenlemesi sağlık merkezinde gelişmiştir. Nitekim ABD'de bu dönemde Anne ve Çocuk Sağlığı Merkezlerinin açılması toplum sağlığına verilen önemin arttığına, kadın sağlığınınsa üreme ve bakım emeği odaklı ele alındığına işaret etmektedir. Yine zührevi hastalıklardan korunma ve doğru çocuk bakımıyla ilgili yazılı ve görsel materyallerin çoğalması da bu savı kanıtlar niteliktedir. Almanya, Fransa, İngiltere gibi ülkelerde de iki savaş arası dönemde öjeni düşüncesinin toplumun tabanına yayılmaya başlamasıyla nitelikli bedenlerin görünürleşmesi ve çoğalması teşvik edilmiş, dolayısıyla sağlıklı anne-sağlıklı çocuk düşüncesi merkeze gelmiş, nüfus politikaları kalıtsal ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların önüne geçilmesi, nitelikli, makbul bedenlerin evlenmesi, tereddiye yol açma ihtimali olan hasta bedenlerin kısırlaştırılması, bağımlılıklar ve zührevi hastalıklardan kaçınma çevresinde şekillenmiştir. Bu durum sadece Avrupa ve Amerika'da değil Orta Doğu ve Afrika gibi sömürgeleştirilen bölgelerde de görülmüş; sağlık medeni/makbul ve öteki arasındaki ilişkinin yapı taşı haline gelmiştir. Biyomodernleşme kavramıyla sağlığın toplumsal ve bedensel düzen olarak algılanması bedenlerin denetimi ve düzenlenmesini kolaylaştırmış; tıp bilimi ve sağlık kavramı toplumsal gerçeğin kurgulanmasında önemli rol oynamış, "biz" ve "ötekilerin" belirlenmesinde temel alınmıştır. Dönemin sıhhi öğüt metinleri incelendiğinde sağlık konusunun özellikle zührevi hastalıklar odaklı ele alındığı, hastalıkların normal olarak belirlenmiş davranışların dışına çı-

kışla eşleştiği, ahlaki sınırların belirlenmesinde önemli rol oynadığı görülmektedir.

Erken Cumhuriyet döneminin en önemli özelliklerinden biri nüfusun bütün olarak sağlık, hijyen, doğum oranı, yaşam süresi gibi bilimsel kavramlarla rasyonalize edilmesi, bireysel beden odaklı bakışla (anatomopolitik) toplumsal bedene odaklı politikaların (biyopolitik) birleştirilmesi ve ulusun hayatta kalması şeklinde söyleme yansıyan sağlık uygulamalarının gittikçe kurumsallaşmasıdır. Bu durumun bir sebebi 1920 yıllarına gelindiğinde uzun süren ve artarda gelen savaşları yeni atlatmış olan ülke nüfusunun yaklaşık 13 milyon olmasıdır. Bu sebeple dönemin ana sağlık politikası nüfusun nitelik ve nicelik olarak artışını sağlamak, savaşlarda kaybedilen nüfusu geri kazanmak ve bu dönemde vatandaşların artan sağlık sorunlarına çözüm bulmak olmuştur. Nitekim ilk dönemden itibaren kurumsal ve söylemsel açıdan aile planlaması, annelik, evlilik gibi kavramların öne çıkması da bu sebeptendir. Erken Cumhuriyet döneminde nüfusun nitelik ve nicelik açısından ıslah edilmesi temel amaç olarak benimsemiş; nüfus ve beden iktidarın nesnesi haline gelmiştir. Makbul vatandaş kategorisinin inşasında özellikle sağlık ve cinsellik önemli bir rol oynamıştır. Kadınların biyolojik ve ideolojik işlevleri yeni ulusun inşasında özellikle merkezî konumda olmalarına yol açmıştır. Bu amaçla dönemin patrimonyal, öğüt verici metinlerinde hastalıklar, ahlak, cinsellik ve sağlık kavramları açısından öne çıkarılmıştır. Dönem boyunca toplumda yaygın olan sıtma, frengi, çiçek, kızıl, trahom, difteri, lekeli humma ve verem gibi hastalıklara kadınlarda da sıklıkla rastlanmaktadır. Sıhhi ve İçtimai Muavenet Vekâleti'nce dağıtılan afişler kadınların özellikle özel alanda erkeğin dışarıdan getirdiği hastalığı kaptığı inancına işaret etmektedir. Fakat Meclis tartışmaları ve sağlık metinleri incelendiğinde kadınların hastalık bulaşışında aktif bir rol de oynayabildiği görülmektedir. Özellikle fuhuşun başaktörü ve suçlusu olarak görülen kadınlar pek çok hastalığı yaymakla suçlanmıştır. Kadınların sağlık politikalarında merkeze geldiği en temel konuysa üreme ve çocuk bakımıdır. 1920'li yıllardan itibaren anne ve çocuk sağlığını gözetecek Doğum ve Çocuk Bakım Evleri, Süt Damlası Klinikleri gibi kurumların oluşturulması da bu duruma işaret etmektedir. Benzer şekilde üreme faaliyetlerini ve doğacak nesli etkileyen belsoğukluğu, frengi gibi zührevi hastalıklarla mücadele konusunda da kadınlar

önemli bir rol oynamıştır. Bu bağlamda kadınlar hastalık kaynağı kötü kadın ve eşi yüzünden hastalık kapan masum kadın olarak ikiye ayrılmıştır. Bu durum kadın sağlığının üreme ve sağlıklı nesil düşüncesiyle birlikte ele alındığına işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: *Erken Cumhuriyet dönemi, modernleşme, beden sosyolojisi, öğüt metinleri, tenasül terbiyesi, ahlaki terbiye, cinsellik*

EĞİTİM VE MESLEK HAYATINDA KADINLAR

The Power of Turkish Women: Sultans of the Net

Elif Konar

Volleyball, one of the most popular sports in the world, stands out as a sport where women are at the forefront. It is also possible to say that the interest in volleyball has been increasing in Turkey in recent years. However, volleyball is neither a new sport in Turkey, nor is it the first time Turkish teams have achieved success. For Turkey, volleyball has a meaning far beyond being a sport with its foundations based on the years of

war of independence and the social mission it has assigned to itself. The arrival of volleyball in Turkey was in 1919, through the Turkish representation of the Young Men's

Christian Association (YMCA), which aims to introduce young people to the Christian life and culture. With the initiatives of YMCA's and Selim Sırrı Tarcan, a physical education teacher at Higher Teacher School one of the pioneers of Turkish sports, volleyball has become a school sport that starts in high schools and continues in universities. After the proclamation of the Republic, interest in volleyball increased even more. After the regional and national championships, volleyball among young girls spread rapidly in the 1960s, and international

successes began to come after this time period. In this study, we will endeavor to deal with women's volleyball, which has stood out as the most successful team

sport in Turkey in recent years, and which aims to set an example for girls and show the power of Turkish women to the world, with a historical perspective. The title is in this symposium, which was named on the Centenary of the Turkish Republic: Women of the Republic – "The Republic

of Women", trying to read the changes and roles of women in social life in Turkey through a sport that is almost as old as the Republic of

Turkey will bring a new perspective to the literature in the field of history in general and women's history in particular. Because Turkish history, which draws a path on the axis of political history, has just begun to go out of these patterns. Women's history studies and sports history studies, which have increased in number in recent years, are examples of this. However, there is no study describing the sportive lives of women yet. Our work will

be a first in this sense. While doing our research, we will scan the newspaper archives and examine the previous interviews of the volleyball players. We will do oral history studies. We will use previous academic studies on women and sports and other works related to the subject. Thanks to this study, we will show how women who seem to be behind men in education, business and social life in Turkey, which has a male-dominated society structure in almost every field, have achieved success by surpassing them in a sports activity. As a matter of fact, we see that the Filenin Sultanları'nın have been repeating the same thing for years, even though their names have changed: We want to show the girls of this country what they can achieve if their women are given the opportunity.

So how did the spread of volleyball among women and girls begin? How did it change the life of Turkish women over time? How did it go beyond being a sport and gain a mission? This study, which we will expand with questions such as, will try to examine the post-Republic gains of women in Turkey with new perspectives in a different field.

Keywords: *Volleyball, women, women history, Republican history, sportswomen, Turkey, Turkey women's volleyball national team*

Türk Kadınının Gücü: Filenin Sultanları

Elif Konar
İstanbul Üniversitesi (Dr. Öğr.)

Dünya genelinde en popüler sporlardan biri olan voleybol kadınların ön planda olduğu bir spor dalı olarak göze çarpar. Son yıllarda Türkiye'de voleybola ilginin giderek arttığını söylemek de mümkün. Ancak voleybol ne Türkiye'de yeni bir spor ne de Türk takımları ilk kez başarı kazanıyor. Türkiye için voleybol

temelleri Millî Mücadele yıllarına dayanan ve kendisine biçtiği toplumsal misyonla spor olmanın çok ötesinde bir anlama sahip. Voleybolun Türkiye'ye gelişi, Hristiyan yaşam ve kültürünü gençlere benimsetmeyi amaçlayan Young Men's Christian Association'ın (YMCA) Türkiye temsilciliğinin vasıtasıyla 1919 yılında olmuştur. YMCA ve Türk sporunun öncülerinden Yüksek Muallim Mektebi beden eğitimi öğretmeni Selim Sırrı Tarcan'ın girişimleriyle voleybol liselerde başlayıp üniversitelerde devam eden bir okul sporu haline gelmiştir. Cumhuriyet'in ilanından sonra ise voleybola ilgi daha da artmıştır. Bölgesel ve ulusal şampiyonaların ardından 1960'lı yıllarda genç kızlar arasında voleybol hızla yayılmış, peşi sıra uluslararası başarılar da bu zaman diliminden sonra gelmeye başlamıştır.

Biz bu çalışmamızda son yıllarda Türkiye'nin en başarılı takım sporu olarak göze çarpan, kız çocuklarına örnek olma ve Türk kadınının gücünü dünyaya gösterme ilkelerini kendine gaye edinen kadın voleybolunu tarihsel bir bakış açısıyla ele alma gayretinde olacağız. Başlığı "100. Yılında Cumhuriyet'in Kadınları/ Kadınların Cumhuriyeti" olan bu sempozyumda Türkiye'de kadınların toplumsal hayatta geçirdiği değişimi ve oynadığı rolleri neredeyse Türkiye Cumhuriyeti ile yaşıt olan bir spor üzerinden

okumaya çalışmak genelde tarih, özelde kadın tarihi alanında literatüre yeni bir bakış açısı kazandıracaktır. Zira siyasi tarih

ekseninde bir yol çizen Türk tarihi yeni yeni bu kalıpların dışına çıkmaya başlamıştır. Son yıllarda sayısı artan kadın tarihi çalışmaları ve spor tarihi çalışmaları da buna bir örnektir. Ancak kadınların sportif hayatlarını anlatan bir çalışma henüz mevcut değildir. Bizim çalışmamız da bu anlamda bir ilk olacaktır. Araştırmalarımızı yaparken gazete arşivlerini tarayacak, voleybolcuların daha önce yaptığı röportajları inceleyeceğiz. Sözlü tarih çalışmaları yapacağız. Kadın ve spor konularında daha önce yapılmış akademik çalışmaları ve konu ile ilgili diğer eserleri kullanacağız. Bu çalışma sayesinde hemen her alanda erkek egemen bir toplum yapısına sahip Türkiye'de eğitimde, iş hayatında ve toplumsal hayatta erkeklerin gerisinde kalmış görünen kadınların hem de bir spor faaliyetinde onları geçerek başarıyı nasıl yakaladıklarını göstermiş olacağız. Nitekim Filenin Sultanları'nın da isimleri değişse de yıllardır aynı şeyi tekrar ettiğini görürüz: Bu ülkenin kız çocuklarına, kadınlarına imkân verildiği takdirde neleri başarabildiklerini göstermek istiyoruz. Peki, voleybolun kadınlar ve kız çocukları arasında yayılması nasıl başladı? Zaman içerisinde Türk kadınının hayatında nasıl bir değişim başlattı? Bir spor olmanın ötesine geçip nasıl bir misyon kazandı? gibi sorularla genişleteceğimiz bu çalışma, Türkiye'de kadınların Cumhuriyet sonrası kazanımlarını farklı bir alanda yeni bakış açılarıyla irdelemeye çalışacaktır.

Anahtar kelimeler: *Voleybol, kadın, kadın tarihi, Cumhuriyet tarihi, sporcu kadınlar, Türkiye, Türkiye kadın voleybol millî takımı*

"The School of Higher Education for Teachers in Istanbul During The Years 1944 To 1948: A Story of Utopian Space as Experienced by a Female Student"

Ayşegül Baykan

The twentieth century modernity has been synonymous with complex and comprehensive macro structures of nation-state building, of advances in the social role of the state, the rights and gains of different social classes and women, and new forms of individual-society relations. The lives of singular individuals and their narratives of lived experiences within a given time-period and in actual physical space, on the other hand, represent microstructures that are embodied cases within macro structures. This study is an oral history, located at the intersection of these two, the macro and microstructures. It reflects on the School of Higher Education for Teachers between the years 1924-1948, with a focus on the 1944-1948 years, as seen from the experiences and narratives of a female student, Faika Sevim İnanç, a daughter of an elementary school teacher, who came from Diyarbakır to Istanbul to study Mathematics and Astronomy. The School for Higher Education for Teachers in Istanbul was established on the model of its French counterpart in 1924. The school, aiming to train teachers for middle and high schools, was co-ed, received students from across the country with achievement tests of entry, gave scholarships and provided room and board. Students

followed the academic curricula at the university, but the school was bound to the Ministry on administrative matters. Both male and female students lived in the same residential building, shared the cafeteria, the radio hall, the library, the classrooms for the discussion sessions held by visiting university professors and teachers' education courses. Male students

slept on the second-floor dormitory and female students on the third floor. Together, they took trips across the city and went to tea gatherings with their university professors, some of whom were exiles from Germany. The description above is of the role of a state institution during the first quarter of the Republican history whereby modern and intellectual subjects were formed through everyday life experiences, who were then sent as teachers across the country to diffuse the mission. The school closed in 1949 under the rising conservative political trend, reopened several years later under a different format but would never be the same school again. Analytically, this study seizes this historical structural episode by modelling it on Charles Fourier's reflections on the spatial utopia of The Phalanstery'.

Keywords: *1944-48, School of Higher Education for Teachers, co-education, everyday-life, Fourier, utopia, Phalanstery The main title related to my paper: Women in Education and Professional Life*

1944-1948 Yıllarında İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ve Bir Kız Öğrencinin Deneyimiyle Ütopik Bir Mekân Öyküsü

Ayşegül Baykan
Yıldız Teknik Üniversitesi (Emeritus Prof. Dr.)

20. yüzyıl modernitesi ulus devletin inşası, sosyal devlet anlayışının gelişimi, sınıflar ve kadınlar açısından haklar ve kazanımlar ve birey-toplum ilişkisinin yapılandırılması gibi kapsamlı ve karmaşık makro analizler ile ele alınmıştır. Bu yapılara ışık tutan deneyimler ve anlatılar ise özel ve tekil olan yaşanmışlıklar açısından makro yapıların, belli zaman aralıklarında gerçek fiziki mekânlarda ete kemiğe bürünmüş hallerini resmeder. Bir sözlü tarih örneği olarak bu çalışma, bu iki -makro ve mikro- durumun kesiştiği bir alanda yer almaktadır. 1924-1948 yılları arasındaki Yüksek Öğretmen Okulu'nun gelişimini ele alırken, 1944-1948 yıllarını bir kız öğrencinin, bir ilkokul öğretmeninin kızı Faika Sevim İnanç'ın, Diyarbakır'dan İstanbul'a matematik-astronomi okumak için gelişini, dört yıl boyunca yaşadığı deneyimlerini ve anlatılarını ele almaktadır. 1924 tarihinde Yüksek Muallim Mektebi, Fransız modelinde kurulmuş ve 1934 tarihinde Yüksek Öğretmen Okulu olarak ad değiştirmiştir. Ortaöğretime öğretmen yetiştirmek amacıyla, yurdun dört bir tarafından sınavla burslu ve yatılı öğrenci alan okulun öğrencileri akademik eğitim ve öğretim için üniversiteye bağlı olup, mesleki alan derslerini buradan alırlardı. İdari açıdan ise bakanlığa bağlıydılar. Karma eğitim veren okulun kız ve erkek öğrencileri aynı yerleşke binasında yaşamakta, binanın yemekhane, radyo salonu ve kütüphanesini, ayrıca eğitim mesleğine ilişkin dersleri (pedagoji) ve üniversiteden gelen müzakereci hocaların akşam sınıflarını paylaşır, ikinci katta erkek öğrenciler, üçüncü katta kız öğrenciler kendi yatakhanelerin-

de uyurlardı. Birlikte kentin farklı mekânlarında gezilere katılır, kimisi o dönemde Almanya'dan gelen üniversite hocalarıyla çay toplantıları yaparlardı. Yukarıda betimlenen yapı, bir devlet kurumunun Cumhuriyet döneminin ilk çeyreğinde gündelik yaşamda modern ve aydın bireylerin yetişmesindeki rolünün ve yetişen öğretmenler aracıyla bu misyonu ülke çapına yayma çabasının bir göstergesiydi. Siyasi alanda gelişen muhafazakâr görüş bağlamında, 1949'da kapanan Yüksek Öğretmen Okulu ileri tarihlerde farklı biçimlerle yeniden açılmış olmakla birlikte, yukarıda anlatılan deneyimler bir daha yaşanmamıştır. Analitik olarak, bu yazı bu tarihsel yapılanmayı Charles Fourier'in Phalanstery kurgusu ile modellendirerek, ütopik bir mekân iz düşümü olarak ele almaktadır.

Anahtar kelimeler: *1944-48, Yüksek Öğretmen Okulu, karma eğitim, gündelik yaşam, Fourier, ütopya, Phalanstery*

Mualla Eyuboglu's Village Institutes Period and Impressions

Işıl Çokuğraş
İrem Gençer

Mualla Eyüboğlu was one of the first women architects in Turkey. She graduated from the Academy of Fine Arts in 1942 and right after her graduation, she started to serve in Hasanoğlan Village Institute as the Head and Instructor of the Construction Section with her brother's, Sabahattin Eyüboğlu's encouragement.

The Village Institute were established in the early Republican period (1923–present) to meet Anatolian villages' needs for modern educational development through hands-on training. As these students returned to their villages, the rural areas would develop and modernize. The students were educated in skills according to the needs of the regions and some were raised as teachers to serve in the villages. Thus, the Construction Section students were trained to construct modern buildings needed in their villages.

This novel model for education demanded a divergent architecture that did not evolve around a single building but required ateliers, dormitories, guesthouses, warehouses, garages, stables, poultry-houses and other buildings according to the needs of the region and climate. These buildings were mostly constructed by the students and this construction process was a part of their education.

Thus, as the Head of the Construction Section, Eyüboğlu was not only teaching but was responsible for the construction works in other village institutes. She gave construction lessons in different village institutes and was responsible for controlling the construction of village schools. She drafted the projects of the buildings in Hasanoğlan Village Institute

Higher Education Department, and the buildings of the village institutes in Ortaklar (Aydın), Pulur (Erzurum) and Pazarören (Kayseri). She also worked for the construction of these buildings with her students. She served this duty until facing health problems in 1946.

The paper presents Mualla Eyüboğlu's period in the village institutes through documents, personal notes and photographs from her personal archive, which the authors had been working on for years. Mualla Eyüboğlu's experience here enlightens the period's Anatolia. Her role in this significant foundation of early Republican period was not only limited to a teacher, but she had also witnessed the developlents in various regions. Her observations reveal a realistic portrait of the period as she had experienced a wide geography both as a professional and as a young woman. The paper will evaluate social and physical conditions of the period via personal notes of Mualla Eyüboğlu focusing on Hasanoğlan, Pazarören and Pulur Village Institutes.

Keywords: *Mualla Eyüboğlu, Village Institutes, women architects, Republican period, Anatolia*

Mualla Eyüboğlu'nun Köy Enstitüleri Dönemi ve İzlenimleri

Işıl Çokuğraş
Yıldız Teknik Üniversitesi, (Doç. Dr.)

İrem Gençer
Yıldız Teknik Üniversitesi, (Doç. Dr.)

Mualla Eyüboğlu, Türkiye'nin ilk kadın mimarlarındandır. 1942'de DGSA'dan mezun olmuş ve mezuniyetinden hemen sonra ağabeyi Sabahattin Eyüboğlu'nun teşviki ile Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nde Yapı Kolu Başkanı ve Enstitü Yüksek Bölümü inşaat öğretmeni olarak görev almıştır.

Köy Enstitüleri, Cumhuriyet'in ilk yıllarında binlerce gence uygulamalı, üretime yönelik eğitimlerin verilmesi ve köylerine geri dönen bu gençler sayesinde kırsal bölgelerin de gelişmesi hedefi ile kurulmuştu. Bölgesel gerekliliklere uygun eğitimlerin yanı sıra, bu kurumlarda veya köylerinde çalışacak öğretmenler de yetiştiriliyordu. Dolayısıyla Yapı Kolu öğrencilerine kendi köylerine döndüklerinde gerekli yapıları modern bir biçimde inşa edebilmeleri için eğitim veriliyordu.

Köy Enstitüleri'ndeki uygulamalı eğitim modeli farklı bir eğitim mimarisini de zorunlu kılmıştı. Dolayısıyla tekil bir okul binası değil, öğrenci yatakhaneleri, öğretmen evleri ve misafirhaneleri, atölyeleri, yemekhaneleri, yerine göre ahırları, kümesleri, bağ-bahçe yapıları, depoları, garajları olan kampüslerdi ve her biri bulunduğu bölgenin ihtiyaçlarına ve iklimine yönelik olarak tasarlanmıştı. Bu yapıların neredeyse hepsi buradaki öğrenciler tarafından inşa ediliyor, bu inşa faaliyeti de eğitimin bir parçası oluyordu.

Mualla Eyüboğlu, Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ndeki derslerinin yanı sıra çeşitli köy enstitülerinde gezici inşaat dersleri de vermiş, köy okulu

inşaatlarının da kontrolörlüğünü yapmıştır. Ayrıca Hasanoğlan Köy Enstitüsü Yüksek Kısmı, Ortaklar (Aydın), Pulur (Erzurum) ve Pazaröre (Kayseri) Köy Enstitülerine ait yapıların projelerini çizmiş ve köy enstitüsü öğrencileri ile birlikte uygulamıştır. 1946'da sağlık nedeni ile ayrılana kadar bu görevine devam etmiştir.

Bildiride yazarların uzun süredir üzerinde çalışmakta olduğu Mualla Eyüboğlu arşivinden belgeler, kişisel notlar ve fotoğraflar eşliğinde Eyüboğlu'nun Köy Enstitüleri dönemi ele alınacaktır. Cumhuriyet'in kurucu kurumlarından olan Köy Enstitülerinin yaparak öğrenme deneyimi ile kırsalı kalkındırma çabasının önemli bir parçası olan Mualla Eyüboğlu'nun buradaki deneyimleri dönemin Anadolu'suna ışık tutmaktadır. Eyüboğlu, yalnızca bir meslek insanı olarak değil, genç bir kadın olarak bu geniş coğrafyada pek çok gözlemlerde bulunmuş; dönemin şartlarını notlarında gerçekçi bir biçimde ortaya koymuştur. Bildiride Mualla Eyüboğlu'nun özellikle Hasanoğlan, Pazaröre ve Pulur Köy Enstitülerine ait notlarına odaklanılarak; genç bir kadının gözünden dönemin toplumsal ve fiziki koşulları değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: *Mualla Eyüboğlu, Köy Enstitüleri, kadın mimar, Cumhuriyet dönemi, Anadolu*

Kalbiye Tansel (1913-2001) one of the first Women Teachers of the Republic

Aysıt Tansel

Kalbiye Tansel's birth was before the announcement of the Turkish Republic. She was born in İstanbul on August 24, 1913. She was 10 years old when Republic of Turkey was proclaimed on October 29, 1923 under the leadership of Atatürk. There is a general consensus that the literacy rate was very low at the time when the Republic was announced in 1923. According to the first *Census of Population* conducted on October 29, 1927 the literacy rate was 12.9 % for men and 3.67% for women. Revolutions of the Republic as a whole influenced literacy greatly. Education and health were the two areas that the Republic made great investments. The new alphabet, suitable to the Turkish language was accepted on November 1, 1928 and enabled the population to learn how to read and write more easily than before. The general literacy rate which was 8.61 % in 1927 increased by two-folds to 18.7 % in 1935 (DİE, *Census of Population*, 1927 and 1935). Kalbiye and her sisters were determined to continue their education with the possibilities offered by the Republic. All three sisters were graduated from Vefa Junior High School and Vefa High School. Later Kalbiye graduated from İstanbul University Faculty of Literature, Turkish Studies Department. While still a student she thought at the Üsküdar and Bakırköy Girl's Junior High Schools to earn her living. She became one of the first women teachers of the Republic. We reach the following statistics according to the publication titled *Women in Statistics 1927-1990* (DİE). During the 1928-1929 academic year the number of women teachers at the primary school level was 4,565, at the junior high school level was 135 and at the high school level was only 69 (excluding vocational and tech-

nical high schools) During the years when Kalbiye became a high school teacher graduating from İstanbul University, for example during the 1939-1940 academic year the number of women teachers at the primary school level was 5,758, at the junior high school level was 1,346 and at the high school level was 370 (excluding vocational and technical high schools). Kalbiye was among this 370 women high school teachers. She started teaching in İstanbul at Eyüp Junior High School. Republic is a democratic governmental procedure where everybody has the right to vote and and be elected and the people vote to elect the members of parliament a governmental body. Kalbiye was the supporter of the Republic whole heartedly. She appreciated the benefits introduced by the Republic and thought these to her students and acquaintances in her environment. She believed in the importance of the benefits of the Republic especially for women. The right to vote and be elected were granted to women in Turkey long before than in several European countries. With the free education at every level provided by the government women started to play active roles in social and professional lives. Equality of men and women in every way before the judiciary in particular, equality of men and women in witness roles was achieved. With the introduction of Civil Law, civil marriage, single partnership in marriage, equality of men and women in inheritance were established. Kalbiye married her class mate from her university years Oğuz Tansel (later poet and writer) in 1039. While her husband Oğuz Tansel was doing his military service during the Second World War at Orkof at the skirts of the Ağrı- Mountain Kalbiye was with him. For this reason, she was courageous to travel from İstanbul to Erzurum with her six-month old baby boy by the black train operated by coal, for three days and three nights. Later they spent a year at the Çifteler Village Institute in Eskişehir. In the following years Kalbiye was a teacher of Turkish, Turkish Literature and French at junior high schools and high schools in Amasya, Konya and Ankara. She retired after 36 years of service. In her life she has encountered difficulties of being a wife, mother and uninterrupted continuation of her profession of teaching and facing discrimination for being women from time to time. She approached her students with love and compassion. She gave great importance to two points in her personal and professional life. First one was the education especially that of women. The second one was

the enlightenment of women. She was a formidable defender of the ideals of Atatürk and of the Republic.

Keywords: *Announcement of the Republic of Turkey, alphabetical revolution, women teachers, Republic's achievements, İstanbul University, Ağrı Mountain-Orkof, Ankara*

Bir Cumhuriyet Kadını: İlk Öğretmenlerden Kalbiye Tansel

Aysıt Tansel
Orta Doğu Teknik Üniversitesitesi (Emeritus Prof. Dr.)

Kalbiye Tansel'in doğumu Cumhuriyetimiz öncesine dayanır. 24 Ağustos 1913'te İstanbul'da doğdu. 29 Ekim 1923'te Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Cumhuriyeti ilan edildiği zaman Kalbiye 10 yaşındaydı. Cumhuriyet'in ilan edildiği 1923 yılında okur yazar oranının çok düşük olduğu konusunda genel bir kanı vardır. Cumhuriyet dönemi ilk nüfus sayımı olan 28 Ekim 1927 tarihli Genel Nüfus Sayımı'na (DİE) göre ülkede okuma yazma oranı erkeklerde yüzde 12,9 iken kadınlarda ise yüzde 3,67 idi. Cumhuriyet devrimleri bir bütün olarak okuma yazmayı etkilemiştir. Cumhuriyet'le beraber devletin en çok yatırım yaptığı iki alan eğitim ve sağlık olmuştur. 1 Kasım 1928'de kabul edilen Harf Devrimi ile Türkçeye uygun bir alfabe geliştirilmiş ve herkesin kolayca okuma yazma öğrenmesi olanağı oluşmuştur. 1927'de yüzde 8,61 olan genel okuma yazma oranı 1935'te yaklaşık iki kat artarak yüzde 18,7'ye yükselmiştir (DİE 1927 ve 1935 Genel Nüfus Sayımları). Kalbiye ve kardeşleri Cumhuriyet'in sağladığı olanaklarla eğitimlerini sürdürmeye kararlı idiler. Üç kız kardeş de Vefa Orta Okulu ve Vefa Lisesi'ni bitirdi. Kalbiye İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nü 1939'da bitirdi. Üniversite öğrenciliği sırasında hayatını kazanmak için Üsküdar ve Bakırköy Kız Ortaokullarında öğretmenlik yaptı. Üniversiteden mezuniyetinden sonra Cumhuriyetimizin ilk öğretmenlerinden oldu. *İstatistiklerle Kadın 1927-1990* (DİE) başlıklı yayına göre şu istatistiklere ulaşıyoruz: 1928-1929 akademik yılında kadın öğretmen sayısı ilkokul düzeyinde 4,565, ortaokul düzeyinde 135 ve lise düzeyinde ise ancak 69 idi (meslek ve teknik liseler hariç). Kalbiye'nin lise öğretmeni olduğu yıllarda ise örneğin 1939-1940 akademik yı-

lında kadın öğretmen sayısı ilkokul düzeyinde 5,758, ortaokul düzeyinde 1,346 ve lise düzeyinde ise 370 idi (meslek ve teknik liseler hariç). İşte, Kalbiye bu 370 kadın lise öğretmeni arasında yer alıyordu. İstanbul'da Eyüp Ortaokulu'nda öğretmenliğe başladı. Cumhuriyet herkesin seçme ve seçilme hakkına sahip olduğu, halkın seçimlerde oy kullanarak ülkeyi kimin yöneteceğine karar verdiği demokratik bir yönetim biçimidir. Kalbiye, Cumhuriyet'e candan bağlı idi. Cumhuriyet'in kazanımlarının değerini bilir, bunları öğrencilerine ve çevresine öğretir ve yayardı. Cumhuriyet'in kazanımlarının, özellikle kadınlar için çok önemli olduğuna inanırdı. Türkiye'de kadınlara seçme ve seçilme hakkı birçok Avrupa ülkesinden önce tanınmıştır. Her düzeyde parasız eğitim sayesinde kadınlar toplumsal yaşamda ve iş yaşamında yer edinmişler ve aktif rol oynamışlardır. Toplumda ve hukuk önünde kadın erkek eşitliği sağlanmış, kadınların şahitliği erkeğinki ile aynı olmuştur. Medeni Kanun ile sivil evlilik, tek eşlilik, miras hakkında eşitlik sağlanmıştır. Kalbiye sınıf arkadaşı olan (daha sonra şair ve yazar) Oğuz Tansel ile 1939'da evlendi. Üç çocuğu oldu. Eşi Oğuz Tansel İkinci Dünya Savaşı yıllarında Ağrı Dağı eteklerinde Orkof köyünde askerlik yaparken onun yanında oldu. Bunun için altı aylık bebek oğlu ile İstanbul'dan Erzurum'a üç gün üç gece süren kömür ile çalışan kara tren ile yolculuğu göze almıştır. Daha sonra Eskişehir'deki Çifteler Köy Enstitusü'nde bir yıl geçirdiler Ardından Kalbiye Amasya, Konya ve Ankara'da ortaokul ve liselerde Türkçe, edebiyat ve Fransızca öğretmenlikleri yaptı. En son edebiyat öğretmenliği yaptığı kurum olan Ankara'daki Çankaya Lisesi'nden 36 yıllık hizmetten sonra emekli oldu. Hayatında eş, anne ve öğretmen olmanın yanı sıra mesleğini sürekli kılmanın ve zaman zaman ayrımcılığa maruz kalmanın güçlüklerini yaşadı. Öğrencilerine sevgi ve şefkat ile yaklaştı. Meslek yaşamında ve çevresi ile olan ilişkilerinde iki konuya çok önem verdi: Birincisi, eğitime özellikle kadınların eğitimine verdiği önem idi. İkincisi ise kadınların aydınlanmasına verdiği önem idi. Yaşamı boyunca Atatürk'ün ve Cumhuriyet'in düşünce ve ideallerinin yılmaz savunucusu oldu.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet'in ilanı, Harf Devrimi, kadın öğretmenler, Cumhuriyet'in kazanımları, İstanbul Üniversitesi, İkinci Dünya Savaşı, Ağrı Dağı-Orkof, Ankara*

Women Journalists as Manager in Turkish Printing Press

Mine Özdemir Güneli

Women, who make up half of the total population in Turkey as well as in the world, can work in all professions today thanks to the many fundamental rights and freedoms they have acquired since the foundation of the Republic. However, female labor force participation rate in Turkey is below half of male workers; compared to other countries, it is seen that it is well below the average. With the pandemic, the rate decreased from 34 percent to 26.3 percent. Women are almost nonexistent in executive positions. So much so that women are absent from the administration in many fields such as diplomacy, education, media and engineering, especially in politics, and they encounter invisible barriers called glass ceilings in promotion. Women, who can't focus on personal development for they spend too much time on housework, receive lower wages despite doing the same job as male employees, and are sometimes exposed to mobbing due to sexist practices, can't rise in their duties due to traditional approaches.

In this study, it is examined to what extent the number of female journalists who increase in the reporters and page editors positions in the print media, which is one of the most important publication branches of the media, is reflected in the management levels. For this reason, primarily, statistical data about from the education level of women in Turkey to their employment rates, and the female managerial workforce are shared. In addition, the barriers that women face in their career journeys in the print media, the problems they have experienced during and after the Covid-19 pandemic, and the reasons behind their inability to reach executive positions are presented. In the research part, it has been tried to determine women journalists who are in executive positions such as concessionaire,

executive editor, editorial director, broadcast coordinator, managing editor, editor in chief, regional manager, news service director in the Turkish print media. In this context, the general survey model, one of the quantitative research techniques, was used. The universe of the research consists of national newspapers. In the study, the mastheads covering the last 5 years of 12 newspapers, which were taken as a sample due to they have been published non-stop, were scanned. Among these newspapers are *Akşam*, *Birgün*, *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Hürriyet*, *Milliyet*, *Posta*, *Sabah*, *Sözcü*, *Takvim*, *Türkiye*, *Yeni Şafak*. Due to the fact that the mastheads are in the main newspaper, daily supplements and additional publications published on the weekend weren't included in the analysis. In case of job change, a single day for January and October was determined for each year between the years 2018-2022, and the mastheads published on that date were examined. A situation analysis was made by scanning a total of 120 mastheads. Thus, they who can be promoted from female journalists to managers in the print media are presented in the light of statistical data. Thus, the women journalists who could advance to managerial positions in the print media were presented in the light of statistical data. Although various studies have been carried out on this subject, this study will make significant contributions to the field in terms of containing the most up-to-date data.

Keywords: *Printed media, journalism, woman, woman manager, gender*

Türk Yazılı Basınında Yönetici Olan Kadın Gazeteciler

Mine Özdemir Güneli
Milliyet Gazetesi (Eğitim Editörü)

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de toplam nüfusun yarısını oluşturan kadınlar, Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren edindikleri birçok temel hak ve özgürlükler sayesinde günümüzde her meslek alanında çalışabilmektedirler. Ancak Türkiye'de kadınların iş gücüne katılım oranı, erkek çalışanların yarısının altındadır; diğer ülkelerle kıyaslandığında bu oranın ortalamanın oldukça altında kaldığı görülmektedir. Pandemiyle birlikte oran, yüzde 34'lerden yüzde 26,3'e düşmüştür. Kadınlar, yönetici pozisyonlarda ise yok denecek kadar azdır. Öyle ki siyaset başta olmak üzere diplomasi, eğitim, medya, mühendislik gibi birçok alanda kadınlar, yönetimde yoklar ve görevde yükselmede cam tavan adı verilen görünmez engellerle karşılaşmaktadırlar. Ev işlerine çok fazla zaman harcadığı için kişisel gelişimine ağırlık veremeyen, erkek çalışanlarla aynı işi yapmalarına rağmen daha düşük ücret alan, kimi zaman cinsiyetçi uygulamalar nedeniyle mobbinge maruz kalan kadınlar, geleneksel yaklaşımlar nedeniyle de görevlerinde yükselememektedirler.

Bu çalışmada medyanın önemli yayın kollarından biri olan yazılı basında muhabir ve sayfa editörü kadrolarında artan kadın gazeteci sayısının hangi oranda yönetim kademelerine yansıdığı incelenmektedir. O nedenle öncelikli olarak Türkiye'deki kadınların eğitim durumlarından istihdam oranlarına ve kadın yönetici iş gücüne dair istatiksel veriler paylaşılmaktadır. Ayrıca kadınların yazılı basında kariyer yolculuklarında karşılaştıkları engeller, Covid-19 pandemisi ve sonrasında yaşadıkları sorunlar, yönetici pozisyonlara gelememelerinin arkasında yatan nedenler ortaya konulmaktadır. Araştırma kısmında ise Türk yazılı basınında imtiyaz sahibi,

genel yayın yönetmeni, yayın yönetmeni, yayın koordinatörü, sorumlu yazı işleri müdürü, yazı işleri müdürü, bölge temsilcisi, haber servisi müdürü gibi yönetici pozisyonda yer alan kadın gazeteciler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda nicel araştırma tekniklerinden genel tarama modeline başvurulmuştur. Araştırmanın evreni ulusal gazetelerden oluşmaktadır. Çalışmada aralıksız yayımlanması nedeniyle örneklem olarak alınan 12 gazetenin son 5 yılı kapsayan künyeleri taranmıştır. Bu gazeteler arasında *Akşam*, *Birgün*, *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Hürriyet*, *Milliyet*, *Posta*, *Sabah*, *Sözcü*, *Takvim*, *Türkiye*, *Yeni Şafak* yer almaktadır. Künyelerin ana gazete içinde olması nedeniyle günlük ekler ve hafta sonu çıkan ek yayınlar, incelemeye dâhil edilmemiştir. Görev değişimleri olması ihtimaline karşın 2018-2022 yılları aralığında her yıl için ocak ve ekim aylarına ait tek bir gün belirlenerek, o tarihte yayımlanan künyeler incelenmiştir. Toplam 120 künye taranarak durum analizi yapılmıştır. Böylece yazılı basında yöneticiliğe yükselebilen kadın gazeteciler, istatistiksel veriler ışığında ortaya konulmuştur. Bu konuda çeşitli araştırmalar olmasına rağmen bu çalışma, en güncel verileri barındırması açısından alana önemli katkılar sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: *Yazılı basın, gazetecilik, kadın, kadın yönetici, cinsiyet*

Women in Academia in Turkey: What Has Changed in 100 Years?

Aylin Çakıroğlu Çevik

The education problem of women, which generally points to issues such as "why women should receive education, when to start education, how, how long, by whom, with what kind of information, and with whom", is still a matter of debate today. Approaches to this problem vary according to economic, political, and social conditions. In Turkey, on the other hand, it will not be enough to look only after the proclamation of the nation-state to understand the approaches to women's education. In the Ottoman Empire, the "women's problem" was at the center of the modernization movement that started with the Tanzimat era, and raising the status of women through education was considered the solution. Because of that, until the fall of the empire, various practices were implemented for females' education: opening various schools only for girls (such as vocational schools) at the secondary and high school level, and admission of women to higher education. With the transition from the empire to the nation-state, the problem of women's education that was associated with Westernization, modernization, and progress should be resolved and supported by laws. The fact that women have higher education and a profession (the new image of women) was an important part of the ideology of the period to create the image of "modern Turkey". Therefore, universities would build "a new female identity" for this image to be formed: highly educated and professional women. With the understanding of modernization, women's attainment of higher education also aimed to close the qualified labor gap that emerged after the war, which was based on the idea that educated women with privileges would not be alienated in this process. After graduating, it is seen that highly educated women

return to Turkey by diversifying their areas of expertise through graduate study abroad, and they mostly worked in the fields of natural sciences in academia. This is due to the ideology in the early years that was built on rationality and positivism and encouraged. However, in the following years, the intensity of women in the field of social sciences resulted in some fields being referred to as "women's professions" and "areas suitable for women." It is seen that the number of women in higher education in Turkey, both as students and academics, has increased rapidly over the years, and these rates are above the world average. While this gain is quantitatively significant in terms of gender equality, a deeper look at the numbers reveals that inequalities have continued at the department/faculty level, staff/promotion stage, and decision-maker positions. For example, according to the figures of the Higher Education Council (YÖK) for 2021, only 32.5% of the professors are women. This increase and dispersion over the years indicates the quantitative change of women in academia in 100 years and provides us with important information, but we will need more than quantitative data to fully comprehend the 100-year adventure of women in academia. In this sense, to close this gap that cannot be filled by quantitative data, and to provide a more complete picture for a more holistic assessment, it is important to look at the relationship established with higher education and problems faced by female academics in the first period of the republic (1923-1950) through qualitative methods. Therefore, this study aims to reveal what has changed and/or remained the same based on gender in 100 years by using the documents such as biographies, articles, etc. of women academics in the first years of the republic (1923-1950) in addition to quantitative data. Moreover, re-reading and comparing the period using the concepts of the glass ceiling, home-work balance, and gender segregation underlined by the studies on women academics in recent years will take the understanding of the changes in the academy to another level, as well. As a result, considering the political, economic, and social structures of the periods, it will be tried to understand the change of academia for women's academics in the 100-year period within the framework of Turkey's modernization discussions.

Keywords: *Women academics, change, gender-based issues, quantitative data, document study, Turkey*

Türkiye'de Akademide Kadınlar: 100 Yılda Ne Değişti?

Aylin Çakıroğlu Çevik
TED Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Genel olarak "kadınların neden eğitim alması gerektiği, ne zaman eğitime başlayacakları, nasıl, ne kadar süre, kim tarafından, ne gibi bilgilerle ve kimlerle birlikte eğitilecekleri" gibi konulara işaret eden kadınların eğitim sorunu, günümüzde hâlâ tartışma konusudur. Bu soruna yönelik yaklaşımlar ekonomik, siyasal ve sosyal koşullara göre farklılık göstermektedir. Türkiye'de ise kadınların eğitimine yönelik yaklaşımları anlamak için sadece ulus devletin ilanından sonrasına bakmak yeterli olmayacaktır. Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat dönemi ile başlayan modernleşme hareketinin merkezinde geri kalmışlığın nedeni olarak "kadın sorunu" yer alıyor ve kadınların statüsünü eğitim yoluyla yükseltmek çözüm yolu olarak görülüyordu. Bu nedenle imparatorluğun son dönemlerine kadar kız çocuklarının eğitimine yönelik çeşitli uygulamalar hayata geçirildi: orta ve lise düzeyinde kızlara özel çeşitli okulların (mesleki okullar vd.) açılması, kadınların üniversite eğitimine başlaması gibi. İmparatorluktan ulus devlete geçiş ile birlikte kadınların eğitimi sorununun çözülmesi Batılılaşma, çağdaşlaşma ve ilerleme ile bağdaştırılıyor ve kanunlarla destekleniyordu. Kadınların yükseköğrenimli ve meslek sahibi olması (yeni kadın imajı) ise "modern Türkiye" imajının oluşturulması adına dönemin ideolojik yaklaşımının önemli bir parçası idi. Dolayısıyla üniversiteler, bu imajın oluşması için yeni bir kadın kimliği yaratacaktı: eğitimli ve meslek sahibi kadınlar. Modernleşme anlayışı ile kadınların yükseköğrenime erişimi aynı zamanda savaş sonrası ortaya çıkan nitelikli insan gücü açığını kapatmak amacını da gütmekte ve sınıfsal olarak ayrıcalıklı eğitimli kadınların bu işleyiş içinde yabancılık da çekmeyecekleri düşüncesine dayanmaktaydı. Mezuniyet sonrasında, yüksek eğitimli kadınların, yurt dışında lisansüstü

eğitimi ile uzmanlık alanlarını çeşitlendirerek Türkiye'ye geri döndükleri ve akademide daha çok fen/doğa bilimleri alanlarında çalıştıkları görülmektedir. Bunun nedeni, ilk yıllardaki ideolojik yaklaşımın akılcılık ve pozitivizm üzerine inşa edilmesi ve teşvik edilmesidir. Ancak daha sonraki yıllarda, kadınların sosyal bilimler alanındaki yoğunluğu, bazı disiplinlerin "kadın meslekleri" ve "kadına uygun alanlar" olarak yeniden adlandırılmalarına neden oluşmuştur. Türkiye'de yükseköğrenimdeki hem öğrenci hem de akademisyen olarak kadın sayısının yıllar içinde hızla arttığı ve dünya geneline göre bu oranların ortalamanın üstünde yer aldığı görülmektedir. Nicel olarak bu artış toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemli olmakla birlikte, rakamlara derinlemesine bakıldığında eşitsizliklerin bölüm/fakülte düzeyinde, kadro/yükselme aşamasında ve yönetim kadrolarında devam ettiği anlaşılmaktadır. Örneğin, Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) 2021 yılı rakamlarına göre profesörlerin sadece %32,5'ini kadınlar oluşturuyor. Yıllar içindeki bu artış ve dağılım, 100 yılda kadınların akademideki nicel değişimini gösteriyor ve bize önemli bilgiler sunuyor ancak, kadınların akademideki 100 yıllık serüvenini anlamak için nicel verilerden daha fazlasına ihtiyacımız olacak. Dolayısıyla, kadın akademisyenlerin Cumhuriyet'in ilk dönemi (1923-1950) ve yükseköğrenimle kurduğu ilişkiye ve karşılaştıkları sorunlara nitel yöntemlerle bakmak, nicel verilerden ulaşılamayan bu açığı kapatmak ve daha bütüncül bir değerlendirme yapmak için önem kazanıyor. Bu nedenle, bu çalışmada, nicel verilerin yanında Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki (1923-1950) akademisyen kadınların biyografileri, yazıları vb. belgeleri kullanılarak 100 yıl içinde toplumsal cinsiyete dayalı olarak nelerin değiştiğinin ve/veya aynı kaldığının açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Ayrıca son yıllarda kadın akademisyenler üzerine yapılan çalışmaların altını çizdiği cam tavan, ev-iş dengesi ve cinsiyete dayalı ayrımlaşma kavramları ile dönemi yeniden okumak ve karşılaştırma yapmak da akademideki değişimlerin anlaşılmasını başka bir aşamaya taşıyacaktır. Sonuç olarak, dönemlerin siyasal, ekonomik ve sosyal yapıları dikkate alınarak, Türkiye'nin modernleşme tartışmaları çerçevesinde akademinin kadınlar açısından 100 yıllık süreçteki değişimi anlaşılmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın akademisyenler, değişim, toplumsal cinsiyete dayalı sorunlar, nicel veri, doküman çalışması, Türkiye*

Rough Waters from the University to the Seas: Female Marine Engineers

Ece Erbuğ, Rabia Bilgin

Women, who have struggled to be equal with men in social, cultural, economic and political aspects in many areas of life throughout history, still strive to exist in certain disciplines, professions and related sectors. One of these areas of struggle, engineering, is an area where male dominance is largely built and maintained. Occupations also differ in the context of the roles assigned to women and men by social norms that are acquired in the process of socialization and have a shaping power on individuals. The gendered division of labor puts women in charge of domestic work and care, and men for providing for the household. The reflection of this division of labor in the field of professions is that; it crystallizes within the separation of the female profession and the male profession. Women are considered suitable for occupations that are seen as an extension of their domestic roles and that do not require high physical capacity; whereas men are considered suitable for occupations that coincide with the rational mind of modernity and require physical strength. While engineering, which is identified with so called masculine values such as calculation, rationality and leadership, is described as a "male profession", women's inclusion in this field is only possible in engineering branches where working conditions are relatively "easy". In this context, marine engineering, one of the most important actors of maritime sector that has been male-dominated for centuries, is a primary area where women are not accepted, ignored and professional separation is obvious. Yet until recently, no female students were admitted to the marine engineering departments of universities. Although female employment and visibility in the sector has

increased in recent years, male hegemony continues. Women who choose marine engineering face discrimination due to gender-based prejudices both during their university education and in their working life.

The aim of this study is to reveal the position of female marine engineers in the maritime industry by analyzing the existing literature. For this purpose, the difficulties experienced by marine engineer women both during their university education and during their business life, their experiences of exclusion, the discrimination they have been subjected to, are evaluated through a sociological perspective via secondary sources. Therefore, in addition to the publications of previous researchers, various sources such as the Council of Higher Education (CoHE) statistics, research reports of sectoral organizations such as the International Maritime Organization (IMO) and the Turkish Chamber of Naval Architects and Marine Engineers, newspaper and internet interviews where women told their experiences were scanned. The gender distribution in the Marine Engineering department of the Maritime Faculties, the employment status of graduate women in the sector, the working conditions and the problems they face in their business life were categorized and the strategies of existence in the male-dominated maritime sector were evaluated. As of the date of this summary, the fact that there is no sociological research in the literature that problematizes women engineers in the maritime sector in the context of gender reveals the difference of this study from the previous ones.

Keywords: *Women engineers, marine engineering, female employment, marine, university education, occupational segregation*

Üniversiteden Denizlere Dalgalı Sular: Kadın Gemi Mühendisleri

Ece Erbuğ
Gedik Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Rabia Bilgin
Gedik Üniversitesi (Lisans Öğrencisi)

Tarih boyunca yaşamın pek çok alanında toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasi açıdan erkeklerle eşit olabilmek adına mücadele eden kadınlar, günümüzde hâlâ belli disiplinler, meslekler ve bunlarla ilintili sektörlerde var olabilmek adına çaba göstermektedir. Bu mücadele alanlarından biri olan mühendislik, erkek egemenliğinin büyük ölçüde inşa edildiği ve sürdürüldüğü bir alandır. Toplumsallaşma sürecinde edinilen ve bireyler üzerinde şekillendirici güce sahip olan toplumsal normların kadınlara ve erkeklere biçtiği roller bağlamında, meslekler de farklılaşır. Cinsiyete dayalı iş bölümü, kadınları evin düzeninden ve bakım hizmetlerinden, erkekleriyse evin geçimini sağlamaktan sorumlu tutar. Bu iş bölümünün meslekler alanına yansıması; kadın mesleği ve erkek mesleği ayrışması ile billurlaşır. Kadınlar ev içi rollerinin uzantısı olarak görülen ve yüksek fiziksel kapasite gerektirmeyen mesleklere; erkeklerse, modernitenin rasyonel aklı ile örtüştürülen ve fiziksel güç gerektiren mesleklere uygun görülür. Hesaplama, akılcılık ve liderlik gibi eril kabul edilen değerlerle özdeşleştirilen mühendislik "erkek mesleği" olarak nitelendirilirken, kadınların bu alana dâhil olmaları ancak, çalışma koşullarının nispeten "kolay" görüldüğü mühendislik dallarında mümkün olmaktadır. Bu bağlamda, yüzyıllar boyunca erkek egemen bir sektör olagelmiş denizciliğin en önemli aktörlerinden biri olan gemi mühendisliği de, kadınların kabul

edilmediği, görmezden gelindiği ve mesleki ayrışmanın açık olduğu alanların başında gelmektedir. Zira yakın bir geçmişe kadar üniversitelerin gemi mühendisliği bölümüne kız öğrenci alımı dahi yapılmamıştır. Son yıllarda sektördeki kadın istihdamı ve görünürlüğü artmış olsa da, erkek hegemonyası sürmektedir. Gemi mühendisliğini tercih eden kadınlar gerek üniversite eğitimleri sırasında gerekse çalışma yaşamlarında cinsiyetlerinden kaynaklı ön yargılar dolayısı ile türlü ayrımcılığa uğramaktadır.

Bu çalışmanın amacı, mevcut literatürün analiz edilmesiyle, denizcilik sektöründe kadın gemi mühendislerinin konumunu ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda gemi mühendisi kadınların hem üniversite eğitimleri hem de iş hayatları süresince yaşadıkları zorluklar, dışlanma deneyimleri, uğradıkları ayrımcılık, sosyolojik bir perspektif ile ikincil kaynaklar üzerinden değerlendirilmektir. Bunun için önceki araştırmacıların yayınlarının yanında, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) istatistikleri, Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO) ve Gemi Mühendisleri Odası (GMO) gibi sektörel kuruluşların araştırma raporları ve kadınların deneyimlerini anlattıkları gazete ve internet röportajları gibi çeşitli kaynaklar taranmıştır. Denizcilik fakültelerinin gemi mühendisliği bölümündeki cinsiyet dağılımları, mezun kadınların sektördeki istihdam durumları, çalışma koşulları ve iş yaşamlarında karşılaştıkları problemler kategorize edilmiş ve erkek egemen bir sektör olan denizcilikte varoluş stratejileri değerlendirilmiştir. Bu özetin yazıldığı tarih itibariyle literatürde denizcilik sektöründeki kadın mühendisleri merkeze alarak toplumsal cinsiyet bağlamında sorunsallaştıran sosyolojik bir araştırma olmaması, bu çalışmanın öncekilerden farkını ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: *Kadın mühendisler, gemi mühendisliği, kadın istihdamı, denizcilik, üniversite eğitimi, mesleki ayrışma*

Sümerbank, Labor Relations and Women's Labor: An Oral History Study on Çanakkale Leather Factory

Burcu Saka, Elif S. Mura

This research focuses on the history of the Çanakkale synthetic leather factory - which started its operations within the scope of Sümerbank in 1982 and closed after privatization - with a gender perspective. The history of Sümerbank provides crucial data for understanding the processes of industrialization, social reforms, and nation-building in Turkey. Sümerbank is a part of the industrial policy that emerged as a part of the state's development plan in the 1930s, which probably created the "last organized working class" generations. Sümerbank continued its expansion until the privatization and included factories, businesses, and sales offices established in many cities. Sümerbank factories directly affected urban life by providing significant employment opportunities for women and peculiar social activities within their campuses.

Academic studies on Sümerbank mainly focus on the economic importance of the enterprise, its role in the development of the country, and the formation of a qualified working class (Toprak 1988; Dingiloğlu 2017; Polatoğlu 2021). Additionally, studies focusing on the relationship between national unity and nation-building processes with Sümerbank's goal of dressing the nation, and the local social consequences of the privatizations shed light on the process (Nurol 2007; Himam and Pasin 2011; Himam 2016). Apart from these, studies on the history of individual factories, production processes, and architectural features of campuses and worker houses provide essential data on the operating principles and working relationships of different factories. However, studies providing qualitative data on labor processes at Sümerbank and approaching labor relations

from a gender perspective are limited. Two recent studies in this area, Dilek's (2021) qualitative research and Atasoy's (2021) article in which she presents a labor history perspective that incorporates the gender factor into working relations make valuable contributions. With similar purposes, in this oral history research, we collect qualitative data on working relations, focusing on female employees. Considering working in the Çanakkale artificial leather factory as a field of experience, we focus especially on the factory experiences of women workers. The research is based on written and visual documents about the history of the factory, as well as expert interviews with managers and engineers, and in-depth interviews with ten female employees. The reason we prefer the oral history method is that it allows us to collect the life stories of "ordinary people", men and women the subject of history. In oral history interviews, moments, events, and emotions that the narrator finds important in her history are revealed. Therefore, this method, which is more based on listening, allows one to follow the continuities, change, and conflicting workmanship experiences in factory life and the feeling of being "us". This research, which set out to make the experiences of women workers visible in the light of the original work experience of the past, provides an important data source that will contribute to the women and labor history literature and the current discussions on industrial labor processes.

Kaynakça / Sources

Toprak, Z. (1988). *Sümerbank Holding AŞ.* Creative Yayıncılık, İstanbul.

Polatoğlu, M. G. (2021). "Türkiye'nin Kalkınmasında Sümerbank ve Etkinliği" (1933-1987). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, *37*(104), 261-306.

Dingiloğlu, S. (2018). "The (Re) production of the Industrial Labor Force in Early Republican Turkey: The Case of Sümerbank and Etibank." *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(1), 1-18.

Nurol, B. (2007). *Social consequences of privatization: Sümerbank Ereğli cotton plant case* (Master's thesis, Middle East Technical University).

Himam, D., ve Pasin, B. (2011). "Designing a national uniform (ity): the culture of Sümerbank within the context of the Turkish Nation-State

Project." *Journal of Design History*, *24*(2), 157-170.
Himam, D. (2016). "Sümerbank: Fashion, textiles and the making of a national material culture." *The Journal of Decorative and Propaganda Arts*, *28*, 112-31.
Dilek, D. (2021). *Sosyal Fabrikanın Çalışanları Üzerindeki Etkisi: Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası* (Master's thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
Atasoy, Z. B. (2021). "Gendered Expressions of Labor: The Case of Sümerbank Defterdar Textile Factory (Feshane)." *Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association*, *8*(1), 435-442.

Sümerbank, Çalışma İlişkileri ve Kadın Emeği: Çanakkale Deri Fabrikası Üzerine Bir Sözlü Tarih Çalışması

Burcu Saka
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Elif S. Mura
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Bu araştırma, kadınların işçilik deneyimlerinin özgünlüğünü dikkate alan bir toplumsal cinsiyet perpektifiyle, 1982'de Sümerbank bünyesinde faaliyete başlayan ve özelleştirme sonrasında kapanan Çanakkale sentetik deri fabrikasının tarihine odaklanır. Sümerbank'ın tarihi Türkiye'de sanayileşme, sosyal reformlar ve ulus inşası süreçlerini anlamak için önemli bir veri kaynağıdır. Sümerbank 1930'lu yıllarda devletin kalkınma planının bir parçası olarak ortaya çıkan ve ülkenin birçok farklı şehrinde belki de "son örgütlü işçi sınıfı" kuşaklarını da yaratan sanayi hamlesinin bir parçasıdır. Sümerbank 1987 yılında özelleştirme kapsamına alınana kadar yeni yatırımlarla büyümeye devam eden bir teşebbüs alanı olarak pek çok farklı şehirde kurulmuş fabrika, işletme ve satış ofislerini kapsar. Sümerbank fabrikaları, kadınlara önemli bir istihdam olanağı sağlayarak ve geniş bir alana yayılmış yerleşkeleri, lojmanları, düzenlenmiş sosyal faaliyet alanları ve bu alanda gelişen toplumsal ilişkiler yoluyla açıldıkları bölgelerdeki kentsel yaşamı doğrudan etkiler.

Sümerbank üzerine akademik çalışmalar başat olarak bu teşebbüsün iktisadi önemine, ülke kalkınmasında ve nitelikli bir işçi sınıfının oluşumunda oynadığı role odaklanır (Toprak 1988; Dingiloğlu 2017; Polatoğlu 2021). Literatürde ayrıca Sümerbank'ın ulusu giydirme hedefiyle ulusal birlik ve ulus inşası süreçleri arasındaki ilişkiye ve 1990 sonrası yaşanan

özelleştirmelerin yereldeki sosyal sonuçlarına odaklanan çalışmalar, sürece ışık tutmaktadır (Nurol 2007; Himam ve Pasin 2011; Himam 2016). Bunların yanı sıra, tek tek fabrikaların tarihleri, üretim süreçleri, kampüs ve lojmanların mimari özellikleri üzerine yapılan çalışmalar, farklı fabrikaların işleyiş prensipleri ve çalışma ilişkileri hakkında önemli veriler sunar. Bununla beraber, Sümerbank'taki emek süreçlerine dair nitel veri toplayan ve çalışma ilişkilerine toplumsal cinsiyet perspektifiyle yaklaşan çalışmalar son derece sınırlıdır. Bu alanda yakın tarihli iki araştırma, Dilek'in (2021) nitel araştırması ve Atasoy'un (2021) çalışma ilişkilerine cinsiyet faktörünü dâhil ederek bir emek tarihi perspektifi sunduğu makalesi değerli katkılar sunar. Bu araştırmada benzer saiklerle yola çıkarak, bir yandan kapanmış bir dönemin çalışma ilişkilerine dair sözlü tarih yöntemiyle nitel veri toplamayı, bir yandan da kadın çalışanlara odaklanarak çalışma ilişkilerini toplumsal cinsiyet perspektifiyle incelemeyi hedefliyoruz. Çanakkale suni deri fabrikasında çalışmayı bir deneyim alanı olarak ele alarak özellikle kadın işçilerin fabrika deneyimlerine odaklanıyoruz. Araştırma veri kaynağı olarak, fabrika tarihine dair yazılı ve görsel dokümanların yanı sıra yöneticiler ve mühendisler ile gerçekleştirilen uzman görüşmelerine ve bu fabrikada istihdam edilmiş on kadın çalışan ile sözlü tarih yöntemiyle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelere dayanıyor. Sözlü tarih yöntemini tercih etmemizin sebebi, bu yöntemin "sıradan insanların", kadın ve erkeklerin yaşam öykülerini tarihin konusu haline getirmeye olanak tanımasıdır. Sözlü tarih görüşmelerinde anlatıcının kendi tarihinde önemli bulduğu anlar, olaylar, duygular açığa çıkar. Dolayısıyla daha çok dinlemeye dayalı bu yöntem, fabrika yaşantısındaki sürekliliklerin, değişimin, çekişen işçilik deneyimlerinin ve "biz" olma duygusunun takip edilebilmesi imkânını verir. Geçmişte kalmış özgün çalışma deneyiminin ışığında kadın işçilerin deneyimlerini görünürleştirme amacından yola çıkan bu araştırma, kadın ve emek tarihi literatürü ile emek süreçleri üzerine güncel tartışmalara katkıda bulunacak önemli bir veri kaynağı sağlayacaktır.

Women in Turkish Academia and Gendered Academic Citizenship

Sevil Sümer

In this paper, I will discuss the working conditions and core problems of academic women in Turkey in light of the concept of "Gendered Academic Citizenship". Even though Turkish women historically have a relatively high share among professors, women are still in minority at top managerial positions, certain disciplines and lack power in decision mechanisms. As a Turkish origin sociologist who has been living in Norway since early 1990s, I formerly compared changes in gender relations and family practices in Turkey and Norway (e.g. Sümer 2004). One of the main findings was that Turkish urban women with higher education faced the problem of reconciling their family and work obligations and lacked the support of social policies, such as high quality public day-care. In a following EU project with the title "Gendered Citizenship in Multicultural Europe", we developed a multi-dimensional conceptualization of "citizenship" to analyse women's problems in different life spheres (Halsaa et al. 2012). The concept of "academic citizenship" in this paper stems from this approach. Academic citizenship involves three key components: membership (yielding certain *rights* and *duties*); recognition (yielding *power, voice* and *respect*) and belonging (yielding a sense of *identity, entitlement and 'fitting in'*). This framework enables an analysis the subtle processes and complex practices of inclusion and exclusion, privilege and discrimination and the ideologies that legitimate those practices in the context of academic capitalism (Sümer, O'Connor and Le Feuvre 2020). In this paper, I will present this framework and discuss key factors that limit women's academic citizenship operating at macro, meso- (organisati-

onal) and micro levels. We have developed this framework by reanalysing qualitative data from our former projects in light of recent statistics from European countries (She Figures, EC 2021).

Key words: Academic citizenship; gender; academic institutions; academic capitalism; micro-politics.

References:

Halsaa, B., Roseneil, S. & Sümer, S. (eds.) (2012) *Remaking Citizenship in Multicultural Europe: Women's Movements, Gender and Diversity*, Basingstoke: Palgrave Macmillan. https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137272157_1 DOI: 10.1057/9781137272157

EC (European Commission) (2021) *She Figures 2021*. Luxembourg: EU Publications Office She figures 2021 - Publications Office of the EU (europa.eu)

Sümer, S. (2004) "Family and Gender Practices of Turkish and Norwegian Urban Dual-Earner Couples" in *Sosiologisk Tidsskrift* (Journal of Sociology), Vol.12 (4): 343-367, Oslo: Universitetsforlaget.

Sümer, S., O'Connor, P. & Le Feuvre, N. (2020) "Contours of Gendered Academic Citizenship" Chapter 1, pp.1-36 in *Gendered Academic Citizenship: Issues and Experiences*, Sümer, S. (ed.) Cham: Palgrave Macmillan.

Türkiye'de Akademik Sektörde Çalışan Kadınlar ve "Akademik Yurttaşlık"

Sevil Sümer
Norwegian University of Science and Technology (Prof.)

Bu sunumda «Akademik Yurttaşlık» kavramı ışığında, Türkiye'de akademik sektörde çalışan kadınların çalışma koşulları ve yaşadıkları temel problemleri değerlendireceğim. Tarihsel olarak, Türkiye'de kadın profesörler göreceli yüksek oranlarda katılım gösterseler de, üniversitelerdeki en üst idari pozisyonlarda ve belirli disiplinlerde kadınlar hâlâ azınlıktalar ve karar mekanizmalarında belirleyici değiller. Kadınların akademik hayatta yaşadıkları sorunlar çok boyutlu ve bu sorunların analizi için de çok boyutlu ve kapsayıcı teorik kavramlara ihtiyaç var. Ben 30 yıldır Norveç'te yaşayan bir sosyolog olarak, daha önce Türkiye ve Norveç'i toplumsal cinsiyet rolleri, aile yapıları ve sosyal politikalar bağlamında karşılaştıran çalışmalar yürüttüm (örneğin Sümer 2004). Temel bulgulardan biri aile ve çalışma hayatı sorumluluklarını uyumlu bir şekilde yürütmenin birçok kentli ve üniversite eğitimli kadın için hâlâ temel bir sorun olması ve Türkiye'de bu alandaki sosyal politikaların yetersizliği idi. Kadınların sosyal ve ekonomik yurttaşlık haklarından tam yararlanmaları, yüksek kaliteli, düşük maliyetli ve tam zamanlı çocuk bakım kurumlarının varlığı ile yakından ilişkili. Daha sonra dâhil olduğum "Çok kültürlü Avrupa'da Toplumsal Cinsiyet ve Yurttaşlık: Çağdaş Kadın Hareketlerinin Etkileri" isimli AB projesinde, kadınların politik, sosyal ve ekonomik katılım modellerinin analizi için çok boyutlu bir "yurttaşlık" (citizenship) teorik yaklaşımı gelistirdik (Halsaa, Roseneil and Sümer 2012). Yurttaşlığın sabit bir statü olmadığının; dinamik süreçler ve mücadeleler içerdiğinin ve özel alanla kamusal alanın sürekli bir etkileşim içinde olduğunun altını çizdik. Bu su-

numdaki "akademik yurttaşlık" kavramı bu temele dayanmaktadır. Feminist bir yaklaşımla oluşturduğumuz "akademik yurttaşlık" kavramı üç ana unsur içermektedir: Üyelik (haklar/sorumluluklar), Tanınma (güç/saygı) ve Aidiyet (kimlik/uyum) (Sümer, O'Connor and Le Feuvre 2020). Bu çerçeve, günlük yaşamda kolay farkedilmeyen, ama son derece belirleyici olan, dâhil etme/dışlama; imtiyaz/ayrımcılık süreçlerini ve mikro-politikaları incelememize ve akademik kapitalist sistemde kadınların akademik yurttaşlıklarını sınırlayan faktörleri makro (sistem), mezo (kurumsal), ve mikro düzeylerde incelememize olanak tanıyor. Bu kavramı, Avrupa ülkelerindeki akademik kurumlardan son istatistiki veriler ışığında (*She Figures*, EC 2021) daha önceki projelerimizin bulgularını karşılaştırmalı bir bakışla değerlendirerek oluşturduk.

Anahtar kelimeler: *Akademik Yurttaşlık; Toplumsal Cinsiyet; Akademik kurumlar; Mikro-politikalar; Akademik kapitalizm*.

Women of the Republic in Three Generations

Huriye Göncüoğlu Bodur
Ege Üniversitesi (Dr.)
Konca Yumlu (Prof. Dr.)

This paper is based on stories of 38 women who have told about the previous two generations of women as they see and remember. The women tell about their mothers and grandmothers, their role models who have worked hard to educate their children with the opportunites given to them after the foundation of the Republic.

Women's memories as related in their narratives gives us a chance to think about society's cultural identity through women's individual identity. From the standpoint of women's studies it is important to give women a chance for their voices to be heard therefore this paper is actually an oral history of the Turkish Republic as told by women.

In the sories we can follow wars, migration and poverty during the early years of the Republic. Women were fighting to overcome economic hardship, but they were determined to self-sacrifice in order to educate their children. The individual struggles of these women describing themselves as 'Women of the Republic' as well as their efforts for their children and families give us all strength as a society and even more so for women today.

Keywords: *Women's studies, memory, identity, social memory, social belonging, cultural, identity*

The Place of Women in Architecture in Turkey and in the World

Sinem Tapkı

The subject of "gender" and "gender" in architecture is a new concept in the literature today. It is possible to examine the issue of gender and architecture from different perspectives. First, the relationship between the architectural product and gender patterns can be examined. Secondly, we can focus on the sexual identity of the architect. The relationship between the concepts of architecture and gender is different in different regions, in different geographies, in regions with different cultures and different traditions and customs; It has been shaped by different representation methods and discussed from different perspectives. From here, it is thought that architecture and gender, architecture and women are a wide research area.

With the modernization process, women began to question their place in society and the current situation. The voices of women's movements that exist in the world have been heard in Turkey as well, and they have begun to leave their mark on the professions that women perform. Women have started to work actively in many professions. However, from the architectural profession, although the number of female architects has increased, it is seen that architectural works are mostly transferred by male architects. The reason for this is that even in the modernization process, the values, works and designs that women bring to architecture are not recorded and made visible. This reason itself is a big problem. The other problem is that the architectural profession in Turkey and in the world exists in a male-dominated working environment and field. Despite the increasing participation of women in working life today; There is no mention of equality in the proportions in which women perform and represent the architectural profession.

This study aims to examine the place of women architects in Turkey and in the world and their position in the architectural community. The aim of this study is to define the traces of women in the architectural profession, to determine the place of the 'female gender' in the architectural profession, and to bring women architects to the agenda. For this purpose, a literature review was conducted by examining the works containing the history and theories of architecture, and by searching newspapers and *Arkitekt* architecture magazines. After the archive scanning, the relationship between women and architecture belonging to different periods, the effect of women in architecture and architectural product were examined through the works of women architects.

The process of globalization and modernization, the possibilities of women and their roles in social life, have brought us to a point that questions the relationship between the discipline of women architecture and the relationship between the gender of men and women, as well as the place of women in working life. According to the results of the literature review, it has been observed that there are deficiencies in the relationship between women and architecture, and it has been determined that the designs-structures-productions of women architects are given little space in the literature of World and Turkish architectural history, current architectural archives and news. At this point, the aim of the study is; to bring a new perspective to the space-design-architecture relationship to the works of female architects. In the context of the modernization process, the role of women in the architectural profession, the unique perspectives of women architects in design, the traces of women architects in their buildings are read with this study. The study aims to raise awareness of women architects and their designs and structures, and the contribution of women architects to the modernization process in Turkey in the Republican era. It is very important to increase the work to be done on this subject. This study is a guide for future studies and is open to development in the literature by making different analyzes by other researchers.

Keywords: *Gender, women, architecture, gender and architecture, women and architecture*

Modernleşme Sürecinde Türkiye'de Kadın-Mimarlık Etkileşimi

Sinem Tapkı
Bursa Teknik Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Mimarlıkta "gender", "cinsiyet" konusu günümüzde literatüre yeni geçmiş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsiyet ve mimarlık konusunu farklı açılardan irdelemek söz konusu. İlk olarak mimari ürünün cinsiyet örüntüleriyle olan ilişkisi irdelenebilmektedir. İkinci olarak da mimarın cinsel kimliğine odaklanılabilir. Mimarlık ve cinsiyet kavramları arasındaki ilişki farklı bölgelerde, farklı coğrafyalarda, farklı kültür ve farklı gelenek ve göreneklerin olduğu bölgelerde; farklı temsil yöntemleri ile şekillenmiş, farklı bakış açılarıyla ele alınmıştır. Buradan mimarlık ve cinsiyet, mimarlık ve kadın konularının geniş bir araştırma alanı olduğu düşünülmektedir.

Modernleşme süreci ile kadınlar toplumdaki yerlerini ve mevcut durumu sorgulamaya başlamıştır. Dünyada var olan kadın hareketlerinin sesleri Türkiye'de de duyulmuş ve kadınların icra ettikleri meslek dallarında iz bırakmaya başlamıştır. Birçok meslek dalında aktif olarak kadınlar çalışmaya başlamıştır. Ama mimarlık mesleğinden bakıldığında kadın mimar sayısı artmasına rağmen mimari eserlerin çoğunlukla erkek mimarlar tarafından aktarıldığı görülmektedir. Bunun nedeni modernleşme sürecinde bile kadınların mimarlığa kazandırdıkları değerlerin, yapıtların, tasarımların kayıt altına alınmaması, görünür kılınmamasıdır. Bu neden bile başlı başına büyük bir problem oluşturmaktadır. Diğer problem ise, Türkiye'de ve dünyada mimarlık mesleği erkek egemen bir çalışma ortamında ve alanında var olmaktadır. Günümüzde kadınların çalışma hayatına katılımı artmasına rağmen; kadınların mimarlık mesleğini icra ve

temsil ettikleri oranlarda eşitlik durumundan bahsedilememektedir.

Bu çalışma, Türkiye'de ve dünyada kadın mimarların yerini, mimarlık camiasındaki konumlarını incelemeye yöneliktir. Kadının mimarlık mesleğindeki izlerini tanımlamak, mimarlık mesleğindeki "kadın cinsiyetinin" yerini belirlemek, kadın mimarların gündeme gelmesini sağlamak bu çalışma ile amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda mimarlık tarihi ve teorilerini içeren eserler incelenerek, gazete ve *Arkitekt* mimarlık dergileri araştırılarak literatür taraması yapılmıştır. Yapılan arşiv taramasının ardından farklı dönemlere ait kadın-mimarlık ilişkisi, mimarlık ve mimari üründe kadın etkisi kadın mimarların eserleri üzerinden incelenmiştir.

Küreselleşme ve modernleşme süreci ile kadının sahip olduğu imkânlar ve toplumsal hayattaki rolleri, kadının çalışma hayatındaki yeri kadar, kadın-mimarlık disiplini arasındaki ilişkiyi sorgulayan ve kadın-erkek cinsiyeti arasındaki ilişkinin sorgulanması gereken bir noktaya bizleri getirmiştir. Yapılan literatür taraması sonucuna göre kadın ve mimarlık ilişkisi üzerine eksikliklerin olduğu gözlemlenmiş, dünya ve Türk mimarlık tarihi yazınında, güncel mimarlık arşivlerinde ve haberlerde kadın mimarların tasarımlarına-yapılarına-üretimlerine az yer verildiği saptanmıştır. Bu noktada çalışmanın amacı; mekân-tasarım-mimarlık ilişkisine kadın mimarların eserlerine yeni bir bakış açısı getirmektir. Modernleşme süreci bağlamında kadının mimarlık mesleğindeki rolü, kadın mimarların tasarımdaki özgün bakış açıları, kadın mimarların yapılarındaki izler bu çalışma ile okunmuştur. Çalışma ile kadın mimar ve tasarımlarına-yapılarına yönelik farkındalık yaratmak ve Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde kadın mimarların modernleşme sürecine katkıları ortaya konmuştur. Bu konuda yapılacak çalışmaların artması oldukça önemlidir. Bu çalışma, gelecekteki çalışmalara yol gösterici nitelikte olup, başka araştırmacılar tarafından farklı analizler yapılarak literatürü geliştirmeye açık niteliktedir.

Anahtar kelimeler: *Cinsiyet, kadın, mimarlık, cinsiyet ve mimarlık, kadın ve mimarlık*

Stereotypes Against Women in Management Positions: Women Trying to Exist

Selda Limon
Hande Özdamar Tiğli
Gülden Karakuş

The struggle of women for gender equality continues at management levels. Today, the representation of women in management positions is still quite low, as in previous years. Turkey ranks second from last among 34 countries in Europe in the rate of female managers. According to 2021 data, the rate of women working in middle and senior management positions is 19,3%. According to the World Bank data, it has been determined that the economy in Turkey has grown, employment and women's education levels have increased, and the age of marriage has increased, however, the employment rate of women has not increased and has decreased further in management positions. While women generally work in technical occupations which requires high business skills, their representation in senior management positions is still low. Moreover, it is known that although women have the necessary education and experience to advance in their career goals, generally they are at lower levels and receive less wages. One of the reasons for this situation is stereotypes against women. Stereotypes (stereotypes) are ideas, expectations, ideologies, images in the minds of individuals, thought clichés, and widely shared value judgments that affect the perceptions, behaviors, and expectations of others. In particular, gender stereotypes not only define beliefs about both women and men, but also explain how men and women should/should not be, what issues both genders will be interested in, their interest in politics, their work performance, their education, their social relations, and their attitu-

des. includes regulatory elements. The gender of the individual sometimes takes precedence over personal characteristics and causes the group to which he belongs to be perceived within the framework of the attributes, behavior patterns, and social norms. Gender stereotypes position women in the private sphere (household chores, family care, etc.) while positioning men in the public sphere. This situation causes women to remain in a weaker position compared to men in terms of economic, political, and social power, even though they make up more than half of the world, and they are exposed to situations such as glass ceiling syndrome, discrimination, and nepotism in the group. From this point of view, the study aims to discuss stereotypes towards women working at management levels. It is a compilation study to contribute to the literature by considering the stereotypes towards women managers in Turkey and different countries.

Keywords: *Stereotypes, gender stereotypes, gender roles, prejudice, glass ceiling syndrome, female manager*

Yönetim Pozisyonlarındaki Kadınlara Yönelik Kalıp Yargılar: Varolmaya Çalışan Kadın

Selda Limon
Süleyman Demirel Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Hande Özdamar Tiğli
Süleyman Demirel Üniversitesi (Öğr. Üyesi)

Gülden Karakuş
Süleyman Demirel Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Kadınların cinsiyet eşitliği için verdiği mücadele yönetim kademelerinde de devam etmektedir. Günümüzde kadınların yönetim pozisyonlarında temsil edilme oranları geçmiş yıllarda olduğu gibi hâlâ oldukça düşüktür. Türkiye, kadın yönetici oranında Avrupa'da 34 ülke içinde sondan ikinci sırada yer almaktadır. 2021 yılının verilerine göre kadınların orta ve üst düzey yönetim pozisyonlarında çalışma oranı %19,3'tür. Dünya Bankası verilerine göre Türkiye'de ekonominin büyümesine, istihdamın, kadınların eğitim seviyelerinin artmasına, evlilik yaşının artmasına rağmen kadınların istihdam oranlarının artmadığı, yönetim pozisyonlarında bulunma oranlarının daha da düştüğü tespit edilmiştir. Kadınların genellikle yüksek beceri gerektiren teknik mesleklerde çalışırken üst düzey yöneticilik gibi pozisyonlardaki temsilleri yeterli değildir. Üstelik kadınların kariyer hedeflerinde ilerlemek için gerekli eğitimi almalarına ve tecrübeye sahip olmalarına rağmen alt kademelerde oldukları, daha az ücret aldıkları bilinmektedir. Bu durumun nedenlerinden biri kadına yönelik kalıp yargılardır. Kalıp yargılar (stereotipler), insanlara ait ve insanın karar vermesinde etkili biçimlenmiş fikirler, beklentiler, ideolojiler,

bireylerin kafasındaki resimler, düşünce klişeleri, yaygın olarak paylaşılan, başkalarının algılarını, davranış ve beklentilerini etkileyen değer yargılarıdır. Özellikle cinsiyete yönelik kalıp yargılar hem kadınlara hem de erkeklere ilişkin inancı tanımlamakla kalmayıp aynı zamanda erkeklerin ve kadınların nasıl olması/olmaması gerektiğine, her iki cinsiyetin ne gibi konularla ilgileneceklerine, siyasete ilgilerine, çalışma performanslarına, eğitimlerine, sosyal ilişkilerine, tutumlarına kadar birçok konuyu etkileyen açıklayıcı ve kuralcı unsurları da içermektedir. Bireyin cinsiyeti bazen kişisel özelliklerinin önüne geçerek, mensubu olduğu gruba atfedilen nitelikler, davranış kalıpları ve toplumsal normlar çerçevesinde algılanmasına neden olmaktadır. Cinsiyete yönelik kalıp yargılar kadınları özel alanda (ev işleri, aile bakımı vb.) konumlandırırken, erkekleri kamusal alanda konumlandırmaktadır. Bu durum, dünyanın yarısından fazlasını oluştursalar da kadınların ekonomik, politik ve sosyal güç açısından erkeklere göre zayıf bir konumda kalmalarına, cam tavan sendromuna, ayrımcılık, grup içi kayırmacılık gibi durumlara maruz kalmalarına neden olmaktadır. Bu noktadan hareketle yönetim kademelerinde çalışan kadınlara yönelik kalıp yargıları sunmak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Türkiye ve farklı ülkelerdeki kadın yöneticilere yönelik kalıp yargılar göz önünde bulundurularak literatüre katkı sağlayacak olmasıyla derleme bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: *Kalıp yargılar (stereotipler), cinsiyet kalıp yargıları, toplumsal cinsiyet rolleri, ön yargı, cam tavan sendromu, kadın yönetici*

Sincerity of Universities in Gender Equality Plans

Selda Limon
Hande Özdamar Tiğli
Gülden Karakuş

The presence of women in academia and their contributions to science emerge as an important research topic in the world and in Turkey, especially after the 1990s. These studies, which proceed as a part of studies examining women's participation in public life and working life, have addressed gender equality in academia. Although the first studies to determine the dimensions of gender inequality in academia in Europe date back to the 1990s, it started with health and natural sciences and continued with humanities and social sciences. The process supported by the Council of Europe with new policies and targets was supported in a qualitative framework far from a quantitative point of view, and spread outside Europe in a short time, bringing gender mainstreaming to the agenda. Although the gender mainstreaming policy prevailing in academia is gender neutral policies that do not discriminate against any gender, the process affects women and men differently. It has been underlined recently that mainstreaming in science is not just about numbers, but the need to transform professional practices and accompanying mentality patterns that are intertwined with social practices.

In Turkey, these initiatives started in the 2000s and awareness raising activities on gender equality started in universities. In 2015, the Gender Attitude Document, which HEI in Turkey sent to universities, was transmitted to all rectors, enabling universities to take an active role in this regard. However, the suspension of this attitude document in 2019 negatively affected the process, and it is obvious that there are universities

that continue to prepare a Gender Equality report. These reports, which are prepared with the motivation to reach international funding sources and/or to rank the university higher in various international indexes, raise questions about how much awareness these reports create or whether they create a new policy in the light of realistic data. In this paper, the sincerity of universities on gender equality has been tried to be discussed. Meetings will be held with the responsible units of the 10 universities that prepared the Gender Plan, and their contribution to the process and policy documents on gender equality problems in academia will be examined and the impact of this report on universities will be tried to be measured.

Keywords: *Gender mainstreaming, woman academicians, gender reports*

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planlarında Üniversitelerin Samimiyeti

Selda Limon
Süleyman Demirel Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Hande Özdamar Tiğli
Süleyman Demirel Üniversitesi (Öğr. Üyesi)

Gülden Karakuş
Süleyman Demirel Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Akademide kadınların varlığı ve bilime katkıları dünyada ve Türkiye'de özellikle 1990'lı yıllardan sonra önemli bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadının kamusal hayata ve çalışma hayatına katılımının incelendiği çalışmaların bir parçası olarak ilerleyen bu çalışmalar akademideki toplumsal cinsiyet eşitliğini ele almıştır. Avrupa'da akademideki cinsiyet eşitsizliğinin boyutlarını saptamaya yönelik ilk çalışmalar 1990'lara değin uzanmakla birlikte sağlık ve doğa bilimleri ile başlamış, beşerî ve sosyal bilimler ile devam etmiştir. Avrupa Konseyi'nin yeni politikalar ve hedefler ile desteklediği süreç, niceliksel bakış açısından uzak niteliksel bir çerçevede desteklenerek kısa sürede Avrupa dışına da yayılmış, toplumsal cinsiyet ana akımlaştırmasını gündeme getirmiştir. Akademide hâkim olan toplumsal cinsiyet ana akımlaştırması politikası herhangi bir cinsi ayrıcalıklandırmayan cinsiyet yansız politikalar olarak yer alsa da süreç kadınları ve erkekleri farklı etkilemektedir. Bilim alanında ana akımlaştırmanın sadece sayılarla ilgili bir mesele olmadığı, toplumsal pratiklerle iç içe geçmiş mesleki pratikleri ve onlara eşlik eden zihniyet kalıplarını dönüştürmek gereği son zamanlarda altı yoğun çizilen bir konudur.

Türkiye'de bu girişimler 2000'li yıllarda başlamış ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin farkındalık yükseltme çalışmaları üniversitelerde başlamıştır. 2015 yılında YÖK'ün üniversitelere gönderdiği Toplumsal Cinsiyet Tutum Belgesi'ni tüm rektörlüklere iletmesi bu konuda üniversitelerin aktif bir rol almasını sağlamıştı. Ancak bu tutum belgesinin 2019 yılında durdurulmasının süreci olumsuz etkilemesinin yanında Toplumsal Cinsiyet Eşitlik Raporu hazırlamaya devam eden üniversitelerin varlığı ortadadır. Uluslararası fon kaynaklarına ulaşma ve /veya çeşitli uluslararası endekslerde üniversiteyi üst sıralara çıkarma motivasyonları ile hazırlanan bu raporların ne denli farkındalık oluşturduğu ya da gerçekçi veriler ışığında yeni bir politika oluşturup oluşturmadığı akıllarda soru işaretlerini doğurmaktadır. Bu bildiride üniversitelerin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair samimiyetleri ele alınmaya çalışılmıştır. Toplumsal Cinsiyet Planı hazırlayan 10 üniversitenin sorumlu birimleri ile görüşmeler yapılarak sürece olan katkıları, akademideki cinsiyet eşitliğine dair sorunlara yönelik politika belgeleri incelenerek bu raporun üniversitelerdeki etkisi ölçülmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyet ana akımlaştırma, kadın akademisyenler, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Raporu*

Quantifying the High Demand from Women Educators Towards Learning and Applying Contemporary Education Methods in Turkey and Review of the Reasons and Motivation Behind it

Funda Salda Taşo

Goal

The review of quantitative distribution and the qualitative examination of the desire to learn and apply contemporary education models, in the example of P4C (philosophy for children/communities) methodology. If the reason why female educators are more interested in in-service trainings compared to their male colleagues is known, attention can be drawn to the point of equal opportunity and the concept of gender.

Importance

Determining the perspectives of women educators in our country on contemporary education models and their motivation and desire to pursue them, and determining what needs to be done to create appropriate environments and conditions for the acquisition of new and contemporary education methods.

Method

This study has been conducted based on the feedback of 113 participants of P4C Akademi's education program spanning 18 months. The survey was prepared with questions such as:

How did you find out about this program?

Why did you receive this training?

Did you pay for the program your self or was it paid by your organization?

If you have children, who took care of them during the program?

Did your family or organization support you in taking this program?

Did your organization ask you to take the training, or did you want to yourself?

Summary

According to the data announced by the Ministry of National Education of Turkey in March of 2022, 423,354 of the 993,669 teachers working in our country are male with 43 percent and 570,315 of them are female with 57 percent. Contrary to this, on this study out of the 113 educators that participated to learn about the contemporary education model of P4C education method, 5 were men and 108 were women. While this study shows that women are more progressive, more interested in philosophy and in learning, they may feel that they have to be more well-equipped to find a new job or rise in their organization. Because with equivalent resumes, women may not be selected over their male counterparts due to maternity leave, breast-feeding leave and domestic work. Due to this, they try to make their resumes more equipped by following new education models. This exhaustes them both mentally and financially. While some organization may cover the cost of such trainings, most of them dont and the participant is forced to pay their own fees.

In order to examine the reason for this situation, which was determined to be 4.4 percent proportionally, the following conclusions were reached as a result of the feedback we received from the participants and my observations and experience during the training process.

Women are open to new education models.

Women are open to critical thinking.

They believe that in order to apply an education models' principles, they have to get the appropriate training for it.

At the end of the study, things that women educators need to do to

facilitate the appropriate environment and conditions to acquire contemporary educational methods is listed.

The Republic paved the way for education for women, and in these 100 years, women have continued to develop and improve themselves, expanding this path opened to them in the field of education and touching children, youth and adults. Being victimized and left behind throughout history, women have been pioneers in modernizing, creating egalitarian and democratic spaces in the field of education and training in our country with the Republic.

Keywords: *Gender, gender equality, equal opportunity, domestic responsibility, new education models, philosophy*

Türkiye'de Çağdaş Eğitim Metotlarını Öğrenmek ve Uygulamak İçin Gösterilen İsteğin Kadın Eğitimcilerde Çok Yüksek Olmasının Niceliksel Olarak Saptanması ve Bunun Sebep ve Motivasyonunun İncelenmesi

Funda Salda Taşo
Akademi Kurucusu (P4C Eğitim Uzmanı)

Amaç

Çağdaş eğitim modellerini öğrenme ve uygulama isteğinin, P4C (Philosophy for chidren/communities) metodolojisi örneği temelinde cinsiyetler arasındaki niceliksel dağılımın niteliksel olarak irdelenmesi. Kadın eğitimcilerin hizmet içi eğitimlere erkek meslektaşlarından daha çok ilgi duymalarının sebebi bilinirse fırsat eşitliği noktasına ve toplumsal cinsiyet kavramına dikkat çekilebilir.

Önem

Ülkemizde eğitimci kadınların çağdaş eğitim modellerine bakış açılarının ve bunu kazanma istek ve motivasyonlarının belirlenerek, yeni ve çağdaş eğitim metotlarını edinebilmek için uygun ortam ve koşulların oluşturulması için yapılması gerekenlerin belirlenmesi.

Yöntem

Bu çalışma P4C Akademi'nin 18 aylık bir zaman diliminde eğitimlere katılarak bu metodolojiyi öğrenmek isteyen 113 kişinin geri bildirimleri baz alınarak hazırlanmıştır. Şu tip anket soruları hazırlandı:

Bu eğitime nasıl ulaştınız?

Neden bu eğitimi aldınız?

Eğitim ücretini kendiniz mi karşıladınız, kurumunuz mu karşıladı?

Çocuğunuz varsa, eğitim süresince çocuğunuz ile kim ilgilendi?

Aileniz ya da kurumunuz bu eğitimi alabilmeniz için sizi destekledi mi?

Bu eğitimi almanızı kurumunuz mu istedi, siz mi istediniz?

Özet

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2022 yılı Mart ayında açıkladığı verilere göre ülkemizde görev yapan 993.669 öğretmenin yüzde 43'lük oran ile 423.354'ü erkek, yüzde 57'lik oran ile 570.315'i kadın. Buna karşılık yaptığım çalışmada çağdaş eğitim metotlarından P4C eğitim modelini öğrenmek için eğitim alan 113 eğitimcinin 5'i erkek, 108'i kadın. Bu araştırma kadınları daha yenilikçi, felsefeye ve öğrenmeye daha meraklı gösterse de, arka planda yükselebilmek ya da yeni bir iş bulabilmek için kendilerini daha donanımlı olmak zorunda hissediyorlar. Çünkü birbirine denk özgeçmişlerde, kadınlar erkek meslektaşlarına göre doğum izni, süt izni ve ev içi sorumluluklarından dolayı tercih edilmeyebiliyorlar. Bu yüzden yeni eğitim modellerini takip ederek, özgeçmişlerinin daha dolu olması için çalışıyorlar. Bu onları hem maddi, hem de manevi açıdan yoruyor. Bazı kurumlar bu tip eğitimlerin ücretlerini karşılasa da pek çok kurum maalesef eğitim ücretini karşılamıyor ve katılımcı kendi ücretini kendi ödemek zorunda kalıyor.

Oransal olarak yüzde 4,4 olarak tespit edilen bu durumun sebebini irdelemek için katılımcılardan aldığımız geri bildirimler, eğitim sürecindeki gözlem ve deneyimlerim sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşıldı:

- Kadınlar yeni eğitim modellerine açıklar.
- Eleştirel düşünceye açıklar.
- Bir eğitim metodunu doğru uygulayabilmek için önce bunun doğru eğitimini almaları gerektiğine inanıyorlar.

Çalışmanın sonunda kadın eğitimcilerin, çağdaş eğitim metotlarını edinebilmek için uygun ortam ve koşulların kolaylaştırılması için yapılması gerekenler de sıralanmıştır.

Cumhuriyet, kadınlara eğitimin yolunu açtı ve kadınlar da bu 100 yıl içinde kendilerini geliştirerek ve sürekli geliştirmeye devam ederek kendilerine açılan bu yolu eğitim alanında genişletip çocuklara, gençlere, yetişkinlere dokunmaya devam ediyorlar. Tarih boyunca mağdur edilen, geri bırakılan kadınlar Cumhuriyet ile eğitim öğretim alanında ülkemizde eşitlikçi, demokratik alanlar yaratılmasında, eğitim ve öğretim alanının çağdaşlaşmasında öncülük ediyorlar.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, fırsat eşitliği, ev içi sorumluluk, yeni eğitim modelleri, felsefe*

The First Female Architects of the Republic: Leman Cevad Tomsu - Münevver Belen Gözeler and People's House Buildings

Esra Koç
Hande Nur Güleçoğlu
Nuran Irapoğlu

While the Early Republican Period paved the way for the formation of a new identity with a radical regime change, it was also a period in which modernization studies were started in social, cultural, political, economic, and social patterns. While the proclamation of the Republic changed the form of government, on the one hand, it brought new searches for the representation of power on the other hand. Community centers are the physical reflections of modernization efforts; It is seen that change and transformation, which can be read in the political, social, and social context, are essential representatives.

People's Houses hosted various trainings: exhibition and museum studies, social activities such as theater and performing arts, concerts and sports, tinkering, sewing and embroidery, handicraft training (craft training) studies, and literacy training. Along with these trainings, there were spaces that allowed public gatherings such as squares and/or gardens. Thus, people's houses played a leading role in meeting the scientific and artistic needs of the people, as well as creating interpersonal social and cultural organization.

In this study, it is aimed to make an evaluation on "People's Houses", one of the first projects of Leman Tomsu and Münevver Belen, the first female architects of the Early Republican Period. Tomsu has carried out project competitions on restoration of foundation works, municipal works

and urbanization problems. In addition, she has a very privileged place as she is the first female architect to represent the architectural profession in the field of education. Belen, the second architect, became one of the architectural actors of the period with her duties at the state level as well as the people's house projects she realized with Tomsu. The common point of Tomsu and Belen, who are important representatives of the Republican period, is the people's houses. Accordingly, the scope of this study is Kocaeli - Karamürsel Community Center (1936), Bolu - Gerede Community Center (1937), and Kayseri Community Center (1938) buildings designed by Tomsu and Belen, one of the most important representatives of the achievements of the Republic. The aforementioned people's houses are of great importance as they are the first architectural projects of republican women, as well as being the symbolic structures of the republican ideology shaped by the understanding of national identity. Therefore, this study is aimed to reveal the design/construction processes of these community centers, which came to the fore as the representative structures of the period, and their current situation. In line with the purpose of the study, the locations of the buildings, their functions, spatial organizations, usage patterns, and their current status will be traced.

Keywords: *Early Republican Period, Leman Cevad Tomsu, Münevver Belen Gözeler, People's Houses buildings, Karamürsel People's House, Gerede People's House, Kayseri People's House*

Cumhuriyetin İlk Kadın Mimarları: Leman Cevad Tomsu, Münevver Belen Gözeler ve Halkevi Projeleri

Esra Koç
Karadeniz Teknik Üniversitesi (Arş. Gör.)

Hande Nur Güleçoğlu
İstanbul Teknik Üniversitesi (Arş. Gör.)

Nuran Irapoğlu
İstanbul Teknik Üniversitesi (Arş. Gör.)

Erken Cumhuriyet dönemi başta köklü bir rejim değişikliği ile yeni bir kimlik oluşumunun yolunu açarken, aynı zamanda sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik ve toplumsal örüntülerde modernleşme çalışmalarının başladığı bir dönem olmuştur. Cumhuriyet'in ilanı bir yandan yönetim biçimini değiştirirken diğer yandan iktidarın temsili için yeni arayışları getirmiştir. Modernleşme çalışmalarının fiziksel yansımaları olan Halkevlerinin; siyasal, toplumsal, sosyal bağlamda okunabilen değişim ve dönüşümün önemli birer temsilcisi olduğu görülmektedir.

Halkevleri çeşitli eğitimlere ev sahipliği yapmıştır: sergi ve müze çalışmaları, tiyatro ve gösteri sanatları, konserler ve spor gibi sosyal faaliyetler, tamircilik, dikiş-nakış işleri, el sanatları eğitim çalışmaları (zanaat eğitimleri) ve okuma yazma eğitimleri. Bu eğitimlerle birlikte meydan ve/veya bahçe gibi kamusal toplanmaya imkân veren mekânları oluşturmuştur. Böylece Halkevleri, halkın bilim ve sanat ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra bireyler arası sosyal ve kültürel örgütlenmenin yaratılmasında da öncü bir rol üstlenmiştir.

Bu çalışmada erken Cumhuriyet döneminin ilk kadın mimarları Le-

man Tomsu ile Münevver Belen'in ilk projelerinden olan "Halkevleri" üzerinden bir değerlendirme yapılması hedeflenmektedir. Tomsu, proje yarışmaları, vakıf eserlerinin restorasyonu, belediyecilik çalışmaları ve şehirleşme sorunları üzerine gerçekleştirdiği etütlerine ek olarak eğitim alanında mimarlık mesleğini temsil eden ilk kadın mimar olması hasebiyle oldukça ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bir diğer mimar Belen ise Tomsu ile gerçekleştirdiği Halkevi projelerinin yanı sıra devlet kademelerindeki görevleri ile dönemin mimarlık ortamının aktörlerinden biri olmuştur. Cumhuriyet döneminin önemli temsilcilerinden Tomsu ve Belen'in buluşma noktası Halkevleridir. Bu doğrultuda çalışmanın odak noktaları Cumhuriyet'in kazanımlarının en önemli temsilcilerinden Tomsu ve Belen'in birlikte tasarladıkları Kocaeli-Karamürsel Halkevi (1936), Bolu-Gerede Halkevi (1937) ve Kayseri Halkevi (1938) binalarıdır. Bahsi geçen Halkevleri ulus kimlik anlayışıyla şekillendirilen Cumhuriyet ideolojisinin sembolik yapıları olmalarının yanı sıra Cumhuriyet kadınlarının ilk mimari projelerinden olmaları nedeniyle de büyük öneme sahiptir. Dolayısıyla bu çalışmada, dönemin temsil yapıları olarak ön plana çıkan bu Halkevlerinin inşa süreçlerini ve günümüzdeki mevcut durumlarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda yapıların konumları, işlevleri, mekânsal organizasyonları, kullanım biçimleriyle beraber günümüzdeki mevcut durumlarının izi sürülecektir.

Anahtar kelimeler: *Erken Cumhuriyet dönemi, Leman Cevad Tomsu, Münevver Belen Gözeler, Halkevi binaları, Karamürsel Halkevi, Gerede Halkevi, Kayseri Halkevi*

Turkey's First Women's National Basketball Team Short-Lived Adventure (1964-1967)

Birsen Talay Keşoğlu
Ezgi Duyfem Kırılmaz

This study aims to examine the lives of the women national basketball players who represented the Republic of Turkey abroad for the first time in 1964, the socio-economic backgrounds they came from, their experiences in sports and basketball, their families' view of sports and the problems they faced, and to reveal the difficulties experienced by women athletes at that time and the society's view of women athletes through the aforementioned women basketball players. The introduction of women to basketball in Turkey took place at the end of the 1950s in girls' schools and colleges in Istanbul, Ankara and Izmir. The Women's Turkish Championship, organized for the first time in 1959, was centered in Ankara and was structured on an academy basis. The basketball team included students from the Gazi Institute of Education, Kolejliler, METU, İÜSBK and other clubs and high schools. The Gazi Institute of Education women's team became the first women's team to win the Turkish championship. The first national team activities of women basketball players begin during Faik Gökay's tenure as President of the Federation. The first Women's National Basketball Team played its first game against West Germany in Munich on September 12, 1964. Emel Sayın (Captain), Emen Engün, Ferhan Atlı, Alev Adıson, Meryem Yenigün, Sahire Kolcu, Meral Ülkümen and Ayşe Ülkümen became the first women basketball players to wear the national jersey in the match, which they lost 2-0. The fact that they lost with a score of 43-48 can be considered a great success for the women who played in an international match for the first time. The Women's National Basketball

Team played only seven matches between 1964 and 1967, losing six of them and winning one. In 1967, following Faik Gökay's resignation as the President of the Federation, women's basketball activities at the national team level were suspended. For twenty years between 1967 and 1987, there were no national team activities for women. The reasons and facts that led to this dramatic end will also be presented.

This study examines whether there was a difference between being a male or female player in basketball in Turkey in the 1960s, and if so, what kind of problems female players faced and whether society's view of athletes changed according to gender. These examinations and analyses were conducted through interviews with female basketball players of the period and executives in the sports community using the oral history method. Apart from the oral history method, photographs obtained from the athletes during the interviews and the press of the period were also analyzed. During this analysis, the language of newspaper articles about women's basketball and men's basketball was also analyzed.

Keywords: *Basketball, sports and women, first women's national basketball team, masculine language, 1960s*

Türkiye'nin İlk Kadın Basketbol Millî Takımının Kısa Süren Macerası (1964-1967)

Birsen Talay Keşoğlu
Beykoz Üniversitesi (Prof. Dr.)

Ezgi Duyfem Kırılmaz
Basketbol Antrenörü

Bu çalışmada, 1964 yılında, Türkiye Cumhuriyeti'ni yurt dışında ilk kez temsil eden kadın millî basketbolcuların hayatlarını, hangi sosyoekonomik yapıdan geldiklerini, spor ve basketbol deneyimlerini, ailelerinin spora bakışını ve yaşadıkları sorunları incelemek; bahsi geçen kadın basketbolcular üzerinden o dönemdeki kadın sporcuların yaşadığı zorlukları ve toplumun kadın sporculara bakışını gözler önüne sermek amaçlanmıştır. Türkiye'de kadınların basketbolla tanışması 1950'li yılların sonunda İstanbul, Ankara ve İzmir'deki kız okulları ve yüksek okullarında gerçekleşmiştir. İlk kez 1959 yılında düzenlenen Kadınlar Türkiye Şampiyonası'nda ağırlık Ankara'daydı ve akademi temelli olarak yapılandırılmıştı. Basketbol takımına Gazi Eğitim Enstitüsü, Kolejliler, ODTÜ ve İÜSBK gibi okulların oluşturduğu bu kulüplerden ve liselerden de öğrenciler dâhil edilmişti. Gazi Eğitim Enstitüsü kadın takımı ilk Türkiye şampiyonu olan kadın takımı ünvanını almıştır. Kadın basketbolcuların ilk millî takım faaliyetleri Faik Gökay'ın Federasyon Başkanı olarak görev yaptığı dönemde başlamıştır. İlk kadın millî basketbol takımı, ilk maçını 12 Eylül 1964'te Münih'te Batı Almanya'ya karşı oynadı. Emel Sayın (Kaptan), Emen Engün, Ferhan Atlı, Alev Adıson, Meryem Yenigün, Sahire Kolcu, Meral Ülkümen ve Ayşe Ülkümen, 2-0 mağlup oldukları maçta millî formayı giyen ilk kadın basketbolcular oldular. 43-48'lik bir skor ile kaybetmeleri de ilk

kez uluslararası bir maç yapan kadınlar için oldukça büyük bir başarı sayılabilir. 1964-1967 yılları arasında sadece yedi karşılaşma yapabilen kadın millî basketbol takımı bu maçlardan altısını kaybetmiş, birini kazanmıştır. 1967 yılında Faik Gökay'ın Federasyon Başkanlığı görevinden ayrılmasının ardından kadın basketbolunda millî takımlar düzeyinde çalışmalar durdurulmuştur. 1967-1987 arasında yirmi yıl kadınların hiçbir millî takım faaliyeti olmamıştır. Bu dramatik sonu hazırlayan nedenler ve olgular da aktarılacaktır.

Bu çalışma ile birlikte, 1960'lı yıllarda Türkiye'de basketbolda kadın veya erkek oyuncu olmanın bir farklılık oluşturup oluşturmadığı, eğer oluşturuyorsa, kadın oyuncuların ne gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıkları ve toplumun sporculara bakışının cinsiyete göre değişip değişmediği incelenmiştir. Bu inceleme ve analizler sözlü tarih yöntemiyle, dönemin kadın basketbolcuları ve spor camiasında yer alan yöneticiler ile mülakatlar yoluyla elde edilmeye çalışılmıştır. Sözlü tarih yönteminin dışında, mülakatlar sırasında sporculardan elde edilen fotoğraflar ve dönemin basını da incelenmiştir. Bu inceleme sırasında kadın basketbolu ve erkek basketbolu ile ilgili gazete haberlerinin dili de analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Basketbol, spor ve kadın, ilk kadın basketbol millî takımı, eril dil, 1960'lar*

The Contributions of Girls Technical School Graduates from its Visual and Written Archives to the Image of Modern Women in Anatolia

Ayşin Şişman

The founding of Dârülmuallimât (Istanbul Girls' Teachers' School) in 1870, which is referred to as "an institution that tries to raise enlightened women for the country", is an important beginning in the Ottoman society that modernized through education. Especially with the reforms in the field of women's education during the Second Constitution Era helped Dârülmuallimât to have graduates and these graduates having many women educate themselves, brings forth the discussion of the process of bringing women to an active position in society with a modern understanding. The fact that women went to university for the first time is one of the positive developments of this period. Teachers trained in Darülmuallimât and schools in Anatolia increased the visibility of women in their professional and social life. After the proclamation of the Republic, the social impressions of women teachers, who are the symbols of gender equality and modernization, continued to contribute to both the changing roles of women and the modernization of society.

In the 1924-1925 academic year, the names of the 6 women's teacher schools in Istanbul and Anatolia were changed to "Girl Teacher's School". The contributions of the experts invited from abroad and the students sent to Europe between 1927-1938 to specialize in teacher education are indisputable, but not sufficient. Especially in vocational and technical education, a very serious shortage of teachers is an important deficit of the newly established country. For this reason, in the 1934-1935 academic year, Girls' Ertik (vocational) Teachers' School was opened in Ankara in

order to train workshop and vocational course teachers for girls' institutes and girls' evening art schools. The name of the school was changed to Girls' Vocational Teachers' School in 1938-1939, Technical Teachers' School for Girls (KTÖO for short) in 1947-1948, and Technical Higher Teachers' School for Girls (KTYÖO for short) in 1961-1962.

In this study, it will be tried to obtain information about the process of implementing and adopting revolutions in Anatolia, and in particular the processes of change that women went through, by the examination of the personal archives of female teachers who became the symbol of the Republic and who graduated from KTÖO and KTYÖO. The limited information on the subject from written sources provides a better understanding of the importance of personal archives over the years. The source material of the research consists of the visual data (diploma, printed educational materials, photographs, posters and etc.) of the teachers and administrators who graduated from KTÖO and KTYÖO schools, and the written archives created by the memories, annuals and diaries. Sub-titles of the study will be revealed by these supporting data with the available resources on the subject.

Gülsün Parlar (Prof. Dr. D.T. 1940), Fatma Bayraktar (Dr. D.T. 1949), Adile Gün, Necla Sadık, Emel Taylan, Edibe Bölme, Ülkü Ekmekçi and Halime Pehlivan who started their primary education in İsmet Paşa Girls' Institute building, one of the symbol schools of women's vocational and technical education, agreed to take part in the study with their personal archives in the preliminary interviews. In this study, the social life of the capital of Turkey, Ankara during their student years in the late 1950s, the socio-cultural conditions of Anatolian cities, where they worked as a director, assistant director and workshop chief in Girls' Institutes after graduation, the public's interest in girls' institutes, their contribution to social life with exhibitions and fashion shows. will be manifested. In the study, the mentality transformation of the graduates of the women's vocational schools, who were raised to be good mothers and housewives but turned out to be "career women" and joined the workforce between the years 1960-1980 will be traced.

It is my hope that the narratives of these female teachers, who praise the education received in Girls' Institutes and agree that "she and the ot-

her women in their families are decisive in the work they do throughout their lives", will fill a gap in the studies of Women's History because of the first-hand knowledge and experience being used in this study.

Keywords: *History of women, women's archives, Turkish modernization, girls' vocational teachers'*

Görsel ve Yazılı Arşivlerinden Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Mezunlarının Anadolu'daki Modern Kadın İmajına Katkıları

Ayşin Şişman
İstanbul Gedik Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

"Memlekete münevver kadın yetiştirmeye çalışan bir müessese" olarak adlandırılan Dârülmuallimât'ın (İstanbul Kız Muallim Mektebi) 1870 yılında açılışı, eğitim yoluyla modernleşen Osmanlı toplumunda önemli bir başlangıçtır. II. Meşrutiyet dönemi, eğitim alanındaki reformlar ile bu okulun kadın mezun vermekte olması, mezunların da pek çok kadını okutmuş olması, modern bir anlayış ile kadını toplumda etkin bir konuma getirme süreci tartışmaları ile öne çıkar. Kadınların ilk kez üniversite eğitimine geçmesi de buna dâhildir. Darülmuallimât'tan ve Anadolu'daki okullardan yetişen öğretmenler, kadının meslek hayatında ve toplumsal hayatta görünürlüğünü artırmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra da kadın-erkek eşitliğinin ve modernleşmenin simgesi kadın öğretmenlerin toplumdaki izlenimleri, hem kadının değişen rollerine, hem de toplumun modernleşmesine katkı sunmaya devam edecektir.

1924-1925 ders yılında İstanbul Dârülmuallimât ve Anadolu'da bulunan 6 kadın öğretmen okulunun isimleri "Kız Muallim Mektebi" olarak değiştirilmiştir. Öğretmen eğitiminde uzmanlaşmaya gitmek için 1927-1938 yılları arasında yurt dışından davet edilen uzmanlar ve Avrupa'ya gönderilen öğrencilerin alana katkıları tartışılmazdır ancak yeterli değildir. Özellikle mesleki ve teknik eğitimde çok ciddi öğretmen eksikliği yeni kurulan ülkenin önemli bir sorunudur. Bu nedenle 1934-1935 öğretim yılında Kız Eenstitüleri ile Akşam Kız Sanat Okullarına atölye ve meslek dersleri öğretmeni yetiştirmek amacıyla Ankara'da Kız Ertik (meslek) Öğ-

retmen Okulu açılır. Okulun adı 1938-1939'da Kız Meslek Öğretmen Okulu, 1947-1948'de Kız Teknik Öğretmen Okulu (KTÖO) ve 1961-1962'de Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu (KTYÖO) olarak değiştirilmiştir.

Bu çalışmada KTÖO ve KTYÖO'lardan mezun öğretmenlerin kişisel arşivlerinden Cumhuriyet'in sembolü haline getirilen kadın öğretmenlerin incelenmesi yoluyla, Anadolu'da inkılapların yerleştirilmesi ve benimsenmesi süreci, özelde ise kadının geçirdiği değişim süreçleri hakkında bilgi edinilmeye çalışılacaktır. Yazılı kaynaklarda konuyla ilgili bilginin sınırlı olması yıllar geçtikçe kişisel arşivlerin öneminin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Araştırmanın kaynak materyalini, KTÖO ve KTYÖO okullarından mezun öğretmenlerin, yöneticilerin dönemden kalan görsel verileri (diploma, basılı eğitim materyalleri, fotoğraf, afiş vb.) ile hatıra, yıllık ve günlüklerin oluşturduğu yazılı arşivler oluşturmaktadır. Bu veriler, konuyla ilgili mevcut kaynaklarla birlikte desteklenerek çalışmanın alt başlıkları ortaya konulacaktır.

İlk eğitimlerine, mesleki ve teknik eğitiminin sembol okullarından İsmet Paşa Kız Enstitüsü binasında başlayan okul mezunlarından Gülsün Parlar (Prof. Dr., doğum tarihi 1940), Fatma Bayraktar (Dr., doğum tarihi 1949), Adile Gün, Necla Sadık, Emel Taylan, Edibe Bölme, Ülkü Ekmekçi ve Halime Pehlivan yapılan ön görüşmelerde kişisel arşivleri ile çalışmada yer almayı kabul etmiştir. Bu araştırmada, 1950'lerin sonlarına denk gelen öğrencilik yıllarında başkent Ankara'nın sosyal hayatı, mezuniyet sonrası müdürlük, müdür yardımcılığı ve atölye şefliği yaptıkları Kız Enstitülerinde Anadolu şehirlerinin sosyokültürel durumları, halkın enstitülere olan ilgisi, sergiler, defileler ile toplumsal hayata katkıları ortaya konulacaktır. Çalışmada bilhassa iyi bir anne ve ev kadını yetiştirmek üzere açılan kadın meslek okullarından mezun olanların 1960-1980 yılları arasında "meslek kadını" olarak iş gücüne katılmaları yönündeki zihniyet dönüşümünün izleri sürülecektir.

Çalışmanın, Kız Enstitülerinde alınan eğitimden övgüyle bahsederek, "kendisi ve ailelerindeki diğer kadınların hayatı boyunca yaptıkları işlerde belirleyici olduğu" konusunda hemfikir olan bu kadın öğretmenlerin anlatıları ve arşivlerinin, birinci elden bilgi ve deneyime sahip bakış açısı ile kadın tarihi çalışmalarında bir eksikliği tamamlaması temennimizdir.

Anahtar kelimeler: *Kadın tarihi, kadın arşivleri, Türk modernleşmesi, kız meslek öğretmenleri*

FELSEFE, EDEBİYAT VE KADIN

Building the Woman of the Republic as a Contemporary Individual: Letters from Emre Kongar to My Daughter's

Nihan Nilay Çelik

With the rights and freedoms they have gained since the foundation of the Republic in Turkey, women have undoubtedly taken on the most influential role in the transformation of social life. With the adoption of the Civil Code in 1926 and its implementation in a short time, the obligation of Turkish women to comply with the lifestyle imposed by the ongoing traditional and patriarchal order disappeared. As free and equal citizens, women acquisition of social and political rights, especially education and training, paved the way for them to participate in social life as active and productive individuals. This new identity and status, which women have acquired through rights and freedoms, has been the most important variable that reveals the panorama of the development in Turkey social structure, despite the persistence of cultural and regional differences. On the basis of the aforementioned transformations that women went through in Turkey, there are the ideas of Mustafa Kemal Atatürk, the founder of the Turkish Republic, who prioritized that women participation in social life in accordance with the requirements of contemporary life is a vital issue for the future of the nation, and the revolutions that he brought to life in line with these thoughts. Thanks to the revolutionary changes experienced in the social, intellectual and scientific fields in the last century, human progresses rapidly in the journey of civilization, and the role of women in this process unquestionably comes to the fore. Despite the habits of patriarchal and feudal societies that maintain their place in the consciousness of society, and sometimes the obstacles caused by these structures, Turkish women make their presence known in these developments that shape

the age. In this context, personal, cognitive and intellectual development of girls, young girls and women; It is directly related to both the provision of social welfare, social peace and justice and the continuation of the existence of the Turkish nation as a civilized nation. The attitude of the family is decisive in raising girls as equal and free individuals in order to gain economic and social independence in social life. At this very point, the father attitude, the relationship he establishes with his children, and the way of communication have the power to affect their children for life, as they are responsible for providing a healthy upbringing environment for girls in every aspect and managing the said upbringing as an acculturation process. Emre Kongar is an enlightened sociologist who has studied the social restructuring process of Turkey with principles, revolutions and revolutions, analyzed this process with meticulous studies covering almost a lifetime, internalized the values of the Republic and worked to transform these values into life practices as democratic gains. Kongar is a family man who, not only as a sociologist, but also as a parent who has raised twin daughters, has experienced the critical importance of the way girls are raised in Turkey modernization story. The author sincerely shared his experience with the readers in 22 letters addressed to his daughters in his book titled Letters to My Daughters-Yaşandan Highlights which reached its seventy-eighth edition in March 2022. In this paper, how Kongar, an intellectual raised by the Republic of Turkey, reflects this identity on the process of raising daughters, which principle is used to set out for all young women of growing age to realize their individual existence in a society where debates on the value and identity of women continue, based on her own daughters. It will be discussed that it offers a perspective around principles and concepts. In this study, it will also be emphasized which social, social and educational values about the contemporary Turkish woman and her family are revealed by Kongar questions and inquiries corresponding to the social, political, existence and moral philosophy areas that he has deepened on, based on his own world of thought and experiences.

Keywords: *Republican woman, education, family, modernization, social transformation*

Çağdaş Bir Birey Olarak Cumhuriyet Kadınını İnşa Etmek: Emre Kongar'dan "Kızlarıma Mektuplar"

Nihan Nilay Çelik
Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi
(Doktora Öğrencisi)

Türkiye'de Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana kazandıkları hak ve özgürlüklerle toplumsal yaşamdaki dönüşümde en etkili rolü hiç şüphesiz kadınlar üstlenmiştir. 1926'da Medeni Kanun'un kabul edilmesi, kısa sürede uygulanmasıyla Türk kadınının süregelen geleneksel ve ataerkil düzenin dayattığı yaşama biçimine uyma zorunluluğu ortadan kalmıştır. Kadınların özgür ve eşit vatandaşlar olarak başta eğitim-öğretim olmak üzere sosyal, siyasal haklarını elde etmesi, toplumsal yaşama aktif ve üretken bireyler olarak katılmalarının yolunu açmıştır. Kadının hak ve özgürlüklerle edindiği bu yeni kimlik ve statü, kültürel ve bölgesel farklılıkların sürmesine rağmen, Türkiye'nin sosyal yapısındaki gelişmenin panoramasını gözler önüne seren en önemli değişken olmuştur. Türkiye'de kadının geçirdiği söz konusu dönüşümlerin temelinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün kadının çağdaş yaşamın gereklerine uygun olarak toplumsal yaşamda yer almasının ulusun geleceği için hayati bir mesele olduğunu önceleyen düşünceleri ve bu düşünceler doğrultusunda hayata geçirilmesini sağladığı devrimler bulunmaktadır.

Son yüzyılda sosyal, düşünsel ve bilimsel alanda yaşanan devrim niteliğindeki değişimler sayesinde insan, medeniyet yolculuğunda hızla yol almakta, bu süreçte kadınların rolü tartışmasız olarak ön plana çıkmaktadır. Türk kadını toplum bilincinde yerini koruyan ataerkil ve feodal toplumlara ait birtakım alışkanlıklara, kimi zaman bu yapıların neden olduğu engellere rağmen çağa yön veren bu gelişmeler içinde varlığını ve adını

duyurmaktadır. Bu bağlamda kız çocuklarının, genç kızların, kadınların kişisel, bilişsel ve entelektüel gelişimi; hem toplumsal refahın, sosyal barışın ve adaletin sağlanması hem de Türk milletinin medeni bir ulus olarak varlığını sürdürmesiyle doğrudan ilişkilidir. Kız çocuklarının eşit ve özgür bireyler olarak toplumsal hayatın içinde ekonomik ve sosyal bağımsızlığını edinmek üzere yetiştirilmesinde ise ailenin tutumu belirleyici olmaktadır. Tam da bu noktada kız çocuklarına her yönüyle sağlıklı bir yetişme ortamı sunma, söz konusu yetişme biçimini bir kültürlenme süreci olarak işletme sorumluluğunda babanın tutumu, çocuklarıyla kurduğu ilişki ve iletişim biçimi çocuklarını yaşam boyu etkileyecek güce sahiptir.

Emre Kongar, Türkiye'nin ilke, inkılap ve devrimlerle geçirdiği toplumsal yapılanma sürecini incelemiş, bu süreci neredeyse bir ömrü kapsayan titiz çalışmalarla irdelemiş, Cumhuriyet değerlerini içselleştirerek bu değerlerin demokratik birer kazanım olarak hayat pratiklerine dönüşmesi için çalışmış aydın bir toplum bilimcidir. Kongar, salt bir toplum bilimci olarak değil aynı zamanda ikiz kız çocukları yetiştirmiş bir ebeveyn olarak Türkiye'nin çağdaşlaşma öyküsünde kız çocuklarının yetiştirilme biçiminin kritik bir önem taşıdığını deneyimlemiş bir aile babasıdır. Yazar, Mart 2022'de yetmiş sekizinci baskıya ulaşan *Kızlarıma Mektuplar-Yaşamdan Satırbaşları* adlı kitabında bu deneyimini kızlarına hitaben yazdığı 22 mektupta tüm içtenliğiyle okurlarla paylaşmıştır. Bu bildiride, Cumhuriyet Türkiye'sinin yetiştirdiği bir aydın olan Kongar'ın bu kimliğini kız çocuklarını yetiştirme sürecine nasıl yansıttığı, kendi kızlarından yola çıkarak kadının değeri ve kimliği üzerinde tartışmaların sürdüğü bir toplumda yetişme çağındaki tüm genç kadınlara bireysel varoluşunu gerçekleştirmek üzere yola çıkarken hangi ilke, prensip ve kavramlar etrafında bir bakış açısı sunduğu tartışılacaktır. Bu çalışmada ayrıca Kongar'ın kendi düşünce dünyası ile deneyimlerinden hareketle üzerinde derinleştiği toplumsal, siyasal, varlık ve ahlak felsefesi alanlarına karşılık gelen sorularının, sorgulamalarının çağdaş Türk kadını ve ailesi hakkında hangi sosyal, toplumsal ve eğitsel değerleri ortaya çıkardığı üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet kadını, eğitim, aile, çağdaşlaşma, toplumsal dönüşüm*

Poems for the Popular Press in the Presentation of Feminist and Antifeminist Theses: The Cases of "Kadınlar Dünyası" and "Akbaba"

Zeynep Tek

The expansion of the influence of the feminist movement in the early twentieth century brought with it the intensification and diversification of antifeminist opposition. The relatively liberal environment of the Second Constitutional Period and the possibilities of print capitalism increased the publication and readership area of the feminist and antifeminist struggle. During this period, the magazine *Kadınlar Dünyası* (Women's World) (1913-1921), which stated that it reserved its pages exclusively to Ottoman women, became one of the main publications of the women's movement. Aiming to raise feminist consciousness, it was noted for publications that historicized the servitude of women and defended women's rights by setting up an example of sisterly solidarity. However, the discomfort with women's voices in the public sphere was carried over to many literary genres and newspaper columns. For example, the magazine *Akbaba* (Vulture) (1922-1977), whose writers were generally men, discussed male-female relations in a misogynistic language with a strategy oriented towards commercial success and a patriarchal perspective. The magazine was notable for its publications against the organized feminist struggle, especially Kadınlar Halk Fırkası (the Women's People's Party) and Kadın Birliği (the Women's Union).

This study will focus on the publications of the foundational period of *Kadınlar Dünyası* and *Akbaba*, and will discuss the instrumentalization of poetry in the presentation of feminist and antifeminist theses. The theme of the poems, which focused on gender relations, requires the analysis of

the magazine's publication policies governing their popular reception. In those poems that provide direct information on traditional and new gender regimes; raise consciousness, interest, and sympathy; and encourage memory retention, it is can be seen that such aims as providing easy and enjoyable reading were pursued. The poems of *Kadınlar Dünyası*, in which male violence and the "ignorance" to which women were condemned, are expressed with an angry voice, coupled with a demand for "freedom" and a desire for "progress". These poems, which often highlight the gender of the audience they are addressing, produce a discourse strategy that focuses on feminist awakening / enlightenment around the metaphors of chains of subjugation, toys, darkness, and dreams. Especially the poems addressing Ottoman women integrate the principle of solidarity with the language of persuasion. Contrary to the poetics of poetry in *Kadınlar Dünyası*, *Akbaba,* as a humoristic magazine, featured poems that marginalize, sexualize, and discredit the women's movement by producing a flippant discourse. These poems, which have a masculine voice and were often published anonymously or under pseudonyms, can be considered the products of a concern to protect patriarchal privileges. Especially in poems presented as if written in the language of feminists women, manipulative intentions are immediately noticable. *Akbaba*'s poets, who aimed to devalue / silence the targeted feminist name / movement / imagination with humor techniques, tried to appease masculine fears with humor. As a result, both magazines, which carry the gender crisis to the arena of poetry, constructed content and discourse suitable for their style of struggle and history. While feminist literature used poetry as a field of resistance, antifeminist literature popularized its opposition by incorporating humor into poetry.

Keywords: *Feminism, antifeminism*, *Kadınlar Dünyası, Akbaba, poetry analysis*

Feminist ve Antifeminist Tezlerin Sunuluşunda Mecmua Şiirleri: "Kadınlar Dünyası" ve "Akbaba" Örneği

Zeynep Tek
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (Dr. Arş. Gör.)

20. yüzyılın başlarında feminist hareketin nüfuz alanını genişletmesi, antifeminist muhalefetin şiddetlenmesini ve çeşitlenmesini beraberinde getirdi. II. Meşrutiyet döneminin nispeten özgürlükçü ortamı ve matbuat kapitalizminin olanakları, feminist ve antifeminist mücadelenin neşriyat ve okur alanını çoğalttı. Bu dönemde sayfalarını sadece Osmanlı hanımlarına ayırdığını duyuran *Kadınlar Dünyası* (1913-1921), kadın hareketinin başlıca yayın araçlarından biri haline geldi. Feminist bilinç uyandırmayı amaçlayan dergi, bir hemşire dayanışması örneği sergileyerek "esaret-i nisvan"ı (kadınların esaretini) tarihselleştiren ve hâlihazırda kadın haklarını müdafaa eden yayınlar yaptı. Ancak kadınların kamusal alandaki seslerinden duyulan rahatsızlık, pek çok edebî türe ve gazete sütununa taşındı. Örneğin yazar kadrosu genel itibarıyla erkeklerden müteşekkil olan *Akbaba* (1922-1977), çok satılma stratejisi ve ataerkil perspektifiyle kadın-erkek ilişkilerini mizojen bir dille ele aldı. Başta Kadınlar Halk Fırkası ve Kadın Birliği olmak üzere örgütlü feminist mücadele aleyhinde yayınlarıyla dikkat çekti.

Bu çalışma, *Kadınlar Dünyası* ve *Akbaba* mecmuasının kuruluş dönemi yayınlarını odağa alarak feminist ve antifeminist tezlerin sunuluşunda şiir türünün araçsallaştırılmasını ele alacaktır. Şiirin toplumsal cinsiyet ilişkilerini odağa alan kurgusu, alımlanma biçimini gözeten yayın politikalarını çözümlemeyi gerektirir. Geleneksel ve yeni cinsiyet rejimlerine ilişkin doğrudan veri sunan bu tür şiirlerde bilinç, ilgi, sempati uyandırma, bellekte kalma, kolay ve eğlenceli okuma pratiği sunma gibi ereklerin

güdüldüğü fark edilir. *Kadınlar Dünyası*'nın erkek şiddetini ve kadınların terk edildiği "cehaleti" öfkeli bir sesle dile getirdikleri şiirleri, "hürriyet" talebi ve "terakki" arzusu ile yüklüdür. Hitap ettiği kitlenin cinsiyetini çoğu kez belirginleştiren bu şiirler esaret zinciri, oyuncak, karanlık ve rüya metaforları etrafında feminist uyanışı/aydınlanmayı odağa alacak bir söylem stratejisi üretir. Özellikle Osmanlı kadınlarına seslenen şiirler, tesanüt ilkesini ikna diliyle bütünleştirir. *Kadınlar Dünyası*'nın şiir poetikasının aksine bir mizah dergisi olarak *Akbaba* mecmuası, gayriciddi bir söylem üreterek kadın hareketini ötekileştiren, cinselleştiren ve itibarsızlaştıran şiirleriyle okunurluk kaydeder. Eril bir sesin hâkim olduğu ve çoğu kez isimsiz ya da müstear isimlerle yayımlanan bu şiirler, ataerkil ayrıcalıkları koruma endişesinin ürünleri olarak değerlendirilebilir. Özellikle kadın feministlerin dilinden yazılmış gibi sunulan şiirlerde manipülatif niyetler hemen fark edilir. Hedef aldığı feminist ismi / hareketi / tahayyülü mizah teknikleriyle değersizleştirmeyi / sessizleştirmeyi amaçlayan *Akbaba* şairleri, eril korkuları mizahla teskin etmeye çalışır. Sonuç olarak toplumsal cinsiyet krizini, şiir arenasına taşıyan her iki derginin mücadele tarzına ve tarihine uygun bir içerik ve söylem inşa ettiği görülür. Feminist yazın, bir direniş alanı olarak şiiri kullanırken antifeminist edebiyat, mizahı şiire eklemleyerek muhalefetini popülerleştirme yoluna gider.

Anahtar kelimeler: *Feminizm, antifeminizm, Kadınlar Dünyası, Akbaba, şiir çözümlemesi*

Istanbul of Suat Derviş's Woman Characters

Işıl Çokuğraş
Şule Bakal

Suat Derviş (1903-1972), who was considered one of the pioneers of the social realist movement, had chosen her subjects among members of subcultures such as homeless people, street children and sex workers for her articles and interviews as well as her novels and stories. She had revealed the social segments, especially the women left out by the elitist and male-dominated literary tradition. Furthermore, she had stratified the idealized role of women, making their mobility in the urban space visible.

Derviş's woman characters were sex workers as Fosforlu Cevriye (*Fosforlu Cevriye*) and Gülten (*Gel Eve Dönelim*), Melek (*Şoför Mustafa*), women who made undesirable marriages due to economic necessities as Zeynep (*Ankara Mahpusu*) and Kevser (*İstanbul'un Bir Gecesi*), tailor assintants as Leyla (*İstanbul'un Bir Gecesi*) and Aysel (*Şoför Mustafa*), factory workers as Şaziye (*Sınır*), Zeliha and her friend Asiye (*İstanbul'un Bir Gecesi*). The women have grown up in the mansions of the previous age like Ayla (*Sınır*), Celile (*Çılgın Gibi*) and Cavide (*Hiçbiri*) were also among Derviş' women characters. However, these high-society women were far from being dreamy noble princesses since they were the last inheritors of a collapsing era. Thus, they were exhausted and melancholic characters, struggling with their inner contradictions who could not be a part of the life of the old era or the reality outside.

The background of these stories was the chaotic and comfortless urban life of the early Republican period. Contrasts of the lives encompassed by modernizing İstanbul had been pictured through spaces in Derviş's literature. Author's most descriptive element was the bidirectional relationality

between life and space. She also identified the qualifications of her characters by the space surrounding them. The detailed characterization of the luxury lives of Bosphorus districts from Suadiye to Emirgan, modern apartments of Şişli and Nişantaşı region where the rising bourgeois located and the dramatic lives around the poor streets of Tarlabaşı, Golden Horn, Karaköy, Eminönü and Fatih, "*architectural style of misery*" as she named it; were depicted in Suat Derviş's literature.

In this paper spaces of Suat Derviş's woman characters will be examined and the role of space and city in the construction of the author's characters will be discussed. Both Derviş's characters excluded from the literary subjects of the period and the places they lived and experienced, reveals a different perspective of the urban life. As Derviş's literature make the ignored visible during the modernization period of Istanbul, a feminist reading of the urban scenery is possible. Modernizing Istanbul will be investigated from the various women characters' perspectives and prominent places will be discussed within the framework of Suat Derviş novels and stories mentioned above.

Keywords: *Urban history, women studies, Turkish literature, Suat Derviş, Istanbul*

Suat Derviş'in Kadın Karakterlerinin İstanbul'u

Işıl Çokuğraş
Yıldız Teknik Üniversitesi (Doç. Dr.)

Şule Bakal
Yıldız Teknik Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Toplumsal gerçekçi akımın öncülerinden kabul edilen Suat Derviş (1903-1972), gerek gazete yazılarında ve röportajlarında gerekse roman ve öykülerinde alt kültürleri; evsizleri, sokak çocuklarını, seks işçilerini konu edinmiştir. Elitist ve erkek egemen yazın geleneğinin dışarıda bıraktıklarına, özellikle kadınlara görünürlük kazandırmış, dahası kadının idealize edilmiş domestik rolünü parçalayarak katmanlandırmış, onun kent mekânındaki dolaşımını gözler önüne sermiştir.

Derviş'in kadın kahramanları Fosforlu Cevriye (*Fosforlu Cevriye*), Gülten (*Gel Eve Dönelim*) ve Melek (*Şoför Mustafa*) gibi seks işçileri; Zeynep (*Ankara Mahpusu*) ve Kevser (*İstanbul'un Bir Gecesi*) gibi ekonomik zorunluluklar yüzünden istemedikleri evlilikler yapan kadınlar; Leyla (*İstanbul'un Bir Gecesi*) ve Aysel (*Şoför Mustafa*) gibi terzi çırakları; Şaziye (*Sınır*), Zeliha ve arkadaşı Asiye (*İstanbul'un Bir Gecesi*) gibi günlük fabrika işçileridir. Bunların yanı sıra, Ayla (*Sınır*), Celile (*Çılgın Gibi*) ve Cavide (*Hiçbiri*) gibi eski devrin yalılarında, konaklarında yetişmiş kadınlar da Derviş'in kadın karakterlerinden olabilmektedir. Ancak bu yüksek sosyete mensubu kadınlar çöken bir devrin son vârisleri olarak hülyalı asil prensesler olmaktan çok uzak ne eski devrin yaşantısının ne de dışarıdaki gerçekliğin bir parçası olabilmiş, iç çelişkileriyle mücadele halinde, yorgun ve melankolik karakterlerdir.

Bu öykülerin fonu erken Cumhuriyet döneminin çalkantılı ve sancılı

kent yaşantısıdır. Derviş'in yazınında modernleşme dönemi İstanbul'unun barındırdığı yaşamların çelişkileri mekânlar üzerinden ifade bulur. Yazar yaşam ve mekân arasındaki çift yönlü biçimselliği en güçlü betimleyici unsur olarak kullanmakta, kahramanlarının karakter özelliklerini, onları çevreleyen mekânların detaylarıyla ustalıkla çizmektedir. Suat Derviş yazınında Suadiye'den Emirgân'a Boğaz semtlerinin ışıltılı yaşantısı; yeni doğan burjuva kesiminin mesken tuttuğu Şişli ve Nişantaşı bölgesinin modern apartmanları; Tarlabaşı, Haliç sırtları, Karaköy, Eminönü ve Fatih gibi semtlerin "sefalet tarzı mimarisindeki" yoksul sokaklarındaki yaşantıların detaylı anlatımı çarpıcıdır.

Bildiride Suat Derviş'in kadın karakterlerinin mekânları ele alınacak, yazarın karakter inşasında mekânın ve kentin rolü tartışılacaktır. Gerek Derviş'in dönemin edebiyat çizgisinin dışında kalan karakterleri, gerekse bunların yaşadıkları ve deneyimledikleri mekânlar bize farklı bir kent tablosu çizmektedir. Derviş'in yazınındaki modernleşme dönemi İstanbul'unda göz ardı edilmek istenenlerin görünür kılınması ile dönem kentinin feminist bir okumasını yapmak mümkündür. Bildiride bahsi geçen Suat Derviş roman ve öyküleri çerçevesinde çeşitli kadınların gözünden modernleşme dönemi İstanbul'u değerlendirilecek, öne çıkan mekânlar tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kent tarihi, kadın araştırmaları, Türk edebiyatı, Suat Derviş, İstanbul*

Reflections of Gender and Violence Against Women in Aysel Payaslı's Novels

Ayşe Sümeyye Kolakoğlu

Violence against women is a public health problem that includes all kinds of rude and harmful words, attitudes, behaviors, actions and even inactions that women face because of their gender. The fact that this problem, which prevents women from being in the place they deserve from a humanitarian point of view, and thus prevents social development, has a comprehensive structure, especially in terms of the underlying causes, necessitates interdisciplinary studies for its solution. In this sense, novels that focus on the individual and social life from the literary field are an important source of material for women's studies. In this study, Aysel Payaslı's novels "*Yaşmaklı Gelinler*" and "*Deli Saime*" will be examined, which consciously and authentically brought the issues of gender inequality and violence against women to fiction as early as the 1960s. Payaslı's connection with the system and tradition that oppresses women by moving the issue of violence against women beyond simple disagreements between men and women and adding a social meaning to the issue are important points that guide the work. Furthermore, the author interprets the two opposing dimensions of being inside and outside the "subject, individual, identity" struggle with the female figures who are victims of violence that he designed in these two novels. Within the scope of the study, the gender perceptions of male and female figures in the novels and their attitudes towards violence will be examined; the effects of these features on practices that produce oppression and exploitation of women will be questioned; in addition, the occurrence of violence against women, its causes and consequences will be revealed.

Keywords: *Aysel Payaslı, Yaşmaklı Gelinler, Deli Saime, Turkish novel, gender, violence against women*

Aysel Payaslı'nın Romanlarında Toplumsal Cinsiyet ve Kadına Yönelik Şiddetin Yansımaları

Ayşe Sümeyye Kolakoğlu
Trakya Üniversitesi (Öğr. Gör.)

Kadına yönelik şiddet, kadının cinsiyetinden ötürü karşılaştığı her türlü kaba ve zarar verici nitelikteki söz, tutum, davranış, eylem ve hatta eylemsizlikleri kapsayan bir halk sağlığı sorunudur. Kadının insani açıdan hak ettiği yerde bulunmasına engel olan, böylece toplumsal gelişimin de önüne geçen bu sorunun, bilhassa altında yatan nedenler bakımından kapsamlı bir yapıda olması, çözümüne yönelik disiplinler arası çalışmalar yapılmasını zorunlu hale getirmektedir. Bu anlamda edebî sahadan bireyi ve toplum hayatını odağına alan romanlar, kadın çalışmalarına malzeme oluşturan önemli birer kaynaktır. Bu çalışmada cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet konularını 1960'lar gibi erken bir dönemde bilinçli ve özgün biçimde kurguya taşıyan Aysel Payaslı'nın *Yaşmaklı Gelinler* ve *Deli Saime* romanları incelenecektir. Payaslı'nın kadına yönelik şiddet konusunu, kadın ve erkek arasında yaşanan basit anlaşmazlıklardan öteye taşıyarak kadını baskılayan sistem ve gelenek ile ilişkilendirmesi ve konuya toplumsal bir anlam katması çalışmaya yön veren dikkate değer noktalardır. Bundan başka yazar bu iki romanında tasarlamış olduğu şiddet mağduru kadın figürlerle özne, birey, kimlik mücadelesinin içinde ve dışında olmak gibi iki karşıt boyutu da yorumlar. Çalışma kapsamında romanlardaki kadın ve erkek figürlerin cinsiyet algıları ile şiddete yönelik tutumları irdelenecek; bu özelliklerin kadına yönelik baskı ve sömürüyü üreten pratikler üzerindeki etkileri sorgulanacak; ayrıca kadına yönelik şiddetin meydana geliş biçimleri, nedenleri ve sonuçlarıyla beraber ortaya konacaktır.

Anahtar kelimeler: *Aysel Payaslı, Yaşmaklı Gelinler, Deli Saime, Türk romanı, toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet*

Transcendence in the Poetry of Lale Müldür: Beyond the Boundaries of the Body, Identity, and Borders

Nilay Özer

Lale Müldür, one of the prolific and unconventional poets of modern Turkish poetry, has produced a diverse body of work since her debut book, "Uzak Fırtına," published in 1988. Being a polyglot poet, Müldür, while remaining a Turkish one, incorporated words from other languages into her poetry, adding a unique depth to her work. These "foreign" words in her poems could at times be "scientific terminology", "references to German poetry", or "quotations from religious texts". However, what truly distinguished Müldür was her ability to integrate the sounds and semantic realms of these foreign words and cultures into her poetic cosmos, transcending the confines of a single language for thought and expression.

Some critiques of Müldür's work have labeled her as "foreign," "alien," "non-Turkish," "Western," "snobbish," or "elitist." However, when examining her responses to these criticisms, it becomes apparent that she was uninterested in concepts like "national" or "foreign" and approached issues from a global perspective. Through her poetry, Lale Müldür transcended the conventional boundaries of "nationality," "identity," and "nativity" which can be discussed in the context of multilingualism and multiculturalism.

While Müldür acknowledged the significance of concepts such as reason, rationality, enlightenment, and positive science within the context of Turkish modernization, she also recognized, as a poet with keen insight into the post-modern world, that the knowledge produced in a world shaped by these concepts was one-dimensional and incomplete. Her poetry was shaped by phenomena such as "visionary experiences", "transcen-

dental dimensions", and contact with the unseen. Drawing from sacred texts, myths, mythological characters, and an extensive range of reading experiences, she produced palimpsest texts. These experimental poems, influenced by various music genres and enriched by intertextual layers, focused on transcending the limitations of the human senses, identities, and the physical laws that define the present moment and place.

This paper will examine the theme of "transcendence" in Lale Müldür's poetry. Close reading findings will be discussed in conjunction with theoretical approaches that center on the relationship between art and transcendence. It will be argued that the expression "Noli me Tangere," found in the poet's books "Uzak Fırtına" (1988), "Anneye Ayetler," and "O'nun Postmortem Alâmetleri" (2012), serves as a foundational metaphor for transcendence in Lale Müldür's poetry, and the relationship between this expression from the Gospel of John and the reception of her poetry will be explored.

Key Words: Modern Turkish poetry, transcendence, metaphysical poetry, multilingual poetry, poetry and quantum physics

Lâle Müldür Şiirinde Bir Aşkınlık Metaforu Olarak "Noli Me Tangere": Bedenin, Kimliğin, Sınırların Ötesinde

Nilay Özer
Beykoz Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Modern Türk şiirinin üretken ve sıra dışı şairlerinden Lale Müldür 1988'de yayımlanan ilk kitabı *Uzak Fırtına*'dan bugüne şiir, roman ve deneme türlerinde yapıtlar verdi. Polyglot bir şair olarak Müldür -dönem dönem İngilizce şiirler yazsa da- Türkçenin şairiydi ancak onu diğer şairlerden ayıracak bir yoğunlukta başka dillerin sözcüklerini kullandı. Şiirlerindeki "yabancı" sözcükler zaman zaman bir bilimsel disiplinin terimleri, Almanca bir şiire gönderme, dinsel bir metinden alıntı olabilir fakat daha belirgin olan Müldür'ün sözcüklerin seslerini, ait oldukları dilde ve kültürdeki anlam alanlarını şiirinin kozmosuna katarak tek dilde düşünmeyi ve yazmayı aşmasıdır. Kitapları hakkındaki yazıların bir kısmında şair "yabancı", "ecnebi", "Türk olmamak", "Batılı", "snop", "elitist" gibi nitelemelerle eleştirilmiştir. Şairin, *Anne Ben Barbar mıyım?* adlı kitapta derlenen söyleşilerinde bu eleştirilere verdiği yanıtlara bakıldığında, "yerel", "yabancı" gibi kavramlarla ilgilenmediği, meselelere küresel baktığı görülür. Şair, modern edebiyata dair pek çok bileşeni batıdan devşirenlerin ondan tek başına "Türk olanı kurmasını" beklediklerini söyler. Lale Müldür'ün şiirlerinde çok dillilik, çok kültürlülük dil ve kültür bağlamında konuşulabilecek "milliyet", "kimlik", "yerlilik" gibi konuların alışılagelmiş sınırlarını aşar.

1980'lere kadar Cumhuriyet Türkiye'sinde antolojilerde, dergilerde adı anılan sınırlı sayıda şair kadın vardır. Şükûfe Nihal, Gülten Akın, Türkan İldeniz, Melisa Gürpınar, Sennur Sezer. Birbirlerinden çok farklı biyografilere sahip, farklı sosyal sınıflardan gelen bu şairlerin şiirleri de kendi-

lerine özgüdür elbette. Yine de hepsinde az ya da çok toplumcu bir şiirin varlığından söz edilebilir. Fakat 1980'lerde Gülseli İnal, Lale Müldür ve Nilgün Marmara'nın şiirleriyle Cumhuriyet devrimlerinden ve kurucu ilkelerden bireyselleşmiş, kaynaklarını çeşitlendirmiş, özellikle Batı şiiriyle farklı düzeylerde metinlerarası ilişkiler kurmuş bir şiir yükselmeye başlar. Lale Müldür, Batılılaşma/Modernleşme serüvenimiz içinde önemli bir yer etmiş "akıl", "rasyonalite", "aydınlanma", "pozitif bilim" gibi kavramlara değer verse de modern sonrası dünyanın sorunlarını iyi gören bir şair olarak, bu kavramların yarattığı dünyada "bilgi"nin tek boyutlu ve eksik olduğuna dikkat çeker. Vizyonlar görme, metafizik boyut, şimdi ve burada olmayanla temasa geçme gibi olgular Lale Müldür şiirinin izleklerini oluşturur. Müldür, kutsal kitaplardan, mitlerden, mitolojik karakterlerden, çok geniş erimli bir okuma deneyiminden beslenir. Palimpsest metinler üretir. Deneyselci, çeşitli müzik türleriyle ilişkilenen, metinlerarası katmanlarla anlam üretimini genişleten bu şiirler bedenin sınırlı duyularını, kimlik ve aidiyetleri, şimdi ve buradayı belirleyen fizik yasaları aşmaya odaklanır.

Bu makalede Lale Müldür'ün şiirlerinde "aşkınlık" izleği incelenecektir. Yakın okuma bulguları, sanat ve aşkınlık ilişkisine odaklanan teorik yaklaşımlarla ele alınacaktır. Şairin *Uzak Fırtına* (1988), *Anneye Ayetler ve O'nun Postmortem Alâmetleri* (2012) adlı kitaplarında yer verdiği "Noli me Tangere" ifadesinin, Lale Müldür şiirinde kurucu bir aşkınlık metaforu olduğu iddia edilecek, Yuhanna İncili'nden gelen bu ifade ile şiir metinlerinin alımlanması arasındaki ilişki tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Modern Türk Şiiri, aşkınlık, metafizik şiir, çok dilli şiir, şiir ve kuantum fizik

"Women" as Aesthetic and Ideal Images in "The Second New" Poetry on the Interartististics Plane

Gizem Kunduracı

The Second New is a school of poetry that makes extensive use of the transfer possibilities of art fields expressed on visual planes, especially painting, photography and cinema. It represents the stylistic features of art movements on the plane of poetry, which includes the transfer of images represented in works belonging to different art fields to the plane of poetry as stylistic bases. In the axis of representation of art planes, especially painting, the Second New has reworked visual expression forms on the plane of poetry and built an aesthetic of poetry with an interartistic quality and a wide interartistic extent.

The image of "woman" is treated on aesthetic and ideal planes in literature and other different fields of art, sometimes it is evaluated and represented as a question, sometimes as an independent subject or aesthetic figure. Although the subject of woman is treated as an aesthetic image, it is idealized around certain qualities by some poets in the Second New poem. The image of woman, which emerges as a kind of theme, especially through the transfer of women's images processed on visual planes to the literary/poetic plane, is among the basic figurative elements towards which the Second New poetry aesthetics is directed. A woman image expressed on the picture plane, a woman depiction created on the sculpture plane, or woman images characterized on a relatively realistic plane such as cinema and photography, are transferred to the poetic plane in the Second New aesthetics.

Images of women are handled in the poems of İlhan Berk, Turgut Uyar, Edip Cansever, Ece Ayhan, Cemal Süreya and Sezai Karakoç throu-

gh intertextual/interartistic relations and are transferred to poems from different sources. These images have been processed by the poets in a way that presents a stylistic feature in line with certain differences. When the aesthetic elements on which the poems are based are evaluated, some stylistic features become evident in terms of the source works and the stylistic features these works represent, in terms of art movements and aesthetic theories. In particular, the transfer of "women" images to the poetic plane constitutes the framework of some ideals in the axis of emotional and aesthetic representations among the Second New poets, and it takes place in a way that represents the stylistic features and aesthetic perceptions, which are common with each other in some aspects and independent in some aspects, which are represented in the same poetic aesthetics. In particular, the transfer of women's images to the poetic plane constitutes the framework of some ideals among the poets of the Second New on the axis of emotional and aesthetic representations. The representation of "women" images in poetry takes place in the same poetic aesthetics in a way that exhibits some aspects common to each other and some independent stylistic features and aesthetic perceptions.

Keywords: *Interartistics, intertextuality, poetry, The Second New, woman*

Sanatlar Arası Düzlemde "İkinci Yeni" Şiirinde Estetik ve İdeal İmgeler Olarak "Kadın"

Gizem Kunduracı
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Dr. Öğr. Gör.)

İkinci Yeni, resim, fotoğraf, sinema başta olmak üzere görsel düzlemlerde ifade edilen sanat alanlarına ait aktarım olanaklarından geniş ölçüde yararlanan; farklı sanat alanlarına ait eserlerde temsil edilen imgelerin şiir düzlemine aktarılması işlemlerini biçemsel dayanaklar olarak içeren ve sanat akımlarına ait üslup özelliklerini şiir düzlemine taşıyarak temsil eden şiir akımıdır. Resim başta olmak üzere sanat düzlemlerinin temsili ekseninde İkinci Yeni, görsel ifade biçimlerini şiir düzleminde yeniden işleyerek sanatlar arası nitelikli ve sanatlar arası kapsamı geniş bir şiir estetiği inşa etmiştir.

"Kadın" imgesi, edebiyatta ve diğer farklı sanat alanlarında estetik ve ideal düzlemlerde işlenmekte; kimi zaman bir soru/sorun olarak, kimi zaman müstakil bir konu ya da estetik bir figür olarak ele alınıp değerlendirilmekte ve temsil edilmektedir. İkinci Yeni şiirinde kadın, estetik bir imaj olarak ele alınıp işlenmekle birlikte kimi şairler tarafından belirli nitelikler etrafında idealize edilmektedir. Bilhassa görsel düzlemlerde işlenmiş kadın imajlarının yazın/şiir düzlemine aktarımı yoluyla bir tür izlek biçiminde ortaya çıkan kadın imgesi, İkinci Yeni şiir estetiğinin yöneldiği temel betimsel öğeler arasında yer almaktadır. Resim düzleminde ifade edilmiş bir kadın imgesi, yontu düzleminde meydana getirilmiş bir kadın tasviri ya da sinema, fotoğraf gibi nispi olarak realistik düzlemlerde karakterize edilmiş kadın imajları, kadın konusunun ağırlıklı olarak işlendiği İkinci Yeni estetiğinde şiir düzlemine aktarılmaktadır.

İlhan Berk, Turgut Uyar, Edip Cansever, Ece Ayhan, Cemal Süreya ve Sezai Karakoç şiirlerinde metinler arası/sanatlar arası ilişkiler yoluyla işlenen ve farklı kaynak düzlemlerden şiirlere aktarılan kadın imgeleri, şairler tarafından belirli ölçülerde farklılık göstererek birer üslup özelliği sergileyecek biçimde işlenmiştir. Ele alınan şiirlerin dayandığı temel estetik öğeler değerlendirildiğinde, kaynak eserler ve bu eserlerin temsil ettikleri üslup özellikleriyle sanat akımları ve estetik kuramlar bakımından kimi üslup özellikleri belirginlik kazanmaktadır. Bilhassa kadın imajlarının şiir düzlemine aktarımı, İkinci Yeni şairleri arasında duyuş ve estetik temsiller ekseninde kimi ideallerin çerçevesini oluşturmaktadır. Kadın imgelerinin şiirde temsili, aynı şiir estetiğinde kimi yönleriyle birbiriyle ortak, kimi yönleriyle müstakil üslup özelliklerini ve estetik duyuşları sergileyecek biçimde gerçekleşmektedir. İncelemede, kadın imgesinin işlendiği farklı sanat alanlarına ait görsel ifadelerin İkinci Yeni şiir estetiğinde yorumlanış biçimleri ve bu sayede şairler arasında gerçekleşen estetik eğilimlerle üslup farklılıklarının şekillenişi ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Sanatlar arası, metinler arası ilişkiler, şiir, İkinci Yeni, kadın*

Resistance to Being Ignored: The Identity of Women in *Köyün Dulları* (Widows of the Village) Novel of Neriman Hikmet, the "First" Female Poet of the Republican Era

Bahanur Garan Gökşen

Even though Neriman Hikmet (1912-1987) is regarded as the first female poet of the Republican Era with her two poetry books named *Konya Yolunda Tahassüsler (Feelings on the Konya Road)* (1932) and *Tren (Train)* (1935), she is considered a forgotten poet/writer today because of her name is not often encountered except in some few literary histories. Neriman Hikmet, who also stood out with her activist identity by being in the socialist movements of the era, is also a journalist who had published articles in popular newspapers like *Haber, Vatan and İkdam* at that time. Moreover, she was a publisher who, together with Suat Derviş, founded the Association of Revoluntary Turkish Women and alongside Reşat Fuat Baraner and Suat Derviş, launched *Yeni Edebiyat* magazine, which was a media organ of the Communist Party of Turkey.

Apart from poems, Neriman Hikmet also had review-research books named *Gazetelerin Bilmediği, Partilerin Konuşmadığı Hakikatler* (1948), *Mevlâna: Bilimsel Gerçekçilik Açısından Varoluş Felselesi* (1975) as well as *Ankara Kabristanında Açan Güller* (1966) composed from her interviews. Again, Neriman Hikmet had a novel titled *Köyün Dulları* (1944); however, it is not known because it is overshadowed by her poems and newspaper articles.

While in Turkish literature, novels focusing on the problems of the peasant and the village were dominantly written by male writers before and after the Republic, *Köyün Dulları* in the 1940s is of great significance

in terms of the realistic treatment of the village and the problems of women living in villages by a female writer. *Köyün Dulları* focuses on the struggle of women living in Cıvgalı village to exist in a patriarchal society. Neriman Hikmet questions the meaning of the concept of honor in a patriarchal society through the character of Elif and Elif's mother, Fadime while reflecting on the adverse life of women in the countryside from a realistic point of view. Therefore, in order to make sense of Elif's efforts to strive and stand within the patriarchal system that dominates women with customs and traditions, it is pertinent to study it with the method of feminist criticism. In this paper, Neriman Hikmet's treatment of women's identity in *Köyün Dulları* novel will be examined with the method of feminist criticism, the dimension of the dominance act of the patriarchal system that objectifies and marginalizes women will be revealed and the ways in which female characters strive under this domination will be scrutinized. In addition, the novelism of this female poet who was neglected by the era's literary canon will also be evaluated in the facet of *Köyün Dulları* and her place in village novels and socialist-realist Turkish literature will be identified.

Keywords: *Poet, poem, novel, Neriman Hikmet*

Yok Sayılmaya Direnmek: Cumhuriyet Döneminin "İlk" Şair Kadını Neriman Hikmet'in "Köyün Dulları" Adlı Romanında Kadın Kimliği

Bahanur Garan Gökşen
Arel Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Neriman Hikmet (1912-1987), *Konya Yolunda Tahassüsler* (1932) ve *Tren* (1935) adındaki iki şiir kitabı ile Cumhuriyet döneminin "ilk" şair kadını şeklinde tanımlansa da bugün birkaç edebiyat tarihi yazını dışında ismine pek rastlanmadığı için unutulmuş bir şair/yazar olarak kabul edilmektedir. Dönemin sosyalist hareketi içerisinde bulunarak aktivist kimliğiyle de öne çıkan Neriman Hikmet; aynı zamanda *Haber*, *Vatan*, *İkdam* gibi dönemin ünlü gazetelerinde yazılar yayımlamış bir gazetecidir. Ayrıca o, Suat Derviş'le birlikte Türkiye Devrimci Kadınlar Derneği'ni kuran ve Reşat Fuat Baraner ile Suat Derviş'in yanında yer alıp Türkiye Komünist Partisi'nin yayın organı olan *Yeni Edebiyat* dergisini çıkaran bir yayıncıdır.

Neriman Hikmet'in şiirleri dışında röportajlarından oluşan *Ankara Kabristanında Açan Güller* (1966) adlı çalışması ile *Gazetelerin Bilmediği, Partilerin Konuşmadığı Hakikatler* (1948) ve *Mevlâna: Bilimsel Gerçekçilik Açısından Varoluş Felsefesi* (1975) adlı inceleme-araştırma kitapları da vardır. Yine Neriman Hikmet'in, şiirlerinin ve gazete yazılarının gölgesinde kaldığı için pek bilinmeyen *Köyün Dulları* (1944) adlı bir romanı da bulunmaktadır.

Türk edebiyatında köye ve köylünün sorunlarına odaklanan romanlar Cumhuriyet'ten önce de sonra da genellikle erkek yazarların kaleminden çıkmışken *Köyün Dulları* romanı 1940'larda bir kadın yazarın köyü ve köyde yaşayan kadınların sorunlarını realist bir bakışla ele alması bakı-

mından önem arz etmektedir. *Köyün Dulları*, Cıvgalı köyünde yaşayan kadınların ataerkil toplum içerisinde var olma mücadelesine odaklanır. Neriman Hikmet, Elif ve Elif'in annesi Fadime karakteri üzerinden namus kavramının ataerkil toplumdaki anlamını sorgularken kadınların taşrada zorluklar içerisinde geçen hayatını da gerçekçi bir bakışla yansıtır. Dolayısıyla Elif'in gelenek ve göreneklerle kadını tahakküm altına alan ataerkil sistem içerisinde ayakta durabilme çabasını anlamlandırabilmek için feminist eleştiri yöntemiyle incelenmesi gerekmektedir. Bu yazıda feminist eleştiri yöntemiyle Neriman Hikmet'in *Köyün Dulları* romanında kadın kimliğini ele alışı incelenecek, kadını nesneleştiren ve ötekileştiren ataerkil sistemin kadına uyguladığı tahakkümün boyutları ortaya konarak kadın karakterlerin bu tahakküm altında var olma biçimleri irdelenecektir. Ayrıca *Köyün Dulları* ekseninde dönemin edebiyat kanonu tarafından göz ardı edilmiş olan bu şair kadının romancılığı da değerlendirilerek köy romanları ve toplumcu-gerçekçi Türk edebiyatı içerisindeki yeri belirlenecektir.

Anahtar kelimeler: *Şair, şiir, roman, Neriman Hikmet*

Füsun Akatlı's Philosophy of Literature

Ömür Karslı

It is seen that women thinkers are not given enough space in studies examining the aesthetics/philosophy of art of the republican period. The main reason for this deficiency is the fact that a holistic evaluation of aesthetics, which has gained momentum since the Republican era, has still not been made, as well as the erroneous assumption that the establishment of aesthetics was completed with the works of İsmail Tunalı. The emphasis of Tunalı's effort to base aesthetics on a philosophical basis has prevented other aesthetic works from being seen by being pushed into the background. However, when the aesthetic studies of the Republican era are evaluated holistically, the diversity and richness in the field of aesthetics emerge, and the share of women in this diversity becomes evident.

Füsun Akatlı has a privileged place next to Necla Arat and Ioanna Kuçuradi, who contributed to the aesthetics/philosophy of art with their works in the Republican era. Among the names mentioned, Akatlı can be considered as the person who contributed the most to the philosophy of art. Akatlı, who has been interested in the problems of the philosophy of literature since her doctoral thesis, continued her studies in the essay type and took care to exhibit her philosophy of art through a literary genre. One of Akatlı's main concerns is philosophy-based criticism and the other is work-oriented criticism. In his doctoral thesis, which she completed in the 70s, Akatlı examined the problem of evaluating literary works and compared the views of I. A. Richards and N. Hartmann, and found Richards's views incomplete. With the value view that added to the Hartmann's theory of layers, she found the basis for both philosophy-based criticism and criticism in the independent existence of the work of art.

Akatlı continued her philosophy activity with the works written in the genre of essays and criticism on Turkish literature as well as being a university lecturer. Due to the fact that Akatlı's essayist and critic side prevailed, her philosophy was overshadowed, and her works could not find the place they deserved in the field of philosophy. However, Akatlı's philosophy of literature emerges when the views in her doctoral thesis are brought together with the views in her essays and criticisms, which she considers as the crossroads of philosophy and literature. With this aspect, Akatlı is in a special position as the only woman in the Republican era who has made a continuous and determined philosophy of literature with the productions she has continued since her doctoral thesis.

In this paper I will organize Akatlı's answers to the basic problems of the philosophy of literature by bringing together the views of her doctoral thesis and her essays and criticisms, and I will try to question its place among the studies in the philosophy of art of the Republican period by emphasizing the importance of the holistic value of the Akatlı's philosophy of literature.

Keywords: *Füsun Akatlı, philosophy, literature, philosophy of literature, essay*

Füsun Akatlı'nın Edebiyat Felsefesi

Ömür Karslı
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Dr. Arş. Gör.)

Cumhuriyet dönemi estetiğinin/sanat felsefesinin incelendiği çalışmalarda kadın düşünürlere yeterince yer verilmediği görülmektedir. Bu eksikliğin temel sebebi Cumhuriyet döneminden itibaren ivme kazanan estetiğin bütünsel bir değerlendirmesinin hâlâ yapılmamış olmasının yanı sıra estetiğin kuruluşunun İsmail Tunalı'nın çalışmaları ile tamamlandığı yönündeki hatalı kabuldür. Tunalı'nın estetiği felsefi olarak temellendirme çabasının öne çıkması, diğer estetik çalışmaların ikinci plana itilerek görülmesinin önünde engel oluşturmuştur. Ancak Cumhuriyet dönemi estetik çalışmaları bütünsel olarak yeniden değerlendirildiğinde estetik alanındaki çeşitlilik ve zenginlik ortaya çıkmakta, bu çeşitlilikte kadınların payı da belirginleşmektedir.

Cumhuriyet döneminde eserleriyle estetik/sanat felsefesine katkı sağlayan Necla Arat ve İoanna Kuçuradi'nin yanında Füsun Akatlı ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Adı geçen isimler arasında Akatlı, sanat felsefesine en çok katkı sağlayan kişi olarak kabul edilebilir. Doktora tezinden bu yana edebiyat felsefesinin sorunlarıyla ilgilenen Akatlı, çalışmalarını deneme türünde sürdürmüş ve sanat felsefesini edebî bir tür üzerinden sergilemeye özen göstermiştir. Akatlı'nın temel kaygılarından biri felsefe temelli eleştiri, diğeri ise sanat eseri odaklı eleştiridir. Akatlı, 70'li yıllarda tamamladığı doktora tezinde edebî eserlerin değerlendirilmesi sorununu incelemiş ve I. A. Richards ile N. Hartmann'ın görüşlerini karşılaştırmış, Richards'ın görüşlerini eksik bulmuştur. Hartmann'ın tabakalar teorisine eklemlediği değer görüşüyle hem felsefe temelli eleştirinin hem de sanat yapıtının bağımsız varlığında eleştirinin zeminini bulmuştur.

Akatlı felsefe etkinliğini üniversite hocalığının yanında deneme ve Türk edebiyatını konu edindiği eleştiri türünde yazdığı eserlerle devam ettirmiştir. Akatlı'nın denemeci ve eleştirmen yanının ağır basması yüzünden felsefeciliği gölgede kalmış, çalışmaları felsefe alanında hak ettiği yeri bulamamıştır. Oysaki doktora tezindeki görüşlerle, felsefe ve edebiyatın kavşak noktası olarak değerlendirdiği deneme ve eleştirilerindeki görüşler bir araya getirildiğinde Akatlı'nın edebiyat felsefesi ortaya çıkmaktadır. Bu yanıyla Akatlı, doktora tezinden beri sürdürdüğü üretimlerle sürekli ve kararlı bir edebiyat felsefesi yapmış Cumhuriyet dönemindeki tek kadın olarak özel bir konumda yer almaktadır.

Bu bildiride Akatlı'nın edebiyat felsefesinin temel sorunlarına verdiği cevapları, doktora tezi ile deneme ve eleştirilerindeki görüşleri bir araya getirerek düzenleyecek ve edebiyat felsefesinin bütünsel değerinin önemi üzerinde durarak Cumhuriyet dönemi sanat felsefesi çalışmaları arasındaki yerini sorgulamaya çalışacağım.

Anahtar kelimeler: *Füsun Akatlı, felsefe, edebiyat, edebiyat felsefesi, deneme*

Female Criminals, Detectives, and Writers in Turkish Crime Fiction from 1933

Didem Ardalı Büyükarman

The journey of Turkish crime fiction began with the novel Esrar-ı Cinayât, written by Ahmet Mithat Efendi in 1883. And, it was first published in the newspaper, Tercüman-ı Hakikât. The genre is based on clichés by its nature: There is no plot without a crime, and there is no crime fiction without an investigator. One of the common clichés of the genre in Turkish literature is that male writers are pretty dominant in the field, whereas women usually tend to be readers. Another cliché is the perception that the crime genre cannot be considered a part of the "real" literature because it remains a product of popular literature. Women's place in Turkish crime stories is either limited to being represented as a criminal – they are mostly thieves with evil intentions, and sharp intelligence – being portrayed as victims persecuted by men or being showcased as poor individuals who can only reach salvation through the heroism of men. However, the place and knowledge of female writers whose works are pushed under the label of popular literature, are much more different and stronger than what has been put forward and expressed from a male perspective in history. With Pembe Evin Esrarı (The Pink House Mystery) written by Fahriye Şükrü in 1933, the name of a female writer was heard for the first time in Turkish crime fiction. After that, in 1936, Yolpalas Cinayeti (Murder in Yolpalas) by Halide Edip was published. She took place as a pioneer in many fields. In addition to these single-novel examples, another author who contributed to the genre by producing more than one work is Müzehher Vâ-Nû, who wrote under the name Nihal Karamağralı, and her works were published in series. Over the years, the number of female crime fiction

writers and their works has increased. In the 1960s, most people from the field agreed upon the idea that "the crime fiction had entered a stagnant period in Turkey." But the fact that female writers continued to produce even in those circumstances has not been emphasized enough through the years as it should have been. Kerime Nadir, Peride Celal, Emel Dilman, Zuhal Kuyaş, and Zehra Aysun particularly wrote about topics that have not been talked about in crime fiction. While these writers created new female detectives, they also produced works in a format called dime novels (ten-penny novels). From the 1990s to the present, crime fiction has begun to experience its golden age. Concordantly, the number of women writers and their works has also increased. That is why, the experiences of female writers who wrote in the genre of crime fiction on the 100th anniversary of the Republic will be examined in this paper, in terms of fiction strategies, detective types, crime elements, preferred crime tools, and their approach towards the concepts of crime/criminal in the social order will be analyzed, considering the perspective of gender. We will focus on female writers whose names have been forgotten despite their contributions to crime fiction.

Keywords: *Crime fiction, dime novels, female crime/detective writers, masculine language, gender*

1933'ten 2023'e Türkçe Polisiyede Kadın Yazarlar, Kadın Dedektifler, Kadın Suçlular

Didem Ardalı Büyükarman
Yıldız Teknik Üniversitesi (Doç. Dr.)

Türkçede polisiye edebiyatın serüveni Ahmet Mithat Efendi'nin 1883'te kaleme aldığı ve *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde tefrika ettiği *Esrar-ı Cinayât* romanı ile başlar. Polisiye türü, yapısı gereği klişelerin üzerine kurulmuştur. Suç olmadan olay örgüsü, suçu araştıran olmadan da polisiye edebiyat olmaz. Türk edebiyatında polisiye türünün kabul gören olumsuz klişelerinden biri de erkek yazarların bu alanda başat olduğu ve kadınlarınsa sadece işin okuyucu tarafında kaldığıdır. Diğer bir klişe de polisiye türün sadece popüler edebiyatın bir ürünü olup "iyi-has" edebiyat olarak değerlendirilemeyeceğidir. Türkçe polisiye eserlerde kadınlar ya suçluyu temsil ederler -ki özellikle şeytani zekâya sahip hırsızlardır- ya erkeklerin zulmüne uğramış maktullerdir ya da kurtuluşları yalnızca erkeklerin kahramanlıklarıyla sağlanabilen zavallı acizlerdir. Halbuki popüler edebiyat yaftası altına sıkıştırılmış kadın yazarların, polisiye edebiyat tarihindeki yeri ve birikimleri şimdiye kadar ortaya konulan ve pek çok eril mahfilde dillendirilenlerden çok daha farklı ve güçlüdür.

1933 senesinde Fahriye Şükrü'nün kaleme aldığı *Pembe Evin Esrarı* ile Türk edebiyatında ilk defa bir kadın polisiye yazarının adı duyulur. Ardından pek çok alanda öncü kimlik olarak yer almış olan Halide Edip'in 1936 tarihli *Yolpalas Cinayeti* gelir. Tekil örneklerin yanında, türe birden fazla eser vererek katkı sağlamış ancak pek çok eseri tefrikada kalmış yazar ise Nihal Karamağralı müstearı ile yazan Müzehher Vâ-Nû'dur. Yıllar içinde kadın polisiye yazarları ve onların kaleme aldığı eserlerin sayısı artar. 1960'lı yıllarda "Türkiye'de polisiye durağan bir döneme girdi" tespitle-

ri yapılırken nedense kadın yazarların eser vermeye devam ettiği gerçeği üzerinde durulmaz. Özellikle Kerime Nadir, Peride Celal, Emel Dilman, Zuhal Kuyaş, Zehra Aysun yazdıkları romanlar ile polisiyenin daha önce işlemediği konulara değinirler. Bu yazarlar yeni kadın dedektifler yaratırken *Dime-novels* denilen (On-paralık öykü) formatında da eser verirler. 1990'lardan günümüze ise polisiye edebiyat altın çağını yaşamaya başlar. Elbette kadın yazarların sayısı ve eserleri de giderek çoğalır.

Sonuç olarak bu bildiride Cumhuriyet'in 100. yılında polisiye türünde eser vermiş kadın yazarların birikimlerine bakılacak; polisiye kurguda kadın yazarların kurgu stratejileri, dedektif tipleri, suç unsurları, tercih edilen suç aletleri ve toplumsal düzen içinde suç/suçlu kavramlarını ele alış biçimleri toplumsal cinsiyet meselesi üzerinden okunmaya çalışılacak; polisiye türünde eser verdiği halde isimleri unutulmuş kadın yazarların üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: *Polisiye edebiyat, dime-novels, on-paralık öykü, kadın polisiye yazarları, eril dil, toplumsal cinsiyet*

Feminist Literature Criticism And Erendiz Atasü

Baran Barış

The first wave of the feminist movement that developed in the second half of the nineteenth century in the West continued a struggle around demands such as voting rights and equal pay for equal work. The realization of the ideas expressed by the movement, whose reflections were seen in the discussions in the women's magazines published after the proclamation of the Second Constitutional Monarchy, began to take place with the establishment of the Turkish Republic in 1923, and the revolutions made in this period became a start to the change in the social position of women. While the second wave of the feminist movement focused on the specific problems of women, it gained momentum in western countries in the late 1960s and in Turkey in the 1980s. Feminist thought, which has played an active role in academic studies since the second half of the twentieth century, has provided a theoretical framework for texts examined in many disciplines. In Turkey, as in many countries where women and gender studies are carried out, one of the branches of art that is handled through the method of feminist criticism is literature. While presenting one of the first examples of feminist literary criticism with her work titled A Room of One's Own, published in 1929, Virginia Woolf examined the relationship between the production processes of literary texts and gender roles. Linda Nochlin's article titled "Why Have There Been No Great Women Artists?", published in 1971, was considered as the second important breaking point in the literature. While the first generation of feminist literary criticism examined literary texts through the state and experience of being a woman, the second generation examined these texts with an interdisciplinary approach, making use of theories and methods such as post-structuralism, psychoanalysis, semiotics

and Marxism. Accordingly, after 1980, the relationship between a female writer and a female reader began to be discussed, and new theories such as black feminism were developed in feminist literary criticism, along with the work of feminist theorists such as Judith Butler, who drew attention to the construction of different femininities by arguing that femininity could not be accepted as a universal category. In the same period, the works of Susan Gubar and Sandra M. Gilbert called The Madwoman In The Attic allowed the analysis of feminist poetics in literary works, the analysis of the sexist codes in the narratives constructed from a masculine point of view, and became decisive in the development of feminist literary criticism after 1980. In Turkey, in the first years of the Republic, Halide Edip Adıvar, Suat Derviş; in the 1950s, Nezihe Meriç, Leylâ Erbil and Sevgi Soysal pioneered the breaking of the masculine hegemony in Turkish literature. In the 1970s, with the publication of the works of authors such as Tomris Uyar, Füruzan, Ayla Kutlu, Pınar Kür, feminist texts began to draw attention in our literature, and the number of studies in which the works were analyzed with the method of feminist literary criticism increased. In the 1980s, Latife Tekin, Ayfer Tunç, İnci Aral brought their novels or short stories into our literature. Erendiz Atasü, who started her literary life with her story book dated 1983, continued to contribute to our literature and feminist literature with her works in the genres of essays, analysis and criticism, as well as short stories and novels. The aim of this study is to determine the place of Erendiz Atasü's works, in which she examines the literary texts of different countries with the method of feminist criticism, in feminist literary theory in Turkey. Accordingly, the research questions were determined as follows: i. Within the framework of which feminist theories are the texts examined in Erendiz Atasü's works of essay, criticism and analysis?, ii. Under which titles are the analyzes in these works gathered in the context of feminism? The findings obtained in the study show that there are analyzes that overlap with more than one feminist theory in the works of Erendiz Atasü; while the concepts of body and sexuality occupy a central place in the analysis of the text, she revealed the author's determinations regarding the positions of women who lived in different histories and places in the patriarchal system.

Keywords: *Feminism, literature, criticism, Erendiz Atasü, gender*

Feminist Edebiyat Eleştirisi ve Erendiz Atasü

Baran Barış
Dokuz Eylül Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Batı'da 19. yüzyılın ikinci yarısında gelişen feminist hareketin birinci dalgası oy hakkı, eşit işe eşit ücret gibi talepler çevresinde sürmüştür. Türkiye'deki yansımaları, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yayımlanan kadın dergilerindeki tartışmalarda görülen hareket tarafından dile getirilen düşüncelerin hayata geçmesi, 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla gerçekleşmeye başlamış ve bu dönemde yapılan devrimler, kadınların toplumsal konumlarındaki değişim için bir başlangıç olmuştur. Feminist hareketin ikinci dalgası ise kadınların özgül sorunlarına odaklanırken Batılı ülkelerde 1960'ların sonunda, Türkiye'de 1980'lerde ivme kazanmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren akademik çalışmalarda da etkin rol oynayan feminist düşünce, birçok disiplinde incelenen metinler için kuramsal bir çerçeve sunmuştur. Kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarının yapıldığı pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de feminist eleştiri yöntemi üzerinden ele alınan sanat dallarından biri edebiyattır. Virginia Woolf, 1929'da yayımlanan *Kendine Ait Bir Oda* adlı yapıtıyla feminist edebiyat eleştirisinin ilk örneklerinden birini sunarken edebî metinlerin üretim süreçleriyle toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi irdelemiştir. Linda Nochlin'in 1971'de yayımlanan "Neden Hiç Büyük Kadın Sanatçı Yok?" başlıklı makalesi ise alanyazında ikinci önemli kırılma noktası olarak değerlendirilmiştir. Feminist edebiyat eleştirisinin birinci kuşağı, kadın olma hali ve deneyimi üzerinden edebiyat metinlerini incelerken ikinci kuşak, post-yapısalcılık, psikanaliz, göstergebilim ve Marksizm gibi kuram ve yöntemlerden yararlanarak disiplinler arası bir yaklaşımla söz konusu metinleri irdelemiştir. Buna bağlı olarak 1980 sonrasında kadın yazar ile ka-

dın okur arasındaki ilişki ele alınmaya başlamış, ayrıca kadınlığın evrensel bir kategori olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürerek farklı kadınlıkların inşasına dikkat çeken Judith Butler gibi feminist kuramcıların çalışmalarıyla beraber feminist edebiyat eleştirisinde de siyahi feminizm vb. yeni kuramlar geliştirilmiştir. Aynı dönemde, Susan Gubar ve Sandra M. Gilbert'in *The Madwoman In The Attic (Tavan Arasındaki Deli Kadın)* adlı çalışmaları, edebiyat yapıtlarında feminist poetikanın incelenmesine, eril bakış açısıyla kurgulanan anlatılardaki cinsiyetçi kodların çözümlenmesine olanak tanımış, feminist edebiyat eleştirisinin 1980 sonrasındaki gelişiminde belirleyici olmuştur. Türkiye'de ise Cumhuriyet'in ilk yıllarında Halide Edip Adıvar, Suat Derviş; 1950 kuşağında Nezihe Meriç, Leylâ Erbil ve Sevgi Soysal Türk edebiyatında eril hegemonyanın kırılmasına öncülük etmiş; 1970'li yıllarda da Tomris Uyar, Füruzan, Ayla Kutlu, Pınar Kür gibi yazarların yapıtlarının yayımlanmasıyla edebiyatımızda feminist metinler dikkat çekmeye başlamış, yapıtların feminist edebiyat eleştirisi yöntemiyle incelendiği çalışmalar çoğalmıştır. 1980'lerde Latife Tekin, Ayfer Tunç, İnci Aral, roman ya da öykü türlerindeki yapıtlarını edebiyatımıza kazandırırken 1983 tarihli öykü kitabı *Kadınlar da Vardır* ile başlayan edebiyat yaşamında Erendiz Atasü, öykü ve roman türlerinin yanı sıra deneme, inceleme ve eleştiri türlerindeki yapıtlarıyla da edebiyatımıza ve feminist alanyazına katkıda bulunmaya devam etmiştir. Bu çalışmanın amacı, Erendiz Atasü'nün farklı ülkelerin edebiyat metinlerini feminist eleştiri yöntemiyle incelediği yapıtlarının Türkiye'de feminist edebiyat kuramındaki yerini tespit etmektir. Buna bağlı olarak araştırma soruları şöyle belirlenmiştir: i. Erendiz Atasü'nün deneme, eleştiri ve inceleme türündeki yapıtlarında metinler hangi feminist kuramlar çerçevesinde incelenmiştir? ii. Bu yapıtlardaki çözümlemeler, feminizm bağlamında hangi başlıklar altında toplanmıştır? Çalışmada elde edilen bulgular, Erendiz Atasü'nün yapıtlarında birden çok feminist kuramla örtüşen çözümlemelerin bulunduğunu; beden ve cinsellik kavramlarının metin çözümlemelerinde merkezî bir yer teşkil ederken farklı tarihlerde ve mekânlarda yaşamış kadınların ataerkil sistemdeki konumlarına ilişkin yazarın saptamalarını ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: *Feminizm, edebiyat, eleştiri, Erendiz Atasü, toplumsal cinsiyet*

Family and Place of Women in th Novel a Strangeness in My Mind

Soner Akpınar
Büşra Şahin

When novels are considered with the fact that social structure and literature are always intertwined, it is possible to have a broad knowledge about the society in which the work was produce. The positions of women in patriarchal societies are also reflected in the literary products that emerged from these societies and this positions sometimes take place as in reality and sometimes the position of women is reflected in the works from a critical point of view. The Turkish novel has given particular importance to the position of heroines since the time it gave its first examples. In novels, both male and female writers frequently expressed the secondary position of women in society.

Orhan Pamuk, who made a great impact on post-1980 Turkish novel, also carefully handled the heroines within the frame of the basic East-West dualism and conveyed the positions of women in patriarchal structures with realistic perspective. The women in Orhan Pamuk's novels, which are in line with the sociological reality, are generally characters from high economic classes, but Pamuk sometimes broke this pattern and included women from other social classes to his works. The novel *A Strangeness in My Mind* is like that. Mevlut is the central figure in the novel which the settlements, livelihoods, adaptations to the city and the changing structures of the people who migrated to Istanbul from other cities are examined. The forty-three-year-old story of Mevlut and his relatives, who migrated

from Cennetpınar village of Beyşehir to Istanbul, is told. During this period marriages, childbearing and abductions are among the scenes that are often depicted.

In this presentation, in which the position of the heroines in the narrative between 1969 and 2012 will be discussed, the family structure will be discussed as the main framework. In patriarchal societies, women are responsible for running the housework; men, on the other hand, from economic income and decision-making as the head of the household. The biggest goal of being a family is to have children in general, and women should bear and raise children and fulfill their social duties. The oppression levels of women in the family institution, which can be discussed under sub-titles such as marriage, life in the home, motherhood, housework and home economy, domestic violence, will be examined through various characters in the novel. A multi-faceted examination will be made such as the heroines in the novel are left within the confines of the home, physical, economic or psychological violence from their husbands, the mission imposed on them in raising children, their relationships with their fathers. In this context; It will also be questioned how the position of women has changed with the changing social structure and human relations by coming to the city from rural areas. The fact that the woman, who is tried to be separated from the public space, belongs to the house, which is the private space in the urban structure, will be conveyed through the examples in the novel. The reason for choosing this novel; As a prominent element in the work, it is the cultural differences in the city-slum conflict and the position of women in these cultural differences is open to be observed. Another reason is that other studies on the novel do not focus on gender. In the context of the novel in question, studies on migration and urbanity have contributed to the field, but the position of women affected by this has remained an area that needs to be examined.

With this work; It is aimed to contribute to the studies in the fields of literature-sociology and to explain how much the novel is fed from the society and how much it reflects it in the context of patriarchy. The aforementioned novel has been the subject of academic studies before and has been studied from various perspectives such as migration, space perception, cultural elements, but it will be valuable in terms of the relationship

between literature and sociology to explain these elements in the context of gender. At the same time, the effect of space and the phenomenon of migration on male-female relations will be examined, and in this respect, academic knowledge will be contributed.

Keywords: *Novel, woman, family, Orhan Pamuk, patriarchy*

"Kafamda Bir Tuhaflık" Romanında Aile Kurumu ve Kadının Yeri

Soner Akpınar
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Prof. Dr.)
Büşra Şahin (Dr.)

Toplumsal yapı ve edebiyatın her zaman iç içe olduğu gerçeği ile romanlar ele alındığında, eserin doğduğu toplum hakkında da geniş bir bilgi sahibi olmak mümkündür. Ataerkil toplumlardaki kadınların konumları, bu toplumlardan çıkmış yazınsal ürünlere de yansır ve kimi zaman gerçeklikte olduğu gibi yer alırken kimi zamansa eleştirel bir açıdan kadınların konumu eserlere yansıtılır. Türk romanı, ilk örneklerini verdiği zamandan itibaren kadın kahramanların konumuna özellikle önem vermiştir. Gerek kadın gerekse erkek yazarlar, kadının toplumdaki ikincil konumunu romanlarında sıklıkla dile getirmişlerdir.

1980 sonrası romanına büyük bir etki yapan Orhan Pamuk, ele aldığı temel Doğu-Batı düalizmi çerçevesinde kadın kahramanlarını da dikkatlice işlemiş ve ataerkil yapılanmalarda kadınların konumlarını gerçekçi bir şekilde aktarmıştır. Sosyolojik gerçeklikle uyumlu olan Orhan Pamuk'un romanlarındaki kadınlar genelde ekonomik düzeyi yüksek kesimlerden karakterlerdir ancak kimi zaman Pamuk bu çizgiyi bozmuş ve başka kesimlerden kadınları da eserlerinde işlemiştir. *Kafamda Bir Tuhaflık* romanı da bu şekildedir. İstanbul'a başka şehirlerden göç eden insanların yerleşimlerinin, geçim dertlerinin, şehre adaptasyonlarının ve yıllar içinde değişen yapılarının incelendiği romanda merkez kişi Mevlut'tur. Beyşehir'in Cennetpınar köyünden İstanbul'a göç eden Mevlut'un ve akraba çevresinin kırk üç yıllık hikâyesi anlatılır. Bu süre zarfında evlilikler, çocuk sahibi olmalar, kız kaçırmalar sıklıkla tasvir edilen sahneler arasındadır.

1969-2012 yılları arasında geçen anlatıda kadın kahramanların konumunun işleneceği bu sunumda aile yapısı, esas çerçeve olarak ele alınacaktır. Ataerkil toplumlarda kadın ev işlerini çekip çevirmekten sorumludur; erkek ise ekonomik gelirden ve evin reisi olarak karar alma mekanizmasından. Aile olmanın en büyük hedefi genel olarak çocuk sahibi olmaktır ve kadın çocuk doğurup büyütmeli ve toplumsal görevini yerine getirmelidir. Evlilik, ev içindeki yaşam, annelik-babalık, ev işleri ve ev ekonomisi, aile içi şiddet gibi alt başlıklarda ele alınabilecek aile kurumunda kadınların maruz kaldıkları ezilmişlik düzeyleri, romandaki çeşitli karakterler üzerinden incelenecektir. Romandaki kadın kahramanların ev sınırları içinde bırakılmaları; kocalarından gördükleri fiziksel, ekonomik veya psikolojik şiddet; çocuk yetiştirmede kendilerine yüklenen misyon; babaları ile ilişkileri gibi çok yönlü bir inceleme yapılacaktır. Bu bağlamda; kırsal alanlardan kente gelmekle değişen toplumsal yapı ve insan ilişkileri ile kadının konumunun nasıl değiştiği de sorgulanacaktır. Kamusal alandan ayrı tutulmaya çalışılan kadının, kent yapılanmasında özel alan olan ev içine ait görülmesi romandaki örnekler aracılığı ile aktarılacaktır. Bu romanın seçilmesinin nedeni; eserde öne çıkan bir unsur olarak kent-kenar mahalle çatışması içinde kültür farklılıklarıdır ve bu kültür farklılıkları içinde kadınların konumu gözlemlenmeye açıktır. Bir diğer neden ise roman üzerine yapılan diğer çalışmaların toplumsal cinsiyet noktasına yoğunlaşmamasıdır. Söz konusu roman bağlamında göç ve kentlilik araştırmaları alana katkı sağlamış ancak bundan etkilenen kadınların konumu incelenmeye ihtiyaç duyulan bir alan olarak kalmıştır.

Bu çalışma ile; edebiyat-sosyoloji alanlarındaki çalışmalara katkı sağlanmak ve roman türünün toplumdan ne kadar beslendiğini, onu ne derece yansıttığını ataerkillik bağlamında açıklamak amaçlanmaktadır. Bahsedilen roman, daha önce akademik çalışmalara konu olmuş ve göç, mekân algısı, kültürel öğeler gibi çeşitli açılardan incelenmiştir ancak bu unsurların toplumsal cinsiyet bağlamında açıklanması edebiyat ile sosyolojinin ilişkisi açısından değerli olacaktır. Aynı zamanda mekânın ve göç olgusunun kadın-erkek ilişkilerine etkisi de incelemeye alınacak, bu açıdan akademik birikime katkı sağlanacaktır.

Anahtar kelimeler: *Roman, kadın, aile, Orhan Pamuk, erkeklik*

Woman Poet, Poetry, Republic: Ideological Traces in the Poems of Şükûfe Nihal

Ürün Şen Sönmez

Şükûfe Nihal's life (1896-1973), like many of her contemporaries, was shaped by social witnessing and transformation. The conditions that constitute this witnessing and transformation, among many other things, determine or at least affect the literary identity. Although Şükûfe Nihal entered the world of literature during the Constitutional Monarchy, her identity as a writer/poet matures in the Republican era. However, considering the characteristics of Ottoman-Turkish modernization, the relations between the Constitutional Monarchy and the Republic can certainly apply to Şükûfe Nihal's works and creative identity. Studies on Şükûfe Nihal have two main points in common. The first one is the definition of Şükûfe Nihal as a woman of the Republic. The second one is that her poems are texts written with "feminine sensibilities" which cannot be considered to be of high aesthetic quality. Both inferences cannot be considered as inaccurate. However, while establishing the identity of Şükûfe Nihal, especially while investigating the relationship between literary text, ideological attitude, and ideological discourse, her poems was subjected to general evaluations and classified under similar sub-headings. They are not handled in an analytical and argumentative manner - However, in terms of her effort to establish herself as a subject of the Republic and thus the traces of the Republican ideology, Şükûfe Nihal's poems contain the opportunity to complete her biography from different perspectives through different possibilities and interpretations. In this study, Şükûfe Nihal and her work are examined by drawing parallelism between her efforts to exist in the renewed and transformed literary public by adopting the ideological dis-

course of the Republic and her poems reflecting this ideological discourse. From this perspective, I look into Şükûfe Nihal's self-construction as a woman and artist in relation to the women's rights movement and debates of her period, and discuss the "feminine sensibilities" and "ideological discourses" in Şükûfe Nihal's "portrait of a woman of the Republic." Unlike many man-writer and poets who produce much less in terms of quantity and quality, Şükûfe Nihal's biography and works are not elucidated and accessible. In this context, I interpret the reasons of neglection in terms of their relationship with the ideology of the Republic which both shaped her life and her poems. In this study, I employ the feminist criticism method and use thematic poetry analysis techniques.

Keywords: *Women's literature, poetry, ideology, Republic, feminist criticism, Şükûfe Nihal*

Kadın Şair, Şiir, Cumhuriyet: Şükûfe Nihal'in Şiirlerinde İdeolojik İzler

Ürün Şen Sönmez
İstanbul Arel Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

1896-1973 yılları arasında yaşayan Şükûfe Nihal'in hayatı, pek çok çağdaşınınki gibi toplumsal tanıklık ve dönüşüm ile biçimlenmiştir. Bu tanıklık ve dönüşümü oluşturan koşulların pek çok şeyin yanı sıra edebî kimliği belirlediği ya da en azından etkilediği ortadadır. Şükûfe Nihal, Meşrutiyet yıllarında edebiyat dünyasına dâhil olduysa da onun bir yazar/şair olarak kimliği Cumhuriyet devrinde olgunlaşır. Fakat Osmanlı-Türk modernleşmesinin nitelikleri göz önünde tutulduğunda Meşrutiyet ve Cumhuriyet arasında söz konusu olan ilişkiler elbette Şükûfe Nihal'in yapıtları ve yaratıcı kimliği için de geçerlidir. Şükûfe Nihal hakkında yapılan çalışmaların iki temel ortak noktasından söz edilebilir. Bunların ilki Şükûfe Nihal'in bir Cumhuriyet kadını olarak tanımlanmasıdır. İkincisi ise onun şiirlerinin "kadınca duyarlılıklar" ile yazılmış, estetik niteliği pek de yüksek sayılamayacak metinler olduğudur. Her iki çıkarım da hatalı değildir ancak Şükûfe Nihal'in kimliği kurulurken, özellikle edebî metin, ideolojik tutum ve ideolojik söylem ilişkisi araştırılırken şiirleri -ikinci ortak nokta olarak belirtilen yargının ve ilk çalışmalar olma sorumluluğunun da etkisi ile- çözümleyici ve tartışmacı bir tutumla ele alınmaktan çok genel değerlendirmelere tabi tutulmuş ve benzerlik gösteren alt başlıklar halinde tasnif edilmiştir. Oysa Şükûfe Nihal'in şiirleri, kendisini Cumhuriyet'in bir öznesi olarak kurma çabasının ve dolayısıyla Cumhuriyet ideolojisinin izleri bakımından onun biyografisini farklı perspektiflerden, farklı ihtimalleri ve yorumları da akla getirerek tamamlama olanağını barındırır. Bu çalışmada, Cumhuriyet'in ideolojik söylemini benimseyerek yenilenen

ve dönüşen edebiyat kamusunda var olma çabası ile bu ideolojik söylemin yansıdığı şiirleri arasında koşutluklar kurulan Şükûfe Nihal'in kadın ve sanatkâr olarak kendini inşası, dönemin kadın hakları hareketi ve tartışmaları ile ilişkilendirilerek sorgulanmış, Şükûfe Nihal'in "Cumhuriyet kadını portresi" ile şiirlerindeki "kadınca duyarlılıklar" ve "ideolojik söylemler" tartışılmıştır. Bu bağlamda, nicelik ve nitelik bakımından çok daha azını üreten pek çok erkek yazar ve şairin aksine Şükûfe Nihal'in biyografisinin ve eserlerinin tam manasıyla aydınlatılmış ve ulaşılabilir olmamasının sebepleri hem şiirlerine yansıyan hem de hayatı şekillendiren Cumhuriyet ideolojisi ile ilişkileri açısından yorumlanmıştır. Çalışmada feminist eleştiri yöntemi kullanılmış; özne, metin ve zihniyet bağını irdeleyebilmek adına şiirler tematik açıdan çözümlenmiş, şiirlerin ve şair öznenin biyografik ve ideolojik izlerle nasıl biçimlendiği ortaya koyulmuştur. Çalışmanın alana katkısı, Şükûfe Nihal'in şair özneliğinin, şiirlerindeki ideolojik izlerden yola çıkılarak tanımlanması ve yorumlanması konusundaki eksikliği gidermesidir.

Anahtar kelimeler: *Kadın edebiyatı, şiir, ideoloji, Cumhuriyet, feminist eleştiri, Şükûfe Nihal*

Construction of "Woman Writer" in Tomris Uyar's Diaries

Özge Şahin

Tomris Uyar who graduated from Arnavutköy American College for Girls in 1961 and the Journalism Institute of Istanbul University in 1963, studied at the educational institutions of the Republic which shaped her woman and writer identity. Uyar is known for her translations and stories from the 1960s and has published many works both in the translations and short stories. In the 1970s, Tomris Uyar produced eminent examples of the short story genre while questioning social realism, the dominant approach of the period, and referring to the potential of modernist literature. During the same period, Uyar set out the principles of a new approach of literature, which she called "Yenilik Hikâyesi". In her short stories, she ironically handled conflicts and tensions of urban life, such as the status of women in society, motherhood, and inequality between man and woman. Beside short stories, translations and reviews, Tomris Uyar started to write her diaries, which she named "Gündökümü" in 1975. Her diaries were published from 1975 to 1999 in several volumes. In her diaries, Tomris Uyar not only addressed literary issues but cultural ones more broadly. These diaries, which describe a wide panorama of Turkey from 1975 to 1999, enable us to look at the cultural realm of this period from the perspective of a strong woman writer.

In this paper, I will discuss how the feminist movement, which gained momentum especially in the 1980s, had an impact on Tomris Uyar's life as a woman, mother and writer, which is reflected in her diaries. Although she opposes patriarchy in her early diaries, Uyar's "feminist consciousness" became gradually more evident. While Tomris Uyar did not directly

object to some gender roles in the 1970s, thereafter she crystallized her objections to the patriarchy as a subject of the feminist movement. One can clearly identify the development of Tomris Uyar's identity and consciousness as a "Woman Writer" in her diaries. Diaries are also an area where the author expresses himself directly thanks to the non-fiction feature of the genre. In her diaries, Uyar took issue with imposed social norms and created an idiosyncratic ironical language. In this paper, I will discuss the "Woman Writer" identity that Tomris Uyar built in her diaries and her contribution to the formation of feminist consciousness by questioning gendered social roles in her diaries.

Keywords: *Gender, feminist movements, diary as a genre, 1970's, 1980's*

Tomris Uyar'ın Gündökümlerinde "Kadın Yazar" Kimliğinin İnşası

Özge Şahin
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

1961 yılında Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni, 1963'te İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nü bitiren Tomris Uyar, kadın ve yazar kimliğini şekillendiren Cumhuriyet'in eğitim kurumlarında öğrenim görmüştür. 1960'lı yılların ikinci yarısından itibaren önce çeviri ve ardından öyküleriyle tanınmaya başlamış, hem çeviri hem de öykü türünde çok sayıda yapıt yayımlamıştır. Uyar öykü türünün yetkin örneklerini verirken aynı zamanda toplumcu bakışın egemen olduğu 1970'li yılların edebiyat dünyasını modernist tarzın imkânlarına işaret ederek sorgulamıştır. 1970'lerin başında "Yenilik Hikâyesi" adını verdiği yeni bir edebiyat anlayışının ilkelerini belirlemeye çalışmıştır. Kurmaca metinlerinde kadının toplumdaki yeri, annelik, kadın-erkek eşitsizliği gibi özellikle kent yaşamındaki çatışma ve gerilimleri ironik bir yaklaşımla işlemiştir.

Tomris Uyar, öykülerinin, çevirilerinin ve eleştiri yazılarının yanı sıra 1975'ten itibaren "Gündökümü" adını verdiği günlüklerini yayımlamaya başlar ve 1975 ile 1999 arasındaki günlükleri farklı kitaplarda bir araya getirilir. Günlüklerinde sadece edebiyat meselelerini değil toplumsal ve kültürel pek çok alanla ilgili fikirlerini dile getirir. Yaşadığı ülkenin sorunlarını tartışmaya açar, bu sorunların çözümü için önerilerde bulunur. 1975'ten 1999 yılına kadar hayli geniş bir Türkiye panoraması sunan bu günlükler, dönemin kültürüne güçlü bir kadın yazarın perspektifinden bakma imkânı sağlar.

Bu bildiride özellikle 1980'li yıllarda ivme kazanan kadın hareketlerinin Tomris Uyar'ın hayatına kadın, anne ve yazar olarak nasıl yansıdığı ta-

kip edilecektir. Günlüklerinde en baştan itibaren ataerkilliğe karşı çıksa da Tomris Uyar'ın "kadınlık bilinci"nin zaman içinde belirginleştiği fark edilir. Özellikle 1970'lerde bazı cinsiyet rollerine doğrudan itiraz etmezken kadın hareketinin bir öznesi olarak erkek egemen dünyaya karşı tavrını toplumsal hareketlerin de etkisiyle saydamlaştırır. Tomris Uyar'ın "kadın yazar" kimliğinin ve bilincinin gelişimini açık biçimde gösteren günlükler, türün kurmaca dışı özelliği sayesinde aynı zamanda yazarın kendini dolayımsız ifade ettiği bir alandır. Uyar "gündökümleri"nde toplumsal dayatmalara karşı çıkarken nevi şahsına münhasır ironik ve eleştirel bir dil kurar. Bu bildiride, Tomris Uyar'ın günlüklerinde kurduğu "kadın yazar" kimliği ve toplumsal cinsiyet rollerine itiraz ederek kadınlık bilincinin oluşumuna sunduğu katkı tartışmaya açılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, kadın hareketleri, günlük türü, 1970'ler, 1980'ler*

Female Heroines Through the Lens of Feminist Translation in Popular Culture Literary Works of the Early Republic Era: Traces of Feminist Translation, Gender and Sexuality

Şaziye Çıkrıkcı

Translated works from Western literature, which were serialized in Vakit newspaper, one of the most important newspapers of the Ottoman and Republican era, and which were made into books by private publishing houses such as Arif Bolat Bookstore, Vatan Newspaper Publication, Muallim Ahmet Halit Bookstore, Remzi Bookstore, is quite high in number. However, as a result of the fact that most of the studies carried out for that period focused on the translation activities of Tercüme Bürosu (Translation Office), these works remained in the shadows. Translations which shaped the gender perception of the relevant period by operating outside of Tercüme Bürosu contributed to Turkish literature and enriched the world of thought of Turkish authors who would later produce great works.

After the collapse of the Ottoman Empire, translations of Rezzan Yalman, who brought the best-sellers in Western literature into Turkish were among the translations which contributed greatly to the emergence of new world views and gave direction to the society. When the translations of Rezzan Yalman, who occupied a very significant place in the field of popular literature mainly by translating in the 1940s, are examined, it can be stated that the heroines in the works mirror the women of the Republic of that period through a feminist perspective. Based on this point of view, this study aims to make an interdisciplinary contribution to the field by presenting an exemplary study of the unexplored field of that period.

In this study, the feminist perspective and the perception of sexuality

perception will be traced through the female characters in the translated works titled *Rebecca*, *Duchess Hotspur*, *Marie Tarnowska*, *Woman of Malacca* and *Frenchman's Creek*. Therefore, through translation, it will be possible to reveal what kind of consciousness was awakened about the struggle between masculinity and femininity in the women of the Republican era, how sexuality was perceived and how the general gender-based judgments of the society began to collapse. The effects of the female translator will be discussed in revealing the space that the heroines occupy between two languages and cultures. In this context, answers to the following questions will be sought:

1. Did the translator adopt a feminist strategy? If so, how was this strategy shaped?

2. How could the characteristics of the heroines in the works affect the characteristics of the women of the Republic?

3. How did the social and political context of the early Republican period affect the translation of heroines?

The content which will be developed according to the research questions will be created within the framework of a descriptive approach. By re-reading Rezzan Yalman's translations over the publication conditions of the early 1922-1960 Republic Era, the feminist aspects of the translation strategies used will be traced, and the space between two languages and cultures will be brought to light through the lens of a female translator. Finally, the shaping power of the female protagonists in the translations of the best-sellers in the field of popular literature of the relevant period will be discussed with an interpretive approach.

Keywords: *Early Republic era, woman translator, feminist translation, gender, perception of sexuality*

Erken Cumhuriyet Dönemi Popüler Kültür Edebiyat Eserlerinde Kadın Çevirmen Merceğinden Kadın Kahramanlar: Feminist Çeviri İzleri, Cinsiyet ve Cinsellik Algısı

Şaziye Çıkrıkcı
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa (Öğr. Üyesi)

Osmanlı ve Cumhuriyet döneminin en önemli gazetelerinden *Vakit* gazetesinde tefrika halinde yayımlanan, Arif Bolat Kitabevi, Vatan Gazetesi Neşriyatı, Muallim Ahmet Halit Kitabevi, Remzi Kitabevi gibi özel yayınevleri tarafından kitap haline getirilen Batı edebiyatından çeviri eserlerin sayısı oldukça fazladır. Ancak o döneme yönelik yapılan çalışmaların büyük kısmının Tercüme Bürosu çeviri faaliyetlerine odaklanması sonucu, bu eserler gölgede kalmıştır. Tercüme Bürosu'nun dışında faaliyet göstererek o dönemin toplumsal cinsiyet algısını şekillendiren çevirilerin varlığı hiç şüphesiz Türk edebiyatına katkı sağlamış, daha sonraları büyük eserler ortaya koyacak Türk yazarların düşünce dünyasını zenginleştirmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra, yenilikçi dünya görüşlerinin ortaya çıkmasına da ciddi anlamda katkı sağlayarak topluma yön veren bu çeviriler arasında, Batı edebiyatında çok satan eserleri Türkçeye kazandıran çevirmen Rezzan Yalman'ın çalışmaları da bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak 1940'lı yıllarda çeviri yaparak popüler edebiyat alanında oldukça önemli bir yer tutan Rezzan Yalman'ın çevirileri incelendiğinde, eserlerde yer alan kadın kahramanların aslında o dönemin Cumhuriyet kadınlarına feminist bakış açısıyla ayna tuttuğu ifade edilebilir. Bu bakış açısını benimseyen bu çalışma, o dönemin aydınlatılmayan alanına örnek bir inceleme sunarak disiplinler arası bir katkı sağlamayı amaçlamıştır.

Çalışmada, *Rebekka*, *Şahane Kadın*, *Maria Tarnowska, Malakalı Ka-*

dın ve *Kibar Korsan* başlıklı çeviri eserlerde, kadın karakterler aracılığıyla feminist bakış açısının, cinsiyet ve cinsellik algısının izleri sürülecektir. Dolayısıyla, çeviri aracılığıyla Cumhuriyet dönemi kadınlarında maskülenlik-feminenlik savaşına yönelik nasıl bir bilinç oluşturulduğu, cinselliğin nasıl algılandığı ve toplumun cinsiyete dayalı genel yargılarının nasıl çökmeye başladığı ortaya konulabilecektir. Kadın kahramanların iki dil ve kültür arasında kapladığı uzamın göz önüne serilmesinde kadın çevirmenin etkileri ele alınacaktır. Bu bağlamda, aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Çevirmen feminist bir strateji benimsemiş midir? Benimsemişse, bu strateji nasıl şekillenmiştir?
2. Eserlerde yer alan kadın kahramanların özellikleri, Cumhuriyet dönemi kadınlarının özelliklerini ne şekilde etkilemiş olabilir?
3. Erken Cumhuriyet döneminin sosyal ve siyasi bağlamı kadın kahramanların çevirisini ne yönde etkilemiştir?

Buradaki araştırma sorularına göre geliştirilecek olan içerik, betimleyici bir yaklaşım çerçevesinde oluşturulacaktır. 1922-1960 erken dönem Cumhuriyet'inin yayın koşulları üzerinden Rezzan Yalman'ın çevirilerinin yeniden okunmasıyla, kullanılan çeviri stratejilerinin feminist izleri sürülecek, iki dil ve kültür arasında kapladığı uzam kadın çevirmen merceğiyle gün ışığına çıkarılacaktır. Son olarak, o dönemde popüler edebiyat alanına yönelik çok satan kitapların çevirilerinde yer alan kadın kahramanların, Türkiye'deki kadın düşüncelerini şekillendirici gücü, yorumlayıcı bir yaklaşımla ele alınarak sorgulanacaktır.

Anahtar kelimeler: *Erken Cumhuriyet dönemi, kadın çevirmen, feminist çeviri, cinsiyet, cinsellik algısı*

Urban Experiences of Female Novel Characters: Women Walking on the Streets

Zeynep Zengin

The existence of women in public space, or in other words their public visibility, is one of the ongoing problems. Richard Sennett, in his book *The Fall of Public Man*, draws attention to the fact that public space, which is considered immoral, means different things for men and women. He states that in the 19th century, public spaces were seen as a space of freedom for men and as a place where women faced the "risked losing virtue" and "dirtying oneself". According to this "the public and the idea of disgrace [is] closely allied" for women.

The walking adventure of women in Turkish novel begins with *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat* (1872), which is accepted as our first novel. Talat finds disguise as a woman is the only way to reach Fitnat, whom he sees at the window and falls in love with. He starts to think about the existence of women in the public space and their urban experiences, after a man followed him as soon as he goes out on the street in a women's outfit. Talat realizes the fact that men prevent women from walking freely and comfortably on the road as soon as he steps into the public space wearing women's clothes. When we look at another Turkish novel written in the same year, *Tamaşa-yi Dunyâ ve Cefakar u Cefakes* by Evangelios Misailidis, we encounter a similar situation. In these novels, where we rarely read about women's urban experiences, but a tough urban experience awaits men who go out in women's clothes. The negative urban experiences we see in these early novels are repeated over the decades.

In *Wanderlust: A History of Walking*, Rebecca Solnit questions wo-

men's experiences as they attempt to walk, one of the most ordinary freedoms. She points out the fact that the main characters in the history of walking have always been men and now "it is time to look at why women were not out walking too". In this study, the urban experiences of female novel characters will be questioned while considering the historical background through the fictional texts written after the proclamation of the republic. And it will be focused on how urban experiences make women feel and think. The question of whether the streets are places where women can be alone and contemplate or where they always face security threats will be discussed.

Keywords: *City, public space, fiction, novel, urban experiences*

Kadın Roman Karakterlerinin Şehir Deneyimleri: Şehrin Sokaklarında Dolaşa(maya)n Kadınlar

Zeynep Zengin
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Kadınların, kamusal alanda var olmaları ya da başka bir deyişle kamusal görünürlükleri süregelen sorunlardan biridir. Richard Sennett, *Kamusal İnsanın Çöküşü*'nde (2013) ahlak dışı (*immoral*) olarak kabul edilen kamusal mekânın kadınlar ve erkekler için farklı şeyler ifade ettiğine dikkat çeker ve 19. yüzyılda kamusal alanların erkekler için bir özgürlük alanı, kadınlar içinse "kirlendikleri" ve "kargaşa dolu bir girdap" içinde sürüklenerek erdemlerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kaldıkları bir yer olarak görüldüğünü söyler. Buna göre kadınlar için "kamu ile rezalet fikri yakından" ilişkilidir.

Türk romanında kadınların yürüyüş serüveni ise ilk romanımız olarak kabul edilen *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat* (1872) ile başlar. Talat, pencerede görüp âşık olduğu Fitnat'a ulaşabilmek için tek çare olarak kadın kılığına girmeyi bulur. Kadın kıyafetiyle sokağa çıktığı anda peşine bir erkeğin takılmasının ardından kadınların kamusal alandaki varlıkları ve şehir deneyimleri üzerine düşünmeye başlar. Talat, kadın kıyafetiyle kamusal alana adım attığı anda hemcinslerinin, kadınların yolda serbest ve rahat yürümelerine mani olduğu gerçeğini kavrar. Yine aynı yıl yazılmış bir başka Türkçe romana, Evangelios Misailidis'in *Tamaşa-yi Dünyâ ve Cefakâr u Cefakes*'ine baktığımızda da benzer bir durumla karşılaşırız. Kadınların sokak deneyimlerini nadiren okuduğumuz bu romanlarda, kadın kıyafetiyle sokağa çıkmış erkekleri ise zorlu bir şehir deneyimi beklemektedir. Henüz bu ilk romanlarda gördüğümüz olumsuz şehir deneyimleri on yıllar boyunca farklı şekillerde de olsa tekrarlanır.

Rebecca Solnit, *Yürümenin Felsefesi*'nde (2016) kadınların özgürlüklerinin en sıradanlarından biri olan yürümeye kalkıştıkları için yaşadıklarını sorgular, yürüme tarihinin ana karakterlerinin hep erkekler olduğuna dikkat çeker ve "artık neden kadınların da dışarıya çıkıp yürüyemediğine göz atmamızın zamanı"nın geldiğinden bahseder. Bu çalışmada da tarihsel arka plan göz önünde bulundurularak Cumhuriyet sonrasında yazılmış kurmaca metinler üzerinden kadın roman karakterlerinin şehir deneyimleri sorgulanacak, onların şehirle, sokaklarla kurdukları ilişki, sokakta olma halinin hissettirdikleri ve düşündürdükleri üzerinde durulacaktır. Sokakların, kadınların kendileriyle baş başa kalabilecekleri ve tefekküre dalabilecekleri yerler mi yoksa her zaman güvenlik tehdidiyle karşı karşıya kaldıkları mekânlar mı olduğu sorusu tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Şehir, kamusal mekân, kurmaca, roman, şehir deneyimleri*

"Belkıs" as the Determinant of Desire in "İkinci Gençlik"

Melike Yakut

In recent years, the use of the concept of desire in literary texts has increased remarkably. Theoretical readings carried out raises the subtext desire from unconscious to the conscious level of narration. As a result of eclectical works, in the light of philosophy and psychology, the appearance of desire in novels is based on a theoretical frameworks. In these texts, the active role of female characters in the desire mechanism is an undeniable fact. Female figures are at the forefront as the determinant of the transformation and change of desire. From Tanzimat to the Republic, the value judgments attributed to female figures differ. Woman takes on a dynamic role that experiences, imagines and takes action, cease to be an object of passive desire. As a result of social changes in the republican period there is an increase in female characters who direct their own feelings and thoughts.

The novel "İkinci Gençlik" by Ali Süha Delilbaşı, a writer from the Fecr-i Âti Group which can be considered as the continuation of the Servet-i Fünûn Literature, has not been thoroughly analyzed by literary researchers. The publication of the work following the proclamation of the Republic and its contribution to the literature of this period is remarkable. The novel revolves around the love of Doctor Hayrullah Neşet for his patient Belkıs during his youth. Hayrullah leads a modest and conservative lifestyle, far from youthful desires. Meeting Belkıs deeply shakes the dynamics of his life. The mechanism of desire is triggered unexpectedly, which he cannot comprehend. As he realizes his feelings for Belkıs and receives her reciprocal affection, he experiences the different manifestations

of desire step by step. Belkıs, who becomes the object of desire, becomes increasingly marginalized due to her loyalty and courage. While she becomes the defender and even warrior of desire, she also transforms into an unattainable object of desire, an objet petit- a.

Within the scope of this study, the role of the female figure as the determinant of desire in Ali Süha's İkinci Gençlik novel will be discussed.The desire axis at the basis of the novels, which have a multi-layered structure in fictional reality will be mentioned. The existence of the female character on this axis, her stance against internal and external conflicts, will be evaluated. The research is based on and guided by what Jacques Lacan considers as one of the four basic concepts of psychoanalysis opinions on desire. In addition to Lacan, Baruch Spinoza and 20th century thinkers Gilles Deleuze and Félix Guattari's view of desire will provide conceptual insight into text analysis. As a result, this research aims to contribute to women's studies in Turkish literature.

Keywords: *İkinci Gençlik, psychoanalysis, object of desire, other, objet petit a*

"İkinci Gençlik" Romanında Arzunun Belirleyicisi Olarak "Belkıs"

Melike Yakut
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi)

Türk edebiyatında "arzu" kavramının edebî metinlerdeki işlenişi, son yıllarda dikkat çekici biçimde artış göstermiştir. Yapılan kuramsal okumalar, alt metin konumundaki arzuyu, anlatımın bilinçdışından bilinç düzeyine çıkarır. Sosyal bilimlerdeki eklektik çalışmaların sonucu olarak arzunun romanlardaki görünümü felsefe ve psikolojinin ışığında kuramsal bir çerçeveye dayandırılır. Söz gelimi metinlerde, kadın karakterlerin arzu mekanizmasındaki aktif rolü yadsınamaz bir gerçektir. Arzu nesnesi olmanın yanında arzunun dönüşüm ve değişiminin belirleyicisi olarak kadın figürler ön plandadır. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar geçen zaman diliminde, kadın figürlere atfedilen değer yargıları farklılaşır. Kadın, pasif bir arzu nesnesi olmaktan çıkarak bizzat deneyimleyen, hayal eden, harekete geçen dinamik bir role bürünür. Cumhuriyet dönemindeki toplumsal değişimlerin bir sonucu olarak kendi duygu ve düşüncelerine yön veren kadın karakterlerde artış görülür.

Servet-i Fünûn Edebiyatı'nın devamı niteliğindeki Fecr-i Âti Topluluğu yazarlarından Ali Süha Delilbaşı'nın 1923 yılında yayımladığı *İkinci Gençlik* adlı romanı, edebiyat araştırmacıları tarafından derinlemesine analiz edilme imkânı bulamamıştır. Eserin Cumhuriyet'in ilanına müteakip yayımlanması ve devrin edebiyatına olan katkısı dikkate değerdir. Roman, Doktor Hayrullah Neşet'in gençlik yıllarında hastası Belkıs'a olan aşkını konu edinir. Hayrullah, gençlik arzularından uzak, mütevazı ve mutaassıp bir yaşam tarzına sahiptir. Belkıs'la tanışması, hayatındaki dinamikleri derinden sarsar. Anlamlandıramadığı ve ummadığı bir anda

arzu mekanizması harekete geçer. Hayrullah, ilk önce Belkıs'a olan hislerini fark eder. Ardından hislerinin karşılıklı olduğunu anlar. Bu süreçte, arzunun birbirinden farklı iz düşümlerini adım adım deneyimler. Arzu nesnesi haline gelen Belkıs, bağlılık ve cesaretiyle gittikçe ötekileşir. Bir yandan arzunun savunucusu hatta savaşçısı olurken diğer yandan elde edilemeyen arzu nesnesi olan *objet petit a*'ya dönüşür.

Bu çalışma kapsamında, Ali Süha'nın *İkinci Gençlik* romanında arzunun belirleyicisi olarak kadın figürün rolü ele alınacaktır. Kurmaca gerçeklik içinde çok katmanlı bir yapıya sahip olan romanların temelindeki arzu eksenine değinilecektir. Kadın karakterin bu eksende var oluşu, iç ve dış çatışmalara karşı duruşu, bulunduğu devir içinde değerlendirilecektir. Araştırmaya, Jacques Lacan'ın psikanalizin dört temel kavramından biri olarak ele aldığı arzuya dair görüşleri yön verecektir. Lacan'a ek olarak Baruch Spinoza ve 20. yüzyıl düşünürlerinden Gilles Deleuze ve Félix Guattari'nin arzuya bakışı, metin çözümlemesine kavramsal içgörü sağlayacaktır. Sonuç olarak, bu araştırma, Türk edebiyatındaki kadın çalışmalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: *İkinci Gençlik, psikanaliz, arzu nesnesi, öteki, objet petit a*

New Turan: A Turkist Utopia?

Ferhat Eroğlu

Ottomanism had been the main policy of the constitutionalist movements of the Ottomans to prevent the dissolution of and recover the empire. Despite the internal disputes The Young Turks had in each other regarding centralisation and decentralisation, towards the Second Constitutionalist Era, the centrality of this policy was the single most uniting principle between them. Ottomanism was also the central tendency of the soldiers who started the action stage of the constitutionalist movement in Thessaloniki. However, Ottomanism collapsed at a speed that even disappointed the cadres of the constitutionalist movement, and in 1912 the İttihatçıs (Unionists) specifically began to seek new ways. Halide Edip wrote the New Turan during the most prominent days of this collapse. The days when serialisation of this text started coincided with the Balkan Wars. In this same period, the days when Halide Edip befriended Ziya Gokalp and Yusuf Akçura, was influenced by Gokalp`s ideas, Turk Ocakları was established, Turkism rose as a new ideal, overlapped with the days when the impacts of the defeat in the Balkan Wars felt across Ottomanist and nationalistic cadres. The New Turan bears traces of this nationalist atmosphere. Yet the thesis she proposed, despite its utopism, was again Ottoman, Ottomanist and aimed to recover the empire. It would not be wrong to argue that Ottoman intellectuals felt the urge to give a new form to Ottomanism while Ottomanism disappeared. This new imperial proposal, dominated by the fundamental component of the empire, aimed to hold together the members of the Ottomanist ideal. Actually, Edib, rather than a centralistic Ottomanist thought, favoured a new decentralist structure that blended Turkism with Ottomanism. In this sense, it can be regarded as a utopia,

but not a Turkist one. Halide Edip`s thoughts were not coherent with the New Turan in 1911, as much as they were not in unison in 1914. The importance of the New Turan for Halide Edip`s thoughts signals a transitional stage for her ideas. While Turkism influenced her beliefs, there is no doubt that these ideas carry Ottomanist remnants.

Keywords: *Halide Edip, Turkism, Ottomanism, New Turan, constitutionalism, decentralization*

"Yeni Turan": Türkçü Bir Ütopya mı?

Ferhat Eroğlu
Gazi Üniversitesi ATAUM (Öğr. Gör.)

Osmanlıcılık, imparatorluğun dağılmasını engelleme ve hatta imparatorluğun yeniden ihyası ideali olarak Osmanlı'daki her iki meşrutiyet hareketinde de temel politika olmuştur. II. Meşrutiyet'e giderken özellikle Paris'te meşrutiyetin teorik altyapısını hazırlamaya çalışan Jön Türklerin, merkeziyet-adem-i merkeziyet ayrımına rağmen bu ideal Jön Türkleri birleştiren temel unsurlardan biridir. Selanik'te meşrutiyet hareketinin eylem aşamasını başlatan askerlerin temel yönelimleri de Osmanlıcılıktır. Fakat Osmanlıcılık meşrutiyet kadrolarını hayal kırıklığına uğratacak bir hızla çökmüş ve 1912 itibariyle özellikle İttihatçılar yeni yollar arayışına girmiştir. Halide Edip, *Yeni Turan*'ı bu çöküşün sancılarının en belirgin olduğu günlerde yazmıştır. Öyle ki metnin tefrika edildiği dönem tam da Balkan Savaşı günlerine rastlar. Bu süreç aynı zamanda Halide Edip'in bir taraftan Ziya Gökalp ve Yusuf Akçura ile sıkı arkadaşlıklar kurduğu ve dahi Gökalp'in düşüncelerinden etkilendiği, Türk Ocaklarının kurulduğu, Türkçülüğün meşrutiyet döneminin canlı düşünce ortamında yeni bir ideal olarak yükselişe geçtiği, Balkan Savaşı yenilgisinin hem Osmanlıcılıkta düş kırıklığı hem de ulusal bir yenilgi hissi, bir ezginlik yarattığı günlere denk gelmektedir. *Yeni Turan* bu günlerin milliyetçi ortamının izlerini taşır. Fakat önerdiği tez Türkçü bir ütopya olmakla birlikte aslında yine Osmanlı'dır, yine imparatorluğun ihyasını hedefler ve bir yönüyle yine Osmanlıcıdır. Osmanlıcılık yitip giderken, yüzünü asli unsura dönme zorunluluğu hisseden Osmanlı aydınının, Osmanlıcılığa yeni bir form verme çabası içinde olduğunu iddia etmek belki de yanlış olmayacaktır. Asli unsurun hâkim olduğu yeni imparatorluk önerisi, Osmanlıcılık idea-

linin imparatorluk unsurlarını bir arada tutma hedefinin hiç de uzağında değildir. Aslında Edib merkeziyetçi-Osmanlıcı bir düşüncedense Türkçülükle Osmanlıcılığı harmanlamış adem-i merkeziyetçi yeni bir yapıyı yeğlemektedir. Bu bir ütopyadır, fakat Türkçü bir ütopya değildir. Halide Edip'in 1911'deki düşünceleri *Yeni Turan*'ın önerisiyle uyumlu olmadığı gibi 1914'te de bu düşüncede olmayacaktır. *Yeni Turan*'ın Halide Edip için anlamı düşünce geçişi olmasıdır ve bu düşüncenin -Türkçülükten etkilendiği tartışmasız olmakla birlikte- Osmanlıcılık bakiyesi bir düşünce olduğu da muhakkaktır.

Anahtar kelimeler: *Halide Edip, Türkçülük, Osmanlıcılık, Yeni Turan, meşrutiyet, adem-i merkeziyet*

Women Characters Escaping from Home on the Path to Individuality

Neşe Pelin Kaya

Since the emergence of the novel as a narrative form in Turkish literature, the fictional representation of women characters has undergone a transformation parallel to their visibility in the public sphere. In Tanzimat literature, women characters were often depicted within the confines of their homes, under surveillance when they ventured out into the streets, and when they rarely embarked on adventures alone, they would often disguise themselves as men. This situation would change during the modernization process of the Ottoman Empire.

During the Ottoman era, girls' education was limited to "Sıbyan Mektebi" (Ottoman primary schools), but in The Tanzimat Era, thanks to the state's initiative through the 1869 Maarif-i Umumiye Regulation, special midwifery schools for women were opened, followed by Girls' Teacher Schools. In addition to these, foreign schools opened by minorities in the 1800s, as a result of the Tanzimat and Reform Edict, continued to provide education. Due to changing attitudes, female students also received private lessons at home. With the increasing availability of educational opportunities and the development of the press, the transformation in women's mental worlds and the development of individual consciousness began.

Pierre Loti's novel "Les Désenchantées," which tells the story of Zinnur and Nuriye, the daughters of Nuri Bey, a foreign affairs officer in the Ottoman Empire, can be considered one of the significant narratives of women characters' journey towards individualization and rebellion. Despite the transformation initiated by Westernization, women, who were not recognized as individuals either in domestic/family life or in the public sphere,

tried to make their voices unheard during their presence, loud with their absence. The conflict faced by the female character attempting to establish herself as an individual often results in submission, either directly or indirectly, to patriarchal violence, rarely ending with escape. After the publication of the novel, Zinnur and Nuriye Hanım who fled to Europe, will be followed by fictional women characters. For a woman living in a restricted environment, escaping from home means escaping from the city. This escape is the first step in the female character's journey to self-realization.

In novels that depict the Armistice period, the desire of female characters educated in foreign schools is directed towards Europe and America, but with National Struggle literature, the escape turns towards Anatolia. In the Republican era, female characters who escape to Anatolia are seen to play an active role in the construction of the newly established society. This study will examine the escape stories of women characters and the role of escape in the journey of individualization in novels written after 1923.

Keywords: *novel, escape, city, fiction, female characters*

Bireylik Yolculuğunda Evden Kaçan Kadın Karakterler

Neşe Pelin Kaya
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (Öğr. Gör.)

Türk edebiyatında romanın bir anlatı formu olarak ortaya çıkışından itibaren kadın karakterlerin kurmacadaki temsili, kamusal alandaki görünürlükleriyle paralel bir dönüşüm göstermiştir. Tanzimat edebiyatında çoğunlukla evde, sokağa çıktığında gözetimde ve çoğunlukla bir taşıt içinde resmedilen kadın karakterler nadiren tek başına maceraya atıldıklarında erkek kılığına girer. Bu durum Osmanlı İmparatorluğu'nun modernleşme sürecinde değişime uğrayacaktır.

Osmanlı döneminde kız çocukları için eğitim sıbyan mektebiyle sınırlıyken Tanzimat döneminde 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnâmesi sayesinde devletin girişimiyle kadınlara özel ebe mektepleri açılmış, bunu daha sonra kız öğretmen okulu izlemiştir. Bunların yanı sıra 1800'lü yıllardan itibaren Tanzimat ve Islahat Fermanlarının neticesinde azınlıklar tarafından açılan yabancı okullar eğitim vermeyi sürdürmüştür. Kız öğrenciler değişen zihniyet sayesinde okulların dışında evde de özel dersler almıştır. Gerek eğitim öğretim olanaklarının artması, gerekse matbuatın gelişmesiyle artan yerli ve çeviri eserlerin evlere girmesiyle kadınların zihinsel dünyalarındaki dönüşüm ve bireylik bilincinin gelişmesi başlamıştır.

Pierre Loti'nin Osmanlı'da Hariciye memuru Nuri Bey'in kızları olan Zinnur ve Nuriye'nin hikâyesini anlatan *Umudunu Yitirmiş Kadınlar (Les Désenchantées)* adlı romanı, kadın karakterlerin bireyleşme ve isyan yolculuğunun önemli anlatılarından biri olarak ele alınabilir. Batılaşmayla başlayan dönüşüme rağmen ne ev içi/aile hayatında ne de kamusal alanda birey olarak kabul görmeyen kadın, varlığıyla duyuramadığı sesini yokluğunda işittirmeyi dener. Birey olarak kendini var etmeye çalışan kadın

karakterin girdiği çatışma, karşılarında duran patriarkal şiddet neticesinde çoğu zaman doğrudan/dolaylı olarak boyun eğme, nadiren ise kaçışla neticelenir. Romanın yayımlanmasının ardından Avrupa'ya kaçan Zinnur ve Nuriye Hanımları ise kurmaca kadın karakterler izleyecektir. Sınırlı bir çevrede yaşayan kadın için evden kaçış şehirden kaçışla aynı anlama gelmektedir. Bu kaçış, kadın karakterin kendini var etme yolculuğunda ilk adımdır.

Mütareke dönemini ele alan romanlarda yabancı okullarda eğitim gören kadın karakterlerin kaçış arzusu Avrupa ve Amerika'ya yönelik iken Millî Mücadele edebiyatıyla birlikte kaçış, Anadolu'ya yönelir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise Anadolu'ya kaçan kadın karakterlerin yeni kurulan toplumun inşasında aktif rol oynadığı görülür. Çalışmada, 1923 sonrası yazılan romanlar üzerinde, kadın karakterlerin kaçış hikâyeleri ve kaçışın bireyleşme yolculuğunda oynadığı rol incelenecektir.

Anahtar kelimeler: *Roman, kaçış, şehir, kurmaca, kadın karakterler*

To be or not to Be at Home: The Problem of Freedom in "Kozalar" by Adalet Ağaoğlu and "Monte Kristo" by Nazlı Eray

Deniz Aktan Küçük

Adalet Ağaoğlu's 1971 play *Kozalar* sets up a narrative in which three women, whom we see as locked in a house, completely isolate themselves from the outside, identify with the house and become nothing more than the house itself. In this narrative, fear is the main dynamic that determines the thoughts and actions of these women, who rather than having a name of their own, are referred to by numbers as "Woman I", "Woman II" and "Woman III". They also differ only slightly from each other, thus existing as cartoonish variations of a type rather than being individual characters. The women are portrayed to be unaware of the realities of life, neither they are interested in the realities of life. Their relations with the outer facts are indirect and also damaged due to this indirectness. The resulting tension between the inner and the outer is constantly made visible in the play and thereby it is also undermined in an absurd and uncanny way through a discussion on the insistence of the women to live a life limited to home to protect themselves. On the other hand, Nazlı Eray's 1974 story "Monte Kristo", which is published in her book *Ah Bayım Ah*, tells the story of Nebile, an unhappy housewife, secretly digging a wall to the next house, thus trying to reach a happy life. With reference to *The Count of Monte Cristo* by Alexander Dumas, the story takes Nebile's journey to the next door as a journey to freedom that it is this narrowness of the way Nebile imagines freedom the story emphasizes. As a woman who does not want to "get lost by following a random street" when she goes out, and who tries to find a home similar to hers in order to be happy and free, Nebile actually

aims to remain a housewife locked in a house. The vicious circle of Nebile, whose conception of an alternative life is shaped by her main identity, the "housewife", gives Eray an opportunity to discuss the problem of freedom. Both of the texts, focus on the lives of upper-middle-class women and criticize the illusion of sheltered life that brings a confinement to the home, in the context of a sort of agoraphobia. Both texts point out a correlation between the degree of adopting the gender roles that women take on and the strength of the belief that it is not possible to survive outside home or the desire to live a sheltered life. The degree of the adoption feeds the belief and the strength of the desire feeds the adoption. In this respect, the texts do not limit their criticism only to the gender roles that confine women to home, but from a class-based perspective, by taking them as active subjects, they also accuse women of not leaving their comfort zone. *Kozalar* and "Monte Kristo" as critical texts dealing with the relationship between women and home, rearticulate the problem of freedom in the history of the Republic over half a century.

Keywords: *Adalet Ağaoğlu, Kozalar, Nazlı Eray, Monte Kristo, home, gender roles, conformism*

Evde Olmak ya da Olmamak: Adalet Ağaoğlu'nun "Kozalar" ve Nazlı Eray'ın "Monte Kristo" Metinlerinde Özgürlük Problemi

Deniz Aktan Küçük
Boğaziçi Üniversitesi (Dr. Öğr. Gör.)

Adalet Ağaoğlu'nun 1971 tarihli *Kozalar* adlı oyunu, bir eve kapanmış olarak gördüğümüz üç kadının kendilerini dışarıdan tamamen soyutladığı, evle özdeşleşip, evden ibaret hale geldiği bir anlatı kurar. Bu anlatıda kendilerine ait bir isme sahip olmaktan çok I., II, ve III. Kadın olarak numaralarla anılan ve ancak ufak farklarla birbirinden ayrılan, böylelikle de birer karakterden ziyade bir tipin karikatürize çeşitlemeleri olarak var olan oyun kişilerinin düşünce ve eylemlerini belirleyen ana dinamik korkudur. Korkunun egemenliği altında iç-dış ayrımının sürekli görünür kılındığı ve absürt bir tekinsizlikle altının oyulduğu oyunda, hayatın gerçeklerinin farkında olmayan, hayatın gerçekleriyle ilgilenmeyen, bu gerçeklerle ilişkileri hem dolaylı hem de bu dolaylılık nedeniyle hasarlı olan kadınların kendilerini korumak için evle sınırlı bir hayatı yaşamaya dair ısrarları tartışmaya açılır. Nazlı Eray'ın *Ah Bayım Ah* kitabı içinde yer alan 1974 tarihli "Monte Kristo" öyküsü ise mutsuz bir ev kadını olan Nebile'nin gizlice duvar kazarak yan eve geçişini, böylelikle de mutsuzluktan kurtulup mutluluğa ulaşma çabasını anlatır. Başlığı da düşünülürse Alexander Dumas'nın *Monte Cristo Kontu* romanına yapılan göndermeyle mutsuzluktan mutluluğa geçişin aynı zamanda esaretten özgürlüğe geçişle karşılandığı, mutluluğa ulaşma çabasının aynı zamanda özgürlüğe ulaşma çabasına dönüştüğü öykü, doğrudan bu çabanın kendisini sorunsallaştırarak, kadının özgürlük tahayyülünün sınırlılığına bir eleştiri getirir. Nebile, dışarı çıktığında "bir sokağa sapıp kayboluverme"yi istemeyen, mutlu ve

özgür olmak adına ancak kendi evinin bir benzerine kaçan bir kadın olarak aslında yine aynı adreste, hayatı "çoğunluk dört duvar arasında" geçecek bir ev kadını olmayı amaçlar. Olası başka bir hayata dair fikirleri de ana kimliği "ev kadınlığı" tarafından belirlenen Nebile'nin kısır döngüsü, Eray'a kadın özgürlüğünü tartışma imkânı yaratır. Bu iki metin de üst orta sınıf kadınların hayatlarına odaklanırken, eleştiriye evden başlar ve bir çeşit agorafobi bağlamında, evle sınırlılığı beraberinde getiren korunaklı hayat yanılsamasıyla uğraşır. Metinler hem kadının üzerine aldığı toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirme şiddetinin evin dışında hayatta kalma imkânı olmadığına inancı nasıl beslediğine hem de korunaklı bir hayat yaşama arzusunun kadının üzerine aldığı toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirme şiddetini nasıl belirlediğine işaret eder. Evle kurulan ilişkiyi bu iki yönü de hesaba katarak anlamlandırmaya çalışır. Bu açıdan, metinler eleştirilerini sadece kadınları eve kapatan toplumsal cinsiyet rolleriyle sınırlamaz, aynı zamanda kadınları etkin birer özne olarak alarak, sınıf temelli bir noktadan konfor alanından çıkmama ile de itham eder. Kadın ve ev arasındaki ilişkiye odaklanan eleştirel metinler olarak *Kozalar* ve "Monte Kristo", Cumhuriyet'in yarım asrı aşan tarihi içinde özgürlük problemini yeniden görünür kılar.

Anahtar kelimeler: *Adalet Ağaoğlu, Kozalar, Nazlı Eray, Monte Kristo, ev, toplumsal cinsiyet rolleri, konformizm*

Women as Wounded Healers from Parentified Child to Agapic Lover: Family Dynamics in Halide Edip Adıvar's Work Titled "Çaresaz"

Duygu Dinçer

Depending on the role change that occurs between the parent and the child in the family system, the child might be sometimes parentified emotionally or instrumentally and take responsibilities of adults. The parentified child might build a self that focuses on meeting the needs of their parents and significant others at the expense of their own developmental needs. Depending upon the gender codes in the socialization process, girls might especially experience more parentification than boys. Parentified girls might carry these patterns of emotions, thoughts and behaviors related to caregiving into adult life, might build close relationships, especially romantic relationships, on care and self-sacrifice. Studies conducted in Turkey have indicated that children might be parentified depending on certain circumstances such as the economic and psychological values attributed to the child or being the only child / the eldest child / the child of single-parent family. This study aimed to examine how the experience of growing up as a parentified girl in early childhood influences interpersonal relationships, especially romantic relationships, and determines the development of patterns of care and self-sacrifice through a literary work. For this purpose, it addressed the work titled *Çaresaz* written by Halide Edip Adıvar, one of the leading women writers of the Republican era, with a text-centered analysis. Carol Gilligan's care ethic, John Alan Lee's colors of love theory, Salvador Minuchin's structural family therapy, Ivan Boszormenyi-Nagi's contextual family therapy, and Richard Schwartz's internal family systems approaches were used in the analysis of the parentified child and agapic lover themes in the work.

The analyzes have revealed that Mediha started to grow up as a parentified child from the age of eight depending upon father-daughter relationship. Mediha, who lost her mother shortly after she was born, has been raised by her father Selim until she was about eight years old. While Selim was able to meet Mediha's needs as a parent at first, he has later become unable to get out of bed due to alcohol use and psychological depression and needed Mediha's care. During this period, it has been seen that Mediha, as a parented child, took care of her father as both a wife and mother, and internalized her caregiving role. This internalization has led to her "caretaker side", which is put forward by the internal family systems approach, taking the role of manager in her inner world. Her caretaker side has continued to be manager inside of her after she lost her father at the age of eleven. This side has settled at the center of relationship patterns in adult life, causing Mediha to function as a wounded healer. She, as a teacher and a neighbor, has dedicated herself to her students and people around her, helped everyone and sought a solution to their problems. For this reason, the people around her has started to call her "Çaresaz". Mediha's caretaker side has been also dominant in her romantic relationships. Mediha has taken care of both the man she loved, Münir, and her mother. To ensure their well-being, she has moved into their house at the risk of rumors about her. In order to be able to take care of them more closely, she has resigned from his beloved teaching profession, started to work as a private teacher, and had their house renovated. She has maintained her relationship with this family unconditionally. She has married Münir with an imam marriage upon his marriage proposal. When Münir said that he was in love with another woman, she has understood that he would marry her with a civil marriage and met of every need of the newly married couple.

The work, with its rich and deep content, is remarkable in terms of showing how the experience of growing up as a parentified child motivates a woman to live a life centered on the role of caretaker in the Turkish literature of the Republican era.

Keywords: *Parentified child, sacrifice, women, family, love, family therapies*

Ebeveynleşmiş Çocuktan Fedakâr Âşığa Yaralı Şifacı Kadınlar: Halide Edip Adıvar'ın "Çaresaz" Adlı Eserinde Aile Dinamikleri

Duygu Dinçer
University of North Carolina at Chapel Hill (Dr.)

Aile sisteminde çocuklar; ebeveyn ve çocuk arasında meydana gelen rol değişimine bağlı olarak bazen duygusal ya da enstrümantal olarak ebeveynleşebilir ve yetişkin sorumlulukları üstlenebilir. Ebeveynleşmiş çocuklar, kendi gelişimsel ihtiyaçları pahasına ailelerinin ve değer verdikleri kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaya odaklı bir benlik inşa edebilir. Özellikle kız çocuklar, sosyalleşme sürecinde toplumsal cinsiyet kodlarına bağlı olarak ebeveynleşme deneyimini daha fazla yaşayabilir; aile içinde edindikleri bakım verme temelli duygu, düşünce ve davranış örüntülerini yetişkin yaşamına taşıyabilir ve yakın ilişkilerini, özellikle de romantik ilişkilerini fedakârlık ve bakım verme edimleri üzerine kurabilir. Türkiye'de yapılan araştırmalar çocuğa atfedilen ekonomik ve psikolojik değere ya da tek çocuk/en büyük çocuk/tek ebeveynli bir ailede yetişmiş çocuk olma gibi durumlara bağlı olarak çocukların aile ortamında ebeveynleştirilebileceğine işaret etmektedir. Bu çalışma, erken çocukluk yıllarında ebeveynleşmiş kız çocuğu olarak yetişmiş olma deneyiminin yetişkinlik yıllarında kişiler arası ilişkileri, özellikle de romantik ilişkileri nasıl etkilediğini, fedakârlık ve bakım verme örüntülerinin gelişimini nasıl belirlediğini bir edebî eser üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla çalışma, Cumhuriyet döneminin önde gelen yazarlarından biri olan Halide Edip Adıvar'ın *Çaresaz* adlı eserini metin merkezli bir çözümleme ile ele almaktadır. Eserdeki ebeveynleşmiş çocuk ve fedakâr âşık temalarının çözümlenmesinde Carol Gilligan'ın bakım etiği, John Alan Lee'nin aşkın renkleri kuramı, Salvador Minuchin'in yapısal aile terapisi, Ivan Boszormenyi-Nagi'nin bağlamsal aile terapisi ve Richard Schwartz'ın içsel aile sistemleri yaklaşımlarına başvurulmuştur.

Yapılan incelemeler Mediha'nın baba-kız ilişkisine bağlı olarak sekiz yaşından itibaren ebeveynleşmiş çocuk olarak yetiştiğini ortaya koymuştur. Doğduktan kısa bir süre sonra annesini kaybeden Mediha'yı yaklaşık sekiz yaşına kadar babası Selim yetiştirmiştir. Selim, bir ebeveyn olarak başlangıçta Mediha'nın ihtiyaçlarını karşılayabilir durumdayken, sonraları alkol kullanımına ve psikolojik çöküntüye bağlı olarak yataktan kalkamaz olmuş ve kızının bakımına ihtiyaç duyar hale gelmiştir. O süreçte Mediha'nın ebeveynleşmiş bir çocuk olarak babasıyla hem bir eş hem de anne şefkati ile ilgilendiği ve bakım verme rolünü içselleştirdiği görülmüştür. Bu içselleştirme Mediha'nın iç dünyasında, içsel aile sistemleri yaklaşımı tarafından ortaya konulan "bakıcı" yanın yönetici rolünü ele geçirmesiyle sonuçlanmıştır. Mediha'nın bakıcı yanı, on bir yaşında babasını kaybettikten sonra da varlığını sürdürmüş; yetişkin yaşamındaki ilişki örüntülerinin merkezine yerleşmiş ve Mediha'yı adeta bir yaralı şifacı haline getirmiştir. Mediha, bir öğretmen ve bir komşu olarak kendisini öğrencilerine ve yakın çevresindeki insanlara adamış, herkesin yardımına koşmuş, derdine çare aramıştır. Bu nedenle yaşadığı muhitteki insanlar onu "Çaresaz" olarak anmaya başlamıştır. Bakıcı yanı, Mediha'nın romantik ilişkilerinde de baskın bir şekilde ortaya çıkmıştır. Mediha hem sevdiği erkeğin, Münir'in hem de onun annesinin bakımını üstlenmiş; onların iyi oluşunu sağlamak için hakkında söylenti çıkması riskini göze alarak evlerine taşınmıştır. Onlarla daha yakından ilgilenebilmek için çok sevdiği öğretmenlik mesleğinden istifa etmiş, özel öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Bir yandan da evlerinin tadilatıyla ilgilenmiştir. Mediha bu aileyle ilişkisini koşulsuz ve karşılıksız olarak sürdürmüştür. Münir'in teklifi üzerine onunla imam nikahı ile evlenmiştir. Evlilikleri sırasında Münir bir başka kadına âşık olduğunu söylediğinde ise onun kadınla resmî nikahla evlenmesini anlayışla karşılamış ve yeni evli çiftin her ihtiyacıyla alakadar olmuştur.

Sahip olduğu zengin ve derinlikli muhteva ile bu eser, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında ebeveynleşmiş çocuk olarak yetişme deneyiminin bir kadını nasıl bakıcı rolünü merkeze alan bir yaşam sürmeye sevk ettiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Anahtar kelimeler: *Ebeveynleşmiş çocuk, fedakârlık, kadın, aile, aşk, aile terapileri*

Tracing the Republic by Automobile: The Image of a Woman not Left on Foot in the Novels Kızıl Serap and Ayten

Gülben Sevgi

In Turkish literature, the automobile has taken it's place between the house and the street since the Tanzimat Period as a criterion of civilization and has served as a center that regulates the authors' perspective on cultural change. In the first examples of the Turkish novel, the woman, who was not seen in the streets in daily life, first started to watch out the window of coaches, then became visibile of the woman increased in the phaeton. While woman's passive position allows her to only appear in the recreation areas of the period, women who will realize that there is not only a physical body in parallel with the social process will be involved in the daily life of the city. The Turkish woman, who would find her deserved place on the road by sitting in the driver's seat, had to wait for the republic revolutions for this. Women who know how to benefit the opportunities offered to women by the Republic of Turkey correctly with appropriate steps have started to drive cars as one of the important indicators of equality between women and men in a short time. In this respect, cars have been a symbol of individual freedom and economic power as well as their functional usefulness in urban life in both social and literary traditions. Burhan Cahit Morkaya, one of the popular novel writers of the Republican Period, taught the theme of love in his first novels dated to the early years of the republic together with the place of women in society shaped by Atatürk's revolutions. In this study, the modernization adventure of the Turkish woman in the novels of Kızıl Serap (1926) and Ayten (1927), which can be read as a continuation of each other, will be focused on wit-

hin the framework of the author's special interest in cars. In the study, first of all, the transformation of the car, which is a vehicle unique to palaces and mansions, to the vanity object and then to the modernization object together with Tanzimat, will be discussed; then, the Republic achievements, which have an important role in changing this perception, will be included within the framework of the author's life. The role of the novel in the background will be revealed as Burhan Cahit Morkaya's wife Samiye Cahit, who is the source of the car passion of the novel hero Ayten, is the first female car racer to participate in the car races organized in the first years of the republic. While this study, which aims to approach the history of women's modernization with a broad perspective, focuses on the life stories of female heroes of the novels of Kızıl Serap and Ayten, at the same time, gender roles will be criticized through the difficulties faced by female heroin in their individual lives and their struggles to cope with them.

Keywords: *Turkish novel of the Republic period, Burhan Cahit Morkaya, Kızıl Serap, Ayten, automobile, Turkish modernization, gender*

Cumhuriyet'in İzini Otomobille Sürmek: "Kızıl Serap" ve "Ayten" Romanlarında Yaya Kalmayan Kadın İmajı

Gülben Sevgi
Hacettepe Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Türk edebiyatında otomobil bir medeniyet ölçütü olarak Tanzimat döneminden itibaren ev ile sokak arasında yerini almış ve yazarların kültürel değişime dair bakış açısını düzenleyen bir merkez görevini görmüştür. Türk romanının ilk örneklerinde gündelik hayatta sokaklarda görmeye alışkın olunmayan kadın, önce üstü kapalı arabanın camından dışarı seyretmeye başlamış, ardından üstü açık arabada kadının görünürlüğü artmıştır. Edilgen konumu dönemin mesire yerlerinde sadece boy göstermesine olanak tanırken zamanla toplumsal sürece koşut olarak yalnızca fiziksel bir beden olmadığını fark edecek kadınlar toplumsal süreçle birlikte şehrin gündelik hayatına karışacaklardır. Şoför koltuğuna oturmasıyla yoldaki asıl yerini bulacak olan Türk kadını bunun için Cumhuriyet devrimlerini beklemek zorunda kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kadına sunduğu imkânları yerinde adımlarla doğru bir şekilde kullanmayı bilen kadınlar kısa sürede kadın-erkek eşitliğinin önemli göstergelerinden biri olarak otomobil kullanmaya başlamıştır. Bu açıdan otomobiller hem toplumsal hem edebî gelenekte şehir hayatında işlevsel yararlılığının yanı sıra bireysel özgürlük ve ekonomik gücün de simgesi olmuştur. Cumhuriyet döneminin popüler roman yazarlarından olan Burhan Cahit Morkaya Cumhuriyet'in ilk yıllarına tarihlenen ilk romanlarında aşk temasını, Atatürk devrimleriyle şekillenen kadının toplum içindeki yeriyle birlikte işlemiştir. Bu çalışmada birbirinin devamı olarak okunabilecek *Kızıl Serap* (1926) ve *Ayten* (1927) romanlarında yer alan Türk kadınının modernleşme serüvenine yazarın otomobillere özel ilgisi çerçevesinde odakla-

nılacaktır. Çalışmada öncelikle başlarda saray ve konaklara has bir araç olan otomobilin Tanzimat'la birlikte önce gösteriş nesnesine, sonrasında da modernleşme nesnesine dönüşümü ele alınacak; ardından bu algının değişmesinde önemli bir payı olan Cumhuriyet kazanımlarına yazarın hayatı çerçevesinde yer verilecektir. Roman kahramanı Ayten'in otomobil tutkusunun kaynağı olan Burhan Cahit Morkaya'nın eşi Samiye Cahit'in Cumhuriyet'in ilk yıllarında düzenlenen otomobil yarışlarına katılarak ilk kadın otomobil yarışçısı olması dolayısıyla romanın arka plandaki rolü açığa çıkarılacaktır. Kadının modernleşme tarihine geniş bir perspektifle yaklaşmayı hedefleyen bu çalışmanın odağında *Kızıl Serap* ve *Ayten* romanlarının kadın kahramanlarının hayat hikâyeleri yer alırken aynı zamanda kadın kahramanların bireysel hayatlarında karşılaştıkları zorluklar, bunlarla baş etme mücadeleleri üzerinden cinsiyet rollerinin eleştirisi yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet dönemi Türk romanı, Burhan Cahit Morkaya, Kızıl Serap, Ayten, otomobil, Türk modernleşmesi, toplumsal cinsiyet*

Gender of "Disconnection": "The Disconnected" Female Protagonists in Turkish Novel

Bengü Vahapoğlu

Republican modernization encouraged women to be more visible in public sphere and more effective in social life. Implemented politics ensured major improvements on the path to equal citizenship. Women became the symbol and defender of modernity. Thus, a brand new type of "social women" came to fore in public sphere. Nevertheless, women continued to help establish the nation-state as bearer and sustainer of the tradition in private sphere, home. Serpil Sancar had formulized the character of Turkish modernization as "Men establish the state, women establish the family". State or power, hegemonic masculinity understanding of politics and social structure subsisted from this situation. It is possible to say that, the masculine hierarchical structure in society makes it difficult to accept the new status of women; there might be a concern about women's assuming male gender roles; and prevent the acceptance of resilient, serious and successful women in the public sphere. In his book Masculine Domination, Pierre Bourdieu argued that women are excluded from the noblest jobs and "feminization" of a profession decreases the dignity and attraction of that job in a male-oriented structured social order. The road that led a woman to reach to a most ideal social status is to make a good wedding arrangement. On the other hand, we could claim that both carrier success and failure is a gendered field in social sense. The reflections of aforementioned social phenomenon in the literature could also be observed. The concept of those "disconnected" synonymous with the name of famous novel of Oğuz Atay is closely related to "losing" and those "to disconnect" is a gendered verb. The subject of "disconnection" is male just like flaneur

and loiterer. In the studies that evaluated the "disconnected" characters, the examples could be given where only male writers and male protagonists are the subject. It could be concluded that, by looking at the representations of the state of those "disconnection" in the literature, success/failure concepts and therefore the carrier field are under the male monopoly; existence of women in social life is still not fully digested although gaining visibility; and one of the greatest successes/failures is making a successful marriage. However, to get such a result, female "disconnected" protagonists should also be evaluated.

In this study, above mentioned hypothesis will be tested by evaluating the female disconnected protagonists in the novels of writers like Sevgi Soysal, Tezer Özlü, Adalet Ağaoğlu, Leylâ Erbil who are among the most productive authors of Republican era and who include female perspective in their texts. Thus, whether women and men experience the situation of "disconnection" differently, how and at the end of which processes women cannot hold on, how they construct themselves in public sphere, what they consider the bases of their personal successes ect. will be discussed.

Keywords: *The Disconnected, hegemonic masculinity, gender, public sphere, identity construction*

Tutunamama'nın Cinsiyeti: Türk Romanının "Tutunamayan" Kadın Roman Kişileri

Bengü Vahapoğlu
Haliç Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Cumhuriyet modernleşmesi kadınların kamusal alanda daha görünür, toplum hayatında daha etkin olmalarını teşvik etti. Uygulanan politikalar, eşit vatandaşlık yolunda önemli aşamalar kaydedilmesini sağladı. Kadınlar modernliğin sembolü ve savunucusu haline geldiler. Böylece kamusal alanda yeni bir "sosyal kadın" tipi yükseldi. Bununla beraber kadınlar, özel alanda yani evde de geleneğin taşıyıcısı ve sürdürücüsü olarak ulus devlet inşasına katkı sunmaya devam ettiler. Serpil Sancar, Türk modernleşmesinin karakterini "Erkekler devlet, kadınlar aile kurar" diyerek formüle etmişti. Bu durumdan devlet ya da erk, erkek egemen bir siyaset anlayışı ve toplumsal yapı beslendi. Toplumdaki eril hiyerarşik yapılanmanın kadının yeni statüsünün benimsenmesini güçleştirdiğini; kadınların erkeklerle özdeşleştirilen cinsiyet rollerini üstlenmelerine dönük bir endişenin ortaya çıktığını; kamusal alanda karşılaşılan dayanıklı, ciddi, mesleğinde başarılı kadının kabul görmesini engellediğini söylemek mümkün.

Pierre Bourdieu, *Eril Tahakküm* adlı çalışmasında erkek merkezli olarak örgütlenmiş toplumsal düzende kadınların en asil işlerden dışlandıklarını, bir meslek dalının "kadınlaşmasının" o mesleğin saygınlığını ve cazibesini azalttığını savunmuştu. Kadınlar için elde edilebilecek en ideal toplumsal mevkiye giden yol ise iyi bir evlilik yapmaktan geçiyordu. Öte yandan kariyer başarısı kadar başarısızlığın da toplumsal anlamda cinsiyetlendirilmiş bir alan olduğunu söyleyebiliriz. Söz konusu toplumsal olgunun edebiyatta da yansıması gözlemlenebilir. Oğuz Atay'ın ünlü romanının adıyla özdeşleşen "tutunamayan" kavramının "kaybetme"yle

yakın bir ilişkisi vardır ve "tutunamamak" cinsiyetlendirilmiş bir fiildir. Aylaklık ve flanörlük gibi "tutunamamanın" da öznesi erkektir. "Tutunamayan" karakterlerin incelendiği çalışmalarda sadece erkek yazarların erkek roman kişilerinin konu edildiği örnekler verilebilir. "Tutunamama" halinin edebiyattaki temsillerine bakarak başarı/başarısızlık kavramlarının dolayısıyla kariyer alanının erkeğin tekelinde kabul edildiği; daha fazla görünürlük kazanmakla birlikte kadının kamusal hayattaki varlığının hâlâ tam anlamıyla sindirilmediği; en büyük başarı/başarısızlıklarından birinin iyi bir evlilik yapmak olarak görülmeye devam ettiği sonucu çıkarılabilir. Ancak böyle bir sonuca varmak için kadın "tutunamayan" karakterlerin de incelenmesi gerekir.

Bu çalışmada, yukarıda sözü edilen hipotez Cumhuriyet döneminin en üretken yazarları arasında sayılan ve metinlerinde kadın bakış açısına yer veren Sevgi Soysal, Tezer Özlü, Adalet Ağaoğlu, Leylâ Erbil gibi yazarların metinlerindeki "tutunamayan" kadın karakterler incelenerek sınanacaktır. Böylece kadınlarla erkeklerin "tutunamama"yı farklı biçimlerde deneyimleyip deneyimlemedikleri, kadınların nasıl ve hangi süreçlerin sonunda tutunamadıkları, kendilerini kamusal alanda nasıl inşa ettikleri, neleri kişisel başarılarının temeli saydıkları vb. tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Tutunamayanlar, egemen erkeklik, toplumsal cinsiyet, kamusal alan, kimlik inşası*

Feminine Thinking and Writing Practice in the Early Republican Period: A Portrait of Safiye Erol as a Genuine and Innovative Writer Ontological Questions in Gülten Akın Poetry

Gökay Durmuş

Gülten Akın is one of the important representatives of our Republic period poetry. The poet was born in 1933 and her first book of poetry was published in 1956. Her last poetry book was published in 2013. Therefore, Akın's literary life is long-term. Akın's view of poetry as a way of life and a means of rebellion must have played a part in this.

Between the aforementioned years, Turkish poetry contains many movements, literary teachings and associations. Gülten Akın, on the other hand, is a name who has been able to put her own specific weight on poetry in this process. Akın's poetry can be analyzed in three periods. In her first period, Akın focuses on the way '*I*' perceive and evaluate the world. In her second period, the poet focused her attention on the society by abstracting from 'I' and she built her poetry in the light of the principles of socialist realist poetics. In her third period, *I* and society become the subject of Akın's poem in an identity. In the period when Akın gave examples of socialist realist poetry, the mainstream in our poetry was socialist realist poetry. But even in this period, Akın builds her poetry on a trivet. Therefore, Akın is a poet who can be counted among the names who can both be articulated with the systems related to socialist realist poetics and preserve her originality in this period.

Components of the aforementioned trivet; existentialist philosophy, socialist worldview and the theme of women. The aforementioned elements influenced Akın in all her poetry periods. Akın, who made identity

and position researches about me and her gender in the first period, tries to make sense of her existence while keeping the self hidden in the background in the second period. In her third period, she sometimes writes poems in which she analyzes only the society and sometimes only the self. However, it should be noted that Akın sometimes followed the themes of the self and the society together in this period.

There is an opening in Gülten Akın's self-centered poems. No matter how personal the poet behaves, she knows that what she experiences and thinks are common issues, common evaluations of her gender. For this reason, Akın's poem is a poem that should be examined in the light of the data of feminist literary criticism. .In our study, it is analyzed which themes Akın works while making ontological inquiries. The poet's attitude and method while speaking on behalf of her gender in these interrogations are evaluated in the context of feminist literary criticism. The conclusion reached is that Akın, as a female individual who has reached her transcendence, is a forgotten name in terms of the systems to be established regarding both Turkish women's history and feminist literary theory. The aim of our study is to enable these determinations, which were forgotten while analyzing Gülten Akın's poem, to give an opening to our world of thought.

Keywords: *Gülten Akın, poetry, women, ontology, feminist literary criticism*

Gülten Akın Şiirinde Ontolojik Sorgulamalar

Gökay Durmuş
Kafkas Üniversitesi (Doç. Dr.)

Gülten Akın, Cumhuriyet dönemi şiirimizin önemli temsilcilerindendir. 1933 yılında doğan şairin ilk şiir kitabı 1956'da, son şiir kitabı 2013 yılında basılmıştır. Dolayısıyla Akın'ın edebî yaşamı uzun solukludur. Bunda Akın'ın şiiri bir yaşam biçimi, bir başkaldırı aracı olarak görmesinin payı olsa gerektir.

Bahsi geçen yıllar arasında Türk şiiri, birçok akım, ekol ve birliktelik ihtiva eder. Gülten Akın ise bu süreçte şiire kendi özgül ağırlığını koyabilmiş bir isimdir. Akın'ın şiiri üç dönemde incelenebilecek bir şiirdir. İlk döneminde Akın *ben*'in dünyayı algılama ve değerlendirme biçimleri üzerinde durur. İkinci döneminde dikkatini *ben*'den soyutlayarak topluma yönelten şair, şiirini, toplumcu gerçekçi poetikanın ilkeleri ışığında kurar. Üçüncü döneminde ise ben ve toplum, bir özdeşlik içinde Akın şiirine konu olur. Akın'ın toplumcu gerçekçi şiir örneklerini verdiği döneminde, şiirimizde ana akım da toplumcu gerçekçi şiirdir. Fakat Akın bu döneminde bile şiirini bir sacayağı üzerinde kurar. Dolayısıyla Akın, bu dönemde hem toplumcu gerçekçi poetika ile ilgili dizgelere eklemlenebilecek hem orjinallliğini koruyabilmiş isimler arasında sayılabilecek bir şairdir.

Bahsi geçen sacayağının bileşenleri; egzistansiyalist felsefe, sosyalist dünya görüşü ve kadın temidir. Adı geçen öğeler, Akın'ı tüm şiir dönemlerinde etkilemiştir. İlk döneminde *ben* ve cinsi ile ilgili kimlik ve konum araştırmaları yapan Akın, ikinci dönemde *ben*'i arka planda saklı tutarken de varoluşunu anlamlandırma çabası içindedir. Üçüncü döneminde kimi zaman sadece toplumu tahlil ettiği, kimi zaman sadece *ben*'i işlediği şiirler

yazar. Fakat Akın'ın bu dönemde kimi zaman ben ve toplumsala ait izlekleri bir arada takip ettiğini de belirtmek gerekir.

Gülten Akın'ın *ben* merkezli şiirlerinde bir açılım söz konusudur. Şair ne kadar şahsi davranırsa davransın yaşadıklarının ve düşündüklerinin cinsinin ortak meseleleri, ortak değerlendirmeleri olduğunu bilir. Bu nedenle Akın şiiri, feminist edebiyat eleştirisinin verileri ışığında incelenmesi gereken bir şiirdir. Çalışmamızda Akın'ın ontolojik sorgulamalar yaparken hangi temleri işlediği tahlil edilmektedir. Şairin bu sorgulamalarda cinsi adına konuşurken takındığı tavır ve yöntem ise feminist edebiyat eleştirisi bağlamında değerlendirilmektedir. Varılan sonuç Akın'ın aşkınlığına varabilmiş bir kadın birey olarak hem Türkiye kadın tarihi hem feminist edebiyat kuramı ile ilgili kurulacak dizgeler açısından unutulmuş bir isim olduğudur. Çalışmamızda amaç, Gülten Akın şiiri tahlil edilirken unutulan bu tespitlerin, düşünce dünyamıza açılım kazandırmasını sağlamaktır.

Anahtar kelimeler: *Gülten Akın, şiir, kadın, ontoloji, feminist edebiyat eleştirisi*

The Transformation of "Hidayah" from Republican Era to Present Day: Religion and Gender in Conservative Novels

Tuğba Sivri Çınar

Conservatism in Turkey goes hand in hand with Islamism as well as nationalism, together with predominant Islamist references especially after 1980 and characterized by a neo-Ottomanist context in the 2000s. The structure of conservatism, which seems to be in conflict with the Republican ideology, emerges in the cultural sphere, especially in the context of secularism. The greatest effects of this can be observed in gender politics. The relationship between religion and gender, which was fictionalized in the stereotypical relation between the enlightened female village teacher and the bigoted village imam in the novels of the Republican period, was scrutinized in a multidimensional way, especially in the social-realist novels that gained popularity in the 1950s, and this all caused Islamist conservatism, which had not been associated with the novel genre until these years, to turn towards the novel. After realizing that the novel could be made into an ideological tool, conservatives began to create their own ideological "literature" by developing a fiction of religion and gender alternative to the narrative of the Republic. Islamic literature, which became more diverse in the 1990s, developed with many women writers producing works in this field, and in parallel, *hidayah* narratives also gained diversity. The main focus of this study is to understand, through conservative novels, the conservative fiction that emerged against the gender policies practiced by the Republic, and to reveal the relationship between religion, religious devotion and gender politics by comparing the *hidayah* novels that emerged in the late-1990s to the Wattpad novels published online today. In this context, the *hidayah* narrative is traced in roman-

ce novels published on the online storytelling platform Wattpad, which were analyzed with the method of feminist literary criticism in the context of conservatism, religion and gender. Today, *hidayah* narratives are still produced in a hybrid genre form under the influence of global popular culture. With the rise of online literature, conservative young girls and women have started to produce works of fiction through online story writing applications such as Wattpad, writing and publishing conservative novels that interact with global popular culture and in this sense differ from their predecessors. These novels were influenced by the popular -especially visual- culture of the 2010s, when global conservatism was on the rise, as they synthesized the pattern of *hidayah* novels with violent mafioso romance narratives to create the *hidayah* narrative of the 21st century. Stories written on Wattpad that fit into the framework of the *hidayah* novels of the 70s and 80s are criticized by readers in the comments for being too didactic, therefore failing to become popular. However, these narratives reach millions of readers when they're fictionalized as love stories, and moreover, it's noticeable that religious narratives also occupy a lot of space in romances that do not structurally represent the *hidayah* novel. According to the main findings of the study, the main difference between today's *hidayah* novels and those of the 70s is that in today's novels, it is not young women raised in wealthy and secular families who are expected to attain *hidayah*, but young men who come from religious and wealthy families, are in mafia-like relationships, abuse alcohol and drugs, have one-night stands, own villas and luxury cars, have "lost the religious path and are prone to violence. These men find their religious "essence" thanks to the pious, suburban, hijab-wearing young virgin women who happen to come into their lives. The fact that women are portrayed sociologically and physically weak causes them to be defined as a passive power per se, as if their most significant characteristics were beauty and virginity. In this context, it's possible to say that the *hidayah* narrative has gradually become mainstream and influenced the romances, which in turn became more and more conservative.

Keywords: *Hidayah novel, religion, gender, mainstream literature, conservatism*

Cumhuriyet'ten Günümüze "Hidayet"in Dönüşümü: Muhafazakâr Romanlarda Din ve Toplumsal Cinsiyet

Tuğba Sivri Çınar
Universus Sosyal Araştırmalar Merkezi (Dr.)

Türkiye'de muhafazakârlık, milliyetçilikle olduğu kadar İslamcılıkla da kol kola ilerleyen, özellikle 1980 sonrasında İslamcılık referansları ağır basan ve 2000'lere gelindiğinde neo-Osmanlıcı bir tınıyla karakterize edilen bir yapıya sahiptir. Muhafazakârlığın Cumhuriyet ideolojisiyle çatışmalı yapısı, özellikle laiklik/sekülerlik bağlamında, kültürel alanda ortaya çıkar. Bunun en büyük etkileriyse toplumsal cinsiyet politikalarında izlenebilir. Cumhuriyet dönemi romanlarında, köydeki aydın kadın öğretmen-bağnaz köy imamı ikiliğinde kurgulanan din ve toplumsal cinsiyet ilişkisinin, özellikle 1950'lerde yükselen toplumcu gerçekçi romanlarda çok boyutlu şekilde ele alınmaya başlaması, bu yıllara kadar romana karşı mesafeli olan İslamcı muhafazakârlığın da romana yönelmesine neden olmuştur. Muhafazakârlar, romanın ideolojik bir araç haline getirilebileceğini fark ettikten sonra Cumhuriyet'in anlatısına alternatif bir din ve toplumsal cinsiyet kurgusu geliştirerek kendi ideolojik "edebiyatını" oluşturmaya başlamıştır. 1990'larda çeşitliliği artan İslami edebiyat, birçok kadın yazarın da bu alanda eserler üretmesiyle gelişmiş; hidayet anlatıları da çeşitlilik kazanmıştır. Bu çalışmanın ana odağı muhafazakâr romanlar üzerinden Cumhuriyet'in toplumsal cinsiyet rejimine karşı geliştirilen muhafazakâr kurguyu anlamak; özellikle 1960 sonlarında ortaya çıkan hidayet romanlarıyla günümüzde internet üzerinden yayımlanan Wattpad romanlarını karşılaştırarak din, dindarlık ve toplumsal cinsiyet rejimi ilişkisini ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda çevrim içi hikâye anlatma platformu Wattpad üzerinde yayınlanan aşk romanlarında hidayet anlatısının izi sürülmüş,

ele alınan romanlar muhafazakârlık, din ve toplumsal cinsiyet bağlamında feminist edebiyat eleştirisi yöntemiyle analiz edilmiştir. Günümüzde hidayet anlatıları, küresel popüler kültürün etkileri altında farklı türlerle melez bir şekilde üretilmeye devam etmektedir. İnternet edebiyatının gelişmesiyle birlikte muhafazakâr genç kız ve kadınlar, Wattpad gibi çevrim içi hikâye yazma uygulamaları üzerinden kurgu eserler üretmeye; küresel popüler kültürle etkileşim içinde olan, bu anlamda öncüllerinden ayrışan muhafazakâr romanlar yazıp yayınlamaya başlamıştır. Bu romanlar, küresel muhafazakârlığın yükselişte olduğu 2010'lu yılların popüler -özellikle görsel- kültüründen etkilenmiş, hidayet romanları kalıbını mafyatik, şiddet dolu romans anlatılarıyla sentezleyerek 21. yüzyılın hidayet anlatısını oluşturmuşlardır. Wattpad'de yazılan ve 70'lerin-80'lerin hidayet romanı kalıbına uyan hikâyeler, çok didaktik oldukları için okurlar tarafından yorumlar kısmında eleştirilmekte ve bu nedenle çok okunanlar arasına girememektedir. Ancak bu anlatılar, aşk hikâyesi olarak kurgulandığında milyonlarca okura ulaşabilmekte; dahası, yapısal olarak hidayet romanı kalıbına uymayan romanslarda da dinî anlatıların çokça yer kapladığı göze çarpmaktadır. Araştırmanın temel bulgularına göre, günümüz romanlarının 70'lerin hidayet romanlarından temel farkı, bu romanlarda hidayete ermesi beklenenlerin zengin ve seküler ailelerde büyümüş genç kadınlar değil; aileleri dindar ve zengin olan, kendileriyse mafyatik ilişkiler içinde, içki ve uyuşturucu kullanan, tek gecelik ilişkiler yaşayan, villaları ve lüks arabaları olan, dinî olarak "yolunu kaybetmiş", şiddete meyilli genç erkekler olmasıdır. Bu erkekler, hayatlarına giren dindar, bakire, mahallede yetişmiş, başörtülü genç kadınlar sayesinde dindar "özlerine" geri dönerler. Kadınların sınıfsal ve fiziksel olarak çok daha güçsüz resmedilmesi, onların yalnızca pasif bir güç denilebilecek güzellik ve bakirelikle tanımlanmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda hidayet anlatılarının gitgide ana akımlaşarak romansları etkilediğini ve romansların da muhafazakârlaştığını söylemek mümkündür.

Anahtar kelimeler: *Hidayet romanları, din, toplumsal cinsiyet, popüler edebiyat, muhafazakârlık*

A Review of Minor Literature as the Voice of the Others: Sevim Burak

Umut Belek Erşen

The accumulation of political, economic, and social factors; the rot and corruption of a long-lost system that has permeated all institutions and operations; the losses caused by an unexpected epidemic, the closure that was necessary, and the global economic waves that followed, combined with incorrect policies within, resulting in an economic crisis; has led individuals to alienate themselves by feeling foreign to the society, state, institutions, and ultimately themselves.

Sevim Burak, who felt and wrote about this alienation and chaos in different ways but with the same emotions fifty years ago, because she was a woman, because she was a minority, different, unique, and lived her life confidently as she saw fit, always felt and wrote as an "other" and a foreigner.

Sevim Burak tells the struggles of characters to find their place in society within the framework of her inability to integrate into society as both a woman and an individual of Jewish origin in her stories. These heroes reject the normalization practices directed towards them by society but try to establish themselves within the system. Burak embraces individuals who are excluded from the social sphere, avoided in daily life, and underestimated in her texts. The "others" outside the borders that we draw as "us" with all the different adjectives are the "heroes" of Sevim Burak's texts. Burak also considers herself a part of this "other" team.

According to G. Deleuze and F. Guatari, "minor literature is not the literature of a minor language but rather the literature produced by a minority in a major language." The minor literature approach offers oppor-

tunities to be the language of the "others" and also leads to the creation of a new language and narrative. The "others" of minor literature seeking a way for different and new discourses that create various breaks in the dominant language and do not serve the dominant and oppressive ideology. It is thought that this path may be a way to tell "them". While looking for answers to how this path can be constructed, and how a new and different discourse and literature can be reconstructed, Sevim Burak's different and deviant literature will be a guiding light for us.

Sevim Burak's storybooks "Yanık Saraylar" and "Afrika Dansı" and her play "İşte Baş İşte Gövde İşte Kanatlar" will be examined in this context, and the language and narrative features of the characters and works will be revealed. In this way, it will be evaluated how new discourse and literature can benefit from Sevim Burak's contradictory language as a reflection of different voices that disrupt the existing literary genres within the dominant system, disturb the tradition, seek new possibilities of discourse, and challenge the established/dominant perspective

Keywords: *Sevim Burak, minor literature, women's language, other, alienation*

Ötekilerin Sesi Olarak Bir Minör Edebiyat İncelemesi: Sevim Burak

Umut Belek Erşen
Hacettepe Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Siyasi, ekonomik ve toplumsal sebeplerin üst üste gelmesi; çoktan meşruiyetini kaybetmiş bir sistemin çürümüşlük ve yozlaşmışlığını tüm kurumlara ve işleyişe sindirmesi, hiç beklenmeyen bir salgın hastalığın ortaya çıkardığı kayıplar, zorunlu olarak kapanma ve sonrasındaki global ekonomik dalgaların içerideki yanlış politikalar ile birleşerek yol açtığı ekonomik kriz; bireyleri yaşadığı topluma, devlete ve kurumlarına ve en sonunda kendine yabancılaştırarak içine kapanması sonucunu doğurmuştur.

Bu yabancılaşmayı ve kaosu farklı şekilde ama aynı duygularla elli yıl önce hissetmiş ve yazmış olan Sevim Burak kadın olduğu için öteki, azınlık olduğu için öteki, farklı olduğu için, kendine özgü olduğu için, hep dimdik, kendi bildiği gibi yaşadığı için daima bir öteki ve yabancı olarak hissetmiş ve yazmıştır.

Sevim Burak, hem bir kadın hem bir Yahudi kökenli birey olarak topluma entegre olamaması çerçevesinde öykülerinde öznelerin toplum içerisinde yer alma mücadelesini anlatır, bu kahramanlar toplum tarafından kendisine yönelen normalleştirme pratiklerini reddeder ama sistemin içinde yer edinmeye çalışırlar. Burak, toplumsal alandan dışlanan, gündelik yaşamda kaçınılan, küçümsenen kişileri metinleriyle kucaklar. Bütün farklı sıfatların yakıştırıldığı yani "biz" olarak çizdiğimiz sınırlar dışında kalan "onlar\ötekiler" güruhu Sevim Burak metinlerinin "kahramanlarıdır". Burak kendisini de bu "ötekiler" takımının içinde saymıştır.

G. Deleuze ve F. Guatari'ye göre "Minor edebiyat, minör bir dilin edebiyatı değil, daha ziyade, bir azınlığın majör bir dilde yaptığı edebiyattır".

Minör edebiyat yaklaşımı özellikleri itibariyle "ötekiler"in dili olmaya olanaklar sunarken yeni bir dil ve anlatı oluşturmaya da yol açmaktadır. Egemen dilde çeşitli kırılmalar yaratıp, hâkim ve baskıcı ideolojiye hizmet etmeyen farklı ve yeni söylemler için bir yol arayan minör edebiyatın "ötekiler"i, "onlar"ı anlatmakta bir yol olabileceği düşünülmektedir. Bu yol ne şekilde inşa edilebilir, yeni, farklı bir söylem ve edebiyat hangi doğrultuda yeniden kurulabilir sorularına cevap aranırken, Sevim Burak'ın farklı ve ayrıksı edebiyatı bizim için yol gösterici olacaktır.

Sevim Burak'ın *Yanık Saraylar* ve *Afrika Dansı* adlı öykü kitapları ve *İşte Baş İşte Gövde İşte Kanatlar* isimli tiyatro oyunu bu çerçevede incelenecek, öykülerindeki ve oyundaki karakterler ve eserlerin dil ve kurgu özellikleri ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu şekilde hâkim sistem içinde var olan yazın türlerini bozan, geleneği rahatsız ederek yeni söyleyiş ihtimalleri arayıp yerleşik/baskın perspektife meydan okuyan, farklı seslerin yansıması olarak yeni söylem ve edebiyatın Sevim Burak'ın aykırı dilinden ne şekilde yararlanabileceği değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: *Sevim Burak, minör edebiyat, kadın dili, öteki, yabancılaşma*

A Panaromic View of Turkish Women's Representations Through the Lens of Ayşe Kulin's Novels: "Hayat - Dürbünümdeki Kırk Sene - 1941-1964" and "Hüzün - Dürbünümdeki Kırk Sene - 1964-1983"

Zehra Güven Kılıçarslan

In many studies, it has been found that patriarchal ideologies have defined women in terms of privacy, silence, nature, and mystery, confining them to a limited space "beyond" or "before" language. Those who adhere to patriarchal ideology argue that women are the opposite of the "public" and that this serves as an imposition on the shaping of ideas about their voices, identities, and bodies. One of the fundamental findings of feminism is that women are forced to live in a language constructed by men. Women's silence is defined and guaranteed by language that speaks "about," "over," or "through" them. In other words, the language spoken by women is essentially the same as the language created by men, and this language serves to confine women to the "subject," or often "object", position chosen by dominant patriarchal ideologies.

Feminist researchers have found that due to the unequal positioning of men and women in society, men and women have different social experiences. Feminist literary criticism focuses on how these different experiences and perspectives are reflected in literary texts, analyzing the content, form, and language of a text to reveal the dominant male culture reflected in it, while also trying to discover how women's feelings and experiences and their own artistic creativity are reflected in the same text. This article aims to provide new perspectives on Turkish literary and social culture by focusing on the portrayal of women in Ayşe Kulin's autobiographical novels, *Life: Forty Years in My Viewfinder (1941-1964) and Sorrow: Forty*

Years in My Viewfinder (1964-1983). For this purpose, this article analyzes the possibilities of constructing, displaying, and reconstructing female representations in literature through the writer, narrator, and characters. In addition to examining the textual features of literary work produced by a Turkish women writer in the 21st century, the article also aims to show how women's representations and gender roles are constructed; determine the awareness of writing as a woman and the results of this process; discover the ideas and experiences of women in the process of identity formation and social change in texts written by women. As a result, it is aimed to reveal what kind of a process Turkish women writers have experienced in terms of using power, awareness and rebuilding themselves at a certain level, and how they have undergone a change in order to reveal their subjectivity and will, by making a close reading and in-depth analysis of the work and the author with the method of feminist criticism.

Keywords: *Representation of women, novel, criticism, autobiography and subjectivity, Ayşe Kulin*

Ayşe Kulin'in Romanlarındaki Türk Kadın Temsillerine Panoramik Bir Bakış: "Hayat - Dürbünümdeki Kırk Sene - 1941-1964" ve "Hüzün - Dürbünümdeki Kırk Sene - 1964-1983"

Zehra Güven Kılıçarslan
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Yapılan pek çok araştırmada ataerkil ideolojilerin kadınları mahremiyet, sessizlik, doğallık, gizem gibi kavramlarla tanımlayarak dilin "ötesine" ya da dilin "öncesine" sınırlı bir alana hapsettiği sonucuna varılmıştır. Ataerkil ideolojiye bağlı olanlar, kadının "kamusal"ın zıddı olduğunu öne sürerler ve bunun, kadınların sesine, kimliğine ve bedenine ilişkin fikirlerin şekillenmesine hizmet eden bir dayatma olduğunu savunurlar. Feminizmin en temel tespitlerinden biri, kadınların erkekler tarafından inşa edilmiş bir dilde yaşamak zorunda olduklarıdır. Kadınların sessizliği, onlar "üzerinden", "hakkında" ya da "aracılığıyla" konuşan dil tarafından tanımlanır ve güvence altına alınır. Başka bir deyişle, kadınların konuştuğu dil, esasen erkekler tarafından yaratılan dilin aynısıdır ve bu dil, kadınları egemen ataerkil ideolojilerin seçtiği "özne" ya da çoğu zaman "nesne" konumuna hapsetmeye hizmet eder.

Feminist araştırmacılar, kadın ve erkeklerin toplumda eşit olarak konumlanmaması nedeniyle, kadınların ve erkeklerin sosyal deneyimlerinin farklı olduğu sonucuna varmışlardır. Feminist edebiyat eleştirisi ise bu farklı bakış açılarının edebî metinlere nasıl yansıdığına odaklanmakta ve bir metnin içeriğini, biçimini ve dilini analiz ederek metne yansıyan baskın erkek kültürünü ortaya çıkarmaya çalışırken aynı zamanda kadınların duygu ve deneyimlerinin ve kendi sanatsal yaratıcılıklarının aynı metne nasıl yansıdığını da keşfetmeye çalışmaktadır. Bu makalede Ayşe Kulin'in

otobiyografik romanları, *Hayat - Dürbünümdeki Kırk Sene - 1941-1964* ve *Hüzün - Dürbünümdeki Kırk Sene - 1964-1983* aracılığıyla kadın yazarların kaleme aldığı romanlardaki kadın temsillerine odaklanılarak Türk edebî ve toplumsal kültürüne yeni bakış açıları sunmak hedeflenmektedir. Bu amaçla bu makalede, edebiyatın kadın temsillerini inşa etme, sergileme ve yeniden inşa etme olanakları yazar, anlatıcı ve karakterler aracılığıyla analiz edilmektedir. 21. yüzyılda Türk kadın yazarlar tarafından ortaya konulan edebî eserlerin metinsel özelliklerinin incelenmesinin yanı sıra kadın temsillerinin ve toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl inşa edildiğini göstermek; kadın olarak yazma bilincini ve bu sürecin sonuçlarını belirlemek; ve kadınların yazdığı metinlerde kimlik oluşumu ve toplumsal değişim sürecinde kadınların fikir ve deneyimlerini keşfetmek temel hedefler arasında yer almaktadır. Sonuç olarak ele alınan eser ve yazarın yakın okuması ve feminist eleştiri yöntemiyle derinlemesine incelemesi yapılarak Türk kadın yazarların belli bir düzeyde güç kullanma, bilinçlenme ve kendilerini yeniden inşa etme anlamında nasıl bir süreç yaşandığı, öznelliklerini ve iradelerini ortaya koyabilmeleri adına nasıl bir değişim geçirdikleri ortaya konulmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Kadının temsili, roman, eleştiri, otobiyografi ve öznellik, Ayşe Kulin*

Representation of Women in Cem Akaş's Dystopia "Y"

Fesun Koşmak

Since the beginning of the human existence, people have had the desire to escape from the current reality and its problems and strive for a society that is more justly and better managed as well as ruled with equality. This ideal society, which is believed to be unattainable in the current life, has taken shape in utopias in literary works, and the utopia writers have attempted to create it in their works by describing unknown countries, cities, societies, or islands that are not found on any map. Utopian spaces that have come to life in literary works during different periods from ancient times to the present have allowed the writers to escape from reality and have shaped the way of describing the ideal society.

The journey of utopia, which began with Plato's "The Republic," seen as one of the most important critiques of society in ancient times, gained a conceptual quality with Thomas More's *Utopia* during the renaissance period with its enlightenment perspective. The utopias written after More's *Utopia* in the literary canon, similar in terms of their qualities, critically approached the ways societies are governed, worldviews, educational processes, ways of life, beliefs, and cultures. The authors, who describe their fictional settings based on the current society's thoughts, problems, and governance, express the ideal by passing their lived experiences through fictional filters and comparing the current life with the ideal. The utopia concept, which continued its journey in different geographies, evolved into the dystopia concept after the scientific and technical developments seen in society in the 20th century. Conceptually far from utopia, dystopia opened the doors of a world opposite to utopia, focusing on darkness and pessimism and found its counterpart as a reflection of 'hell.' The dystopia,

which is referred to as the evil twin of utopia, is described as the dichotomy of utopia.

The concept of utopia, which began with Peyami Safa's work *Yalnızız* and Ahmet Ağaoğlu's work *Serbest İnsanlar Ülkesinde which* is considered the first utopia of the Republic era in Turkish literature, draws attention and turns into dystopian writing in Turkish literature as well as world literature. In the dystopian work *Y* by Cem Akaş, who is one of the contemporary Turkish literature writers, the Y chromosome is eradicated from the earth and a world inhabited only by women is presented. The political system, economy, social structure, cultural accumulation, and especially the form of relationships created by men are completely transformed and a society order established by women is conveyed. This new order, considered perfect and defined as utopia, turns into a dystopian structure with the concern that it may change with the birth of a male child named Constantine. The work, which has both utopian and dystopian qualities, will be approached from two directions in this study. Firstly, the concepts of "utopia" and "dystopia" will be emphasized, and then, the main body of the study will be addressed in the context of how a world can exist with only women and without men.

The study draws attention to the fact that the concepts of "utopia" and "dystopia" are not discussed in the context of Cem Akaş's novel *Y* and, therefore, creates a novel approach in this context. While different authors' works have been analyzed in the context of the representation of women within the frameworks of the "utopia" and "dystopia" concepts, this study aims to examine both concepts within the same text. The study will be analyzed using the method of text-based research and will focus on the notable "representation of women" in the work.

Keywords: *Cem Akaş, utopia, dystopia, representation of women*

Cem Akaş'ın "Y" Adlı Distopyasında Kadının Temsili

Fesun Koşmak
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Doç. Dr.)

İnsan, var olma sürecinden beri mevcut hayattan ve onun getirdiği sorunlardan uzaklaşmak, daha adaletli ve daha iyi yönetilen bir toplum ile eşitliğin hüküm sürdüğü bir sosyal yapıya erişme arzusu içerisinde olmuştur. Mevcut hayatta var olamayacağı düşünülen bu ideal toplum, edebî metinlerde ütopyalarda vücut bulmuş, bu hayali gerçekleştirmek adına ütopya yazarları bilinmeyen ve hiçbir haritada yer almayan ülkeleri, kentleri, toplumları ya da adaları anlatarak eserlerinde var etmeye çalışmışlardır. Antik Çağ'dan günümüze kadar farklı dönemlerde edebî eserlerde hayat bulan ütopik mekânlar, yazarların mevcut hayattan uzaklaşmalarını sağlamış ve ideal toplumu anlatma biçimini oluşturmuştur.

Antik dönemin en önemli toplum eleştirisi olarak görülen Platon'un *Devlet* adlı eseriyle başlayan ütopya yolculuğu, Rönesans döneminin aydınlanmacı bakış açısına sahip Thomas More'un *Ütopya* adlı eseriyle kavramsal bir nitelik kazanmıştır. Edebiyat dizininde More'un *Ütopya* eserinden sonra yazılan ve nitelikleri bakımından benzerlik gösteren ütopyalar, toplumların yönetim biçimlerini, dünya görüşlerini, eğitim süreçlerini, yaşam biçimlerini, inanışlarını ve kültürlerini eleştirel bir yaklaşım ile gözler önüne sermişlerdir. Mevcut toplumun düşüncelerine, sorunlarına, yönetim biçimlerine göre düşsel mekânlarını anlatan yazarlar, ideal olanı ifade etmek için kendi yaşanmışlıklarını kurgusal süzgeçlerinden geçirerek mevcut hayat ile ideali karşı karşıya getirerek aktarmışlardır. Farklı coğrafyada yolculuğuna devam eden ütopya kavramı, 20. yüzyılda toplumda görülen bilimsel ve teknik gelişmelerin ardından distopya kavramına evrilmiştir. Kavramsal olarak ütopyadan uzaklaşmayan distopya,

ütopyanın tersi bir dünyanın kapılarını açmış, karanlık ve karamsarlık üzerine yoğunlaşarak "cehennem"in yansıması olarak karşılık bulmuştur. Ütopyanın kötü ikizi olarak adlandırılan distopya, ütopyanın dikotomisi olarak açıklanmıştır.

Türk edebiyatında Peyami Safa'nın *Yalnızız* adlı eseriyle başlayan ve Cumhuriyet döneminin ilk ütopyası olarak kabul edilen Ahmet Ağaoğlu'nun *Serbest İnsanlar Ülkesinde* adlı eseriyle dikkat çeken ütopya kavramı, dünya edebiyatında olduğu gibi Türk edebiyatında da distopya yazınına dönüşür. Çağdaş Türk edebiyatı yazarlarından Cem Akaş'ın *Y* adlı distopyasında Y kromozomu yeryüzünden silinir ve sadece kadınların yaşadığı bir dünya gözler önüne serilir. Erkeklerin oluşturduğu siyaset, ekonomi, toplum yapısı, kültürel birikim ve özellikle de ilişki biçimi tamamen değiştirilir ve kadınların var ettiği bir toplum düzeni aktarılır. Kusursuz olarak nitelendirilen ve ütopya olarak tanımlanan bu yeni düzen, Constantine adında bir erkek çocuğunun dünyaya gelmesiyle farklılaşabileceği kaygısıyla distopik bir yapıya dönüşür. Hem ütopik hem de distopik nitelikler içeren eser, bu bağlamda iki yönlü ele alınacaktır. Çalışmada önce "ütopya" ile "distopya" kavramları üzerinde durulacak ve çalışmanın ana gövdesini oluşturan *Y* adlı eser, erkeklerin olmadığı, sadece kadınların var olduğu bir dünyanın nasıl olabileceği ekseninde ele alınacaktır.

Çalışmada "ütopya" ve "distopya" kavramları Cem Akaş'ın *Y* adlı eseri ekseninde hiç ele alınmadığı ve bu nedenden dolayı bahsedilen bu kavramlar bağlamında bir ilki oluşturduğu dikkat çekmektedir. "Ütopya" ve "distopya" kavramları çerçevesinde farklı yazarların eserlerinin, kadının temsili bağlamında ele alındığı dikkat çekse de bu çalışmada hem "ütopya" hem de "distopya" kavramları aynı metin üzerinden ele alınmaya çalışılacaktır. Çalışma metne dayalı inceleme yöntemiyle incelenecek ve eserde dikkat çeken "kadın temsili" üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: *Cem Akaş, ütopya, distopya, kadının temsili*

Halide Edip's Coriolanus: Taking off the Shirt of Fire

Hatice Karaman
Yeditepe Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Halide Edip Adıvar is a famous intellectual and political figure with her work during late Ottoman and early Republican times. Her articles and novels form an invaluable corpus providing a socio-political panorama of the period. Accordingly, Halide Edip is an essayist, a novelist, and an activist mostly known for her involvement in the nationalist concerns and movements of the era especially throughout the Turkish War of Independence. Her work and particularly her novels have attracted the interest of critics for a century. Nevertheless, Halide Edip's work in literary criticism mostly focusing on English Literature remains understudied. Even though Halide Edip never had a formal education in the field, her three-volume history of English Literature published in 1940s is a significant work for scholars of English Literature in Turkey. Additionally, her translations of *Hamlet* (1941 with Vahit Turhan), *Coriolanus* (1945 with Vahit Turhan), and *Anthony and Cleopatra* (1949 with Mîna Urgan) contributed greatly to Shakespeare studies in the country. Halide Edip's readings of certain Shakespearean tragedies printed in newspapers beside the related chapters in her volume on Elizabethan Era and Shakespeare reflect the author's intense interest in the Bard's oeuvre. Among different tragedies Halide Edip analyzed, such as *King Lear, Hamlet*, and *Richard III*, this study will argue that she paid a specific attention to *The Tragedy of Coriolanus* that can be read in correlation with her own political, exilic, and patriotic experiences. For this, the paper will firstly offer a reading of *Coriolanus* from a theoretical perspective drawn primarily upon Lyotard's (1983) notion of 'the dif-

ferend' in relation to injustice, significance of speech and testimony, along with republican and political readings of the play. Secondly, in accordance with this reading, the paper will attempt to provide a reappraisal of Halide Edip's texts on *Coriolanus,* focusing on the sympathy of the author towards the speech-deprived Caius Martius, one of Shakespeare's most controversial (anti)heroes.

Keywords: *Halide Edip Adıvar, Shakespeare, Coriolanus, English literature, differend*

The Mission of Life and the Phoenix: Love and Women in the Literary Works of Safiye Erol

Hülya Kaşıkcı

Since the Second Constitutional period, the novel appears as a literary genre in which women have voiced their problems and demands for their rights, and which is instrumental in being a part of women's education. Love is one of the main themes used by the writers. Safiye Erol, one of the writers of the Republican period, benefited from the ideological aspect of the novel, and she conveyed her views in her works by intertwining her ideology with the reflections of her own life. The author, who was interested in politics, took part in the activities of the CHP, and was a Member of the Municipal Council in Istanbul Municipality, reveals the "New Life" represented by the ideal of the Republic by sought an answer to the question of "What kind of Westernization" within the framework of the theme of love in her works, with images such as "Young Turkey", "Turkish woman", "The spirit of Turkishness". In this context, the study focuses on what the Republic, "New Life" represents, through the love theme and female typologies in Erol, based on Erol's *Ciğerdelen, Ülker Fırtınası, Kadıköyü'nün Romanı* and *Leylak Mevsimi*. Love, which appears in almost every narrative of Erol, is important in terms of showing the portrait of the women of the period, the idea of femininity, including the problems of women, and showing the differences in Erol's perception of conservatism and her association with Kemalism. In Erol's works, love is used as a way of maturing a woman as an individual. The narration of impossible love, even though it is mutual, is dominated by many reasons such as the fact that the parties are married, all kinds of enmities and disagreements. While falling in love causes one's unity, oneness with the world, and completeness in Erol, losing love is equivalent to closing the

doors of happiness. There are three types of women in Erol's novels: The first woman typology, which is the product of a synthesizing approach between East and West, coincides with the Republic's "acceptable woman" image. The image of "modern but chaste woman", which is also seen in the examples of Bedriye, Canzi, Cangüzel and Canan, is important in that it shows the limits of Erol's conservatism and, in this context, her difference from the ideological stances of Samiha Ayverdi and Münevver Ayaşlı. Women in the first type are Phoenix birds, who feel complete when they find love, which is the meaning of life, and are burned at the loss, then reborn from their ashes. These are self-confident, educated, knowledgeable, cultured women who fulfill the requirements of the modern world, dominate Western culture. On the other hand, they do not move away from the Orientalism in their spiritual souls. Even though they paint a Western image in the material world thanks to their atavism, they are women who feel completed by the hand of love. Loss of love and separation is the path that leads them to maturity. This maturation manifests in two ways: finding oneself and getting closer to the divine. The second type of woman is seen in Dilruba, Güzide and Müzeyyen examples. The women in the second typology, representing the perception of the "Oriental woman" of the period, are women who carry the responsibility of being a family on their shoulders, do not have economic freedom, are dependent on their husbands, take it low, forgive, and are patient. A house where they can lay their heads and a home where they are together with their children are enough to keep their order not to be disturbed. They are contented women who have internalized hierarchical relations even more. The third woman typology consists of women who lack moral values, who can be seen as "femme fatale" reflecting the "Western woman" perception of the period. They are women who are far from the concept of family, who are cheating and who are the representatives of the corrupt face of the West. The fact that the women we encounter in the characters of Eglantin, Mafalda and Aleksandra Filipovna are foreign in particular is an indication that the author is closed to purely Western ideas. In this context, it is seen that Erol's ideal woman image appears in the first woman type, and in this context, it overlaps with the "Turkish woman" image in the Kemalist regime.

Keywords: *Safiye Erol, novel, love, women and literature, conservatism*

Hayatın Manası ve Anka Kuşları: Safiye Erol'un Eserlerinde Aşk ve Kadın

Hülya Kaşıkcı
Hacettepe Üniversitesi (Arş. Gör.)

Roman, II. Meşrutiyet döneminden itibaren kadınların sorunlarını, hak taleplerini dile getirdikleri, kadınların eğitiminin parçası olma konusunda aracı olan edebî bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşk, bu doğrultuda yazarların kullandığı başlıca temalardan biridir. Cumhuriyet dönemi yazarlarından Safiye Erol (1902-1964) romanın ideolojik yönünden faydalanmış, kendi hayatından yansıyanlarla ideolojisini iç içe geçirerek görüşlerini eserlerinde aktarmıştır. Politika ile ilgilenen, bir dönem CHP'nin faaliyetleri içinde yer alan, İstanbul Belediyesi'nde Meclis Üyesi olan yazar, eserlerinde aşk teması çerçevesinde "Nasıl bir Batılılaşma?" sorusuna yanıt ararken "Genç Türkiye", "Türk kadını", "Türklük ruhu" gibi imgelerle Cumhuriyet idealinin temsil ettiği "Yeni Hayat"ı gözler önüne serer. Bu çerçevede çalışma, Erol'un *Ciğerdelen, Ülker Fırtınası, Kadıköyü'nün Romanı, Leylak Mevsimi* kitaplarından yola çıkarak Erol'da aşk teması ve kadın tipolojileri aracılığıyla Cumhuriyet'in, "Yeni Hayat"ın temsil ettiklerine odaklanmaktadır. Erol'un hemen her anlatısında zuhur eden aşk, gerek dönem kadınlarının portresini, kadınlık mefkûresini göstermesi, kadınların sorunlarına yer vermesi, gerekse Erol'un muhafazakârlık algısındaki farklılıkları ve Kemalizmle ilişkilenmesini göstermesi bakımından önemlidir. Yazar; edebî ve politik kimliği, romanlarındaki akıcılık, fikirlerindeki açıklık ve zenginlik, gençliğinde Almanya'da yaşamasının verdiği kültürel zenginlik, aileden gelen Bektaşilik ve tasavvufa yatkınlığı dolayısıyla Doğu ve Batı'ya hâkimiyeti ile okunması, araştırılması, tartışılması gereken özgün bir yere sahiptir. Erol'un eserlerinde aşk, kadının birey olmasında onu olgunlaştıran bir yol olarak kullanılır. Tarafların evli olması, aralarında çıkan türlü husumetler, anlaşmazlıklar gibi pek çok

sebeple karşılıklı olsa da imkânsız olan aşkların anlatısı hâkimdir. Âşık olmak Erol'da kişinin birliğine, âlemle bütünlüğüne, tamamlanmışlığına sebep olurken; aşkı kaybetmek saadet kapılarının kapanmasına eş değerdir. Erol'un romanlarında üç tip kadın vardır: Doğu ile Batı arasında sentezci bir yaklaşımın ürünü olan birinci kadın tipolojisi Cumhuriyet'in "makbul kadın" imgesiyle örtüşmektedir. Bedriye, Canzi, Cangüzel, Canan örneklerinde de görülen "modern ama iffetli kadın" imgesi Erol'un muhafazakârlığının sınırlarını, bu çerçevede Samiha Ayverdi ve Münevver Ayaşlı'nın ideolojik duruşlarından farkını göstermesi bakımından önem taşır. Birinci tipteki kadınlar, hayatın manası olan aşkı bulduğunda tamamlandığını hisseden, kaybında ise yanan, kül olan, ardından küllerinden yeniden doğan Anka kuşlarıdır. Modern dünyanın gereklerini yerine getiren, Batı kültürüne hâkim, kendine güvenen, eğitimli, bilgili, kültürlü kadınlardır bunlar. Buna karşın manen ruhlarındaki Şarklılıktan uzaklaşmazlar. İçlerindeki atavizm sayesinde maddi dünyada her ne kadar Batılı bir imaj çizseler de aşk eliyle tamamlanmış hisseden kadınlardır. Aşkın kaybı, yaşanan ayrılıklar ise onları olgunlaştırmaya götüren yoldur. Bu olgunlaşma iki şekilde tezahür eder: kendini bulma ve ilahi olana yakınlaşma. İkinci kadın tipi Dilruba, Güzide, Müzeyyen örneklerinde görülmektedir. Dönemin "Şark kadını" algısını temsil eden ikinci tipolojideki kadınlar, aile olmanın yükümlülüğünü omuzlarında taşıyan, ekonomik özgürlüğü olmayan, kocasına bağımlı, kocası ne yaparsa yapsın görmezden gelen, alttan alan, affeden, sabreden kadınlardır. Başlarını sokacakları bir ev, çocuklarıyla bir arada oldukları bir yuva düzenlerinin bozulmaması için kâfidir. Hiyerarşik ilişkileri daha çok özümsemiş, kanaatkâr kadınlardır. Üçüncü kadın tipolojisi ise dönemin "Batılı kadın" algısını yansıtan "femme fatale" olarak görülebilecek ahlaki değerlerden yoksun kadınlardan oluşur. Aile kavramına uzak, aldatan, Batı'nın yozlaşmış olan yüzünün temsilcisi olan kadınlardır. Eglantin, Mafalda, Aleksandra Filipovna karakterlerinde karşımıza çıkan kadınların özellikle yabancı olması da yazarın salt Batıcı fikirlere kapalı olmasının göstergesidir. Bu çerçevede Erol'un ideal kadın imgesinin birinci kadın tipinde zuhur ettiği, bu bağlamda Kemalist rejimdeki "Türk kadını" imgesiyle örtüştüğü görülmektedir.

Anahtar kelimeler: *Safiye Erol, roman, aşk, kadın, muhafazakârlık, kadın ve edebiyat*

The Transformation of the Anxiety of Authorship in the Republican Era and the 'Patriarchy of Things': Women Writers and Car Races

Duygu Oylubaş Katfar

The relation of owning and driving a car to feeling valuable in terms of embodiment is explained as a narcissistic state. The function of being at the imaginary level finds its way through the feeling of integration of the automobile and the body. In this way, the human being becomes a part of the mobile space that is a vehicle for his/her body as he/she recognizes it. As questioned in all anthropomorphist approaches, masculine and feminine images in the part-whole relationship can be explained by the act of transformation of the body. In fact, rather than humanization, it is necessary to interpret the questioning of the self with the distinction between femininity and masculinity with the subject-object dialectic. With this interpretation, the realization of being an individual is experienced through the discovery of anatomical differences and when the body and mind can balance. Of course, phallic aggression also suggests the individual's feminine and masculine complexes. Thus, literary texts, especially the early Turkish literature of the Republican period, can be interpreted through Freud's stages of psychosexual development. Because there is a similarity between the development of literary creation and autonomy. In this study, the autonomy of the society will be decisive in the issues of the philosophy of innovation. Thus, it is aimed to think about the culture clash between the modern and the avant-garde in terms of the woman writer. Moreover, while looking at this through car narratives, the fact that the author of both works is a woman is an important criterion. The process in which the female character who participates in the automobile race evolves

from the emphasis on the masculinized woman to the female character who identifies with the automobile, which was previously considered to be male-specific, will be evaluated. Thus, it will be possible to discuss innovation and futurism by emphasizing the new and fast. It will be necessary to compare the position of the woman writer in the transformation of the form of discourse and the reader's contract; through this comparison, it will be necessary to question the anthropomorphizing attitude as well as being feminine and masculine, and to see the historical process evolving into a writing experience. For this reason, Nezihe Muhiddin's novel Bir Aşk Böyle Bitti will be taken as a sample due to her different perspective on the masculinized woman and the Republican period until Sevim Burak will be evaluated. Thanks to Sevim Burak's Ford Mach I, in which the female character questions the new by expressing that she will wait for the Republic Day and the female narrator identifies herself with the car with the opening of the new Bosphorus Bridge and the race to be held there during the 50th anniversary celebrations of the Republic, the questioning of the philosophy of innovation through avant-garde and modernity in car narratives in the context of Posthumanism's view of feminism will be made using the new materialist feminism method.

Keywords: N*ew materialist feminism, automobile, woman writer, Republican period, innovation, Nezihe Muhiddin, Sevim Burak*

Cumhuriyet Döneminde Yazarlık Endişesinin Dönüşümü ve "Eşyanın Patriarkası": Yazar Kadınlar ve Araba Yarışları

Duygu Oylubaş Katfar
Kapadokya Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Otomobil sahibi olmanın ve kullanmanın bedenleşme bakımından değerli hissetmeyle olan ilişkisi, narsistik bir durum olarak açıklanır. Varlığın imgesel düzeydeki işlevi, otomobille bedenin bütünleşmesi hissinden hareketle yolunu bulur. Bu yolda insan, bedenini nasıl tanıyorsa ona araç olan mobil mekânın da bir parçası olur. Parça-bütün ilişkisinde eril ve dişil imgeler de insanbiçimci tüm yaklaşımlarda sorgulandığı gibi bedenin dönüşümü edimiyle açıklanabilir. Hatta insanlaştırmadan ziyade dişillik ve erillik ayrımıyla birlikte benlik sorgusunu özne-nesne diyalektiğiyle yorumlamak gerekir. Bu yorumla birey olunduğunun farkına varılması, anatomik farkların keşfiyle ve bunu beden ile zihnin dengeleyebilmesiyle deneyimlenir. Elbette fallik saldırganlık bireyin dişil ve eril komplekslerini de düşündürür. Böylece edebî metinlerde özellikle de Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının ilk zamanları Freud'un psikoseksüel gelişim aşamaları üzerinden de yorumlanabilir. Çünkü burada edebî eser yaratımının gelişimiyle özerklik bağlamında bir benzerlik söz konusudur. Bu çalışmada da toplumun içinde bulunduğu otonomi, yenilik felsefesi konularında belirleyici olacaktır. Böylece modern ile avangart üzerinden kültür çatışmasını yazar kadın özelinde düşünmek hedeflenmiştir. Ayrıca buna araba anlatıları üzerinden bakarken her iki eserin de yazarının kadın olması önemli bir ölçüttür. Otomobil yarışına katılan kadın karakterin, erkekleşen kadın vurgusundan önceleri erkeğe özgü sayılan otomobille özdeşleşen kadın karaktere evrilen süreci değerlendirilecektir. Böylece yeni ve süratli olanın vurgusunu yaparak yenilik ile gelecekçilik tartışmasını yapmak mümkün

olacaktır. Söylem biçiminin dönüşümünde ve okur sözleşmesinde yazar kadının konumunu karşılaştırmak; bu karşılaştırma sayesinde dişil ve eril olma yanı sıra insanbiçimci tutumu sorgulamak, bir yazı tecrübesine evrilen tarihsel süreci görmek gerekecektir. Bu yüzden Nezihe Muhiddin'in *Bir Aşk Böyle Bitti* romanı, erken Cumhuriyet dönemi yazarları arasındaki konumu erkekleşen kadına farklı bakışı sebebiyle örneklem olarak alınacak ve Sevim Burak'a kadar olan Cumhuriyet dönemi değerlendirilecektir. Kadın karakterin Cumhuriyet Bayramı'nı bekleyeceğini ifade ederek yeni olanın sorgulamasını yaptığı ve Cumhuriyet'in 50. yıl kutlamalarında yeni Boğaz köprüsünün açılışını ve orada yapılacak yarış ile kadın anlatıcının arabayla kendini özdeşleştirdiği Sevim Burak'ın Ford Mach I'i sayesinde de post hümanizmin (insan sonrası) feminizme bakışı bağlamında araba anlatılarında avangartlık ve modernlik üzerinden yenilik felsefesinin sorgusu, yeni materyalist feminizm yöntemi kullanılarak yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Yeni materyalist feminizm, otomobil, yazar kadın, Cumhuriyet dönemi, yenilik, Nezihe Muhiddin, Sevim Burak*

Tezer Taşkiran's the Philosophy of Education and Her Approach of the Rights of the Child

Eylem Yolsal Murteza

This study aims to assess Tezer Taşkıran's, who was one of the first female philosophers and the first female members of the Parliament in the history of the Republic of Turkey, understanding of the philosophy of education and the rights of the child within a philosophical framework. In the first phase of this study, Taşkıran's works, which she wrote preferably to contribute to the educational programme, such as Citizen's Handbook I-II (Vatandaşın El Kitabı I-II), Principles of Turkish Ethics (Türk Ahlakının İlkeleri) and John Stuart Mill's biography book will be examined in order to define her philosophy of education. In the second phase, her works titled Women's Rights (Kadın Hakları) and Turkish Women's Rights in the 50th Anniversary of the Turkish Republic (Cumhuriyetin 50.yılında Türk Kadın Hakları), her children's book named On the You Choose Mountain (Kendin Seç Dağında) which we can acquire her pedagogy of 'philosophy for children', and the editing one of the oldest tales of Turkish Story, Dede Korkut Tales (Dede Korkut Masalları) will be all examined. Taşkıran was not only interested in the subject of rights as a philosopher and educator, but also actively participated in the establishment of various institutions for exercising and promoting of rights. She maintained her contact with these institutions and organizations meticulously throughout her life, both in her educational identity as a teacher and director in high schools, and in her political identity as a member of parliament. Taşkıran did not evaluate the issue of rights, which she dealt with theoretically and practically, only in the privilege of a certain group; although her priority was often rights of woman and rights of child, she drafted various laws and

presented proposals for the acceptance and arrangement of second generation rights such as workers' rights, producer rights, prisoners rights, rights to education, and even for solidarity rights as a pioneer. Taşkıran had focused on the natural side of rights, as she expressed, in her struggles and contributions to ensure that all rights, especially women's and children's rights, become functional. She defined citizenship rights with the pre-acceptance of rights for all and the principle of equality. She advocated the regard of democratic principles so that these rights could include everyone equally in social and political life and be applied to everyone. As a result, while Taşkıran's philosophy of education is discussed around the concepts of equality, freedom and duty, her approaches to moral philosophy will also be addressed. In addition, within this approach, her understanding of rights of child and her contribution to the institutionalization of rights of child will be examined.

Keywords: *Rights of child, philosophy of education, citizenship, equality, duty*

Tezer Taşkıran'ın Eğitim Felsefesi ve Çocuk Haklarına Yaklaşımı

Eylem Yolsal Murteza
Kırklareli Üniversitesi (Arş. Gör. Dr.)

Bu çalışma, Cumhuriyet tarihinin ilk kadın felsefecilerinden ve ilk kadın milletvekillerinden Tezer Taşkıran'ın eğitim felsefesi ve çocuk hakları anlayışını felsefi bir çerçeveyle değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın ilk aşamasında Taşkıran'ın, öncelikli olarak eğitim müfredatına katkı sağlamak için yazdığı *Vatandaşın El Kitabı I-II*, *Türk Ahlakının İlkeleri* ve John Stuart Mill biyografi kitabı gibi çalışmaları eğitim felsefesini belirleyebilmek için incelenecektir. İkinci aşamada ise *Kadın Hakları* ve *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları* adlı eserleri, "çocuklar için felsefe" pedagojisini deneyimleyebileceğimiz *Kendin Seç Dağında* adlı çocuk kitabı ve çocuklar için gözden geçirdiği Türk tarihinin en eski masallarından *Dede Korkut Masalları* adlı derlemesi incelenecektir. Taşkıran sadece bir düşünür ve eğitimci olarak haklar konusuna ilgi duymamış, pratik olarak hakların uygulanabilmesi ve yaygınlaştırılması için çeşitli derneklerin kuruluşunda aktif olarak yer almıştır. Hem liselerde öğretmenlik ve müdürlük yaptığı eğitimci kimliğinde hem de milletvekili olduğu siyasetçi kimliğinde, kısaca yaşamı boyunca bu derneklerle ve kuruluşlarla irtibatını titizlikle devam ettirmiştir. Taşkıran teorik ve pratik olarak ele aldığı haklar meselesini sadece belli bir kesimin imtiyazında değerlendirmemiş; çoğu zaman önceliği kadın hakları ve çocuk hakları olsa da işçi hakları, üretici hakları, suçlu hakları, eğitim hakları gibi ikinci kuşak hakların kabul edilmesi ve düzenlenmesi hatta öncü bir şekilde dayanışma hakları için de çeşitli yasa taslakları oluşturmuş ve önergeler sunmuştur. Taşkıran, başta kadın ve çocuk hakları olmak üzere tüm hakların işlerliğini kazan-

masası için verdiği mücadeleler ve katkılarda ifade ettiği gibi hakların doğal yanına odaklanmıştır. Hakların "herkes için" ve eşitlik ilkesi özelliklerinin ön kabulüyle vatandaşlık haklarını tanımlamıştır. Bu hakların toplumsal ve siyasi yaşamda eşit olarak herkesi kapsayabilmesi ve herkese uygulanabilmesi için demokratik ilkelerin gözetilmesini savunmuştur. Sonuç olarak, Taşkıran'ın eğitim felsefesini eşitlik, özgürlük ve ödev kavramları etrafında tartışırken ahlak felsefesine yaklaşımı da ele alınacaktır. Ayrıca bu yaklaşım içerisinde çocuk hakları düşüncesi ve çocuk haklarının kurumsallaşmasına yaptığı katkılar da incelenecektir.

Anahtar kelimeler: *Çocuk hakları, eğitim felsefesi, vatandaşlık, eşitlik, ödev*

Changing Discourse of Women's Literature in Turkey

Neşe Özdemir

When the attitudes women have been exposed to since ancient times are analyzed, it has not been easy for women in Turkey to make their voices heard. In 1923, when Mustafa Kemal Atatürk proclaimed the Republic, women gained many rights in the social and cultural spheres as well as the right to a voice and discourse of their own, and as a result, issues that were expressed implicitly became more openly voiced in further periods. Assuming that all these changes and developments were reflected in literature, the genre of women's literature emerged, and the problems, demands, emotions, and rights of the female gender began to be expressed not by men but by women themselves. Even though the discourse has become increasingly liberated, there are still problems regarding the place and women's discourse in society that have resulted in her not being free enough to write about her own genre. Both her language and topics are restricted by social norms. While a male writer could write in detail about sexuality, women were more hesitant, but this is not the case today. Although society still does not give women the right to infinite discourse, women have obtained it, and one hundred years after the proclamation of the Republic, they write as they wish. This study aims to explore how the language and subjects used by women writers have changed and evolved despite masculine policies in this century-long process through some works within the framework of feminist theory. In addition to this, hypotheses such as what kind of censorship the more recently written works would have been subjected to if they had been written in the past and what kind of changes would have been made in order to be accepted will also be included, as well as the views of writers and theorists such as Simon de Beauvoir, Ju-

lia Kristeva, Luce Irigaray, Virginia Woolf, who support women having a voice. First of all, in Safiye Erol's *Ciğerdelen*, written in 1946, while talking about love, the effects of these elements on the discourse will be explored since race, history, and religion are also comprised. Then, in Suat Derviş's *Çılgın Gibi* written in 1958, and *Fosforlu Cevriye*, written in 1968, it will be discussed how women are handled differently from the works written in the previous period and what changes are observed in their writing. Hatice Meryem's *Beyefendi-Erkeklere Methiye*, written in 2013, will also be incorporated within the framework of the transformation of language, as the presentation of women in isolation from all social codes and the naked language of the piece demonstrate how different and free the language in this work is from the others. Finally, the mother-child relationship in Ebru Ojen's *Lojman*, published in 2021, and the fact that the woman is now completely detached from social norms will be scrutinized, and the change in the concept of the sacred mother attributed to women will be noted. All these works will be analyzed chronologically and comparatively, which will enable us to reveal how much the women's movement has influenced the language and topics selected by women writers over time.

Keywords: *Women, language, discourse, women's movement, women's literature, feminism*

Türkiye'de Kadın Edebiyatının Değişen Söylemi

Neşe Özdemir
Başkent Üniversitesi (Öğr. Gör.)

Geçmişten bu yana kadınların maruz kaldıkları tutumlar incelendiğinde Türkiye'de kadınların sesini duyurması kolay olmamıştır. 1923 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün Cumhuriyet'i ilan etmesiyle kadınlar sosyal ve kültürel alanda birçok hakkı elde etmenin yanı sıra kendilerine ait bir ses ve söylem hakkına da sahip olmuştur ve bunun sonucu olarak da üstü kapalı ifade edilmesi gereken konular farklı dönemlerde daha açık ifade edilebilir hale gelmiştir. Tüm bu yaşanan değişim ve gelişmelerin edebiyata da yansıdığı düşünülünce artık kadın edebiyatı türü de ortaya çıkmıştır ve kadın cinsiyetine ait sorunlar, ihtiyaçlar, duygular ve haklar artık erkekler tarafından değil bizzat kadınlar tarafından ifade edilmeye başlanmıştır. Söylem gittikçe özgürleşse de kadının toplumdaki yeri ve söylemi konusunda hâlâ sorunlar vardır. Bu da kendi türü hakkında yazarken yeterince özgür davranamamasına sebep olmuştur. Gerek kullandığı kelimeler, gerekse seçtiği konular toplumsal normlarca kısıtlanmıştır. Erkek bir yazar cinselliğe dair detaylı bir şekilde yazabilirken kadınlar daha çekinik durmuştur, fakat günümüzde durum bu şekilde değildir. Toplum tarafından kadınlara özgür söylem hakkı hâlâ verilmemiş olsa da kadınlar bunu almışlardır ve Cumhuriyet'in ilanından yüzyıl sonra diledikleri gibi yazmaktadırlar. Bu çalışmada, bu yüzyıllık süreçte eril politikalara rağmen kadın yazarların kullandığı dilin ve konuların nasıl bir değişime ve gelişime uğradığını bazı eserler üzerinden, feminist kuram çerçevesinde incelemek amaç olarak belirlenmiştir. Buna ek olarak "Daha yakın tarihte yazılan eserler geçmişte yazılmış olsa ne gibi sansürlere maruz kalırdı ve kabul görebilmek için ne gibi değişiklikler yapılırdı?" gibi varsayımlara da

yer verilecek, aynı zamanda kadının bir sesi olmasını destekleyen Simon de Beauvoir, Julia Kristeva, Luce Irigaray, Virginia Woolf gibi yazar ve kuramcıların görüşlerine de başvurulacaktır. İlk olarak Safiye Erol'un 1946 yılında yazdığı *Ciğerdelen* eserinde aşktan bahsedilirken aynı zamanda ırk, tarih ve din konularına da değinildiği için bu unsurların söylemdeki etkileri irdelenecektir. Daha sonra Suat Derviş tarafından 1958 yılında kaleme alınan *Çılgın Gibi* ve 1968 yılında yazılan *Fosforlu Cevriye* eserlerinde kadının bir önceki dönemde yazılan eserden ne kadar farklı bir şekilde ele alındığı ve yazımında ne gibi değişimler gözlemlendiğinden bahsedilecektir. 2013 yılında Hatice Meryem'in *Beyefendi- Erkekliğe Methiye* eserinde kadının tüm toplumsal kodlardan izole şekilde kendi içinde sunulması ve eserde kullanılan çıplak dil bu eserdeki dilin diğerlerinden ne kadar farklı ve özgür olduğunu gösterdiği için dilin değişimi çerçevesinde bu esere de yer verilecektir. Son olarak, 2021 yılında yayımlanan Ebru Ojen'in *Lojman* eserindeki anne-çocuk ilişkisi ve kadının artık toplumsal normlardan bütünüyle kopabilmiş olması irdelenecek, kadına atfedilen kutsal anne kavramının değişimine değinilecektir. Tüm bu eserler kronolojik olarak, karşılaştırılmalı şekilde incelenecek ve bu da zaman içinde kadın hareketinin kadın yazarların dilini ve seçtiği konuları ne kadar etkilediğini ortaya çıkarmaya yardımcı olacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın, dil, söylem, kadın hareketi, kadın edebiyatı, feminizm*

Traces of History in the Novels of a Republican Woman Şükûfe Nihal

Vehbiye Eviz

Şükûfe Nihal witnessed the last period of the Ottoman Empire, the War of Independence, the armistice periods and the establishment of the Republic of Turkey, and supported the national struggle. Şükûfe Nihal, who grew up as a lover of the homeland and nation, with the influence of her father, wrote articles for women to receive the same education as men at a young age. Şükûfe Nihal, who had her primary and secondary education in private schools, started to write poetry at the age of seven and eight, and her poems were published in newspapers and magazines after the age of 13. Şükûfe Nihal graduated from Darülfünun Literature Department in 1919.

As Şükûfe Nihal touches on women and social events in her works, and because these works shed light on the years she lived in, their importance cannot be ignored. The author, who stands out with her poetry in Turkish literature, has published novels, short stories and travel books. However, Şükûfe Nihal, who graduated from Darülfünun's literature and geography department, is the first woman geographer. In the novels she wrote, she described the events and effects of the period in which she lived, by attributing them to the characters of the novels. While doing this, she has connected both characters and events to each other with a unique plot and fiction. The fact that the author witnessed the first years of the Republic is important in terms of the history of the Turkish Republic, so it is necessary to read and examine his novels. Therefore, it will be examined that an intellectual woman like Şükûfe Nihal deals with social problems and the period she witnessed in her novels.

Keywords: *Republic, woman, Şükûfe Nihal, history, novel*

Bir Cumhuriyet Kadını Şükûfe Nihal'in Romanlarında Tarihin İz Düşümleri

Vehbiye Eviz
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (Arş. Gör.)

Şükûfe Nihal, Osmanlı'nın son dönemi, Kurtuluş Savaşı, Mütareke dönemleri ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna şahitlik etmiş, Millî Mücadele'ye destek olmuştur. Babasının da etkisiyle vatan âşığı, millet sevdalısı olarak yetişen Şükûfe Nihal, daha çocuk yaşta kadınların erkekler ile aynı eğitimi almaları için yazılar yazmıştır. İlk ve orta tahsilini hususi mekteplerde gören Şükûfe Nihal, henüz yedi-sekiz yaşında şiir yazmaya başlamış ve 13 yaşından sonra şiirleri gazete ve mecmualarda yayımlanmıştır. Şükûfe Nihal, 1919 yılında Darülfünun Edebiyat Şubesi'ni bitirmiştir.

Şükûfe Nihal eserlerinde kadınlara, toplumsal olaylara değindiğinden ve eserleri yaşadığı yıllara ışık tuttuğundan ehemmiyetleri göz ardı edilemeyecek bir değerdedirler. Türk edebiyatı içinde şairliği ile öne çıkan yazarın, roman, öykü ve gezi kitapları yayımlanmıştır. Ancak bütün bunların yanında Darülfünun'un Edebiyat, Coğrafya Bölümlerinden mezun olan Şükûfe Nihal ilk kadın coğrafyacıdır. Yazdığı romanlarda yaşadığı dönemin olaylarını ve etkilerini roman karakterlerine yükleyerek anlatmıştır. Bunu yaparken hem karakterleri hem de olayları birbirine benzersiz bir olay örgüsü ve kurgu ile bağlamıştır. Yazarın Cumhuriyet'in ilk yıllarına tanıklık etmiş olması Türk Cumhuriyeti Devleti tarihi açısından önem arz ettiğinden romanlarının okunması ve incelenmesi gerekliliği doğmaktadır. Bu yüzden Şükûfe Nihal gibi bir aydın kadının toplumsal sorunları ve şahit olduğu dönemi romanlarında ele alması incelenecektir.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet, kadın, Şükûfe Nihal, tarih, roman*

Muazzez İlmiye Çığ as a Poet: Atatürk and the Republican Enlightenment

Soner Akpınar

Muazzez İlmiye Çığ (1914-), one of the veteran scientists of the science of Sumerology, has gained a respectable place in Turkey and in the world with her academic studies in this field. It is a well-known fact that Muazzez İlmiye Hanım also dealt with disciplines such as history, history of religions, anthropology and sociology and supported the studies on the field of science, which she was a master of, with these disciplines. However, there is another aspect of her that is little known, which is her passion for literature and especially poetry. This passion, which has not left her since her youth, seems to her to be the best way to reflect the social events she witnessed after her retirement.

As it is known, the 1970s was one of the most turbulent periods in Turkish political history. After two military coups, the country gradually took on a political climate and ideological conflicts came to a head. Not being able to reach the targeted level in terms of economic, sociological and cultural aspects seems to be a big problem for Muazzez İlmiye Hanım, who looks at her country and the world with a contemporary eye. Beginning her primary education in the years of the Constitutional Monarchy and witnessing the establishment and enthusiasm of the Republic makes her a responsible individual to her society as the founding generation of the Republic. She expressed the social ideal of the Republic, and accordingly her own, in various ways in her books, articles and interviews. The permanence of art, its ability to spread to wider masses and its power of expression have prompted her to express her thoughts on society with poetry, which she is also passionate about. In this respect, although there

are poems dealing with individual subjects in the only poetry book called *Yandı İçim*, the work aims to bring social issues to the agenda through poetry. The main issue of the poems is the modernization-based problems of the country. Muazzez Hanım, on the other hand, evaluates her poems as "unwitting verses of the painful events that erupted and the dangers awaiting her newborn grandchild" after her retirement in 1973. She adds that these are complementary to the letters she wrote under the name of "Vatandaşlık Tepkilerim". In this study, the poems of Muazzez İlmiye Çığ will be evaluated in terms of content and her approach to issues such as the Republic, modernization, intellectual and social problematic will be determined. Thus, a lesser-known aspect of Çığ will be revealed.

Keywords: *Muazzez İlmiye, poetry, Republic, modernization, intellectual, ideal*

Şairlik Yönüyle Muazzez İlmiye Çığ: Atatürk ve Cumhuriyet Aydınlanması

Soner Akpınar
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Prof. Dr.)

Sümeroloji biliminin duayen bilim insanlarından biri olan Muazzez İlmiye Çığ (1914-) Türkiye'de ve dünyada bu alanda yapmış olduğu akademik çalışmalarla saygın bir yer edinmiştir. Muazzez İlmiye Hanım'ın tarih, dinler tarihi, antropoloji ve sosyoloji gibi bilim dalları ile de uğraştığı ve hâkimi olduğu bilim dalına dair çalışmaları bu disiplinlerle desteklediği de bilinen bir şeydir. Ancak onun çok az bilinen bir yönü daha vardır ki o da edebiyata ve özellikle şiire olan tutkusudur. Gençlik yıllarından itibaren kendisini bırakmayan bu tutku ona, emekli olduktan sonra tanık olduğu toplumsal olayları en iyi yansıtma yolu gibi görünür.

Bilindiği üzere 1970'ler Türk siyasi tarihinin en çalkantılı dönemlerinden biridir. İki askerî darbenin ardından ülke giderek siyasal bir iklime bürünmüş ve ideolojik çatışmalar had safhaya çıkmıştır. Ekonomik, sosyolojik ve kültürel açılardan hedeflenen düzeye gelememiş olmak, ülkesine ve dünyaya çağının çağdaşı bir gözle bakan Muazzez İlmiye Hanım için bu dönemde büyük bir sıkıntı olarak görünür. Meşrutiyet yıllarında ilköğrenimine başlayıp Cumhuriyet'in kuruluşuna ve coşkusuna tanık olmak, Cumhuriyet'in kurucu nesli olarak onu toplumuna karşı sorumlu bir birey haline getirir. Cumhuriyet'in ve buna paralel olarak kendisinin toplum idealini kitapları, makaleleri ve röportajlarıyla çeşitli şekillerde dile getirmiştir. Sanatın kalıcılığı, daha geniş kitlelere yayılabilme imkânına sahip oluşu ve ifade gücü, onu topluma dair düşüncelerini bir de tutkunu olduğu şiirle dile getirmeye sevk etmiştir. Bu bakımdan *Yandı İçim* adlı tek şiir kitabında bireysel konuları işleyen şiirler yer alsa da eser,

büyük ölçüde toplumsal konuların şiirle gündeme taşınmasını amaçlar. Şiirlerin başat meselesi ülkenin modernleşme temelli problemleridir. Muazzez Hanım ise şiirlerini, emekli olduğu 1973 yılından sonra "patlayan acı olayların ve yeni doğan torununu bekleyen tehlikelerin, farkında olmadan dizelere dökülüşü" olarak değerlendirir. Bunların, *Vatandaşlık Tepkilerim* adıyla yazdığı mektupların tamamlayıcısı olduğunu ekler. Bu çalışmada Muazzez İlmiye Çığ'ın şiirleri muhteva açısından değerlendirilecek ve onun Cumhuriyet, modernleşme, aydın ve toplum sorunsalı gibi meselelere yaklaşımı belirlenecektir. Böylelikle Çığ'ın az bilinen bir yönü de ortaya çıkarılmış olacaktır.

Anahtar kelimeler: *Muazzez İlmiye, şiir, Cumhuriyet, modernleşme, aydın, ideal*

Women Phenomenon in Novels Narrating Coup Period

Eylem Dereli Saltık

Literature which has participated in history both with its simultaneous and diachronic witnessing is not much different from event oriented history while mentioning about some periods and works. This is because literature is a field that transforms (can transform)events and phenomena from many levels of the society such as political, sociological, psychological and philosophical into materials of fiction directly or indirectly. Turkish novel has been remarkable as a genre that presents the witnessing relationship between history and literature since Tanzimat Reform Era. The role of ideologies and political history is quite significant in this characteristic of the novel.

Coups on 27 May 1960, 12 March 1971, 12 September 1980 are the important historical events that determine the theme of Turkish novel. After 1950, the government made some changes in the army levels, made decisions to control the employees, reconsider the positions of the journalists, started actions to lift the immunity of deputies easily, additionally there were economical problems, wrong relationships with different countries etc., all these led up to coup in 1960; libertarian environment created by 1961 constitution, economic dislocation and; therefore, becoming more evident of class differences, conflicts between conservatives and democrats etc. led up to coups on 12 march 1971 and 12 September 1980.

The effects of coups on the society were multiple. Not only governmental power changed, but changes and transformations in political, economic and social sphere were also experienced. One of the most common ideas related to the changes on society created by the coup in 1980 was that a depoliticized society model was wanted to be created. The society which

was tried to be depoliticized by seizuring the power with coup policy was reflected in Turkish novel through the experiences of society and individuals. In order to become a ruling power, the government was the subject of Turkish novel with its policy to create a new type of society by controlling every segment of it, the authors wrote about this reality through social events such as ideological conflicts in the society, organizations, incarcerations, tortures, suspensions etc. and within the framework of devastation created by all these in the private life of individuals. The devastation in the inner world of the individual is usually discussed through the themes such as oppression, violence, torture, internal feud, identity seek, discontentment, disharmony, sexuality, man-woman relationships, degradation etc.

Women are among the important protagonists of Turkish novel that are about coup period. Woman has usually been depicted as a shattered/ordinary subject that questions the existing rather than making an effort for the ideal, is on the pursuit of identity, experiences internal feud and depression. In this paper, the effect of coup on women, and the reflections of these in the novel are going to be presented by analyzing some findings related to the women, who have changed after coups, from the novels *47'liler, Şafak, Bir Kadının Penceresinden, Alnında Mavi Kuşlar, Çocukluğun Soğuk Günleri, Genç Kız ve Ölüm, Gece Dersleri*.

Keywords: *Turkish novel, coup, woman, change, conflict*

Darbe Dönemini Anlatan Romanlarda Kadın Görünümleri

Eylem Dereli Saltık
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Doç. Dr.)

Hem eş zamanlı hem art zamanlı tanıklığı ile tarihe ortak olan edebiyat, bazı dönem ve eserler söz konusu olduğunda olay odaklı tarihten pek de farklı değildir. Çünkü edebiyat toplumun siyasal, sosyolojik, psikolojik, felsefi birçok katmanına ait olay ve olguları doğrudan ya da dolaylı bir biçimde kurgu malzemesine dönüştür(ebil)en bir alandır. Türk romanı Tanzimat'tan beri tarih ile edebiyatın tanıklık ilişkisini ortaya koyan tür olarak dikkat çekmektedir. Romanın bu özelliğinde ideolojilerin ve siyasi tarihin rolü oldukça önemlidir.

27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980 darbeleri Türk romanının temasını belirleyen önemli tarihî olaylardır. 1950 sonrası Türkiye'de iktidarın ordu kademesinde değişiklikler yapması, çalışanları kontrol atında tutacak kararlar alması, gazetecilerin konumunu gözden geçirmesi, milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kolay kaldırılabilmesi için çalışmalar başlatması, ekonomide yaşanan sıkıntılar, farklı ülkelerle yanlış ilişkiler vb. 1960 darbesini; 1961 Anayasası'nın yarattığı özgürlükçü ortam, ekonomik dengelerin bozulması ve buna bağlı olarak sınıf farklılıklarının daha belirginleşmesi, sağ-sol çatışmaları vb. ise 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbelerini getirmiştir.

Darbelerin toplum üzerindeki etkileri çok yönlü olmuştur. Sadece iktidardaki güç değişmemiş, siyasi, ekonomik, sosyal alanda da değişimler/dönüşümler yaşanmıştır. 1980 darbesinin toplum üzerinde yarattığı değişimler ile ilgili en yaygın kanılardan biri depolitize edilmiş toplum modelinin yaratılmak istendiğidir. Darbe politikası ile iktidara el konularak depolitize edilmeye çalışılan toplum, Türk romanına toplum ve birey ba-

zında yaşananlarla yansımıştır. Yönetim, iktidar ve güç olmak için toplumun her kesimini kontrol altında tutarak yeni bir toplum tipi yaratmaya çalışan politikası ile Türk romanına konu olmuş, yazarlar bu gerçekliği toplumdaki ideolojik çatışmalar, örgütlenmeler, hapse atılmalar, işkenceler, görevden uzaklaştırılmalar vb. toplumsal olaylar ile bunların bireyin özel yaşamında yarattığı tahribatlar çerçevesinde kaleme almıştır. Bireyin iç dünyasındaki hasar genellikle baskı, şiddet, işkence, iç hesaplaşmalar, kimlik arayışları, hoşnutsuzluk, uyumsuzluk, cinsellik, kadın-erkek ilişkileri, ahlaki yozlaşma vb. temalarla işlenmiştir.

Darbeyi konu alan Türk romanlarının önemli başkişileri arasında kadınlar da vardır. Kadın daha çok ideal için çabalamaktan ziyade var olanı sorgulayan, kimlik arayışına düşmüş, iç hesaplaşması ve bunalım yaşayan yenik/sıradan özneye dönüştürmüştür. Bildiride *47'liler, Şafak, Bir Kadının Penceresinden, Alnında Mavi Kuşlar, Çocukluğun Soğuk Günleri, Genç Kız ve Ölüm, Gece Dersleri* romanlarında darbe ile değişen kadına dair tespitler yapılarak darbenin kadın üzerindeki etkileri, romana yansımaları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Türk romanı, darbe, kadın, çatışma, değişim*

The Use of Madness as a Feminist Literature Method in the Novels of Şebnem İşigüzel

Merve Fidangül

With the increase in gender studies, it has been understood that the factors that were previously seen as insignificant in literature, as in every field, are actually the problems standing in the center. In literature, which has been produced and evaluated from a male perspective for centuries, many debates have arisen with women taking the pen. One of the most important ideas is that women's literature differs from men's literature in terms of both historical development and thematic.

Based on the research I presented as my master's thesis, in this study, I aimed to analyze the novels of Şebnem İşigüzel, one of the contemporary writers, by making use of the feminist literary criticism made in Turkey so far. At the same time, I tried to touch on the attribution of madness, which is used as the opposite of reason, to women, who are seen as the opposite of men in novels. While determining the characteristics of the heroes from a feminist perspective, I took into account what other heroes said about them and the author's descriptions. As a reader, I did not include my comments and inferences in the study. As a result of my research, I found that the author's use of the concept of "madness" in heroines is a narrative strategy and that the strategy is related to the feminist perspective. When the reasons for the madness of the twenty-four crazy female characters we encounter in eight novels are examined, we encounter problems that today's women struggle with, such as gender roles, family pressure, male violence, pedophilia, and incest. In the novels, while insanity is used to label women when they go out of the norm, it can also be seen as an adjective that women take shelter in order to stay out of society.

In contrast to the female characters, who often represent negative concepts symbolically in the face of the main heroine in male literature, the women of İşigüzel represent individuals who struggle with current women's problems and are often defeated. Different genders' view of the world from different perspectives can also be considered as a literary reflection of life practices. While it took almost until the 90s to demolish the negative adjectives attributed to women in literature, I think it is important to examine and re-read literary works from this perspective today.

Although the use of the adjective "female author" carries the risk of accepting the mainstream as "male" and opening an alternative title, it is an important requirement in order to examine the differences. Despite the fact that the female writer entered the competition late, the use of this concept was needed to prove that she has reached the same level of competence with the male writer today. The main purpose of this study, which was carried out by adhering to the feminist theory, is to contribute to women's literature seeing the value it deserves, as well as to reveal that women's experience differs from men's literature when used as a material by women writers.

Keywords: *Madness, Turkish literature, women's literature, feminist literary criticism, Şebnem İşigüzel, novel*

Şebnem İşigüzel Romanlarında Deliliğin Feminist Anlatım Yöntemi Olarak Kullanımı

Merve Fidangül
İstanbul Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi)

Toplumsal cinsiyet çalışmalarının artmasıyla birlikte her alanda olduğu gibi edebiyatta da daha önce önemsiz görülen etkenlerin aslında tam da merkezde duran problemler olduğu anlaşılmıştır. Yüzyıllardır erkek bakış açısıyla üretilen ve değerlendirilen edebiyatta kadınların kalemi eline alması ile birlikte birçok tartışma ortaya çıkmıştır. En önemli fikirlerden biri de kadın edebiyatının hem tarihsel gelişim hem de tematik açıdan erkek edebiyatından farklılıklar göstermesidir.

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum araştırmadan hareketle bu çalışmada da Türkiye'de şimdiye kadar yapılan feminist edebiyat eleştirisinden faydalanarak günümüz yazarlarından Şebnem İşigüzel'in romanlarını incelemeyi amaçladım. Aynı zamanda aklın zıddı olarak kullanılan deliliğin romanlarda erkeğin zıddı görülen kadına atfedilmesi (Aydın, 2004) konusuna değinmeye çalıştım. Feminist bakış açısıyla kahramanların özelliklerini belirlerken diğer kahramanların onlar hakkında söylediklerini ve yazarın betimlemelerini dikkate aldım. Okur olarak yorum ve çıkarımlarımı çalışmaya dâhil etmedim. İncelemem sonucunda yazarın "delilik" kavramını kadın kahramanlarda kullanışının bir anlatım stratejisi olduğuna ve stratejinin feminist bakış açısıyla ilişkili olduğuna ulaştım. Sekiz romanda karşımıza çıkan yirmi dört deli kadın karakterin delirme sebepleri incelendiğinde toplumsal cinsiyet rolleri, aile baskısı, erkek şiddeti, pedofili, ensest gibi bugünün kadınının mücadele ettiği sorunlarla karşılaşmaktayız. Romanlarda delilik, kadınların norm dışına çıktığı anda etiketlenebilmesi için kullanılırken

kadınların toplum dışında kalabilmek adına sığındığı bir sıfat olarak da görülebilmektedir.

Erkek edebiyatında çoğu kez esas kahramanın karşısında sembolik olarak olumsuz kavramları temsil eden kadın karakterlerin (Parla, 2018) aksine İşigüzel'in kadınları güncel kadın problemleri ile mücadele eden ve çoğu kez yenilen bireyleri temsil etmektedir. Farklı cinsiyetlerin dünyaya farklı açılardan bakması hayat pratiklerinin yazınsal yansıması (Sakman, 2018) olarak da değerlendirilebilir. Edebiyatta kadınlara yakıştırılan olumsuz sıfatların yıkılabilmesi neredeyse 90'lı yıllara kadar sürmüşken (Kır ve Bulut, 2020) günümüzde edebî eserlerin bu açıdan incelenmesi ve yeniden okunmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

"Kadın yazar" sıfatının kullanımı ana akımı "erkek" kabul edip buna alternatif bir başlık açma riskini içeriyor olsa da farklılıkları inceleyebilmek adına önemli bir gerekliliktir. Kadın yazarın yarışa geç girmesine rağmen günümüzde erkek yazarla eşit seviyede yetkinliğe ulaştığını kanıtlayabilmek için bu kavramın kullanımına ihtiyaç duyulmuştur. Feminist teoriye bağlı kalınarak yapılan bu çalışmada esas amaç kadın edebiyatının hak ettiği değeri görmesine katkı sağlama isteğinin yanında kadın deneyiminin kadın edebiyatçılar tarafından değerlendirildiğinde erkek edebiyatından farklılıklar gösterdiğini gözler önüne serebilmektir.

Anahtar kelimeler: *Delilik, Türkçe edebiyat, kadın edebiyatı, feminist edebiyat eleştirisi, Şebnem İşigüzel, roman*

A Pioneering Female Journalist and Author: Suat Derviş

Nazlı Gündüz

This poster presents the pioneering and prolific Turkish female writer, journalist and woman rights advocate Suat Derviş, also known as Hatice Saadet Baraner the founder of the Socialist Women's Association. She was born in İstanbul in 1903 into an intellectual family as the middle child. Her family originally named her Hatice Suat but since Suat is accepted as a male name her name is recorded as Hatice Saadet. Having born into a wealthy intellectual family, without a doubt, enables Derviş to get a good education. She initially received private education then she went to Germany and studied at the Berlin Conservatory and the Faculty of Letters. Derviş states in her memoirs that she worked for newspapers and magazines in Berlin and she defines the years in Germany as the years she learned the profession of journalism. After returning to Turkey upon her father's death, she continues her journalist career and writes for many journals. She is the first person to prepare a woman's page in İkdam Newspaper and this is the first time that a newspaper had a women's page. When it comes to Derviş's writing career, she is indeed a quite prolific writer and it is believed that she wrote about 30 novels. Her first book, *The Black Book* (Kara Kitap), is published in 1921, when she was just 16 years old. Derviş, in her youth, wrote gothic texts which were replaced by social realist novels at the mid-1930s. Her writings bear the traces of real life stories; therefore, marginalized people, such as exploited workers or females are subjected in her novels. Derviş was proud of being a woman and a writer. She has been a true feminist who does not hesitate to raise her voice. Even though, many refer to her as the "daughter of a medical professor İsmail Derviş Bey" or for her "unrequited love of Nazım Hikmet", she does not

want to be recalled by the names of the male figures in her life and makes it obvious in a meeting where she is represented as "the wife of Reşat Fuat Baraner". Known for her outspokenness, Derviş stands up and says "NO. I am the writer Suat Deviş. I can't be remembered as anyone's wife." Derviş is not ashamed of being a woman and considers her writer title as her sole wealth. She even draws attention to issue of first female deputies and claims that women must be represented in the Parliament by female politicians on the grounds that male ones are not immediately interested in improving the life of hard-working women.

Keywords: *Suat Derviş, Hatice Saadet Baraner, Turkish women writer, pioneering woman, female journalist*

Bir Öncü Kadın Gazeteci ve Yazar: Suat Derviş

Nazlı Gündüz
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi (Doç. Dr.)

Bu poster öncü ve üretken Türk kadın yazar, gazeteci ve kadın hakları savunucusu ve aynı zamanda Sosyalist Kadınlar Derneği'nin kurucusu Suat Derviş olarak da bilinen Hatice Saadet Baraner'i tanıtmaktadır. Suat Derviş, 1903 yılında İstanbul'da aydın bir ailenin ortanca çocuğu olarak dünyaya gelir. Ailesi ona ilk olarak Hatice Suat adını verir. Suat erkek ismi olarak kabul edildiğinden adı nüfusa Hatice Saadet olarak kaydedilir. Varlıklı ve aydın bir ailede dünyaya gelmesi, hiç şüphesiz Derviş'in iyi bir eğitim almasını sağlar. Önce özel eğitim almış, ardından Almanya'ya giderek Berlin Konservatuvarı ve Edebiyat Fakültesi'nde okur. Derviş, anılarında Berlin'de gazete ve dergilerde çalıştığını belirtir ve Almanya'da geçirdiği yılları gazetecilik mesleğini öğrendiği yıllar olarak tanımlar. Babasının ölümü üzerine Türkiye'ye döndükten sonra gazetecilik kariyerine devam eder ve birçok dergide yazar. *İkdam* gazetesinde kadın sayfasını hazırlar ve bu sayede ilk kez bir gazetede bir kadın sayfası basılmış olur. Derviş'in yazarlık kariyerine gelince, kendisi oldukça üretken bir yazardır; öyle ki 30'a yakın roman yazdığına inanılıyor. İlk kitabı *Kara Kitap*, 1921'de henüz 16 yaşındayken yayımlanır. Derviş, gençliğinde gotik metinler yazarken, 1930'ların ortalarından itibaren bu metinler yerlerini toplumcu gerçekçi romanlara bırakır. Yazıları gerçek yaşam öykülerinden izler taşır; bu nedenle romanlarında sömürülen işçiler veya kadınlar gibi ötekileştirilmiş kişiler konu edilir. Derviş kadın ve yazar olmaktan gurur duyar. Sesini yükseltmekten çekinmeyen gerçek bir feministtir aynı zamanda. Çoğu yazılarda "tıp hocası İsmail Derviş Bey'in kızı" veya "Nâzım Hikmet'in karşılıksız aşkı" diye bahsedilse de hayatındaki erkek figürler

ile anılmak istemez ve kendisinin "Reşat Fuat Baraner'in karısı" olarak takdim edildiği bir toplantıda bu görüşünü açıkça ortaya koyar. Açık sözlülüğüyle tanınan Derviş ayağa kalkıp "Hayır! Ben yazar Suat Derviş. Ben kimsenin karısı olarak yad edilemem," diyerek tanıtılışına karşı çıkar. Derviş yazarlığını tek zenginliği olarak görür çünkü yazarlık onun ekmeğini kazandığı mesleğidir. Kadın milletvekilleri konusuna dikkat çeken Derviş erkeklerin çalışan kadınların hayatlarını iyileştirmekle ilgilenmediği gerekçesiyle kadınların Parlamento'da kadın siyasetçiler tarafından temsil edilmesi gerektiğini ileri sürer.

Anahtar kelimeler: *Suat Derviş, Hatice Saadet Baraner, Türk kadın yazar, öncü kadın, kadın gazeteci*

Two Pioneering Women in Education and Profession: Halide Edip Adıvar and Mîna Urgan

Nazlı Gündüz

Halide Edip Adıvar and Mîna Urgan are among the prolific feminist-spirited Turkish women who would take the first place in the category of pioneering and productive women of the Turkish Republic. The first one, after her contributions to the War of Independence with her nationalistic and combative personality, shows in both her personal life and her novels the conflicts experienced by women in the early years of the Republic, as well as their hard struggles against the patriarchal order during the transition from the traditional society to the modern one. So, she sheds light to the identity of the brave 'new woman' who is standing firm on her own feet. Halide Edip Adıvar, who personally pioneered the establishment of many girls' schools, established Turkey's first English Language and Literature Department at Istanbul University in 1940, and as an educator opened the door to the tutoring of many women, enabling them to improve themselves and take part in working life. Following in her footsteps, her assistant Mîna Urgan took over the banner of education and taught at this department for nearly 40 years, tutoring thousands of students. Mîna Urgan, who was also productive in the field of prose, translated many important works of English Literature into Turkish and wrote nearly ten books of criticism. Looking up to Halide Edip Adıvar's book of *İngiliz Edebiyatı Tarihi* (History of English Literature), which was for the first time written in Turkish, Mîna Urgan wrote also in in Turkish a new book with the same title *İngiliz Edebiyatı Tarihi* which was based on her own lecture notes. Just like Halide Edip's works, this book, which is still being taught at English Language and Literature departments, and her last

two autobiographical books which set an example for Turkish women, broke printing records. Therefore, the aim of this paper is to commemorate these two unique and productive women who realized themselves in the Republic of Women, guided and devoted their lives to the education of other Women of the Republic.

Keywords: *Halide Edip Adıvar, Mîna Urgan, history of English literature, pioneering women, women of the Republic, Turkish women writers*

Eğitim ve Meslek Hayatında İki Öncü Kadın: Halide Edip Adıvar ve Mîna Urgan

Nazlı Gündüz
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi (Doç. Dr.)

Halide Edip Adıvar ve Mîna Urgan, Cumhuriyet'in öncü ve üretken kadınları kategorisinde ilk sırayı alacak feminist ruhlu kadınlarımız arasındadır. İlki milliyetçi ve mücadeleci kişiliği ile Kurtuluş Savaşı'na verdiği katkılardan sonra Cumhuriyet'in ilk yıllarında geleneksel toplumdan modern topluma geçişte kadınların yaşadığı çatışmaları ve ataerkil düzene karşı verdikleri zorlu mücadeleleri hem kendi yaşamında gösterir hem de romanlarında işleyerek kendi ayakları üzerinde duran bu cesur 'yeni kadın' kimliğini gözler önüne serer. Birçok kız okulunun kurulmasına bizzat öncülük eden Halide Edip Adıvar 1940'ta Türkiye'nin ilk İngiliz Dili ve Edebiyatı Kürsüsü'nün İstanbul Üniversitesi'nde kurulmasını sağlar ve eğitimci kişiliğiyle birçok kadına eğitim kapısını aralayarak onların kendilerini geliştirmelerine ve de çalışma hayatında yer almalarına vesile olur. Onun izinden giden asistanı Mîna Urgan ise önce eğitimci bayrağını devir alarak bu kürsüde 40 yıla yakın çalışıp binlerce öğrenci yetiştirir. Yazın alanında da üretkenlik gösteren Mîna Urgan birçok önemli İngiliz edebiyatı eserini Türkçeye çevirip ona yakın eleştiri kitabı yazar. İlk olarak Halide Edip Adıvar'ın Türkçe kaleme aldığı *İngiliz Edebiyatı Tarihi* kitabından sonra Mîna Urgan da kendi ders notlarından yola çıkarak yeni bir *İngiliz Edebiyatı Tarihi* kitabı yazar. İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümlerinde halen okutulmakta olan bu kitap ile yaşamının son yıllarında kaleme aldığı öz yaşam öyküsünü anlattığı iki kitabı tıpkı Halide Edip'in eserleri gibi baskı rekorları kırarak Türk kadınının yaşamına örnek olur. Bu bildirinin amacı, kadınların cumhuriyetinde

kendilerini gerçekleştirerek Cumhuriyet'in diğer kadınlarına yol gösteren ve onların eğitimine kendilerini adayan bu iki eşsiz ve üretken kadını bir kez daha eserleri eşliğinde anarak unutulmaz kılmaktır.

Anahtar kelimeler: *Halide Edip Adıvar, Mîna Urgan, İngiliz edebiyatı tarihi, öncü kadınlar, Cumhuriyet kadınları, Türk kadın yazarlar*

The World of an Intellectual Republic Woman in the Novel "Yalnız Dönüyorum" By Şükûfe Nihal

Alev Önder

Şükûfe Nihal, one of the first female poets, writers and educators of the period of the Republic, reveals her sensitivity to social issues in her works by witnessing the important breaking points of social history. In her novel, *Yalnız Dönüyorum* (I'm Returning Alone) which is analyzed in this study, she reflects the effects of the social change between 1908-1930 on the identity construction of female individuals, with elements based on biographical information and historical reality. In the novel, the search for freedom and equality during the Second Constitution, the Armistice period, War of Independence and the founding years of the Republic are conveyed through Yıldız's thoughts on national identity and self. While describing an unhappy marriage in the novel, individual history and social history are simultaneously mirrored. The novel, which depicts the social environment where people who misunderstand Westernization moved away from cultural values in the transition period when traditional and modern values were together, expresses both the loneliness and unhappiness of an idealist enlightened woman and her new hopes that blossomed with the Republic. In this study, the definitions of women and femininity, gender roles, power relations in marriage, and social duty issues that leave individuality in the background will be examined in the light of feminist literary criticism.

While the change in Yıldız's individual and social position is conveyed from the pen of a pioneering woman writer who struggled for women's political and social rights and educational opportunities in the novel the themes of love and marriage, patriotism, the development of the country

and sensitivity to the homeland are at the forefront. In this study, the thesis defended by the author on social issues will be evaluated by focusing on the construction of female identity. While Yıldız's critical approach to the "new life" issue, which comes to the forefront in the nation-state building, is revealed, the traces of the "new woman" image in fiction will be traced and the effect of hierarchies between the sexes on Yıldız's personality development will be questioned. In the novel, in which moral collapse and corruption are depicted, the effect of nationalism ideology draws attention in the idealization of knowledgeable and cultured intellectual women. Fictionalised as a self-confident, strong and cultured woman, Yıldız's adventure of self-seeking is analyzed through her relationships both in the private and public spheres. Yıldız, who opposes oppression and captivity, advocates that women should achieve economic freedom by working, and harshly criticizes women who are fond of ornaments and entertainment. Yıldız supports the stereotypes of the masculine discourse regarding the roles of women as wife and mother. Since the political, cultural and social events of the period in the novel exist through the values to which the female subject devotes and defines herself as a member of the Turkish nation, and defends women's rights, Yıldız does not act with her own discourse and emphasize her individuality and gender identity. Although the opinion of women being active in social life is dominant in the novel *Yalnız Dönüyorum* it is in question that the male heroes around her shape the women's world of thought. While positive and negative female portraits are separated with sharp lines by the criterion of sensitivity to social problems, how the modern woman image is problematized in the novel is addressed in the focus of Yıldız's identity construction.

Keywords: *Şükûfe Nihal, Yalnız Dönüyorum, feminist literary criticism*

Şükûfe Nihal'in "Yalnız Dönüyorum" Adlı Romanında Aydın Bir Cumhuriyet Kadınının Dünyası

Alev Önder
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi
(Dr. Öğr. Üyesi)

Cumhuriyetin döneminin ilk kadın şair, yazar ve eğitmenlerinden Şükûfe Nihal toplumsal tarihin önemli kırılma noktalarına tanıklık ederek kaleme aldığı eserlerinde sosyal meselelere duyarlılığını ortaya koyar. Yazar, bu çalışmada tahlil edilen *Yalnız Dönüyorum* adlı romanında 1908-1930 yılları arasında yaşanan toplumsal değişimin kadın bireylerin kimlik inşasına etkilerini biyografik bilgi ve tarihsel gerçekliğe dayanan unsurlar aracılığıyla yansıtır. Meşrutiyet, Mütareke dönemi, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında hürriyet ve eşitlik arayışları romanda Yıldız'ın millî kimlik ve benliğe dair düşünceleri aracılığıyla aktarılır. Romanda mutsuz bir evlilik anlatılırken bireysel tarih ile toplumsal tarihe eş zamanlı ayna tutulur. Geleneksel ve modern değerlerin bir arada olduğu geçiş döneminde Batılılaşmayı yanlış anlayanların kültürel değerlerden uzaklaştığı sosyal ortamı betimleyen roman, idealist aydın bir kadının hem yalnızlığını ve mutsuzluğunu hem de Cumhuriyet ile yeşeren yeni umutlarını dile getirir. Bu çalışmada kadın ve kadınlık tanımları, toplumsal cinsiyet rolleri, evlilikte iktidar ilişkileri, bireyliği arka planda bırakan toplumsal vazife hususlarının romanda ele alınışı feminist edebiyat eleştirisi ışığında irdelenecektir.

Romanda Yıldız'ın bireysel ve toplumsal konumunda yaşanan değişim; kadınların siyasi ve sosyal hakları, eğitim olanakları için mücadele etmiş öncü bir kadın yazarın kaleminden aktarılırken aşk ve evlilik teması,vatanperverlik, memleket kalkınması ve vatana dair duyarlılık hususundaki

görüşler ön plandadır. Bu çalışmada yazarın sosyal meselelere dair savunduğu tezler kadın kimliğinin inşası odak kılınarak değerlendirilecektir. Ulus devlet inşasında ön plana çıkan "yeni hayat" konusuna Yıldız'ın eleştirel yaklaşımı ortaya konulurken "yeni kadın" imgesinin kurmacadaki izleri sürülecek, Yıldız'ın kişilik gelişiminde cinsler arasındaki hiyerarşilerin etkisi sorgulanacaktır. Ahlaki çöküşün ve yozlaşmanın tasvir edildiği romanda bilgili ve kültürlü aydın kadınların idealize edilmesinde milliyetçilik ideolojisinin etkisi dikkat çekmektedir. Özgüven sahibi, güçlü ve kültürlü bir kadın olarak kurgulanan Yıldız'ın benlik arayışı serüveni onun hem özel alanda hem de kamusal alanda kurduğu ilişkiler aracılığıyla tahlil edilmektedir. Baskı ve esarete karşı çıkan, kadının çalışarak ekonomik özgürlüğe kavuşması gerektiğini savunan, süse, eğlenceye, hazlara düşkün hemcinslerini sert bir dille eleştiren Yıldız, kadının eş ve anne rollerine dair eril söylemin kalıplarını destekler. Romanda dönemin siyasi, kültürel ve sosyal olayları kadın öznenin kendisini Türk milletinin üyesi olarak tanımlayarak adandığı değerler üzerinden var olduğundan, kadın haklarını savunsa da Yıldız kendi söylemi ile hareket edip bireyliğini ve cins kimliğini öne çıkarmaz. *Yalnız Dönüyorum* romanında kadının sosyal yaşamda aktif olması görüşü hâkim olsa dahi onun düşünce dünyasını çevresindeki rol model erkek kahramanların şekillendirmesi söz konusudur. Olumlu ve olumsuz kadın portreleri toplumsal sorunlara dair duyarlılık ölçütü ile keskin çizgilerle ayrılırken modern kadın imgesinin romanda nasıl sorunsallaştırıldığı Yıldız'ın kimlik inşası odağında ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Şükûfe Nihal, Yalnız Dönüyorum, feminist edebiyat eleştirisi*

Gender in Kerime Nadir's Novels

Evşen Çerkeşli

Kerime Nadir; in Turkish literature, she is generally known for her melodramatic romance novels set in the mansions of Istanbul. The love and dark romance novels written by the author, in the years they were serialized, were the guarantors of increasing the circulation of the newspapers. Nadir was born and grew up in a family with a good financial situation, in parallel with this, she received a good education and knows a foreign language; causes her to establish an atmosphere reminiscent of her familiar environment in almost all of her works. For the writer, who has been criticized for not mentioning social issues, "novel" does not mean a copy of daily life. On the contrary, the "novel" is a vehicle that "brings a message to us outside of daily life". As can be easily understood from this definition of the author, novels for her are not of a nature that directly introduces the reader to the bare and cruel realities of life; on the contrary, it should be of a nature that makes the reader daydream during the reading experience and distances her from the harsh aspects of life. This situation is also reflected in the character setup of the author and the women in her novels; they are people who reproduce their gender roles without questioning them, are affectionate, self-sacrificing, define themselves with domestic roles, and are never mentioned for their sexual appeal despite their innocent beauty.

The main theme of Kerime Nadir's novels, whose subjects are morbid and impossible love between people belonging to the high class, is the agony of lovers who are loyal to each other until the end. Author; within the classical narrative structure consisting of exposition, knot and solution, it constructs a narrative that is not open-ended, in which the depiction

and nature-human relations are the basic elements of the novel. In addition, it is seen that the romanticism movement places its principles such as making use of contrasts when necessary, leaning on exaggeration and coincidences, emphasizing emotion rather than reason, at the center of her writing. The most well-known of these is the rich girl-poor boy dilemma. The protagonists of the novels, who put the concept of love at the center of their lives and define themselves directly with their role in this love, are fictionalized without their presence in the public sphere or their profession.

In this study, the functionality of the author's female types, especially Zülal in *Samanyolu* and Nalan in *Hıçkırık*, in the context of sexual identity construction in Turkish literature and their contribution to the reproduction of certain stereotypes will be tried to be interpreted through examples with the help of the principles of sociological criticism. Thus, it is aimed to reach a holistic interpretation of the relationship of Kerime Nadir novels with sexuality.

Keywords: *Kerime Nadir, Turkish literature, gender, sexual identity, woman, romance, sociological criticism*

Kerime Nadir Romanlarında Toplumsal Cinsiyet

Evşen Çerkeşli
Altınbaş Üniversitesi (Öğr. Gör.)

Kerime Nadir; Türk edebiyatında genellikle İstanbul'un köşklerinde geçen melodramatik aşk romanları ile tanınır. Yazarın kaleme aldığı aşk ve karasevda romanları, tefrika edildikleri yıllarda, adeta gazetelerin tirajını artırmanın garantörüdür. Nadir'in maddi durumu iyi bir ailede doğup büyümesi, buna paralel olarak iyi bir eğitim alması ve yabancı dil bilmesi; eserlerinin hemen tamamında kendi tanıdığı çevreyi andıran bir atmosfer kurmasına yol açar. Sosyal konulara değinmeyişi yönüyle eleştirilen yazar için roman demek, günlük yaşamın bir kopyası demek değildir. Roman tam tersine "günlük yaşamın dışında bize mesaj getiren" bir vasıtadır. Yazarın bu tanımlamasından kolayca anlaşılacağı gibi, onun için romanlar okuyucuyu hayatın çıplak ve acımasız gerçekleriyle doğrudan buluşturan nitelikte değil; aksine okuyucuya okuma deneyimi süresince hayal kurduran, onu hayatın sert taraflarından uzaklaştıran nitelikte olmalıdır. Bu durum haliyle yazarın karakter kurulumuna da yansır ve romanlarındaki kadınlar; toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamaksızın yeniden üreten, müşfik, fedakâr, ev içi rollerle kendilerini tanımlayan ve masum güzelliklerine karşın asla cinsel albenileriyle anılmayan kimselerdir.

Konularını yüksek zümreye ait kişiler arasındaki marazi ve imkânsız aşkların oluşturduğu Kerime Nadir romanlarının ana izleği, birbirine sonuna kadar sadık sevgililerin ızdırabıdır. Yazar; serim, düğüm, çözümden oluşan klasik anlatı yapısı dâhilinde açık uçlu olmayan, tasvirin ve doğa-insan ilişkilerinin romanın temel öğelerinden olduğu bir anlatı kurgular. Ayrıca romantizm akımının gerektiğinde zıtlıklardan yararlanması, abartıya ve tesadüflere yaslanması, akıldan çok duyguyu öne çıkarması

gibi ilkelerini yazınının merkezine yerleştirdiği görülür. Bunların en bilindik olanı zengin kız-fakir erkek ikilemidir. Aşk mefhumunu hayatının odağına koyan ve kendini doğrudan bu aşkın içindeki rolüyle tanımlayan roman kahramanları, kamusal alandaki varlıkları ya da mesleklerinden azade şekilde kurgulanırlar.

Bu çalışmada yazarın özellikle *Samanyolu*'ndaki Zülal ve *Hıçkırık*'taki Nalan adlı kadın tiplerinin Türk edebiyatı içindeki cinsel kimlik inşası bağlamındaki işlevselliği ve belli stereotiplerin yeniden üretimine sundukları katkı, toplum bilimsel eleştirinin ilkeleri yardımıyla örnekler üzerinden anlamlandırılmaya çalışılacaktır. Böylelikle Kerime Nadir romanlarının cinsellikle kurduğu ilişkiye dair bütünlüklü bir yoruma ulaşılması hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: *Kerime Nadir, Türk edebiyatı, toplumsal cinsiyet, cinsel kimlik, kadın, romantizm, toplum bilimsel eleştiri*

KADIN TARİHİ,

FEMİNİZM VE ARŞİVCİLİK

Women's History, Feminism, and Archiving
Women's Short Hair Fashion in the Early Republican Press

Duygu Koç

Hair is considered one of the most distinctive features of the human body. It has different meanings in terms of showing some personal, psychological, biological, and social criteria of individuals. For this reason, it can be said that hair is not only an individual but also a public body part. Throughout history, people's hair length, shortness, and which gender's hair should be used in which way have been within the framework of some rules. Various factors such as social positions, duties, and religious stereotypes attributed to women and men in the binary gender system were the main reasons for the formation of these general acceptances.

In the historical process, men have been identified with short hair. For women, hair has become the indicator of their femininity, the most important ornament, and even a body part that they have to hide from the opposite sex and strangers in some beliefs. Unlike men's short hair, women's hair was always expected to be long, because this was considered one of the main distinctions between the sexes. The long hair fashion, which was attributed to women as a duty for centuries and seen as a natural indicator of female ornament and beauty, gradually changed at the beginning of the 20th century. Factors such as the new type of woman that emerged after the industrial revolution, the emergence and acceleration of the women's movement, the increase of intercultural interaction with new technological developments, and the visibility of the presence of women in the public sphere after WWI had an impact in this alteration. The emancipation of women also encouraged them to break various beliefs about their bodies. Especially in the early 1900s, some French actresses and ballroom dancers

cut their hair short and became visible in the public sphere. Fashion designers were impressed by that new fashion and they used this new style in their works so short hair fashion spread. With the Flapper fashion in the 1920s, short hair became a social phenomenon. Turkish women, who entered a period of great change with the newly established regime, closely followed and applied the popular fashions with the help of various magazines, journals, and newspapers. Turkish women did not deprive themselves of the short hair fashion and started cutting their hair.

This study aims to trace the short-hair fashion, which dominated the image of women throughout the 1920s and the beginning of the 1930s. What is meant by these traces is to examine the problematics such as how this appearance was discussed in the press, which kind of short-hair models and examples were presented to women, and the extent of the debates on acceptance and rejection of that fashion. The study's data sources are newspapers and magazines published in Turkey within the historical framework. Using the data analysis method, this study shows that the short hair issue was discussed in the press in three ways. Firstly, it was a hair fashion which was used with a direct cut of the hair in a fashionable way. The second was the hairstyle in which women showed their long hair as if they were short, without cutting them. Finally, short hair was perceived as a sign of loss of femininity and that fashion was presented to women as a practice they should avoid. As a result of the study, it is aimed to present the examples and discourses on the short hair fashion of the early republican period with the method of compilation and to contribute to the field.

Keywords: *Press, magazines, woman, short hair, hair, hair fashion*

Kadın Tarihi, Feminizm ve Arşivcilik
Erken Cumhuriyet Dönemi Basınında Kadında Kısa Saç Modası

Duygu Koç
Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

İnsan vücudunun en belirgin özelliklerinden biri olarak kabul edilen saç, dışarıdan doğrudan görülebilen bir vücut parçası olması sebebiyle bireylere dair birtakım kişisel, psikolojik, biyolojik ve toplumsal ölçütleri de göstermesi açısından farklı anlamları bünyesinde barındırır. Bu sebeple saç sadece bireysel değil aynı zamanda kamusal/toplumsal bir vücut parçasıdır denilebilir. Tarih boyunca kişilerin saç uzunluğu, kısalığı, hangi cinsiyetin saçını hangi şekilde kullanması gerektiği birtakım genel kabul görmüş kurallar çerçevesinde olmuştur. İkili cinsiyet sistemi içerisinde kadına ve erkeğe atfedilen sosyal konumlar, görevler, dinî kalıplar gibi çeşitli etkenler bu genel kabullerin oluşmasının temel sebepleridir.

Tarihsel süreç içerisinde erkekler kısa saç ile özdeşleştirilirken saç; kadınlar için dişiliklerinin göstergesi, en önemli süsleri, hatta bazı inanışlarda karşı cinsten ve yabancılardan saklamaları gereken bir vücut kısmı haline gelir. Erkeklerin kısa olarak kullandığı saçlarının aksine kadınlardan beklenen saçlarının her daim uzun olmasıdır çünkü bu, cinsiyetler arasındaki temel ayrımlardan biri olarak kabul edilir. Asırlarca kadına bir görev gibi atfedilen ve kadın süsünün, güzelliğinin doğal bir göstergesi olarak görülen uzun saç modası 20. yüzyılın başlarında yavaş yavaş değişime uğrar. Bu değişimde; endüstri devrimi sonrası ortaya çıkan yeni tip kadın, kadın hareketinin ortaya çıkıp ivme kazanması, kültürler arası etkileşimin yeni teknolojik gelişmelerle daha da artması ve hızlanması, dünya savaşı sonrası kamusal alanda kadınların daha çok var olabilmeleri gibi etmenler

gösterilebilir. Kadınların özgürleşmeye başlaması, kendi beden parçaları üzerindeki tahakkümleri ve çeşitli inanışları kırma konusunda da cesaretlenmelerine yol açar. Özellikle 1900'lerin başında bazı Fransız aktrist ve salon dansçılarının saçlarını kısa kestirerek görünür olmaları, modacıların bu yeni tarzı kullanmaları ve bu modanın 1. Dünya Savaşı sonrasında neredeyse tüm dünyaya yayılması yeni bir kadın imajının doğduğunun göstergesidir. 1920'lerde Flapper modasıyla beraber tam bir sosyal fenomen haline gelen kadında kısa saç modasından Türk kadını da kendini mahrum bırakmaz ve saçlarını kestirmeye başlar. Yeni kurulan rejimle beraber büyük bir değişim sürecine giren Türk kadını geleneksellikten modernliğe geçtiği bu dönemde dünya modalarını çeşitli basın araçlarıyla yakından takip ve tatbik eder.

Bu çalışma; kadın imajında 1920'li yılların tamamını ve 1930'ların da başlarını domine eden kısa saç modasının Türk basınındaki izlerini sürmeyi amaç edinir. Bu izlerden kasıt, geleneksel kadın algısının zıddı olan bu görünümün basında ne şekilde tartışıldığı, kadınlara sunulan yeni modellerin ve örneklerin neler olduğu, kısa saç modasının kabul ve reddi tartışmalarının boyutu gibi meselelerin irdelenmesidir. Çalışmanın veri kaynakları, çizilen tarihsel çerçeve içerisinde Türk basınında yayımlanmış, konuya dair içeriği bulunan ve erişilebilir durumda olan gazete ve dergilerdir. Veri analizi metodunun kullanıldığı bu çalışma, kısa saç mevzusunun basında üç temel şekilde tartışıldığını gösterir: İlk olarak modaya uygun biçimde saçların doğrudan kesilmesiyle kullanılan ve kabul gören kısa saç. İkincisi, saçı kesmeden çeşitli yöntemlerle kısa görünüm verilen ve güncel modelleri taklit eden saç. Son olarak da dişiliğin kaybı ve erkeksileşme belirtisi olarak algılanıp karşı çıkılan, kadınlara kaçınmaları gereken bir uygulama olarak sunulan saç. Çalışma sonucunda erken Cumhuriyet dönemi kısa saç modasına yönelik uygulamalar ve söylemlerin derleme yöntemiyle sunulması ve literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Basın, dergi, kadın, kısa saç, saç, saç modası*

Feminist Studio Experience and Opportunities in Oral History Studies for Feminist Memory; Oral History Study with Dr. Gaye Nevin Erbatur

Nüket Elpeze Ergeç

Oral history has been an important working method since the late 1960s in constructing feminist memory. Documenting the lives and experiences of all women, fully investigating their activities in the private and public sphere, and recording their stories is very important to see how women live and how they struggle with gender politics, consciously or unconsciously. For women, using the oral history model not only takes us to 'any woman' but also raises a different set of questions to explore. Oral history also illuminates the interconnections between language, power and meaning in the formation of feminist memory. In this context, the study aims to draw attention to the importance of writing the history of women in power relations, especially in the public sphere, based on the interaction of feminist memory and oral history.

The study was carried out in the Feminist Studio to experience how the paradigms that have changed with digitalization in oral history studies can be used in constructing feminist memory. The oral history study will be explained in the Feminist Studio which established in the Faculty of Communication of Cukurova University with a sample Dr. Gaye Nevin Erbatur who identities of her academics and parliamentarians. How history is gendered and how power relations are revealed in male and female relations will be discussed in a descriptive framework both in academia and politics. It also includes an instructive process to reveal the possibilities or impossibilities of gender-based public and private life from women's own memories. Ultimately, the study of oral history has a problem of recording

what is not written but what is remembered. This study includes both oral history studies and instructive processes and evaluations in terms of creating women's memory.

Keywords: *Oral history, feminist memory, woman, Feminist Studio, women's history*

Feminist Bellek İçin Sözlü Tarih Çalışmalarında Feminist Stüdyo Deneyim ve İmkânları; Prof. Dr. Gaye Nevin Erbatur ile Sözlü Tarih Çalışması

Nüket Elpeze Ergeç
Çukurova Üniversitesi (Prof. Dr.)

Feminist belleği inşa etmede 1960'ların sonlarından bu yana sözlü tarih önemli bir çalışma yöntemi olmuştur. Tüm kadınların yaşamlarını ve deneyimlerini belgelemek, özel ve kamusal alanda faaliyetlerini tam olarak araştırmak ve hikâyelerini kaydetmek, kadınların nasıl yaşadıklarını ve cinsiyet politikaları ile bilinçli veya bilinçsiz nasıl bir mücadele verdiklerini görmek açısından çok önemlidir. Kadınlar için, sözlü tarih modelini kullanmak bizi yalnızca "herhangi bir kadın"a götürmekle kalmaz, aynı zamanda keşfedilecek farklı bir dizi soruyu da gündeme getirir. Feminist belleğin oluşmasında sözlü tarih dil, güç ve anlam arasındaki karşılıklı bağlantılar hakkındaki konuları da aydınlatır. Bu kapsamda çalışma feminist bellek ile sözlü tarih etkileşiminden yola çıkarak güç ilişkileri içinde, özellikle kamusal alana çıkan kadınların tarihini yazmanın önemine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Sözlü tarih çalışmalarında dijitalleşmeyle birlikte değişen paradigmaların feminist bellek inşa etmede nasıl kullanılabileceğini deneyimlemek için çalışma Feminist Stüdyo'da gerçekleştirilmiştir. Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde kurulan Feminist Stüdyo'da gerçekleştirilen, kamusal alanda akademisyen ve milletvekili kimlikleri ile var olan Prof. Dr. Gaye Nevin Erbatur ile yapılan sözlü tarih çalışması örneklem olarak anlatılacaktır. Tarihin nasıl cinsiyetlendirildiği, kadın ve erkek ilişkilerinde güç ilişkilerinin nasıl ortaya konulduğu hem akademide hem de politikada tanımlayıcı bir çerçevede ele alınacaktır. Cinsiyete dayalı kamusal ve özel

yaşamın getirdiği olanak ya da olanaksızlıkları kadınların kendi belleklerinden ortaya koymak öğretici bir süreç de içermektedir. Nihayetinde, sözlü tarih çalışmasının yazılı olmayan ama belleklerde yer edenleri kayda almak gibi bir derdi vardır. Bu çalışma hem sözlü tarih çalışmaları, hem de kadın belleği oluşturmak açısından öğretici süreçleri ve değerlendirmeleri içermektedir.

Anahtar kelimeler: *Sözlü tarih, feminist bellek, kadın, Feminist Stüdyo, kadın tarihi*

The first Women's Meeting in the Period of National Struggle

Merve Kıran

At the end of the First World War, with the Armistice of Mudros signed by the Ottoman Empire, the occupation process will begin in Anatolia. With the start of the National Struggle, the fact that Istanbul was under the control of foreign states, the need to find a new route for the shipment of ammunition, Kastamonu became the key point of the National Struggle due to its connection with both Ankara and the Black Sea. Kastamonu witnessed many historical events with the passing of this route, which would later be called the "Istiklal Road". Carrying ammunition in Kastamonu, which had sent all its men to the front, was a task undertaken by women. The women of Kastamonu sent ammunition to the front with their oxcarts on this route. In addition to the women carrying ammunition, the women in the city center also showed their support in this struggle.

The women of Kastamonu first established the Women's Branch of the Defense of Rights Association. Later, the women who took part in this society undersigned an event that was a first in our National Struggle history and constituted an important place in Turkish women's history. In particular, the Greek occupation of Izmir on May 15, 1919 caused great sadness in Kastamonu as well as in the whole country. Women were among the speakers of the rallies held in Üsküdar and Sultanahmet in Istanbul. The rallies in Istanbul were followed by the protest rallies in other regions. One of these rallies was held in Kastamonu. A rally was held in the garden of the Girls' Teachers' School on December 10, 1919, with the participation of about three thousand women, in order to protest the occupations in different places, especially in Izmir.

The difference of this rally, which was held in Kastamonu, a first in the history of Turkish women, from other rallies is that the organizers, speakers and participants of the rally were only women. In addition, another difference is that protest telegrams are sent to the wives of foreign leaders after the rally. Sections of the speech of Zekiye Hanım, Chair of the Organizing Committee, were featured in the Kastamonu press. In this study, the activities of Kastamonu women, who have an important place in the activities behind the front, and the "First Women's Meeting", in which they clinched their place in history, will be discussed.

Keywords: *Kastamonu, National Struggle, Independence Road, ammunition, clambake, protest*

Millî Mücadele Döneminde İlk Kadın Mitingi

Merve Kıran
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (Doktora Öğrencisi)

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Osmanlı Devleti'nin imzaladığı Mondros Mütarekesi ile beraber Anadolu'da işgaller süreci başlayacaktır. Millî Mücadele'nin başlamasıyla beraber İstanbul'un yabancı devletlerin denetiminde olması, cephane sevkiyatında yeni bir güzergâh bulunması gerekliliğini doğurdu. Hem Ankara hem de Karadeniz ile bağlantısı olması sebebiyle Kastamonu, Millî Mücadele'nin kilit noktası oldu. Sonradan "İstiklâl Yolu" olarak adlandırılacak güzergâhın buradan geçmesi ile Kastamonu, birçok tarihsel olaya tanıklık etti. Bütün erkeklerini cepheye göndermiş olan Kastamonu'da cephane taşıma işi kadınların üstlendiği bir görev oldu. Kastamonulu kadınlar bu güzergâhta kağnılarıyla cepheye cephane sevki yaptılar. Cephane taşıyan kadınların yanında şehir merkezindeki kadınlar da bu mücadelede desteğini gösterdi.

Kastamonulu kadınlar ilk olarak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kadınlar Şubesi'ni kurdular. Daha sonra bu cemiyette yer alan kadınlar, Millî Mücadele tarihimizde bir ilk olan ve Türk kadın tarihi açısından da önemli bir yer teşkil eden bir olaya imza attılar. Bilhassa 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlarca işgali tüm yurtta olduğu gibi Kastamonu'da da büyük üzüntüye neden olmuştu. İstanbul'da Üsküdar ve Sultanahmet'te yapılan mitinglerin konuşmacıları arasında kadınlar da yer almıştı. İstanbul'daki mitingleri başka bölgelerdeki protesto mitingleri izledi. Bu mitinglerden birisi de Kastamonu'da gerçekleştirildi. Başta İzmir olmak üzere farklı yerlerdeki işgalleri protesto etmek amacıyla 10 Aralık 1919'da yaklaşık üç bin kadar kadının katılımıyla Kız Öğretmen Okulu'nun bahçesinde bir miting düzenlendi.

Türk kadın tarihinde bir ilk olan ve Kastamonu'da gerçekleştirilen bu mitingin diğer mitinglerden farkı, mitingin düzenleyicilerinin, konuşmacılarının ve katılımcılarının sadece kadınlar olmasıdır. Bunun yanı sıra bir diğer farkı, miting sonrasında yabancı liderlerin eşlerine protesto telgrafları çekilmesidir. Düzenleme Komitesi Başkanı Zekiye Hanım'ın konuşmasından kesitler Kastamonu basınında yer bulmuştur. Bu çalışmada, cephe gerisindeki faaliyetlerde önemli bir yer teşkil eden Kastamonu kadınlarının faaliyetleri ve tarihteki yerini perçinlediği "İlk Kadın Mitingi" ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kastamonu, Millî Mücadele, İstiklâl Yolu, cephane, cemiyet, miting, telgraf, protesto*

Early Republic Women's Movements and the Turkish Women's Union's Struggle for Political Rights (1923-1935)

Yusuf İnan

The first organized women's movements in the Ottoman Empire started in the 19th century, when the change was the fastest. This process of change affected the women who constituted the other half of the Ottoman society in social life as well as in the political and economic fields. The students who grew up in the girls' schools opened in this period created a group of enlightened women who wanted to have a say in the future of the country. Even though most of these women were from the ruling class, their work would be appreciated by the public in the last years of the Ottoman Empire. With the effects of the French Revolution and developments such as the Tanzimat and Islahat Edict and the Constitutional Monarchy, concepts such as equality and freedom began to take more place in society. Women have begun to criticize their place in society, even with the help of the press, and over time, they have created an image of a Constitutional Woman. The women, who also organized various rallies, tried to bring the Ottoman version of the Suffragette movement in Europe to life with these works. This rapid change process has brought some problems with it. In the environment of freedom brought by the Second Constitutional Monarchy, women, who received the undeniable support of the Young Turks, established societies and published newspapers and magazines. The fact that all Ottoman society, men and women, was treated equally in the regulation of the Committee of Union and Progress was the most important indicator of this vision. In this way, women started to organize by using communication tools, to announce their problems to the society and to seek solutions to them. Women gained many rights in the social field du-

ring this period. In the Balkan Wars and the First World War, they helped the men behind the front and tried to cope with the negativities of the war. The hopes of women at the point of claiming their political rights were therefore postponed to the early Republican period. In this period, women who sought rights with organizations such as the Women's People's Party and the Turkish Women's Union put up successful struggles in the early periods. However, after a while, an ideal republican woman was tried to be created. This Republic Woman image has overshadowed the Anatolian Woman image over time. With the influence of the authoritarian government in the process, an understanding of feminism was adopted under the direction and control of the state. In this article, the emergence process, transformations and difficulties faced by the women's movement, which is under the influence of the change experienced during the transition from the Ottoman Empire to the Republic, will be tried to be revealed, and thus the reader will be tried to be enlightened.

Keywords: *Women's rights, feminism, Suffragette, Women's Folk Party, Turkish Women's Union, Single Party Period*

Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın Hareketleri ve Türk Kadınlar Birliği'nin Siyasal Haklar Mücadelesi (1923-1935)

Yusuf İnan
Mardin Artuklu Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi)

Osmanlı Devleti'nde ilk örgütlü kadın hareketleri, değişimin en hızlı yaşandığı 19. yüzyılda başlamıştır. Bu değişim süreci siyasi ve iktisadi alanlarda olduğu kadar, içtimai hayatta Osmanlı toplumunun diğer yarısını oluşturan kadınları da etkilemiştir. Bu dönemde açılan kız okullarında yetişen öğrenciler, ülkenin geleceğinde söz sahibi olmak isteyen münevver bir kadın zümresinin oluşmasını sağlamıştır. Yetiştirilen bu kadınların çoğu daha çok yönetici kesime mensup olsalar da yapacakları çalışmalar Osmanlı'nın son yıllarında halk nezdinde de karşılık bulacaktır. Fransız İhtilali'nin etkileriyle Tanzimat ve Islahat Fermanı ile Meşrutiyet gibi gelişmelerle eşitlik ve özgürlük gibi kavramlar, toplumda daha çok yer edinmeye başlamıştır. Kadınlar artık toplumdaki yerlerini, basın araçlarıyla da olsa eleştirmeye başlamışlar ve zamanla bir "Meşrutiyet Kadını" imgesi oluşturmuşlardır. Çeşitli mitingler de düzenleyen kadınlar, bu çalışmalarıyla Avrupa'daki Süfrajet hareketinin Osmanlı versiyonunu hayata geçirmeye çalışmışlardır. Bu hızlı değişim süreci bazı sıkıntıları da beraberinde getirmiştir. II. Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük ortamında Jön Türklerin yadsınamayacak desteğini alan kadınlar cemiyetler kurmuş, gazeteler ve dergiler çıkarmışlardır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin nizamnamesinde kadın erkek tüm Osmanlı toplumunun eşit olarak ele alınması, bu vizyonun en önemli göstergesi olmuştur. Bu sayede kadınlar iletişim araçlarını da kullanarak örgütlenmeye, sorunlarını topluma duyurmaya ve bunlara çözümler aramaya başlamışlardır. Kadınlar içtimai alandaki birçok hak-

kı bu dönemde elde etmişlerdir. Balkan Savaşları ve 1. Dünya Savaşı'nda erkeklere cephe gerisinde yardım etmişler ve savaşın getirdiği olumsuzluklarla baş etmeye çalışmışlardır. Siyasi haklarını talep etme noktasındaki kadınların umutları, bu nedenle erken Cumhuriyet dönemine ertelenmiştir. Bu dönemde Kadınlar Halk Fırkası ve Türk Kadınlar Birliği gibi örgütlenmelerle hak arayışına giren kadınlar ilk dönemlerde başarılı mücadeleler vermişlerdir. Ancak bir süre sonra ideal bir Cumhuriyet kadını oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu "Cumhuriyet Kadını" imgesi, zamanla "Anadolu Kadını" imgesini gölgede bırakmıştır. Süreç içerisinde otoriterleşen hükumetin de etkisiyle, devlet güdümünde ve kontrolünde bir feminizm anlayışı benimsenmiştir. Bu makalede Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde yaşanan değişimin etkisindeki kadın hareketinin ortaya çıkış süreci, yaşadığı dönüşümler ve karşılaştığı zorluklar açığa çıkarılmaya çalışılacak ve bu sayede okuyucu aydınlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın hakları, feminizm, Süfrajet, Kadınlar Halk Fırkası, Türk Kadınlar Birliği, Tek Parti Dönemi*

The Woman Council Member Who Served for the Longest Period in the Istanbul City Council: Refika Hulusi Behçet (1905-1993)

Songül Güneş

For the first time in Turkey, women were given the right to vote and be elected in local elections held in 1930. Refika Hulusi Behçet is one of the first women to be elected in Istanbul by popular vote and to serve in the Istanbul City Council. Miss Refika, who was born in 1905 as the first child of diplomats Suat Davaz and Fatine Davaz, married Ord. Prof. Dr. Hulusi Behçet in 1921. With the entry into force of the Municipal Law No. 1580, the Provincial Assembly and the Municipal Council were abolished, and the Istanbul City Council was established. She was nominated in the list of Eminönü of the Republican People's Party, which competed with the Free Republican Party in the first multi-party elections in the history of the Republic. Against names such as Mustafa Kemal Atatürk's older sister Miss Makbule, journalists Sabiha Sertel, Suat Derviş and Nezihe Muhiddin, Refika Hulusi Behçet was one of the six female council members elected in the first term of the Istanbul Metropolitan Municipality between 1930 and 1934 and was the youngest member of the council. Refika Hulusi Behçet, who took an active role as a member of the Health Commission and as a parliamentary clerk, continued her duty as the Eminönü district representative in 1934 and 1938 local elections, and was the longest female councilor in this council for 12 years.

Refika Hulusi Behçet, who was among the leading women taking charge in the city administration during the early Republic period, voluntarily served in many institutions and organizations on behalf of the children and women of the country, especially the Child Protection Agency. The

traces of Miss Refika versatile personality, who passed away in 1993 in Istanbul; were continued based on the decision protocols of the Istanbul City Council, the family archive, academic research, institutional archives and periodicals of the era.

In this study, the life of Refika Hulusi Behçet between 1905-1993 is examined in the light of archival documents and in the context of women's history. It is aimed to make her name known to the public as one of the first women elected by popular vote in Istanbul and to evaluate her contributions to the modernization history of the city as a woman who served for the longest time in the council.

Keywords: *Istanbul, woman and municipality, councilor, republic, city administration*

İstanbul Şehir Meclisi'nde En Uzun Süre Görev Yapan Kadın Meclis Üyesi: Refika Hulusi Behçet (1905-1993)

Songül Güneş
İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Türkiye'de kadınlar ilk kez 1930 yılında yapılan yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkına sahip oldu. Refika Hulusi Behçet, İstanbul'da halkoyu ile seçilen ve İstanbul Şehir Meclisi'nde görev yapan ilk kadınlardan biridir. 1905 yılında, diplomat Suad Davaz ile Fatine Davaz'ın ilk çocuğu olarak dünyaya gelen Refika Hanım, 1921 senesinde Ord. Prof. Dr. Hulusi Behçet ile hayatını birleştirmiştir. 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle İstanbul'da Vilayet Umumi Meclisi ile Cemiyet-i Umumiye-i Belediye lağvedilerek İstanbul Şehir Meclisi teşkil edilmiştir. Cumhuriyet tarihinin ilk çok partili seçimlerinde, Serbest Cumhuriyet Fırkası karşısında yarışan Cumhuriyet Halk Partisi'nin Eminönü listesinde aday gösterilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım, gazeteci Sabiha Sertel, Suat Derviş ve Nezihe Muhiddin gibi isimler karşısında Refika Hulusi Behçet, seçilen altı kadın meclis üyesinden biridir ve İstanbul Şehir Meclisi'nin 1930-1934 yılları arasındaki ilk döneminde meclisin en genç üyesi olarak görev yapmıştır. Sağlık Komisyonu üyeliği ve divan kâtipliği gibi görevlerde aktif rol alan Refika Hulusi Behçet, 1934 ve 1938 yıllarında yapılan yerel seçimlerde de Eminönü kazasının temsilcisi olarak görevini sürdürmüş ve 12 yıl boyunca aralıksız icra ettiği bu görevde en uzun süre bulunan kadın meclis üyesi olmuştur.

Erken Cumhuriyet döneminde kent idaresinde görev alan öncü kadınlar arasında bulunan Refika Hulusi Behçet, yaşadığı kentin sorunlarını gündeme taşımak ve onların çözüme ulaşması için çaba sarfetmenin

yanı sıra Çocuk Esirgeme Kurumu başta olmak üzere ülkenin çocukları ve kadınları adına birçok kurum ve kuruluşta gönüllü hizmet etmiştir. 1993 yılında İstanbul'da vefat eden Refika Hanım'ın çok yönlü kişiliğinin izleri; İstanbul Şehir Meclisi'nin karar tutanakları, aile arşivi, akademik araştırmalar, kurum arşivleri ve dönemin süreli yayınları esas alınarak sürülmüştür.

Bu çalışmada, Refika Hulusi Behçet'in 1905-1993 yılları arasında geçen ömrü, arşiv belgelerinin ışığında ve kadın tarihi bağlamında incelenmektedir. İstanbul'un halkoyu ile seçilen ilk kadınlarından biri olarak isminin kamuoyunda bilinmesi ve mecliste en uzun süre görev yapan kadın olarak kentin modernleşme tarihine ilişkin katkılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: *İstanbul, kadın ve belediye, meclis üyeliği, Cumhuriyet, kent idaresi*

A Bibliographic Examination on Graduate Thesis on Women in the Field of Architecture

Büşra Topdağı Yazıcı
Gizem Seymen

This bibliography study, which was prepared on master's and doctoral theses on "women" in the field of architecture, aims to reveal and discuss how women's issue is handled in architectural discipline graduate studies and to contribute to women's studies. In this direction, all master's and doctoral thesis studies in the council of higher education thesis center database published in Turkey are examined. It is seen that women's studies in the field of architecture have been included in the council of higher education thesis center database since 1998, and therefore, the scope of the study consists of graduate theses prepared between 1998 and 2023 and published in the council of higher education thesis center database. Within the scope of this study, the theses were classified according to the title, type, year, language, the names of the university, institute, department and branch of science in which they were published, the genders of the authors and advisors, the title of the advisor, the status of access permission and the number of pages, and presented in tables and graphics. The data obtained were analyzed by the content analysis method, one of the qualitative research methods. At the end of all these analyzes, the issue of women in the theses in the field of architecture was presented bibliographically. At the same time, it has been questioned where the woman is positioned in the sample universe in architectural theses. Answers were sought to questions such as which of the master's or doctorate types he focused on, how often it was discussed from which date, and how his relationship with architecture was questioned.

Keywords: *Woman, architecture, graduate, thesis, bibliography*

Mimarlık Alanında Kadın Konusunda Hazırlanmış Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Bibliyografik Bir İnceleme

Büşra Topdağı Yazıcı
Karadeniz Teknik Üniversitesi (Arş. Gör.)

Gizem Seymen
Karadeniz Teknik Üniversitesi (Arş. Gör.)

Mimarlık alanında "kadın" konusunda hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine hazırlanan bu bibliyografya çalışması, kadın konusunun mimarlık disiplini lisansüstü çalışmalarında nasıl ele alındığının ortaya konulmasını, tartışılmasını ve kadın çalışmalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, Türkiye'de yayınlanmış YÖK tez veri tabanında yer alan tüm yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları incelenmektedir. YÖK tez veri tabanında 1998 tarihinden itibaren mimarlık alanında kadın çalışmalarının yer aldığı görülmektedir ve bu nedenle çalışmanın kapsamını 1998 ile 2023 tarihleri arasında hazırlanan ve YÖK tez veri tabanında yayınlanan lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Bu çalışma kapsamında tezlerin başlığı, türü, yılı, dili, yayınlandıkları üniversite, enstitü, ana bilim ve bilim dalı isimleri, yazar ve danışman cinsiyetleri, danışman ünvanı, erişim izin durumu ve sayfa sayısı kategorilerine göre sınıflandırılarak tablolaştırılmış ve grafikler halinde sunulmuştur. Elde edilen veriler öncelikle kantitatif olarak değerlendirilmiştir. Ardından erişime açık olan tezlerin başlıkları ve anahtar kelimeleri, sıklıkla kullanılan kelimeler bağlamında analiz edilmiştir ve bu tezlerin araştırma yöntemleri tablolar ve grafikler halinde sunulmuştur. Elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Tüm bu analizler sonunda mimarlık alanında yapılan tezlerdeki kadın konusunun ele alınma-

sı bibliyografik olarak ortaya koyulurken, aynı zamanda kadının mimarlık tezlerinde örneklem evreninde nerede konumlandırıldığı, yüksek lisans veya doktora türlerinden hangisine yoğunlaştığı, hangi tarihten itibaren ne sıklıkla konu edildiği, mimarlık ile kurduğu ilişkinin nasıl sorgulandığı gibi sorulara yanıt aranmıştır.

Anahtar kelimeler: *Kadın, mimarlık, lisansüstü, tez, bibliyografya*

The Development of Women's Rights in Turkey Between Emancipation and "State Feminism", 1923-1935: an Analysis Through the Observations of the us Diplomats

Emre Feyzi Çolakoğlu
Sinem Yüksel Çendek

This study focuses on the development of women's rights in the early Republican Era. Women's rights in Turkey have been subjected to a comprehensive reform process as an essential part of the modernization project undertaken right after the proclamation of the Republic. Accordingly, in a very short period of time, women were granted several social and political rights incomparable to their contemporaries. However, in the same period, the ruling authorities, on the one hand, ensured the emancipation of women through the rights they were granted, and on the other hand, they preferred to suppress the women's movements, whose roots date back to the late Ottoman period. Therefore, this paradoxical state of affairs led to the accusation that the one-party government was engaged in a controlled "state feminism" that prioritized national interests rather than a feminist emancipation that prioritized women's equality with men in all aspects of social life. This study aims to provide a new perspective on the developments in women's rights in Turkey and the debates over these developments, based on the reports written by American diplomats in the early Republican Era.

Keywords: Early Republican Era, Women's Rights, Feminism, State Feminism, Emancipation, US Diplomats.

Özgürleşme ile "Devlet Feminizmi" Arasında Türkiye'de Kadın Haklarının Gelişimi, 1923-1935: Amerikalı Diplomatların Gözlemleri Üzerinden Bir Değerlendirme

Emre Feyzi ÇOLAKOĞLU
İstanbul Rumeli Üniversitesi (Dr. Öğretim Üyesi)

Sinem YÜKSEL ÇENDEK
İstanbul Rumeli Üniversitesi (Dr. Öğretim Üyesi)

Bu çalışma erken Cumhuriyet döneminde kadın haklarının gelişimine odaklanmaktadır. Türkiye'de kadın hakları Cumhuriyet'in ilanın hemen ertesinde girişilen çağdaşlaşma projesinin önemli bir parçası olarak kapsamlı bir reform sürecine tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda, çok kısa bir süre içerisinde kadınlara çağdaşlarıyla kıyaslanamayacak birçok toplumsal ve siyasal hak tanınmıştır. Ancak siyasî iktidar aynı dönemde bir yandan kadınlara tanınan haklarla onların özgürleş(tiril)mesini sağlarken, diğer yandan kökleri Osmanlı Devleti'nin son yıllarına kadar uzanan kadın hareketlerini ise bastırmayı tercih etmiştir. Dolayısıyla bu paradoksal durum, tek parti iktidarının toplumsal hayatta kadınların erkeklerle her anlamda eşitliğini önceleyen feminist bir özgürleşme sağlamak yerine, ulusal çıkarları önceleyen kontrollü bir "devlet feminizmi" yapmakla itham edilmesine yol açmıştır. Çalışmanın amacı, erken Cumhuriyet döneminde Amerikalı diplomatlar tarafından kaleme alınan raporlardan yola çıkarak Türkiye'de kadın hakları alanında yaşanan gelişmelere ve bu gelişmeler üzerinden yapılan tartışmalara yeni bir bakış açısı kazandırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken Cumhuriyet Dönemi, Kadın Hakları, Feminizm, Devlet Feminizmi, Özgürleşme, Amerikalı Diplomatlar.

KADIN VE HUKUK

Türk Hukuk Sisteminde Feminist Mücadelenin Dünü ve Bugünü

Emek Aydın
Kadir Has Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Eylem Mercimek
Kadir Has Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Bu çalışma, kadın mücadelesi ile kazanılmış hakların; eşit vatandaşlık ve cinsiyet eşitliğini güvence altına alan yasaların AKP iktidarı döneminde nasıl bir dönüşüm geçirdiğine odaklanacaktır. Bu doğrultuda, 2021 yılı Mart ayında İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılması, Mart 2022'de Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikler ve bugün gündemde olan anayasa değişikliği gibi dönüm noktası sayılabilecek gelişmeler incelenecektir. Var olan yasaların uygulanması halinde yeterli korumayı sağlayacağı bilinmesine rağmen, hükümetin en kapsamlı yasaları aileye ve toplumun değerlerine zarar verdiği gerekçesiyle terk edip aynı anda Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 7406 sayılı Kanun ile kadına yönelik şiddete verilen cezaları arttıracağı, iyi hal indirimine müsaade etmeyeceği söylemleri birbiriyle çelişmektedir. Hazırlanması planlanan anayasa değişiklikleri de her ne kadar kadınların haklarını güvenceye alacağını iddia etse de kadınların kılık kıyafetlerini kontrol etmek (madde 24), aile tanımının heteroseksist vurgusunu güçlendirmek (madde 41) gibi sonuçlarıyla kadınların beden bütünlüğünü, Medeni Kanun'un güvenceye aldığı hakları, LGBTİ+'ların eşit vatandaşlık haklarını tehdit etmektedir. Türk hukuk sisteminde yürürlükte olan kadın ve LGBTİ haklarını korumaya yönelik yasaların çoğunun feminist hukuk mücadelesi sayesinde yürürlükte olması sebebiyle, hukuk sisteminin toplumsal cinsiyet rejimiyle

ilişkisi ve dönüşümünü anlamak için 2000'li yılların başında yürütülen kadın mücadelesi incelenecektir. Medeni Kanun ve Türk Ceza Kanunu'nda yaşanan dönüşüm ve kazanılmış haklar, örgütlü bir şekilde mücadele eden kadınların, yasa önerilerini hazırlarken kendi içlerinde nasıl bir tartışma ve müzakere sürecinden geçtikleri incelenecektir. Çalışmada vaka çalışması yöntemi kullanılacak, TCK Kadın Platformu çalışmanın örneği olacaktır. AKP hükümeti görevdeyken kazanılmış hakların yine aynı hükümet görevdeyken tehdit edilmesinin politik, tarihsel ve sosyolojik anlamını ve dönüşümü anlayabilmek için 1999-2004 yılları arasında yapılan Meclis görüşmelerinin tutanakları, yine aynı yıllar arasında yayımlanan gazetelerin arşivleri taranacak ve söylem analizi yapılarak bugünle kıyaslanacaktır. Ayrıca reform sürecinde kitlesel kadın mücadelesini koordine etmiş TCK Kadın Platformu üyesi kadınlarla derinlemesine görüşme yapılacaktır. Çalışma o günden bugüne hâlâ süren hukuk mücadelesinde bugün nasıl bir noktada olunduğunu, kazanılmış haklara saldırı teşebbüsünün ve dahası eşitsizliği ve cinsel şiddeti yasal güvenceye alma çabasının anlamını tartışacak ve kadınların kazanımları ve sonuçlarıyla birlikte bugüne ışık tutmaya ve yeni kitlesel örgütlü mücadelenin ihtiyaçlarını tespit etmeye çalışacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın hakları, TCK Kadın Platformu, toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitliği, Türkiye*

Rethinking Women's Access to Alimony: A Review of the Rationale, Practical Problems, and the Recent Debates on Poverty Alimony and their Implications for Women's Gendered Citizenship

Sine Gençaslan

In Turkey, the economic consequences of divorce and separation for women has been one of the reasons of feminization of poverty, especially for unemployed women from lower SES strata. The provisions of the Turkish Civil Code are characterized with a marked concern for the well-being of the women and their dependent children after separation and divorce, the specific conditions of the dissolution of the family union notwithstanding. However, women's access to legal protection after divorce, most notably the problems with the alimony coverage, has always been controversial given the precarious position of most divorced women due to the problems in their access to "poverty alimony". In this context, the recent alimony debates to address the differential impact of permanent alimony payments for divorced parties opened up a politicized discussion ground on divorced women's economic vulnerability. While the demands for eliminating a perceived gender injustice from divorced men obliged to pay permanent alimony seems to have found some degree of societal support, this issue and the debates were raised in the context of a gender conservative atmosphere endorsed by the family-centered government policies. This situation has led to a multilayered opposition from diverse circles to the government's proposed changes to the existing poverty alimony regime, in particularly from women's rights advocates. The ongoing debate on alimony centers on the indefinite (poverty) alimony rule and the amount of the alimony provided to the women given as is

evident in the arguments of the relevant actors including legal experts. Meanwhile, the question of whether and to what extent alimony, which is a legal right to prevent the victimization of divorced women, protects women against poverty was systematically addressed in the justice system remains unclear. It is therefore important to review the issue of women's access to poverty alimony from a gender perspective. To this end, in this study, firstly inquiries into the rationale and practical problems of poverty alimony regime to underline its effects on women's citizenship and secondly it will problematize the political and legal discourses on the status of women (and men) during and after divorce. The gendered implications of the extant alimony regime and the recent debates on reforming it will also highlight the uneasy relationship between legal norms/formal institutions, gender roles, and the feminization of women and their citizenship status. In terms of procedure, the research will analyze primary and secondary documents (reports or studies on divorced women, and poverty alimony processes, a specific sample of relevant decisions of the Supreme Court (Yargıtay Mahkemesi) and the Constitutional Courts (Anayasa Mahkemesi), analysis of media coverage of the relevant debates, as well as interviews with legal experts, lawyers, and women's rights NGOs across the political/ideological spectrum representing different perspectives on the issue. Exploring the practical problems of alimony and the competing discourses on the reforming the alimony right will also provide insights into the perspectives and socio-economic positions of both divorced women and divorced men indicating the interplay of ideas and structural positions of men and women within the seemingly gender-neutral legal norms and traditions. In conclusion, while examining the case of poverty alimony in Turkey, the paper will present a gender perspective in terms of the dilemmas of women's citizenship in the private and public spheres.

Keywords: *Poverty alimony, gender equality, women's citizenship, conservative policies, civil law*

Kadınların Nafakaya Erişimini Yeniden Düşünmek: Yoksulluk Nafakasının Gerekçeleri, Pratik Sorunları ve Son Tartışmalar ile Bunların Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Vatandaşlıklarına Etkileri Üzerine Bir İnceleme

Sine Gençaslan
Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi)

Türkiye'de boşanma ve ayrılığın kadınlar açısından ekonomik sonuçları, özellikle alt sosyoekonomik katmanlardan gelen işsiz kadınlar için yoksulluğun kadınlaşmasının nedenlerinden biri olmuştur. Türk Medeni Kanunu'nun hükümleri, aile birliğinin sona ermesinin özel koşullarına bakılmaksızın, ayrılık ve boşanma sonrasında kadınların ve bakmakla yükümlü oldukları çocukların refahına yönelik belirgin bir endişe ile karakterize edilmektedir. Bununla birlikte, kadınların boşanma sonrasında yasal korumaya erişimi, özellikle de nafaka kapsamındaki sorunlar, boşanmış kadınların çoğunun "yoksulluk nafakasına" erişimlerindeki sorunlar nedeniyle güvencesiz konumları göz önüne alındığında, her zaman tartışmalı olmuştur. Bu bağlamda, sürekli nafaka ödemelerinin boşanmış taraflar üzerindeki farklılaştırıcı etkisini ele alan son nafaka tartışmaları, boşanmış kadınların ekonomik kırılganlığı üzerine politik bir tartışma zemini açmıştır. Süresiz nafaka ödemek zorunda kalan boşanmış erkeklerin toplumsal cinsiyet adaletsizliği algısının ortadan kaldırılmasına yönelik talepleri bir ölçüde toplumsal destek bulmuş gibi görünse de, bu konu ve tartışmalar aile merkezli hükümet politikaları tarafından desteklenen toplumsal cinsiyet karşıtı, muhafazakâr bir atmosfer bağlamında gündeme gelmiştir. Bu durum, hükümetin mevcut yoksulluk nafakası rejiminde yapmayı önerdiği değişikliklere farklı çevrelerden, özellikle de kadın hakları savunucularından çok katmanlı bir muhalefet gelmesine yol açmıştır.

Nafaka konusunda süregelen tartışma, hukuk uzmanları da dâhil olmak üzere ilgili aktörlerin argümanlarında da görüldüğü üzere, süresiz (yoksulluk) nafaka kuralı ve kadına verilen nafaka miktarı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Öte yandan, boşanmış kadınların mağduriyetini önlemeye yönelik yasal bir hak olan nafakanın kadınları yoksulluğa karşı koruyup korumadığı ve ne ölçüde koruduğu sorusunun adalet sisteminde sistematik olarak ele alınıp alınmadığı belirsizliğini korumaktadır. Bu nedenle, kadınların yoksulluk nafakasına erişimi konusunu toplumsal cinsiyet perspektifinden incelemek önemlidir. Bu amaçla, bu çalışmada ilk olarak yoksulluk nafakası rejiminin gerekçeleri ve uygulamadaki sorunları araştırılarak kadınların vatandaşlığı üzerindeki etkilerinin altı çizilecek, ikinci olarak da boşanma sırasında ve sonrasında kadınların (ve erkeklerin) statüsüne ilişkin siyasi ve hukuki söylemler sorunsallaştırılacaktır. Mevcut nafaka rejiminin ve bu rejimde reform yapılmasına ilişkin son tartışmaların toplumsal cinsiyete dayalı sonuçları, yasal normlar/resmî kurumlar, toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınların kadınlaşması ile vatandaşlık statüleri arasındaki huzursuz ilişkiyi de vurgulayacaktır. Usul açısından araştırma, birincil ve ikincil belgeleri (boşanmış kadınlar ve yoksulluk nafakası süreçlerine ilişkin raporlar veya çalışmalar), Yargıtay (Yargıtay Mahkemesi) ve Anayasa Mahkemelerinin (Anayasa Mahkemesi) ilgili kararlarının belirli bir örneğini, ilgili tartışmalara ilişkin medyada yer alan haberlerin analizi ve konuya ilişkin farklı bakış açılarını temsil eden siyasi/ideolojik yelpazedeki hukuk uzmanları, avukatlar ve kadın hakları STK'ları ile yapılan görüşmeleri analiz edecektir. Nafakanın pratik sorunlarını ve nafaka hakkının reformuna ilişkin birbiriyle rekabet eden söylemleri incelemek, hem boşanmış kadınların hem de boşanmış erkeklerin bakış açıları ve sosyoekonomik konumları hakkında da fikir verecek ve görünüşte toplumsal cinsiyetten bağımsız olan yasal normlar ve gelenekler içinde kadın ve erkeklerin fikirlerinin ve yapısal konumlarının karşılıklı etkileşimini gösterecektir. Sonuç olarak, bu makale Türkiye'deki yoksulluk nafakası vakasını incelerken, özel ve kamusal alanda kadın vatandaşlığının ikilemleri açısından bir toplumsal cinsiyet perspektifi sunacaktır.

Anahtar kelimeler: *Yoksulluk nafakası, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın yurttaşlığı, muhafazakâr politikalar, medeni hukuk*

"Only Men Have the Right to Get a Divorce": Struggle for Equality in Mehmed Rauf's "Son Yıldız"

Güneş Sezen, Çimen Günay Erkol

Son Yıldız is written between 1925-27 and it is the first of a series of novels that belong to a period characterized by Mehmed Rauf's deteriorating health. The protagonist of this novel is Fahri Cemal, the owner and the veteran writer of the journal *Şehrâh*, who is afraid of losing his young beloved. Projecting Mehmed Rauf, he is also a novelist, a very cultured man, and an expert in music. He is likewise a passionate lover. Fahri Cemal's beloved, the young Perran is a married woman who is manipulated for financial interests by her husband Şefik and pushed into relationships with other men. When this young woman decides to leave her evil husband, Şefik incites a discussion on the differences between men and women in front of the law and how the marriage legislation does not yet provide women with the right to get a divorce. With this, the novel gives the chance to follow the discussions around the new Civil Law (1926), the preparation of which coincides with the composition of the novel.

In this novel, Mehmed Rauf opens gender roles up for discussion in different contexts, elevates discussions on the social status of women to a new level, and points at the discrepancies between the Islamic life and the modern life that the new Civil Law will bring. In *Son Yıldız*, Mehmed Rauf deepens and problematizes manhood and womanhood, and the concept of family more pointedly than in his previous works. It is interesting and intriguing to see a writer such as Mehmed Rauf, who has been treating female characters in a spectrum of lust and misogyny, head toward a serious discussion of women's emancipation. In this paper, we will evaluate the reflections of the new Civil Law in literature, and open to discussion the

conditions in which *Son Yıldız* is produced, since this novel is written by dictation as Mehmed Rauf experienced a stroke right after he made his last marriage to Muazzez Hanım, and lost the ability to control his arm. We think the discussion on women's emancipation in the young Republic in this novel owes to the co-writing status generated by the conditions.

Keywords: *Gender roles, marriage, equality, Civil Law, women's rights*

"Boşamak Yalnız Erkeğe Verilmiş Bir Haktır": Mehmed Rauf'un "Son Yıldız"ında Eşitlik Mücadelesi

Güneş Sezen
Özyeğin Üniversitesi (Dr.)

Çimen Günay Erkol
Özyeğin Üniversitesi (Doç. Dr.)

1925-27 yılları arasında yazılan *Son Yıldız*, Mehmed Rauf'un sağlığının kötüleşmeye başladığı yıllara ait romanların ilkidir. Romanın başkahramanı, sevdiği genç kadını daha fazla elinde tutamayacağından korkan *Şehrâh* gazetesi sahibi ve başmuharriri Fahri Cemal'dir. Bu karakter Mehmed Rauf'un bir yansımasıdır: O da romancıdır, çok kültürlüdür, musiki konusunda bilgilidir. O da tutkulu bir âşıktır. Fahri Cemal'in birlikte olduğu Perran isimli genç kadın, hâlihazırda evli bir kadındır; avukat olan kocası Şefik ise maddi çıkarları uğruna karısının birlikteliğini teşvik eder. Genç kadın bir gün kendisine her türlü kötülüğü yapan bu kocadan ayrılmak istediğinde Şefik, kadınlar ve erkekler arasındaki evlilik hukukunun farklılıklarından, henüz konuşulmaya başlanan Kanun-ı Medenî'nin kadınlara boşanma hakkını tanımadığından söz ederek bir tartışmayı alevlendirir. Böylece roman, parça parça yazıldığı döneme denk düşen Medeni Kanun'un yasalaşması (1926) etrafındaki tartışmaları izleme imkânı sunar.

Romanda Mehmed Rauf, farklı bağlamlarda toplumsal cinsiyet rollerini tartışmaya açar ve böylece kadının toplumsal konumuna ilişkin tartışmaları yeni bir boyuta taşıyarak İslami düzen ile Medeni Kanun'un oluşturacağı muasır düzen arasındaki çelişkilere işaret eder. *Son Yıldız*'ın Mehmed Rauf'un öteki metinlerinden çok daha farklı bir boyutta erkeklik ve kadınlığı, aşk ve aile fikirlerini sorunsallaştırarak tartışmaya açması

manidardır. Zira metinlerinde sevgili rolündeki kadınları yoğun arzu ile mizojini (kadın nefreti) arasında gezdiren Mehmed Rauf gibi bir yazarın, neden özellikle bu romanında böyle çok boyutlu bir kadın özgürlüğü sorunsalına yöneldiği merak uyandırıcıdır. Bu bildiride, Medeni Kanun tartışmalarının edebiyata yansımalarını değerlendireceğiz ve Mehmed Rauf'un *Son Yıldız*'ı, evliliklerinden çok kısa sonra onu bir kolunu kullanamaz hale getiren felç sebebiyle son karısı Muazzez Hanım'a dikte ile yazdırmasının romana etkilerini tartışmaya açacağız. Romanda, kadınların genç Cumhuriyet'teki yeni yerini tartışmanın zeminini, bu eş-yazarlık statüsünün kurmuş olabileceğini düşünüyoruz.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyet rolleri, evlilik, eşitlik, Medeni Kanun, kadın hakları*

KADIN VE

TOPLUMSAL CİNSİYET YAYINCILIĞI

A Look at the Twentieth-Century Turkish Woman Through Perodicals

Eslem Saraçoğlu

In this paper, the changing social position of Turkish women since the beginning of the twentieth century is going to be examined through periodicals. Inferences will be made by content analysis method on women's periodicals published before the First World War, during the period leading to the Republic and after. Content analysis is a research method that can be applied on texts. This analysis, the use of which has been increasing in historical research recently, is based on the collaboration of computer and historian. Periodicals that have not been examined with content analysis before make this study distinctive. Comments will be made on both the social role of the woman of the period and the world of thought through the periodicals contained in the Bibliography of Women's Works, which is the source for the study. The Turkish woman, whose social role remained in the background until the Tanzimat Period, has undergone an identity change with the legal rights she acquired during the modernization process and the education that has begun to spread. Within the framework of increasing and decreasing content, it will be tried to determine how the identity transformation of Turkish women resonates in periodicals.

Important historical events were taken as a basis when choosing between magazines. The magazines Kadınlar Dünyası (1913), which started to be published before the First World War, Hanımlar Alemi (1914) and Bilgi Yurdu Işığı (1917), which started to be published with the announcement of the Republic, Süs (1923) and Asar-ı Nisvan (1925), which were selected to represent the later years of the Republic, will be subjected to content analysis. After the individual analysis of the five journals is performed, all

of them will be analyzed again together and the general results obtained will be added to the study in the form of tables. In addition to drawing inferences from the rights granted to women in women's history studies, it is important to learn what women wanted for themselves before or after these rights, what kind of future they imagined, and how the ideal female model came to life in their eyes. It is obvious that women's positions in social life are changing, but in order to understand whether this movement of change is coming from above or from below, it is necessary to have information about the world of women's thinking. Especially, abandoning the practice of censorship after the period of Abdulhamid II has revealed the possibility of encountering women's thoughts more often in periodicals. With these magazines, which contain content on many topics such as love of homeland, upbringing, children, expatriation, women's rights, it is possible to explore the world of women's ideas during the period and to make inferences about the image of women built at that time with these articles read by women.

Keywords: *Content analysis, periodicals, Turkish modernization, Turkish women, women's studies*

Yirminci Yüzyıl Türk Kadınına Süreli Yayınlar Üzerinden Bakış

Eslem Saraçoğlu
Hacettepe Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi)

Bu bildiride 20. yüzyılın başından itibaren Türk kadınının değişen toplumsal konumuna süreli yayınlar üzerinden bakılacaktır. Birinci Dünya Savaşı öncesinde, Cumhuriyet'e giden süreçte ve sonrasında yayımlanmış kadın süreli yayınları üzerinden muhteva analizi yöntemiyle çıkarımlar yapılacaktır. Muhteva analizi, metinler üzerinde uygulanabilen bir araştırma metodudur. Son zamanlarda tarih araştırmalarında kullanımı artan bu analiz, bilgisayar ve tarihçinin iş birliğine dayanmaktadır. Daha önce muhteva analizi ile incelenmeyen süreli yayınlar, yapılan bu çalışmayı özgün hale getirmektedir. Çalışmaya kaynak olan Kadın Eserleri Bibliyografyası'nda yer alan süreli yayınlar üzerinden dönem kadınının hem toplumsal rolüne hem de düşünce dünyasına yorum yapılacaktır. Tanzimat Dönemi'ne kadar toplumsal rolü geri planda kalan Türk kadını, modernleşme sürecinde edindiği hukuki haklar ve yaygınlaşmaya başlayan eğitim ile kimlik değişimine uğramıştır. Artan ve azalan içerikler çerçevesinde Türk kadınının kimlik dönüşümünün süreli yayınlarda nasıl yankı bulduğu tespit edilmeye çalışılacaktır.

Dergiler arasında seçim yapılırken önemli tarihsel olaylar baz alınmıştır. Birinci Dünya Savaşı öncesinde yayımlanmaya başlayan *Kadınlar Dünyası* (1913), Birinci Dünya Savaşı sırasında yayımlanmaya başlayan *Hanımlar Âlemi* (1914) ve *Bilgi Yurdu Işığı* (1917), Cumhuriyet'in ilanıyla yayımlanmaya başlayan *Süs* (1923) ve Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarını temsil etmesi üzerine seçilen *Asar-ı Nisvan* (1925) dergileri muhteva analizine tabi tutulacaktır. Beş derginin tek tek analizi yapıldıktan sonra

hepsi bir arada tekrar analiz edilecek ve çıkan genel sonuçlar tablolar halinde çalışmaya eklenecektir. Kadın tarihi çalışmalarında kadınlara verilen haklar üzerinden çıkarımlar yapılmasının ötesinde, kadınların bu haklar öncesinde veya sonrasında kendileri için ne istedikleri, nasıl bir gelecek hayal ettikleri ve ideal kadın modelinin onların gözünde nasıl canlandığını öğrenmek önemlidir. Kadınların toplumsal hayattaki konumlarının değiştiği açıktır fakat bu değişim hareketinin yukarıdan mı yoksa aşağıdan mı geldiğinin anlaşılması için kadınların düşünce dünyası hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Bilhassa II. Abdülhamit dönemi sonrası sansür uygulamasından uzaklaşılması, süreli yayınlarda kadınların düşüncelerine daha sık rastlama ihtimalini ortaya çıkarmıştır. Vatan sevgisi, terbiye, çocuk, gurbet, kadın hakları gibi pek çok konuda içeriği bünyesinde barındıran bu dergiler ile hem dönem kadınının fikir dünyasını keşfetme şansı elde edilmektedir hem de kadınların okuduğu bu yazılar ile o dönemde inşa edilen kadın imgesi hakkında çıkarımlar yapılabilmektedir.

Anahtar kelimeler: *Süreli yayınlar, Türk kadını, Türk modernleşmesi, kadın araştırmaları, muhteva analizi*

Analyzing the Motherhood Ideologies of the Period (1975-1980) Through "Kadınca" and "Kadınların Sesi" Magazines

Ebrar Begüm Üstün
Gülçin Con Wright

Since the foundation of the Republic of Turkey, the image of womanhood imposed by the state ideology has been a topic extensively discussed in feminist literature. Many studies have revealed that the traditional societal roles of the "ideal" Turkish woman – being a good wife and good mother – are often emphasized. Additionally, they showed that the biological reproduction of the newly established Republic of Turkey and the duty of being the carrier of the nationalist ideology are assigned to women, and the reflections of the ideal womanhood images are manifested in a wide variety of fields from literature to art, from state propaganda to educational materials. However, although women's motherhood role is often emphasized, the issue of how motherhood ideologies were shaped in different periods of the Republic has not been thoroughly examined. The theoretical and empirical studies focusing on motherhood ideologies in the Western literature discuss the inaccessibility of social expectations around the role of motherhood, the struggles of women who make great efforts to reach these expectations, and how those who fail to meet these expectations are labeled as "bad mothers." In today's world at both global and national scales, with the influence of social media, the motherhood experience is intensively shared, and "ideal motherhood" is shaped as a result of virtual interactions. How has motherhood been constructed in the printed media, especially in women's literature? To address this question historically, this study examines the projections of the images of

motherhood in the late 1970s through the magazines with two different ideological perspectives published in this period - *Kadınca* and *Kadınların Sesi*. The first reason to focus on this period is to understand how the ideologies of motherhood and women's image were handled at the beginning of the 1980s when the feminist movement gained strength in Turkey. The second one is to examine the ideologies of motherhood right before the 80 coup and following neo-liberalization. These two magazines were chosen because *Kadınca* produced more liberal content, and *Kadınların Sesi* produced partially feminist content leaning towards the leftist ideology. Through these two magazines with different ideological tendencies, the ideologies of motherhood of the period were examined, as how the motherhood images resembled or differed in these two magazines. Content analysis was carried out on all the monthly issues of *Kadınların Sesi* between 1975 and 1980, and all the monthly issues of the *Kadınca* between 1976 and 1980. The themes we focused while analyzing the content of the two journals are: mother and motherhood images, emphasis on womanhood, issues related to child and birth, and the mother-child relationship. As a result of these analyses, the agency granted to mothers -women's decision to become a mother or not-, the nature and scope of the mother-child relationship, the right to abortion, how the role of motherhood is associated with domesticity of women, and how women juggle between work and family life while fulfilling their maternal duties. Therefore, this paper traces the reflections of the woman's motherhood identities in two ideologically distinct magazines published in the second half of the 1970s.

Keywords: *Motherhood, women's magazines, content analysis, Kadınca, Kadınların Sesi, Turkey*

"Kadınca" ve "Kadınların Sesi" Dergileri Üzerinden Dönemin (1975-1980) Annelik İdeolojilerini İncelemek

Ebrar Begüm Üstün
Kadir Has Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Gülçin Con Wright
TED Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana, devlet ideolojisiyle dayatılan kadınlık kurgusu feminist yazında kapsamlı bir şekilde ele alınan bir konu olmuştur. Bu çalışmalarda "ideal" Türk kadınının toplumdaki geleneksel rollerinin -iyi eş ve iyi anne- sıklıkla vurgulandığı ortaya koyulmuştur. Bu çalışmalarla, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin biyolojik yeniden üretiminin ve milliyetçi ideolojinin taşıyıcısı olma görevinin kadınlara yüklendiği ideal kadınlık kurgusunun yansımalarının edebiyattan sanata, devlet propagandasından eğitim materyallerine kadar çok çeşitli alanlarda tezahür ettiği görülmüştür. Ancak her ne kadar kadınların annelik rolüne sıklıkla vurgu yapılsa da, Cumhuriyet'in farklı dönemlerinde annelik ideolojilerinin nasıl şekillendiği konusu yeterince irdelenmemiştir. Batı yazınında annelik ideolojileri üzerine odaklanan teorik ve ampirik çalışmalarda, annelik rolünün üzerindeki toplumsal beklentilerin erişilemezliği, bu beklentilere erişmek için büyük çaba sarf eden kadınların mücadeleleri ve bu beklentileri karşılamada başarısız sonuç elde edenlerin "kötü anne" damgası yediği üzerine tartışmalar yürütülmektedir. Günümüzde hem küresel hem de ulusal ölçekte sosyal medyanın da etkisiyle annelik deneyimine dair paylaşımlar yoğunlaşmış ve "ideal annelik" kurgusu da bu etkileşimler sonucu şekillenir olmuştur. Peki, annelik kurgusuna dair görüşler yazılı basında, özellikle de kadın yazınında ne

şekilde ele alınmaktadır? Bu soruya tarihsel bir bakış açısı sunmak adına, bu çalışmada, 1970'lerde yayımlanan ve iki farklı tandansa sahip olan dergiler -*Kadınca* ve *Kadınların Sesi*- üzerinden 1970'lerin ikinci yarısındaki annelik imgelerinin iz düşümleri incelenmiştir. Bu dönemin seçilmesinin iki temel sebebi vardır: Birincisi, Türkiye'de feminist akımın güçleneceği 1980'li yıllara girerken, kadın kurgusunun yanında annelik ideolojilerinin ne şekilde ele alındığını anlamaktır. İkincisi ise, 80 darbesi ve ardından gelen neoliberalleşmenin Türkiye'de de kendini hissettirmeye başlamasından hemen önce, bu iki etkiden bağımsız olarak annelik ideolojilerini incelemektir. Araştırma için bu iki derginin seçilme sebebi ise *Kadınca* dergisinin daha liberal, *Kadınların Sesi* dergisinin ise daha çok sol ideolojiye yakın, kısmen feminist içerikler üretmiş olmasıdır. Birbirinden farklı/farklılaşan ideolojik eğilime sahip bu iki dergi üzerinden, dönemin annelik ideolojileri incelenmiş, annelik kurgularının bu iki dergide nasıl benzeştiği ya da ayrıştığı analiz edilmiştir. Yayın hayatına 1975'te başlayan ve 1980 darbesiyle son bulan *Kadınların Sesi* dergisinin aylık sayılarının tümü ve 1976'da yayına başlayan *Kadınca* dergisinin 1980'e kadar olan aylık sayılarının tümü incelenerek içerik analizi yapılmıştır. İki derginin belirtilen sayılarına içerik analizi yaparken özellikle odaklanılan noktalar; anne ve annelik kurguları, kadınlık vurgusu, çocuk ve doğuma ilişkin hususlar ve anne-çocuk ilişkisi olmuştur. Bu analizler sonucunda, annelere tanınan faillik alanı -yani anne olma ya da olmama kararının kadınların kendilerine ait olması-, anne-çocuk ilişkisinin doğası ve kapsamı, kürtaj hakkı, annelik rolünün kadının evcimenliğiyle nasıl bağdaştırıldığı, iş ve aile yaşamı arasında kalan kadının annelik vazifelerini nasıl yerine getire(bile)ceği gibi konular üzerinden iki derginin farklılaştığı görülmüştür. Dolayısıyla bu araştırmada, kadının anne kimliği imgesinin 1970'lerin ikinci yarısında ideolojik olarak birbirinden ayrılan iki dergi üzerinden nasıl kurgulandığının izi sürülmüştür.

Anahtar kelimeler: *Annelik, kadın dergileri, içerik analizi, Kadınca, Kadınların Sesi, Türkiye*

The Rise of Activist Translation in Turkish Women's Magazines Since the Early Republican Era

Özlem Gülen

Having met with several obstacles to entering the publishing world before the Republican Era, Turkish women have begun to gain unique visibility by that time as either an author or a translator particularly during Tanzimat Era, despite the obstacles. The visibility that they held laboriously, increased with each passing day by dint of the proclamation of the republic and the women's rights entitled by the republican regime. As observed in a good many areas, women have also become influential in the publishing area and their works have never been limited to book publishing. The fact that the publishing of women's magazines during Tanzimat Era continued during and after the Early Republican Era demonstrates the powerful involvement of women in the publishing area in many aspects. As a matter of fact, the efforts to translate the women's magazines published in the past into modern Turkish are remarkable, as well as the increasing number of women's magazines and their enriching scope. However, these magazines are observed to be under the shadow of book works, although they have an important place in the feminist movement in Turkey. In this regard, it is essential to conduct research on women's magazines, in which women gained ground with their articles and translations, in order to comprehend the history of women's movement in Turkey. In that, particularly translation practices have made a considerable endeavor to empower feminism, which is a transnational ideology. Given the nature of translation as an ideological act, it can be claimed that women's translation practices were affected by the political conditions of the period. These conditions can be classified as national and international. In the first pla-

ce, the political environment, and the changing government policies in Turkey in a century from the Early Republican Era to the present had an influence on the direction of the women's movement and women's translation practices. On the other hand, during this century, feminist ideology gathered momentum, especially after the second wave of feminism, which eventually led the way for translation practices to hold an activist perspective. In this study that will analyze the translation practices in the women's magazines published during a century from the Early Republican Era to the present, women's activism will be represented in the area of magazine publishing. The historical periods when the translations were published will be examined both in national and international aspects. Within this framework, the texts that were selected for the translation will be analyzed in detail and the profiles of translators and their paratexts will be taken under review. In consequence of the analysis, the role of translations, which were published in women's magazines, in the Turkish women's movement will be brought into the light and the expanding scope of the women's movement in Turkey in a century will be clarified.

Keywords: *Republican era, Turkish women's movement, feminist activism, women's magazines, aktivist translation*

Erken Cumhuriyet Döneminden Bugüne Türk Kadın Dergilerinde Aktivist Çevirinin Yükselişi

Özlem Gülen
İstanbul Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Cumhuriyet öncesi dönemde yayıncılık dünyasına girmekte birçok engelle karşı karşıya kalan Türk kadınları, tüm bu engellere rağmen, özellikle Tanzimat döneminde gerek yazar gerekse çevirmen sıfatı ile o döneme kadar emsali olmayan bir görünürlük kazanmaya başlamışlardır. Elde ettikleri bu görünürlük, Cumhuriyet'in ilanı ve beraberinde tanınan kadın hakları sayesinde gün geçtikçe artmıştır. Pek çok alanda olduğu gibi yayıncılık alanında da artan bir nüfuza sahip olan kadınların bu alandaki çalışmaları ise sadece kitap basımı ile sınırlı kalmamıştır. Tanzimat döneminde gerçekleştirilen kadın dergisi yayımlama çalışmalarının, erken Cumhuriyet dönemi ve sonrasında da devam etmesi, kadınların yayıncılık alanına birçok açıdan müdahil olduğunun ve olmaya devam ettiğinin en bariz kanıtlarından biridir. Nitekim, yayımlanan kadın dergilerinin sayıca artırılması ve kapsamlarının genişletilmesinin yanı sıra; eski dönemlerde basılan kadın dergilerinin çeviri yazımlar yoluyla yeniden okuyucuyla buluşturulması bu alandaki çalışmaların azımsanmaması gerektiğinin birer göstergesidir. Ancak, Türkiye'deki feminist hareket açısından önemli bir yer tuttuğu görülen bu dergilerin, kitap basımı gibi nispeten daha ön planda yer edinmiş çalışmaların gölgesinde kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla, kadınların sadece yazılarıyla değil; çevirileriyle de yer edindikleri bu dergilerin araştırılması, Türkiye'deki kadın hareketi tarihinin tam anlamıyla anlaşılabilmesi için şarttır. Zira, ulus ötesi bir ideoloji olan feminizmin güçlendirilmesi açısından özellikle çeviri çalışmaları ipi göğüsleyen aktörlerden biridir. Çevirinin ideolojiden bağımsız bir eylem olmadığı da göz

önüne alındığında, kadınların yaptıkları çevirilerin ilgili dönemin siyasi koşullarından da etkilendiğini söylemek mümkündür. Söz konusu siyasi koşullar ulusal ve uluslararası olmak üzere iki açıdan değerlendirilebilir. Öncelikle, erken Cumhuriyet döneminden günümüze kadar geçen yüzyıllık süre içinde, Türkiye'deki siyasi ortamın ve devlet politikalarının değişimi ülkedeki kadın hareketinin yönünün belirlenmesi ve kadınların çevirilerinin de bu doğrultuda şekillenmesine neden olmuştur. Öte yandan, bu yüzyıllık süre içinde, özellikle ikinci dalga sonrasında uluslararası boyutta ciddi bir ivme kazanan ve hâlâ yükselişine devam eden feminist ideoloji, çeviri çalışmalarının aktivist bir perspektif kazanmasına ön ayak olmuştur. Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar geçen bir asırlık sürede kadın dergileri alanında yapılan çeviri çalışmalarının inceleneceği bu araştırmada, dergicilik alanındaki çeviriler üzerinden kadın aktivizminin oluşumu betimlenecektir. Çevirilerin yapıldığı dönem, uluslararası ve ulusal boyutta ele alınacaktır. Bu çerçevede, çeviri için seçilen metinlerin özellikleri ve içerikleri detaylıca incelenecek; çevirmen profilleri ve yan metinler değerlendirmeye alınacaktır. Yapılan bu incelemeler sonucunda, kadın dergilerindeki çevirilerin Türk kadın hareketindeki önemi gün ışığına çıkarılacak ve yüzyıl içinde Türkiye'de kadın hareketinin gelişen kapsamı açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet dönemi, Türk kadın hareketi, kadın dergileri, feminist aktivizm, aktivist çeviri*

KÜRESELLEŞME, GÖÇ, ÇEVRE SORUNLARI VE KADINLAR

Migrant Women Employment in the Tourism Entertainment Industry

Lütfiye Pınar Alkan

The vast majority of immigrants are women in Turkey as a result of the feminization of the migration process manifesting itself throughout the world today. Women immigrants who come to the country are employed in various sectors and often work in shadow sectors and face many problems both in migration and working life processes. Significant majority of immigrant women workers in Turkey come from the Former Eastern Bloc countries and most of these women work in sectors such as domestic and nursing services, tourism, prostitution. A great majority of women working in the field of entertainment in the tourism sector come from the former Soviet Union (USSR) countries and they face different problems in addition to those in other fields due to their external appearance, prejudices against them, and otherings peculiar to them such as the label "Natasha".

I carried out this research with the aim of revealing the employment of migrant women in the tourism entertainment sector who came to Turkey, a country preferred by immigrants from abroad since the 1990s, their arrival in the country and the problems they experience in their jobs. My working experience in the sector, which I gained in the summer months of 2013, 2014 and 2015, witnessing the experienced inequalities in person, and the thought that I could easily enter the field and provide an insider perspective prompted me to research on this subject. Then, when I did a literature review for my master's thesis for the first time in 2019, I obser-

ved that there were shortage in the field.[1] As follows, many researches are carried out on issues such as the employment of migrant women, working conditions and the processes of starting to work in Turkey. But these studies genarally focus on sectors with high employement of migrant women, especially in the domestic and nursing services and prostitution. There is just one research about migrant women who are employed in tourism sector.[2] Although this study is very important in the sense that it is the first research in the field, there are important points that research does not mention and lacks. The aforementioned research is a field study examining migrant women working in the tourism sector. It has provided the revelation of many problems experienced by them and is very valuable in this sense. However, among the interviewees, there is no immigrant women who works in the entertainment industry in the research, except one woman who used to be an animator. Differently from this, I focus solely on this area alleging that since borders can easily disappear in the tourism sector and there is almost no control over them, the entertainment sector is one of the most exploited areas. There are two main differences between women working in the field of entertainment in tourism sector from other immigrant women. Firstly, most migrant women working in the entertainment sector are single and often have to quit their job when they get married or they marry with their employers. Secondly, almost all of the women working in the entertainment sector change countries seasonally by shuttle migration and do not live in Turkey. In addition, unlike other sectors; the borders in the entertainment field of the tourism sector have almost disappeared, and under the word "having fun", women's bodies, labor and private spaces are completely under control. Besides, many problems that feed each other such as language, accommodation, harassment and exploitation are experienced daily by immigrant women in the entertainment industry.

In addition to my own experiences and observations, I conducted interviews with 15 immigrant women working in the tourism sector who made a seasonal commute with the shuttle migration in Bodrum in 2019.

1 In the current literature review, it is seen that the gap in the field is still not filled.

2 Çisel Ekiz Gökmen, "Türk Turizminin Yabancı Gelinleri: Marmaris Yöresinde Turizm Sektöründe Çalışan Göçmen Kadınlar", *Çalışma ve Toplum*, 2011/1, s. 201-232.

Among the 15 women I interviewed in-depth within the scope of this research, there are 5 Russian, 4 Ukrainian, 1 Belarusian, 1 Kazakhstani, 1 Tajikistani, 1 Georgian, 1 Egyptian and 1 Turkish women. There are 12 entertainers and 3 dancers among the 15 female employees. In order to make a comparison, I also conducted an in-depth interview with 1 Turkish woman working in the tourism entertainment industry. Furthermore, I also interviewed 1 man who was the head of the animator teams in two hotels I went to, in other words is an employer. In the same year, starting from August, I used the participant observation method by working and living with immigrant women at the hotel for 7 weeks, and I kept a diary throughout the process. This research mainly consists of the findings of these 16 interviews, my participant observation notes and my individual experiences, and it tries to make the experiences of women in the tourism entertainment sector visible in Turkey, a first in the literature.

Keywords: *Migration, woman, gender, feminization of migration, tourism sector, international migration, entertainment sector, Bodrum*

Turizm Eğlence Sektöründe Göçmen Kadın İstihdamı

Lütfiye Pınar Alkan
Yıldız Teknik Üniversitesi (Feminist araştırmacı, Doktora öğrencisi)

Dünya genelinde kendisini gösteren göçün feminizasyonu sürecinin etkisi ile günümüzde Türkiye'ye gelen göçmenlerin de büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturuyor. Ülkeye gelen kadın göçmenler çeşitli sektörlerde istihdam sağlıyor ve çoğu zaman kayıtsız çalışıyor, hem göç hem de iş hayatı sürecinde birçok sorun ile karşılaşıyor. Türkiye'de çalışan göçmen kadınların önemli bir bölümü eski Doğu Bloku ülkelerinden geliyor ve bu kadınların büyük bir kısmı ev ve bakım hizmetleri, turizm, seks işçiliği gibi sektörlerde çalışıyor. Turizm sektörü içerisinde eğlence alanında çalışan kadınların da çok büyük bir kısmı eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ülkelerinden geliyor ve dış görünüşleri, haklarındaki ön yargılar, "Nataşa" yaftası gibi bazı onlara özgü ötekileştirmeler dolayısıyla diğer alanlardakilere ek olarak farklı sorunlarla karşı karşıya kalıyorlar.

Bu araştırmayı özellikle 1990'lı yıllardan beri Türkiye'ye gelen göçmen kadınların turizm eğlence sektöründe istihdamını, ülkeye gelişlerini, işlerinde yaşadıkları problemleri ortaya çıkarmak amacı ile gerçekleştirdim. 2013, 2014 ve 2015 yıllarının yaz aylarında edinmiş olduğum sektördeki çalışma tecrübelerim, yaşanılan eşitsizliklere bizzat şahit olmam ve alana kolaylıkla girebileceğim, içeriden bir bakış açısı sağlayabileceğim düşüncesi beni bu konuda araştırma yapmaya itti. Ardından 2019 yılında ilk kez yüksek lisans tezim için bir literatür taraması yaptığımda alanda boşluklar olduğunu gördüm.[1] Şöyle ki, Türkiye'de göçmen kadınların istihda-

1 Güncel literatür taramasında hâlâ alandaki boşluğun doldurulmadığı görülmektedir.

mı, çalışma koşulları, çalışmaya başlama süreçleri gibi konularda birçok araştırma yapılıyor. Bu araştırmalar genellikle ev ve bakım hizmetleri ve seks işçiliği sektörü başta olmak üzere göçmen kadın istihdamının fazlaca olduğu sektörlerde yoğunlaşıyor fakat turizm sektöründe istihdam edilen göçmen kadınlarla ilgili yapılan yalnızca bir çalışma bulunuyor.[1] Bu araştırma, alanda çalışılan ilk araştırma olması anlamında oldukça önemli olsa da araştırmanın değinmediği, eksik kaldığı noktalar bulunuyor. Söz konusu araştırma turizm sektöründe çalışan göçmen kadınları inceleyen bir alan araştırmasıdır, sektörde çalışan kadınların yaşadığı birçok sorunun ortaya çıkmasını sağlamıştır ve bu anlamda çok değerlidir. Ancak görüşmecilerin arasında eskiden animatörlük yapmış bir kadın göçmen dışında eğlence sektöründe çalışan göçmen kadın bulunmamaktadır. Farklı olarak ben, turizm sektörü içerisinde sınırların kolayca ortadan kalkabilmesi ve denetimin neredeyse bulunmaması sebebiyle en çok sömürü gerçekleşen alanlardan bir tanesinin eğlence olduğunu öne sürerek yalnızca bu alana odaklanıyorum. Turizm sektörünün eğlence alanında çalışan kadınların diğer göçmen kadınlardan başlıca iki önemli farkı bulunuyor: Birincisi, bu alanda çalışan göçmen kadınların çok büyük çoğunluğu bekâr ve çoğu zaman evlendiklerinde işlerini bırakmak zorunda kalıyorlar veya evliliklerini işverenleri ile gerçekleştiriyorlar. İkincisi ise bu alanda çalışan göçmen kadınların neredeyse hepsi mekik göçü ile sezonluk ülke değiştiriyor ve Türkiye'de yaşamıyor. Ayrıca diğer sektörlerden farklı olarak turizm sektörünün eğlence ayağında sınırlar neredeyse ortadan kalkmış durumda, "eğlenmek" kelimesi altında kadınların bedenleri, emeği, özel alanları tamamen denetim altına alınıyor. Bunun yanı sıra dil bilmeme, barınma, taciz, sömürü gibi birbirini besleyen birçok sorun eğlence sektöründeki göçmen kadınlar tarafından her gün tecrübe ediliyor.

Kendi tecrübelerimin, gözlemlerimin yanında çalışma kapsamında 2019 senesinde Bodrum bölgesinde mekik göçü ile sezonluk ülkesine git gel yapan ve turizm eğlence sektöründe çalışan 15 kadın ile görüşmeler gerçekleştirdim. Bu araştırma kapsamında derinlemesine görüşme gerçekleştirdiğim 15 kadın içerisinde 5 Rusyalı, 4 Ukraynalı, 1 Beyaz Rusyalı, 1 Kazakistanlı, 1 Tacikistanlı, 1 Gürcistanlı, 1 Mısırlı ve 1 Türkiyeli ka-

1 Çisel Ekiz Gökmen, "Türk Turizminin Yabancı Gelinleri: Marmaris Yöresinde Turizm Sektöründe Çalışan Göçmen Kadınlar", *Çalışma ve Toplum*, 2011/1, s. 201-232.

dın vardır. 15 kadın çalışan içerisinde 12 animatör ve 3 dansçı bulunuyor. Karşılaştırma yapabilmek amacıyla turizm eğlence sektöründe çalışan 1 Türkiyeli kadın ile de derinlemesine görüşme gerçekleştirdim. Bunun yanı sıra gittiğim otelden iki tanesinde animatör ekiplerinin başında görev alan yani işveren pozisyonunda olan 1 erkek ile de görüşme gerçekleştirdim. Aynı sene, Ağustos ayından başlayarak 7 hafta süresince otelde göçmen kadınlarla çalışarak ve yaşayarak katılımcı gözlem yöntemini kullandım, tüm süreçte günlük tuttum. Bu araştırma esas olarak bu 16 görüşmenin bulgularından, katılımcı gözlem notlarımdan ve bireysel tecrübelerimden oluşuyor ve literatürde ilk olacak şekilde Türkiye'de turizm eğlence sektöründeki kadınların tecrübelerinin görünmesine aracı olmaya çalışıyor.

Anahtar kelimeler: *Göç, kadın, toplumsal cinsiyet, göçün feminizasyonu, turizm sektörü, uluslararası göç, eğlence sektörü, Bodrum*

MEDYA, SANAT VE GÖRSEL TEMSİL AÇISINDAN KADINLAR

From Ottoman to the Republican Era a Female Cinematographer: Sabahat Filmer

Esin Berktaş

The first cinematograph show was held in 1895. Cinema, unlike all other branches of art before it, gave voice to people about their own movements, life and environment; created a new method of presenting reality. This is a great cultural development and has found its way into almost every part of the world. Due to religious, political and economic barriers, in some cultures, it took time for especially female audiences to participate in movie theaters as spectators. It is pleasing to know that there are women who are interested in cinema and participate in production in Muslim countries where women cannot even go to movie theaters as spectators. In the field of cinema, which requires an important technical equipment and education, there are not many names who have this subject at the beginning of the century. Especially the number of women who are interested in cinema and technical cinematography is quite low. Sabahat (Filmer) Hanım, the subject of this article, is one of these few women.

In addition to its cultural dimensions, cinema has started to be used for political and military purposes of countries in a very short time as an official propaganda tool in ceremonies, celebrations, visits, war records. In the field of cinema, which requires an important technical equipment and education, there are not many names that have this knowledge at the beginning of the century. Especially the number of women who are interested in cinema and technical cinematography is quite low. Sabahat (Filmer) Hanım who is the subject of this article, is one of these few women. Upon understanding the importance of cinema during the First World War, a cinema center was opened within the army in the Ottoman Empire. This

center is the cinema unit established in 1915 under the name of Army Film Center (MOSD) by Minister of War and Deputy Commander-in-Chief Enver Pasha. It is known that foreigners, especially Christian Europeans, have more knowledge about cinematography due to their education, equipment and experience. In this context, this unit initially worked by Christian Ottoman citizens such as Sigmund Weinberg. During the war years, it was domesticated and Turkified in a short time under the pretext of military security. After Sigmund Weinberg, his assistant Fuat (Uzkınay) Bey, Mazhar (Yalay) Bey, Cemil (Filmer) Bey, Hüseyin Bey continued the cinema department. Sabahat Hanım, who was a student at İnas Darülfununu (Women's University) in 1916, started her internship at MOSD due to her interest in cinema. It is argued that, Sabahat Hanım is one of the first women to deal with behind the camera in the Ottoman period. Sabahat Hanım participated in the works and film screenings in this unit with the members of the Association of Modern Women, of which she is a member. She served as the assistant of Halide Edip, who was a speaker at the demonstrations organized by the Association of Modern Women against the occupation of İzmir. These rally footage, the most famous example of which is the Sultanahmet Demonstration taken in 1919, are documentary recordings that have survived from the MOSD archives and show the important social movements in the last periods of the Ottoman Empire. By examining these records, it is possible to analyze the people's life, movements, the reactions of the people to the speeches, the order of the crowded rallies, in short, to make a visual discourse analysis. Therefore, the few records we have are valuable. Another important point is that this rally was recorded by Cemil Bey, who would be his husband in later years, and that Sabahat Hanım was also helpful during these recordings, according to some sources. Although we do not have a specific work that Sabahat Hanım recorded herself, it is highly probable that she was an assistant during the recording of the period. In the same year, she took part in the shooting of the films *Binnaz* and *Mürebbiye*, which were shot in the Commission of War Veterans. Sabahat Hanım, who had the opportunity to participate in cinema studies in the army and the state in the early period, worked in dubbing, scriptwriting, assistant director, producer, distribution and cinema management in the later stages of her life. In the following years, she

will be the manager of Lale Film Studio, a family company she co- founded with Cemil Bey and her two sons. Examining the life story of Sabahat Hanım, analyzing her partnerships with her contemporaries and her view on cinema will inform us about the place of women in the cinema sector in this period.

Keywords: *Gender, feminism, propaganda, female filmmakers, sociology of art*

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Kadın Sinemacı: Sabahat Filmer

Esin Berktaş
Beykent Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

İlk sinematograf gösterisi 1895 yılında gerçekleştirilmiştir. Sinema sanatı, kendisinden önceki tüm sanat dallarından farklı olarak insana kendi hareketleri, yaşamı, çevresi hakkında bilgi vermiş; gerçekliği sunmanın yeni bir yöntemini oluşturmuştur. Sinemanın icadı büyük bir kültürel gelişmedir ve neredeyse dünyanın her yerinde karşılığını bulmuştur. Dinî, politik, ekonomik engeller sebebiyle kimi kültürlerde özellikle kadın seyircilerin sinema salonlarına izleyici olarak katılımı zaman almıştır. Kadınların sinema salonlarına seyirci olarak bile gidemediği Müslüman ülkelerde, sinema ile ilgilenen ve üretime katılan kadınlar olduğunu bilmek memnuniyet vericidir. Önemli bir teknik donanım ve eğitim sahibi olmayı gerektiren sinema alanında yüzyıl başında bu konuyu haiz olan fazla isim yoktur. Hele sinema ve teknik olarak sinematografi ile ilgilenen kadın sayısı oldukça azdır. Bu çalışmanın konusu olan Sabahat (Filmer) Hanım bu az sayıdaki kadından biridir.

Kültürel boyutlarına ek olarak, sinema çok kısa bir sürede resmî bir propaganda aracı olarak törenlerde, kutlamalarda, ziyaretlerde, savaş-cephe-ordu-mühimmat kayıtlarında ülkelerin siyasi ve askerî amaçları için kullanılmaya başlamıştır. I. Dünya Savaşı yıllarında sinemanın öneminin anlaşılması üzerine, Osmanlı İmparatorluğu'nda ordu bünyesinde bir sinema merkezi açılmıştır. Bu merkez, dönemin Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa tarafından Merkez Ordu Sinema Dairesi (MOSD) adıyla 1915 yılında kurulan sinema dairesidir. Eğitim, donanım ve tecrübeleri sebebiyle yabancıların, özellikle Hristiyan Avrupalıların sinematografi

konusundaki bilgilerinin daha fazla olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda başlangıçta Sigmund Weinberg gibi Müslüman olmayan Osmanlı vatandaşlarının çalıştığı bu birim; savaş yıllarında askerî güvenlik bahanesiyle kısa zamanda yerlileştirilmiş ve Türkleştirilmiştir. Sigmund Weinberg'den sonra sinema dairesini onun asistanı Fuat (Uzkınay) Bey, Mazhar (Yalay) Bey, Cemil (Filmer) Bey, Hüseyin Bey gibi subaylar devam ettirmiştir. 1916 yılında İnas Darülfünunu'nda (Kadın Üniversitesi) öğrenci olan Sabahat Hanım, sinemaya olan ilgisi sebebiyle MOSD'da staj yapmaya başlamıştır. Sabahat Hanım Osmanlı döneminde kamera arkası ile ilgilenen ilk kadınlardan biri olarak üyesi olduğu Asri Kadınlar Cemiyeti mensupları ile bu birimdeki çalışmalara ve film gösterimlerine katılmıştır. Asri Kadınlar Cemiyeti'nin İzmir'in işgaline karşı düzenlediği mitinglerde konuşmacı olan Halide Edip'in asistanı olarak görev almıştır. Bilinen en ünlü örneğinin 1919 yılında çekilen Sultanahmet Mitingi olduğu bu miting görüntüleri MOSD arşivlerinden günümüze ulaşan ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki önemli toplumsal hareketleri gösteren belgesel kayıtlardır. Bu kayıtları inceleyerek o dönemde halkın yaşantısı, giyimi, hareketleri, siyasi konuşmalara verdiği tepkiler, kalabalık siyasi mitinglerin düzeni üzerine analizler yapmak, kısacası görsel bir söylem değerlendirmesi ortaya koymak mümkündür. Dolayısıyla elimizdeki bu az sayıdaki kayıt kıymetlidir. Bu mitingin daha sonraki yıllarda eşi olacak Cemil Bey tarafından kayda alınmış olması ve kimi kaynaklara göre bu kayıtlar esnasında Sabahat Hanım'ın da kendisine yardımcı olması önemli bir başka noktadır. Sabahat Hanım'ın üretmiş ya da kaydetmiş olduğu belli bir sinema eseri elimizde olmasa da, döneme ait kayıtların yapımı sırasında asistanlık yapmış olması kuvvetle muhtemeldir. Aynı yıl Malul Gaziler Cemiyeti adlı dernekte çekilen *Binnaz* ve *Mürebbiye* filmlerinin çekiminde görev almıştır. Erken dönemde ordu ve devlet bünyesinde sinema çalışmalarına katılma olanağı bulan Sabahat Hanım, hayatının ilerleyen dönemlerinde dublaj, senaryo yazımı, yardımcı yönetmenlik, yapımcılık, dağıtımcılık, sinema işletmeciliği yapmıştır. İlerleyen yıllarda Cemil Bey ve iki oğlu ile birlikte kurdukları bir aile şirketi olan Lale Film Stüdyosu'nda yöneticilik yapacaktır. Sabahat Hanım'ın yaşam öyküsünün incelenmesi, çağdaşları ile olan ortaklıklarının ve sinemaya bakışının analiz edilmesi bizi bu dönemde kadınların sinema sektöründeki yeri konusunda bilgilendirecektir.

Araştırma Sabahat Filmer'in yaşam öyküsü hakkında çıkmış yazıların, akademik çalışmaların, gazete kupürlerinin, fotoğrafların incelenmesi; önemli bir yazar ve siyasetçi olan Halide Edip ile çalışmalarının sinema bağlamındaki düşüncelerinin ortaya çıkışına etkisinin araştırılması; Cumhuriyet öncesinde çekimine katılmış olduğu filmlerin (*İstanbul Mitingi, Binnaz, Mürebbiye*) içerik ve teknik analizlerinin geliştirilmesi; Lale Film Stüdyosu'nun yöneticisi olarak yapmış olduğu çalışmalara ait ulaşılabilen bilgiler üzerinden yapılacaktır. Böylece Sabahat Filmer'in sinema alanındaki çalışmalarının sanat sosyolojisi bakış açısıyla bütünsel olarak ele alınması sağlanacaktır.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, feminizm, propaganda, kadın sinemacılar, sanat sosyolojisi*

The Image of Women on Posters in the Foundation Years of the Republic Positioning and Semiotic Analysis

Serap Bozkurt
İrem A. Danacılar

The image of women in the posters that appeared in the founding years of the Republic is related to the effort to construct the social life of the period. Considering all the innovations, this period can also be expressed as the years of radical changes and transformation. On the posters of the period, the representation of the "modern woman" image is mostly seen. The strong woman image is emphasized in the shadow of the old-new and modern-traditional opposition, which adapts to the requirements of the age. The strong woman image is emphasized in the shadow of the old-new and modern-traditional opposition, which adapts to the requirements of the age. The image of contemporary women, which will be featured in the context of leading the next years in the newly established Republic period, is especially valuable. The first years of the country were the years when local products should be encouraged and especially savings should be emphasized in order for a country that had just come out of the war to rebuild and regain its economic power in almost every field.

The nation, which lost almost all of its male population while going through very difficult periods in the struggle for independence, needs strong and integrative female figures more than ever in the new era, who are aware of this power. In this context, women living in the newly established country were given rights and freedoms that women in other countries did not have yet, The main aim of the study is to draw attention to the importance of this effect in our culture, to emphasize the place and importance of women in society for the reconstruction of social life,

by examining the image of women in the posters used to create a national consciousness that will carry the country forward. Working universe; In the first years of the Republic of Turkey, propaganda posters used the image of women in economic, cultural and social fields. In the research, four posters designed by İhap Hulusi Görey used for analysis; The sample types used in qualitative research were selected by using random sampling method. For the interpretation of the determined images were chosen the analysis method that will reveal the conditions of the period, the latent meanings and visual indicators used in the posters, the meanings of the colors and lines used, and the semiotic analysis method, which is the science of communication. The posters selected within the scope of the study were interpreted within the scope of the semiotic analysis method of Roland Barthes, one of the important representatives of the field of semiotics. In this context, analyzes were made within the framework of the concepts of form-substance, opposition, serial and syntactic axis and literal-connotation. These reviews have been interpreted from a holistic perspective.

Keywords: *Semiotic, Republic, women, poster, propaganda, image*

Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Afişlerde Kadın İmgesinin Konumlandırılması ve Göstergebilimsel Analizi

Serap Bozkurt
Beykoz Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

İrem A. Danacılar
Beykoz Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında karşımıza çıkan afişlerde kadın imajı dönemin toplum yaşantısını kurgulama çabasıyla ilintilidir. Bu dönem, tüm yenilikler düşünüldüğünde oldukça köklü değişim ve dönüşümlerin yaşandığı yıllar olarak da ifade edilebilir. Dönem afişlerinde daha çok "modern kadın" imgesinin temsili görülmektedir. Çağın gereklerine uyum sağlayan ve eski-yeni ile modern-geleneksel karşıtlığının gölgesinde güçlü kadın imgesi vurgulanmaktadır. Yeni kurulan Cumhuriyet döneminde gelecek yıllara öncülük etmesi bağlamında öne çıkarılacak çağdaş kadın imgesi özellikle değer taşımaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yılları, savaştan yeni çıkmış bir ülkenin hemen her alanda yeniden inşası ve ekonomik gücüne kavuşması için yerli ürünlerin teşvik edilmesi gereken ve özellikle de tasarrufun vurgulanması gereken yıllardır. Bu durumun yeni koşullara uyum sağlamaya çalışan halk tarafından benimsenerek desteklenmesi ve ülkeyi ileriye taşıyacak ulusal bilincin oluşturulması amacıyla bilinçlendirme ve propaganda afişleri tasarlanmıştır. Söz konusu afişlerde yer alan kadın imajları göstergebilimsel açıdan incelenirken toplumsal yaşamın yeniden inşası için kadının toplumdaki yerini ve önemini vurgulamak çalışmanın temel amacıdır. Bağımsızlık mücadelesi içinde zor dönemlerden geçen ve erkek nüfusunu büyük ölçüde kaybeden ulus, yeni dönemde güçlü, sahip olduğu bu gücün farkında, bütünleştirici ve topar-

layıcı kadın figürlerine her zamankinden daha fazla gereksinim duymuştur. Bu bağlamda yeni kurulan ülkede yaşayan kadınlara, diğer ülkelerdeki kadınların henüz sahip olmadıkları haklar ve özgürlükler tanınmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini; Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda kadın imajı kullanılan propaganda afişleri oluşturmaktadır. Çalışmada, analiz için kullanılan İhap Hulusi Görey tarafından tasarlanmış dört afiş; nitel araştırmada kullanılan örneklem türlerinden rastgele örneklem yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Belirlenen görsellerin yorumlanması için dönemin koşulları göz önünde tutularak afişlerde kullanılan dilsel ve görsel göstergeleri yorumlamak ve içerdiği anlamları ortaya çıkarmak için çözümleme yöntemi olarak mimari, sanat ve iletişim bilmi alanlarında kullanılan göstergebilimsel analiz yöntemi seçilmiştir. Çalışma kapsamında seçilen afişler göstergebilim alanının önemli temsilcilerinden Roland Barthes'ın göstergebilimsel analiz yöntemi kapsamında yorumlanmıştır. Bu bağlamda, biçim-töz, karşıtlık, dizisel ve dizimsel eksen ile düz-yan anlam kavramları çerçevesinde incelemeler yapılmıştır. Bu incelemeler bütünsel bir bakış açısıyla yorumlanmıştır.

Anahtar kelimeler: *Göstergebilim, Cumhuriyet, kadın, afiş, propaganda, imaj*

News of Turkish Women in Iranian Women's Magazines (1923-1957)

Elaheh Soleimannezhad

In the third decade of the 20th century, fundamental changes were made in two neighboring societies. Iran entered the new era under Reza Shah while Türkiye was being led by Mustafa Kemal Paşa (Atatürk). The new era was associated with many reforms in all areas of public life. One of the main areas of concern was women's position in society. Before 1923, women's activities in the Ottoman Empire, and in Iran during the Qajar, both paved the way for the advancement of women's rights. In the following decades, women built on this progress, and came to play a much more prominent role in political and social spheres. In the early part of the 20th century, the women's movements in both the Republic of Türkiye and Iran made significant further progress in gaining new rights. In that context, it is important to identify to what extent the actions of Turkish women's movements were able to influence and be reflected in their sister movements in Iran. As women's magazines were the first (and perhaps the only) media available to inform women, this research will examine Iranian women's magazines from 1923 to 1957, evaluating news related to women in the Republic of Türkiye. 1923 was chosen as the starting point of this research due to the important role the establishment of the Republic of Türkiye in that year played in this context. This research considers reports up to 1957, when Aliye Coşkun, a female member of the Turkish Parliament, traveled to Iran. The reports related to this trip, and her final interactions with Iranian women, are the end point of this research. Considering the current situation in Iran, access to many magazines from the period is highly limited, so the sources of this research were initially selec-

ted based their availability. Upon further investigation, only the following magazines contained reports on Turkish women: Jahan-e Zanan, Alam-e Nesvan, Alam-i Zanan, Ettelaat-e Banuvan. For this reason, the main focus of the research is based on these four journals. In total, more than 80 issues* were studied. As the main source in this research is the press, the data and reports were analyzed using qualitative content analysis. In accordance with the main structure and content of these reports, the thematic priorities of Turkish women's news in Iranian women's magazines were determined, and finally, the evolution and establishment of relations between Women's activists in Iran and Türkiye were investigated. As a result of this review, the most common theme or subject of discussion was found to be the progress that Turkish women were making, at various levels in society; Iranian journalists wanted to inform Iranian women about progress in their neighboring country. The visit by Aliye Coşkun, and the connections she established with Iranian women, marked the end point of coverage of such topics in these magazines. Since Persian is the native language of the researcher, all Persian texts will be reviewed and analyzed in the original language.

Keywords: *Republic of Türkiye, Turkish women, Iranian women, news, women's magazine, female collaboratio*

İran Kadın Dergilerinde Türk Kadın Haberleri (1923-1957)

Elaheh Soleimannezhad
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

20. yüzyılın üçüncü on yılında iki komşu toplumda köklü değişiklikler yapıldı. İran yeni döneme Rıza Şah döneminde, Türkiye ise Mustafa Kemal Paşa'nın (Atatürk) önderliğinde girdi. Yeni dönem kamusal yaşamın her alanında birçok reformla ilişkilendi. En çok merak edilen konulardan biri de kadının toplumdaki konumuydu. 1923'ten önce Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Qajar döneminde İran'da kadınların faaliyetleri kadın haklarının ilerlemesinin yolunu açtı. Sonraki yıllarda kadınlar bu ilerlemeyi daha da geliştirerek siyasi ve sosyal alanlarda çok daha belirgin bir rol oynamaya başladılar. 20. yüzyılın başlarında hem Türkiye Cumhuriyeti hem de İran'daki kadın hareketleri yeni haklar kazanma konusunda önemli ilerlemeler kaydetti. Bu bağlamda Türk kadın hareketlerinin eylemlerinin İran'daki kardeş hareketleri ne ölçüde etkileyebildiğini ve onlara ne ölçüde yansıdığını tespit etmek önemlidir. Kadın dergileri kadınları bilgilendirmeye yönelik ilk (ve belki de tek) medya olduğundan, bu araştırmada 1923'ten 1957'ye kadar İran kadın dergileri incelenecek ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki kadınlarla ilgili haberler değerlendirilecektir. Bu çalışmanın başlangıç noktası olarak 1923 yılı seçilmiştir. Araştırma, o yıl Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun bu bağlamda oynadığı önemli rolden dolayı yapılmıştır. Bu araştırmada, TBMM'nin kadın milletvekili Aliye Coşkun'un İran'a gittiği 1957 yılına kadar olan haberler ele alınmaktadır. Bu geziyle ilgili raporlar ve İranlı kadınlarla olan son etkileşimleri bu araştırmanın son noktasını oluşturuyor. İran'daki mevcut durum göz önüne alındığında, döneme ait birçok dergiye erişim oldukça sınırlı oldu-

ğundan, bu araştırmanın kaynakları başlangıçta bunların bulunabilirliğine göre seçilmiştir. Daha ayrıntılı bir inceleme yapıldığında yalnızca şu dergilerde Türk kadınları hakkında haberler yer alıyordu: Jahan-e Zanan, Alam-e Nesvan, Alam-i Zanan, Ettelaat-e Banuvan. Bu nedenle araştırmanın ana odağını bu dört dergi oluşturmaktadır. Toplamda 80'den fazla sayı incelendi. Bu araştırmada ana kaynak basın olduğundan veriler ve haberler nitel içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu haberlerin ana yapısı ve içeriği doğrultusunda İran kadın dergilerinde yer alan Türk kadınına ilişkin haberlerin tematik öncelikleri belirlenmiş ve son olarak İran ve Türkiye'deki kadın aktivistler arasındaki ilişkilerin gelişimi ve kuruluşu araştırılmıştır. Bu inceleme sonucunda en çok konuşulan konu veya konunun Türk kadınının toplumun çeşitli düzeylerinde kaydettiği ilerleme olduğu görülmüştür; İranlı gazetecilerin İranlı kadınları komşu ülkelerindeki gelişmeler hakkında bilgilendirmek istediği anlaşılmaktadır. Aliye Coşkun'un ziyareti ve İranlı kadınlarla kurduğu bağlantılar, bu dergilerde ele alınan konuların son noktasını belirledi. Araştırmacının ana dili Farsça olduğundan, tüm Farsça metinler orijinal dilinde incelenecek ve analiz edilecektir.

Anahtar kelimeler: *Türkiye Cumhuriyeti, Türk kadını, İran kadını, haber, kadın dergisi, kadınlar arası iş birliği*

Woman Representation as the Interpretation of Cultural Heritage: Case of Türk Tarih Müzesi

Emel Aksan

A museum is an institution in the service of the society that collects, conserves, exhibits, and interprets tangible and intangible cultural heritage. Apart from the definition of the museum, Ethics for Museums which was published by International Council of Museums specifies that there should be a collaboration between museums and the communities of which the collections are originated. This collaboration provides the museum visitors a comfortable learning space. Representing the community with its all fragments such as diverse groups in multicultural communities, children, people with disabilities and women as the parts of the cultural heritage has vital importance. Representation of women in museums is a worldwide topic of discussion. It is known that the representation of women is limited to the role as a mother or a wife in the history museums. On the other hand, using woman image in the exhibitions are not sufficient on the contrary to man images. Falsely genderless language by and for men in the history prevents the museums from making women more visible. Although most of the museum visitors and museum workers are women, women and their stories cannot go beyond the roles of mother or wife. The importance of women in the composing, conserving, and spreading the cultural heritage in Anatolia cannot be denied. To exhibit and interpret this cultural heritage is the objective of ethnography and history museums. From Kyrgyzstan to Norway, it is not clear that if the history of women is under the spotlight. Research on the representation of women of Turkish Republic in the museums haven't been carried out yet.

The purpose of this research is to study and describe how and at what rate of the woman representation in the history museums is practiced.

This research is going to contribute to literature of both woman studies and museology.

For this research, to define the representation of women in a history museum Türk Tarih Müzesi with the statues in its garden and in the main hall is founded suitable owing to the fact that the museum can provide quantitative data.

As the method for this case study, descriptive research was held. The museum itself was approached as the object to identify. The number of woman and man statues was collected. The data collected was analyzed statistically. For further research topics, the position of the woman statues in the compositions was described.

According to the research results, the statues can be divided into the three main groups. These are compositions, panoramic gallery and those located for their theme/period. 15 woman, 91 man 5 girl, 2 boy and 1 baby statues are observed in the 7 compositions in the museum park. In these compositions while the statues are represented the public, on the other hand there are important historical figure statues in both ends. For instance, in the composition of Independence War, on one of the end Mustafa Kemal Atatürk, and on the other end Zübeyde Hanım were located.

Panoramas located in the museum hall have intense description. Because of that, only the number of wax figure statues in front of the panoramas is considered. There are 2 woman, 11 man and a baby wax figure are defined. One of the statues in front of the Independence War Panorama is described as Nene Hatun.

The statues defined as their period and theme are located in the museum park. The number of woman statues is 4, and the number of man statues are 75. Three of these woman statues are related to Turkic States. One of these statues, İl İtmiş Bilge Hatun is located on the entrance of the museum. The only woman statue related to the period Turkish Republic is pilot Bedriye Tahir Gökmen. In the themes of scientists, artists and intellectuals, woman statues cannot be represented.

Findings of the research are going to be presented as poster for this international symposium.

Keywords: *Museology, museum studies, woman representation in the museums, history museums, cultural heritage, woman and museum*

Kültürel Mirasın Yorumlanışında Kadın Temsili: Türk Tarih Müzesi Örneği

Emel Aksan
Ankara Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi)

Müzeler somut ve somut olmayan kültürel mirası toplayan, koruyan, sergileyen ve yorumlayan toplumun hizmetindeki kurumlardır. Uluslararası Müzeler Komisyonu'nun yayınladığı müzecilik etik kodları arasında müzelerin, koleksiyonlarını oluşturan kültürel mirasın bağlı oldukları topluluklarla yakın iş birliği halinde olmaları gerektiği maddesi bulunmaktadır. Bu iş birliği müze ziyaretçisine kendisini rahat ve ait hissedebileceği bir öğrenme alanı oluşturur. Kültürel mirası oluşturan faktörler olarak toplumun içindeki çok kültürlü yapının içindeki azınlıkların, engellilerin, çocukların ve kadınların da müzelerde eşit bir şekilde temsil edilmesi bu bağlamda önemlidir. Dünya genelinde kadınların müzelerde temsili önemli bir tartışma alanı yaratmaktadır. Özellikte ulusal tarih müzelerinde kadınların temsilinde kadının aile içindeki konumuyla kısıtlı kalındığı bilinmektedir. Erkekler tarafından ve erkekler için cinsiyetsizleştirilmiş tarih yazımının müzelerde yorumlanışı yine aynı şekilde kadının görünürlüğü azaltılarak yapılmaktadır. Tüm dünyada müze ziyaretçilerinin çoğunluğunu kadınların oluşturduğu bilinmektedir. Müzecilik sektöründe çalışanların da büyük oranda kadın olduğu gözlemlenmektedir. Buna rağmen tüm dünyada kültürel mirasın yorumlanışında kadınlar kendi hikâyeleriyle var olabilmek yerine anne, eş gibi kavramların dışında temsil edilmemektedir. Anadolu coğrafyasında kültürel mirasın oluşmasında, yayılmasında ve korunmasında kadınların emeği büyük bir yer tutmaktadır. Bu mirası doğru bir şekilde aktarabilme görevi ise özellikle tarih ve etnografya müzelerine düşmektedir. Kırgızistan'dan Norveç'e müzele-

rin kadınların tarihine odaklanıp odaklanmadığı bir tartışma konusudur. Anadolu coğrafyasındaki Cumhuriyet kadınının hak ettiği değeri müzelerde temsil edilerek görüp görmediğine yönelik bir çalışma ise Türkiye'de henüz yapılmamıştır.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki tarih müzelerinde kadın temsilinin nasıl ve ne kadar mümkün olduğunu incelemek ve betimlemektir. Bu araştırma, literatüre sağlayacağı katkı ve müzecilik sektöründe kadın temsiline dikkat çekmesi bakımından önemli bir konuma sahiptir.

Araştırma örneklemini Türk Tarih Müzesi oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan bu müze tarih anlatımı içinde kadınların yerini saptamak için nicel olarak veri sunabilmesi açısından uygun görülmüştür.

Araştırma yöntemi olarak betimsel araştırma yöntemlerinden veri toplama yöntemi belge tarama-doküman inceleme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma için müzenin kendisi bir metin olarak ele alınıp incelenmiştir. Verilerin analizinde ise müzedeki kadın ve erkek heykel sayıları belirlenmiştir. Bulunan sayılar oransal olarak analiz edilmiştir. Ayrıca sonraki çalışmalara ışık tutabilmesi için müze içindeki kadın heykeller kompozisyon içine yerleştirilerek betimlenmiştir.

Araştırma sonucuna göre müze içinde bulunan heykeller üç ana bölümde toplanmıştır. Bunlar kompozisyonlar, panoramik galeri ve dönem-temalarına göre düzenlenmiş heykeller şeklindedir. Müze parkında bulunan 7 kompozisyon içinde toplam 15 kadın, 91 erkek, 5 kız çocuğu, 2 erkek çocuğu ve 2 bebek bulunmaktadır. Bu kompozisyonlarda kadınlar ve erkekler halkın kendisini temsil ettiği gibi aynı zamanda kompozisyonun başlangıç ve bitişindeki uç noktalarda kompozisyona dair önemli iki heykel bulunmaktadır. Örneğin Kurtuluş Savaşı kompozisyonunun iki ucunda Mustafa Kemal Atatürk ve Zübeyde Hanım bulunmaktadır.

Müze içinde bulunan panoramik resimlerdeki anlatımın yoğunluğu sebebiyle kadın-erkek sayımı için sağlıklı bir sonuç alınamayacağı saptanmıştır. Bu nedenle panoramik resimlerin önünde bulunan az sayıdaki balmumu heykelin kadın-erkek oranı incelenmiştir. Bu sayılar toplam 2 kadın, 11 erkek ve 1 bebek olarak belirlenmiştir. Bu balmumu heykellerden Kurtuluş Savaşı teması önünde betimlenen Nene Hatun'dur.

Tema ve dönemlerine göre belirlenmiş olan heykeller müze parkında bulunmaktadır. Bu heykellerin kadın-erkek dağılımı sayıca 4 kadın, 75

erkek şeklindedir. Burada bulunan kadın heykellerin üçü erken dönem Türk devletlerine aittir. Bu heykellerden biri müze girişinde atıyla birlikte betimlenmiş olan İl İtmiş Bilge Hatun'dur. Ayrıca İskitlerden Tomris Hatun ve I. Göktürk Kağanlığı'ndan Asena Hatun heykeli bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti dönemine ait olan tek kadın heykel ise pilot Bedriye Tahir Gökmen'e aittir. Bilim insanları, düşünürler, sanatçılar bölümlerinde ise hiç kadın heykeli bulunmamaktadır.

Anahtar kelimeler: *Müzecilik, müze çalışmaları, müze ve kadın, tarih müzeleri, kültürel miras, kadının müzede temsili*

The Women of the Republic, Prisoner of Tradition in Caricatures, Independent in the Art of Painting

Şennur Türk

Women's right is one of the main themes that came to the agenda with the Turkish modernization movement. During the Pre-Republic era, from the second half of the 19th century, discussions had begun in many fields, primarily in political, social, literary and religious areas, and several laws were enacted. However, the modernization movement could not result in the position they deserve and have a right to say due to the dominant attitude of masculine mindset. As a result of the aimed modernization, the Republic of Turkey, brought the concept of "new people/new citizens" and "Republican Citizenship" consciousness to the forefront with a strong emphasis. Nonetheless, Turkish women have been confronted with the approach of the same mindset that limits their place in the public sphere to the role of "mother" as the person "who raises and educates new generations" for the civic duty. Women's demands that went beyond the scope of their political and social rights were not welcomed, also were met with retaliation, humiliation, and condemnation. As a result, women have received the most attention in the country's modernization, both through their own efforts and the rights they have gradually gained through the laws enacted by the new state, on the one hand, their modernization is encouraged, on the other hand, their demands are criticized and even tried to be stopped. This contradictory situation is reflected on the art of painting, the caricatures of magazine and newspapers of that period in various forms.

The Republic's encouraging and supportive attitude towards the rights that women have begun to gain in the public sphere in the art of Painting is not seen in the caricatures on newspapers and magazines, which can

reach wider sections of the society at the same time period. Women's liberation is portrayed negatively in caricatures published in periodic magazines and newspapers, bringing it to the fore by showing it in conflict with such values, particularly traditional family, and motherhood. Women's demands for political rights, as well as their desire to be in every public sphere and to work in every profession have become an object of derision.

The Republic's reforms are handled one by one in works of art of painting, primarily by young generation artists, with the government's support. Painting, in this period, is used as a tool to visualize the modern woman image in order to make the existence of modern women accepted among the public sphere, in addition to showing a supportive feature in terms of accepting reforms such as the Alphabet Reform and the Clothing Reform. Women are teachers in the classrooms, performing Western art with ballet costumes at the piano, calling out from the pulpit of the Turkish Grand National Assembly, having fun at balls and bars, working in factories, and painting their self-portraits with a palette in their hands; while declaring that they are ready to reshape the world they live in, they are in the symbolic places of the Republic, wandering in Taksim and showing up in the beach. Concisely, the woman, who previously was only portrayed indoors, has now begun to appear in paintings before taking place in the real life that she lives, the place she should have been in life in accordance with the prestige of the modernization line of the newly established state.

In this paper, it will be comparatively analyzed how the "new woman" image, which was tried to be created in the Early Republican Period between 1923-1940, was expressed in pictorial and how it was caricatured in magazines and newspapers. In the Republican Period, the traces of the image of woman in Turkish modernization, as well as the fraction in the re-representation of women, the changing /unchangeable/ undesirable judgments will be followed. By comparing the modern woman image that is to be traced in caricatures and painting in the cultural atmosphere of the period, it is aimed to shed light on the two sides of a shield of the perception of a modern woman that can still be traced in social life today.

Keywords: *Early Republican period, modernization, the image of women, painting, caricature*

Karikatürlerde Geleneğin Tutsağı, Resim Sanatında Hür Cumhuriyet Kadını

Şennur Türk
Yeditepe Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Türk modernleşme hareketiyle birlikte gündeme gelen ana temalardan biri kadın haklarıdır. Cumhuriyet öncesinde, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu konuda siyasi, sosyal, edebî, dinî başta olmak üzere pek çok alanda tartışmalar başlamış, bazı kanunlar çıkarılmıştır. Ancak başlayan modernleşme hareketi, eril zihniyetin hâkim tutumu yüzünden kadınların hak ettikleri konuma gelmeleri ve söz sahibi olmalarıyla sonuçlanmamıştır. Cumhuriyet Türkiye'si ise hedeflediği modernleşmenin bir sonucu olarak "yeni insan/yeni vatandaş" kavramını, "Cumhuriyet Vatandaşlığı" bilincini güçlü bir vurguyla ön plana çıkarır. Ancak aynı zihniyet, kamusal alanda Türk kadınını bu kez vatandaşlık görevi misyonuyla daha çok "yeni nesilleri yetiştiren ve eğiten" kişi olmak, "anne"lik gibi "kutsal"lık atfedilen toplumsal rollerin bir parçası yapar. Kadınların kendilerine verilen siyasi ve sosyal hakların sınırlarını aşan taleplerde bulunmaları hoş karşılanmaz, hatta bu talepler, tepki, aşağılama, kınama ile karşılanır. Bu sebeple kadınlar gerek kendi çabalarıyla gerek kurulan yeni devletin çıkardığı kanunlarla kademe kademe sahip olduğu haklarla ülkenin modernleşmesinde en çok dikkati çeken, bir yandan modernleşmesi teşvik edilirken diğer yandan talepleri eleştirilen hatta durdurulmaya çalışılan kesim olur. Bu çelişkili durum, dönemin resim sanatına, gazete ve dergilerdeki karikatürlere farklı biçimlerde yansır.

Resim sanatında Cumhuriyet'in kadınları kamusal alanda kazanmaya başladıkları haklarla ilgili teşvik edici, destekleyici yaklaşımı, aynı zaman diliminde toplumun daha geniş kesimlerine ulaşabilen gazete ve dergilerin-

de yer alan karikatürlerde görülmez. Dönemin dergi ve gazetelerinde çıkan karikatürlerde modernleşme, kadının özgürleşmesi, özellikle geleneksel aile, annelik gibi değerlerle çatışma halinde gösterilerek ön plana çıkarılmasıyla olumsuz olarak betimlenir. Kadınların siyasi hak talepleri, kamusal her alanda olmak, her meslekte çalışmak istemeleri alay konusu olur.

Resim sanatında Cumhuriyet'le birlikte tek tek gerçekleştirilen devrimler, yapıtlarda özellikle genç kuşak sanatçılar tarafından devletin desteğiyle işlenir. Bu dönemde resim sanatı, Harf, Kıyafet Devrimi gibi devrimlerin kabulü bakımından destekleyici bir özellik göstermesinin yanı sıra, kamusal alanda modern kadının varlığını kabul ettirme ve modern kadın imgesinin de görselleştirilmesinde araç olarak kullanılır. Kadınlar, sınıflarda öğretmendir, piyano başında, bale kıyafetiyle Batılı sanat icra eder, TBMM kürsüsünden seslenir, balolarda, barlarda eğlenir, fabrikalarda çalışır, otoportresini elinde paleti ile çizen ressam kadınlar, yaşadığı dünyayı yeniden biçimlendirmeye hazır olduklarını da ilan ederken Cumhuriyet'in sembol mekânlarında, Taksim'de gezer, deniz hamamlarında boy gösterir. Kısaca, daha önce sadece iç mekânda resmedilen kadın, yeni kurulan devletin modernleşme çizgisinin saygınlığına uygun olarak hayatın içinde olması gereken yeri, yaşadığı hayatın kendisinden önce resimlerde artık yer almaya başlar.

Bu bildiride 1923-1940 arası erken Cumhuriyet döneminde oluşturulmaya çalışılan "yeni kadın" imgesinin resim sanatında ele alınışı ile dergi ve gazetelerdeki karikatürlerde nasıl çizildiği karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. Cumhuriyet dönemi, toplumsal değişim sürecinde Türk modernleşmesinde kadın imgesinde, kadının yeniden temsilinde yaşanan kırılma, değişen/değişemeyen/değiştirilmek istenmeyen yargıların izleri takip edilecektir. Dönemin kültürel atmosferi içinde karikatürlerde ve resim sanatında izi sürülecek modern kadın imgesinin karşılaştırmasıyla, modern kadın anlayışıyla ilgili bugün toplumsal hayatta hâlâ izleri sürülebilen ikili yaklaşımın zeminine ışık tutulması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Erken Cumhuriyet dönemi, modernleşme, kadın imgesi, resim, karikatür*

Representations of Womanhood in the Cartoons of the Second World War: the Case of "Karikatür" Magazine

Özlem Akkaya

Cartoons play an important role among popular representations that mediate the construction of normative definitions of femininity because they can reach a large audience quickly by transcending the limits of written language with the power of visual imagination. However, the relationship between cartoons and the gender order is not one-sided but complex and intricate because while cartoons reinforce social conventions about womanhood, they also undermine these conventions with their subversive nature. Brummett, Göçek, and Başaran İnce's works are among the few historical studies in Turkey that deal with cartoons from a gender perspective. In her analysis of the cartoons in the *Kalem* journal (1908-1911), Brummett has shown that the woman was represented as a "pawn of European social and economic power" on the one hand and as a "symbol of the nation," on the other hand. Göçek's (1997) research has found that representations of femininity in the political cartoons of the 1908-1930 period alternate between asexual heroines, immoral witches, and callous mothers. Similarly, Başaran İnce's (2015) study revealed the sexist stereotypes contained in the cartoons published in 1930 in the context of women's gaining the right to vote in local elections. As these studies point out, the role of cartoons in the gender order should be evaluated by considering the historical period and social environment in which they were published. In this respect, the Turkey of World War II presents an example that deserves analysis. War years in Turkey exacerbated and added to existing socioeconomic and cultural tensions, primarily due to restrictions on access to basic consumer goods and the

compulsory military service of a large portion of the working male population. In this context, World War II-era Turkey is often referred to as the scene of the punishment of non-Muslim citizens as scapegoats for the economic hardships experienced. However, there was another relatively overlooked "scapegoat" of the period: women. In fact, these were the years when the fruits of Republican revolutions based on gender equality began to be seen, and the number of women working in cities gradually increased as a result of the positive effect of war conditions. However, the increasing public visibility of women in this context also paved the way for them to be targeted as the main perpetrators of luxury consumption and waste. Cartoons were one of the most popular representations of this sexist language during World War II. However, cartoons did not only act as a support for the gender order, but they also carried the signs of women's emancipation, albeit often coding it as a threat that symbolically castrated the man. In this study, the representations of femininity in the cartoons published during World War II in the *Karikatür* magazine, which went on weekly circulation with 638 issues between January 1, 1936, and March 18, 1948, as owned by Sedat Simavi, one of the important figures of the Turkish press, and which gave place to important figures from the history of Turkish cartoons such as Ramiz Gökçe, Tahsin Öztin, Ratip Tahir Burak, will be subject to critical discourse analysis. In the first stage, with quantitative content analysis, the main patterns in the women cartoon characters' bodily features, like their clothes, posture, gaze, way of speaking, etc., in addition to their social characteristics, such as the social class they belong to and the place where they are portrayed, will be revealed. The quantitative analysis will also include an examination of which themes and social problems women are the subject of cartoons about. In the second stage of the study, the cartoons that accuse women of being the perpetrators of excessive consumption will be examined through a qualitative evaluation. In this context, the aspects of the cartoons that make women hostile on the one hand and point to the emancipation of women, albeit between the lines, will be opened to discussion. It is hoped that the findings of this research, which examines the cartoon-gender relationship through a historical example, will be guiding for researchers who will examine gender repre-

sentations in popular culture in general and in cartoons in particular, as it both focuses on a relatively neglected period, which is important for the development of cartoons in Turkey, and adopts a methodology that blends quantitative and qualitative analysis, and does this by focusing on the contradictory nature of popular texts.

Keywords: *Cartoons, women, World War II, popular culture, consumption*

2. Dünya Savaşı Karikatürlerinde Kadınlık Temsilleri: "Karikatür" Dergisi Örneği

Özlem Akkaya
Yeditepe Üniversitesi (Doç. Dr.)

Normatif kadınlık tanımlarının inşasına aracılık eden popüler temsiller arasında karikatür, yazılı dilin sınırlarını görsel imgelemin gücüyle aşıp geniş bir okur kitlesine kısa sürede ulaşabildiği için önemli bir yer tutar. Ancak karikatürlerin toplumsal cinsiyet düzeniyle ilişkisi tek yönlü değil, karmaşık ve çetrefillidir. Çünkü karikatürler kadınlıkla ilgili toplumsal uzlaşımları bir yandan pekiştirirken bir yandan da bozguncu doğasıyla bu uzlaşımları sarsar. Türkiye'de karikatürleri toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alan az sayıdaki tarihsel çalışma arasında Brummett (1995), Göçek (1997) ve Başaran İnce'nin (2015) araştırmalarını saymak mümkündür. Brummett (1995) *Kalem* gazetesindeki (1908-1911) karikatürler üzerine incelemesinde, kadının bir yandan "Avrupa sosyal ve ekonomik gücünün piyonu" bir yandan da "ulusun sembolü" olarak temsil edildiğini göstermiştir. Göçek'in (1997) araştırması ise 1908-1930 döneminin siyasi karikatürlerindeki kadınlık temsillerinin aseksüel kahramanlar, ahlaksız cadılar ve duygusuz anneler arasında gidip geldiğini tespit etmiştir. Başaran İnce'nin (2015) çalışması da benzer şekilde 1930'da kadınlara yerel seçimlerde oy hakkının tanınması bağlamında yayımlanan karikatürlerin içerdiği cinsiyetçi klişeleri göz önüne sermiştir. Bu araştırmaların da dikkat çektiği gibi, karikatürlerin toplumsal cinsiyet düzenindeki rolü, hangi tarihsel dönemde ve nasıl bir toplumsal ortamda yayımlandıkları da dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bakımdan 2. Dünya Savaşı Türkiye'si çözümlemeyi fazlasıyla hak eden bir örnek sunar. Türkiye'de, her şeyden önce temel tüketim maddelerine erişimdeki kısıtlılıklar ve ça-

lışabilir durumdaki erkek nüfusun büyük bir kısmının zorunlu askerlik hizmetine alınması nedeniyle yokluk ve yoksunluklarla geçen savaş yılları, mevcut sosyoekonomik ve kültürel gerilimleri şiddetlendirmiş ve onlara yenilerini eklemiştir. Bu bağlamda 2. Dünya Savaşı Türkiye'si, genellikle gayrimüslim vatandaşların yaşanan ekonomik zorlukların günah keçisi olarak cezalandırılmasına sahne olmasıyla anılır. Ancak dönemin görece gözden kaçan bir "günah keçisi" daha vardır: kadınlar. Aslında bu yıllar, kadın-erkek eşitliği yolunda hayata geçirilen devrimlerin çıktılarının görülmeye başlandığı ve savaş koşullarının da olumlu etkisiyle kentlerde çalışan kadın sayısının giderek arttığı bir dönemdir. Ancak kadınların bu bağlamda artan kamusal görünürlüğü, lüks tüketimin ve israfın başlıca failleri olarak hedefe konulmalarının da önünü açmıştır. 2. Dünya Savaşı yıllarında bu cinsiyetçi dilin sık görüldüğü popüler temsillerin başında karikatür gelir. Ancak karikatürler, sadece toplumsal cinsiyet düzenine payanda görevi görmemiş, her ne kadar çoğu zaman erkeği sembolik olarak iğdiş eden bir tehdit olarak kodlanmış olsa da kadın özgürleşmesinin emarelerini de taşımışlardır. Bu çalışmada Türk basınının önemli figürlerinden Sedat Simavi'nin patronluğunda 1 Ocak 1936-18 Mart 1948 tarihleri arasında haftalık olarak 638 sayı yayımlanan ve Ramiz Gökçe, Tahsin Öztin, Ratip Tahir Burak gibi Türkiye karikatür tarihinin önemli isimlerine sayfalarında yer veren *Karikatür* dergisinin 2. Dünya Savaşı yıllarında yayımlanmış karikatürlerindeki kadınlık temsilleri, eleştirel söylem analizine tabi tutulacaktır. İlk aşamada nicel içerik analiziyle, örnekleme alınan karikatürlerdeki kadın karakterlerin kıyafet, duruş, bakış, konuşma biçimi vb. bedensel özellikleriyle ait oldukları toplumsal sınıf, bulundukları mekân gibi toplumsal özelliklerindeki başlıca örüntüler ortaya konulacaktır. Nicel analizde kadınların hangi temalar ve toplumsal sorunlar üzerinden karikatürlere konu oldukları da değerlendirilecektir. Çalışmanın ikinci aşamasında kadınları aşırı tüketimin failleri olarak suçlayan karikatürler nitel bir değerlendirmenin süzgecinden geçirilecektir. Bu bağlamda karikatürlerin kadınları bir yandan düşmanlaştıran, bir yandan da satır aralarında da olsa onların özgürleşmesine işaret eden yönleri tartışmaya açılacaktır. Karikatür-toplumsal cinsiyet ilişkisini tarihsel bir örnek üzerinden inceleyecek bu araştırmanın bulgularının, hem Türkiye'de karikatür sanatının gelişimi açısından önemi olmakla birlikte görece ihmal edil-

miş bir döneme odaklanması, hem de nicel ve nitel analizi harmanlayan bir metodolojiyi benimsemesi ve bunu metinlerin kendi içindeki çelişkili doğasına odaklanarak yapması, gelecekte genel olarak popüler kültürde, özel olarak ise karikatürlerdeki toplumsal cinsiyet temsillerini inceleyecek araştırmacılar için yol gösterici olacaktır.

Anahtar kelimeler: *Karikatür, kadın, 2. Dünya Savaşı, popüler kültür, tüketim*

Turkish Women Designers Who Make a Difference in the Industry with their Innovative Designs

Ayça Büyükçınar

With the developments in materials, production techniques and technology after the industrial revolution, modernization became widespread in the twentieth century and caused a cultural change. With the industrial revolution and modernization, the concept of "industrial product design" or "industrial design" has emerged, and industrial design has become a discipline. Modernization and developments in science and technology have changed the relationship between people's daily life and their natural environment, resulting in various design products. The broad spectrum of industrial design covers many product design topics, such as packaging, glassware, ceramics, furniture, lighting, electronics and jewelry design. The concept of industrial design in Turkey emerged later in history and was shaped according to the country's unique conditions. Besides, the establishment of the first Industrial Design Department in Turkey dates back to the Istanbul State Academy of Fine Arts (now known as Mimar Sinan Fine Arts University) in 1971. While developments in the field of industrial design have accelerated since then, the number of schools providing education in this field and the number of designers trained in these schools have increased significantly. With the increase in the number of women who graduated from the field of industrial design, women in the industry created value in production with the designs they created with their innovative ideas. The study seeks answers to the contributions of Turkish women designers in terms of innovative design value in the field of industrial design within the framework of the achievements of the Turkish Republic. The study focuses on Turkish women designers who

have made a difference in the industry with their innovative designs in Türkiye and around the world over 50 years. The study aims to examine and interpret the innovative designs of Turkish women designers through examples. Thus, on the 100th anniversary of the Republic, the designs produced by women in the field of industry aim to evaluate cultural, social, historical, artistic and economic contexts in their interactions. The study aims to evaluate the designs through the dimensions of rational production, economy, visual culture and promotion. In addition, the contributions of women in the industrial design field will be discussed within the framework of the Republic's achievements. This study is qualitative research in terms of method, and document analysis and descriptive data analysis were made within the scope of the study. The study will provide a perspective on the role of Turkish women designers in the industry and the importance of their innovative designs. This study is essential as it contributes to determining the place of Turkish women designers and their productions in the literature in the 100 years of the Republic and guiding design history research.

Keywords: *Turkish women designers, innovative designs, industrial design, design history, production, modernization, Republic*

Yenilikçi Tasarımlarıyla Endüstride Fark Yaratan Türk Kadın Tasarımcılar

Ayça Büyükçınar
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (Arş. Gör.)

Sanayi devrimi sonrasında malzeme, üretim teknikleri ve teknolojide yaşanan gelişmelerle birlikte 20. yüzyılda modernleşme yaygınlaşmış ve kültürel değişime sebep olmuştur. Sanayi devrimi ve modernleşmeyle "endüstri ürünleri tasarımı" ya da "endüstriyel tasarım" kavramı doğmuştur ve endüstriyel tasarım bir disiplin haline gelmiştir. Modernleşme ve bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeler, insanın gündelik yaşamı ve doğal çevresi arasındaki ilişkiyi değiştirerek çok çeşitli tasarım ürünlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Endüstriyel tasarım alanının geniş yelpazesi ambalaj, cam eşya, seramik, mobilya, aydınlatma, elektronik eşya, takı tasarımı gibi pek çok ürün tasarımı konularını kapsamaktadır. Türkiye'de endüstriyel tasarım kavramı tarihsel olarak daha geç ortaya çıkmış ve ülkenin kendine özgü koşullarına göre şekillenmiştir. Bununla birlikte, Türkiye'de ilk Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü'nün kuruluşu 1971 yılında o zamanki ismiyle İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne (şimdiki ismiyle Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) dayanmaktadır. O zamandan günümüze endüstriyel tasarım alanında gelişmeler hız kazanırken, hem bu alanda eğitim veren okul sayısı hem de bu okullarda yetiştirilen tasarımcı sayısı önemli ölçüde artmıştır. Endüstriyel tasarım alanından mezun kadınların sayısının artışıyla endüstride kadınlar yenilikçi fikirleriyle oluşturdukları tasarımlarla üretimde değer yaratmıştır. Çalışma, endüstriyel tasarım alanında yenilikçi tasarım değeri bakımından Türk kadın tasarımcılarının katkılarına Cumhuriyet kazanımları çerçevesinde cevap aramaktadır. Çalışmada 50 yıllık süreç içinde yurt içinde ve dünya

çapında yenilikçi tasarımları ile endüstride fark yaratan Türk kadın tasarımcılara odaklanılmaktadır. Çalışma, Türk kadın tasarımcıların yenilikçi tasarımlarını örnekler üzerinden incelemeyi ve yorumlamayı amaçlamaktadır. Böylece Cumhuriyet'in 100. yılında kadınların endüstri alanındaki üretimleri olan tasarımların kültürel, toplumsal, tarihsel, sanatsal ve ekonomik bağlamları ve etkileşimleri içinde değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Çalışmada tasarımların rasyonel üretim, ekonomi, görsel kültür ve tanıtım boyutlarıyla değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, kadınların endüstriyel tasarım alanındaki katkıları, Cumhuriyet kazanımları çerçevesinde ele alınacaktır. Bu çalışma, yöntem açısından nitel araştırmadır ve çalışma kapsamında doküman incelemesi ve betimsel veri analizi yapılmıştır. Çalışma, endüstride Türk kadın tasarımcıların rolüne ve yenilikçi tasarımlarının önemine bakış açısı sağlayacaktır. Bu çalışma, Türk kadın tasarımcıların ve üretimlerinin Cumhuriyet'in 100. yılı içinde literatürde yerinin tespit edilmesine katkı sağlaması ve tasarım tarihi araştırmalarına rehberlik etmesi bakımından önemli bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Türk kadın tasarımcılar, yenilikçi tasarımlar, endüstriyel tasarım, tasarım tarihi, üretim, modernleşme, Cumhuriyet*

The Discourse on Women in "Kadın Dünyası" Magazine in the Context of the Republic's Modernization Ideals

Gamzehan Binici

The modernization processes of societies activate many elements from politics to economy, from individual to society, and each society experiences this process with its own historical-social dynamics. In the modernization process of Turkey, with the proclamation of the Republic in 1923 and a series of revolutions that followed, a sharp break from the imperial period was aimed. In the transition period from empire to republic, social life is another important factor as much as law, politics and economy. The transition from a religion-based lifestyle to a secular lifestyle and the ideal of nationhood create the main tension lines of the new era. When considered from the perspective of gender, the realization of the modernization and nationalization project is directed to men at the public level and to women at the private level. Developing modern society seems possible by designing the modern family, which is defined as a social institution, and therefore the modern woman. This practically puts women at the center of the family and defines new identities for women with responsibilities such as being the building blocks, representatives and symbols of the modern nation. Women's identity is loaded with symbolic meanings including many images such as "the modern Turkish woman" "the modern Turkish society" "the contemporary Turkey". This understanding is encouraged by literature, art and press in the cultural field in addition to regulations in areas such as women's rights and civil law. When we look at the press and literature of the republican period, it is possible to come across much discourse in which femininity is defined and represented as a symbol of the ideal of nationalization and modernization.

Newspapers and magazines have always been important sources in order to understand the historical processes and the evolution of the cultural field. The roles and patterns defined for women in the modernization process of the Turkish society can also be analyzed through these sources. The aim of this study is to analyze the perspective of the Republic towards women within the framework of the modernization ideals, the gender roles and the stereotypes defined for them, through the magazine *Kadın Dünyası* (Women's World), which was published monthly for a year in 1952. The study describes the discourse in the magazine on femininity in general terms with a feminist critical perspective.

As a result of the study, it is seen that *Kadın Dünyası* magazine adopts a parallel line with the discourse and practices of the Republic, which gives symbolic meanings to the modernization ideals in the context of female identity, and contributes to political and cultural efforts to organize female identity within the framework of the modern woman, modernization, westernization, and modern family discourses.

Keywords: *Kadın Dünyası magazine, modernization and women, the Republic and women, Women's magazines, modernization and the press*

Cumhuriyet'in Modernleşme İdealleri Bağlamında "Kadın Dünyası" Dergisinin Kadınlığa Dair Söylemi

Gamzehan Binici
Giresun Üniversitesi Şebinkarahisar Teknik Bilimler MYO
(Dr. Öğr. Üyesi)

Toplumların çağdaşlaşma süreçleri siyasetten ekonomiye, bireyden topluma pek çok unsuru harekete geçirmekte ve her toplum bu süreci kendi tarihsel-toplumsal dinamikleri ile deneyimlemektedir. Türkiye'nin modernleşme sürecinde 1923'te Cumhuriyet'in ilanı ve ardından gerçekleşen bir dizi inkılap ile imparatorluk döneminden keskin bir kopuş hedeflenir. İmparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde hukuk, politika, ekonomi kadar önemli bir diğer unsur da toplumsal yaşamdır. Din temelli yaşam tarzından seküler yaşam tarzına geçiş ve uluslaşma ideali yeni dönemin ana gerilim hatlarını yaratır. Toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alındığında modernleşme ve uluslaşma projesinin gerçekleşmesi kamusal düzeyde erkeklere, özel alan düzeyinde kadınlara yönelir. Modern toplumu geliştirmek bir toplumsal kurum olarak tanımlanan modern aileyi ve dolayısıyla modern kadını dizayn etmekle mümkün görülmektedir. Bu pratikte ailenin merkezine kadını yerleştirmek ve kadınlara modern ulusun yapı taşı, temsili, simgesi gibi sorumluluklarla yeni kimlikler tanımlanmaktadır. Kadın kimliği "modern Türk kadını" "modern Türk toplumu" "çağdaş Türkiye" gibi pek çok imgeyi içeren sembolik anlamlarla yüklenir. Bu anlayış kadın hakları, Medeni Kanun gibi alanlardaki düzenlemelere ek olarak kültürel alanda edebiyat, sanat, basın ile teşvik edilmektedir. Cumhuriyet dönemi basınına ve edebiyatına bakıldığında, kadınlığın uluslaşma ve modernleşme idealinin bir simgesi olarak tanımlandığı ve temsil edildiği pek çok içeriğe rastlamak mümkündür.

Tarihsel süreçleri ve kültürel alanın evrimini anlayabilmek açısından gazete ve dergiler daima önemli kaynaklar olagelmiştir. Türkiye toplumunun modernleşme sürecinde kadınlara tanımlanan rol ve kalıplar da bu kaynaklar üzerinden analiz edilebilmektedir. Bu çalışmanın amacı Cumhuriyet'in modernleşme idealleri çerçevesinde kadınlara yönelik bakış açısını, onlara tanımlanan cinsiyet rol ve kalıplarını 1952 yılında bir yıl süre ile aylık olarak yayımlanan *Kadın Dünyası* dergisi üzerinden analiz etmektir. Çalışma feminist eleştirel perspektifle derginin kadınlığa dair söylemini genel hatlarıyla betimlemektedir.

Çalışma sonucunda, *Kadın Dünyası* dergisinin Cumhuriyet'in modernleşme ideallerine kadın kimliği bağlamında sembolik anlamlar yükleyen söylem ve pratiklerine paralel bir çizgi benimsediği ve kadın kimliğini modernleşme, Batılılaşma, modern kadın, modern aile söylemleri çerçevesinde düzenlemeye yönelik politik ve kültürel çabalara katkı sunduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: *Kadın Dünyası dergisi, modernleşme ve kadın, Cumhuriyet ve kadın, kadın dergileri, modernleşme ve basın*

"Hürriyet" Newspaper Publishing "Hürriyet Parents Guide": The Representation Imposed on Turkish Women in the Early 1970s

Burcu Asena Salman

The change of family structure due to cultural, socio-economic and political reasons is a universal and historical issue which is especially addressed by feminist literature. Wife and mother representations of proper woman to be displayed within the society are mostly determined by state policies, according to the political and financial situation, as well as enforced by the whole society through various means. One of these tools are books as guides. Written in the first half of the 1970s, five "family" themed guidebooks, one of which has an Islamic perspective, deal with women, representation of women and spouses in a comparative way, which are mostly written by male authors. Published in 1973 without giving much information about the edition, such as the place of publication or names of the authors, its preface claims to answer "all questions" about femininity, motherhood, masculinity, paternity, child care and family health. Since Hürriyet Newspaper was the daily newspaper with the highest circulation and widespread distribution network of that period, it is estimated that Hürriyet Parents Guide was also sold more than its contemporaries due to the high availability of the book in second-hand bookstores nowadays. This research aims to reconstruct the representation of women and spouses, which is desired to be created by taking Hürriyet Parents Guide in the focal point, with the help of other four books, through semiotic analysis and literature review. The fact that it was published in 1973, on the 50th anniversary of the Republic and at a time of political turmoil, is important in terms of research outputs. In the section titled "About this book" the

German magazine Eltern (parents) and Hürriyet Newspaper, with a circulation of 5 million a month, undertakes the task of a school, and promises peace and happiness by solving all the problems that may be encountered in every family and which are afraid to seek support; the responsibility that women are put under for happiness will be evaluated through pictures, illustrations and discourse.

Keywords: *1970s, woman, representation, family, wife, husband and wife, marriage, guidebook*

"Hürriyet" Gazetesi Neşriyatı "Hürriyet Ana Baba Rehberi": 1970'lerin Başında Türk Kadınına Dayatılan Temsil

Burcu Asena Salman
TED Üniversitesi (Dr. Öğr. Gör.)

Aile yapısının kültürel, sosyoekonomik, politik sebeplerle değişimi özellikle feminist literatür tarafından ele alınan evrensel ve tarihsel bir konudur. Kadınların toplum içinde sergilemesi istenen eş ve annelik temsilleri çoğunlukla devlet politikaları tarafından, siyasi ve finansal duruma göre belirlenmenin yanı sıra, çeşitli araçlar yoluyla tüm topluma uygulatılmaktadır. Bu araçlardan biri rehber niteliğindeki kitaplardır. 1970'lerin ilk yarısında yazılmış, biri İslami perspektifli, 5 "aile" temalı rehber kitapta kadına, çoğunlukla erkek yazarlar tarafından biçilen kadın ve eş temsili kıyaslamalı olarak ele alınmaktadır. Kitlesi Türkiye ve Avrupa'da yaşayan Türkler olan *Hürriyet* gazetesi ve Alman ortak yapımı olarak satılan *Hürriyet Ana Baba Rehberi* isimli kitap kadınlık, annelik, erkeklik, babalık, çocuk bakımı ve aile sağlığı hakkında "tüm soruları" cevaplama iddiası taşıyan bir ön söz ile yazarlar, basım yeri gibi baskıya dair bilgiler tam belirtilmeksizin 1973'te basılmıştır. *Hürriyet* gazetesi o dönemin en yüksek tirajlı ve yaygın dağıtım ağına sahip günlük gazetesi olduğu için *Hürriyet Ana-Baba Rehberi*'nin de çağdaşlarına kıyasla daha çok satılmış olduğu, ikinci el kitap satan sitelerde kitabın yoğun olarak bulunmasından da tahmin edilmektedir. Bu araştırma, *Hürriyet Ana-Baba Rehberi* merkeze alınarak diğer kitaplardan da faydalanılarak yaratılmak istenen kadın ve eş temsilini semiyotik analiz ve literatür taraması ile yeniden inşa etmeyi amaçlamaktadır. 1973'te, Cumhuriyet'in 50. yılında ve politik çalkantıların yaşandığı bir dönemde basılmış olması araştırma çıktıları açısından önem teşkil etmektedir. "Bu kitap hakkında" isimli bölümünde ayda 5

milyon tirajlı Alman *Eltern* (ana-baba) mecmuası ile *Hürriyet* gazetesi bir okul görevi üstlenerek, her ailede karşılaşılabilecek ve destek almaya çekinilen sorunların tümünü çözerek, huzur ve mutluluk vaat etmektedir; burada kadının, mutluluk için altına sokulduğu sorumluluk, resimler, şekiller ve söylem üzerinden değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: *1970'ler, kadın, temsil, aile, eş, karı-koca, evlilik, rehber kitap*

Women's Representations as the Visible Face of Modernity in Cumhuriyet; the Newspaper of the Republic

Ayla Acar

Women, who stand out as one of the icons of the modernity of the Republic, which ensures the visibility of women in the social/public sphere, are also important as they symbolize the breaking the ties to the traditional structure. Women, who improved their stance in social life with the implementation of legal regulations such as the Law of Unification of Education, the Hat Law, and the Civil Law, also began to participate in political life after being granted the right to vote and stand for election. Thus, as an indicator of the Republic's modernity, women gained visibility in the public sphere by breaking out of traditional patterns.

The most important mass media of the period were newspapers. Mustafa Kemal met with the representatives of the Istanbul press in İzmit on January 17, 1923, and in İzmir on February 4 and 5, 1924, and urged the press to build a "castle of steel around the Republic." However, when the Republican regime failed to receive the expected support from the Istanbul press, Mustafa Kemal explained his idea of "publishing a newspaper right in the middle of Sublime Porte in Istanbul, which will fight against all the enemies of the Republic and supporters of the caliphate" to Yunus Nadi. The Cumhuriyet newspaper, named after the republican regime, began its publication life on May 7, 1924, with the mission of publicizing and promoting the republican revolutions to the public under these conditions.

This study, covering the five-year period between 1928 and 1933 during the introduction of the Latin alphabet, examines how women were portrayed as the visible face of republican modernity in the Cumhuriyet newspaper. In addition to the illustrations, news and beauty contests on

the front page of the newspaper, the women's pages published every Sunday between 1930 and 1933 were analyzed using qualitative content analysis and the representations of women were collected and classified into four categories. These were the women's representations of the republican regime and the homeland, representations of working women, women's representations in their traditional gender roles as mothers, wives, and housewives, and women participating in social life with their modern appearance.

It was observed that women are imaginatively identified with the republican regime and the homeland on the illustrations on the front page. The beauty contests, which were organized for the first time by Cumhuriyet newspaper in 1929 in order to introduce the young Turkish Republic and contemporary Turkish women to the world, served as a window to the outside world. The women's page, on the other hand, was intended for both women in their traditional roles as mothers, wives and housewives, as well as contemporary women in social life. The success of women in business and educational life was given as news on the front page.

Keywords: *Early Republican period, modernity, female image, Cumhuriyet newspaper, contemporary female image in the press*

Cumhuriyet'in Gazetesi "Cumhuriyet"te Modernitenin Görünen Yüzü Olarak Kadın Temsilleri

Ayla Acar
İstanbul Esenyurt Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Kadının sosyal/kamusal alanda görünürlüğünü sağlayan Cumhuriyet modernitesinin ikonlarından biri olarak öne çıkan kadınlar, geleneksel yapıyla bağların kopartılmasının göstergesi olarak da önem taşımaktadır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Şapka Kanunu, Medeni Kanun gibi hukuksal düzenlemelerle toplumsal hayatta kazanımlar elde eden kadın, seçme ve seçilme hakkını elde edince siyasi hayatta da yer almaya başlamıştır. Böylece Cumhuriyet modernitesinin bir göstergesi olarak kadın, geleneksel kalıpların dışına çıkarak kamusal alanda görünürlük kazanmıştır. Dönemin en önemli kitle iletişim araçları gazetelerdir. Mustafa Kemal, 17 Ocak 1923'te İzmit'te ve 4-5 Şubat 1924 tarihleri arasında İzmir'de İstanbul basınının temsilcileriyle görüşür ve basının "Cumhuriyet'in etrafında çelikten bir kale" oluşturmasını ister. Ancak, Cumhuriyet rejiminin İstanbul basınından beklediği desteği görememesi üzerine Mustafa Kemal, Yunus Nadi'ye "İstanbul'da Babıali'nin göbeğinde bütün Cumhuriyet düşmanı ve hilafet yanlılarına karşı mücadele verecek bir gazete" çıkartılması yönündeki düşüncesini açıklar. Adını rejimden alan *Cumhuriyet* gazetesi, bu koşullar altında Cumhuriyet devrimlerini topluma duyurmak ve benimsetmek misyonuyla 7 Mayıs 1924'te yayın hayatına başlar. Latin alfabesine geçilen 1928 yılı ile 1933 yılları arasındaki beş yıllık dönemi kapsayan bu çalışmada, *Cumhuriyet* gazetesinde Cumhuriyet modernitesinin görünen yüzü olarak kadınların nasıl temsil edildiği araştırılmıştır. Gazetenin birinci sayfasındaki illüstrasyonlar, haberler ve güzellik yarışmalarının yanı sıra 1930-1933 yılları arasında her pazar günü yayımlanan kadın sayfaları

nitel içerik analiziyle incelenmiş ve kadının temsil biçimleri dört kategoride toplanmıştır. Bunlar; kadının Cumhuriyet rejimini ve vatanı temsil biçimleri, çalışan kadın temsilleri, anne, eş ve ev kadını olarak geleneksel cinsiyet rollerindeki kadın temsilleri ve modern dış görünüşüyle sosyal hayata katılan kadın temsilleridir. Birinci sayfa illüstrasyonlarında imgesel olarak kadının Cumhuriyet rejimi ve vatanla özdeş tutulduğu görülmektedir. Genç Türkiye Cumhuriyeti'ni ve çağdaş Türk kadınını dünyaya tanıtmak amacıyla ilk kez *Cumhuriyet* gazetesi tarafından 1929 yılında düzenlenen güzellik yarışmaları, dış dünyaya açılan bir penceredir. Kadın sayfası ise hem anne, eş ve ev kadını olarak geleneksel rolleri içindeki kadınlara hem de sosyal hayatın içinde yer alan çağdaş kadınlara yöneliktir. Kadınların iş ve eğitim hayatındaki başarıları ise birinci sayfadan haber olarak verilmektedir.

Anahtar kelimeler: *Erken Cumhuriyet dönemi, modernite, kadın imgesi, Cumhuriyet gazetesi, basında çağdaş kadın imajı*

A Qualitative Study on the Impact of Women in the Media on Real Women

Pınar Polat
Seval Bulut

The increase in the frequency of use of the phenomenon of women in the media and the perception of women in the media due to the positioning of women affect their perceptions of themselves in real terms. In fact, women are only included in the agenda of the country as users/consumers of media products. The representation of women in the media, which is a product of the work of the feminist media, actually contains an understanding of anti-discrimination. Because woman is much more than just consuming and being an object to increase consumption. The aim of the efforts to transform this inequality in the media is to realistically reconstruct this false perception, which exposes the female body by objectifying, devalues women and presents it as the main cause of every problem, since there is a media full of errors in the representation of women. Since these inaccuracies in the perception of women in the media also differentiate the roles expected from women; Starting from Rogerian Therapy, we have to face the fact that the differentiation of the individual's self and the expectations of the society causes serious psychological problems in the individual. In addition, the ideal shape of the female body, which is exposed openly and covertly through media products, violates the principle of respect for individual differences. It is inevitable that the differences of the woman, who is expected to have a perfect body, will reduce her self-respect over time, and negatively affect her psychological resilience. According to Peter Berger, identities are produced in society and these produced identities are internalized. In that case, the interna-

lization and passive representation of these reflections, which are full of false dominations about women, not only cause psychological problems in women, but also trigger a ground that triggers social problems. Study based on women in the media, feminist media, inequalities and errors in the media; Regarding the positioning of women in TV series, programs and advertisements in Turkey, it is based on concrete outputs such as real women's feelings, thoughts and behavioral changes. The study is an applied field research conducted in Turkey using the quantitative research method. By revealing the fact that women are getting stronger both qualitatively and quantitatively in the media field, as in all other fields, from the women's perspective, through the questionnaires prepared on Google forms and presented to women; It is aimed to discuss how women's self-esteem is affected by women's representations in the media, how they position themselves in the media, and the advantages and disadvantages of this environment. It is thought that the study will contribute to the literature in the field of women-media and to create a more egalitarian media that is far from sexism.

Keywords: S*exist prejudice, women, media, women in media, self-esteem*

Medyadaki Kadın Görünümlerinin Reeldeki Kadını Etkileyişi Üzerine Nicel Bir Çalışma

Pınar Polat
(Sosyal Hizmet Uzmanı)

Seval Bulut
(Sosyal Hizmet Uzmanı)

Medyada kadın olgusunun kullanım sıklığının artması ve kadının konumlandırılışına bağlı olarak kadınlarda oluşan "medyada kadın" algısı reelde kendilerine yönelik algılayışlarını etkilemektedir. Öyle ki ülke gündeminde kadınlar sadece medya ürünlerinin kullanıcıları/tüketicileri olarak yer almaktadır. Feminist medyanın çalışmalarının bir ürünü olan kadının medyadaki temsiliyeti aslında ayrımcılık karşıtı bir anlayış barındırmaktadır. Çünkü kadın sadece tüketen ve tüketimi arttırmak için nesne olmaktan çok daha fazlasıdır. Medyadaki bu eşitsizliği dönüştürmek yönündeki çalışmaların amacını, kadın temsilleri konusunda yanlışlarla dolu bir medyanın varlığı oluşturduğundan kadın bedenini nesneleştirerek teşhir eden, kadını değersizleştiren ve her sorunun ana nedeni olarak lanse eden bu yanlış algının yeniden gerçekçi bir şekilde inşa ettirilmesi oluşturmaktadır. Medyadaki kadın algılayışının barındırdığı bu yanlışlıklar kadından beklenen rolleri de farklılaştırdığından; Rogerian Terapi'den hareketle bireyin öz benlikleri ve toplumun beklentilerinin farklılaşmasının bireyde ciddi psikolojik problemlere yol açtığı gerçeği ile yüzleşmek durumunda kalmaktayız. Ayrıca medya ürünleri aracılığıyla açık ve örtülü bir şekilde maruz kalınan, kadın bedeninin olması gerektiği düşünülen ideal şekli bireysel farklılıklara saygı ilkesini de çiğnemektedir. Kusursuz bedene sahip olması beklenilen kadının sahip olduğu farklılıklar zamanla

kendine duyduğu saygıyı azaltacağından psikolojik sağlamlığını da olumsuz yönde etkilemesi kaçınılmazdır. Peter Berger'e göre de kimlikler toplum içerisinde üretilmektedir ve üretilen bu kimlikler içselleştirilmektedir. O halde kadına dair yanlış tahakkümlerle dolu bu yansıtılmaların içselleştirilmesi ve edilgen temsiliyeti kadınlarda psikolojik sorunlara sebebiyet verdiği kadar toplumsal sorunları tetikleyen bir zemini de fitillemektedir. Medyada kadın, feminist medya, medyadaki eşitsizlikler ve yanlışlıklar konusunu temel alan çalışma; Türkiye'de gösterimde olan diziler, programlar ve reklamlardaki kadının konumlanışı ile ilgili olarak, reeldeki kadının bu konudaki hissiyatları, düşünceleri ve davranım değişiklikleri gibi somut çıktılar üzerinden temellenmektedir. Çalışma, nicel araştırma yöntemi kullanılarak Türkiye'de yapılan uygulamalı bir alan araştırmasıdır. Google formlar üzerinden hazırlanan ve kadınlara sunulan anketler aracılığıyla kadın penceresinden, kadınların her alanda olduğu gibi medya alanında da gerek nitelik gerek nicelik olarak daha da güçlenmeleri gerçeği ortaya konularak; kadınlardaki öz saygının medyadaki kadın temsillerinden etkilenişi, kendilerini medyada nasıl konumlandırdıkları ve oluşan bu ortamın avantaj-dezavantajlarını tartışmak amaçlanmıştır. Çalışmanın kadın çalışmaları özelinde kadın-medya alanındaki literatüre ve cinsiyetçilikten uzak, daha eşitlikçi bir medya oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Anahtar kelimeler: *Cinsiyetçi ön yargı, kadın, medya, medyada kadın, özsaygı*

Questioning the Forgotten and Remembered: Two Women Artists of the Turkey Müreccel (Özsever) Küçükaksoy and the Mukaddes (Erol) Saran

İlkay Canan Okkalı
Elif Dastarlı

Turkey's modernization project has given importance to visual representation and made women the symbol of this process, and art has been modernised as an essential representation area. The woman first emerged as an image in the art produced by men, then struggled to be a subject, and in the Republic, women stood out as artists in the art scene. Women's participation in social life was supported, but they were defined as the person who founded the family, good wife-good mother, which made it difficult for them to have a presence in professional life. That male artist-professors had a say in the academy-oriented art scene and that the history of art was written by them also made the process difficult. Especially in the first fifty years of the Republic, the character of Turkish art was drawn as creating the "modern art canon", the idealized type of artist was determined as male, women's interest in art was limited to hobbies, marriage and having children were an inevitable result of giving up art for women. There are inequivalent conditions against women in the art environment, and women are not included in the history of art written by men, which has led to the fact that the names of many women artists have not survived until today. This study aims to discuss the epistemic injustice that makes women artists invisible in history by focusing on Müreccel (Özsever) Küçükaksoy (1917-2008) and Mukaddes (Erol) Saran (1923-1995), two names from the art history of the Republican era, and to make their personalities and art visible. Küçükaksoy and Saran had higher painting education at the

Léopold-Lévy (1882-1966) atelier at the State Academy of Fine Arts. The fact that these two artists worked mainly on portraits, still lifes and landscapes throughout their lives left them out of the modern art ideal. This research aims to make a genuine contribution to the field by discussing the reasons that led the two artists to study in these genres, and thus the conditions that led them to live like amateur artists rather than professionals. The research question of the study is based on problematizing the reasons that make women invisible in history. Because it is claimed that it is possible to place names such as Küçükaksoy and Saran at the point they deserve in the history of art only as a result of this method. The result thus obtained will mean an effort beyond making women visible while adding them to the dominant art narrative and showing them as worthless in a hierarchical narrative as Linda Nochlin's underlined in "Why have there been no great women artist?" article (1971). The literature review will be used in the paper, and the study will be supported by the method of oral history.

Keywords: *Woman artist, Müreccel (Özsever) Küçükaksoy, Mukaddes (Erol) Saran, modern art, male-dominated art*

Unutulan ve Hatırlananı Sorgulamak: Cumhuriyet'in İki Sanatçı Kadını Müreccel (Özsever) Küçükaksoy ve Mukaddes (Erol) Saran

İlkay Canan Okkalı
Trabzon Üniversitesi (Doç. Dr.)

Elif Dastarlı
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi (Dr. Öğr. Gör.)

Türkiye'nin modernleşme projesinin görsel temsile verdiği önem, kadını bu sürecin sembolü kılmış, sanat da önemli bir temsil alanı olarak aynı süreçte modernleşmiştir. Önce erkekler tarafından üretilen sanatta bir imge olarak ortaya çıkan kadın, daha sonra özne olmanın mücadelesini vermiş ve özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonra kadınlar sanat sahnesinde sanatçı olarak öne çıkmaya başlamıştır. Ancak kadınların toplumsal hayata katılmaları desteklenirken diğer yandan toplumsal ezberlerde aileyi kuran kişi, iyi eş-iyi anne olarak tanımlanmaları, profesyonel hayata tutunmalarını zorlaştırmıştır. Üstelik hem akademi odaklı oluşan sanat ortamında erkek sanatçı-hocalar söz sahibi olmuş hem de sanat tarihi onlar tarafından yazılmıştır. Türk sanatının Cumhuriyet'in özellikle ilk elli yılındaki karakteri "modern sanat kanonu"nu oluşturmak olarak çizilirken, idealize edilen sanatçı tipi de erkek olarak belirlenmiş, kadınların sanata ilgisi hobi ile sınırlandırılmış, evlenmek ve çocuk yapmak kadınlar için sanattan vazgeçmenin kaçınılmaz sonucu olarak görülmüştür. Tüm bu süreçte, sanat ortamında var olabilmenin kadın aleyhine eşitsiz koşulları ile birlikte yine erkekler tarafından yazılan sanat tarihinde de kadınlara yer verilmemesi, pek çok kadın sanatçının isminin günümüze ulaşamamasına yol açmıştır. Bu çalışma, Cumhuriyet dönemi sanat tarihinden iki

ismi, Müreccel (Özsever) Küçükaksoy (1917-2008) ve Mukaddes (Erol) Saran'ı (1923-1995) odağa alarak sanatçı kadınları tarihte görünmez kılan epistemik adaletsizliği tartışmayı, onların kişiliklerini ve sanatlarını görünür kılmayı amaçlamaktadır. Küçükaksoy ve Saran, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin Léopold-Lévy (1882-1966) atölyesinde yüksek resim eğitimi alan ressamlardandır. Küçükaksoy, 1936 yılında Türk Tezyinatı Bölümü'ne kayıt olmuş, 1939'da Resim Bölümü'ne geçmiş ve Nazmi Ziya ile Leopold Lévy'nin atölyelerinde eğitim alarak 1946 yılında mezun olmuş, akademide yüksek resim eğitimini tamamlamış ilk kız öğrencidir. Mukaddes (Erol) Saran ise 1938 yılında Resim Bölümü'ne kayıt olmuş, Nazmi Ziya, Lévy ve Bedri Rahmi'nin öğrencisi olduktan sonra rahatsızlığı nedeniyle okuldan ayrılmış, daha sonra 1945-46 yıllarında devam ederek mezun olmuştur. Bu iki sanatçının da yaşamları boyu portre, natürmort ve manzara ağırlıklı çalışmış olmaları, onların çağa göre güncellenen modern sanat idealinin dışında bırakmıştır. Bu bildiri, iki sanatçıyı böyle çalışmaya iten nedenleri, böylece profesyonel değil amatör sanatçı gibi yaşamlarını sürdürmelerine yol açan koşulları tartışmaya açarak alana özgün bir katkı yapmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın araştırma sorusu, kadınları tarihte görünmez kılan nedenleri sorunsallaştırmak üzerine kuruludur. Çünkü Küçükaksoy ve Saran gibi isimleri ancak bu yöntem neticesinde sanat tarihinde hak ettikleri noktaya yerleştirmenin mümkün olduğu iddia edilmektedir. Böylece elde edilen sonuç, Linda Nochlin'in klasik hale gelen "Why have there been no great women artist?" (1971) makalesinde söz ettiği, kadınları görünür kılarken egemen sanat anlatısına ekleyip onları hiyerarşik bir anlatı içinde değersiz gibi göstermekten öte bir çaba anlamına gelecektir. Bildiride literatür taraması yöntemi kullanılacak, çalışma sözlü tarih anlatımı yöntemi ile desteklenecektir.

Anahtar kelimeler: *Sanatçı kadın, Müreccel (Özsever) Küçükaksoy, Mukaddes (Erol) Saran, modern sanat, erkek egemen* sanat

Portrait of Kerime Nadir as a Woman Author

Füsun Ertuğ

Kerime Nadir Azrak (1917-1984) is one of the women pioneer authors of the Early Republican era, whose works are widely read, whose books enjoyed countless editions. She made a living by. In the history of literature, she was labelled as a 'popular writer, 'author of romance novels' and her popularity as a woman writer since the 1940s is overlooked. This presentation will draw a self-portrait of how she built her career as a writer by primary sources of the visual material, self-designed clipping albums in the Kerime Nadir Private Archive at the Women's Library and Information Center Foundation, and her autobiographical work, 'Novelist's World'. Recent studies reveal that her contemporary women writers such as Peride Celal, Suat Derviş, and Muazzez Tahsin Berkand, who exist in the literary life of the early Republican period, were tried to be similarly insignificant.

Her photo archives show Kerime Nadir in front of her writing desk and library in her houses at Maçka, Bostancı and Ataköy, helping to construct an image of a writer. We also see her photos in moments of leisure, and crowded tables with relatives and friends. The trousers worn by very few women in Turkey until the 1970s, but Nadir began to wearing them in the 1950s. The working woman's image became visible on her photographs by her car in the 1960s. She was passionate about cinema, music, painting and reading, as well as writing. She also liked to travel, play the violin, and watercolor paintings. She nourished her writing with these hobbies.

Her forty years of writing adventure is accessible in her two large self-designed albums, including clippings of advertisements of her works and movie posters. These albums also served as a source for her autobiographical book. Nadir conveys her experiences and feelings as a writer, in

the following: '*... a woman writer, especially when she is the sole provider of a house like me, cannot spend her time at the writing desk properly. While every job looks after her, it is a very difficult task to live another life or lives -even if it is imaginary- apart from one's own daily life and to put them into writing in an interesting way...*' (1981:376).

Her novels were serialized in important newspapers of the period such as *Tan, Cumhuriyet* and *Milliyet*. She has followed her own deals with the newspaper owners, editors and publishers and she was able to receive high royalties. Her novels in book forms, have been reprinted many times. Yeşilçam's famous directors and stars competed to make films from her novels and to act in these films. Her novel 'When the Lilies Bloom' in 1973, was the last movie adaptation since 1946. She continued to write until her death in 1984, and her last novel, 'Delayed Annunciation', was published posthumously. How the women writers who existed in the literary life of the period affected each other, and readers will be possible by getting to know each of them more closely, and evaluating a period can also be understood by drawing better portraits of these women.

Keywords: *Woman author, author image, serial novel, authorship career, Visual Archive Nadir, K., 1981 Romancının Dünyası ('Novelist's World'), İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul*

Kerime Nadir'in Bir Yazar Kadın Olarak Portresi

Füsun Ertuğ
Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kurucu Üyesi (Bağımsız Araştırmacı)

Kerime Nadir Azrak (1917-1984), erken Cumhuriyet döneminin yazar kadınları arasında, eserleri çok okunan, kitapları sayısız baskı yapan ve geçimini yazılarıyla kazanan öncülerden biridir. Edebiyat tarihinde, "popüler edebiyatçı", "aşk romanları yazarı" olarak adlandırılarak, 1940'lardan itibaren bir kadın yazar olarak kazandığı şöhret önemsizleştirilmiştir. Bu sunumda onun yazar bir kadın olarak portresini, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nda bulunan Kerime Nadir Özel Arşivi'ndeki görsel malzemeden, kendi tasarımı kupür albümlerinden ve otobiyografik eseri *Romancı'nın Dünyası*'ndan yararlanarak birincil kaynaklardan çizmeye çalışacağım. Son yıllarda yapılan çalışmalar, onun çağdaşları Peride Celal, Suat Derviş, Muazzez Tahsin Berkand gibi yazar kadınların da benzer şekilde önemsiz kılınmaya çalışıldığını ortaya koymaktadır.

Fotoğraf arşivinde, yazarlık serüveninin mekânları olan Maçka, Bostancı ve Ataköy'de yazı masasının başında ve kütüphanesi önünde çektirdiği fotoğraflar, yazar imgesini oluşturmakta önemlidir. Ayrıca ailesi, akraba ve arkadaşlarıyla olan dinlence, eğlence fotoğrafları, kalabalık sofralar görürüz. Türkiye'de 1970'lere dek çok az kadın tarafından giyilen pantolonu Nadir 1950'lerde giymeye başlamıştır. Çalışan kadın imgesi, 1960'larda aldığı arabasıyla çektirdiği fotoğraflarda da belirgindir. Yazarlığa olduğu kadar, sinemaya, müziğe, resme ve okumaya da tutkuyla bağlı bir kadındır. Seyahat etmeyi, keman çalmayı, suluboya resim yapmayı da sever. Yazarlığını bu hobileriyle de beslemeyi bilmiştir.

Kırk yıllık yazarlık serüvenini, eserlerinin gazete ilanları ve film afişlerini kapsayan iki büyük boy albümde toplamıştır. Bu albümler, yazarlık deneyimini aktardığı otobiyografisine de kaynaklık etmiştir. Nadir, bir kadın olarak yazarlığın ne kadar zor olduğunu da vurgular: "*...bir kadın yazar, hele benim gibi bir evin tek yükümlüsü olunca, vaktini gereğince yazı masası başında geçiremez. Her iş ona bakar. Kendi günlük yaşantısı dışında, bir başka hayatı ya da hayatları -hayalen de olsa- yaşamak ve bunları enteresan bir biçimde yazıya aktarabilmek oldukça zor bir iş...*" der (1981: 376).

Romanları ilk önce günlük tefrika olarak döneminin *Tan, Cumhuriyet, Milliyet* gibi önemli gazetelerinde yayımlanmıştır. Eserlerinin, yayımlandığı gazetenin tirajını arttırmasıyla ünlenmiştir. Gazete sahipleri, yazı işleri müdürleri ve yayıncılarla işlerini kendisi takip etmiş ve telif olarak yüksek bedeller alabilmiştir. Kitap olarak basılan romanları pek çok yeni baskı yapmıştır. Yeşilçam'ın ünlü yönetmenleri ve yıldız oyuncuları romanlarından film yapmak ve bu filmlerde rol almak için yarışmışlardır. 1973'te perdeye aktarılan *Zambaklar Açarken* romanı 1946'dan itibaren sinemaya aktarılan eserleri içinde sonuncusudur. 1984'te ölene dek yazmayı sürdürür, son romanı *Geciken Müjde* ölümünden sonra yayımlanır. Döneminde yazın hayatında var olan yazar kadınların birbirlerini ve okurlarını nasıl etkilediği, her birini daha yakından tanımamızla mümkün olacak, bir dönemi değerlendirmek, bu kadınların portrelerini daha iyi çizerek de anlaşılabilecektir.

Anahtar kelimeler: *Kadın yazar, yazar imgesi, tefrika roman, yazarlık kariyeri, Görsel Arşiv Nadir, K., 1981 Romancının Dünyası (Yazarlık Anıları), İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul*

Examination of Female Elements in Geyve's Local Press (1955-1971)

Berrin Sarıtunç
Elif Uzun
Tuğba Saygılı

The power of the press to inffluence society is not to be underestimated. Its impact on society is increasing day by day with its features such as informing people, entertaining about events and bringing these events to the public. In addition to the fact that the events take place in the media as news, how they take place and how thy are reflected is also very important. In addition to the effects of the news covering the events, such as raising the awareness of hte society about the relevant issue, shaping the point of view, it also has a great share in many aspects such as the transfer of cultural heritage.

Press organizations can be divided into national, regional and local groups according to the area they are spread or the geographical distribution of the communities they address. The local press carries out broadcasting activities aimed at informing, educating and entertaining the individuals living in a certain region and ensuring the free formation of public opinion in that region. Media elements, especially the local press, are one of the most important tools in terms of understanding, examining and transferring folk culture to people. It also plays an important role in the protection of cultural heritage and transferring it to future generations. Sensitivity towards the place hey live in occurs in individuals who have knowledge of the events, and as a result of this sensitivity, unity and solidarity among the people in that region are strengthened. This situation ensures the formation of cultural unity in that region. Here, the press

reflects the cultural values in this region and ensures that the values are visible and protected.

Geographies, which act as a bridge between different cultures, civilizations, traditions and customs, have always been approached with interest. From this perspective, it is very iimportant to draw attention to the local press of Geyve, which includes many different geographical, commercial, intellectual and cultural climates. Especially after the 1950s, with the influence of the developments in previous years, Turkey has witnessed various changes in many areas such as social, economic, economic and cultural. In this study, it was aimed to deal with issues such as how much these changes were reflected in Geyve's local press, how and with which subjects the theme of women was handled. When the local press in the region was examined within the framework of the women's theme, it was found that the events not only in the Geyve region, but also in places close to the region an deven in other cities and countries were approached with a sensitive attitude and these news were also mentioned. Inferences were made based on the news content. The study was limited to the issues of *Geyve Postası*, *Bizim Geyve* and *Yeni Geyve* newspapers between 1955-1971. The archives of the libraries were used to supply the newspapers. The data of the research were obtained by document analysis method. As a result, it was tried to determine with which Dynamics the woman element took place in the local press of Geyve.

Keywords: *Geyve, women, society, culture, local press*

Geyve'nin Yerel Basınında Kadına Ait Unsurların İncelenmesi (1955-1971)

Berrin Sarıtunç
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Elif Uzun
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi (Öğr. Üyesi)

Tuğba Saygılı
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi (Öğr. Üyesi)

Basının toplumu etkilemedeki gücü azımsanmayacak ölçüdedir. İnsanları bilgilendirme, eğlendirme, olaylardan haberdar etme ve bu olayları kamuya taşıma gibi vasıflarıyla toplum üzerindeki etkisi günbegün artmaktadır. Olayların basında haber vasfıyla yer almasının yanında, nasıl yer aldığı ve ne şekilde yansıtıldığı da oldukça önemlidir. Yaşanan hadiseleri ele alan haberlerin, ilgili konu hakkında toplumun farkındalığını artırma, bakış açısını şekillendirme gibi tesirlerinin yanı sıra kültürel mirasın aktarımı gibi pek çok bakımdan da payı oldukça büyüktür.

Basın kuruluşları yayıldıkları alana yahut hitap ettikleri toplulukların coğrafi dağılımlarına göre ulusal, bölgesel ve yerel olmak üzere gruplara ayrılabilir. Yerel basın, sınırları belli bir bölgede yaşayan bireyleri haberdar etmeye, eğitmeye, eğlendirmeye ve o bölgede kamuoyunun serbest oluşumunu sağlamaya yönelik yayın faaliyetinde bulunur. Basın yayın unsurları, özellikle de yerel basın, halk kültürünü anlama, inceleme ve insanlara aktarma bakımından en önemli araçlardan biridir. Kültürel mirasın korunması, gelecek kuşaklara aktarılması anlamında da önemli görevler üstlenir. Yaşanan olaylara dair bilgi sahibi olan bireylerde, yaşadıkları yere

karşı duyarlılık oluşur ve bu duyarlılığın da bir sonucu olarak o yöredeki kişiler arasında birlik ve dayanışma kuvvetlenir. Bu durum ise o bölgede kültürel birlikteliğin oluşumunu sağlar. İşte basın da bu bölgedeki kültürel değerleri yansıtarak değerlerin görünür olmasını ve korunmasını sağlar. Bu bağlamda halk kültürünün önemli unsurlarından biri olarak kadının, basın yayın hayatında nasıl yer aldığı önem arz etmektedir.

Farklı kültürler, medeniyetler, gelenek ve görenekler arasında köprü vazifesi gören coğrafyalara her daim ilgiyle yaklaşılmıştır. Bu çerçeveden bakıldığında coğrafi, ticari, fikrî ve kültürel pek çok farklı iklimi bünyesinde barındıran Geyve'nin yerel basınına dikkat çekmek oldukça önemlidir. Bilhassa 1950'li yıllardan sonra, önceki yıllarda yaşanan gelişmelerin de etkisiyle Türkiye toplumsal, ekonomik, iktisadi, kültürel gibi pek çok alanda çeşitli değişimlere şahit olmuştur. Bu çalışmada, Geyve'nin yerel basınında bu değişimlerin ne derece yansıtıldığı, kadın temasının nasıl ve hangi konularla işlendiği gibi hususların ele alınması amaçlandı. Bölgedeki yerel basın, kadın teması çerçevesinde incelendiğinde, sadece Geyve bölgesinin değil bölgeye yakın yerlerdeki hatta başka şehirlerdeki ve ülkelerdeki olaylara da duyarlı bir tavırla yaklaşıldığı saptandı ve bu haberlere de değinildi. Haber içeriklerine dayanarak çıkarımlar yapıldı. Çalışma *Geyve Postası*, *Bizim Geyve* ve *Yeni Geyve* isimli gazetelerin 1955-1971 tarihleri arasındaki temin edilen sayılarıyla sınırlandırıldı. Gazetelerin temini hususunda ise kütüphanelerin arşivlerinden istifade edildi. Araştırmanın verileri doküman analizi yöntemiyle elde edildi. Sonuç olarak Geyve'nin yerel basınında kadın unsurunun hangi dinamikleriyle yer aldığı tespit edilmeye çalışıldı.

Anahtar kelimeler: *Geyve, kadın, toplum, kültür, yerel basın*

Semiotic Analysis of Female Image in "Republic" Themed Advertisements

Fahrünnisa Kazan

Advertisements are types of publications that convey visual, audio and written content on a common ground and with a holistic composition. Advertising is a form of content that is not only used for product and service promotion, but can also be preferred in commemorations and celebrations of religious and national holidays and various special days and weeks. While banks, holdings, chain enterprises and large companies engaged in the production and/or sale of common consumer goods, are reminding their brand value through advertisements during religious and national holidays, they can draw attention to the issues they attach importance to. In this sense, large-scale businesses and common brands stand out among those who frequently prefer corporate advertising in our country.

Along with the transforming mediatic framing practices, the most commonly used highlighting object in advertisements is the woman. Although the purpose, subject and context of the advertisement vary, the image of woman is often preferred as the image that is prioritized in the advertisement. In this study, the fictionalization of the female image as a subject in the advertisement contents prepared with the theme of republic is discussed. The aim of the study is to draw attention to the connection between the concept of republic and women. It is possible to say that concepts such as "republic, freedom, democracy, innovation, modernity" are underlined in various corporate advertisements prepared for celebration and commemoration. By combining the aforementioned concepts with the image of woman, an association is made between woman and the republic.

In the study, scanning was made with the focus of 29 October Republic Day and 10 November Atatürk Commemoration Day. ING Bank- Republic Day special advertisement and Beko-10 November Atatürk Commemoration Day special advertisement were examined. According to the findings, it is possible to say that the meanings of the concept of woman, such as motherhood, nurturing, fertility, are combined with concepts such as innovation and rebirth, which the concept of republic indicates. In the study, advertisements were subjected to a semiotic analysis and Roland Barthes' semiotic analysis technique was taken as a basis. In addition, other elements in the advertisement were examined in terms of cultural coding, linguistic and historical reference, and intertextuality.

Keywords: *Media studies, semiotics, advertising, Republic, woman, representation*

"Cumhuriyet" Temalı Reklamlarda Kadın İmajının Göstergebilimsel Analizi

Fahrünnisa Kazan
Dicle Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Reklamlar, görsel, işitsel ve yazılı içerikleri ortak bir zeminde ve bütüncül bir kompozisyon ile aktaran yayın türlerindendir. Reklamlar, yalnızca ürün ve hizmet tanıtımı için kullanılmayıp, dinî ve millî bayramlar ile çeşitli özel gün ve haftaların anma ve kutlamalarında da tercih edilebilen bir içerik biçimidir. Bankalar, holdingler, yaygın tüketim mallarına dönük üretim ve/veya satış yapan zincir işletmeler ve büyük firmalar dinî ve millî bayramlarda reklam yoluyla yeniden kendi marka değerini hatırlatıyorken öte taraftan önem verdiği konulara dikkat çekebilmektedirler. Bu anlamda ülkemizde kurumsal reklamı sıklıkla tercih edenler arasında büyük ölçekli işletmeler ile yaygın markalar öne çıkmaktadır.

Dönüşen medyatik çerçeveleme pratikleriyle birlikte, reklamlarda en yaygın kullanılan vurgulama nesnesi kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Reklamın amacı, konusu ve bağlamı değişkenlik gösterse de reklamda öncelenen imaj olarak kadın imgesi sıklıkla tercih edilmektedir. Bu çalışmada, cumhuriyet temasıyla hazırlanan reklam içeriklerinde, kadın imgesinin özne olarak kurgulanması konu edilmiştir. Çalışmanın amacı "cumhuriyet" ile "kadın" kavramı arasında kurulan bağlantıya dikkat çekmektir. Kutlama ve anma için hazırlanan çeşitli kurumsal reklamlarda "cumhuriyet, özgürlük, demokrasi, yenilik, çağdaşlık" gibi kavramların altının çizildiğini söylemek mümkündür. Bahsi geçen kavramlar, kadın imgesi ile birleştirilerek kadın ile cumhuriyet arasında bir ilişkilendirme yapılmaktadır.

Çalışmada, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ile 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü odağında tarama yapılmıştır. ING Bank-Cumhuriyet Bay-

ramı özel reklamı ile Beko-10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü özel reklamı incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, kadının anaçlığı, besleyici kimliği, doğurganlığı ile cumhuriyet kavramının işaret ettiği yenilik, yeniden doğuş gibi kavramlarla birleştirildiğini söylemek mümkündür. Çalışmada reklamlar, göstergebilimsel bir çözümlemeye tabi tutularak, Roland Barthes'ın göstergebilimsel çözümleme tekniği esas alınmıştır. Bunun yanı sıra, reklamdaki diğer unsurlar, kültürel kodlama, dilsel ve tarihsel gönderme ile metinler arasılık açısından incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Medya çalışmaları, göstergebilim, reklam, Cumhuriyet, kadın, temsil*

Women's Representations in Turkish Cinema in the 100th Anniversary of the Republic

Muhsine Sekmen

Cinema is a powerful narrative tool that combines audio-visual elements. Cinema creates an illusion by blending the plot, character, time and space elements with light, sound and music. This illusion ensures that the cinema is perceived as real and causes an identification between the audience and the character.

As a means of representation, cinema establishes a narrative structure that the audience can easily understand by using cliché characters and plots. This cinema, which is accepted as a classical narrative cinema, can easily manipulate the audience by moving from certain conventions. In these films, while the man is represented as an active and savior, the woman is shown as a helpless and delicate creature waiting to be saved. This shows that there are certain stereotypes about women and men in cinema. Women represented in the cinema as the product of a masculine point of view have an important place in the construction and naturalization of the desired female identity in society.

Turkish cinema, which made a breakthrough after 1950, also used stereotyped representations of men and women within the framework of certain periods and directors. This study aims to examine the representations of women in Turkish Cinema in the 100th anniversary of the foundation of the Republic within the framework of certain periods and film types. Acting on the problematic of how women are represented in Turkish cinema, this study aims to show what women's representations are and how they change according to periods. In order to collect data in the study, a literature review was used with the keyword "women in Turkish cine-

ma". The representations of women in Turkish cinema were tried to be determined by scanning books, theses and articles on this subject. It is aimed to reveal the representations of women in Turkish cinema in the 100th Anniversary of the Republic by examining the obtained women's representations with the descriptive analysis method. Descriptive analysis ensures that the data obtained are defined and interpreted by placing them according to a predetermined framework. In this study, it is aimed to make a comprehensive analysis of Turkish cinema by bringing together the female representations determined by literature reviews and academic studies.

Keywords: *Women, representation, cinema, Turkish cinema, descriptive analysis, stereotype*

Cumhuriyet'in 100. Yılında Türk Sinemasında Kadın Temsilleri

Muhsine Sekmen
Ordu Üniversitesi (Doç. Dr.)

Sinema, görsel işitsel unsurları bir arada bulunduran güçlü bir anlatım aracıdır. Sinema olay örgüsü, karakter, zaman ve mekân unsurlarını, ışık, ses ve müzik ile harmanlayarak bir illüzyon yaratmaktadır. Bu illüzyon sinemanın gerçekmiş gibi algılanmasını sağlayarak izleyici ile karakter arasında özdeşlik kurulmasına neden olmaktadır.

Bir temsil aracı olarak sinema, klişe karakter ve olay örgüsü kullanarak izleyicinin kolayca anlayabileceği anlatı yapısı kurmaktadır. Klasik anlatı sineması olarak kabul edilen bu sinema belirli uylaşımlardan hareket ederek izleyiciyi kolayca manipüle edebilmektedir. Bu filmlerde erkek aktif ve kurtarıcı olarak temsil edilirken, kadın ise kurtarılmayı bekleyen aciz ve narin bir varlık olarak gösterilmektedir. Bu durum sinemada kadına ve erkeğe dair belirli stereotiplerin var olduğunu göstermektedir. Eril bir bakışın ürünü olarak sinemada temsil edilen kadınlar, toplumda istenilen kadın kimliğinin inşa edilmesinde ve doğallaştırılmasında önemli bir yere sahiptir.

1950 sonrası atılım gösteren Türk sineması da belirli dönemler ve yönetmenler çerçevesinde stereotipleştirilmiş kadın ve erkek temsillerini kullanmıştır. Bu çalışma Cumhuriyet'in kuruluşunun 100. yılında Türk sinemasında kadın temsillerini belirli dönemler ve film türleri çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Türk sinemasında kadının nasıl temsil edildiği sorunsalından hareket eden bu çalışma, kadın temsillerinin ne olduğunu ve dönemlere göre değişimini göstermeyi hedeflemektedir. Çalışmada veri toplamak için "Türk sinemasında kadın" anahtar kelimesi

ile literatür taraması yoluna gidilmiştir. Bu konuda yazılmış kitap, tez ve makale çalışmaları taranarak Türk sinemasında kadın temsilleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen kadın temsilleri betimsel analiz yöntemiyle incelenerek, Cumhuriyet'in 100. yılında kadınların Türk sinemasındaki temsilleri ortaya çıkarılmak istenmektedir. Betimsel analiz ile elde edilen veriler, önceden belirlenmiş bir çerçeveye göre yerleştirilerek tanımlanmakta ve yorumlanmaktadır. Bu çalışmada literatür taramaları ve yapılan akademik çalışmalarla belirlenen kadın temsilleri bir araya getirilerek Türk sinemasına dair kapsamlı bir analizin yapılması hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: *Kadın, temsil, sinema, Türk sineması, betimsel analiz, stereotip*

Women Play/Sing The Earth As an Applied Ethnomusicology Project

Özlem Doğuş Varlı

Applied Ethnomusicology, which has been proposed as one of the subfields of ethnomusicology for a long time, is still questioned whether it is necessary or not, is defined as an approach rather than a subdiscipline. In my opinion, as much as it is an approach, it is also a method and a state of preference. Examples of problematic situations are put into practice in order to recognise and discuss existing problems, as well as collaborations within the framework of social responsibility principles to ensure the continuation of music cultures that are about to disappear.

For 5 years I have been working within the framework of the gender theories of ethnomusicology, and the project Women Playing/Singing the Earth can be seen as both a women's study and an applied ethnomusicology study. While the title of the project emphasises gender-based marginalisations, it contains metaphors such as playing/singing that originate from the actual situation. Since the project started, activities have been organised to draw attention to the problematic situation with various seminars and concerts, the Declaration of Musician Women was published in 2020, and in 2021, in the symposium held under the same title, situation determinations and solution proposals were determined under the roof of an NGO (Ethnomusicology Association) with the participation of researchers from different disciplines. At the same time, through the project, which I tried to draw attention to the scarcity or lack of visibility of female instrumentalists in traditional music, their gender-based disadvantages compared to their male colleagues, and the importance of early instrument training, the main goal is to organise activities in the 100th anniver-

sary of the Republic, where women musicians who have been educated in Republican institutions will come together.

Gender studies in ethnomusicology, the questioning of its place in applied ethnomusicology, and the new conclusions that emerged as a result of the Women Playing/Singing the Earth practice area will be elaborated during the presentation.

Keywords: Applied Ethnomusicology, Women's Studies, Music.

Uygulamalı Etnomüzikoloji Projesi Olarak "Kadınlar Dünyayı Çalıyor/Söylüyor"

Özlem Doğuş Varlı
Bursa Uludağ Üniversitesi (Prof. Dr.)

Etnomüzikolojinin alt çalışma alanlarından biri olarak önerilmesinin üzerinden çokça zaman geçmesine rağmen hâlâ gerekli olup olmadığı sorgulanan "uygulamalı etnomüzikoloji", alt disiplinden ziyade bir yaklaşım olarak tanımlanır. Kanımca bir yaklaşım biçimi olduğu kadar aynı zamanda bir yöntem ve tercih halidir. İçinde, kaybolmaya yüz tutmuş müzik kültürlerinin sürdürülmesinin sağlanmasına dönük sosyal sorumluluk ilkeleri çerçevesinde iş birlikleri ile birlikte aynı zamanda mevcut problemlerin fark edilmesi, tartışılması maksadıyla problemli durumun örnekleri uygulamaya geçirilir. 5 yıl boyunca etnomüzikolojinin toplumsal cinsiyet teorileri çerçevesince düzenlediğim çalışmaların uygulama alanı olarak hayata geçirdiğim "Kadınlar Dünyayı Çalıyor/Söylüyor" projesini hem kadın çalışması, hem uygulamalı etnomüzikoloji çalışması olarak görmek mümkündür. Proje başlığı cinsiyete dayalı ötekileştirmelere vurgu yaparken çalıp/söyleme gibi fiilî durum, gerçeklik üzerinden metaforlar içerir. Başladığı andan itibaren proje, çeşitli seminerler, konserlerle problemli duruma dikkat çekmek üzere, 2020 yılında Müzisyen Kadınlar Bildirgesi yayımlanmış, 2021 yılında aynı üst başlıkla gerçekleşen sempozyumda farklı disiplinlerden araştırmacıların katılımı ile bir STK çatısı altında (Etnomüzikoloji Derneği) durum tespitleri, çözüm önerileri belirlenmiştir. Aynı zamanda geleneksel müzikte kadın saz icracılarının azlığına veya görünür kılınmamalarına, erkek meslektaşlarına göre cinsiyete dayalı dezavantajlar da yaşadıklarına ve erken yaşta çalgı eğitiminin önemine dikkat çekmeye çalıştığım proje, Cumhuriyet'in 100. yılında, Cumhuriyet ku-

rumlarında eğitim almış kadın müzisyenlerin bir araya geleceği faaliyetleri organize etmektedir. Etnomüzikolojide toplumsal cinsiyet çalışmaları, uygulamalı etnomüzikolojideki yeri ne olmalı sorgulamaları ve "Kadınlar Dünyayı Çalıyor/Söylüyor" uygulama alanı sonucunda ortaya çıkan yeni çıkarımlar, sunum sırasında detaylandırılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Uygulamalı etnomüzikoloji, kadın çalışmaları, müzik*

Negotiating Gender(ed) Identities During the Early Republican Period: The Theatre Stage of the People's Houses

Alexandros Lamprou

The presentation studies the reception of mixed-gender activities introduced by the state in the 1930s and 1940s in Turkey. To do so, it focuses on the amateur theatre stage and the experience of theatre in provincial People's Houses. The Houses were established with the aim to promote the reforms to the provinces through the introduction and performance of several activities, from sport and theatre to political indoctrination. Using complaint letters and investigative reports, the presentation explores the presence and activities of women in the People's Houses, reviews the tension produced upon the introduction of mixed-gender entertainment and social interaction like theatre in largely sex-segregated provincial societies. It studies the practices performed and the discourses articulated as social actors attempted to manage such moments of tension and considers their significance in the negotiation and shaping of social identities. It concludes that men and women were able to accommodate state desiderata to local necessities, performing them in accordance with culturally understood and anticipated notions and performances in relation to gender. In this respect they were able to negotiate the state's policies and actively participate in the formation of novel social and gender identities. This was achieved through ingenious tactics, such as the internal segregation of its 'modern' heterosocial space, the exclusion of low-class males, the clustering of women separately from men, and the performing of activities solely for/by women.

Keywords: *Single Party period, complaint letters, theatre, women, gender, People's Houses*

Erken Cumhuriyet Döneminde Toplumsal Cinsiyet Kimliklerinin Şekillenmesi: Halkevleri Tiyatro Sahnesi Örneği

Alexandros Lamprou
University of Macedonia, Balkan, Slavic and Eastern Studies Department, (Adjunct Lecturer)

Bu tebliğ, 1930'lu ve 1940'lı yıllarda, devletin Halkevleri aracılığıyla, kadınlarla ilgili benimsetmeye çalıştığı yeni toplumsal alışkanlıklarından olan amatör tiyatronun Anadolu şehirlerinde tanıtılması sırasında ortaya çıkan kimlik sorunlarını incelemeye çalışıyor. Sunum, CHP'ye gönderilen şikâyet mektupları ve onları takip eden teftiş raporlarını araştırarak, taşrada kadınların Halkevi tiyatro sahnesine çıkması üzerine yaşanan gerilimi ve bu gerilimin önüne geçilmesi için uygulanan pratiklere odaklanıyor ve bu pratiklerin toplumsal cinsiyet kimliklerinin şekillenmesine dair önemini tartışıyor. Amatör tiyatro örneği, taşrada toplumsal aktörlerin devletin isteklerini yerel gerekliliklere uydurabildiklerini ve böylece bunları toplumsal cinsiyetle ilgili taşradaki performanslar doğrultusunda gerçekleştirebildiklerini gösteriyor. Toplumsal aktörler, devletin politikalarını müzakere edebilmekte ve yeni toplumsal kimliklerin ve cinsiyet kimliklerinin oluşumuna aktif olarak katılmaktadır. Bu, "modern" ve heterososyal alanın içten ayrıştırılması, alt sınıf erkeklerin dışlanması, kadınların erkeklerden ayrı olarak kümelenmesi ve birçok faaliyetin yalnızca kadınlar için veya kadınlar tarafından gerçekleştirilmesi gibi ustaca taktiklerle başarılmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Tek Parti Dönemi, şikâyet mektupları, tiyatro, kadın, cinsiyet, Halkevleri*

A Female Sculptor from Kayseri in Art and Sculpture Education in Turkey: A Republican Artist Mari Gerekmezyan

Hikmet Daylan

The biography of a female sculptor from Kayseri, who was educated in scuipture art in Turkey in the early stage of the Republic, is intended to be told. Mari Gerekmezyan is one of Turkey's first female sculptors. The artist's date of birth is stated as 1913 or 1915 (Ottoman empire according to sources. His date of death is 29 October 1947 and he died of tuberculosis at the age of 34. His grave is in Istanbul Şişli Armenian Cemetery. This study constitutes a point of view on the concept of woman with the relationship between art, sculpture and sculptor, which has been transferred from the pre-republican and post-Republican period to the present. The aim of the study is to analyze the concept of art, the relationship between the art of sculpture and the female artist, to examine the education and Academy process stages in the Republican period and to evaluate them by adding comments. In this context, one of the leading names in the art of sculpture in the republican regime, a female sculptor, Mari Geredmezyan, is mentioned. The methodological term of sculpture art is summarized in a few sentences. It will be tried to convey how and with whom the sculpture became a part of social life, women's education, training, sculpture practice, and what the cultural structure in art is. The method of the study is to guestion the conditions of existence in the clock environment in historical development, to evaluate the data with the obtained sources, to present information about the artist's life, art, Works and technique, to reveal visual examples. If we talk about modernity and Turkish sculpture today, its core is the Repub-

lic. As a result, it is aimed to witness the rapid changes, innovations, the emergence of different thoughts and ideas in the World and in Turkey, the remembrance of people who had an impact on beauty in the name of art history, to remember examine them through art.

Keyword: *Woman, sculptor, sculpture, art, Republic*

Türkiye'de Sanat ve Heykel Eğitiminde Kayserili Bir Kadın Heykeltıraş: Bir Cumhuriyet Sanatçısı Mari Gerekmezyan

Hikmet Daylan
Erciyes Üniversitesi (Yüksek Lisans Mezunu)

Bu çalışmada Türkiye'de heykel sanatında Cumhuriyet'in ilk evrelerinde yetişmiş Kayserili bir kadın heykeltıraşın biyografisi anlatılmak istenmektedir.

Mari Gerekmezyan, Türkiye'nin ilk kadın heykeltıraşlarından biridir. Sanatçının doğum tarihi kaynaklara göre 1913 ya da 1915 olarak geçmektedir. Ölüm tarihi 29 Ekim 1947'dir ve tüberkülozdan 34 yaşında hayatını kaybetmiştir. Mezarı, İstanbul Şişli Ermeni Mezarlığı'ndadır.

Bu çalışma; Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemden günümüze aktarılmış sanat, heykel ve heykeltıraş ilişkisi ile kadın kavramına bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir.

Çalışmanın amacı; sanat kavramı ile heykel sanatı ve kadın sanatçı ilişkisini analizi etmek, Cumhuriyet döneminde eğitim ve akademi süreci aşamalarını irdelemek, yorum katarak değerlendirmektir. Bu bağlamda, Cumhuriyet rejiminde heykel sanatının öncü isimleri içerisinde olan kadın heykeltıraş Mari Gerekmezyan'dan bahsedilmektedir. Heykel sanatının metodolojisi birkaç cümle ile özetlenmektedir. Çalışmada, heykelin toplumsal yaşam içerisinde önemli bir parça haline nasıl ve kimlerle getirildiği, kadının eğitim, öğrenim ve heykel uygulama alanına çıkması, kültür yapılanmasının neler olduğu aktarılmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın yöntemi; tarihsel gelişimi içerisinde sanat ortamındaki varoluş şartlarını sorgulamak, elde edilen kaynaklarla verileri değerlendirmek, sanatçının hayatı, sanatı, eserleri ve tekniği hakkında bilgi sunmak, görsel örnekleri ortaya koymaktır.

Bugün çağdaşlıktan, Türk heykel sanatından söz ediliyorsa nüvesi Cumhuriyet'tir.

Sonuç itibariyle, dünyada ve Türkiye'de hızla yaşanan değişimler, yenileşmeler; farklı düşünce ve fikirlerin doğmasına, sanat tarihi adına güzelliklere etkisi olan kişilerin anımsanmasına tanıklık etmek, var olmuş değerleri yeniden hatırlamak ve sanat aracılığıyla incelemek hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: *Kadın, heykeltıraş, heykel, sanat, Cumhuriyet*

A Leading Female Illustrator Raised in the Transition Period from the Ottoman Empire to the Republic: Sabiha Rüştü Bozcalı

Sofya Cihan Canbolat

Illustration; they are educational and visual elements that accompany a text, make a concept understandable and explain it, and enable the message to be conveyed. Illustration complements the text to which it is linked, helping it to be perceived in different meanings and dimensions. It evokes an aesthetic pleasure in the reader with the pictorial elements it contains and the original interpretation of the artist. With the proclamation of the Republic in our country, illustration emerged as an important branch of art. Along with the development in the field of culture and art in the years when the new management style started to be implemented, the Alphabet Revolution in 1928 increased the use of illustration in the promotion of products and the illustration of books. Hatice Sabiha Rüştü Bozcalı, Turkey's first professionally trained female illustrator, was born as a member of a well-established and cultured family, her painting talent was noticed at a very young age and she devoted most of her life to art. She became a private student of the painter and museum director Ali Sami Boyar and was sent abroad to study art at a very young age. In her later years, she was also in Cairo upon the invitation she received with Lovis Corinth in Berlin and with Moritz Heymann and Karl Caspar in Munich. She worked with Feyhaman Duran and Namık İsmail in Istanbul, Paul Signac in Paris, and Giorgio de Chirico in Rome. Sabiha Bozcali; announcements, calendars, labels, banners, etc. Although he made illustrations for graphic products and produced graphic images, he mainly produced products in the field of "editorial illustration" and was known for these works in the media world.

In addition to his advertising graphic works, which he started in the late 1930s, the artist stepped into the "newspaper artist" at Milliyet in the early 1950s. The productions that made him known as an illustrator were the illustrations he made for the publications of Reşat Ekrem Koçu, and this cooperation lasted for years. She is the first female illustrator to exist as a woman in a male-dominated era, with her line for the longest time, and paved the way for the following women. For this reason, in this research, it is aimed to introduce the life and art life of the leading female illustrator of our country and that Sabiha Rüştü Bozcalı's identity as an illustrator is a research topic that should be emphasized due to her role modeling. Biography/narrative study, which is a qualitative research design, will be used in the research. Data will be collected by literature review method. In addition, this research is important in terms of contributing to the promotion and awareness of the art of illustration and Turkish female illustration artist in our country from past to present.

Keywords: *Republican era, graphic design, illustration, press-broadcast illustrations, Sabiha Rüştü Bozcalı*

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e Geçiş Döneminde Yetişen Öncü Bir Kadın İllüstratör: Sabiha Rüştü Bozcalı

Sofya Cihan Canbolat
Kastamonu Üniversitesi (Dr. Arş. Gör.)

İllüstrasyon; bir metne eşlik eden, bir kavramı anlaşılır hale getiren ve onu açıklayan, mesajın iletilmesini sağlayan eğitsel ve görsel unsurlardır. İllüstrasyon bağlantılı olduğu metni tamamlayarak farklı anlam ve boyutlarda algılanmasına yardımcı olur. İçerdiği resimsel öğelerle ve sanatçının özgün yorumuyla okuyucuda estetik bir haz uyandırır. Ülkemizde Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle illüstrasyon önemli bir sanat dalı olarak ortaya çıkmıştır. Yeni yönetim şeklinin uygulanmaya başladığı yıllarda kültür ve sanatsal alanda yaşanan gelişimle beraber, 1928'de Harf Inkılabı'nın yapılması ürünlerin tanıtımında ve kitapların resimlenmesinde illüstrasyon kullanımını artırmıştır. Türkiye'nin mesleki eğitim almış ilk kadın illüstratörü Hatice Sabiha Rüştü Bozcalı, köklü ve kültürlü bir ailenin ferdi olarak dünyaya gelmiş, çok küçük yaşlarda resim yeteneği farkedilmiş ve ömrünün büyük bir bölümünü sanata adamıştır. Ressam ve müze müdürü Ali Sami Boyar'ın özel öğrencisi olmuş, çok genç yaşlarda sanat eğitimi almak üzere yurt dışına gönderilmiştir. İlerleyen yaşlarda Berlin'de Lovis Corinth ile, Münih'te Moritz Heymann ve Karl Caspar ile aldığı davet üzerine Kahire'de de bulunmuştur. İstanbul'da Feyhaman Duran ve Namık İsmail ile, Paris'te Paul Signac ile, Roma'da Giorgio de Chirico ile çalışmıştır. Sabiha Bozcalı; ilan, takvim, etiket, afiş vb. grafik ürünler için illüstrasyonlar yapmış, grafik imgeler üretmiş olsa da ağırlıklı olarak "editoryal illüstrasyon" alanında ürünler vermiş ve basın-yayın dünyasında bu çalışmalarıyla tanınmıştır. Sanatçı, 1930'ların sonlarında başladığı reklam

grafiği çalışmalarının yanı sıra 1950'lerin başında *Milliyet*'te "gazete ressamlığı"na adım atmıştır. Bir illüstratör olarak tanınmasını sağlayan üretimleri Reşad Ekrem Koçu'nun yayınları için yaptığı illüstrasyonlar olmuş ve bu iş birliği yıllarca sürmüştür. Erkek egemen bir dönemde kadın olarak çizgisiyle en uzun süre varlık gösteren ilk kadın illüstrasyon sanatçısıdır ve ardından gelen kadınların önünü açmıştır. Bu nedenle bu araştırmada Sabiha Rüştü Bozcalı'nın illüstrasyon sanatçısı kimliğinin rol modelliği nedeniyle üzerinde durulması gereken bir araştırma konusu olduğu düşünülmüş ve ülkemizin öncü kadın illüstratörünün hayatının ve sanat yaşamının tanıtılması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma deseni olan biyografi/anlatı çalışması kullanılacaktır. Veriler literatür taraması yöntemi ile toplanacaktır. Ayrıca bu araştırma, geçmişten günümüze ülkemizde illüstrasyon sanatının ve Türk kadın illüstrasyon sanatçısının tanıtılması ve bilinmesine katkı sağlaması bakımından önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet dönemi, grafik tasarım, illüstrasyon, basın-yayın illüstrayonları, Sabiha Rüştü Bozcalı*

Performans Sanatında Kendi Bedenini Kullanan Kadın Sanatçılar ve İzleyicinin Değişen Rolü

Ayşegül Türk

His art has focused on the body since the 1960s until today. Female performanceartists have made their bodies open for border experiences. They made dangerousperformances that compelled both themselves and the audience with their performances in which they discussed conceptssuch as pain, adjectives, compulsion, willpower and ethics. An element of crime emerged in the performances realized with the participation and interventionof the audience. Yoko Ono's performance named "Cut Piece" in 1965 and Marina Abramovic's performance "Rhythm 0" in 1973 are performances in which the audienceviolated, even crossed the border. It is based on the tip of wearing children where Ono is said. Viewers outside at the entrance, then outside for a stroll. Abramovic, on the other hand, puts a usage instruction on this expendable body with 72 objects on the table in his performance. This loading initially comes up to the moment of loading the gun and pressing the trigger in timid spectators. In this system, the performance ends with the audience being removed fromthe gallery.

When artists perform the performance, they create situations in which the audiencefrees their participation. The audience becomes the other creator of the performance with theposition of increasing the dose of pain and violence in the environment of freedom given tothem. The performance is no longer a theatrical show for one person; It is made interactivewith the permission of the artist. The audience takes on an active role from the passive state; it also takes performance to unexpected places. The performance is deter-

mined by theconditions of the artist, complete with the participation of the audience, and takes place in thecenter of violence and pain.

With its ambiguity of boundaries, its position deciding on life and death, the viewerrepresents social pressure and the existence of the other, while the female body is the objectof violence. Pushing the boundaries of body and mind, these artists reveal the terrifyingtransformation of the audience. On the other hand, in performance art, the idea that the workof art is not a commodity that can be bought and sold is the point of reshaping andexperiencing the relationship between the artist and the audience.

Performance artists have done their performances by attacking the sharp limits of art. Thus, the artists opened the boundaries of art to question, and even made their bodies thecenter of pain and violence through actions aimed at eliminating them. In this paper, reconstructing the concepts of artist, work and audience through the performances of artistssuch as Yoko Ono and Marino Abramovic; the changing roles of the audience will be revealed.

Keywords: *Performance art, performance artists, performance and violence, artist body, audience*

Performans Sanatında Kendi Bedenini Kullanan Kadın Sanatçılar ve İzleyicinin Değişen Rolü

Ayşegül Türk
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi (Doç. Dr.)

1960'lı yıllardan günümüze kadar geçen sürede performans sanatı beden üzerine odaklanmıştır. Özellikle kadın performans sanatçıları bedenlerini sınır deneyimleri için açık alan haline getirmişlerdir. Acı, şiddet, zorlama, irade ve etik gibi kavramları tartışmaya açtıkları performanslarla hem kendi sınırlarını hem de izleyicinin sınırlarını zorlayan tehlikeli performanslar yapmışlardır. İzleyicinin katılımı ve müdahalesi ile gerçekleşen performanslarda neredeyse suç unsuru durumlar ortaya çıkmıştır. Yoko Ono'nun 1965 yılında "Cut Piece" isimli performansı ile Marina Abramovic'in 1973 yılında "Rhythm 0" isimli performansı izleyicinin sınır ihlallerine dayandığı hatta sınırı geçtiği performanslardır. Ono'nun performansı izleyicilerin sanatçının üzerindeki giysileri makasla kesmelerine dayanır. Başlangıçta isteksiz görünen izleyiciler sonra çekinmeden sanatçının üzerindeki giysileri keserler. Abramovic ise performansında masa üzerinde 72 nesne ile bu nesneleri sanatçının bedeni üzerinde kullanma talimatı koyar. Bu nesneleri başlangıçta çekingen kullanan izleyiciler sonunda tabancayı sanatçının eline yerleştirip tetiğe basma anına kadar gelir. Performans bu noktada izleyicinin galeriden çıkartılması ile son bulur.

Sanatçılar performansı gerçekleştirdiğinde izleyicinin katılımını özgür bıraktığı durumlar yaratır. İzleyici kendisine verilen özgürlük ortamında acı ve şiddetin dozunu artıran konumuyla performansın öteki yaratıcısı olur. Performans tek kişilik teatral bir gösteri olmaktan çıkıp; sanatçının izniyle interaktif bir hale geçirilir. Pasif halden aktif role bürünen izleyici; performansı da beklenmedik yerlere taşır. Performans, sanatçının koşul-

larıyla belirlenmiş olup, izleyicinin katılımı ile tamamlanarak şiddetin ve acının merkezine yerleşir.

Sınırların muğlaklaşması, yaşam ve ölüme karar veren konumuyla izleyici toplumsal baskı ve ötekinin varlığını temsil ederken kadın bedeni şiddete maruz kalan nesne konumundadır. Bedenin ve aklın sınırlarını zorlayan bu sanatçılar izleyicinin dehşet verici dönüşümünü gözler önüne serer. Öte yandan da performans sanatında sanat yapıtının alınır satılır bir meta olmadığını savundukları düşünce sanatçı ve izleyici arasında yaşanan ilişkinin yeniden şekillendirilmesi ve deneyimlenmesi noktasıdır.

Performans sanatçıları performanslarını sanatın keskin sınırlarına saldırarak yapmışlardır. Böylelikle sanatçılar sanatın sınırlarını sorgulamaya açmış, hatta ortadan kaldırmaya yönelik eylemlerle kendi bedenlerini acı ve şiddetin merkezi haline getirmişlerdir. Bu bildiride Yoko Ono ve Marina Abramovic gibi sanatçıların performansları üzerinden sanatçı, yapıt ve izleyici kavramlarının yeniden inşası yapılarak; izleyicinin değişen rolleri ortaya konacaktır.

Anahtar kelimeler: *Performans sanatı, performans sanatçıları, performans ve şiddet, sanatçı bedeni, izleyici*

An Artist Inherited from the Ottomans to the Republic: Hatice Sabiha Bozcalı (1903-1998)

Anıl Göç

Only limited women artists appeared in the late-Ottoman Empire and the Republic of Turkey's beginning. One of the names in this list was Hatice Sabiha Bozcali (1904-1984). Her grandfathers were well-known Ottoman statesmen, Memduh and Hasan Husnu Pashas. Sabiha Bozcali, whose family was well-to-do and sophisticated, had the oppurtunity to receive a good education and pursue her dreams. Bozcali is one of the influential people who had a role in transferring the late Ottoman information and experience to the republican era. In this respect, her life and activities are worth studying. Therefore the main aim of this research will be to reveal Sabiha Bozcali's biography and network based on her individual archive in SALT. This archive has significant importance in terms of including ego documents and announcing the artist's voice. Sabiha Bozcalı's prominent feature, which separated her from other contemporary women was her family roots based in the Ottoman Empire and because of this reason her advantages. Thereby, it is necessary to detect these connections which are understood directly shaped her career and their effects on her art. Due to these reasons, family circle and her network's effects on her art will be questioned. Accordingly, I will try to solve the problem in the historical context, what kind of family roots she had and how this affected her career with the help of references to the positions of her grandfathers in the Ottoman Empire. Also, I will try to make a different point of view with the help of Bozcali's Ottoman Turkish documents and special letters, which were not used as a focal point in premise studies about her. In addition, the family root of Sabiha Bozcali will be put emphasis on historically through

detailed references to the positions of her grandfather in the Ottoman Empire. On the other hand, I will evaluate her individual archive in terms of contents and limits in a historical approach. Thus it will be a contribution attempt for effective use in future research on the SALT Sabiha Bozcali Archive. In addition, Bozcalı's contributions to Reşad Ekrem Koçu's Istanbul Encyclopaedia will be questioned and revealed through a statistical analysis of the encyclopaedia volumes. Several studies have been carried about Bozcali by schoolars in different diciplines. In this study, specifically, Sabiha Bozcali's biography and special archive will be investigated from a historian's perspective. In doing so, it is aimed to make various contributions by making use of a different approach to the studies carried out about the artist.

Keywords: *Sabiha Bozcali, Hasan Husnu Pasha, Memduh Pasha, Ottoman paintings, biography*

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Miras Bir Sanatçı: Ressam Sabiha Bozcalı ve Evrak-ı Metrukesi

Anıl Göç
Marmara Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Osmanlı Devleti'nin son devri ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde oldukça az sayıda kadın sanatçı ortaya çıkmıştır. Bu listedeye dâhil olan isimlerden biri de Hatice Sabiha Bozcalı'dır (1904-1984). Aile kökenleri itibarıyla şanslı bir yaşama sahip olmuştur. Dedeleri Osmanlı devrinin meşhur devlet adamlarından Memduh Paşa ile Hasan Hüsnü Paşalardır. Ailesinden avantajlı olan Sabiha Bozcalı bu sebeple iyi bir eğitim alma ve hayallerinin peşinden koşma imkânına erişmiştir. Bozcalı, Osmanlı Devleti'nin son dönemindeki bilgi ve birikimin Cumhuriyet devrine aktarılmasında rol oynamış mümtaz bireylerden biridir. Bu yönüyle hayatı ve faaliyetleri incelenmeye değerdir. Dolayısıyla buradaki araştırmanın temel maksadı da SALT'ta bulunan özel arşivine dayanarak Sabiha Bozcalı'nın biyografisini ve ilişki ağlarını ortaya çıkarmaktır. Ben-anlatıları türüne ait birçok evrakı içermesi bakımından özel bir öneme sahip bu arşiv sanatçının kendi sesini duymamızı sağlamaktadır. Sabiha Bozcalı'nın çağdaşı kadınlara nazaran en belirgin özelliği, Osmanlı Devleti'ne uzanan köklü aile bağlarına sahip olması ve bu sebeple doğuştan itibaren kazandığı bazı imkânların bulunmasıdır. Dolayısıyla Bozcalı'nın kariyerini doğrudan şekillendirdiği anlaşılan bu bağların ortaya konulması ve sanatının şekillenmesindeki etkilerinin sorgulanması gerekmektedir. Bu sebeple aile çevresiyle ilişki ağlarının Sabiha Bozcalı'nın kariyeri ve sanatındaki tesirleri sorgulanacaktır. Bu yolda dedelerinin Osmanlı Devleti'ndeki konumlarına değinerek, Sabiha Bozcalı'nın nasıl bir aile kökenine sahip olduğu ve bunun sanatını ne ölçüde etkilediği sorusuna tarihî kontekste bir çö-

züm arayacağım. Özellikle Bozcalı hakkındaki önceki çalışmaların odak noktası olmayan Osmanlıca evrakı ve özel mektupları üzerinden konuya yeni bakış açıları getirmeyi deneyeceğiz. Öte yandan kişisel arşivini içerik ve kapsam yönünden ele alıp değerlendireceğiz. Böylece gelecek araştırmalar için SALT Sabiha Bozcalı Arşivi'nin daha etkili kullanılmasına bir katkı sağlanmaya çalışılacaktır. Ayrıca Bozcalı'nın Reşad Ekrem Koçu'nun *İstanbul Ansiklopedisi*'ne yaptığı katkılar da ansiklopedi ciltlerinin istatistiksel incelemesiyle sorgulanıp ortaya çıkarılacaktır. Bozcalı hakkında daha önce farklı disiplinlerden gelen araştırmacılar tarafından birtakım incelemeler yapılmıştır. Bu çalışmayla ise Sabiha Bozcalı biyografisine ve özel arşivine bir tarihçi gözüyle yaklaşılacaktır. Bu sayede sanatçı hakkında yapılan araştırmalara farklı bir yaklaşımla zenginlik katılması hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: *Sabiha Bozcalı, Hasan Hüsnü Paşa, Memduh Paşa, Osmanlı'da resim, biyografi*

Transforming Masculine Spaces: Women and Space in Theatrical Performances in Contemporary Turkey

Demet Karabulut Dede

If space is where power performances are displayed, as Foucault claims, and if we are part of this power struggle with our everyday relationality, a critical interpretation of space can become a challenge to these power geometries. An analysis of the site-specific performances, bodily relations of performers and spectators to the space, and the active role of the audience during the performance have the potential to disclose the ways this defiance is actualized and its potential influence on the audience. Besides, this defiance combines what is contemporary with the remnants of the women who lived before and adds new traces to these remnants, which turns into a cyclical connection between past, present, and future. These connections, as noted by Jean Baudrillard, exist as a result of an exclusion and expose those 'remnants' referring to a system that can be deconstructed.

In light of these, this presentation will be on performances that aspire to reveal the traces of women in spaces and add new traces to them. These plays are staged in 1990s, a period in which feminism has started to embrace a more institutionalized character and the number women institutions has increased (such as Flying Broom, KAMER Foundation, Association for Support of Women Candidates (KA.DER), Purple Roof Women's Shelter Foundation, Women's Works Library and Information Center Foundation), and after 2010s which is a period witnessing both a raise in the feminist awareness and spread of women organizations and dealing with the institutionalization related problems. Spatial approaches of 'Yine Ne Oldu?', a play directed by Naz Erayda Kurdoğlu from Kum-

panya Theatre; 'A Room of One's Own', an adaptation of Virginia Woolf's text by Tiyatro Boyalı Kuş, and 'Monologlar Müzesi Kadın', a performance consisting of six women's stories performed in an old residence in Balat, will be analysed. These plays were chosen as they create a bond with the experiences of their predecessors and transform masculine spatial discourses and deconstruct spatial identifications. Such an analysis will enable a questioning regarding whether theatre can be considered as a form of intervention as it reintroduces stories of women by using rewriting techniques and addresses the relation of theatre to architecture, public space and body. With reference to the experiences of women, this examination will provide a basis to claim that theatre transforms city spaces and comes up with new perspectives to the social tensions and conflicts.

Site-specific theatre emerged in Turkey in the middle of 80s and has been developing further since 1990s as a result of the works of numerous theatres (BİLSAK, Stüdyo Oyuncuları and Kumpanya). This presentation, however, concentrates on performances written by women and that are about women, and claims that these performances aim to reconstruct spatial masculine associations by manifesting current remnants of women in these spaces on the one hand and contributing to them on the other. Interpreting critical spatial approaches of theatres as a rejection to masculine dominance is significant in that stylistic, aesthetic and contextual features of these performances will point out historical aspects and social convictions. All in all, it will reveal social and spatial influence of these singular works.

Keywords: *Transforming masculine spaces, Spatial Memory, Yine Ne Oldu?, A Room of One's Own, Museum of Monologs 'Woman', site-specific theatre*

Eril Mekânı Dönüştürmek: Günümüz Türkiye'si Teatral Performanslarında Kadın ve Mekân

Demet Karabulut Dede
İstanbul Haliç Üniversitesi (Dr.)

Eğer mekân, Foucault'nun öne sürdüğü gibi, güç performansının sergilendiği bir yerse ve bizler günlük ilişkiselliklerimizde bu performansa dâhil oluyorsak, mekâna eleştirel bakmak bu güç dengesine meydan okumak biçiminde ele alınabilir. Tiyatro performanslarının mekân ve mekânın atmosferine göre biçimlendirilmesi, oyuncuların ve seyircilerin mekânla bedensel olarak kurduğu ilişki ve performans esnasında seyircinin atıl konumdan kurtulup daha aktif bir role sahip olması gibi açılardan incelenmesiyle bu meydan okumanın nasıl gerçekleştirilmeye çalışıldığı ve izleyici üzerinde bıraktığı olası izler açığa çıkarılabilir. Ayrıca, bu meydan okumanın yalnızca güncel olana dair olmadığı, kadınların mekân üzerinde daha önce bıraktığı "kalıntıları" ortaya çıkararak mekânlara yeni izler bırakıp, geçmiş, şimdi ve gelecek arasında döngüsel bir bağ kurduğu öne sürülebilir. Kurulmaya çalışılan bu bağ, Jean Baudrillard'ın da belirttiği gibi, bir dışlanma sayesinde var olup döngüsel bir yapıya sahip olan ve ters yüz edilebilecek bir düzene gönderme yapan "kalıntıları" gün yüzüne çıkarıp ileriye taşır.

Bu konuşma kapsamında kadınların mekânlardaki izlerini ortaya çıkarıp bunlara yenilerini eklemeyi hedefleyen ve 1990'lı yıllarda feminizmin kurumsallaşmaya başladığı, kadın örgütlerinin sayısının arttığı (Uçan Süpürge, KAMER, KA.DER, Mor Çatı, Kadın Eserleri Kütüphanesi vb.) dönemde ve 2010'dan sonra, feminist bilincin ve kadın örgütlenmelerinin daha fazla yaygınlaştığı fakat bu kez de kurumsallaşmaya özgü durumlarla baş etme gerekliliğinin doğduğu dönemde sahnelenen oyunlar ele

alınacaktır. 1991 yılında Tarlabaşı'nda kurulan Kumpanya Tiyatrosu'nun mekânı ele alışı ve özellikle Naz Erayda Kurdoğlu'nun yönettiği ve İstanbul'un çeşitli yerlerinde sergilenen *Yine Ne Oldu?* oyunundaki mekânsal yaklaşımlar; Tiyatro Boyalı Kuş'un Virginia Woolf'un *Kendine Ait Bir Oda* eserinden sahneye uyarladığı ve İstanbul'un farklı yerlerinde, esasen tiyatro olarak düşünülmeyen mekânlarda sahnelenen Jale Karabekir'in yönettiği *Kendine Ait Bir Oda* oyunu ve Monologlar Müzesi'nin altı farklı kadının hikâyesini Balat'taki bir konakta seyirciyle buluşturduğu ve farklı kadın hikâyelerine yer verdiği, Berfin Zenderlioğlu'nun yönettiği *Monologlar Müzesi 'Kadın'* performansı incelenecektir. Feminist bir bilinçle yola çıkmaları ve kadın edebiyatçı, düşünür ve sanatçıların kalıntılarından yola çıkıp, öncüllerinin deneyimiyle bağ kurarak eril majör dilin ve mekânların içerisinde kendilerine yer açıp, mekânsal söylemleri aşındırıp, kurulan özdeşleştirmeleri ters yüz etmeyi amaçlamaları, bu oyunların ve performansların incelenmesinin sebeplerindendir. Yeniden yazıma başvurarak kadınların hikâyelerini yeni bir perspektiften sunma biçimleri ve tiyatronun, mimari, kamusal alan ve bedenle kurduğu ilişkiyi irdeleyerek mekânı yapıbozuma uğratıp kalıplaşmış düşünceleri ters yüz etmeleri hasebiyle bu oyunlar, Türkiye'de tiyatro sanatının bir müdahale çalışması olarak görülüp görülemeyeceğine dair bir sorgulamaya da kapı aralayacaktır. Zira kadınların deneyimlerinden hareketle, toplumsal gerilim ve çelişkilere sanatsal çözümler üretmeyi iddia eden ve kentin ortak hafızası ve sanat arasında bağ kurmak isteyen bu eserlerin şehrin mekânlarını ve sokaklarını dönüştürdükleri iddia edilecektir.

Mekâna özgü tiyatro Türkiye'de 80'lerin ortasında başlayıp 90'lı yıllarda olgunlaşarak çeşitli tiyatrolar tarafından gerçekleştirilmiştir (BİLSAK, Stüdyo Oyuncuları ve Kumpanya) ve halen devinim halindedir. Bu konuşma ise kadınların gerçekleştirdiği ve kadınlara dair performansların mekânla kurdukları ilişkiye yönelir ve bu performansların mekânsal belleğin kimliğini yapıbozuma uğratarak mekânlara kazınmış anlamları yeniden yazmayı amaçladığını ve eril mekânsallığa itiraz ederek bu mekânlarda hâlihazırda var olan kadın izlerini ortaya çıkarıp bunların üstüne yeni izler bırakmak için çabaladığını iddia eder. Tiyatro performanslarının mekânla kurduğu ilişkiyi eril mekânsallığa itiraz etme biçimi olarak okumak, metinlerin ve oyunların ötesine geçip bağlamsal, biçimsel ve es-

tetik özelliklerin tarihsel saptamalara dönüşmesini sağlayabilmesi adına önemlidir. Böylece tekil yapıtların niteliklerinden yola çıkılarak bunların toplumsal alanda nasıl bir etki bıraktığının ve mekânı nasıl dönüştürdüğünün anlaşılması sağlanır.

Anahtar kelimeler: *Eril mekânı dönüştürmek, mekânsal hafıza, Yine Ne Oldu?, Kendine Ait Bir Oda, Monologlar Müzesi 'Kadın', mekâna özgü tiyatro*

An Extraordinary Republican Woman Erna Eckstein and the Photographic Archive She Left Behind

Berna Güler

Erna Eckstein (28 May 1895-19 March 1998) is one of the victims who escaped from the Nazi persecution in Germany and took refuge in Turkey. Her husband, Albert Eckstein, who was also a pediatrician like her, came to Turkey by an official invitation as part of the 1933 University Reform. Erna was not an academic, therefore she was never officially employed in Turkey, although she was one of the first female medical students in Germany and was the chief physician at the Auguste-Victoria Children's Clinic in the 1920s. But she was never idle. Even though she could not get into a position in a country that has just recovered from war and therefore places great importance on maternal and child health, Erna's experience was not ignored. Albert and his team became officially responsible for child health research and the establishment of medical institutions in Turkey. With the assignment of the then Minister of Health and Social Welfare, Dr. Refik Saydam, they carried out health surveys in almost 19 provinces and 60 villages in Anatolia. Erna became inevitably a part of this team. After living in Turkey for fifteen years, the Ecksteins returned to Germany in 1949. One year later, Albert passed away. Erna made her way to Ankara once again in 1956. This time she received an invitation from İhsan Doğramacı for the establishment of Hacettepe Children's Hospital. This invitation was anevidence that during her first stay in Turkey she was not only the assistant of her husband Albert.

This presentation aims to put Erna's life forefront since it had always been in the shadow of Albert due primarily to her role as a mother and a wife. Her works and contributions to the Turkish Republic will be exami-

ned with samples from the photographic archive she left behind. The photographs selected from Erna's photograph archive donated to the German Archaeological Institute will be the primary material of this presentation. Her archive, which consists of approximately 1.500 color slides, contains many images from Anatolia and Istanbul. These images visually documenting Turkey in the 1950s are a continuation of the photographs Albert (or Erna) took in the 1940s. As the country she left behind was in ruins after the war, Turkey, their new country, embraced her and her family and was about to rise from its ashes. Erna was also a member of this country. She shared the founding ideology of the Republic by working and producing by merit. She documented the years she stayed here with her camera; she left behind a colorful archive that sheds light on the early Republican years. In this presentation, Erna Eckstein's life and archive will be evaluated with the priciples of the Turkish Republic and it will be discussed whether she was a Republican woman or not.

Sıradışı Bir Cumhuriyet Kadını Erna Eckstein ve Geride Bıraktığı Fotoğraf Arşivi

Berna Güler
Alman Arkeoloji Enstitüsü
(Fotoğraf Arşivi ve Enstitü Arşivi Çalışanı)

Erna Eckstein (28 Mayıs 1895-19 Mart 1998) Almanya'daki Nazi zulmünden kaçıp Türkiye'ye sığınan savaş mağdurlarından sadece biridir. Eşi Albert Eckstein kendisi gibi çocuk doktorudur ve 1933 yılı üniversite reformu kapsamında Türkiye'den resmî davet almıştır. Erna Almanya'da tıp eğitimi alan ilk kadın öğrencilerden biri olmasına ve 1920'lerde Auguste-Victoria Çocuk Kliniği'nde başhekimlik yapmasına rağmen Türkiye'de hiçbir zaman resmî olarak görevlendirilmez. Çünkü akademisyen değildir. Ama o, yine de hiç boş durmaz. Savaştan yeni çıkmış ve dolayısı ile anne ve çocuk sağlığını çok önemseyen bir ülkede resmî olarak görevlendirilmese de Erna'nın birikimi bir kenara atılmaz. Albert ve ekibi, Türkiye'de çocuk sağlığı araştırmaları ve tıp kurumlarının kurulmasından resmî olarak sorumlu olur. Dönemin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Refik Saydam'ın görevlendirmesi ile Anadolu'da yaklaşık 19 il, 60 köyde sağlık taramaları yaparlar. Erna her zaman bu ekibin içindedir. Türkiye'de on beş yıl yaşadıktan sonra 1949 yılında Eckstein'lar Almanya'ya geri döner. Bir yıl sonra Albert hayata gözlerini yumar. Erna'nın yolu 1956 yılında bir kez daha Türkiye'ye düşer. Bu kez İhsan Doğramacı'dan Hacettepe Çocuk Hastanesi'nin kuruluş çalışmaları için davet almıştır. Bu davet, Türkiye'deki ilk misafirliği sırasında sadece eşi Albert'in yardımcısı olmadığının kanıtı gibidir.

Bu sunumda, hep bir anne ya da eş rolü ile biraz da Albert'in gölgesinde kalan Erna'nın hayatı ön plana çıkartılacak; çalışmaları ve Cumhuriyet'e

sunduğu katkılar, ardında bıraktığı fotoğraf arşivi eşliğinde incelenecektir. Erna'nın Alman Arkeoloji Enstitüsü'ne bağışlanan fotoğraf arşivinden seçilen fotoğraflar sunumun ana malzemesini oluşturacaktır. Yaklaşık 1.500 adet renkli slayttan oluşan söz konusu arşiv, Anadolu ve İstanbul'dan pek çok görüntüyü barındırmaktadır. 1950'li yıllar Türkiye'sini belgeleyen bu görseller, Albert'in (veya Erna'nın) 1940'larda çektiği fotoğrafların devamı niteliğindedir. Erna'nın ardında bıraktığı ülkesi savaştan dolayı yıkım halindeyken ona ve ailesine kucak açan Türkiye savaştan yeni çıkmış, küllerinden doğmak üzere olan bir ülkedir. Erna da bu ülkenin bir parçasıdır. Liyakatle çalışarak ve üreterek kuruluş ideolojisinin bir parçası olmuştur. Burada kaldığı yılları fotoğraf makinası ile belgelemiş; geriye erken Cumhuriyet yıllarına ışık tutan rengarenk bir arşiv bırakmıştır. Bu sunum da Erna Eckstein'ın hayatı ve arşivi Cumhuriyet fikri ile değerlendirilip onun da bir Cumhuriyet kadını olup olmadığı tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Naziler, Cumhuriyet, Üniversite Reformu, Yahudi doktorlar, kadın doktor, Ankara, Anadolu köyleri, Anne çocuk sağlığı, tıp kurumları, çocuk hastanesi, fotoğraf arşivi, arkeolojik ve tarihî miras*

An Example of Female Character Analysis at Media as a Content Production: "Sıcak Kafa" (Hot Head) Series

Işıl Çobanlı Erdönmez
Janet Barış

Communication, which has an interdisciplinary structure, can appear in many different areas after it becomes instrumental. Within the countless options and forms among these production contents, examples that can be evaluated in terms of gender are also showing themselves day by day. At the same time, data constructed in the media, that is, mass media, which we can encode as the message itself, can manifest itself in different representations. In the age of visual culture, productions suitable for these representations, most commonly in television or digital platform broadcasting titles, may appear more frequently, especially after the pandemic. In the period when the audience rates increased due to the normalization process, independent productions began to be presented on digital platforms, precisely because conventional media such as television coincided with the troubled periods in content production. One of them, Hot Head, directed by Mert Baykal, adapted from Afşin Kum's literary work of the same name and updated with the addition of current data, took its place on the Netflix platform as a single season in 2022 for eight parts, and its second season is expected. In this context, this study aims to make a representation research through the character of Şule (played by Hazal Subaşı) in the Hot Head series. Based on this, an analysis will be presented both through the addition of visual codes during adaptations and in terms of visual representation data in the portrayal of the leading female character, Şule. The changes in the texts, which are a representative communication tool, and their transition to the screen, which is a mechanical and presen-

tational communication tool, also bear witness to the transformation of broadcasting policies. The theories and concepts assumed in this change, are, McLuhan's approach to communication tools, Stuart Hall's concept of representation will be detailed and connected to the present through John Berger's visual codes. At the same time, the visual representation codes in the production will be evaluated in terms of women's stance in the social environment, and the struggle for existence of women in a social, economic and cultural area, whether the character's stance in the living space is independent, and whether original codes are used or not. Digital platform criticism as a global narrator will also be compared through global content production. The fact that the study is up-to-date, original data and designed intertwined with global disciplines will draw a positive side to the research. The study will be completed with the support of a qualitative literature research on grounded theory with a case study. The aim of the study is to contribute to the academic field and gender studies.

Keywords: *Representation, media analysis, digital broadcasting, gender studies, pandemic*

İçerik Üretimi Olarak Medyada Kadın Karakter Analizine Bir Örnek: "Sıcak Kafa" Dizisi

Işıl Çobanlı Erdönmez
Beykent Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Janet Barış
Altınbaş Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Disiplinler arası bir yapısı olan iletişim, araçsallaştıktan sonra birçok farklı alanda karşımıza çıkabilmektedir. Bu üretim içerikleri arasındaki sayısız seçenek ve form dâhilinde, toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilebilecek örnekler de gün geçtikçe kendini göstermektedir. Aynı zamanda mesajın kendisi olarak kodlayabileceğimiz medya yani kitle iletişim araçlarında kurgulanmış veriler farklı temsillerde kendini gösterebilmektedir. Görsel kültür çağında en yaygın olarak televizyon ya da dijital platform yayıncılığı başlıklarında bu temsillere uygun yapımlar özellikle pandemiden sonra daha sıkça çıkabilmektedir. İzlenme oranlarının normalleşme sürecine dek arttığı dönemde, tam da televizyon gibi konvansiyonel araçların içerik üretimindeki sıkıntılı dönemlerine denk gelmesi nedeniyle, bağımsız yapımlar dijital platformlarda sunulmaya başlanmıştır. Bunlardan biri olan *Sıcak Kafa* adlı dizi, Mert Baykal yönetmenliğinde, Afşin Kum'un aynı isimli edebiyat eserinden uyarlanarak ve günümüzden verilerin eklenmesiyle güncellenerek Netflix platformunda 2022 yılında sekiz bölüm tek sezon olarak yerini almış ve ikinci sezonu beklenmektedir. Bu çalışma, bu bağlamda *Sıcak Kafa* dizisindeki Şule karakteri (canlandıran Hazal Subaşı) üzerinden bir temsiliyet araştırmasını yapmayı hedeflemektedir. Buna istinaden, hem uyarlamalar sırasında görsel kodların eklenmesi üzerinden, hem başrol kadın karakter olan Şule'nin canlandırılmasındaki

görsel temsiliyet verileri açısından bir analiz sunulacaktır. Temsilî iletişim aracı olan yazı metinlerinin değişime uğrayıp, mekanik ve sunumsal bir iletişim aracı türü olan ekran üzerine geçişindeki saptamalar, yayın politikalarının dönüşümüne de tanıklık etmektedir. Bu değişimde varsayılan kuramlar ve kavramlar, McLuhan'ın iletişim araçlarına yaklaşımı, Stuart Hall'un temsil kavramı, John Berger'in görsel kodları üzerinden detaylandırılacak ve günümüze bağlanacaktır. Aynı zamanda yapımdaki görsel temsil kodları, kadının toplumsal ortamdaki duruşu açısından değerlendirilecek olup, kadının sosyal, ekonomik ve kültürel bir alandaki varoluş mücadelesi, karakterin yaşam alanındaki duruşunun bağımsız olup olmadığı, özgün kodların kullanılıp kullanılmadığı üzerinden verilecektir. Küresel bir anlatıcı olarak dijital platform eleştirisi de küresel içerik üretimi üzerinden karşılaştırılacaktır. Çalışmanın güncel olması, orijinal veri olması ve küresel disiplinler ile iç içe tasarlanması, araştırmayı olumlayacak bir yan çizecektir. Çalışma, örnek vaka analizi ile gömülü teori üzerinden nitel olarak literatür araştırması desteğiyle tamamlanacaktır. Çalışmanın akademik alana ve toplumsal cinsiyet çalışmalarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Temsil, medya analizi, dijital yayıncılık, kadın çalışmaları, pandemi*

The Role of Visual Communication Elements of Product in the Construction of Gender: An Investigation on Consumer Behavior

Nazlı Koç, Çiğdem Başfırıncı

In both every day and scholarly writing, the roles of family, peers, media, art, and patriarchal culture in the construction of gender are adequately emphasized. However, a literature review reveals that the role of current marketing practices in the construction of gender has not been sufficiently examined. This research aims to draw attention to the extent to which individuals heavily rely on consumer objects while constructing and expressing their femininity and masculinity.

Gender is one of the most frequently used criteria for market segmentation in today's markets (Arnould et al., 2005). Naturally, some products are exclusive to women (e.g., pregnancy tests), and some are specific to men (e.g., shaving foams). However, gender-based market segmentation in today's markets goes far beyond these limited examples (Schiffman et al., 2010). It encompasses a much broader range of products that both genders can use equally, such as milk, bags, keychains, smartphones, or cars, which possess standard qualities. At the core of this gender-based market segmentation lies not individuals' biological sex but the societal concept of "gender" created by society. However, it is apparent that the socio-cultural stereotypes related to gender represented through visual communication elements like product color, packaging design, or brand logos, and their role in product preferences, have not been adequately examined (Hess and Melnyk, 2016; Zhang, 2019; Machado et al., 2021). Although there has been an increase in studies exploring consumer behavior in the context of gender, the number of studies remains insufficient. Furthermore, studies

that simultaneously investigate consumer behavior and gender in the Turkey are extremely limited. Building upon this gap, this research examines the effects of visual communication elements in products on consumers' perceptions and purchasing behavior within the context of gender.

To elaborate further, this study aims to investigate whether students from Trabzon University perceive brand logos, packaging designs, and product colors as feminine or masculine. A quantitative method was used, and data were collected from 715 participants through a survey form employing direct and indirect measurement techniques (third-person technique) via convenience sampling. The data were analyzed using t-tests and chi-square analyses. The results reveal that consumers heavily rely on socio-cultural gender stereotypes when evaluating visual communication elements in products, shedding light on the relationship between gender stereotypes in logo designs, packaging designs, and product colors, and consumers' purchasing preferences. The findings of this study contribute to understanding the impact of gender stereotypes on consumer behavior and provide valuable insights for segmentation, positioning, and marketing communication strategies.

Keywords: *Gender, visual communication, product design, packaging, consumer behavior*

Toplumsal Cinsiyetin İnşasında Üründeki Görsel İletişim Öğelerinin Rolü: Tüketici Davranışlarına Yönelik Bir Araştırma

Nazlı Koç
Trabzon Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi)

Çiğdem Başfırıncı
Trabzon Üniversitesi (Prof. Dr.)

Gündelik ve bilimsel yazında; toplumsal cinsiyetin inşasında ailenin, akranların, sanatın, medyanın ve ataerkil kültürün rolü yeterince vurgulanmaktadır. Ancak, alana yönelik yapılan bir tarama, mevcut pazarlama uygulamalarının toplumsal cinsiyetin inşasındaki rolünün yeterince incelenmediğini göstermektedir. Bu bağlamda, bu araştırma ile bireylerin toplumda kadınlıklarını ve erkekliklerini oluşturur ve sergilerken, aslında tüketim nesnelerinden ne denli yoğun biçimde faydalandıklarına dikkat çekilmek istenmiştir.

Cinsiyet, günümüzde pazarları bölümlendirmede en çok kullanılan kriterlerden bir tanesidir (Arnould vd., 2005). Doğası gereği bazı ürünler sadece kadınlara (hamilelik testleri gibi), bazı ürünler ise sadece erkeklere özgü (tıraş köpükleri gibi) olsa da günümüz pazarlarındaki cinsiyete dayalı mevcut bölümlendirme bundan çok daha geniş bir alanı içine almaktadır (Schiffman vd., 2010). Her iki cinsiyetin de ortak biçimde kullanabileceği standart niteliklerdeki süt, çanta, anahtarlık, akıllı telefon yahut otomobil gibi çok çeşitli kategorileri kapsayan ürünlerde yapılan cinsiyete dayalı pazar bölümlendirmenin temelinde, bireylerin biyolojik cinsiyetlerinden çok toplumun yarattığı "toplumsal cinsiyet" anlayışı yer almaktadır. Fakat konunun önemi ile kıyaslandığında, ürünün rengi, ambalajının tasarımı

veya markanın logosu gibi ürünlerde yer alan görsel iletişim öğelerine ilişkin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının ve bu yargıların ürün tercihlerindeki rolünün yeterince incelenmediği anlaşılmaktadır (Hess ve Melynk, 2016; Zhang, 2019; Machado vd. 2021). Tüketici davranışlarını, toplumsal cinsiyet kimliğiyle inceleyen çalışmaların sayısı son yıllarda artmış olsa da hâlâ yetersiz düzeydedir. Diğer bir yönden Türkçe alanyazında tüketici davranışları ile toplumsal cinsiyet kimliğini bir arada ele alan çalışmalar son derece sınırlıdır. Bu eksiklikten hareketle, bu araştırmada üründe görsel iletişim öğelerinin tüketicilerin algılamalarına ve satın alma davranışına yönelik etkileri, toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınarak incelenmiştir. Bunun için bu araştırmada tüketicilerin üründeki görsel iletişim öğelerini toplumsal cinsiyetçi bir perspektiften algılayıp algılamadıkları ortaya koyulmuştur.

Daha detaylı bahsetmek gerekirse, bu çalışma, Trabzon Üniversitesi öğrencilerinin marka logolarını, ambalaj tasarımlarını ve ürün renklerini kadınsı yahut erkeksi algılayıp algılamadıklarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bunun için nicel yöntem kullanılmış, doğrudan ve dolaylı ölçüm (üçüncü kişi tekniği) içeren bir anket formu aracılığıyla 715 katılımcıdan kolayda örnekleme yoluyla veri toplanmıştır. Veriler, t testi ve ki kare analizi ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar tüketicilerin ürünlerdeki görsel iletişim öğelerini değerlendirirken toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından yoğun biçimde faydalandığını gözler önüne sermekte ve markalardaki logo tasarımlarının yanı sıra ürün ambalajının tasarımına ve ürünün rengine ilişkin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının tüketicilerin satın alma tercihi ile olan ilişkisini daha yakından anlamamızı sağlamaktadır. Çalışmanın bulguları, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının tüketici davranışlarına yönelik etkisini anlamamıza hizmet etmekte ve segmentasyon, konumlandırma ve pazarlama iletişim stratejileri açısından önemli bilgiler sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, görsel iletişim, ürün tasarımı, ambalaj, tüketici davranışları*

Honor Excused Killings in Turkish Cinema of 2000s: a Feminist Methodology Analysis

Aslı Gürbüz

Cinema, as a branch of art nourished by society, is affected by the cultural and sociological changes of the society; moreover it reflects the value judgements, cultural acceptances, social norms and dominant ideologies of the society. Patriarchy, which is a universal form of social structuring, is an ideology that naturalizes the unequal power relationship between the sexes depending on gender and establishes masculine domination. Honor excused killings, that became a current issue as of 2000s as a violation of human rights, are the most severe form of violence based on patriarchal ideology. It is significant to analyze gender roles and honor-based patriarchal violence in cinema, which is one of the means that build social reality. It is considered that analyzing cinema works with a critical approach in this manner is feasible through feminist methodology; and that it can make substantial contributions to the purpose of revealing social reality and reaching an egalitarian social structure, as a feminst study aims.

Accordingly, this study aims to analyze how patriarchal ideology is represented in films with the theme of honor-based patriarchal violence in Turkish cinema in 2000s by creating a feminist methodology that can be applied to the field of cinema. To achieve this aim, selected films were subjected to a literature-related conceptual analysis in which sought-after indicators were explicated, and were interpreted in line with the principles of feminist methodology. It is expected that the study, which was concluded with the supervision of Prof. Dr. N. Aysun Akıncı Yüksel as of July 2022 in Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, will

contribute to the literature in consequence of applying the feminist methodology used in various disciplines to the field of cinema.

Keywords: *Turkish cinema in 2000s, honor, violence, patriarchal ideology, feminist methodology*

2000 Sonrası Türk Sinemasında Namus Bahaneli Cinayetlerin Feminist Metodoloji ile Çözümlenmesi

Aslı Gürbüz
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (Dr. Öğr. Gör.)

Sinema, toplumdan beslenen bir sanat dalı olarak, toplumun kültürel ve sosyolojik değişimlerinden etkilenmekte; toplumun değer yargılarını, kültürel kabullerini, sosyal normlarını ve egemen ideolojileri yansıtmaktadır. Evrensel bir toplumsal yapılanma biçimi olan ataerkillik; toplumsal cinsiyete dayanarak cinsiyetler arasındaki eşitsiz güç ilişkisini doğallaştırıp eril tahakkümü yerleşikleştiren bir ideolojidir. 2000'li yılların başında bir insan hakları ihlali olarak gündeme gelen namus bahaneli cinayetler, ataerkil ideolojiye dayalı şiddetin en ağır biçimidir. Toplumsal gerçekliği inşa eden araçlardan biri olan sinemada toplumsal cinsiyet rollerinin ve namusa dayalı ataerkil şiddetin incelenmesi önem taşımaktadır. Sinema yapıtlarının bu yönde eleştirel bir yaklaşımla incelenmesinin feminist metodoloji aracılığıyla mümkün olabileceği; feminist bir çalışmanın hedeflediği biçimde, sosyal gerçekliği ortaya koyma ve eşitlikçi toplumsal yapıya ulaşma amacına değerli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu doğrultuda çalışmada, sinema alanına uygulanabilecek bir feminist metodoloji oluşturularak 2000 sonrası Türk sinemasında namusa dayalı ataerkil şiddet temalı filmlerde ataerkil ideolojinin nasıl temsil edildiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için örneklem olarak seçilen filmler, aranan göstergelerin yorumlandığı ve literatür ile ilişkilendirildiği kavramsal bir incelemeye tabi tutulmuş, ortaya konulan feminist metodoloji ilkeleri doğrultusunda yorumlanmıştır. Temmuz 2022'de Prof. Dr. N. Aysun Akıncı Yüksel danışmanlığında Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlanan çalışmanın daha önce başka di-

siplinlerde kullanılan feminist metodolojinin sinema alanına uygulanması nedeniyle literatüre katkı yapması beklenmektedir.

Anahtar sözcükler: *2000'li yıllar Türk sineması, namus, şiddet, ataerkil ideoloji, feminist metodoloji*

The Intersection of Gender and Class Relations in Contemporary Art: The Case of Nancy Atakan

Burcu Kaya Karaduman

Marxist feminism is an approach that combines the fundamental principles of both Marxist thought and feminism, creating an intersection between these two ideologies. This perspective delves into the deep connections between class struggle and gender inequality within the capitalist system, seeking to understand the oppressive dynamics on both class and gender levels. According to Marxist feminist views, gender inequality exists in parallel with class struggle in capitalist society. The marginalization, exploitation, and oppression of both the working class and women are encouraged by the capitalist system. Marxist feminists argue that women being confined to domestic labor and excluded from social production are reflections of the capitalist production model. This perspective emphasizes that societal change can only be achieved by addressing not only class struggle but also gender inequality. Marxist feminists highlight the need to consider both class and gender oppression simultaneously and aim to intertwine class struggle with gender inequality. This perspective provides an opportunity to delve deeper into both class and gender inequality and underscores the necessity for societal change in both dimensions.

Nancy Atakan stands out as an artist who places individual freedoms at the center of her work while critiquing gender norms and highlighting human rights violations. This characteristic reflects a compelling intersection between Marxist feminism and contemporary art. By focusing on individual freedoms, Atakan's artworks provide a thought-provoking window for questioning societal structures. While addressing human rights violations and fundamental issues, the artist's works create a compatible plat-

form with the fundamental principles of Marxist feminism, which seeks to understand the complex relationship between class struggle and gender oppression. Through various forms of artistic production such as sculpture, installation, photography, and film, Atakan plays an influential role not only in aesthetic but also in social, political, and cultural contexts. These artworks reflect the spirit of Marxist feminism, aiming to change the oppressive hierarchies within the working class and gender. Often referencing traditional handicrafts, Atakan's works provide a platform for understanding how contemporary values interact with societal norms. This aligns with the goals of Marxist feminism to understand how gender experiences are intertwined with socio-economic structures. Atakan's sensitivity to gender issues and their intersection with class dynamics is integrated with Marxist feminist thought. Her personal stance and actions in response to everyday life as well as societal crises align fundamentally with the calls for action and change inherent in Marxist feminism. Through a comprehensive literature review, this study not only helps us better understand Nancy Atakan's artistic production and social engagement but also contributes to the ongoing discourse that examines the complex relationship between gender, class, and art from a Marxist feminist perspective.

Keywords: *Marxist feminism, contemporary art, artistic production, gender relations, class dynamics, Nancy Atakan.*

Çağdaş Sanatta Toplumsal Cinsiyet ve Sınıf İlişkilerinin Kesişimi: Nancy Atakan Örneği

Burcu Kaya Karaduman
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans

Marksist Feminizm, hem Marksist düşüncenin hem de feminizmin temel ilkelerini bir araya getirerek bu iki ideolojinin kesişimini oluşturan bir yaklaşımdır. Bu perspektif, kapitalist sistemin temelinde yer alan sınıf mücadelesi ve cinsiyet eşitsizliği arasındaki bağlantıları derinlemesine inceleyerek, hem sınıf hem de cinsiyet temelindeki baskıcı dinamikleri anlamaya çalışır. Marksist Feminist görüşe göre, kapitalist toplumda sınıf mücadelesiyle birlikte cinsiyet eşitsizliği de paralel olarak var olur. Hem işçi sınıfının hem de kadınların marjinalleştirilmesi, sömürülmesi ve ezilmesi kapitalist sistem tarafından teşvik edilir. Marksist Feministler, kadınların ev içi işlerde sıkışıp kalmasının ve toplumsal üretimden dışlanmasının, kapitalist üretim modelinin bir yansıması olduğunu savunurlar. Bu bakış açısı, toplumsal değişimin sadece sınıf mücadelesiyle değil, aynı zamanda cinsiyet eşitsizliğiyle de mücadele edilerek sağlanabileceğini vurgular. Marksist Feministler, hem sınıf hem de cinsiyet baskısının aynı anda ele alınması gerektiğine dikkat çeker ve sınıf mücadelesini cinsiyet eşitsizliğiyle iç içe düşünmeyi hedefler. Bu perspektif, hem sınıf hem de cinsiyet eşitsizliğini daha derinlemesine anlama imkânı sunar ve toplumsal değişimin her iki boyutta da gerçekleşmesi gerektiğini vurgular.

Nancy Atakan, bireysel özgürlükleri merkeze koyarak cinsiyet normlarını eleştirir ve insan hakları ihlallerini öne çıkaran bir sanatçı olarak öne çıkar. Bu özellik, Marksist feminizm ile çağdaş sanatın etkileyici kesişimini yansıtır. Bireysel özgürlüklere odaklanarak, Atakan'ın eserleri toplumsal yapıları sorgulamak için düşündürücü bir pencere sunar. Sanatçının eser-

leri, insan hakları ihlallerine ve temel sorunlara işaret ederken, sınıf mücadelesi ile cinsiyet baskısının karmaşık ilişkisini anlamaya yönelik Marksist feminizmin temel ilkeleriyle uyumlu bir zemin oluşturur. Atakan, heykel, enstalasyon, fotoğraf ve film gibi çeşitli sanat alanlarında üretim yaparak yalnızca estetik değil aynı zamanda sosyal, siyasal ve kültürel bağlamlarda da etkili bir rol oynar. Bu eserler, işçi sınıfı ve cinsiyet içindeki baskıcı hiyerarşileri değiştirmeyi amaçlayan Marksist feminizmin ruhunu yansıtır. Sıklıkla geleneksel el sanatlarına atıfta bulunan eserler, çağdaş değerlerin toplumsal normlarla nasıl etkileşime girdiğini anlamaya yönelik bir platform sunar; bu da Marksist feminizmin cinsiyet deneyimlerinin sosyoekonomik yapılarla nasıl iç içe geçtiğini anlama amaçlarıyla uyumludur. Atakan'ın cinsiyet meselelerine ve bu meselelerin sınıf dinamikleriyle nasıl iç içe geçtiğine duyarlılığı, Marksist feminizm düşüncesiyle bütünleşiktir. Gündelik yaşamın yanı sıra toplumsal krizlere karşı kişisel duruşu ve eylemleri, temelde kökeni bulunan Marksist feminizmin eyleme ve değişime yönelik çağrılarıyla örtüşmektedir. Yapılan kapsamlı literatür taramasıyla, bu çalışma sadece Nancy Atakan'ın sanatsal üretimini ve toplumsal katılımını daha iyi anlamamıza yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda Marksist feminizm perspektifinden cinsiyet, sınıf ve sanat arasındaki karmaşık ilişkiyi ele alan süregelen tartışmaya da katkıda bulunur.

Anahtar Kelimeler: *marksist feminizm, çağdaş sanat, sanatsal üretim, toplumsal cinsiyet, sınıf ilişkileri, Nancy Atakan*

SİYASAL KATILIM VE KARŞIT KAMUSAL ALANLARDA KADINLAR

Member of Parliament, Science Women Bahriye Üçok and Women's Rights Defended by

Seher Tandoğar

Women's participation in political life and their involvement in state administration is one of the most important indicators of a country's political modernization. Today, most Muslims think that the social and political rights that Turkish women achieved with Atatürk's revolutions are realized by laws that are contrary to the orders of Islam. This idea is both against Atatürk's reforms and prevents women from reaching the importance they deserve in society. Bahriye Üçok understood this danger in Turkey in the 1970-1980s and corrected the misrepresentation of the importance Islam attaches to women. She accurately conveyed and informed the public. For this reason, the subject of this paper is the speeches and articles of Bahriye Üçok to explain that the rights achieved by women with Atatürk's revolutions have no objection in terms of Islam. What are Bahriye Üçok's thoughts on the importance of Turkish women's participation in political life? What were his thoughts about the laws and laws against women's rights during his period? What were the contributions of women to the administration in Islamic states? The answers to the questions were tried to be explained. Üçok's books "Aydınlanma Yürüyüşünde Bahriye Üçok", "Şeriat Sarmalında Türkiye", "Atatürk'ün İzinde Bir Arpa Boyu" and his own book "İslam Devletlerinde Kadın Hükümdarlar" were used. Along with his article titled "Secularism and Change of Ages in Turkey", which she wrote with his husband Coşkun Üçok, interviews and news published in local and national newspapers, speeches and proposals in the Cumhuriyet Senate Record Journal, the 17th Term Record Journal of the Grand National Assembly of Turkey were used. The Republic of

Turkey will be at the level of contemporary and modern countries, with the importance given to Turkish women. Considering the concept of secularism as an ideology that directs social life, which is always on Turkey's agenda, we can state that it is also important in terms of gender equality. For this reason, it is aimed to convey the ideas defended by the opposition party Bahriye Üçok in order to protect and advance the rights that the Republican revolution brought to Turkish women within the context of secularism. Its effects were also tried to be explained in this study. In addition, since there is no academic study explaining Bahriye Üçok's thoughts on women's rights and secularism, this study is of particular importance in order to convey her thoughts to the present day and to understand her contributions and awareness.

Keywords: *Bahriye Üçok, women's rights, secularism, Turkish women parliamentarian, Islam and women, women of science, Turkish civil law, right to vote and be elected*

Parlamenter, Bilim Kadını Bahriye Üçok ve Savunduğu Kadın Hakları

Seher Tandoğar
Marmara Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Kadınların siyasal hayata katılımları ve devlet yönetiminde söz sahibi olmaları günümüzde bir ülkenin siyasal anlamda modernleştiğinin en önemli göstergelerinden biridir. Bugün çoğu Müslüman, Türk kadınının Atatürk devrimleriyle ulaştığı sosyal ve siyasi hakların İslam'ın emirlerine aykırı olan kanunlarla gerçekleştiğini düşünmektedir. Bu tarz bir düşünce hem Atatürk inkılaplarına karşı olmakta hem de kadının toplumda hak ettiği yere ulaşmasında bir engel teşkil etmektedir. Bahriye Üçok, 1970 ve 1980'li yılların Türkiye'sinde bu tehlikeyi gözlemleyerek İslamiyet'in kadına verdiği değeri bütün çarpıtmalardan uzak tutarak doğru bir şekilde aktararak halkı aydınlatmaya çalışmıştır. Bu nedenle bu bildirinin konusunu Bahriye Üçok'un Atatürk devrimleriyle kadınların ulaştığı hakların İslamiyet açısından hiçbir sakıncası olmadığını açıklamak için yaptığı konuşmaları ve yazıları oluşturmaktadır. Daha önce detaylı bir akademik çalışması yapılmayan Bahriye Üçok'un Türk kadınının siyasal hayata katılımının önemiyle ilgili düşünceleri nelerdir? Döneminde, kadın hakları aleyhindeki yazı ve kanunlara karşı düşünceleri neler olmuştur? İslam devletlerindeki kadınların yönetime olan katkıları neler olmuştur, sorularının cevapları açıklanmaya çalışılmıştır. Üçok'un basında yayımlanmış yazılarından derlenmiş olan kitapları *Aydınlanma Yürüyüşünde Bahriye Üçok*, *Şeriat Sarmalında Türkiye*, *Atatürk'ün İzinde Bir Arpa Boyu* ve kendi yazdığı *İslam Devletlerinde Kadın Hükümdarlar* adlı kitabından yararlanılmıştır. Eşi Coşkun Üçok ile beraber yazdığı *Laiklik ve Türkiye'de Çağ Değişimi* adlı makalesi ile birlikte Üçok'un yerel ve ulusal gazetelerde ya-

yımlanmış röportaj ve haberleri, *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi*, *TBMM 17. Dönem Tutanak Dergisi*'ndeki konuşma ve önergelerinden yararlanılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş ve modern ülkeler seviyesinde olabilmesi Türk kadınına verilen değer ve önem ölçüsünde olacaktır. Laiklik kavramını her zaman Türkiye'nin gündeminde olan, toplumsal yaşama yön veren bir ideoloji olarak düşündüğümüzde kadın-erkek eşitliği açısından da önemli olduğunu belirtebiliriz. Bu nedenle laiklik çerçevesi içinde Cumhuriyet devriminin Türk kadınına kazandırdığı hakların korunması ve daha ileriye taşınabilmesi için muhalif parti sıralarından Bahriye Üçok tarafından savunulan fikirlerin günümüze aktarılması ve etkilerinin bu çalışma içerisinde açıklanması amaçlanmıştır. Ayrıca Bahriye Üçok'un kadın hakları ve laiklikle ilgili düşüncelerini açıklayan herhangi bir akademik çalışma olmamasından dolayı onun düşüncelerini günümüze taşıyabilmek, katkılarını ve sağladığı farkındalığı anlayabilmek adına bu çalışma ayrı bir önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: *Bahriye Üçok, kadın hakları, laiklik, Türk kadın parlamenter, İslamiyet ve kadın, bilim kadını, Türk Medeni Kanunu, seçme-seçilme hakkı*

State Feminism and Political Representation: The Life Story of Satı Kadın

Tuğçe Özdemir

In the first Turkish Grand National Assembly building, which was reopened as the War of Independence Museum, photographs, documents, furniture and artifacts from the period are exhibited. One of the chambers was dedicated to the memory of women MPs who entered the Turkish Grand National Assembly for the first time in the 1935 general elections. The overall profile of these 18 women is unsurprisingly upper middle class, well-educated women. Many of these women, who come from distinguished and prominent families and have studied abroad, can speak more than one language. But there is an exceptional name in this scene: Satı Kadın.

It is written in her life story, which has been fit into a paragraph, that she was illiterate while being a deputy, and that she was a muhtar in Ankara's Kazan Village before she was elected as a deputy. Her story is intriguing: How did a woman from the lower classes become one of the first MPs and even how did a woman manage to become a muhtar at that time? But more than that, her experiences pave the way for discussion on the issues of state feminism and women's participation in politics. We learn from his life story that as a result of a chance encounter, Atatürk was directly supported her to enter the parliament, she was tried to be taught to read and write, her clothing style and dialect were tried to be changed, her name was changed to Hatı Çırpan. As a woman, her struggle in her village is left behind, she is taken to the parliament without her permission or even her knowledge, and she is cut off from the context in which she finds herself.

Early Republican elites aimed to create a break with the Ottoman past,

and the emancipation of women has become the symbol of secularism, civilization and modernization. However, the states tried to keep the development of the women's movement under their control. Women are usually represented as "republican mothers" who have supplementary importance rather than being equal citizens. On the one hand, educating women, creating business opportunities, modernizing their way of living and their dress, which are empowering for women even in some cases they are top-down, were given importance. But on the other hand, the order brought about by gender discrimination and privileges continued. At the time when the reconstruction of social, economic, political, and cultural life was aimed at and projected, women's voting rights were an important part of the agenda. In parallel with the reforms and modernization attempts in many areas of social life from clothing to education, from law to music; recognition of women's political rights took place gradually in the 1930s.

To talk particularly in the case of Satı kadın, there are several things to examine concerning state feminism. She could have never been a deputy if she would not encounter Atatürk somehow in Turkey in which feminism is identified with Kemalism. At this point, did it empower this woman to be a member of parliament in the Ataturk guild? In this framework, this paper discusses state feminism with both empowering and disempowering sites by focusing on the era of early modern and secular formation of the Turkish Republic; and make attempt to evaluate Sati Kadin's experience with modernist and secularist state feminism ideology.

Keywords: *State feminism, political representation, feminism, Satı Kadın, modernization*

Satı Kadın'dan Hatı Çırpan'a: Devlet Feminizmi ve Siyasal Katılım

Tuğçe Özdemir
Leipzig Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Kurtuluş Savaşı Müzesi olarak yeniden açılan ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi binasında döneme dair fotoğraflar, belgeler, mobilyalar, eserler sergileniyor. Odalardan biri ilk kez 1935 Genel Seçimlerinde TBMM'ye giren kadın milletvekillerinin anısına tahsis edilmiş. Bu 18 kadının genel profili şaşırtıcı olmayan bir şekilde üst orta sınıf, iyi eğitimli kadınlardan oluşuyor. Seçkin ve tanınmış ailelerden gelen, yurt dışında okumuş olan bu kadınların pek çoğu birden fazla dil konuşabiliyor. Ancak bu sahnede istisnai bir isim var: Satı Kadın.

Bir paragrafa sığdırılmış yaşam öyküsünde milletvekili olurken okuma yazma bilmediği, milletvekili seçilmeden önce Ankara'nın Kazan köyünde muhtar olduğu yazılı. Hikâyesi merak uyandırıyor: Alt sınıflardan gelen bir kadın nasıl ilk milletvekillerinden biri oldu ve hatta o dönemde bir kadın nasıl muhtar olmayı başardı? Ancak bundan da öte, deneyimleri devlet feminizmi ve kadınların siyasete katılımı konularında tartışmanın yolunu açıyor. Hayat hikâyesinden öğreniyoruz ki önce tesadüfi bir karşılaşma sonucu doğrudan Atatürk tarafından Meclis'e girmesi desteklenmiş, ona okuma yazma öğretilmeye çalışılmış, giyim tarzı ve şivesi değiştirilmeye çabalanmış, ismi Hatı Çırpan olarak değiştirilmiş. Bir kadın olarak köyündeki mücadelesi geride bırakılmış, izni ve hatta bilgisi olmadan Meclis'e götürülerek içinde bulduğu bağlamdan koparılmıştır.

Erken Cumhuriyet döneminin önde gelen elitleri, Osmanlı geçmişinden bir kopuş yaratmayı amaçlamış ve "kadının özgürleşmesini" laiklik, medeniyet ve modernleşmenin simgesi haline getirmiştir. Ancak bir yan-

dan da kadın hareketinin gelişimini kendi kontrolleri altında tutmaya çabalamışlardır. Bu dönemde kadınlar genellikle eşit yurttaş olmaktan ziyade tamamlayıcı öneme sahip "Cumhuriyetçi anneler" olarak temsil edilmektedir. Bir yandan bazı durumlarda tepeden inme de olsa kadınları güçlendiren adımlar atılmış; kadınların eğitimine, kadınlara iş olanaklarının yaratılmasına önem verilmiştir. Öte yandan cinsiyet ayrımcılığı ve ayrıcalıkların getirdiği düzen devam etmektedir. Sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel hayatın yeniden inşasının amaçlandığı ve projelendirildiği bu dönemde kadınların oy hakları önemli bir gündem maddesi oluşturmaktadır. Giyimden eğitime, hukuktan müziğe toplumsal hayatın birçok alanında yapılan reform ve modernleşme girişimlerine paralel olarak; kadınların siyasi haklarının tanınması 1930'larda kademeli olarak gerçekleşmiştir. Devlet feminizminin aktif olarak işlediği söylenebilecek Satı Kadın örneği üzerinde gündeme gelen soru, devlet feminizmi ideolojisinin kadınları güçlendirip güçlendirmediğidir. Bu araştırmada, Satı Kadın'ın yaşam öyküsünden hareketle erken Cumhuriyet döneminde devlet feminizmi ve kadının siyasete katılımı ilişkisini ele alıyorum.

Anahtar kelimeler: *Devlet feminizmi, siyasal katılım, Satı Kadın, modernleşme, feminizm*

Gender Dynamics of Representation in Local Politics: Women Mukhtars in Çankaya District of Ankara Province

Canan Aslan Akman
Tamay Gültepe

The participation of women in local administrations in Turkey continues as an arduous struggle for women within the sexist patterns of party competition. The mukhtarship, the most basic and smallest administrative unit where political participation takes place in local administrations, is outside the scope of party candidacy at the village and neighborhood level; however, it is a local politics area where women are willing and interested. With the nature of social relations and political expectations in these settlements, there has not been adequate analysis of the unique characteristics of local governments and the dynamics shaped by gender. As the results of the local elections in 2019 demonstrated, the rate of woman mukhtars in Turkey was only 2.14 percent. It is 2 percent for woman mukhtars in the neighborhoods and 1 percent for woman mukhtars in the villages. As these numerical data prove, in contrast to the situation in Western democracies and even in some countries of the Global South, the election and representation of women in local governments in Turkey is a much more challenging process. However, according to the results of the 2019 local elections, the provinces with the highest percentage of woman mukhtars were respectively recorded as Istanbul (142), Ankara (124), and Izmir (122). Ankara's Çankaya district has the highest number of women mukhtars (47) in Turkey. In neighborhoods, where the number of woman mukhtars is relatively high, it is necessary to analyze the motivations of women in the election process, the difficulties they experience, their experiences in the process of administration, and their understanding of

service from a gender perspective. In this study, we will analyze the perspectives of power and the works woman mukhtars in the Çankaya district of Ankara carry out in the public position where they are in the lowest settlement of the local government but with high communication with the local people with a feminist point of view. In this study, it will be necessary to consider socio-economic differences among the neighborhoods in the Çankaya district and the diversity of the woman mukhtars' backgrounds. In this context, on the basis of the findings of the qualitative analysis of the woman mukhtars in the Çankaya district of Ankara, we will analyze how the success of woman mukhtars in local politics provides them with a perspective of public/political empowerment and in connection with this, we will analyze women mukhtars' awareness on practices that have different results in terms of gender equality in the local area, the women's problems in their regions, women's representation, and their service understandings. In this research, interviews will be conducted with woman mukhtars by using in-depth and semi-structured face-to-face interview research methods. In this study, we aim to reveal the determinant factors in terms of the definition of local problems, the representation of women's problems, the struggle of women mukhtars to exist and make a difference within the male-dominated norms and practices of politics, their experiences determined by gender dynamics, and their interpretation of these experiences.

Keywords: *Women's political participation, local politics, women mukhtars, Ankara province, Çankaya district, gender, representation*

Yerel Siyasette Temsilin Toplumsal Cinsiyetli Dinamikleri: Ankara İli Çankaya İlçesinde Kadın Muhtarlar

Canan Aslan Akman
Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Doç. Dr.)

Tamay Gültepe
Kadın Adayları Destekleme Derneği (Ka.Der) Ankara Şubesi

Türkiye'de kadınların yerel yönetimlere katılımı, parti rekabetinin cinsiyetçi kalıpları içerisinde, kadınlar için zorlu bir mücadele olarak devam etmektedir. Mahalli idarelerde siyasal katılımın gerçekleştiği en temel ve en küçük ölçekli yönetim birimi olan muhtarlık ise, köy ve mahalle düzeyinde parti adaylığı kapsamı dışında kalmakla birlikte kadınların istekli olduğu ve ilgilendiği bir yerel siyaset alanıdır. Söz konusu yerleşim yerlerindeki toplumsal ilişkilerin doğası ve siyasetten beklentilerin farklılık göstermesiyle birlikte buralardaki yerel yönetimlerin kendine özgü özellikleri ve toplumsal cinsiyetin şekillendirdiği dinamikler yeteri kadar analiz edilmemiştir. 2019 yılı yerel seçim sonuçlarının gösterdiği üzere Türkiye genelindeki kadın muhtar oranı yalnızca yüzde 2,14'tür. Bu oran, kadın mahalle muhtarları için yüzde 2, kadın köy muhtarları için yüzde 1'dir. Bu sayısal verilerin kanıtladığı üzere Batı demokrasileri ve hatta küresel Güney'in bazı ülkelerindeki durumun tersine Türkiye'de kadınların yerel yönetimlere seçilmesi ve temsili çok daha zorlu bir süreçtir. Bununla birlikte, 2019 yerel seçimlerinin sonucuna göre en çok kadın muhtar olan iller sırasıyla İstanbul (142), Ankara (124) ve İzmir (122) olarak kayda geçmiştir. Ankara'nın Çankaya ilçesi ise Türkiye'de en fazla kadın muhtar (47) olan ilçe olmuştur. Kadın muhtar sayısının göreceli yüksek olduğu mahallelerdeki kadınların seçim sürecindeki motivasyonları, yaşadıkları

zorluklar, yönetimde bulundukları süreç içerisindeki deneyimleri ve hizmet anlayışlarının toplumsal cinsiyet bakış açısından analiz edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada Ankara ili Çankaya ilçesindeki kadın muhtarlar özelinde, kadınların yerel yönetimin en alt yerleşim biriminde olmakla birlikte yerel halkla en çok iletişimde olduğu kamusal konumda iktidar perspektifleri ve yürüttükleri çalışmalar feminist bakış açısı ile analiz edilecektir. Bu çalışmanın verisinin toplanacağı Çankaya ilçesindeki mahalleler arasında sosyoekonomik anlamda farklılıkları ve kadın muhtarların kendi profillerine ilişkin çeşitliliklerini de bu çalışmada göz önüne almak gerekecektir. Bu çerçevede, çalışmada Ankara ilinin Çankaya ilçesindeki kadın muhtarların niteliksel analizinin sağlayacağı bulgular temelinde, kadın muhtarların yerel siyasetteki seçilme başarısının kendilerine nasıl bir kamusal/siyasi güçlenme perspektifi sağladığı, bununla bağlantılı olarak yerelde toplumsal cinsiyet açısından farklı sonuçlar içeren uygulamalara ilişkin farkındalıkları, bölgelerindeki kadınların sorunları ve talepleri özelindeki temsil çabaları ve hizmet anlayışları incelenecektir. Araştırmada derinlemesine ve yarı yapılandırılmış yüz yüze mülakat araştırma yöntemi kullanılarak kadın muhtarlar ile görüşmeler yapılacaktır. Çalışmada, kadın muhtarların siyasetin erkek egemen normları ve pratikleri içinde var olma ve fark yaratabilme mücadeleleri, toplumsal cinsiyet dinamikleri ile belirlenen deneyimleri, bu deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarının yanı sıra, yereldeki sorunların tanımlanması ve kadın sorunlarının temsili açısından belirleyici olan faktörlerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Kadınların siyasal katılımı, yerel siyaset, kadın muhtarlar, Ankara ili, Çankaya ilçesi, toplumsal cinsiyet, temsil*

Masculinist Backlash and KADEM

Çimen Günay Erkol
Nurseli Yeşim Sünbüloğlu

"Anti-gender" movements, which were explicitly addressed in the United Nations' World Conference on Women in 1995, have become internationally organised and increased their impact since the 2010s with the involvement of different groups. These movements target gender equality and LGBTI+ rights movements and object to the efforts for the prevention of gender-based violence, gender mainstreaming and the integration of gender in social policies. Currently, attempting to weaken various civil rights initiatives by closely engaging with anti migrant and racist politics, these movements strive to be hegemonic. Since this is a newly emerging and organised attempt by different blocs, it is dealt with in feminist literatüre differently from masculinist reactions, which have existed in every culture and historical period, and to emphasise this difference, it is defined as "gender backlash". Emerging struggles for hegemony around this concept require a careful and detailed evaluation in order to strengthen the theoretical and political approaches of gender and women's studies in Turkey on the 100th anniversary of the Turkish Republic. In this paper, we will analyse manifestations of "gender backlash" in Turkey, specifically focusing on KADEM (Kadın ve Demokrasi Derneği), which was founded in 2015. KADEM systematically tries to replace "gender equality" with "gender justice". We will evaluate KADEM's position within the "gender backlash" movement. This presentation is based on the preliminary data collected by us as part of the wider project, "Countering Gender Backlash" (https://counteringbacklash.org/), funded by IDS and SIDA. We will present a content analysis of the documents on KADEM's website, which date

back to 2013, around struggles for gender equality and LGBTI+ rights. The neopatriarchal axis reflected in those documents, which will be analysed taking into account different historical periods in KADEM's institutional trajectory, and their approach to gender issues are of critical importance to understanding backlash processes in the Turkish context.

Keywords: *Masculinity, conservatism, neopatriarchy, backlash, kadem*

Maskülinist Geri Tepme ve KADEM

Çimen Günay Erkol
Özyeğin Üniversitesi (Doç. Dr.)

Nurseli Yeşim Sünbüloğlu
Kadir Has Üniversitesi (Ziyaretçi Dr. Öğr. Üyesi)

1995 yılında Pekin'de düzenlenen Birleşmiş Milletler Dünya Kadın Konferansı'nda belirgin bir şekilde varlığı tespit edilen "toplumsal cinsiyet karşıtı" hareketler, 2010'lardan beri farklı grupların katılımıyla uluslar ötesi örgütlenerek etki alanlarını giderek genişletmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBTİ+ hakları mücadelesini hedef alan bu hareketler, cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi çabalarına, cinsiyetin ana akımlaştırılması ve kamu politikalarına dâhil edilmesine karşı çıkmaktadırlar. Günümüzde göçmen karşıtı ve ırkçı siyasetlerle iç içe geçerek eşitlik mücadelesinin farklı zeminlerini de zayıflatmaya çalışan bu hareketlerin, toplum genelinde egemen olmaya çalıştığını görmekteyiz. Farklı blokların bir araya gelmesiyle "yeni" ve örgütlü bir anlayışa tanıklık ettiğimiz için, feminist literatürde her dönemde ve kültürde karşılaşılan maskülinist tepkilerden farklı bir hareket olarak değerlendirilen ve "geri tepme" (*backlash*) olarak adlandırılan bu olgunun çerçevelediği yeni hegemonya mücadeleleri, Cumhuriyet'in 100. yılında Türkiye'deki toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarının kuramsal ve politik zeminlerinin güçlendirilmesi için detaylı bir şekilde incelenmeye muhtaçtır. Bu bildiride, "geri tepme" olgusunun Türkiye'deki tezahürlerini, 2015 yılında kurulan KADEM'i (Kadın ve Demokrasi Derneği) merkeze alarak değerlendirmek istemekteyiz. "Toplumsal cinsiyet eşitliği" kavramının "toplumsal cinsiyet adaleti" kavramı ile yer değiştirmesi için sistemli çalışmalar yürüten KADEM'in "geri tepme"

hareketi içindeki konumunu ele alacağız. Bildirimiz, IDS ve SIDA destekli "Countering Gender Backlash" (https://counteringbacklash.org/) projesinin Türkiye ayağında yürüttüğümüz bir araştırmanın öncü bulgularını içerecektir. KADEM'in internet sitesinde 2013 yılından başlayarak yer verdiği çeşitli belgelerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBTİ+ hakları mücadelesi eksenlerindeki içerik analizini sunmak istemekteyiz. KADEM'in cinsiyet meselelerine yaklaşımını dönemselliği içinde değerlendirerek inceleyeceğimiz söz konusu dokümanlara yansıyan neopatriarkal eksen, geri tepme süreçlerinin Türkiye özelinde anlaşılması için kritik önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Erkeklik, Muhafazakârlık, Neopatriarka, Geri Tepme, KADEM

A Woman Who Was a County Mayoral Candidate for Beyoğlu: Political Life and 1999 County Mayoral Candidacy of Bilge Sönmez Kutlu

Merin Sever

Born in 1946, Bilge Kutlu ran for Beyoğlu county mayoral elections for ANAP in 1999 and came fourth collecting 14,53% of the votes (17.006 votes). (That year, Kadir Topbaş, who ran for Fazilet Partisi, became first with 28,51% of the votes, which is considerably low). Kutlu, who has been a politician in ANAP since 1992 and later became a county mayoral candidate was born and raised in Beyoğlu. Thanks to her father who had a convenience store in Gümüşsuyu and her parents residing in the same neighborhood for years, she received her education in Beyoğlu as well, until she attended university. After graduating from Istanbul University, department of French Language and Literature, Kutlu had lived in Germany for 12 years, where she learned German on top of her skills in Italian, French and English, and worked as a translator. After returning to Turkey, she was offered a position in ANAP, and even though her political view was more on the left wing, she accepted the offer thinking she could take the party's local policies to a new level and because she believed that the party was powerful enough to let her serve the residents of İstanbul, women in particular. She became a member of ANAP Beyoğlu Party Committee as she knew the district very well and was familiar with its demographics and problems. With her prominent work, Bilge Sönmez Kutlu became the name the party announced as a candidate for a district as important as Beyoğlu in seven short years.

Her story has two distinctive points: First, thanks to the intellectual setting and opportunities that the republic provided, as a daughter of a

convenience store man in a modest family, she would get a good education, learn a few languages to allow her to work as a translator and one day become a well-equipped, self-maintained woman who is powerful enough to enter the political world. Quite suitable to the image of "The women of the republic", she managed to prove herself even in the much more patriarchal setting of 90s political scene compared to today. Secondly, because of her social consciousness and her views on social gender equality, she made promises that we would not normally see in ANAP or similar right/central right wing political parties. She was the only one to promise daycares and study centers for children and for working mothers and such among the other four candidates. The other candidates focused on projects that would help business owners financially such as transforming Beyoğlu into a touristic center or general topics such as increasing green areas, improving street lights etc., whereas Bilge Sönmez Kutlu promised healthcare on wheels, support for amateure sports clubs in addition to already mentioned ones with the exact mentality of a local administrator. But most importantly, she promised each neighborhood to provide solutions according to their needs through "neighbourhood committees". If we consider the fact that today we do not see such promises even in parties which identify themselves as a part of the left wing, it is crucial for us to realize how much the politics in general has shifted to the right and how much we need women with the social gender equality mindset in every party, institution and entity. By this means, writing down these experiences is a prominent part of Turkish women's history.

Keywords: *Women's studies, women's history, local elections, gender studies, feminism, history of Beyoğlu*

Beyoğlu Belediye Başkanlığı'na Aday Olmuş Bir Kadın: Bilge Sönmez Kutlu'nun Siyasi Yaşamı ve 1999 Yerel Seçim Adaylığı

Merin Sever
İstanbul Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

1946 doğumlu Bilge Sönmez Kutlu, 1999 yılında gerçekleşen yerel seçimlerde Beyoğlu Belediyesi Başkanlığı için ANAP'tan başkan adayı olmuş, oyların %14,53'ünü alarak (17.006 oy) dördüncü sıraya yerleşmiştir. (O sene seçimleri kazanan isim Fazilet Partisi adayı Kadir Topbaş'tır ve %28,51 gibi aslında oldukça düşük bir oranla başkan olmuştur.) 1992'den beri ANAP bünyesinde siyaset yapıp daha sonra belediye başkan adayı olan Kutlu, Beyoğlu'nda bulunan Gümüşsuyu Mahallesi'nde bakkal dükkanı işleten babasının ve annesinin yıllardır aynı mahallede ikamet etmelerinden dolayı, "doğma büyüme" bir Beyoğluludur, üniversiteye dek de Beyoğlu sınırlarında eğitim görmüştür. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitiren Kutlu, yaklaşık 12 yıl Almanya'da yaşamış ve İtalyanca, Fransızca, İngilizcenin yanı sıra Almanca da öğrenerek çevirmenlik yapmıştır. Türkiye'ye dönüşünün ardından kendisine ANAP'ta siyaset yapması için teklif gelince, aslında siyasi çizgisi ANAP'tan daha solda olmasına rağmen, hem partinin yerel politikalarını farklı bir çizgiye taşıyabileceğini düşündüğü hem de partinin o dönem İstanbul'un kadınları başta olmak üzere halkına hizmet götürmesini sağlayabilecek bir güçte olduğuna inandığı için bu teklifi kabul etmiş ve bu ilçeyi çok iyi bilen, sorunlarına ve demografisine aşina olan biri olarak partinin Beyoğlu İlçe Yönetim Kurulu'na girmiştir. Yaptığı çalışmalarla öne çıkan Bilge Sönmez Kutlu, sadece yedi yıl gibi kısa bir süre sonra partinin Beyoğlu gibi önemli bir ilçeye belediye başkan adayı göstereceği bir

isim haline gelmiştir. Türkiye'de siyasi kadrolarda yer edinebilmek, aday gösterilebilmek, öne çıkmak için genellikle liyakatten ziyade bağlantıların ve uzun yıllar süren "sadakat kanıtları"nın beklendiği düşünülürse, kendisinin görece kısa sürede Beyoğlu gibi İstanbul'un kalbi konumundaki bir yere aday gösterilebilmesi, serüveninin sıra dışı olduğu kadar kendisinin de niteliklerinin sıra dışı olduğunu gösterir. Ancak -belki de tam da beklenebileceği gibi- kendisinin aday gösterilmesi, kendi partisinin kadroları içerisinde de zaman zaman tepkiye neden olmuştur. Bir kadın aday olarak deneyimlediği zorluklar ise bir erkek adaya kıyasla hem daha fazla hem daha çeşitlidir. Bu yazının amacı, bu farklılıkları da mümkün olduğunca göz önüne sermektir.

Onun hikâyesinde öne çıkan iki nokta vardır: İlki, Cumhuriyet'in sağladığı zihnî ortam ve imkânlar sayesinde, bakkallık yapan mütevazı bir ailenin kızı olarak iyi bir eğitim alacak, birkaç dili çevirmenlik yapacak düzeyde öğrenecek ve günün birinde siyasi hayata girecek kadar güçlü, donanımlı, kendi ayakları üstünde durabilecek bir kadın haline gelmesidir. "Cumhuriyet kadını" dendiğinde akıllarda canlanan imaja oldukça uygun bir biçimde, 90'lı yıllarda bugünkünden çok daha eril bir ortam olan siyaset sahnesinde dahi kendini ispatlamayı başarmıştır. İkincisi ise kendisinin sosyal bilinci ve toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun görüşleri sayesinde, aslında ANAP'ta veya benzeri sağ/sağ merkez partilerde göreceğimizi düşünmediğimiz seçim vaatlerinde bulunmuş olmasıdır. Kendisiyle aynı dönemde aday olan ve oy oranı bakımından ilk dörde giren isimler arasında, seçim vaadi olarak kreşler, çalışan annelerin çocuklarına yönelik etüt merkezleri gibi ihtiyaçları dile getiren yalnızca kendisi olmuştur. Diğer adaylar daha ziyade Beyoğlu'nu turizm merkezi haline getirmek gibi esnafa maddi gelir sağlamaya yönelik veya ağaçlandırma yapmak, ışıklandırma gibi genelgeçer vaatlerde bulunurken, Bilge Sönmez Kutlu gerçek bir yerel yönetici anlayışıyla yukarıda sayılanlara ek olarak gezici sağlık hizmeti, amatör spor kulüplerine destek gibi vaatlerde bulunmuş, en önemlisi de mahalle meclisleri yoluyla aslında her mahalleye kendi ihtiyacına göre çözüm üretmeyi vaadetmiştir. Belli ki, bir kadın aday olarak siyasi bilinci, daha başka dertlerin de farkında olmasını ve çözüm önerileri getirmesini, vaatlerini bunlar üstünden şekillendirmesini sağlamıştır. Bu, dikkat çekici bir noktadır. İkinci ve bu vaatler üstünden gördüğümüz

daha genel bir nokta ise, bugün böylesi seçim vaatlerini kendini "sol" çizgide tanımlayan kimi partilerde bile göremeyişimizdir. Bu durum, hem siyasetin genel seyrinin giderek sağa kaydığını göz önüne sermesi hem de toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir bakışa sahip kadınlara aslında her partide, kurumda, oluşumda ne kadar ihtiyacımız olduğunu fark etmemiz açısından önemlidir. Bu açıdan deneyimleri kayıt altına almak da Türkiye kadın tarihi yazınının önemli bir parçasıdır. Bugün geldiğimiz noktayı anlamak da, ancak bu gibi farklı portreler ve onların sağladıkları bilgilerin analiziyle mümkündür.

Anahtar kelimeler: *Kadın araştırmaları, kadın tarihi, yerel seçimler, toplumsal cinsiyet çalışmaları, feminizm, Beyoğlu tarihi*

Being a Female Politician in the Early Years of the Multi-Party Period in Turkey: the Case of Müfide İlhan

Nesli Özkay Dikkaya
Fahriye Dinçer

The election of 1950 is considered as a turning point in the political life of Turkey for it started the multi-party period. In the first local elections of this period, Müfide İlhan became the first female mayor of Turkey as a candidate of the Democratic Party (DP).

İlhan worked very actively during her term as a mayor, but due to some disagreements with the Municipal Council, she was dismissed from this post on the 12th of December 1951. Although she continued to be a member of the Mersin Municipal Council until 1954, because of the troubles she had with the DP administration she resigned from the party. Following her resignation, she founded the Müstakilleri Destekleme Cemiyeti (Association for Support of the Independents) again in 1954 and published a newspaper called as *Mücadele* with the members of this association.

While examining the life story of Müfide İlhan in a much wider range is required, this study primarily focuses on how Müfide İlhan experienced her term as a mayor, what kind of problems she encountered, what kind of reactions she received from both the political circles and the press of the period, and how she expressed herself in the face of these reactions and problems. In this respect, her short-lived term as a mayor and her political activities of the time is located in the political, economic and cultural conjuncture of the early 1950s. Additionally, analyses of her case include representation of female politicians in the newspapers, and the difficulties they experienced in the political life of the time.

In this research process, Müfide İlhan's personal archive in the Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi (The Women's Library and Information Centre Foundation) is very useful. In this personal archive, there are her political writings and letters, personal notes, and photographs. Secondly, various observations, oral history interviews and field studies were conducted in Mersin, where Müfide İlhan lived during her active political life. *Mücadele* gazetesi, a newspaper which was founded and run by Müfide İlhan and not been included in other studies until now, is examined to uncover the departure process of İlhan and her friends from the DP, and the foundation and development processes of the Müstakilleri Destekleme Cemiyeti (Association for Supporting the Independents). Additionally, other periodicals of the term, where various news and columns about Müfide İlhan's mayoral term have been founded are also included in the texts to be analyzed.

Finally, all data obtained from different kinds of sources -archives, periodicals, oral history interviews, field trips and secondary sources- are subjected to a comparative analysis.

Keywords: *Müfide İlhan, female mayor, Democratic Party, female representation, Mücadele gazetesi, Müstakilleri Destekleme Cemiyeti*

Türkiye'de Çok Partili Dönemin İlk Yıllarında Kadın Siyasetçi Olmak: Müfide İlhan Örneği

Nesli Özkay Dikkaya
Yıldız Teknik Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Fahriye Dinçer
Yıldız Teknik Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

1950 seçimleri, çok partili dönemi başlatması nedeniyle Türkiye'nin siyasi hayatında bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Müfide İlhan, bu dönemin ilk yerel seçimlerinde Demokrat Parti'nin (DP) adayı olarak Türkiye'nin ilk kadın belediye başkanı olmuştur.

İlhan, belediye başkanı olduğu süre boyunca çok aktif çalışmıştır, ancak Belediye Meclisi ile yaşadığı bazı anlaşmazlıklar nedeniyle 12 Aralık 1951'de bu görevinden alınmıştır. 1954 yılına kadar Mersin Belediye Meclis Üyeliği'ne devam etmesine rağmen DP yönetimi ile yaşadığı sorunlar nedeniyle partiden istifa etmiştir. İstifasının ardından yine 1954 yılında Müstakilleri Destekleme Cemiyeti'ni kurmuş ve cemiyet üyeleri ile birlikte *Mücadele* isimli bir gazete çıkarmıştır.

Müfide İlhan'ın hayat hikâyesini çok daha geniş bir yelpazede incelemek gerekirken, bu çalışmada öncelikli olarak Müfide İlhan'ın belediye başkanlığı dönemini nasıl deneyimlediği, ne gibi sorunlarla karşılaştığı, hem siyasi çevreden hem de dönemin basınından ne gibi tepkiler aldığı ve bu tepkiler ve problemler karşısında kendisini nasıl ifade ettiği üzerine odaklanılmaktadır. Bu bakımdan İlhan'ın kısa süreli belediye başkanlığı dönemi ve o dönemdeki siyasi faaliyetleri, 1950'lerin başındaki siyasi, ekonomik ve kültürel konjonktüre oturtulmuştur. Ek olarak, kadın siyasetçilerin gazetelerdeki temsiliyet biçimi ve dönemin siyasi hayatında yaşadık-

ları zorluklara ilişkin analizler yapılmaktadır.

Bu araştırma sürecinde öncelikle Müfide İlhan'ın Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi'nde bulunan kişisel arşivi çok faydalı olmaktadır. Bu kişisel arşivde İlhan'ın siyasi yazıları ve mektupları, kişisel notları ve fotoğrafları bulunmaktadır. İkinci olarak, Müfide İlhan'ın aktif siyasi hayatı döneminde yaşadığı Mersin'de çeşitli gözlemler, sözlü tarih görüşmeleri ve alan araştırmaları yapılmıştır. İlhan'ın DP'den ayrılış sürecini, Müstakilleri Destekleme Cemiyeti'nin kuruluş ve gelişim süreçlerini ortaya çıkarmak için Müfide İlhan'ın kurup yönettiği ve bugüne kadar başka çalışmalarda yer almayan *Mücadele* gazetesi incelenmektedir. Ayrıca Müfide İlhan'ın belediye başkanlığı dönemine ilişkin çeşitli haber ve köşe yazılarının bulunduğu diğer süreli yayınlar da incelenen metinler arasında yer almaktadır.

Son olarak, arşivler, süreli yayınlar, sözlü tarih görüşmeleri, saha gezileri ve ikincil kaynaklar gibi farklı kaynaklardan elde edilen tüm veriler karşılaştırmalı bir analize tabi tutulmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Müfide İlhan, kadın belediye başkanı, Demokrat Parti, kadın temsiliyeti, Mücadele gazetesi, Müstakilleri Destekleme Cemiyeti*

Examination of Women's Effect on Political Parties in the Democratic Transformation of Politics

Nimet Bolluk Kalınsaz

Politics and women are two concepts that have a very old stories in the history. While these concepts are an ancient part of our history, the unification of the two in the same body has a history of not more than a hundred years. The women's movements, which started in the last period of the Ottoman Empire, gave their first results in the first years of the Republic of Turkey, as an example to the world. We see the right of women to vote and to be elected, then the right of 17+1 female deputies to take part in the parliament and other rights gained in many fields as successful results of this struggle. However, when we come to the present day, we witness that fair representation is still not achieved in decision-making mechanisms and especially in politics.

We see that the world societies are going through a process of change with the female subject.Especially when looking at the new shaping of politics, the representation of women and their position in the decision-making process constitute the basis of change.The participation of 12 women in the 19-member council of ministers established in Finland, and the Vice President of the USA, Kamala Haris, are among the important representatives of these developments.While Angela Merkel in Germany and Jacinde Ardern in New Zealand are among the important names representing this transformation with their performances in their countries during the pandemic period, they also set an example for the success of women in decision-making mechanisms.These examples accelerate the transformation on the political ground. The belief that women will be the determinants of this new era that the world is entering is dominant. When

we look at the decision-making mechanisms in Turkey, we see that there are positive developments in terms of representation of women in the big picture, although they are still sufficient.

In the study, "How is the reflection of women's influence on political parties in the transformation of international politics in Turkey?" An answer to the research question is sought. Will be searched. In this direction, explanatory and descriptive research methods will be used. In the study, first of all, a literature review will be made. This survey aims to explain the position of women in politics in the world and in Turkey.For the democratic transformation in the world, how the election process in the USA, Germany, Finland and New Zealand is reflected in the news of women politicians and the content of the party statutes will be examined. For the national democratic transformation, it will be tried to understand where women are positioned by looking at the party statutes, structures and reflections of the political parties in the press.The effect of this on democratic transformation will be examined.

The aim of the study is to make an evaluation of women's influence in the democratic transformation of politics, based on world examples, through political parties in Turkey.

Keywords: *Transformation, women, justice in representation, politics, political parties*

Siyasetin Demokratik Dönüşümünde Kadınların Siyasi Partiler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Nimet Bolluk Kalınsaz
Selçuk Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Siyaset ve kadın, tarihimizde çok eski geçmişe sahip iki kavramdır. Bu kavramlar tarihimizin eski bir parçasıyken ikisinin aynı bedende birleşmesinin yüzyılı aşmayan bir geçmişi vardır. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde başlayan kadın hareketleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında dünyaya örnek olacak şekilde ilk meyvelerini vermiştir. Kadının seçme ve seçilme hakkı, arkasından gelen 17+1 kadın vekil, birçok alanda kazanılan diğer hakları bu mücadelenin başarıyla elde edilmiş sonuçları olarak görmekteyiz. Lakin günümüze geldiğimizde karar alma mekanizmalarında ve özellikle siyasette halen adil temsilin sağlanamadığına şahit oluyoruz.

Dünya toplumlarının kadın öznesiyle bir değişim süreci yaşadığını görmekteyiz. Özellikle siyasetin yeni şekillenme doğrultusuna bakıldığında kadının temsili ve karar alma sürecindeki konumu değişimin zeminini oluşturmaktadır. Finlandiya'da kurulan 19 kişilik bakanlar kurulunda 12 kadının yer alması, ABD'de Başkan Yardımcısı Kamala Harris gibi isimler bu gelişmelerin önemli temsilcilerindendir. Almanya'da Angela Merkel, Yeni Zelanda'da Jacinda Ardern pandemi döneminde ülkelerinde gösterdikleri performanslarıyla bu dönüşümü temsil eden önemli isimler arasındadırlar ve kadınların karar alma mekanizmalarındaki başarılarına örnek teşkil etmektedirler. Bu örnekler siyasal zemindeki dönüşümü hızlandırmaktadır. Dünyanın içine girdiği bu yeni dönemin belirleyicisinin kadınlar olacağı inancı hâkimdir. Türkiye'de ise karar alma mekanizmalarına baktığımızda büyük resimde kadınların temsili açısından halen yeterli olmamakla beraber olumlu gelişmelerin mevcut olduğunu görmekteyiz.

Çalışmada "Uluslararası siyasetin dönüşümündeki kadın etkisinin Türkiye'de siyasal partilere yansıması nasıldır?" araştırma sorusuna cevap aranacaktır. Bu doğrultuda açıklayıcı ve betimleyici araştırma yöntemlerinden faydalanılacaktır. Çalışmada öncelikle literatür taraması yapılacaktır. Bu tarama dünyada ve Türkiye'de siyasetteki kadının konumunu açıklamayı hedeflemektedir. Dünyadaki demokratik dönüşüm için ABD, Almanya, Finlandiya ve Yeni Zelanda'daki seçim süreci ve hemen sonrası haberlerinde kadın siyasilerin basına yansıma şekli ve partilerinin tüzükleri incelenecektir. Ulusal demokratik dönüşüm içinse siyasi partilerin parti tüzükleri, yapılanmaları ve basına yansımalarına bakılarak kadınları nerede konumlandırdıkları, bunun demokratik dönüşüme etkisi incelenecektir.

Çalışmanın amacı siyasetin demokratik dönüşümünde kadın etkisinin dünya örneklerinden yola çıkarak Türkiye'deki siyasal partiler üzerinden bir değerlendirmesini yapmaktır.

Anahtar kelimeler: *Dönüşüm, kadın, temsilde adalet, siyaset, siyasi partiler*

The September 12 Coup, Gender and Memory: Political Subjectivity of The Daughters of Socialist Women

Nilüfer Bulut

Although memory is reduced to a fixed function in which knowledge and experience are stored, it has a function in which individuals connect to the past with their present needs. In this context, memory is social and political. One of the political events that took an important place in Turkey's social memory is the September 12, 1980 coup. Before the coup, the socialist movement witnessed the political subjectivity of women. However, after the military coup, the conditions changed and the socialist movement was crushed to a large extent. After the coup, while new problems came to light on Turkey's agenda, new forms of struggle emerged on this axis. Women have faced new challenges in their political subjectivity. In this context, I will search for the changing political subjectivities in the memory of the daughters of socialist women in my paper.

In my paper, I will examine the political subjectivities of the women, who took part in the socialist movement before the September 12, 1980 coup, on the axis of their memories transferred to their daughters. In my paper, which aims to reveal the changing political horizons after September 12, I will include the changes in the political subjectivities of women. I will evaluate the positive and negative criticisms and horizons that women of the next generation brought to socialist politics before the coup. In this context, I will look at the impact of the socialist movement memory of socialist women, namely mothers, on this horizon. In this paper, I will use the findings from my thesis made with the oral history method. In my thesis, I interviewed women and their daughters who fought for the socialist struggle before the September 12 coup, using the oral history method.

I interviewed 6 women and 5 girls. In addition to this, I also interviewed a woman who struggled as a socialist, although she did not have a daughter for the memory of the period, and a woman who had a child during the coup period.

In my analysis, I will benefit from the findings of my master's thesis titled "Coup, Gender and Memory: Transfer of Memory Between Women Regarding the September 12, 1980 Coup", which I wrote and defended in 2022 in the Women's Studies program of Istanbul University.

Keywords: *Memory, coup, women, subjectivity, politics, socialism, oral history*

12 Eylül Darbesi, Cinsiyet ve Bellek: Sosyalist Kadınların Kızlarının Politik Öznellikleri

Nilüfer Bulut
İstanbul Üniversitesi (Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Mezunu)

Bellek, bilginin ve deneyimin saklandığı sabit bir işleve indirgense de bireylerin, geçmişe günümüz ihtiyaçlarıyla bağlandığı bir işleve sahiptir. Bu bağlamda bellek toplumsal ve siyasidir. Türkiye'nin toplumsal belleğinde önemli bir yer edinen siyasal olaylardan biri de 12 Eylül 1980 darbesidir. Darbe öncesinde sosyalist hareket kadınların politik öznelliklerine sahne olmuştur. Ancak askerî darbeden sonra şartlar değişmiş, sosyalist hareket büyük ölçüde ezilmiştir. Darbeden sonra Türkiye'nin gündeminde yeni sorunlar gün ışığına çıkarken bu eksende yeni mücadele biçimleri de ortaya çıkmıştır. Kadınlar politik öznelliklerinde yeni mücadelelerle karşılaşmışlardır. Bu bağlamda ben de tebliğimde değişen politik öznellikleri sosyalist kadınların kızlarının belleğinde arayacağım.

Tebliğimde 12 Eylül 1980 darbesi öncesi sosyalist harekette yer alan kadınların kızlarına aktarılan bellekleri ekseninde kızların politik öznelliklerini inceleyeceğim. 12 Eylül'den sonra değişen politik ufukları ortaya koymayı amaçladığım tebliğimde, kadınların politik öznelliklerindeki değişimlere yer vereceğim. Sonraki kuşaktan kadınların darbe öncesi sosyalist siyasete getirdikleri olumlu-olumsuz eleştirileri ve ufuklarını değerlendireceğim. Bu bağlamda sosyalist kadınların yani annelerin darbe öncesi sosyalist hareket belleğinin bu ufka etkisine bakacağım. Bu bildiride sözlü tarih yöntemi ile yapılan tezimden bulguları kullanacağım. Tezimde sözlü tarih yöntemi ile 12 Eylül darbesi öncesi sosyalist mücadele veren kadınlar ve onların kızları ile görüştüm. 6 kadın ve 5 kız ile görüştüm. Bunun yanında dönemin belleği için kızı olmasa da sosyalist mücadele veren bir

kadın ve darbe döneminde çocuk olan bir kadınla da görüşme yaptım.

Yapacağım incelemede İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları programında 2022'de yazdığım ve savunduğum "Darbe, Cinsiyet ve Bellek: 12 Eylül 1980 Darbesine İlişkin Kadınlar Arası Bellek Aktarımı" başlıklı yüksek lisans tezimin bulgularından yararlanacağım.

Anahtar kelimeler: *Bellek, darbe, kadınlar, öznellik, politika, sosyalizm, sözlü tarih*

Women And Local Suffrage In Republican Turkey: The "Stickiness" Of The Patriarchal Order

Lucie Drechselová

Women were granted the right to vote in local elections in 1930, four years before the much-celebrated granting of parliamentary suffrage. While the anniversary of this milestone is often forgotten, Turkish local politics has witnessed remarkable gender-related developments, such as the success of several women openly endorsing feminism, former female Members of Parliament being elected as metropolitan mayors, and the introduction of a co-chairing system in pro-Kurdish parties. This paper aims to address the dynamics of women's inclusion in local politics from a longitudinal perspective. In pursuit of this objective, the paper has three main goals. Firstly, it places women's political rights within the context of the Kemalist project while discussing the impact of the scarcity of reliable historical data on our understanding of decades of women's underrepresentation in local politics. Secondly, the paper engages with recent research regarding the influence of conservatism on women's representation in municipal politics and the innovative approaches adopted by pro-Kurdish parties. Thirdly, the paper presents ethnographic observations by the author, complementing the latest research, with a focus on continuities and discontinuities in exclusionary dynamics at the local level. By adopting a longitudinal perspective, with a particular focus on the most recent developments in 2019 local elections, the paper seeks to comprehend the interplay between enduring and situational factors, aiming to explain the persistence of patriarchal exclusionary practices that contribute to women's underrepresentation in local politics. The paper argues for the necessity of deconstructing the national average of women's local represen-

tation and advocates for a party-sensitive approach. This approach leads to a series of potentially counterintuitive observations regarding the role of conservatism and the impact of authoritarianism on women's political inclusion.

Keywords: *Local politics, women's political representation, Republican Turkey, patriarchy, Kemalism, conservatism, Kurdish politics*

Türkiye Cumhuriyeti'nde Kadın ve Yerel Oy Hakkı: Ataerkil Baskıların "Yapışkanlığı"

Lucie Drechselová
Associate Professor, École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS)

Kadınlara yerel seçimlerde oy kullanma hakkı 1930 yılında, çok kutlanan milletvekili seçilme hakkının verilmesinden dört yıl önce tanınmıştır. Bu dönüm noktasının yıl dönümü genellikle unutulsa da, Türk yerel siyaseti, küçümsenmeyecek sayıda -feminizmi açıkça destekleyen- kadının başarısı, eski kadın milletvekillerinin büyükşehir belediye başkanı olarak seçilmesi ve Kürt yanlısı partilerde eş başkanlık sisteminin getirilmesi gibi toplumsal cinsiyetle ilgili önemli gelişmelere tanık olmuştur. Bu çalışma, kadınların yerel siyasete dâhil olma dinamiklerini boylamsal bir bakış açısıyla ele almayı amaçlamaktadır ve bu doğrultuda tebliğ üç ana hedef çevresinde kurgulanmıştır. İlk olarak, kadınların siyasi haklarını Kemalist proje bağlamına yerleştirirken, güvenilir tarihsel verilerin azlığının kadınların yerel siyasette on yıllardır eksik temsilini anlamamız üzerindeki etkisini tartışmaktadır. İkinci olarak, muhafazakârlığın kadınların belediye siyasetindeki temsili üzerindeki etkisi ve Kürt yanlısı partiler tarafından benimsenen yenilikçi yaklaşımlarla ilgili son araştırmalara değinmektedir. Üçüncü olarak, yerel düzeydeki dışlayıcı dinamiklerdeki sürekliliklere ve kesintilere odaklanarak, yazarın en son araştırmaları tamamlayan etnografik gözlemlerini sunmaktadır. Çalışma, en son yerel seçimleri (2019) merkezine alarak uzun dönemli düşünme perspektifi ile, kadınların yerel temsilinin temelinde yatan ataerkil dışlayıcı uygulamaların "yapışkanlığını" açıklamak için kalıcı ve duruma bağlı etkenlerin etkileşimini anlamaya çalışmaktadır. Sonuçta bu sunum, kadınların yerel temsiline bakarken

ulusal ortalamaya odaklanma yaklaşımı yerine, partiler arası farklılıkların gösterildiği, "parti özelinde" bir bakış açısı benimsenmesi gereğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, muhtemelen, muhafazakârlığın rolü ve otoriterliğin kadınların siyasete dâhil edilmesi üzerindeki etkisine ilişkin alışılagelmiş ve beklenilenlerden farklı gözlemlerin önünü açmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Yerel siyaset, kadınların siyasi temsili, Cumhuriyet Türkiye'si, ataerkillik, Kemalizm, muhafazakârlık, Kürt siyaseti*

Women's Parties Since the Foundation of the Republic of Turkey

Halil Emre Deniş

Political parties are institutions that operate to seize power in a country, but monitor and supervise the work of power if they fail to win the elections they enter. At the same time, political parties are institutions which try to ensure continuity through their organizations and try to reach more people to implement their ideologies, want to increase their representation capabilities and want to take care of the interests of the segments they represent. It is known that political parties in the modern sense emerged in the mid-1800s. The processes of feminist movements in the world consist of three waves. When we look at the first wave feminist movement, in the late 1800s, women all over the world made claims on various issues. Women who wanted to leave the private sphere and be included in the public sphere have made efforts to be equal with men in many issues in the social, political and economic fields. One of these efforts is the demand for suffrage. In the Ottoman Empire, as in the whole world, women began to voice their rights demands and engage in organized activities in the late 1800s like their fellow citizens in the world. It is known that in the early 1900s, women's parties began to be established in the world. There have been three different women's parties since the establishment of the Republic of Turkey. Before the People's Party in 1923, the Women's People's Party, which was intended to be established under the leadership of Nezihe Muhiddin, could not be opened due to the conditions of the period. However, it is obvious that it plays a leading role for the participation of women in political life. The organization turned into the Women's Union and carried out activities for women's rights. For the second time,

women's attempts to establish a political party were started in 1953, but success in this regard was achieved only in 1972. In this year, the National Women's Party of Turkey was founded. It is known that there was a second wave feminist movement in the world when the National Women's Party of Turkey was founded. However, it is known that the political party in question was closed down after the 1980 coup d'état. Third wave feminist movements began in the 1990s. The third political party established is the Women's Party, founded by Fatma Benal Yazgan in 2014. The aim of this study is to discuss what are the aims of the women's parties that are wanted to be established or established in Turkey and to what extent they can be successful in line with these goals. This discussion is intended to be carried out through the examination of the programs of women's parties, the evaluation of valuable studies done in the past, and the findings obtained in newspaper scans. It is known that women's parties in many countries of the world carry out important activities in the achievements of women's political rights. The existence of these three women's parties in Turkey is also very important in terms of women's political gains. At the same time, the effect of the processes of feminism on the women's parties established in Turkey is also desired to be discussed. While there is a lot of valuable work on the Women's People's Party, there is no study specific to the National Women's Party of Turkey and the Women's Party. It is foreseen that this situation will make this study original.

Keywords: *Women's People's Party, National Women's Party of Turkey, Women's Party, political parties, Turkish political life*

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşundan Günümüze Kadın Partileri

Halil Emre Deniş
Hakkâri Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Siyasi partiler bir ülkede iktidarı ele geçirmek için faaliyet gösteren, ancak girdikleri seçimleri kazanamamaları halinde iktidarın çalışmalarını gözleyen ve denetleyen kurumlardır. Aynı zamanda siyasi partiler, örgütlenmeleri vasıtasıyla süreklilik sağlamaya çalışan ve daha fazla kişiye ulaşarak ideolojilerini benimsetmeye çalışan, temsil kabiliyetlerini artırmak isteyen ve temsil ettikleri kesimlerin çıkarlarını gözetmek isteyen kurumlardır. Modern anlamdaki siyasi partilerin 1800'lü yılların ortalarında ortaya çıktığı bilinmektedir. Dünyada feminist hareketlerin geçirdiği süreçler üç dalgadan oluşmaktadır: Birinci dalga feminist harekete baktığımızda 1800'lü yılların sonlarında tüm dünyada kadınlar çeşitli konularda hak taleplerinde bulunmuşlardır. Özel alanın içerisinden çıkıp, kamusal alanın içerisine dâhil olmak isteyen kadınlar, sosyal, siyasal ve ekonomik alandaki birçok konuda erkeklerle eşit olmak için çaba sarf etmiştir. Bu çabalardan biri de oy hakkı talebidir. Tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de kadınlar 1800'lü yılların sonlarında, dünyadaki hemcinsleri gibi hak taleplerini dile getirmeye ve örgütlü faaliyetler içerisine girmeye başlamışlardır. 1900'lü yılların başlarında da dünyada kadın partilerinin kurulmaya başladığı bilinmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar geçen süreçte üç farklı kadın partisi bulunmaktadır. 1923'te Halk Fırkası'ndan önce, Nezihe Muhiddin önderliğinde kurulmak istenen Kadınlar Halk Fırkası, dönemin şartları nedeniyle açılamamıştır. Ancak kadınların siyasal hayata katılımı için bir öncü rol oynadığı aşikârdır. Söz konusu örgütlenme Kadınlar Birliği'ne dönüşmüş ve kadın hakla-

rı için faaliyetlerde bulunmuştur. İkinci kez kadınların siyasi parti kurma girişimleri 1953 yılında başlatılmış, ancak bu hususta başarı ancak 1972 yılında sağlanmıştır. Bu yılda Türkiye Ulusal Kadınlar Partisi kurulmuştur. Türkiye Ulusal Kadınlar Partisi'nin kurulduğu dönemde dünyada ikinci dalga feminist hareketin yaşandığı bilinmektedir. Ancak söz konusu siyasi partinin 1980 darbesi sonrasında kapatıldığı bilinmektedir. 1990'lı yıllarla birlikte üçüncü dalga feminist hareketler başlamıştır. Üçüncü siyasi parti ise 2014 yılında Fatma Benal Yazgan tarafından kurulan Kadın Partisi'dir. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de kurulmak istenen ya da kurulan kadın partilerinin amaçlarının ne olduğu ve bu amaçlar doğrultusunda ne derece başarılı olabildiklerini tartışabilmektir. Bu tartışma kadın partilerinin programlarının incelenmesi, geçmişte yapılan kıymetli çalışmaların değerlendirilmesi, gazete taramalarında elde edilen bulgular vasıtasıyla yürütülmek istenmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde kadın partilerinin, kadınların siyasal haklarının kazanımlarında önemli faaliyetler gerçekleştirdiği bilinmektedir. Türkiye'de de bu üç kadın partisinin var olması da kadınların siyasal kazanımları açısından oldukça önemlidir. Aynı zamanda feminizmin geçirdiği süreçlerin Türkiye'de kurulan kadın partilerine etkisi de tartışılmak istenmektedir. Kadınlar Halk Fırkası üzerine çok fazla kıymetli çalışma bulunurken, Türkiye Ulusal Kadınlar Partisi ile Kadın Partisi özelinde bir çalışma bulunmamaktadır. Bu durumun da bu çalışmayı özgünleştireceği öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: *Kadınlar Halk Fırkası, Türkiye Ulusal Kadınlar Partisi, Kadın Partisi, siyasi partiler, Türk siyasal hayatı*

The Examination of Women with Local Politics: Being a Female Member in Municipal Council

Ayşe Kaşıkırık

Women are subject to a series of discrimination, injustice, exclusion and multidimensional rights violations due to gender inequalities that have existed for centuries, transmitted from generation to generation and permeating all codes of society. In other words, women face deep inequalities in all areas of life, from bureaucracy to politics, from economy to health. Politics is at the forefront of the areas where gender inequality is most prevalent, and women are exposed to deep discrimination, especially in local politics. However, local governments are at the center of daily life experience; they are public institutions that are closest to the citizens, most accessible and in direct contact with the public. On the other hand, women's representation in local politics is far from equality, in short, women have never been equally represented in local politics. Although the rate of women in local governments is 36% worldwide, this rate is only 10.14% in Turkey. With this ratio, Turkey is among the countries with the lowest woman representation in local politics. As of the 100th anniversary of the Republic of Turkey, only 2 of the 30 metropolitan municipalities (Gaziantep Metropolitan Municipality and Aydın Metropolitan Municipality) are women. In 51 provincial municipalities, there is not a single woman mayor. Throughout the history of the Republic of Turkey, women have been represented by a maximum of 11.01% in municipal council memberships (in the decision bodies of municipalities). The ratio of women in mukhtarship institutions, which are the closest administrative units to the public, was 3% at most. In other words, women, who make up nearly half of the population, experience the "absence syndrome" in local poli-

tics. This study is about women members in municipal councils. Within the scope of the study, the problems faced by women as members of the municipal council in the stages of being a candidate and being elected will be examined from the perspective of gender equality. At the same time, the work of women municipal councilors will be examined in the focus of ensuring gender equality and empowerment of all women and girls. In this study, a total of 20 women municipal council members from different political parties throughout Turkey will be interviewed, and the obtained data will be analyzed using qualitative research method. Finally, concrete proposals will be presented to ensure equality in representation and equal representation of women in municipal councils in the local elections expected to take place in 2024.

Keywords: *Women, gender, politics, local politics*

Kadınların Yerel Siyasetle İmtihanı: Belediye Meclislerinde Kadın Üye Olmak

Ayşe Kaşıkırık
İstanbul Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Kadınlar yüzyıllardır var olan, nesilden nesle aktarılan ve toplumun tüm kodlarına sirayet eden toplumsal cinsiyet eşitsizliklerden kaynaklı bir dizi ayrımcılığa, adaletsizliğe, dışlanmaya ve çok boyutlu hak ihlallerine uğramaktadır. Bir diğer ifadeyle, kadınlar bürokrasiden siyasete, ekonomiden sağlığa kadar hayatın tüm alanlarında derin eşitsizliklerle karşı karşıya kalmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en yaygın görüldüğü alanların başında ise siyaset gelmektedir; özellikle yerel siyasette kadınlar derin ayrımcılıklara maruz kalmaktadır. Oysaki yerel yönetimler gündelik hayat deneyiminin merkezinde yer almaktadır; vatandaşa en yakın, en ulaşılabilir ve halkla doğrudan temas halinde olan kamu kurumlarıdır. Öte yandan, yerel siyasette kadın temsili eşitlikten çok uzaktır, özetle kadınlar hiçbir zaman yerel siyasette eşit temsil edilememiştir. Dünya genelinde yerel yönetimlerde kadın oranı %36 olmasına rağmen Türkiye'de bu oran sadece %10,14'tür. Bu oran ile Türkiye, yerel siyasette kadın temsilinin en düşük olduğu ülkeler arasında bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı itibarıyla, 30 büyükşehir belediyesinden sadece 2'sinin (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Aydın Büyükşehir Belediyesi) başkanı kadındır. 51 il belediyesinde ise bir tane bile kadın belediye başkanı yoktur. Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca kadınlar belediye meclis üyeliklerinde (belediyelerin karar organlarında) en fazla %11,01 oranında temsil edilebilmiştir. Halka en yakın yönetsel birimler olan muhtarlık kurumlarında kadın oranı ise en fazla %3 olmuştur. Diğer bir deyişle, nüfusun yaklaşık yarısını oluşturan kadınlar yerel siyasette "yokluk sendromu" yaşamakta-

dır. Bu çalışma, belediye meclislerindeki kadın üyelerle ilgilidir. Çalışma kapsamında belediye meclis üyesi kadınların aday adayı olma, aday olma ve seçilme aşamalarında karşılaştıkları sorunlar toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden mercek altına alınacaktır. Aynı zamanda, kadın belediye meclis üyelerinin çalışmaları toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi odağında irdelenecektir. Bu çalışmada, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Aydın Büyükşehir Belediyesi'nde farklı siyasi partilerden toplam 20 belediye meclis üyesi kadınla görüşülecek, elde edilen veriler nitel araştırma yöntemi kullanılarak analiz edilecektir. En nihayetinde, 2024 yılında gerçekleşmesi beklenen yerel seçimlerde temsilde eşitliğin sağlanması ve kadınların belediye meclis üyeliklerinde eşit temsil edilebilmesi için somut öneriler sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın, toplumsal cinsiyet, siyaset, yerel siyaset*

Women's Representation in Parliament in the History of the Republic

Muhabbet Doyran

After the women won the right to elect and be elected, eighteen women deputies entered the parliament as a result February 8, 1935. As a result of the elections, eighteen female members of parliament entered the parliament. From the establishment of the Republic until 1971, women were not appointed to any ministerial positions. However, a milestone was reached in this regard when Türkan Akyol, a medical doctor, served as the Minister of Health and Social Assistance in the cabinet of Nihat Erim. The percentage of female members of parliament in the Turkish Grand National Assembly (TBMM) was 3.7% in 1939, 0.6% in 1950, 1.3% in 1957, and 1.1% in 1969. However, the percentage increased to 4.36% in the period of 1999-2002, 9.09% in the period of 2007-2011, and 14.36% in the period of 2011-2015. In 1935, women constituted 50.9% of Turkey's population, while in 2015, they accounted for 49.8%. Therefore, considering the population proportions of women, it is necessary to rectify the situation that is unfavorable to female representation.

The 2020 report by the Inter-Parliamentary Union (IPU) evaluated women's representation in all world parliaments. Comparative data over a twenty-five-year period showed progress towards equality. The report highlighted the effective role of women's quotas. In Turkey's political system, quotas were introduced by civil society organizations, but didn't achieve desired results. Male-dominated parties overlooked women's right to be elected and placed female candidates in unelectable positions. Traditionalist approaches, demographic structure, and tribal order hindered women's parliamentary representation. Turkey's ethnic and sectarian differences gave rise to a new political movement. Kurdish leaders, expelled

from the Social Democratic Party, formed the ethnic-based People's Labor Party (HEP). Due to their separatist discourse and actions, including HEP, most Kurdish-origin parties were shut down.

The DTP in Turkey brought together conservative and secular segments, introducing a co-presidency system with a male and female leader. Selahattin Demirtaş and Gültan Kışanak were the first co-presidents. The party later transformed into the HDP, focusing on Kurdish identity. HDP's regulations grant women equal representation rights in decision-making. While the party followed these rules, they faced occasional challenges with conservatives. The CHP, the oldest party in Turkish political history, implemented a women's quota influenced by women's branches and NGOs. The quota started at 25% in 1989 and increased to 33% in 2012. However, the AKP, in power for 21 years, lacks a gender-based quota in its regulations. Though the AKP included women in important ministries, women's representation in decision-making remained lower than the CHP.

"Some provinces that have not embraced women's representation in parliament with a conservative mindset have shown reluctance towards the election of women as members of parliament. According to the 2022 report released by the Women Candidates Support Association (KADER), it is stated that throughout the history of the Republic, the provinces of Adıyaman, Ardahan, Artvin, Bayburt, Burdur, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Karabük, Karaman, Kilis, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Osmaniye, Rize, Sinop, and Yozgat have never sent any female members of parliament to the Grand National Assembly of Turkey (TBMM). Except for Kırklareli, these provinces, located in the Central Anatolia and Black Sea regions, except for Artvin and Kırklareli, have a more conservative structure. Factors such as educational level, societal structure, and the influence of gender roles are significant barriers to women becoming members of parliament in these provinces. As a result of the efforts of women's associations, one woman in Giresun and two women in Osmaniye were able to become a member of parliament in the 2023 elections; however, female parliamentarians could not be elected in 31 provinces.

Keywords: *Representation, right to vote and be elected, women, Grand National Assembly of Turkey*

Cumhuriyet Tarihinde Kadınların Parlamentodaki Temsiliyet Sorunu

Muhabbet Doyran
İstanbul Aydın Üniversitesi (Dr. Öğr. Gör.)

Kadınların milletvekili seçme ve seçilme hakkını kazanmalarının ardından 8 Şubat 1935'te yapılan seçimler sonucunda on sekiz kadın milletvekili Parlamento'ya girmiştir. Cumhuriyet'in kuruluşundan 1971 yılına kadar kadınlar hiçbir bakanlık makamına getirilmemiştir. Bu konuda bir ilk yaşanarak tıp doktoru olan Türkan Akyol, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı olarak Nihat Erim kabinesinde görev yapmıştır. 1939'da %3,7, 1950'de %0,6, 1957'de %1,3, 1969'da %1,1 olan TBMM'deki kadın milletvekili oranı1999-2002 döneminde %4,36, 2007-2001 döneminde %9,09, 2011-2015 döneminde ise %14,36 olmuştur. 1935'te Türkiye nüfusunun %50,9'unu, 2015'te ise %49,8'ini kadınlar oluşturmuştur. Bu nedenle kadınların nüfus oranları da dikkate alınarak temsiliyetteki kadınlar aleyhine olan durumun düzeltilmesi gerekmektedir.

Uluslararası Parlamentolararası Birlik (IPU- Inter Parlimentary Union) tarafından yayımlanan 2020 raporunda tüm dünya parlamentoları, kadınlar özelinde değerlendirilmiştir. Yirmi beş yıllık süre temel alınarak karşılaştırmalı verilerle değerlendirme yapılan raporda, dünyada parlamentoların eşitliğe doğru geliştiği belirtilmiştir. Bunda kadınlar için ayrılan kota sisteminin etkili olduğu açıklanmıştır. Türk siyasi sisteminde kota uygulamasının ise sivil toplum kuruluşları (STK) başta olmak üzere toplumun baskı grupları tarafından getirilmesi sağlanmış ancak uygulamada istenilen sonuç elde edilememiştir. Türkiye'de siyasi sistemde yer alan erkek egemen partiler, kadınları yalnızca seçmen olarak görmüşler, onların seçilme haklarını uzun yıllar ihmal etmişlerdir. Siyasi parti yöneticileri,

seçim listelerinde kadın milletvekili adaylarını seçilemeyecekleri sıralara yerleştirmişlerdir. Ayrıca gelenekselci yaklaşımlar, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki demografik yapı ve aşiret düzeni kadınların milletvekili seçilmeleri önündeki sorunlar arasındadır. Türkiye, etnik ve mezhepsel farklılıklar bakımından zengin bir ülkedir. Türkiye'de etnik kimlik üzerinden yeni bir siyasi hareket başlamıştır. Kürt siyasal hareketinin öncüleri Sosyal Demokrat Parti'den ihraç edilmeleri üzerine etnik kimliğe dayalı Halkın Emek Partisi'ni (HEP) kurmuşlardır. Ayrılıkçı söylem ve eylemleri nedeniyle HEP dâhil Kürt kökenli partilerin çoğu kapatılmıştır.

İçlerinde hem muhafazakâr hem de seküler kesimi barından Demokratik Toplum Partisi (DTP) kurulmasıyla Türkiye'de bir ilk gerçekleşmiş, bir kadın ve bir erkekten oluşan "eş başkanlık" sistemi getirilmiştir. İlk eş başkanlar Selahattin Demirtaş ile Gültan Kışanak'tır. Kürt kimliği üzerinden siyaset yapan bu parti daha sonra Halkların Demokratik Partisi'ne dönüşmüştür. HDP'nin parti tüzüğünde karar alma mekanizmalarında kadınlara en az eşit temsil hakkı tanındığı yer almıştır. Parti uygulamalarında da bu tüzüğe sadık kalmış olmakla birlikte muhafazakâr kesimle zaman zaman problemler de yaşanmıştır. Cumhuriyet'in kurucu partisi ve Türk siyasi tarihinin en köklü partisi olan CHP'de de kadın kotası uygulaması yine partinin kadın kolları, STK'ların etkisiyle gerçekleştirilmiştir. 1989'da %25 kadın kotası parti tüzüğünde yer aldığı üzere 2012'de %33'e çıkarılmıştır. Bunların dışında 21 yıldır iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) tüzüğünde cinsiyetçi bir kota bulunmamaktadır. Ancak iktidarı döneminde önemli bakanlıklarda kadınlara yer veren AKP'nin karar mekanizmalarında kadın oranları CHP'de olduğu gibi düşük kalmıştır.

Muhafazakâr anlayışla Parlamento'da kadın temsiliyetini benimsememiş olan bazı iller, kadınların milletvekili seçilmelerine sıcak bakmamıştır. Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER) tarafından açıklanan 2022 yılı raporunda Cumhuriyet tarihi boyunca Adıyaman, Ardahan, Artvin, Bayburt, Burdur, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Karabük, Karaman, Kilis, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Osmaniye, Rize, Sinop ve Yozgat illerinin TBMM'ye hiç kadın milletvekili göndermedikleri belirtilmiştir. Bu illerden Kırklareli hariç, diğer iller İç Anadolu ve Karadeniz Bölgesi'nde yer almaları, Artvin, Kırklareli dışında kalan illerin daha muhafazakâr yapıda olmaları önemlidir. Eğitim seviyesi, toplumsal yapı,

kadına biçilen rollerin etkisi bu illerde kadın milletvekili olmasının önündeki engellerdir. Kadın derneklerinin de çabaları sonucunda 2023 seçimlerinde Giresun'da bir, Osmaniye'de iki kadın milletvekili olabilmiş ancak 31 ilde kadın milletvekili seçilememiştir.

Anahtar kelimeler: *Temsiliyet, seçme ve seçilme hakkı, kadın, Türkiye Büyük Millet Meclisi*

Suat Derviş'in Siyasi Yönü

Demet Çakır Kalem
Marmara Üniversitesi (Dr.)

Suat Derviş (Saadet Baraner: 1905-1972), Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı ve basın hayatının en önemli kadın figürlerinden birisidir. Gazeteci ve edebiyatçı olmasının yanında Suat Derviş'in bir diğer öne çıkan yönü ise siyasi faaliyetleridir. Suat Derviş sol siyaset içinde yer almış hem kendi hem de eşi (Reşat Fuat Baraner) pek çok kez hapse girmiş, bedeller ödemiştir. Bugün Suat Derviş hakkında bildiklerimiz, onun eserleri tam olarak incelenmeden hakkında belli belirsiz söylenenler ve yazılardan ibarettir. Onun hakkında yapılan değerlendirmeler, Suat Derviş'i toplumcu gerçekçilikten popülist bir yazar olduğunu iddia edecek çeşitliliğe uzanmaktadır. Eski gazetelerin arşivleri arasında gün yüzüne çıkmayı bekleyen tefrika romanları, basılan kitaplarından daha fazladır. Bu durum bile onun kişiliği ve yazın hayatının derinlemesine incelenmeye ne kadar muhtaç olduğunun kanıtıdır.

Suat Derviş, 1903 yılında Saadet ismiyle İstanbul'da aristokrat bir ailenin kızı olarak dünyaya gelir. Tanınmış bir aileye mensuptur. Ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra 1919-1920 yıllarında ablası Hamiyet Hanım'la birlikte Berlin'e gider. Onunla birlikte Sternisches Konservatuvarı'nın şan ve piyano bölümlerine yazılır. Ancak, müzik eğitiminin pek de ona uygun olmadığını, zaman ayıramayacağını düşünerek edebiyat fakültesine kayıt yaptırır ve felsefe derslerine devam eder. Ayrı ayrı zamanlarda on yıl kadar Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde ve özellikle Almanya'da bulunur.

Babasının ölümü üzerine 1932'de Türkiye'ye gelir ve gazeteciliği meslek edinir. Bu arada romanlarını da gazetelerde tefrika halinde yayım-

lamaya devam eder. 1940-41 yılları arasında yayımlanan *Yeni Edebiyat* dergisi büyük ölçüde onun yönetimi altında çıkar. Türkiye Komünist Partisi'nin Ankara teşkilatıyla ilgili olarak yargılanır ve hapse girer. Hapisten sonraki günlerde tekrar tutuklanmak istemediği için 1953 yılında Paris'e gider. 1963 yılında eşinin hapisten çıkması üzerine Türkiye'ye döner. Suat Derviş, 1970'te Neriman Hikmet'le birlikte Türkiye Devrimci Kadınlar Derneği'ni kurar. Birçok kez gözaltına alınır. 12 Mart döneminin baskıcı politikaların hüküm sürdüğü günlerde, 23 Temmuz 1972 yılında İstanbul'da yaşamını kaybeder. Evi, hayatının son günlerine kadar Türk sol siyasetinin buluşma noktalarından biri olur. Bu çalışmada, popüler kültürde *Fosforlu Cevriye* gibi romanları ve gazete yazıları yüzünden daha çok roman yazarı ve gazeteci olarak bilinen Suat Derviş'in Türk siyasetindeki yeri analiz edilmeye çalışılacaktır. Suat Derviş'in yazıları, kendi döneminde ve sonraki yıllarda onun hakkında yazılmış metinler araştırmanın başlıca kaynaklarını oluşturacaktır.

Anahtar kelimeler: *Suat Derviş, öncü kadınlar, siyaset, sol akımlar, romancı, gazeteci*

Nur Vergin ve Türk Siyasetinin Sosyolojisi

Cihan Kalem
Marmara Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Döneminin pek çok entelektüeli gibi İstanbul'da dünyaya gelen Nur Vergin, Mustafa Kemal Atatürk'ün çocukluk arkadaşı Rumelili Nuri Conker'in oğlu diplomat Mahmut Conker ile Giritli bir Türk olan Müşerref Conker'in kızı olarak 21 Eylül 1941'de doğdu. Annesiyle babası ayrıldığında henüz 5 yaşındaydı (Daha sonra babası Mahmut Conker Park Otel'den atlayıp intihar edecekti). Kendisini kızı gibi büyüten Türkiye'nin ilk Vatikan Büyükelçisi üvey babası Nurettin Vergin'in soyadını ölene kadar taşıdı. Nur Vergin, ilkokulu milliyetçiliğin bir nevi kalesi konumundaki Fransa'da okumak mecburiyetinde kalır. İkinci Dünya Savaşı biteli dört yıl olmuştur, ülkeleri tarumar durumdaki Fransızlar, yaralarını yeni yeni sarmaktadırlar. Nur Vergin, yabancı düşmanlığının had safhada olduğu yıllarda, Fransızcayı çabucak öğrenebilmesi için yatılı bir mektebe gönderilir. Okuldaki çocuklardan farklılığı sürekli ön plana çıktığı için yaşadıklarını "millî duyguyla tanışmanın büyük bir duygu patlamasının eşliğinde meydana geldiği" şeklinde tarif etmiştir.

Bu olaylar silsilesi, Nur Vergin'in düşünsel dünyasını gerçekçi bir biçimde anlamlandırma sürecinde hayat şartlarının bilinmesi gerektiğini çok net bir biçimde ortaya koymaktadır. Kendisine değer verilmesini sağlamak ve eşit konuma gelebilmek için sınıf arkadaşlarından daha fazla çalışmak zorunda kalması, başka etkenler yanında onun birikiminde etkili olmuştur. Sonraki dönemde geldiği coğrafyanın yükleri ve imkânlarını sahiplenen bir entelektüel olarak akademi dünyasında kendini kabul ettirecektir.

Üniversite öğrenimi gördüğü dönemde aynı zamanda Office de Radiodiffusion-Télévision Française'de (Fransız Radyo Televizyon Yayın Ofisi)

kamuoyu araştırmacısı olarak çalıştı. 1971 ve 1972'deki alan araştırmalarına dayanan doktora tezini, Fransa'da siyasal antropolojinin kurucusu kabul edilen Georges Balandier danışmanlığında 1973'te tamamladı. *Industrialisation et changement social. Étude comparative dans trois villages d'Ereğli* (Sanayileşme ve Sosyal Değişim: Ereğli'nin Üç Köyünde Mukayeseli İnceleme) adlı bu çalışması Türkçeye çevrilmemiştir. Doktorasının ardından Türkiye'ye döndü ve köylerde araştırma yapmaya devam etti. Türkiye'ye döndükten sonra başta İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi olmak üzere farklı üniversitelerde siyaset ve sosyoloji dersleri verdi. Bu çalışmada, Türk siyaset sosyolojisi alanında hak ettiği yere belki de ileride sahip olacak Nur Vergin hakkındaki araştırmalara bir katkı yapılmaya çalışılacaktır.

Women and Glass Ceiling Syndrome in Decision-Making Mechanisms

Elvan Dürbin Gümüş

Equality of women and men in all areas of society is important to ensure social equality. In order to gain power and survive as an individual, women's position in business life should be improved. Although many legal obstacles have been removed in this regard, the name of women in decision-making mechanisms is almost non-existent. In history women, have played an active role in many stages of production from the agriculture to the industry. In the modernizing world, with the gaining of women's economic, social and cultural characteristics, they began to take part in all areas of working life. Thus, women made a name for themselves in different occupational groups.

Although women are actively involved in working life today, there are many barriers to their participation in decision-making mechanisms. One of these obstacles is the glass ceiling. The glass ceiling syndrome refers to prevention of women from promotion regardless of their merits and success in business life. Despite the increasing number of women at every stage of working life, this invisible wall prevents them from reaching higher positions. They have been struggling for centuries to overcome the obstacles in their rise to the top position. Women work more than men and improve themselves to reach to decision-making mechanisms. However, in some areas, the name of the women is not included at all, especially in the public area.

The aim of this study is to reveal the obstacles that prevent women from rising to decision-making mechanisms and present suggestions for overcoming the glass ceiling syndrome which is one of these obstacles.

In the study; it will be tried to find an answer to the question of why women cannot become an executive despite their increasing place in working life. In this context, glass ceiling syndrome, which is one of the problems faced by women in working life, is examined. First of all, the concept of glass ceiling and the obstacles caused by institutional, individual and social factors that cause it are discussed theoretically. Recommendations for overcoming the glass ceiling are explained.

Keywords: *Women in decision-making mechanisms, women in management, gender, glass ceiling, working women, gender discrimination, gender*

Karar Alma Mekanizmalarında Kadın ve Cam Tavan Sendromu

Elvan Dürbin Gümüş
İstanbul Gedik Üniversitesi (Öğr. Gör.)

Toplumun her alanında kadınların ve erkeklerin eşit olması, toplumsal eşitliğin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Kadının toplumda güç kazanması, birey olarak varlığını sürdürebilmesi için çalışma hayatında konumunun iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda hukuksal yönde engeller büyük ölçüde kaldırılmış olsa da karar alma mekanizmalarında kadının adı yok denilecek kadar azdır. Tarihsel süreç içinde kadın, tarladan sanayiye üretimin birçok aşamasında etkin rol oynamıştır. Modernleşen dünyada kadın ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri kazanması ile beraber çalışma yaşamının her alanında yer almaya başlamıştır. Böylece kadınlar farklı meslek gruplarında adını duyurmuştur.

Bugün kadınlar çalışma hayatında etkin olarak yer alsa da buna karşın kadınların karar alma mekanizmalarına katılmasının önünde birçok engel vardır. Bu engellerden bir tanesi de cam tavandır. Cam tavan sendromu, kadınların iş hayatındaki liyakatlerine ve başarısına bakılmaksın yükselmelerini engelleyen görünmez bir duvarı ifade etmektedir. Bu görünmez duvar, bugün kadınların çalışma hayatının her aşamasında sayılarının giderek artmasına rağmen üst konumlara gelmelerini engellemektedir. Kadınlar, üst konuma gelmelerindeki engelleri aşmak için yüzyıllardır mücadele vermeye devam etmektedir. Kadınlar, karar alma mekanizmalarına gelmek için erkeklere oranla daha fazla çalışmakta, kendini geliştirmektedir. Buna karşın özellikle kamusal alanda bazı noktalarda kadının adı hiç yer almamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, kadınların karar alma mekanizmalarına yüksele-

memesinin önündeki engelleri ortaya koymak ve bu engellerden biri olan cam tavan sendromunun aşılması noktasında önerileri ortaya koymaktır.

Çalışmada; kadınların çalışma hayatındaki yerinin artması fakat kadınların neden yönetici konuma gelemediği sorusuna yanıt aranmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda, çalışma yaşamında kadınların üst konuma gelme konusunda karşılaştığı sorunlardan bir tanesi olan cam tavan sendromu incelenmiştir. Öncelikle cam tavan kavramı ile cam tavana sebep olan kurumsal, bireysel ve toplumsal etmenlerden kaynaklanan engeller teorik olarak ele alınmıştır. Sonrasında cam tavanı aşmaya yönelik öneriler anlatılmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Karar alma mekanizmalarında kadın, yönetimde kadınlar, toplumsal cinsiyet, cam tavan, çalışan kadın, cinsiyet ayrımcılığı*

TAŞRADA VE KENTLERDE DEĞİŞEN

GÜNDELİK HAYAT VE KADIN HAYATLARI

"Most Nights My Children Go to Bed Half Hungry..." Financial Difficulties in the Statements of Female Factory Workers in Turkey (1935-1936)

Mustafa Koç

This study discusses the expressions of female factory workers in Turkey which are focused on financial difficulties. The chronology starts with the 1935 dated Law on National Holidays and General Holidays and ends with the 1936 dated Law on Labour, which redefined the employee-boss relationship- and which specifically limited working overtime and provided new benefits to pregnant employees and employees with children. The main determinant while choosing the period was the redefinition of the worker-state relationship (state of the workers/ workers of the state) with the legislative regulations made in Turkey in 1935 and the discussion of this definition in various titles in newspapers. The method of the study is discourse analysis, and its main source is newspapers of the period such as *Son Posta, Cumhuriyet, Haber, Akşam, Anadolu, Tan, Kurun, Ulus, Halkın Sesi.* The topic was discussed in line with the interviews of female workers in various newspapers. Interview records provide information about workers' name, address, factory name, income status, rental expenses, marital status, family or individuals they take responsibility for (for example, 36-year-old Nazlı who works at Feriköy Chocolate Factory and lives at Evkaf Street number 32 in Feriköy). In addition to the basic problematic, research questions which were on newspaper headlines such as "Is the Saturday holiday so-called? Do female workers leave work to men? Why don't employees affiliate with the institutions they work for?" diversified the fiction of the text. When the historical background is examined, it can be seen that 1935 started with decreasing income per capita and increasing (and newly

created) taxes. As a matter of fact, the depreciation of agricultural products in the 1929-1934 period led to a tangible cost of living in cities. Although the Great Depression did not occupy as much space in political discourse as before, it was the main determinant in tax policy. Depression taxes were in effect. The Air Force aid tax had been recently created. Apart from producers, taxation of individuals with fixed income such as citizens/workers resulted in a decrease in direct consumption. However, the decreasing demand was not reflected in product prices due to taxes. On the contrary, it became difficult to find a job in Turkey; loss of income experienced by workers led to a change in consumption habits in cities. Current working conditions of female factory workers were more complicated. Working hours were long. As in the case of Bursa Silk Factory which started work at six o'clock in the morning, early working hours prevented women from going to work. Pregnant women used non-paid leave before and after delivery. They did not have a guarantee to return to work. Workers' taking their children to work/feeding them during working hours could be a matter of discussion between boss-headworker and workers. According to the materials obtained, the results showed that workers' sharing their earnings with family members is one of the motivations for not making ends meet. While there were no statements about the availability of consumer products in the market, malnutrition and high rents are common statements in all interviews. Many workers said that they could only consume bread-as the main source of food. The records also point to the traumatic effects of not making ends meet (such as pitying the self and being afraid of getting worse). Some of the expressions are: "There are many nights we sleep hungry", "We are head over heels in debt", "My children go to school without food most days", "Many times I pray to die." Independently of the interviews, many newspapers evaluated financial difficulties and the fear of getting fired as a whole. It was recorded that some factories in their own way tried to compensate for holidays with the arrangements they made during the weekdays (starting early/finishing late/reducing the lunch break). The concern of workers not getting paid was also noteworthy.

Keywords: *Women's studies, Great Depression, feminist criticism, female factory workers, financial difficulties*

"Çoğu Geceler Çocuklarım Yarı Aç Yatıyor..." Türkiye'de Kadın Fabrika İşçilerinin Söylemlerinde Geçim Sıkıntısı (1935-1936)

Mustafa Koç
İstanbul Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Bu çalışma Türkiye'de kadın fabrika işçilerinin geçim sıkıntısı odaklı söylemlerini konu edinmektedir. Kronoloji 1935 tarihli Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun ile başlamaktadır ve -özellikle fazla çalışmayı sınırlandırarak, hamile ve çocuklu işçilere yeni kazanımlar sağlayan- 1936 tarihli İş Kanunu ile sonlanmaktadır. Dönem tercihinin temel belirleyicisi, 1935'te yapılan hukuki düzenlemelerle Türkiye'de işçi-devlet ilişkisinin yeniden tanımlanması (işçilerin devleti/devletin işçileri) ve bu tanımın gazetelerde çeşitli başlıklarda tartışılmasıdır. Çalışmanın yöntemi söylem analizi, ana kaynağı *Son Posta, Cumhuriyet, Haber, Akşam, Anadolu, Tan, Kurun, Ulus, Halkın Sesi* gibi dönem gazeteleridir. Konuya yönelim kadın işçilerin muhtelif gazetelere verdiği röportajlarla gerçekleşmiştir. Röportaj kayıtları işçilerin; isim, adres, çalıştığı fabrika, gelir durumları, kira giderleri, medeni durumları, aile yahut sorumluluğunu üstlendiği bireylere dair bilgiler (örneğin Feriköy Çikolata Fabrikası'nda çalışan ve Feriköy'de Evkaf Caddesi 52 Numara'da ikamet eden 36 yaşında Nazlı gibi) sunmaktadır. Temel problematiğe ek olarak, gazetelerin doğrudan manşetlerine taşıdıkları "Cumartesi tatili sözde mi kalıyor? Kadın işçiler erkeklere iş bırakıyor mu? İşçi çalıştığı kuruma niçin bağlanmıyor?" şeklindeki araştırma soruları, metin kurgusunu çeşitlendirmiştir. Tarihsel arka plan incelendiğinde 1935 yılının, Türkiye'de azalan kişi başı gelir, artan (ve yeni oluşturulan) vergilerle başladığı görülmektedir. Nitekim 1929-1934 döneminde tarım ürünlerinin yaşadığı değer kaybı kentlerde

hissedilir bir hayat pahalılığına yol açmıştı. Büyük Buhran politik söylemde eskisi kadar yer edinmese de vergi politikasında temel belirleyici konumundaydı. Buhran vergileri yürürlükteydi. Hava Kuvvetlerine Yardım Vergisi ise yeni oluşturulmuştu. Üretici dışında kentli/işçi gibi sabit gelirlilerin de vergilendirilmesi, doğrudan tüketimin azalmasıyla sonuçlandı. Fakat azalan talep, vergiler sebebiyle ürün fiyatlarına yansımadı. Aksine Türkiye'de iş bulmak zorlaştı; çalışanların yaşadığı gelir kaybı kentlerde tüketim alışkanlıklarının değişmesine yol açtı. Kadın fabrika işçilerinin mevcut çalışma şartları ise daha karmaşıktı. Çalışma saatleri uzundu. Sabah saat altıda iş başı yapan Bursa İpek Fabrikası örneğinde olduğu gibi bazı fabrikalarda mesainin erken başlaması kadınların işe gitmesini önlemekteydi. Hamile kadınlar doğum öncesi ve sonrasında ücretsiz izin kullanmaktaydı. İşe dönüş garantileri yoktu. İşçilerin çocuklarını iş yerine götürmeleri/mesai saatlerinde beslemeleri patron-ustabaşı ile işçiler arasında tartışma konusu olabilmekteydi. Elde edilen materyallere göre sonuçlar, işçilerin kazançlarını aile bireyleriyle paylaşmasının geçinememe motivasyonlarından olduğunu ortaya koymaktadır. Tüketim ürünlerinin piyasada mevcudiyetine dair herhangi bir söylemle karşılaşılmazken, bütün görüşmelerde yetersiz beslenme ve yüksek kira gideri ortak söylemdir. Birçok işçi -temel besin kaynağı olarak- yalnızca ekmek tüketebildiğini söylemiştir. Kayıtlar geçinememenin travmatik etkilerine de (kendi haline acımak ve daha kötü duruma düşmekten korkmak gibi) işaret etmektedir. Bu söylemlerden bazıları şunlardır: "Aç yattığımız geceler pek çok", "Borç boğazımıza kadar", "Çocuklarım çoğu günler okula yemeksiz giderler", "Çok defalar öleyim diye dua ederim." Röportajlardan ayrı olarak birçok gazete işten çıkarılma korkusuyla geçim sıkıntısını bir bütün olarak değerlendirmiştir. Özellikle bazı fabrikaların hafta içi mesaisinde yaptıkları düzenlemelerle (erken gelme/geç gitme/öğle arasını kısma) tatil günlerini -kendilerince- telafi etmeye çalıştığı kaydedilmiştir. İşçilerin ücretlerini alamama endişesi ise ayrıca dikkat çekmektedir.

Anahtar kelimeler: *Kadın çalışmaları, Büyük Buhran, feminist eleştiri, kadın fabrika işçileri, geçim sıkıntısı*

From the Republic to the Neoliberal Conservative Governance: Changing Gender Regimes, Women and Public Space in Turkey

Selda Tuncer

With the foundation of the Republic and the transition to a secular nation-state, women have become the symbol of modernisation and the carriers of culture and civilization. In this

context, the increasing access of women in the public realm has been considered an indicator of the success of the Turkish modernization project. However, the presence of women in public was deeply inscribed with gendered and sexualized identifications, which made woman's relationship with the public space troublesome and controversial. They were encouraged to enter public space through education and professional life but as women were primarily defined in terms of their sexuality, their presence in the public space served as a source of anxiety and fear. The republican reformers resolved this tension by creating a modern public life based on the idea of family publicness that required the regulation of both the acceptable codes of women's public behaviour as well as that of urban public spaces. Therefore, women were accepted in the public space in close connection with home and family, and no matter how active they were in social life, they could not be independent of this role. On the other hand, social activities in public as well as everyday urban public spaces were organized in a way that families and husband-wife couples could participate, as seen in the examples of family tea gardens, family casinos, and family matinees in cinemas. Thus, through creating and disseminating a new modern secular public culture, the spatial organization of the nation and the construction of gender identities and relations were realized simultaneously and complementarily.

However, even though women's participation in public life was carefully

delineated in order not to pose any threat to traditional gender roles, the Republican reforms paved the way for women, especially those living in the city, to open up and expand the public space. From this historical framework, when looking at women's relationship with the public space in today's "new" Turkey, we could see almost a contrary situation owing to the neoliberal conservative regime which has promoted the idea of women's ideal place as a home and family. One of the most critical results of this is that the public space has narrowed gradually in many of its dimensions, especially regarding women's participation. Besides increasing pressure and violence in the public sphere, sexist attitudes and statements towards women have become at the centre of the public agenda. At the forefront of the discussions about women was certainly how women should behave and look in public spaces. Accordingly, while the new acceptable woman was being defined with religious and traditional references as staying at her home, taking care of her child and family, women's every kind of behaviour like laughing in the street, getting around the outside while pregnant, wearing miniskirts or shorts has come to be discussed in public, and even for such reasons, women are harassed and attacked on the streets, parks or public transportation.

To understand the gendered transformation of the public space in Turkey, we need an integrated historical framework as well as an international perspective because the formations of these boundaries both spatially and ideologically are determined by national histories, state politics and international political forces. For that purpose, in the light of feminist literature and empirical work, I will first consider how women's relationship with the public space in Turkey was established with modernization and the changes it has undergone in different political periods. Then, based on women's experiences of urban public spaces in today's Turkey attained by interviews and newspapers, I will examine how the boundaries of the public and private spaces have been redefined by the new gender regime of the neoliberal conservative government, highlighting the differences from the formation of the secular public space by the Turkish modernisation project. Therefore, I will discuss the consequences of the changing gendered boundaries for women's lives across the public-private division and how the public space has turned into an area of fear and oppression.

Keywords: *Woman, public space, modernization, gender regime, conservatism*

Cumhuriyet'ten Neoliberal Muhafazakâr Yönetime: Türkiye'de Değişen Cinsiyet Rejimleri, Kadınlar ve Kamusal Alan

Selda Tuncer
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Doç. Dr.)

Cumhuriyet'in kuruluşu ve laik ulus devlete geçişle birlikte kadınlar, modernleşmenin simgesi, kültür ve medeniyetin taşıyıcısı olmuştur. Bu bağlamda, kadınların kamusal alana artan erişimi, Türk modernleşme projesinin başarısının bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Ancak, kadının kamusaldaki varlığı son derece cinsiyet ve cinselliğe bağlı kimliklerle belirlendiği için bu durum kadının kamusal alanla ilişkisini çetrefilli ve tartışmalı hale getirmiştir. Kadınlar bir yandan eğitim ve çalışma hayatıyla kamusal alana girmeye teşvik edilirken bir yandan da kamusal alandaki varlıkları korku ve endişe kaynağı olmuştur. Yeni Cumhuriyet yönetimi, bu gerilimi aile kamusallığı fikrine dayalı modern bir kamusal yaşam yaratarak çözmüştür ki bu durum hem kadınların kamusal davranışlarının kabul edilebilir kodlarının hem de kentsel kamusal alanların düzenlenmesini gerektirmiştir. Bunun sonucunda, kadınlar kamusal alana ancak ev ve aileye bağlı olarak kabul edilmiş olup, toplumsal yaşamda ne kadar aktif olurlarsa olsunlar bu rolden hiçbir zaman tam anlamıyla bağımsız olamamışlardır. Öte yandan, aile çay bahçeleri, aile gazinoları, sinemalardaki aile matineleri örneklerinde görüldüğü gibi, hem gündelik kent kamusal mekânları hem de sosyal/kültürel aktiviteler ailelerin ve karı-koca çiftlerin katılabileceği şekilde düzenlenmiştir. Böylelikle, yeni bir modern seküler kamusal kültürün yaratılıp yaygınlaştırılması sayesinde, ulusun mekânsal örgütlenmesi ile toplumsal cinsiyet kimlikleri ve ilişkilerinin inşası eş zamanlı ve birbirini tamamlayıcı şekilde gerçekleştirilmiştir.

Bununla beraber, belirtmek gerekir ki; geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine herhangi bir tehdit oluşturmaması için kadınların kamusal yaşama katılımının sınırları son derece dikkatli bir şekilde belirlenmiş olsa da nihayetinde Cumhuriyet reformları, kadınlar özellikle de kentte yaşayanlar için kamusal alanın açılmasının ve genişlemesinin yolunu açmıştır. Bu tarihsel çerçeveden günümüzün "yeni" Türkiye'sinde kadının kamusal alanla ilişkisine bakıldığında, kadının ideal yerinin ev ve aile olduğu fikrini öne çıkaran neoliberal muhafazakâr rejim nedeniyle neredeyse tam tersi bir durumla karşı karşıya olduğumuzu söylemek yanlış olmaz. Bunun en kritik sonuçlarından biri ise şüphesiz kamusal alanın başta kadınların katılımı olmak üzere birçok boyutuyla giderek daralması olmuştur. Kamusal alanda artan baskı ve şiddetin yanı sıra, kadına yönelik cinsiyetçi tutum ve söylemler de gündemin merkezinde yer almaktadır. Kadınlarla ilgili bu tartışmalardan öne çıkanların en başında şüphesiz kadınların toplum içinde, kamusal mekânlarda nasıl davranmaları ve nasıl görünmeleri gerektiği konusu gelmektedir. Buna göre yeni makbul kadınlık, dinî ve geleneksel referanslar doğrultusunda, dışarıda çalışmaktansa evinde kalması, çocuğuna ve ailesine bakması şeklinde tanımlanırken, kadının sokakta gülmesi, hamileyken dışarı çıkması, mini etek ve şortla gezmesi kamuoyunda tartışma yaratmakta ve hatta bu tür nedenlerle kadınlar sokak, park ya da toplu taşımada tanımadıkları erkekler tarafından taciz ve saldırıya uğramaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde kamusal alanın toplumsal cinsiyete bağlı dönüşümünü anlamak için, bütünleşik bir tarihsel çerçevenin yanı sıra uluslararası bir perspektife ihtiyacımız var çünkü bu cinsiyetlendirilmiş sınırların hem mekânsal hem de ideolojik olarak oluşumları, ulusal tarihler, devlet politikaları ve uluslararası siyasi güçler tarafından belirlenmektedir. Buradan hareketle, bu çalışmada, feminist literatür ve ampirik araştırmalar ışığında, öncelikle Türkiye'de kadının kamusal alanla ilişkisinin modernleşmeyle nasıl kurulduğunu ve bunun farklı siyasi dönemlerde geçirdiği değişimleri ele alacağım. Daha sonra, kadınlarla görüşmelerden ve gazete haberlerinden elde edilen verilere dayanarak, Türkiye modernleşme projesinin seküler kamusal alanından farklılıklarına dikkat çekerek, bugünkü neoliberal muhafazakâr yönetiminin yeni cinsiyet rejimi tarafından kamusal ve özel mekânların sınırlarının nasıl

yeniden tanımlandığını inceleyeceğim. Böylelikle, kamusal-özel ekseninde değişen toplumsal cinsiyet sınırlarının kadınların hayatlarında ne gibi sonuçları olduğunu ve kamusal alanın nasıl bir korku ve baskı alanına dönüştüğünü tartışacağım.

Anahtar kelimeler: *Kadın, kamusal alan, modernleşme, cinsiyet rejimi, muhafazakârlaşma*

The Relationship of the Urban and Women in Latife Tekin's first period Novels with Reading Urban Sociology

Burcu Yılmaz Çebin

Latife Tekin, who was born in the countryside and settled in the shantytown of a metropolis like Istanbul at an early age, reveals the effects of her own life in the thematic structure of her early novels. Immigrants usually choose shantytowns as settlements in metropolises that has a complex, variable structure; economic, social and cultural diversity/differentiation. The slums, which have evolved from scattered squatters to neighborhoods, urban settlements and apartments, are the living spaces of those who try to adapt to the practices of the city. Those who migrated here can neither fully maintain the culture they came from nor adapt to the culture of the city. The adaptation process of individuals in limbo includes conflicting/contradictory cultural values. The main problematic of this study is the struggle of women who migrated to the city to exist in the city in the first period novels of Latife Tekin, a woman writer. Among Latife Tekin's early novels, *Sevgili Arsız Ölüm* (1983), *Berci Kristin Çöp Masalları* (1984) and *Buzdan Kılıçlar* (1989)) were discussed. In his first novel, *Sevgili Arsız Ölüm*, the struggle for survival of the Aktaş family, who migrated from the countryside to the big city, is presented to the reader through the eyes of the family's youngest daughter, Dirmit. Cultural and economic limbo is the main theme of the novel. In *Berci Kristin Çöp Masalları,* the struggle of the people in the city garbage dump named Çiçektepe with both nature and social problems/forces is included. Çiçektepe represents the illegal and dirty identity of the city. The main location of the novel *Buzdan Kılıçlar* is the suburb of the city, as in the other two novels. The adaptation process of the family who migrated to the city is explained. , *Sevgili Arsız*

Ölüm's Dirmit, Zekiye, Atiye, Nuğber, Sose and Zekiye; *Berci Kristin Çöp Masalları*'s Deli Gönül, Katır Emel, Sırma, Şengül, Kibriye Ana, Tirintaz Fidan, Dursune Nine and the wives of the neighborhood; Rübeysa, Aynina, Turcan and Gülaydan of *Buzdan Kılıçlar* will be discussed. In addition, *Berci Kristin Çöp Masalları* will focus on the transition from Berci maiden to prostitute Kristin. These characters will be analyzed by associating them with concepts such as staying in between, city, shantytowns, environment, other, arabesque, subculture, identity crisis, integration, belonging, conflict. In the study, a reading based on urban sociology will be made as a method. The data in the novels will be interpreted with the data of theorists such as the Chicago School, Claude Fisher and Henri Lefebre.

Keywords: *Latife Tekin, novel, women, urban, shantytowns, urban sociology*

Kent Sosyolojisi Okumasıyla Latife Tekin'in İlk Dönem Romanlarında Kent ve Kadın İlişkisi

Burcu Yılmaz Çebin
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Dr. Arş. Gör.)

Taşrada dünyaya gelip küçük yaşlarda İstanbul gibi bir metropolün gecekondu mahallesine yerleşen Latife Tekin, ilk dönem romanlarının izleksel yapısında öz yaşamının etkilerini ortaya koyar. Karmaşık, değişken yapıya sahip; ekonomik, toplumsal ve kültürel çeşitlilik/farklılaşma gösteren metropollerin içinde göç edenler ekseriyetle gecekondu mahallelerini yerleşim yeri olarak seçerler. Dağınık barakalaşmadan mahalleleşmeye, kente yerleşme ve apartmanlaşmaya evrilen gecekondular, kentin pratiklerine uyum sağlamaya çalışanların yaşam mekânlarıdır. Buraya göç edenler ne tam anlamıyla geldikleri kültürü devam ettirebilirler ne de şehrin kültürüne adapte olabilirler. Arafta, arada kalan bireylerin uyum süreci birbiriyle çatışan/çelişkili kültürel değerleri içinde barındırır. Bu çalışmanın temel sorunsalı da kadın bir yazar olan Latife Tekin'in ilk dönem romanlarında kente göç eden kadının kentte var olma çabasıdır. Latife Tekin'in ilk dönem romanlarından *Sevgili Arsız Ölüm* (1983), *Berci Kristin Çöp Masalları* (1984) ve *Buzdan Kılıçlar* (1989) ele alınmıştır. İlk romanı *Sevgili Arsız Ölüm*'de taşradan büyük kente göç eden Aktaş ailesinin yaşam mücadelesi ailenin küçük kızı Dirmit'in gözünden okuyucuya sunulur. Kültürel ve ekonomik olarak arafta kalma, romanın ana temasıdır. *Berci Kristin Çöp Masalları*'nda Çiçektepe isimli şehir çöplüğündeki insanların hem doğayla hem de toplumsal sorunlarla/güçlerle mücadelesine yer verilir. Çiçektepe, kentin yasa dışı ve kirli kimliğini temsil eder. *Buzdan Kılıçlar* romanının ana mekânı yine diğer iki romanda olduğu gibi kentin kenar mahallesidir. Kente göç eden ailenin buraya uyum süreci anlatılır. *Sevgi-*

li Arsız Ölüm'ün Dirmit, Zekiye, Atiye, Nuğber, Sose ve Zekiye'si; *Berci Kristin Çöp Masalları*'nın Deli Gönül, Katır Emel, Sırma, Şengül, Kibriye Ana, Tirintaz Fidan, Dursune Nine ve mahallelinin eşleri; *Buzdan Kılıçlar*'ın Rübeysa, Aynina, Turcan ve Gülaydan'ı ele alınacaktır. Ayrıca *Berci Kristin Çöp Masalları*'nda Berci'nin kızlıktan fahişe Kristinliğe geçiş süreci üzerinde durulacaktır. Bu karakterler arada kalma, kent, gecekondu, çevre, öteki, arabesk/leşme, alt kültür, kimlik bunalımı, entegrasyon, aidiyet, çatışma gibi kavramlarla ilişkilendirilerek tahlil edilecektir. Çalışmada yöntem olarak kent sosyolojisi temelli bir okuma yapılacaktır. Romanlardaki veriler Chicago Okulu, Claude Fisher, Henri Lefebre gibi kuramcıların verileriyle yorumlanacaktır.

Anahtar kelimeler: *Latife Tekin, roman, kadın, kent, gecekondu, kent sosyolojisi*

TÜRKİYE'DE KADIN EMEĞİ

An Analysis of Political Perspectives and Activities of Civil Society Organizations Regarding the Women's Cooperatives in Rural Turkey

Bengü Kurtege Sefer

Since 2012, the International Year of Cooperatives, the international community including the UN Women, and the International Fund for Agricultural Development (IFAD) have recognized the women's agricultural cooperatives as unique organizations to boost sustainable rural development, to integrate rural women into the economy as entrepreneurs and to promote gender equality in the agricultural market. Under the influence of this cooperative movement on gender equality and rural women's empowerment, governments and development agencies have begun take steps to support these cooperatives in many countries including India and Turkey. In Turkey, macro policies towards women's cooperatives consider these organizations as enterprises and support rural women entrepreneurship. These policies ignore the local barriers and power relations in front of rural women's entrepreneurship, take women's cooperatives as a precondition for empowerment, and prioritize economic empowerment over social, and psychological dimensions of empowerment. Drawing on data gathered through 43 in-depth semi-structured interviews with five civil society organizations, the members, and managers of the seven women's agricultural cooperatives from different regions and the workers in state institutions in 2019-2020, this presentation intends to analyze the relations between macro politics, civil society organizations and women's cooperatives. It will illuminate both different approaches of the organizations to macro politics and women's empowerment with these politics and their activities to increase women's participation into policy making

and to provide solutions to the problems of the women's cooperatives. This analysis has significance consequences for theory and policy on civil society organizations and women in the context where the AKP government has played an important role in co-opting women's organizations and excluding them from policy making. It will make an important contribution to the literature by revealing the limits and possibilities of creating an alternative political maneuvering spaces against a hegemonic empowerment approach.

Keywords: *Women's cooperatives, rural women, macro politics, social and economic empowerment, women entrepreneurship, and civil society organizations*

Kırsal Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadın Kooperatiflerine Yönelik Politik Yaklaşımlarının ve Faaliyetlerinin Analizi

Bengü Kurtege Sefer
Nişantaşı Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Uluslararası Kooperatifçilik Yılı olan 2012 yılından beri aralarında Birleşmiş Milletler Kadın Birimi'nin (UN Women) ve Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu'nun (IFAD'ın) bulunduğu pek çok uluslararası kuruluş tarım alanında faaliyet gösteren kadın kooperatiflerini tarım sektöründe toplumsal cinsiyet eşitliği sağlamaya, kırsal kadınları ekonomiye girişimci olarak eklemlemeye ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya yönelik eşsiz örgütlenme biçimleri olarak sunmaktadırlar. Aralarında Türkiye ve Hindistan'ın da bulunduğu pek çok ülkede hükümetler ve kalkınma birimleri, kırsal kadını güçlendirme ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik bu kooperatifçilik hareketinin etkisi altında kalarak kadın kooperatiflerinin kurulmasına yönelik uygulamalarda bulunmaktadırlar. Türkiye'de kadın kooperatiflerine yönelik makro politikalarda, kooperatifler işletme olarak görülmekte ve kadın girişimciliği teşvik edilmektedir. Bu politikalar kırda kadın girişimciliği önündeki engelleri ve güç ilişkilerini görmezden gelmekte, ekonomik güçlenmeyi sosyal ve psikolojik güçlenmeden üstün görmektedir. Kadınların kooperatifleşmesinin doğrudan diğer yönlerde güçlenmeye yol açacağı farz edilmektedir. Bu sunumda, 2019-2020 yıllarında ilgili kamu kurumları yetkilileri, farklı bölgelerden tarım alanında faaliyet gösteren yedi kadın kooperatifinin ortak ve yöneticileri ile beş sivil toplum kuruluşundan çalışanlarla yaptığım yarı yapılandırılmış derinlemesine 43 mülakat arasından seçilecek mülakatlardan elde edilen bulgulara dayanarak, sivil toplum kuruluşları, makro politikalar ile kadın

kooperatifleri arasındaki ilişkilerin analizi amaçlanmaktadır. Bu amaçla hem sivil toplum kuruluşlarının kadın kooperatifleşmesine yönelik makro politikaları ve bu politikaların kadınları güçlendirmesine ilişkin farklı yaklaşımları irdelenecek, hem de kadın kooperatiflerinde kadınların karşılaştıkları sorunları çözmeye ve politika yapım süreçlerine katılımlarını arttırmaya yönelik yürüttükleri faaliyetler ele alınacaktır. Bu analizin AKP yönetiminin kadın kuruluşlarını politika yapım süreçlerinden dışladığı ve baskı altına aldığı günümüz bağlamında, bu kuruluşların yürüttükleri faaliyetlerle kadınların kooperatifleşmesine yönelik egemen güçlendirme yaklaşımına karşı politik manevra alanları yaratmalarının imkân ve sınırlılıklarını göstermesi ve bu konuda literatüre önemli katkılar sunması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: *Kadın kooperatifleri, kırsal kadınlar, makro politikalar, sosyal ve ekonomik güçlenme, kadın girişimciliği ve sivil toplum kuruluşları*

A Retrospective Reinterpretation: Women's Labor in Production and Reproduction Processes at Nazilli Sumerbank Factory Complex

Sezen Çilengir

Nazilli Sumerbank Printing Factory, which is the subject of this research, is a place of memory for today. The factory, as a part of nation building, has been at the center of production from its establishment until the date it was closed, and has surrounded all daily life. The main subject of this process is the women working in the factory, and this moment offers the opportunity to see the transformation of women's sociality dialectically in the erosion of the old memory in the nation-state process and the construction of the new one. On this level, the study aimed to understand not only the past but also the accumulation carried to the present by tracing the memory of the women working in the printing factory in the production and reproduction processes.

The knowledge of how the factory regime is formed and reproduced can be obtained by considering the reproduction processes carried out by women in the factory combination. Since the waged labor of women cannot be isolated from domestic labor, both processes should be considered together. In this respect, the integrity of labor processes working side by side in the factory combine built as the Soviet industrialization architecture appears to be an intelligible fact of the past.

Oral history study was used in this research. Oral history has the potential to make women the subject of history, making their experiences in labor processes visible. Having people from Sumerbank in almost every family in a small city like Nazilli made it possible to access the memory of the past. In this study, the knowledge of women's labor in the production

processes in the factory combine was produced by women through intergenerational women's experiences. Employee and civil servant women who worked in various positions and business lines at different periods of Sumerbank between 1946 and 2002 were reached. Apart from this, some male employees were also interviewed to get knowledge about the historical process and working regimes of the factory. In addition to the employees' own experiences, the collective memory of Sumerbank, transferred from family members who worked at the factory in the past, especially helped to understand the early periods.

The combined view of the production and reproduction processes in the factory combine must be considered at several levels. In this living space, the capitalist working regime not only controlled the spare time and labor processes that employees could spend as they wished outside the factory, but also allowed solidarist daily life in combine with the economic and social opportunities of women in the early period, who were not completely surrendered to the commodity world. In this respect, the commonality of time and space has turned into a tool for advantageous and disadvantageous situations, especially in the labor processes of women. In the reproduction processes of labor, all the activities carried out in the factory combination have accumulated a wealth that is not productive in terms of money and goods, namely knowledge, pleasure, solidarity, culture and creativity. The women working in the weaving factory became the permanent class of the urban population. In a small city, the relationship of almost every house with the production processes of the factory has been instrumental in revealing the social reality of women.

Keywords: *Labor, working regime, reproduction, collective memory, social solidarity*

Geçmişe Dönük Bir Yeniden Anlamlandırma: Nazilli Sümerbank Fabrika Kombinasında Üretim ve Yeniden Üretim Süreçlerinde Kadın Emeği

Sezen Çilengir
İstanbul Üniversitesi (Arş. Gör.)

Bu araştırmanın konusu olan Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası, bugün açısından bir hafıza mekânıdır. Fabrika, ulus inşasının bir parçası olarak kuruluşundan kapandığı tarihe kadar üretimin merkezinde yer alarak tüm gündelik hayatı sarmalamıştır. Bu sürecin temel öznesi, fabrikada çalışan kadınlardır ve bu moment, ulus devlet sürecinde eski belleğin aşınması ve yenisinin inşasında kadının dönüşen toplumsallığını diyalektik görme imkânı sunar. Bu düzlemde çalışma, basma fabrikasında çalışan kadınların üretim ve yeniden üretim süreçlerindeki belleğinin izini sürerek, sadece geçmişi değil, bugüne taşınan birikimi anlamayı amaçlamıştır.

Fabrika rejiminin nasıl oluştuğunun ve yeniden üretildiğinin bilgisine, kadınların fabrika kombinasında yürüttükleri yeniden üretim süreçleri gözetilerek ulaşılabilir. Kadının ücretli emeği, ev içi emeğinden soyutlanamayacağı için, her iki süreç birlikte ele alınmalıdır. Bu yönüyle, Sovyet sanayileşme mimarisi olarak inşa edilen fabrika kombinasında, yan yana işleyen emek süreçlerinin bütünlüğü, geçmişin kavramaya açık bir olgusu olarak görünmektedir.

Bu araştırmada sözlü tarih çalışmasından yararlanılmıştır. Sözlü tarih, kadınları tarihin öznesi haline getirme potansiyeli taşıyarak emek süreçlerindeki deneyimlerini görünür kılar. Nazilli gibi küçük bir şehirde hemen her ailede Sümerbanklıların olması, geçmişin belleğine erişmeye olanak sağlamıştır. Bu çalışmada, fabrika kombinasındaki üretim süreçlerinde kadın emeğinin bilgisi, kuşaklar arası kadın deneyimleriyle kadınlar ta-

rafından üretilmiştir. 1946-2002 yılları arasında Sümerbank'ın farklı dönemlerinde, çeşitli pozisyon ve iş kollarında çalışmış işçi ve memur kadınlara ulaşılmıştır. Bunun dışında, fabrikanın tarihsel süreci ve çalışma rejimlerine dair bilgilere erişmek için bazı erkek çalışanlarla da görüşme yapılmıştır. Çalışanların kendi deneyimleri yanında, geçmişte fabrikada çalışmış olan aile bireylerinden aktarılan Sümerbank'a dair kolektif hafıza ise özellikle erken dönemleri anlamaya yardımcı olmuştur.

Fabrika kombinasında üretim ve yeniden üretim süreçlerinin bir arada görünümü birkaç düzeyde ele alınmalıdır. Bu yaşam alanında kapitalist çalışma rejimi, çalışanların fabrika dışında diledikleri gibi harcayabilecekleri boş zamanı ve emek süreçlerini denetlediği gibi, tamamen meta dünyasına teslim olmayan erken dönemde kadınların ekonomik ve sosyal imkânları ile kombinada dayanışmacı gündeliğe de izin vermiştir. Bu açıdan zaman ve mekânın müşterekliği, sınıfsal açıdan özellikle kadınların emek süreçlerinde avantajlı ve dezavantajlı durumların aracına dönüşmüştür. Emeğin yeniden üretim süreçlerinde ise fabrika kombinasında yapılan bütün etkinlikler, para, mal bakımından üretken olmayan bir serveti yani bilgiyi, hazzı, dayanışmayı, kültürü, yaratıcılığı biriktirmiştir. Dokuma fabrikasında çalışan kadınlar, kent nüfusunun kalıcı sınıfı olmuştur. Küçük bir şehirde hemen her evin fabrikanın üretim süreçleriyle olan ilişkisi, kadınların toplumsal gerçekliğinin açığa çıkmasına aracı olmuştur.

Anahtar kelimeler: *Emek, çalışma rejimi, yeniden üretim, kolektif hafıza, toplumsal dayanışma*

The Development of Women's Cooperatives in Turkey from the 2000s to The Present from the Perspective of Women's Empowerment

Ergül Ballı

Although women have used their labor in all areas of life in the historical process, women's labor and employment has long been one of the areas where discrimination against women and gender inequality are most common. However, since the 1970s, it has been possible for economic development policies aimed at combating social and economic inequalities to establish a relationship between women and development. In this context, one of the alternative approaches, the gender and development approach, examines the social connection between men and women both at home and in the public sphere. It broadens the focus of women's labor by focusing on production and reproduction processes. Accordingly, in capitalist societies, while women work in income-generating jobs in the labor market, on the other hand, they perform a series of non-income-generating activities such as caring for children and elderly people, cooking, dishes, cleaning. The gender-based development approach is not content with creating income-generating activities for women's liberation; it focuses on women's empowerment by rejecting the negative and inequality-based conditions that women are in. Women's empowerment means women's empowerment in the labor market on the one hand and in social life on the other. On the other hand, as secure and full-time employment opportunities in the public and private sectors are getting narrower, alternative income-generating mechanisms that will enable poor women to be included in the market are more encouraged. This trend increases the interest in solidarity economies. In the face of the problems created by neo-li-

beral globalization and patriarchal relations, solidarity economies offer alternative production and distribution relations and organizational forms. Cooperatives are the most prominent model among solidarity economies. As adopted by many international, national and local organizations, women's cooperatives have a very important potential in terms of women's empowerment with the social and economic benefits they offer to women.

Women's cooperatives in Turkey started in 2001 with the Women's Solidarity Foundation leading the establishment of a women's cooperative in the Gölcük Şirinköy prefabricated area in Kocaeli. Run by thirty-six women, the cooperative remains active for two years but closes with the elimination of the prefabricated area. The main executive of the women's cooperative support program in Turkey is the Foundation for the Support of Women's Work, which has been working very actively since the 2000s. Although the support of women's organizations is certain in the establishment of women's cooperatives, women's cooperatives begin to be of interest to the government, local administrations, development agencies and the private sector over time. The incentives of international organizations likewise have an important role in the popularization of women's cooperatives. Today, the number of women's cooperatives, which are considered among the new generation cooperatives, is increasing in our country. Although women's cooperatives succeed in removing women from the home, they remain weak in terms of women's empowerment. In other words, although women's cooperatives are encouraged by a number of institutions and structures in Turkey, the need to develop a policy for women's cooperatives still maintains its importance. The aim of this study is to reveal the achievements and problems of women's cooperatives which has a quarter-century of experience in Turkey, from a critical and historical perspective with the method of document analysis.

Keywords: *Women's labor, gender, women's empowerment, solidarity economies, women's cooperatives*

Kadın Güçlenmesi Perspektifinden 2000'lerden Günümüze Türkiye'de Kadın Kooperatiflerinin Gelişimi

Ergül Ballı
İstanbul Gedik Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Tarihsel süreçte kadınlar yaşamın her alanında emeklerini kullanmalarına rağmen kadın emeği ve istihdamı, öteden beri kadına karşı ayrımcılığın ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en yaygın olduğu alanlardan biri olmuştur. Buna rağmen sosyal ve ekonomik eşitsizliklerle mücadeleyi hedef alan iktisadi kalkınma politikalarının kadın ve kalkınma arasında bir ilişki kurabilmesi 1970'lerden itibaren mümkün olur. Bu bağlamda alternatif yaklaşımlardan biri olan toplumsal cinsiyet ve kalkınma yaklaşımı, hem ev içinde hem de kamusal alanda kadın ve erkek arasındaki toplumsal bağlantıyı irdeler. Üretim ve yeniden üretim süreçlerine odaklanmak suretiyle kadın emeğinin odağını genişletir. Buna göre kapitalist toplumlarda kadınlar, bir yandan emek piyasasında gelir getiren işlerde çalışırlarken diğer yandan da ev içinde çocuk ve yaşlı bakımı, yemek, bulaşık, temizlik gibi gelir getirmeyen bir dizi faaliyeti gerçekleştirirler. Toplumsal cinsiyet temelli kalkınma yaklaşımı kadınların özgürleşmesi için gelir getirici faaliyet yaratma amacıyla yetinmez; kadının içinde bulunduğu olumsuz ve eşitsizliğe dayalı koşulları reddederek kadının güçlenmesine odaklanır. Kadın güçlenmesi, kadınların bir yandan iş gücü piyasasında, diğer yandan da sosyal yaşam içinde güçlenmesi anlamına gelmektedir. Bununla birlikte kamuda ve özel sektörde güvenceli ve tam zamanlı istihdam olanakları giderek daraldıkça özellikle yoksul kadınların piyasaya dâhil olmalarını sağlayacak gelir getirici alternatif mekanizmalar daha fazla teşvik edilmektedir. Bu eğilim ise dayanışma ekonomilerine olan ilgiyi arttırmaktadır. Neoliberal küreselleşme ve ataerkil ilişkilerin yarattığı sorunlar

karşısında dayanışma ekonomileri, alternatif üretim ve bölüşüm ilişkileri ile örgütlenme biçimleri sunmaktadır. Kooperatifler, dayanışma ekonomileri içinde en fazla öne çıkan modeldir. Uluslararası, ulusal ve yerel birçok örgütün de benimsediği üzere kadın kooperatifleri, kadınlara sunduğu sosyal ve ekonomik getiriler ile kadın güçlenmesi açısından oldukça önemli bir potansiyele sahiptir.

Türkiye'de kadın kooperatifçiliği 2001 yılında Kadınlarla Dayanışma Vakfı'nın Kocaeli'de, Gölcük Şirinköy prefabrik bölgesinde bir kadın kooperatifinin kurulmasına öncülük etmesi ile başlar. Otuz altı kadın tarafından işletilen kooperatif, iki yıl aktif kalır fakat prefabrik bölgenin ortadan kaldırılmasıyla kapanır. Türkiye'de kadın kooperatifleşmesi destek programının asıl yürütücüsü 2000'lerden günümüze kadar son derece aktif biçimde çalışan Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı olur. Kadın kooperatiflerinin kuruluşunda kadın örgütlenmelerinin desteği muhakkaksa da kadın kooperatifleri zamanla hükümetin, yerel yönetimlerin, kalkınma ajanslarının ve özel sektörün dahi ilgi alanına girmeye başlar. Uluslararası örgütlerin teşvikleri de benzer şekilde kadın kooperatifçiliğinin popüler hale gelmesinde önemli bir paya sahiptir. Günümüzde yeni nesil kooperatifçilik arasında değerlendirilen kadın kooperatiflerin sayısı ülkemizde giderek artmaktadır. Kadın kooperatifleri, kadınları evden çıkarmayı başarmakla birlikte kadın güçlenmesi konusunda zayıf kalmaktadırlar. Başka bir deyişle Türkiye'de kadın kooperatifleri bir dizi kurum ve yapı tarafından teşvik edilmesine rağmen kadın kooperatiflerine yönelik olarak bir politikanın geliştirilmesine duyulan ihtiyaç halen önemini korumaktadır. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de çeyrek asırlık bir birikime sahip olan kadın kooperatifçiliğinin kazanım ve sorunlarını doküman incelemesi yöntemi ile eleştirel ve tarihsel bir perspektiften ortaya koymaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın emeği, toplumsal cinsiyet, kadın güçlenmesi, dayanışma ekonomileri, kadın kooperatifleri*

Working Class Women in Turkey Workers Protests 2015-2022

Ebru Işıklı

This presentation will focus on the experiences of women who participated in working-class protests, using a dataset collected by the Labor Studies Collective for the years 2015-2022 (emekcalisma.org). The data set was retrieved by newspaper scanning, and the protest event analysis (PEA) approach was utilised to determine why, how, against whom, and how long the protests lasted.

Few historical (e.g., Karakışla 2002) and contemporary (Saygılıgil 2011; Kran 2017, Üstübici 2009) research on female worker resistance exist. Working-class women's resistances were largely investigated qualitatively in such research. Feminist scholars, who believe that women's involvement in protests also involves confronting their gender relations, and that this can only be recognised by studying at subjective experiences, have used qualitative approaches to study women's workers' resistance (Krauss, 1993). There is also a gap in quantitative working-class movement research when it comes to assessing the issue in terms of gender. This presentation will combine qualitative and quantitative methodologies. Within this scope, the gender-focused analysis of the working-class protests dataset for the years 2015-2022, as well as the content analysis of interviews with protesting women published in newspapers, will be reviewed.

In the background, authoritarianism is on the rise (Cosar, Ozcan, 2021), strikes are prohibited (Çelik, 2018), the female employment rate (29%) is much lower than the OECD average (50%) (OECD, 2021), the labor market has discriminatory mechanisms against women. (Dedeoğlu, Gökmen, 2021) and in a context where the preventive role of conservative

policies in women's participation in the workforce is expanding (Buğra 2014), looking at workers' protests with gender difference will expand the discussion on protest dynamics and their emancipating potential for women.

In the background, authoritarianism is on the rise (Cosar, Özcan, 2021), strikes have been prohibited (Çelik, 2018), female employment is substantially lower (29%) than the OECD average (50%) (OECD, 2021), and the labour market discriminatory mechanisms against women. (2021, Dedeoğlu & Gökmen) In addition, in a context where conservative policies' preventative role in women's labor-force participation is growing (Buğra, 2014), examining working class protests with gender differences would broaden the conversation on protest dynamics and their emancipatory potential for women.

Keywords: *Protest event analysis, working class protests, gender, working class women protests, neoliberalizm*

2015-2022 Türkiye İşçi Protestolarında Kadın İşçiler

Ebru Işıklı
University College Dublin (Dr.)

Bu sunumda Emek Çalışmaları Topluluğu'nun (emekcalisma.org) oluşturduğu 2015-2022 yıllarına ait işçi protestoları veri seti kullanılarak bu protestolarda yer alan kadınların deneyimlerine odaklanılacaktır. Veri seti gazete taraması yoluyla toplanırken, protestoların neden, nasıl, kime yönelik olduğu, ne kadar sürdüğü gibi değişkenlere cevap arayan protesto olayı analizi (POA - protest event analysis) yöntemi kullanılmıştır.

Kadın işçi direnişlerine yönelik az sayıda tarihsel (örn: Karakışla 2002) ve güncel (Saygılıgil 2011; Kıran 2017, Üstübici 2009) çalışma bulunmaktadır. Bu tarz çalışmalarda kadın işçi direnişleri daha çok niteliksel yöntemle çalışılmıştır. Kadınların eylemlere katılmalarının aynı zamanda içinde bulundukları cinsiyet ilişkilerine de meydan okuma anlamına geldiği, bunun ise ancak subjektif deneyimlere bakılarak görülebileceği fikrine sahip feminist akademisyenler kadın işçi direnişlerine kalitatif yöntemlerle bakmışlardır (Krauss, 1993). Niceliksel işçi sınıfı direnişleri çalışmalarında da konuyu cinsiyet boyutu ile değerlendirme yönünde eksiklik bulunmaktadır. Bu sunumda bu boşluk sınırlı bir aralık için doldurulmaya çalışılacak, niceliksel ve niteliksel yöntemler beraber kullanılacaktır. Sunumda 2015-2022 yıllarına ait işçi protestoları veri setinin cinsiyet odaklı analizi ve protestolarda yer alan kadınlarla yapılan röportajların içerik analizi değerlendirilecektir.

Arka planında otoriterleşmenin yükseldiği (Cosar, Ozcan, 2021), grevlerin yasaklandığı (Çelik, 2018), kadın istihdam oranının (%29) OECD ortalamasından (%50) oldukça düşük olduğu (OECD, 2021), emek piyasasının kadınlar aleyhine ayrımcı mekanizmalara sahip olduğu (Dedeoğlu,

Gökmen, 2021) ve kadınların iş gücüne katılımında muhafazakâr politikaların engelleyici rolünün genişlediği (Buğra, 2014) bir bağlamda işçi eylemlerine cinsiyet farklarıyla bakmak, eylem dinamikleri ve bunların kadınlar için özgürleştirici potansiyeli konusunda tartışmayı genişletecektir.

Anahtar kelimeler: *Protesto olay analizi, işçi sınıfı protestoları, cinsiyet, kadın işçi direnişleri, neoliberalizm*

A Survey on the Rural Women Cooperatives Active in e-Commerce Platforms in Turkey

Özgür Burçak Gürsoy

Information technologies have radically changed economic system by the new century. Through this change, pandemic conditions have led to a sudden boom in e-commerce which contains almost all of the goods and services markets. In addition to the general impact of this boom, several new studies have emerged to dicuss the opportunities created by e-commerce for the development of women empowerment and entrepreneurship. These studies show that institutional support, education, good governance and opening of new markets have a real importance on the development of good e-commerce practices while there are also business-related, spatial, infrastructural and socio-cultural obstacles. This article aims to trace the changes that e-commerce practices have created and can create in rural women cooperatives in Turkey. This study presents the current conditions of rural women cooperatives active in two biggest e-commerce platforms by showing which cooperative is selling what type of goods through these sites and what kind of comments they are getting. Both frequency and content analysis is used to answer the research questions. One of the findings is the very few number of rural women cooperatives visible in these e-commerce platforms. Although their product scale is relatively large, both the sale volume and comments and reviews they have taken are low enough to be counted one by one. There are some striking statements in customer comments and reviews, which show a buying behaviour filled with a motivation of "supporting women cooperatives." This notion of a general positive attitude towards women cooperatives can be taken into account in the following efforts to deve-

lop these organizations and rural areas. In conclusion, this article contributes to the literature by both presenting the current situation in Turkey and deriving conclusions for the development of women cooperatives through e-commerce.

Keywords: *e-Commerce, women cooperatives, rural development, Turkey*

Türkiye'de e-Ticaret Platformlarında Satış Yapan Kırsal Kadın Kooperatiflerinin İncelemesi

Özgür Burçak Gürsoy
Beykoz Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Yeni yüzyılla birlikte bilgi teknolojilerindeki gelişimin ekonomik sistemin işleyişi üzerinde köklü değişimler yarattığı bilinen bir gerçektir. Özellikle pandemi sırasında ve sonrasında dünyada bir e-ticaret patlaması yaşanmış, bu, tüm mal ve hizmet piyasalarını içine alan bir dönüşüm sağlamıştır. Genel etkisine ek olarak, e-ticaretin kadın girişimlerinin gelişmesi açısından yarattığı olanaklar ile kadını ekonomik ve sosyal açıdan güçlendirmesindeki rolü, ilgili yazında daha sık tartışılır hale gelmiştir. Bu bağlamda, iyi e-ticaret pratiklerinin geliştirilmesinde kurumsal desteğin, iyi yönetimin, toplumsal katılımın, eğitimin ve piyasa erişiminin genişlemesinin önemi vurgulanmıştır. Öte yandan, bu gelişim iş, mekânsal dezavantaj, altyapı eksiklikleri ve sosyokültürel özellikler kaynaklı engeller ile de karşılaşmaktadır. Bu makale, e-ticaretin yarattığı bu değişimin izlerini Türkiye'deki özellikle kırsal kadın kooperatifleri açısından sürmek amacını taşımaktadır. Araştırmada, ülkemizin en büyük iki e-ticaret platformunda kadın kooperatiflerinin durumu, hangi kırsal kadın kooperatiflerinin ne tür ürünlerin satışını yaptığı ortaya konmuştur. Ayrıca, bu kooperatiflerden yapılan satışlara tüketicilerin getirdiği yorum ve değerlendirmeler, sıklık ve içerik analizi yoluyla irdelenmiştir. Ortaya çıkan bulgulardan biri, sayıca çok az kadın kooperatifinin bu platformlarda görünür olduğudur. Ürün skalası göreli olarak fazla olsa da gerçekleşmiş satışların ve tüketici yorum ve değerlendirmelerinin niceliksel azlığı dikkat çekmektedir. Bu yorum ve değerlendirmelerde "kadın kooperatifine destek" olma nosyonunu içeren kimi çarpıcı ifadeler mevcuttur ki bu nosyon

bundan sonrasındaki gelişim faaliyetleri açısından önemsenmesi gereken bir unsur olarak belirmektedir. Sonuçta bu makale, hem Türkiye örneğinin güncel bir incelemesini hem de kırsal kadın kooperatiflerini dijital imkânlarla buluşturma hedefindeki somut durumu analiz ederek literatüre katkı sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: *e-Ticaret, kadın kooperatifleri, kırsal kalkınma, Türkiye*

TÜRKİYE'DE KADIN HAREKETİNİN TARİHÎ BİRİKİMİ: OSMANLI KADIN HAREKETİNDEN DİJİTAL FEMİNİST HAREKETE

Nezihe Muhiddin, the Hidden Heroine of the Women's Struggle for Political Rights in Turkey

Cennet Ceren Çavuş

The Republic of Turkey is one of the first countries in the World where women have the right to vote and be elected. There is a widespread belief that the aforementioned right was given to woman by the founders of the Republic as a blessing. However, this important achievement was only possible as a result of serious struggles. Nezihe Muhiddin, who was at the head of this struggle, as a well-educated intellectual, to improve women's social status wrote articles and books, worked in NGO's, and founded "Women's People's Party". However, this party, which was decided to be established right after the declaration of the Republic, could not be established officially on the grounds of law. The party was transformed into an association called "Turkish Women's Union". Muhiddin Published the journal "Turkish Women's Way" which she founded in 1925 to ensure that women would gain political rights. Together with Halide Edip, she was nominated fort he parliamentary position by the Turkish Women's Union in 1925. In this period, women did not have the opportunity to be elected because they did not have political rights, but the union wanted to create public opinion in order to draw the attention of the Turkish Grand National Assembly to the political participation of women. However, the parliamentary candidacy of Nezihe Muhiddin and Halide Edip was rejected by the Republican People's Party. Muhiddin's candidacy was tried to be prevented by a smear campaign launched before the 1927 elections, but the corruption allegations against him turned out to be unfounded, but she was expelled from the union again on corruption allegations in the next period and he moved away from the society. Muhiddin, who joined the

Free Republican Party in 1930, published his book, Türk Kadını, in which she explained what he wanted to implement and conveyed his intentions and thoughts in 1931, after the dissolution of the party. 11 years after 1923, when she started the struggle to establish the Women's People's Party, on December 5, 1934, the Grand National Assembly of Turkey accepted the law amendment that gave women the right to vote and be elected, and finally, Nezihe Muhiddin became an independent deputy from Istanbul in the 1935 elections, but could not be elected. With this study, it is aimed to introduce Nezihe Muhiddin, the secret hero behind the women's right to vote and to be elected, and to shed light on the feminist struggle. While doing this, besides analyzing Muhiddin's own books, literature reading will be made with a qualitative research method by referring to the works written about him. As a matter of fact, it is hoped that this study will be useful for introducing Muhiddin to the younger generations and being inspired by her feminist struggle.

Keywords: *Nezihe Muhiddin, women's rights, political rights, Turkish Republic*

Türkiye'de Kadınların Siyasal Hak Mücadelesinin Gizli Kahramanı Nezihe Muhiddin

Cennet Ceren Çavuş
Muş Alparslan Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Türkiye Cumhuriyeti dünya üzerinde kadınların seçme ve seçilme (politik katılım) hakkına sahip olduğu ilk ülkelerden biridir. Söz konusu kazanımın kadınlara bir lütuf olarak Cumhuriyet'in kurucu kadrosu tarafından verilmiş olduğuna dair yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Ne var ki bu önemli kazanım ciddi mücadeleler neticesinde gerçekleşebilmiştir. Bu mücadelenin başındaki isim olan Nezihe Muhiddin iyi eğitimli bir aydın olarak kadınların toplumsal statüsünün iyileştirilmesi için hem çeşitli gazete ve dergilerde yazılar ve kitaplar yazmış, hem Türk Hanımları Esirgeme Derneği ve Donanma Cemiyeti Kadınlar Şubesi gibi sivil toplum kurumlarında çalışmış, hem de Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk siyasi partisi olan "Kadınlar Halk Fırkası"nı kurmuştur. Ne var ki Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra kurulmasına karar verilen bu parti 1909 tarihli Seçim Kanunu'na göre kadınların siyasi temsilinin mümkün olmadığı gerekçesiyle resmî olarak kurulamamış ve söz konusu oluşum, "Türk Kadınlar Birliği" adlı derneğe dönüştürülmüştür. Başkanlığını Nezihe Muhiddin'in yaptığı Türk Kadınlar Birliği'nin amacı "kadınlığı düşünsel ve sosyal alanlarda yükselterek modern ve olgun bir düzeye eriştirmek"-ti. Muhiddin 1925 yılında kurduğu *Türk Kadın Yolu* dergisi ile kadınların siyasal haklara kavuşmasını sağlamak için yayınlar yaptı. Halide Edip Adıvar ile birlikte 1925'te Türk Kadınlar Birliği tarafından milletvekilliği için aday gösterildi. Bu dönem kadınların siyasal hakları olmadığından seçilme imkânları bulunmamaktaydı, fakat birlik Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin dikkatini kadınların siyasal katılımına çekmek için kamuoyu

yaratmak istedi. Ne var ki Nezihe Muhiddin ve Halide Edip'in milletvekili adaylıkları Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından reddedildi. 1927 seçimleri öncesi başlatılan bir karalama kampanyası ile Muhiddin'in adaylığı engellenmeye çalışıldı fakat hakkındaki yolsuzluk iddiaları asılsız çıktı, fakat sonraki süreçte yine yolsuzluk iddialarıyla birlikten ihraç edildi ve cemiyet hayatından uzaklaştı. 1930 yılında Serbest Cumhuriyet Fırkası'na katılan Muhiddin, fırkanın feshinin ardından 1931 yılında uygulamak istediklerini anlattığı, niyetini ve düşüncelerini aktardığı *Türk Kadını* isimli kitabını çıkardı. Kadınlar Halk Fırkası'nı kurmak için mücadeleye giriştiği 1923 yılından 11 yıl sonra, 5 Aralık 1934 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi kadınlara seçme ve seçilme hakkı veren kanun değişikliğini kabul etti ve nihayet Nezihe Muhiddin 1935 seçimlerinde İstanbul'dan bağımsız milletvekili oldu fakat seçilemedi. Bu çalışmayla Türkiye'de kadınların seçme ve seçilme hakkını elde etmesinin ardındaki gizli kahraman olan Nezihe Muhiddin'in tanıtılması ve feminist mücadelesine ışık tutulması amaçlanmaktadır. Bunu yaparken Muhiddin'in kendi kitaplarını tahlil etmenin yanında hakkında yazılmış bulunan eserlere de başvurularak nitel bir araştırma yöntemiyle literatür okuması yapılacaktır. Nitekim Muhiddin'in genç kuşaklara tanıtılması ve feminist mücadelesinden ilham alınması için bu çalışmanın faydalı olması umulmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Nezihe Muhiddin, kadın hakları, siyasal haklar, Türkiye Cumhuriyeti*

Organizational Perspectives and Practices in the Turkish Feminist Movement: a Comparative Evaluation of the 1980s and 90s

Esen Özdemir

The dominant narrative in the historiography of the feminist movement in Turkey after 1980 can be traced as follows: The 1980s, where women's exploration of their own femininity in consciousness-raising groups transformed into a movement with the motto "the personal is political"; the 1990s, when the movement gained legitimacy in the political arena of Turkey, particularly in the eyes of social opposition, and began institutionalizing; the 2000s, where despite a lack of complete consensus regarding its characterization, it was generally emphasized that the feminist movement had the potential to transform laws; and the 2010s and beyond, which are characterized as a period of a wide and rich feminist movement/movements that are difficult to define with key concepts due to the emergence of formations organized around different issues, the widespread geographic distribution of the movement and the formation of different focuses, and the emergence of different associations outside of traditional forms of organization due to digitization.

Examining the prevailing decade-based periodization in the literature (both written and oral), it becomes evident that it predominantly relies on a chronological narrative centered on the significant actions and organizations of the feminist movement. While the topic of organization is frequently discussed in this canonized linear narrative, there is a noticeable lack of studies approaching the history of the feminist movement through the lens of organizational debates. However, throughout all periods, beginning with the 1980s when the movement first emerged, one

of the foremost concerns of feminists has been the question of "how to organize." Therefore, this study argues that one of the most effective ways to understand the feminist movement is to closely examine discussions related to organization.

The aim of this study is to historicize the organizational debates and practices of feminists during the 1980s and 1990s thus revealing the formation process of the feminist organizational tradition in Turkey. In doing so, it seeks to shed light on the ongoing organizational debates within the feminist movement from the 1990s to the present and introduce new questions contributing to the movement's self-reflection and understanding. It's important to clarify that this study does not intend to identify the problems of feminist organizations and provide solutions.

In this study, the perspectives and practices of feminist organizations in the 1980s and 1990s will be comparatively examined. The continuities and discontinuities between the perspectives and practices of feminist organizations during these two periods will be explored through answers to the following questions: What is signified and meant by the term "organization" or "feminist organization"? What form of organization is thought to possibly bring emancipation or liberation to women? What are the dominant issues in the debates on organization? How is the success or failure of the organization described?

The 1980s will be examined through a comparative analysis of three different organizational perspectives, represented by the experiences of the *Feminist* magazine, *Kaktüs* magazine, and the Ankara Perşembe group. To achieve this, articles from *Feminist* magazine, *Kaktüs* magazine, and the fanzine *Bihter* by the Thursday group, as well as in-depth interviews with individuals from these groups conducted as part of my Master's thesis, will be utilized. The perspectives and practices of the feminist movement in the 1990s will be examined by drawing from writings on feminist organizing in *Pazartesi* magazine

Keywords: *Disengagement from the left, campaign-type organization, consciousness-raising group, project feminism, institutionalization, platform-type organization, lobbying*

Türkiye Feminist Hareketinde Örgütlenme Perspektifleri ve Pratikleri: 1980'ler ve 90'lar Üzerine Karşılaştırmalı bir Değerlendirme

Esen Özdemir
Proje Yöneticisi
Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu (SU-CGFT)

1980 sonrası feminist hareketin tarih yazımındaki hâkim anlatının şu izleği takip ettiği görülmektedir: Kadınların bilinç yükseltme gruplarında kendi kadınlık durumlarını keşfetmelerinin "Kişisel olan politiktir" şiarıyla bir harekete dönüştüğü 1980'ler; 80'lerdeki başarılı kampanyalar ile feminizmin, başta toplumsal muhalefet nazarında olmak üzere, Türkiye siyaset arenasında meşruiyet kazandığı ve kurumsallaşmaya başladığı 1990'lar ve bu iki dönemin özelliklerinde olduğu gibi üzerinde tam bir uzlaşı olmasa da genellikle feminist hareketin yasaları dönüştürebilecek güçte olduğunun altının çizildiği 2000'ler. Üzerine hâlâ canlı bir tartışmanın olduğu 2010'lar ve sonrası ise; birbirinden çok farklı konular özelinde örgütlenen oluşumların yanı sıra hareketin coğrafi olarak yaygınlaştığı ve bu sayede farklı odaklarının oluştuğu, bunun yanı sıra dijitalleşme ile birlikte geleneksel örgütlenme biçimlerinin dışında farklı birlikteliklerin de ortaya çıktığı, dolayısıyla belli anahtar kavramlarla tanımlamanın oldukça güç olduğu genişlikte ve zenginlikte bir feminist hareketin/hareketlerin olduğu bir dönem olarak nitelenmekte.

Literatürde (yazılı ve sözlü) hâkim olan on yıllık dönemselleştirme eksenindeki tarih yazımına baktığımızda hareketin önemli eylemleri ve örgütlenmeleri odağına alan kronolojik bir anlatıya yaslandığı görülmektedir. Bu kanonlaşmış lineer anlatıda çok sık bir şekilde örgütlenmeden söz edildiği halde feminist hareket tarihine örgütlenme tartışmaları üze-

rinden yaklaşan çalışmaların eksikliği dikkat çekicidir. Oysa, başta hareketin ortaya çıktığı 1980'ler olmak üzere, söz konusu tüm dönemlerde feministlerin gündemini en fazla meşgul eden konuların başında "Nasıl bir örgütlenme?" sorusuna yanıt bulma çabası yer almaktadır. Dolayısıyla, bu çalışma, feminist hareketi anlayabilmenin en etkin yollarından birinin örgütlenme tartışmalarına yakından bakmak olduğunu ileri sürmektedir.

Çalışmanın amacı; 80'lerde ve 90'larda feministlerin örgütlenme tartışmalarını ve pratiklerini tarihselleştirerek Türkiye'deki feminist örgütlenme geleneğinin oluşum sürecini ortaya koymak ve bu sayede 90'lardan günümüze değin feminist harekette devam etmekte olan örgütlenme tartışmalarının anlaşılmasına ve hareketin kendi üzerine düşünmesine katkı sunacak yeni sorular ortaya atmaktır. Bunu yaparken, çalışmanın, feminist örgütlenmenin sorunlarını tespit etmek ve bunlara çözüm önerileri sunmak gayesi taşımadığını da belirtmek gerekir.

Çalışmada, 80'lerdeki ve 90'lardaki feminist örgütlenme perspektifleri ve pratikleri karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Söz konusu iki dönemdeki feminist örgütlenme perspektifleri ve pratikleri arasındaki sürekliliklerin ve kopuşların izi şu sorulara verilecek yanıtlarla sürülecektir: Örgütlenme ya da feminist örgütlenme denildiğinde işaret edilen olgu nedir? Kadınların kurtuluşunun ya da özgürleşmesinin nasıl bir örgütlenme biçimiyle mümkün olacağı ileri sürülüyor? Örgütlenme tartışmalarının odağındaki hâkim konular nelerdir? Örgütlenmenin başarısı ve başarısızlığı nasıl tarif ediliyor?

Çalışmada 80'ler; dönemin üç farklı örgütlenme perspektifinin temsili olan *Feminist* dergisi, *Kaktüs* dergisi ve Ankara Perşembe grubu deneyimleri üzerinden karşılaştırmalı şekilde ele alınacaktır. Bunun için *Feminist* dergisi, *Kaktüs* dergisi ve Perşembe grubunun *Bihter* isimli fanzinindeki yazılar ve bu gruplardan kişilerle yüksek lisans tezim kapsamında yaptığım derinlemesine görüşmelerden yararlanılacaktır. 90'lardaki feminist hareketin örgütlenme perspektifleri ve pratikleri ise *Pazartesi* dergisindeki feminist örgütlenme üzerine olan yazılardan yararlanarak ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: *Soldan kopuş, kampanya tipi örgütlenme, bilinç yükseltme grubu, proje feminizmi, kurumsallaşma, platform tipi örgütlenme*

From the Women's Community Party to the Turkish Women's Association: A General Overview of Women's Struggle in the Social and Political Field

Ayfer Dağdelen

The Suffragette movement to grant women political rights, which came into prominence in the West after the First World War, also influenced the feminist movement in Turkey. The movement intensified following the war because women shouldered the responsibilities of the war as well as men. However, the feminist movement in Turkey was also affected by a longer period of war, as the Turkish War of Independence followed straight after World War One. This diversified the founding aims of women's associations and changed their goals. Among the women's associations established during the war were the Ottoman Society for the Defence of Women's Rights, Muslim Women's Workforce Society, and First Army Women's Battalion. Prior to the war, these societies functioned more as charities, whereas during the war and afterwards they focused on establishing a place for women in the country's social and political life. After the establishment of the Turkish Republic, the most important women's organisation became the Women's Community Party, which was founded in June 1923, predating the Republican People's Party. Some sources claim that the primary aim of the party was not to grant women their political rights, but to establish an educational curriculum to regulate social life and family life. During the establishment process of the People's Party, the Women's Community Party was shut down and turned into a society, and on February 7, 1924, Nezihe Muhiddin founded the Turkish Women's Association. Its primary goal was the same as the Women's Community Party: to remove the fundamental problems and obstacles women en-

counter in social life and within the family. To this end, the association undertook to help destitute families and widows, support young girls' education, provide foreign language courses for women, help women join the workforce and lead productive lives. The Turkish Women's Association differed from the Women's Community Party as it always kept political rights on its agenda. In 1927, the association's regulatory code was updated to include this target. The Municipalities Law of April 3, 1930 provided women with political rights on a local scale, and on December 5, 1934, women were granted the right to vote and to run for election on a national scale with the changes made to the Constitution and Election Law. In this context, the period of time between the founding of the Women's Community Party in 1923 and the closure of the Turkish Women's Association in 1935 is important in terms of understanding the nature of the feminist movement in Turkey. This period of history is important in terms of the political and social development of the Turkish feminist movement, as well as being the target of criticism due to the ruling political party's decision to shut down the Turkish Women's Union. In this context, the early years of the Turkish republic are seen as contributing positively to the continuation and improvement of the existing Ottoman feminist movement, however, the CHP has been criticised for targeting the Turkish Women's Union and shutting it down. This study aims to reevaluate the feminist movement within a social context and the government's reaction to it, based on studies on the feminist movement in the early years of the Turkish republic.

Keywords: *Women's movement, Women's Community Party, Republican People's Party (CHP), Turkish Women's Association, political rights*

Kadınlar Halk Fırkası'ndan Türk Kadın Birliği'ne: Toplumsal ve Siyasal Alanda Kadın Mücadelesine Genel Bakış

Ayfer Dağdelen
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Kadınların Batı'da özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yoğunlaşan siyasal hak mücadelesi, süfrajet hareket Türk kadın hareketini de etkilemiştir. Yoğunlaşmanın temel nedeni kadınların da erkekler gibi savaşın yükümlülüklerini üstlenmiş olmalarıdır. Ancak Türk kadın hareketi Birinci Dünya Savaşı ile birlikte Kurtuluş Savaşı'nı da içeren uzun savaş yıllarından etkilenmiş; bu durum kadın örgütlenmelerinin kuruluş amaçlarının çeşitlenmesine ve değişimine neden olmuştur. Müdafa-i Hukuk Nisvan Cemiyeti, Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyyesi ve Birinci Ordu Kadın Taburu gibi kadın örgütleri savaş döneminde kurulmuştur. Savaş öncesi kurulan örgütler daha çok hayırsever dernekler niteliğindeyken savaş sürecinde ve savaş sonrasında kurulan dernekler kadının toplumsal ve siyasal yaşamda yer alabilmesini sağlamaya yönelik örgütlenmeler olmuştur. Cumhuriyet kurulduktan sonraki en önemli örgütlenme 1923 yılının Haziran ayında Halk Fırkası'ndan önce kurulan Kadınlar Halk Fırkası'dır. Fırkanın ilk hedefinin siyasal haklar olmadığı, toplumsal yaşamı ve aile yaşamını düzenlemeye yönelik eğitim dizgesinin oluşturulması olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Halk Fırkası'nın kuruluş aşaması sürecinde Kadınlar Halk Fırkası kapatılmış ve fırka cemiyete dönüştürülmüştür. 7 Şubat 1924'te Nezihe Muhiddin'in öncülüğünde Türk Kadınlar Birliği kurulmuştur. Birliğin temel hedefi, Kadınlar Halk Fırkası'nın hedefiyle aynı çizgide olmuştur: kadınların, toplumsal yaşamda ve aile yaşamında karşılaştıkları temel sorunları ve zorlukları ortadan kaldırmak. Birliğin bu anlamda gerçekleştirmeye çalıştığı hedefler;

kimsesiz ailelere ve dul kadınlara yardım etmek, kız çocuklarını eğitim alanında desteklemek, yabancı dil öğrenebilmeleri için kurslar açmak, kadınların çalışma yaşamında yer almalarını sağlamak, onları üretken kılmak olmuştur. Türk Kadınlar Birliği, bütün bu hedeflerin yanı sıra kadınlara siyasal hakların tanınmasını da hedeflemiştir; 1927 yılında birlik tüzüğüne siyasal hakların sağlanmasına yönelik maddeyi ekleyerek bu hedefi somutlaştırmıştır. 3 Nisan 1930 tarihli Belediyeler Yasası ile kadınlara yerel anlamda ilk siyasal haklar tanınmış; 5 Aralık 1934 tarihinde Anayasa ve Seçim Yasası'nda yapılan değişiklikle kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınarak siyasal haklar ulusal boyuta taşınmıştır. Dolayısıyla, Kadınlar Halk Fırkası'nın kurulduğu 1923 yılı ile Türk Kadın Birliği'nin kapatıldığı 1935 yılını kapsayan dönem Türk kadın hareketinin niteliğini anlamak bakımından önemlidir. Bu tarihsel dönem Türk kadın hareketinin toplumsal ve siyasal gelişimi açısından önemli olmakla birlikte, Türk Kadınlar Birliği'nin iktidar tarafından kapatılması bağlamında eleştirilerin odağında olmuştur. Bu bağlamda Cumhuriyet'in ilk yılları Osmanlı dönemi kadın hareketinin devamlılığı ve ilerlemesi açısından olumlu bir dönem olarak değerlendirilmiştir. Ancak, Türk Kadınlar Birliği'nin bizzat iktidar tarafından kapatılması CHP zihniyetinin feminist yaklaşım doğrultusunda eleştirilmesini doğurmuştur. İşte bu çalışma ile, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki kadın hareketini ele alan çalışmalar temel alınarak toplumsal bağlamda kadın hareketinin gelişimini ve siyasal iktidarın bu gelişim karşısındaki tavrını yeniden değerlendirmek amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: *Kadın hareketi, Kadınlar Halk Fırkası, Halk Fırkası (CHP), Türk Kadınlar Birliği, siyasal haklar*

Representation and Self-Representation of Young Women on the Digital Storytelling Platform Wattpad in Turkey

Aslı Özenç
Kadir Has Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi)

Adolescence and young adulthood are often a time in life when we search for our identity and explore the sexuality and embodiment of ourselves; while trying to coordinate and negotiate with societal norms and expectations. Because of this, for adolescent and young adult readers, the degree of representation and visibility in Young Adult Literature is crucial because of their search for identity and making meaning in this stage of their lives. They often express a need to relate to the characters and feel a connection with their struggles in stories. Since the rise of social media platforms, the new generations of adolescent and young adult readers have intertwined their reading habits with their use of social media. This change affected how they engage with information and literature; they discuss and share their opinions about books and writers on social media platforms, they influence and are influenced by others about what to read or why not to read it. The digital storytelling platform Wattpad creates an opportunity for young writers to self-publish; this is especially important for young women writers, where the publishing industry is male-dominated. It also creates a digital community where writers and readers engage with each other. Wattpad's popularity among adolescent and young adult women has been growing exponentially in Turkey. This development raises some critical questions. How do young women in Turkey engage with literature in digital space, especially while living in a highly patriarchal society? What types of content are appreciated and created by this new generation of readers and writers on Wattpad in Turkey? How has Wattpad affec-

ted Turkish young adult literature? Why does Wattpad has grown into being female-gendered digital space for the new generation in Turkey? How does this environment affect their reading and writing habits? Based on these questions, this research will examine the Wattpad community in Turkey, with a focus on adolescent and young adult women readers and writers. Inquiries into their social engagements and content analysis will be made to understand Wattpad's nature both as a digital space for community and literary creation in Turkey.

Keywords: *Digital storytelling, social media, young adult literature, Wattpad, women in literature*

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN ÇALIŞMALARININ DÜNÜ-BUGÜNÜ

Who Are the Women of the Republic? Views on and Challenges to Modernity and Gender Put Forward by Turkish Women Migrants from Bulgaria

Gül Özsan,
Oya Morva

This paper focuses upon how women who migrated from Bulgaria to Turkey in the 1969-1978 and 1989 migration waves view and question their experience of modernity and gender. Women belonging to this community presents an intriguing case for examining the multifaceted intersections of the Republic, modernity, and gender. Their voices are unique partly because they belong to a migrant community whose position does not fit into the familiar divide of the majority/minority commonly defined by ethnic and religious identities. The paper rests upon the findings of a research project, including interviews of 40 migrants from Bulgaria, of whom 23 were female (Morva and Özsan, 2021, "Migration from Bulgaria to Turkey as a Practice of Intercultural Interaction: An Analysis of 1969–1978 Close Relative Migration and 1989 Forced Migration through the Lens of Migrants' Lived Experience Narratives," TÜBİTAK funded project). The paper elaborates the following findings of the abovementioned research: the women interviewed evaluate their diverse "experience of modernity" in the two countries on a comparative basis and take pains to embrace those aspects of their experience they consider to be "modern" and "advanced." Moreover, they tend to discuss gender relationships and modernity not on the basis of simple idealized models, but rather with reference to "actually existing" concrete realities in various areas of life such as receiving education, acquiring professional qualifications, the functioning of the labor market, public and private relationships, and the advancement of

women's sphere of freedom and action. In other words, they ground their assessments not on a simplistic, abstract, and overgeneralized Western model, but rather on the varied forms of their lived experience in the two countries. They appear to be aware of the close ties between state policies and macro-sociological developments, on the one hand, and the particular ways in which their individual lives have been shaped, on the other. Even though they had to deal with a large number of difficulties stemming from the repressive state policies in the pre-migratory period in Bulgaria and the multitude of problems encountered during the migration process, they do appreciate the significance of some egalitarian gender policies and practices by the Bulgarian socialist state and claim that Turkey has been deficient in this respect. In addition, they view themselves as members of a community that has contributed to modernization in Turkey. They often point out that gender relations within this community are more "equal" and "modern" than those found in the majority population of Turkey, and they tend to view this difference one of the distinguishing features of their group identity. Finally, their questionings also challenge the limitations of naturalism and social groupism, which too often dominate the academic discussions on religious and ethnic identities (Brubaker, 1989; 2004; 2015; Janoski, 2019: 94-415; Faist and Bilecen, 2019: 499-511). The paper demonstrates how women from diverse backgrounds provide a multitude of readings about the relationships between modernity and gender.

Keywords: *Migration, Turks from Bulgaria, modernity, gender, group identity.*

Cumhuriyetin Kadınları Kimler? Bulgaristan Göçmeni Kadınların Modernlik ve Toplumsal Cinsiyete Bakışları ve Sorgulamaları

Gül Özsan
İstanbul Üniversitesi (Prof. Dr.)

Oya Morva
İstanbul Üniversitesi (Doç. Dr.)

Bu tebliğin konusunu, Bulgaristan'dan 1969-1978 ve 1989 yıllarındaki göçlerle Türkiye'ye gelmiş kadınların kendi modernlik ve toplumsal cinsiyet deneyimlerine bakışları ve sorgulamaları oluşturuyor. Bulgaristan göçmeni kadınlar; Cumhuriyet'in, modernliğin ve cinsiyetin kesişiminin çok boyutlu olduğunu görmek için çarpıcı bir örnek. Bulgaristan göçmenlerinin etnik ve dinî kimlik açısından Türkiye'deki çoğunluk/azınlık eksenlerine yerleştirilmelerinin güç olması, bu gruba mensup kadınların yaklaşımlarını özgün kılıyor. Tebliğ, TÜBİTAK maddi desteğiyle 2021 yılında gerçekleştirilen "Kültürler Arası Etkileşim Pratiği Olarak Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göç: 1969-78 Yakın Akraba Göçü ile 1989 Zorunlu Göçü'nün Göçmenlerin Deneyim Anlatıları Üzerinden Analizi" başlıklı proje (Morva ve Özsan, 2021) kapsamında 23'ü kadın olmak üzere toplam 40 kişiyle yapılmış derinlemesine görüşmelerin verilerine dayanıyor. Tebliğde ele alınan araştırma bulguları şunlardır: Görüştüğümüz kadınlar, her iki ülkede yaşanan "modernlik tecrübelerini" karşılaştırmalı bir çerçevede değerlendiriyorlar. "Modern" ve "ileri" saydıkları unsurları sahiplenmeye özen gösteriyorlar. Toplumsal cinsiyet ilişkilerini ve modernliği klişeleştirerek ya da kalıplaşmış bir biçimde değil, kendi hayatları için kritik önemi olan konular (eğitim ve teknik beceriler edinme, emek piyasasının işleyişi,

kamusal ve özel alandaki ilişkiler, kadınların hareket özgürlüğü sahalarını genişletme vb.) üzerinden tartışıyorlar. Kadınlarla yaptığımız görüşmeler, soyut, tek taraflı ve fazla genellemeci bir Batı referansını değil, başka, somut bir modernleşme tecrübesine atıfla konuşmanın mümkün olduğunu ortaya koyuyor. Makro sosyolojik gelişmeler ve devlet politikaları ile kendi hayatları arasında belirgin bir ilişki olduğunun farkındalar. Daha önce Bulgaristan'da yaşadıkları zorlu deneyimlere, özellikle göç öncesi ağır baskılara ve göç sürecinde yaşanan pek çok soruna rağmen Bulgaristan'daki bazı "eşitlikçi" toplumsal cinsiyet uygulamalarını olumlu buluyorlar ve bu açıdan Türkiye'yi sorguluyorlar. Kendilerini Türkiye'deki modernleşmeye katkıda bulunan bir toplumun mensupları olarak görüyorlar. Cinsler arası ilişkilerin Türkiye'deki çoğunluğa kıyasla Bulgaristan göçmenleri arasında daha "eşit" ve "modern" olmasını grup kimliğinin ayırt edici özelliği sayıyorlar. Son olarak kadınların sorgulamaları, aynı zamanda dinî ve etnik kimlik konusunda literatürde sıklıkla karşılaşılan natüralizmin ve grupizmin sınırlarını zorluyor (Brubaker, 1989; 2004 ve 2015; Janoski, 2019, 94-415; Faist and Bilecen, 2019: 499-511). Bu tebliğ, modernlik ile toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkilere farklı kesimlerden kadınların bakışlarının ne denli değişken olduğunu ortaya koyuyor.

Anahtar kelimeler: *Göç, Bulgaristan göçü, Bulgaristan Türkleri, modernlik, toplumsal cinsiyet, grup kimliği*

War and Sexual Violence (Rape): Rapes Committed Against Civilians During the Allied Occupation of Anatolia Between 1919-1922 as a Topic in Women and Gender Studies

Birten Çelik

Rape, a form of sexual violence, has been an instrument employed by warring armies or civilians to wear out their enemies psychologically or to carry out ethnic cleansing during war times and in occupied enemy territories, or in internal conflicts from past to present. Military or civilian perpetrators of sexual violence in the two world wars of the 20th century, and later in conflicts in different geographies were punished by various courts. Yet, rape was started to be accepted as a war crime with the United Nations Security Council Resolution 1820 on 19 June 2008, only after the reactions of the international community against the systematic sexual violence/rape and ethnic cleansing perpetrated against civilians in some African countries in the 1990s such as Rwanda, or during the civil war in Bosnia and Herzegovina. However, this resolution has not yet been implemented retroactively, and wartime sexual violences that took place in the past mostly went unpunished.

In Turkish history, for instance, following the Ottoman defeat in the First World War, the civilian population in Anatolia experienced sexual violence of the Allied soldiers and civilians between 1919 and 1922 during the Allied occupation, and many of the rape victims were also killed and the violence remained unpunished. These years were also the years when the national resistance that had started against the Allied occupation turned into the Turkish War of Independence. Preventive measures were not taken at an international level against sexual violence perpetrated by the Allied soldiers despite many reports on rape cases prepared by the repre-

sentatives of the Turkish Grand National Assembly (TBMM) government, the Allied Powers, and neutral countries presented to the Council of Ten at the Paris Peace Conference (1919-1920). Meanwhile, the TGNA government endeavored to take a preventive measure by adding a clause to the Treason Law to execute the soldiers or civilians who attempted to rape or plunder the families of soldiers. Sexual violence/rape perpetrated against civilians in Anatolia during the occupation was emphasized in official records, and was mentioned in military and political history books and works of fiction. Nevertheless, it has not adequately addressed in women's history and gender studies in Türkiye, though wartime sexual violence should have been significant component of women's history. Moreover, there is no detailed information regarding the subsequent experiences of the reported victims of rape, who survived the Allied occupation period, and their treatment by the society. This might have originated from the reasons such as the trauma experienced by the victims of rape, not being able to share their stories due to the fear of exclusion or labeling in the society, which was dominated by the concept of patriarchal honor, or from being suppressed by national sensitivities. Yet, in historical analysis, it is beneficial to inspect this issue from a gender perspective in order to raise awareness that sexual violence, whether committed against soldiers or civilians, is not just a crime against humanity, but also a war crime. This study aims to make a social history reading on the sexual violence perpetrated by the Allied occupation forces against the civilian population in Anatolia between 1919 and 1922 by consulting relevant archival sources, published reports and academic publications in order to be able to emphasize the importance of examining the past from a gender perspective, and to initiate a discussion concerning the methods to be followed in the studies about this topic.

Keywords: *Wartime sexual violence/rape, Türkiye, Allied occupation of Anatolia (1919-1922), women, gender studies*

Savaş ve Cinsel Şiddet (Tecavüz): 1919-1922 Yılları Arasında Anadolu'da İtilaf Devletleri İşgali, Sivil Halka Uygulanan Tecavüzler ve Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarındaki Yeri

Birten Çelik
Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Doç. Dr.)

Bir cinsel şiddet biçimi olan tecavüz, geçmişten günümüze gerçekleşen birçok savaş, işgal veya çatışmanın olduğu yerlerde, asker veya sivillerin karşı tarafı psikolojik olarak yıpratmak veya etnik temizlik yapmak için kullandıkları bir araç olmuştur. 20. yüzyılda yaşanan iki dünya savaşı ve sonrasında işgal edilen topraklarda veya farklı coğrafyalarda yaşanan çatışmalar sırasında sivil halka cinsel şiddet uygulayan asker ya da sivil failler çeşitli mahkemeler tarafından cezalandırılmış olsa da tecavüz, ancak 1990'larda Afrika'da, örneğin Ruanda'da, Avrupa'da ise Bosna ve Hersek'teki çatışmalarda sayıları yüz binleri bulan sistematik cinsel şiddet/tecavüzlere karşı uluslararası kamuoyunda ortaya çıkan tepkiler sonrasında 19 Haziran 2008'de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1820 numaralı kararı ile bir savaş suçu olarak kabul edilmiştir. Fakat bu karar, 2008 öncesi savaş döneminde işlenmiş suçlara yönelik bir yaptırım getirmemektedir.

Türkiye tarihinde de örneğin, Osmanlı Devleti'nin yenilgiyle ayrıldığı I. Dünya Savaşı sonrasında, 1919-1922 yılları arasında İtilaf Devletleri ordularınca işgal edilen Anadolu'da İtilaf askerî veya siviller tarafından sivil halka cinsel şiddet (tecavüz) uygulanmış ve tecavüz mağdurlarının birçoğu da öldürülmüştür. İtilaf Devletlerinin işgaline karşı başlayan millî direnişin Türk Kurtuluş Savaşı'na dönüştüğü bu yıllarda, İtilaf işgal kuvvetlerinden askerler ve işgal kuvvetleri destekçisi sivillerin Anadolu'da

sivil halka uyguladığı tecavüzler, sadece Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) hükümetinin oluşturduğu değil, İtilaf Devletleri ile tarafsız devletlerin yetkililerinden oluşan komisyonların hazırladığı raporlarda yer almasına ve 1919-1920 arasında toplanan Paris Barış Konferansı'nda Onlar Konseyi'nin bilgisine de sunulmuş olmasına rağmen tecavüz faillerine karşı uluslararası düzeyde önleyici bir tedbir alınmamıştır. Bu arada TBMM hükümeti, çıkardığı Hıyanet-i Vataniye Kanunu'na, asker ailelerine tecavüz veya yağma girişiminde bulunan asker veya sivillerin idam suçuyla cezalandırılacağı bir madde ekleyerek önleyici bir tedbir almaya çalışmıştır. İşgal döneminde sivil halka uygulanan cinsel şiddet/tecavüz resmî kayıtlarda yer almış ve sonra askerî ve siyasi tarih kitapları ve romanlara da konu olmuş, ancak kadın tarihinin de bir parçası olan bu konu Türkiye'deki kadın tarihi ve toplumsal cinsiyet çalışmalarında yeterince ele alınmamıştır. Ayrıca raporlara yansıyan ve İtilaf işgal döneminin hayatta kalan sivil tecavüz mağdurlarının daha sonra neler yaşadıkları ve toplumda nasıl karşılandığına dair yeterli bilgi yoktur. Bilgi eksikliği, tecavüz kurbanlarının yaşadığı travma ve ataerkil namus kavramının hâkim olduğu toplumda dışlanma veya etiketlenme korkusundan kaynaklı hikâyelerini paylaşmama veya millî hassasiyetler ile baskılanmak gibi nedenlerden kaynaklı olabilir. Oysa tarihsel analizde savaş ve işgal döneminde çoğunluğu kadın olan sivil halka uygulanan cinsel şiddetin incelenmesinde kadın ve toplumsal cinsiyet perspektifinden de bakılmasına ihtiyaç vardır ki böylece tecavüzün bir insanlık suçu olması yanında bir savaş suçu da olduğu konusunda farkındalık yaratılabilsin. Bu çalışma, arşiv kaynakları, yayımlanmış rapor ve akademik yayınlardan yararlanarak 1919-1922 arası dönemde İtilaf işgal kuvvetlerinin ve sivillerin Anadolu'da sivil halka uyguladığı cinsel şiddet/tecavüz vakaları üzerinden bir sosyal tarih okuması yapmak ve geçmişin okunması ve analizinde toplumsal cinsiyet perspektifinden bakılmasının da önemini vurgulamak ve izlenecek yöntemi tartışmaya açmak amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: *Savaş ve cinsel şiddet/tecavüz, Türkiye, Anadolu'da İtilaf Devletleri işgali (1919-1922), kadınlar, toplumsal cinsiyet çalışmaları*

On Gender Equality Education in Universities: Evidence from the Department of Political Science and Public Administration

Elmas Yelkesen

Gender is the continuous reconstruction of identities based on socially assigned meanings to biological sex in terms of the social, political, and economic structures, traditions, and time that influence them. This process continues in the modern era with the government's guidance on social gender equality policies. This direction is given by the state both in accordance with international and national policies at different times. These policies are put into action in an effort to alter and put an end to the sexist attitudes, behaviors, and physical and psychological abuse that women experience in both their professional and personal lives. At this point, it has been observed that universities have taken on the implementation of social gender equality policies in Turkey in recent years. Examples include the establishment of women's research institutes within universities, the establishment of a section of the Council of Higher Education (YK) for "Women's Studies in the Academy," and the inclusion of "Gender Equality" courses in the curricula. The study seeks to shed light on how the pertinent courses offered by the department are included in the curriculum while maintaining the bounds of their objectives with discoursive institutionalism in the context of higher education and gender policies. The discursive institutionalist approach emphasizes the role of institutions as structures that influence political action and behavioral frameworks by providing justification and legitimacy through ideas and narratives. This method of addressing the problem is significant and noteworthy in terms of figuring out how gender equality education is developing and where

it is at the moment. In the present study, the subject of the analysis is the gender-related courses in the Political Science and Public Administration (PADM) departments in 2022-2023. The study focused on gender-related courses in 101 Political Science and Public Administration and 23 Public Administration departments that will provide education in 2022-2023. This information was taken from Bologna Information Packages, Curriculum Information Packages, and Course Catalogs on the websites of universities having programs in political science and public administration. In this context, content differences between related courses were identified. The related course is usually included in the elective course group. Because the courses are in the elective group, they may be closed due to insufficient quotas or may not be offered at all. Some possible explanations for this situation include a low number of students enrolling in the course during specific periods, a lack of faculty members to teach the course, or the faculty member who would teach the course having a heavy workload. Furthermore, some sections of the first grade sociology course did not include basic knowledge of gender relations. Due to this circumstance, students learn this information either inadequately or not at all. As a result, the study proposes that courses on social gender equality be made mandatory in the early years of undergraduate education, when the foundation of critical thinking is laid. It is also stated that these courses on social gender should be offered in almost every department that provides undergraduate education, not just the one under consideration in the study.

Keywords: *Gender, gender equality policies, gender equality education, university, political science and public administration education, discoursive institutionalism*

Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi Üzerine: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünden Bulgular

Elmas Yelkesen
Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi (Arş. Gör.)

Biyolojik cinsiyete toplum tarafından atfedilen anlamlar farklı kimlikler oluşturur. Bu kimliklerin sürekli yeniden kurgulanma süreci ise toplumsal cinsiyeti ifade eder. Bu süreci toplumsal, politik ve ekonomik yapılar, gelenekler ve zaman etkilemektedir. Modern dönemde bu süreç toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları üzerinden devletin yönlendiriciliği ile devam ettirilmektedir. Devlet bu yönlendirmeyi kimi zaman ulusal politikalar, kimi zaman da uluslararası politikalar doğrultusunda yapmaktadır. İlgili politikalar kadınların çalışma ve özel yaşamlarında maruz kaldıkları ayrıştırıcı/ötekileştirici söylem ve uygulamaların eşitlik düzleminde değişmesi ve kimi zaman da son bulması için uygulamaya koyulmaktadır. Bu noktada Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği politikası ile ilgili konuların yürütücülüğünü son yıllarda üniversitelerin üstlendiği tespit edilmiştir. Üniversitelerin bünyesinde kurulan kadın araştırmaları merkezleri, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) bünyesinde kurulan Akademide Kadın Çalışmaları Birimi ve son olarak toplumsal cinsiyet üzerine müfredata dâhil edilen dersler bu durumun kurumsallaşmış örneklerindendir. Bu çalışmada, analiz nesnesi olarak üniversitelerde müfredat planlarına son yıllarda dâhil edilen toplumsal cinsiyet ile ilgili dersler seçilmiştir. Çalışma ilgili derslerin -içerikleri ve edinilmesi beklenen çıktıları kapsamında- müfredata girişinin nasıl olduğunu yükseköğretim ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları bağlamında söylemsel kurumsalcı yaklaşımla cevaplamayı amaçlamaktadır. İlgili dersler, toplumsal cinsiyet üzerine üniversite bünyesinde oluşturulan kurumsal yapının önemli bir

bileşeni olarak görülmektedir. Söylemsel kurumsalcı yaklaşım, kurumların davranış çerçevelerini ve politik eylemi açıklamak ve meşrulaştırmak için düşünceler ve anlatılar yoluyla şekillenen bir yapı olmasına dikkat çekmektedir. Bu nedenle konunun bu şekilde ele alınması toplumsal cinsiyet eşitliği eğitiminin gelişim süreci ve mevcut durumunu belirlemek açısından önemli ve dikkat çekicidir. Çalışma kapsamında bu konu, 2022 ve 2023 yılları için Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (SBKY) bölümü örneği ile incelenecektir. İlgili yıllar itibariyle eğitim veren 101 SBKY ve 23 Kamu Yönetimi bölümünün müfredatlarında bu derslere ait bilgiler, bölümlerin internet sayfalarında yer alan Bologna bilgi paketleri, müfredat bilgi paketleri ve ders kataloglarından toplanmıştır. İlgili dersler arasında içerik bakımından farklılıklar tespit edilmiştir. Bu ders, genel olarak seçmeli ders grubunda yer almaktadır. Dersin seçmeli grupta yer alıyor oluşu çeşitli sebeplerle açılmasını engellemektedir. Bu sebepler arasında dersi yürütecek öğretim üyesinin bulunmayışı veya ilgili öğretim üyesinin ders yükünün fazla oluşu, kimi dönemlerde dersi az sayıda öğrencinin seçmesi -kontenjan yetersizliği- gösterilebilir. Ayrıca birinci sınıf müfredatında yer alan toplum bilimi dersi içeriğinde, toplumsal cinsiyet ilişkileri konusunun temel bilgilerinin bazı bölümlerde yer almadığı görülmüştür. Bu durum öğrencilerin bu bilgiye yetersiz sahip olmasına veya hiç sahip olmamasına yol açmaktadır. Bu nedenle çalışma, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili derslerin eleştirel düşünmenin temelinin atıldığı lisans eğitiminin ilk yıllarında zorunlu bir ders olarak programlarda yer alması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca toplumsal cinsiyet ile ilgili derslerin, ele alınan bölüm dışında lisans düzeyinde eğitim veren hemen her bölümde yer alması gerektiği ifade edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi, üniversite, siyaset bilimi ve kamu yönetimi eğitimi, söylemsel kurumsalcılık*

YENİDEN ÜRETİM, CİNSİYET, CİNSELLİK VE ATAERKİLLİK KISKACINDA KADINLAR

Women's Visibility and Feminist Policies in Turkey

Bahar Özsoy
Esra B. Sipahi

Equalitarian policies carried out in various indicators such as education, health, politics and employment are aimed at increasing women's visibility by eliminating the disadvantageous situations faced by women in the private and public spheres. However, the course of policies aiming to eliminate gender inequality in Turkey is generally parallel to the rest of the world, existing masculine thought patterns either prevent or slow down the creation of regulations for women. Although it was not possible to demand women's rights due to the war in Anatolia at the beginning of the 20th century, women undertook important duties, especially during the National Struggle. In institutions built after the proclamation of the Republic in 1923, practices for women did not come to the fore, moreover, men were defined as the 'head of the house' with some legal regulations and men's permission was sought in decisions regarding women. However, with the recognition of the right to vote and to be elected which is the most important attempt of the founder of the republic Mustafa Kemal Atatürk to attract women to the public sphere and to make them visible a very important threshold has been crossed in terms of women's rights. Although the rights offered by the Republic to women are very valuable, it is seen that there are important deficiencies in the realization of these rights in the past 100 years. The most important indicator of this is that women faced serious problems even at the point of the right to life, which is one of the fundamental rights, and that violence against women is experienced in every field from business life to private life. Besides, with the influence of the patriarchal social structure, the existence of male-dominated orga-

nization in almost every field from management to economy, from art to education, by itself prevents equality between women and men; women's problems are often sought "without women" solutions.

This study claims that the path taken in Turkey in terms of women's visibility and the existence of egalitarian policies is far behind than what needs to be reached. This study focuses on feminist policies, which can be expressed as enacted laws, measures taken and methods applied to eliminate the disadvantaged position of women and girls in society and to protect human rights. In this context, the regulations for women, especially in the political, economic and social fields, will be examined; the role of practices and projects such as Women's Shelters, Vocational Training Courses, and Women Friendly Cities in ensuring gender equality will be analyzed. In this context, first of all, the regulations and policies implemented in Turkey on the axis of women's problems will be included. In the continuation of the study, Turkey's success report on women's rights will be evaluated in the context of the status of women in education, health, politics, employment and management indicators.

Keywords: *Feminism, women's rights, women's issues, feminist policies*

Türkiye'de Kadın Görünürlüğü ve Feminist Politikalar

Bahar Özsoy
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Esra B. Sipahi
Necmettin Erbakan Üniversitesi (Doç. Dr.)

Özel ve kamusal alanda kadınların karşı karşıya kaldığı dezavantajlı durumların ortadan kaldırılarak eğitim, sağlık, politika, istihdam gibi çeşitli göstergelerde yürütülen eşitlikçi politikalar kadın görünürlüğünü artırmaya yöneliktir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmayı amaçlayan politikaların Türkiye'deki seyri genel itibari ile dünya ile paralellik göstermesine karşın var olan eril düşünce kalıpları kadınlara yönelik düzenlemelerin oluşturulmasına ya engel olmakta ya da bu süreci yavaşlatmaktadır. 20. yüzyılın başında Anadolu'da yaşanan savaş nedeniyle kadın haklarının talep edilmesi durumu söz konusu olmasa da özellikle Millî Mücadele döneminde kadınlar önemli görevler üstlenmişlerdir. 1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesi sonrasında inşa edilen kurumlarda da kadınlara yönelik uygulamalar gündeme gelmemiş, dahası yasal alanda yapılan kimi düzenlemelerle erkekler "evin reisi" olarak nitelendirilirken, kadınlarla ilgili kararlarda erkeklerin izni aranmıştır. Bununla birlikte Cumhuriyet'in kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün kadınları kamusal alana çekme ve görünür kılma girişimlerinin en önemlisi olan kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması ile kadın hakları açısından çok önemli bir eşik atlanmıştır. Cumhuriyet'in kadına sunduğu haklar oldukça değerli olmakla birlikte aradan geçen 100 yılda bu hakların hayata geçirilmesi noktasında önemli eksiklikler olduğu görülmektedir. Kadınların temel haklarının başında gelen yaşama hakkı noktasında bile ciddi sorun-

larla karşı karşıya olunması ve kadına yönelik şiddetin iş hayatından özel hayata değin her alanda yaşanıyor oluşu bunun en önemli göstergesidir. Bunun yanında ataerkil toplum yapısının etkisi ile yönetimden ekonomiye, sanattan eğitime kadar hemen her alanda erkek egemen örgütlenmenin varlığı başlı başına kadın erkek eşitliğine engel olmakta; kadınların sorunlarına çoğu zaman "kadınsız" çözüm aranmaktadır.

Bu çalışma kadın görünürlüğü ve eşitlikçi politikaların varlığı noktasında Türkiye'de katedilen yolun ulaşılması gerekenden çok daha geride olduğunu iddia etmektedir. Çalışmada kadın ve kız çocuklarının toplumdaki dezavantajlı konumlarını ortadan kaldırmaya ve insan haklarını korumaya yönelik olarak çıkarılan yasalar, alınan önlemler ve uygulanan yöntemler bütünü olarak ifade edilebilecek olan feminist politikalara odaklanılmaktadır. Bu çerçevede özellikle siyasi, ekonomik ve toplumsal alanda kadınlara yönelik düzenlemeler incelenecek; Kadın Sığınma Evleri, İş ve Meslek Edindirme Kursları, Kadın Dostu Kentler gibi uygulama ve projelerin cinsiyet eşitliğini sağlamadaki rolü analiz edilecektir. Bu kapsamda çalışmada ilk olarak Türkiye'de kadınların sorunları ekseninde uygulanagelen düzenleme ve politikalara yer verilecektir. Çalışmanın devamında ise eğitim, sağlık, siyaset, istihdam ve yönetim göstergelerinde kadının durumu bağlamında Türkiye'nin kadın hakları konusundaki karnesi değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: *Feminizm, kadın hakları, kadın sorunları, feminist politikalar*

Reproductive Right of Women on the Axis of 1965 Popülation Planning Act Debates

Gurbet Gökgöz Bilen

The patriarchal understanding, which has dominated the female body for hundreds of years, has reshaped its dominance over women with the nationalist movement under the pretext of serving lofty purposes. Even though there was an emancipation in the life of women in the republican period, the woman was in the role of the implementer of this model, who was responsible for giving birth to children. While extra-marital affairs were considered strange, a woman could only be sexually active when she got married and give birth to acceptable children. If a Woman wanted to have an abortion, she was considered murder. Abortion was officially prohibited at all stages of pregnancy. The woman's "not wanting to be a mother" was ignored an deven this thought was condemned. Because the republic needed to multiply. From the early republican period to the 1960s, the policy of increasing the population was continued on this axis. However, this policy was abandoned after the population growth rate rose to 27,8 % in the 1960s and it was determined that socia-economic life would not be able to meet the population growth rate in the near future.

After the 1960 military intervention the political actor of the period thought that the claims of stability, prosperity and growth would be damaged, and steps werw taken to prevent the uncontrolled proliferation of the population. Adding to this the principle of "ensuring the citizens with quality living conditions", which can be seen as a reflection of the social state in the 1st Five-Year Development Plan, it became even more important to prevent uncontrolled and unhealthy births. Even though it was stated in the 152nd article of the Health Law in 1963 that "the prohibition

of the use of all kindf of tools, equipment or drugs to prevent pregnancy is not appropriate fort he times", this article wasn't sufficient to lift the bans.

Legislators, who stated that women who had abortions committed murder until 1965, and that the woman who gave birth should be blessed and appreciated, started to plan a new law called "Population Planning" in the same year and focused on producing a new policy fort he general population through the female body. The fact that with this law, the possibility of ending unwanted pregnancies will be allowed, it has also caused serious discussions in the National Assembly and the Senate ot he Republic. What should the name of the law be? The discussions that started with the question were turned into meaningless squabbles by the CHP and AP members, who made up the majority in the Assembly and Senate. The Allegations made by the conservative/nationalist wing regarding the law are as follows: "The bill is of US and British origin", "The turkish nations is wanted to be eliminated", "every population means a soldier", "population planning is the plan of the socialist/ communists" "birth control pills could pave the way for illegal marriages". It seems that in the face of the basic human right, the right to life, the ruling elites don't want to give up their control over the female body. The relatively Social Democrat/nationalist wing that responded to these allegations states the following: He defends the law by saying "poor people are pushed into economic difficulties by having many children", "economic and social disasters are caused unless the public is made aware of birth control", "women who don't want children risk their lives by using folk remedies for abortion". However, despite all the discussions, the Populating Planning law was enacted on April 10, 1965. Thus, the barriers to women's use of contraceptive drugs and similar devices have been removed. Intrauretine device (IUD) was applied to 84.285 women in Population Planning Clinics in two years and it has become increasingly common.

In this study, our aim is to analyze the attitudes, discourse and acitons of the senate and parliament, 99% of whom are men, on a law that interferes with the female body. The efforts of a small number of women deputies will also be included. While our paper seeks to answer the question of how the states uses the female body as a tool for its political

policies, it also aims to shed light on the struggle of woman in Turkey to attain their basic rights such as contraception and having an abortion. Our research will be based on the minutes of the Turkish Grand National Assembly and Senate, state archives and the national press and printed sources.

Keywords: *Population planning, pregnant birth, sexuality, childbirth, abortions, family*

1965 Nüfus Planlaması Yasası Tartışmaları Ekseninde Kadının Üreme Hakkı

Gurbet Gökgöz Bilen
Dokuz Eylül Üniversitesi (Dr.)

Yüzlerce yıldır kadın bedeni üzerinde hâkim olan ataerkil anlayış, ulusçuluk akımıyla birlikte bu hâkimiyetini ulvi amaçlara hizmet etme bahanesiyle yeniden biçimlendirmiştir. Cumhuriyet'le birlikte kadının hayatında göreli bir özgürleşme olsa da kadın bu modelin çocuk doğurmakla yükümlü olan uygulayıcısı rolünde idi. Evlilik dışı ilişkiler yadırganırken kadın ancak evlendiğinde seksüalite içinde olabilir ve makbul çocuklar doğurabilirdi. Kadın kürtaj olmak isterse cinayet işlemiş sayılmaktaydı. Resmî olarak gebeliğin her döneminde kürtaj yasaktı. Kadının "anne olmak istememesi" göz ardı edilmekte hatta bu düşünce ayıplanmaktaydı. Çünkü Cumhuriyetin çoğalmaya ihtiyacı vardı. Erken Cumhuriyet döneminden 1960'lara kadar nüfusun artırılması politikası bu eksende devam ettirildi. Ancak 1960'larda nüfus artış hızının %27,8'lere yükselmesi ve yakın gelecekte sosyoekonomik hayatın nüfus artış hızını karşılayamayacağı tespitleri üzerine bu politikadan vazgeçildi. 1960 askerî müdahalesi sonrasında dönemin siyasi aktörlerinin istikrar, refah ve büyüme iddialarının zarar görmesi ihtimaline karşı nüfusun kontrolsüz çoğalmasını önleyecek adımlar atılmaya başladı. Bu eğilime, 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda bulunan sosyal devletin yansıması olarak görülebilecek "vatandaşlarının kaliteli yaşam şartlarına kavuşturulması" ilkesi de eklenince kontrolsüz ve sağlıksız doğumların önüne geçilmesi daha da önemli bir hale geldi. 1963 yılında Hıfzıssıhha Kanunu'nun 152. maddesinde "Hamile kalmayı engelleyecek her türlü araç, gereç veya ilaç kullanımının yasaklanması çağa uygun değildir," denilse de bu madde yasakların kalkması için yeterli olmadı.

1965 yılına kadar kürtaj yaptıran kadınların cinayet işlediğini, doğuran

kadının kutsanması ve takdir görmesi gerektiğini belirten yasa yapıcılar, aynı yıl "Nüfus Planlaması" adıyla yeni bir yasa planlamaya girişmiş ve kadın bedeni üzerinden genel nüfusa yönelik yeni bir politika üretmeye odaklanmıştır. Bu yasayla, istenmeyen gebeliklere son verebilme imkânı tanınacak olması Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu'nda ciddi tartışmalara da neden olmuştur. "Yasanın adı ne olmalı?" sorusuyla başlayan tartışmalar Meclis ve Senato'nun ağırlığını oluşturan CHP ve Adalet Partili üyelerce kısır atışmalara dönüştürülmüştür. Yasayla ilgili muhafazakâr/milliyetçi kanattan yönelen iddialar şöyledir: "Tasarı ABD ve İngiliz kökenlidir", "Türk milleti ortadan kaldırılmak isteniyor!", "Her nüfus bir asker demektir", "Nüfus planlaması sosyalistlerin/komünistlerin planıdır", "Doğum kontrol hapları nikâhsız birliktelikleri artırır." Görülen o ki, temel insani hak olan yaşama hakkı karşısında yönetici elitler kadın bedeni üzerindeki kontrollerini bırakmak istememektedir. Bu iddialara cevap veren nispeten sosyal demokrat/ulusalcı kanat ise "Fakir halk çok çocuk yaparak ekonomik zorluğa itiliyor", "Halk doğum kontrol konusunda bilinçlendirilmedikçe iktisadi ve sosyal felaketlere yol açılıyor", "Çocuk istemeyen kadınlar düşük yapmak için kocakarı ilaçları kullanarak hayatlarını riske atıyor" diyerek yasayı savunmaktadır. Ancak tüm tartışmalara rağmen 10 Nisan 1965'te Nüfus Planlaması adıyla yasa çıkarılmıştır. Böylece kadınların gebeliği önleyici ilaç ve benzeri araçları kullanmaları önündeki engeller kaldırılmıştır. Açılan Nüfus Planlaması Klinikleri sayesinde iki yıl içinde 84.285 kadına rahim içi araç (RİA) uygulaması yapılmış ve giderek yaygın hale gelmiştir.

Bu çalışmada amacımız, 1965 yılında mevcudunun %99'u erkek olan Senato ve Meclis'teki erkek egemenliğinin kadın bedenine doğrudan müdahale eden bir yasa üzerindeki tutum, söylem ve eylemlerini analiz etmektir. Az sayıda kadın vekilin çabalarına da yer verilecektir. Bildirimiz bir yandan devletin kadın bedenini siyasi politikalarına nasıl araç olarak kullandıkları sorusuna cevap ararken diğer yandan Türkiye'de kadının gebelikten korunma, kürtaj olma gibi temel haklarına kavuşma mücadelesine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Araştırmamız TBMM ve Cumhuriyet Senatosu tutanaklarına, devlet arşivlerine, ulusal basına ve basılı kaynaklara dayalı olacaktır.

Anahtar kelimeler: *Nüfus planlaması, istenmeyen gebelik, cinsellik, doğum, kürtaj, aile*

Women's Health As A Biopolicy Area in The Early Republic Period: Türk Kadın Yolu's Approach To Women's Health Policies

Elif Burcu Özkan

This study examines how women's health, which was defined as a state policy while determining the borders and scope of the nation-state, was handled by the intellectual women of the period, through the journal *Türk Kadın Yolu* during the founding years of the Republic, when Turkish modernization gained a new momentum. The Turkish modernization process has led to fundamental transformations in the policies and services applied for women's health, as well as in legal, political and economic fields. The approach of biopolitical practices to women and women's health, which was used in shaping general health and population policies of Turkish modernization, especially in the foundation years of the Republic and the construction of the new nation state, has been the subject of many studies. In this study, the traces of biopolitical practices that carry the mentality of the power of the period will be traced in the relationship that women establish with their own bodies. For this, the *Türk Kadın Yolu*, a journal of intellectual women intellectuals of the period, will be examined in order to determine the attitudes of women towards women's health policies, which are a pillar of their inclusion in the nation-state, and the points they reconciled with and/or diverged from the power. *Türk Kadın Yolu* is a weekly women's magazine published 30 issues between 1925-1927. The journal, of which Nezihe Muhiddin is the lead author, is the publication organ of the Turkish Women's Union. The purpose of the selection of the journal is that it defines itself as "the slogan (guidance) of Turkish women" and has an educational and informative mission for this purpose, so it contains

qualified articles, most of which were written by intellectuals, reflecting the spirit of the period. The aim of the study is to show how women discussed their similarities and criticisms of the women's health policies carried out by the government in the public opinion they created in the years when the foundations of the Turkish nation-state were laid. It is thought that this study, which deals with women's health from a feminist perspective, will contribute to studies in the field of biopolitics. In the study, the scope of biopolitics is limited to the political instrumentalization of women's health and the desire of the state to control women's health management. Although the fields and theories of biopolitics are stimulating for this study, the emergence of women's health as a biopolitical field and especially the women's health policies of the early republican period will be analyzed on the basis of M. Foucault's conceptualization. Foucault's analysis of biopolitics will shed light on how power penetrates life through women's health policies. In the method of the study, the content analysis of the articles directly related to women's health in the 25 accessible issues of the journal was made, and although the subject was not women's health, although it was discussed on topics such as cleaning, home care, and child care, articles that referred to women's health were also included in the study. As a result of the study, it was concluded that all the articles on women's health published in the *Türk Kadın Yolu* were primarily written for women to fulfill their motherhood role in a more qualified manner; It has been observed that the point of view, which adopts population policies aiming to increase not only quantity but also quality, is dominant in all issues of the journal.

Keywords: *Türk Kadın Yolu, biopolitics, women's health, Turkish modernization, early Republican period, women's magazine*

Erken Cumhuriyet Döneminde Bir Biyopolitika Alanı Olarak Kadın Sağlığı: "Türk Kadın Yolu"nun Kadın Sağlığı Politikalarına Yaklaşımı

Elif Burcu Özkan
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
(YÖK 100/2000 Doktora Araştırmacısı)

Bu çalışma, Türk modernleşmesinin yeni bir ivme kazandığı Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında, uluscdevletin sınırları ve kapsamı belirlenirken bir devlet politikası olarak tanımlanan kadın sağlığının, dönemin entelektüel kadınları tarafından nasıl ele alındığını *Türk Kadın Yolu* dergisi üzerinden incelemektedir. Türk modernleşme süreci hukuksal, siyasal ve ekonomik alanlarda olduğu kadar, kadın sağlığına yönelik uygulanan politika ve hizmetlerde de temel dönüşümlere neden olmuştur. Türk modernleşmesinin özellikle Cumhuriyet'in kuruluş yılları ve yeni ulus devletin inşa edilişi sürecinde genel sağlık ve nüfus politikaları şekillendirilirken kullanılan biyopolitik uygulamaların, kadınlara ve kadınların sağlığına ilişkin yaklaşımı birçok çalışmaya konu olmuştur. Bu çalışmada ise kadınların kendi bedenleri ile kurdukları ilişkide, dönemin iktidarının düşün yapısını taşıyan biyopolitik uygulamaların izleri sürülecektir. Bunun için, kadınların ulus devlete eklenmelerinin bir ayağı olan kadın sağlığı politikalarına yönelik tutumlarını, iktidar ile uzlaştıkları ve/veya uzaklaştıkları noktaları saptayabilmek için dönemin entelektüel kadın aydınlarının yer aldığı bir dergi olan *Türk Kadın Yolu* incelenecektir. 1925-1927 yılları arasında, 30 sayı çıkan *Türk Kadın Yolu* haftalık bir kadın dergisidir. Nezihe Muhiddin'in başyazarlığını yaptığı dergi, Türk Kadınlar Birliği'nin yayın organıdır. Derginin seçilmesindeki amaç, kendisini "Türk kadınının şiarı (yol göstericisi)" olarak tanımlaması ve bu amaca yönelik eğitici ve bilgi-

lendirici bir misyon yüklenmesi dolayısıyla pek çoğu aydınlar tarafından kaleme alınmış, dönemin ruhunu yansıtan nitelikli yazılar içermesidir. Çalışmanın amacı, Türk ulus devletinin temellerinin atıldığı yıllarda kadınların, iktidarın yürüttüğü kadın sağlığı politikalarına olan bakış açılarındaki benzerlik ve eleştirilerini kendi oluşturdukları kamuoyunda nasıl tartıştıklarını gösterebilmektir. Kadın sağlığını feminist bir perspektif ile ele alan bu çalışmanın biyopolitika alanındaki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmada biyopolitikanın kapsamı, kadın sağlığının politik anlamda araçsallaştırarak kullanılması ve devletin kadın sağlığı yönetiminin kontrolünü sağlama arzusu ile sınırlandırılmıştır. Biyopolitikanın konu olduğu alanlar ve teoriler, bu çalışma açısından ufuk açıcı olsa da kadın sağlığının biyopolitik bir alan olarak ortaya çıkışı ve özellikle erken Cumhuriyet döneminin kadın sağlığı politikaları, M. Foucault'nun kavramsallaştırması esas alınarak çözümlenecektir. Foucault'nun biyopolitika analizi iktidarın kadın sağlığı politikaları yoluyla yaşama nasıl nüfuz ettiğine ışık tutacaktır. Çalışmanın yönteminde, derginin ulaşılabilen 25 sayısındaki kadın sağlığı ile doğrudan ilgili makalelerin içerik analizi yapılmış, bununla birlikte konusu doğrudan kadın sağlığı olmasa da temizlik, ev bakımı, çocuk bakımı gibi konularda yazılmış ancak kadın sağlığına gönderme yapan makaleler de çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, *Türk Kadın Yolu*'nda kadın sağlığına dair yayımlanan tüm yazıların, en başta kadının annelik rolünü daha nitelikli gerçekleştirmesi için kaleme alındığı; sadece nicelik değil, aynı zamanda niteliğin de arttırılmasını hedefleyen nüfus politikalarını benimseyen bakış açısının, derginin tüm sayılarında hâkim olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: *Türk Kadın Yolu, biyopolitika, kadın sağlığı, Türk modernleşmesi, erken Cumhuriyet dönemi, kadın dergisi*

From the Biography of Three Women Writers to the Ideal Republic Woman Seeking Integrity

Hilal Akça

When the biographies of Fatma Aliye, Şükûfe Nihal and Halide Edip are examined, it is seen that they played a leading role in the creation of the ideal Republican woman. The upbringing and education of all three women writers, combined with the military, political and cultural conditions of the period, helps both them and the heroines in their works to pave the way for the ideal Republican woman. Fatma Aliye, the first female novelist, Şükûfe Nihal, the first female graduate of Darülfünun, and Halide Edip, the heroine of the National Struggle, left their mark on Turkish literature with her biographies as well as her works. When the effect of individual and collective memories of these women writers in creating the heroines in their works is revealed, their own journey cycles emerge. The journey of the heroine of the woman is based on the "Descent to the Netherworld" of the goddess Inanna, one of the oldest myths recorded in history. The journey of the woman is a process in which the hero gathers the courage to face death and takes responsibility for his own life and endures the transformation towards being reborn in the patriarchal order as a complete being. The cycle/arc of the heroine's journey, which they prepared by theorizing this process in Maureen Murdock's Journey of the Heroine's/Woman's Search for Integrity, Healing, Balance and Victoria Lynn Schmidt's 45 Master Characters: Mythic Models for Creating Original Characters, is used as a method for biographical readings in this study. will be used and the lives of the authors will be examined in comparison with the mythological heroines. The journey of the heroine consists of three phases: "Departure - Landing / Initiation – Return." These stages

are divided into sub-headings in themselves. This journey, which takes place in real and spiritual sense, makes it easier to read the biographies of women writers from a different perspective and to make their search for integrity/healing/balance visible. This study, which will bring a new approach to feminist literary theory and women's studies, will be instrumental in questioning patriarchy in terms of women writers by revealing the effect of biographies of women writers on the understanding of gender roles. In this context, new applications will be made in the field of Turkish Literature, and in biographical and monographic studies, the fields of mythology and psychology will be combined with the world of literature and will enable the production of interdisciplinary knowledge.

Keywords: *Heroine, journey archetype, goddess, Murdock, Schmidt*

Üç Kadın Yazarın Biyografisinden İdeal Cumhuriyet Kadınına Bütünlük Arayışı

Hilal Akça
Erciyes Üniversitesi (Doç. Dr.)

Fatma Aliye, Şükûfe Nihal ve Halide Edip'in biyografileri incelendiğinde ideal Cumhuriyet kadınının yaratılmasında öncü rol üstlendikleri görülür. Her üç kadın yazarın yetişme koşulları ve aldıkları eğitim dönemin askerî, siyasi ve kültürel koşullarıyla birleşerek hem onların hem de eserlerindeki kadın kahramanların ideal Cumhuriyet kadınının yolunu açmasına yardımcı olur. İlk kadın romancı Fatma Aliye, Darülfünun'un ilk kadın mezunu Şükûfe Nihal ve Millî Mücadele'nin kadın kahramanı Halide Edip, Türk edebiyatına eserlerinin yanı sıra biyografileriyle damga vurur. Bu kadın yazarların eserlerindeki kadın kahramanları yaratmalarında bireysel ve kolektif hafızalarının etkisi açımlandığında kendi yolculuk döngüleri ortaya çıkar. Kadının kahramanın yolculuğu tarihte kaydedilen en eski mitlerden biri olan Tanrıça İnanna'nın "Ölüler Diyarına İnişi"ne dayanır. Kadının yolculuğu, kahramanın ölümle yüzleşme cesaretini topladığı ve kendi hayatının sorumluluğunu alıp eksiksiz bir varlık olarak ataerkil düzende yeniden doğmaya doğru dönüşüme katlandığı bir süreçtir. Maureen Murdock'un *Kadın Kahramanın Yolculuğu/Kadının Bütünlük, İyileşme, Denge Arayışı* ve Victoria Lynn Schmidt'in *45 Master Characters: Mythic Models for Creating Original Characters* adlı eserlerinde bu süreci kuramsallaştırarak hazırladıkları kadın kahramanın yolculuğu döngüsü/yayı, bu çalışmada biyografik okumalar için yöntem olarak kullanılacak ve yazarların hayatları mitolojik kadın kahramanlarla karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Kadın kahramanın yolculuğu "Yola Çıkış - İniş/İnisiyasyon - Dönüş" olmak üzere üç aşamadan oluşur. Bu aşamalar, kendi içinde

alt başlıklara ayrılır. Reel ve ruhsal manada gerçekleşen bu yolculuk takibi kadın yazarların biyografilerinin farklı bir bakış açısıyla okunmasını ve bütünlük/iyileşme/denge arayışlarının görünür kılınmasını kolaylaştırır. Feminist edebiyat kuramına ve kadın araştırmalarına yeni bir yaklaşım kazandıracak olan bu çalışma, toplumsal cinsiyet rollerinin kavranmasında kadın yazarların biyografilerinin etkisini ortaya koyarak ataerkilliğin kadın yazarlar açısından sorgulanmasına vesile olacaktır. Bu bağlamda Türk edebiyatı sahasında yeni uygulamalar yapılıp biyografik ve monografik çalışmalarda mitoloji ve psikoloji sahaları edebiyat dünyasıyla birleşerek disiplinler arası bilgi üretilmesini sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın kahraman, yolculuk arketipi, tanrıça, Murdock, Schmidt*

Reinvention of Paternalism and Resisting Paternalism

Pınar Melis Yelsalı Parmaksız

Women's emancipation lies at the heart of the idea of modernization in Turkey as well as the Republican ideal. This presentation is based on the argument that the idea of women's emancipation is based on a particular gender regime which has been defined as paternalism, which establishes political power on the one hand and enables women to modernize on the other, while setting the boundaries of modernization to symbolic and real paternal authority. In the previous studies (Yelsalı Parmaksız, 2008, 2010, 2016, 2017) paternalism as a particular gender regime was analyzed from the foundation of the Republic until the beginning of the 2000s, constitute. This analysis points out the basic theoretical framework of this presentation. From this point forward, it is aimed to explain the discourses and policies of the Justice and Development Party on the subject of family and women during different periods of its power since 2001 with the concept of paternalism. It is argued that paternalism, which has been reinvented as a constituent component of social and political power through religious conservatism since 2001, is used to include the liberal demands of women with headscarves on the one hand, and to establish and legitimize the political discourse of a neoliberal and conservative political power about women and family issues on the other. In this context, the idealized perception of identity based on being "modern yet modest" (Durakbaşa, 1998; Yelsalı Parmaksız, 2016, 2017), which is inherent in the modernization of the Republic showing the limits of women's emancipation, has been transformed into "Islamic thus modest" (Göle, 1997) since the post-2001 period, and the discursive and political interventions of the political power regarding the family and gender have been legitimized within the

framework of the social and political aspects of this transformation. On the other hand, it should be considered that modernization will include personal experiences that transcend one-sided interventions of paternalist power. In other words, gendered experiences of individuals might involve critical potential and conflicting demands as well as protests against the real and symbolic paternal power.

Given the conceptual framework described above, this presentation will seek answers to the questions of how paternalism has been used again since 2001, this time within a conservative political framework, what are the basic components of the paternalistic discursive and political framework on gender, family and women, and the possibility of resisting paternalism on the basis of gender and modernity.

Within the scope of the study, the books, articles, columns published in various media –blogs, newspapers, websites –written after 2001 by Muslim women writers who describe themselves as religious (Cihan Aktaş, Fatma Barbarosoğlu, Yıldız Ramazanoğlu, Berrin Sönmez, Nazife Şişman, Hidayet Şefkatli Tuksal, Halime Toros) and printed and/or digitally published journals Lacivert magazine, Reçel Blog and 5 Harfliler etc. will be examined. Through the themes that will emerge from the analysis of these sources, it is planned to conduct open-ended interviews with religious women who entered education and business life after 2001.

Keywords: *Modernization, paternalism, gender regime, family, AKP*

Paternalizmin Yeniden İcadı ve Paternalizme Direnmek

Pınar Melis Yelsalı Parmaksız
Bahçeşehir Üniversitesi (Prof. Dr.)

Türkiye'de modernleşme perspektifine içkin kadınların kurtuluşu fikri Cumhuriyet reformlarının en önemli bileşenlerinden biridir. Cumhuriyet'in özellikle kuruluş yıllarında hayata geçirilen hukuksal, toplumsal ve siyasal reformlarla bu fikir, modernleşmenin siyasal ve toplumsal düzlemde temel taşıyıcısı ve göstereni haline gelmiştir.

Bu sunum, kadınların kurtuluşu fikrinin Türkiye'de iktidar ve aile hayatını makro ve mikro düzeyde kuran özgün bir cinsiyet rejimine dayalı olduğu argümanı üzerine şekillenir. Bu cinsiyet rejimi bir yandan siyasal iktidarı kuran, diğer yandan da kadınların modernleşmelerini sağlayan ancak modernitenin sınırlarını sembolik ve gerçek baba otoritesine bağlayan paternalizm olarak tanımlanmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşundan başlayarak Tek Parti Dönemi'nden itibaren paternalist iktidarın özgün bir cinsiyet rejimi olarak 2000'lerin başına kadar izini süren önceki çalışmalar (Yelsalı Parmaksız, 2008, 2010, 2016, 2017) bu sunumun temel kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Buradan hareketle 2001'den itibaren Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidarının farklı dönemleri boyunca aile ve kadın konusunda ürettiği söylem ve politikalarının modernleşmenin söylemsel içeriği açısından çelişkili ancak siyasal ve toplumsal iktidarın kurulma biçimi olarak benzerliği işaret eden paternalizm kavramıyla açıklanması amaçlanmıştır. 2001'den itibaren dinî muhafazakârlık yoluyla toplumsal ve siyasal iktidarın kurucu bileşeni olarak yeniden icat edilen paternalizmin, bir yandan başörtülü kadınların liberal taleplerini içerme, diğer yandan neoliberal ve muhafazakâr bir siyasal iktidarın kadın ve aile konularındaki siyasal söylemini kurma ve meşrulaştırma amacıyla kullanıldığı

görülebilir. Bu çerçevede, Cumhuriyet modernleşmesine içkin, kadınların özgürleşmesinin sınırlarını gösteren "modern ama iffetli" (Durakbaşa, 1998; Yelsalı Parmaksız, 2016, 2017) olmaya dayanan kimlik ideali, 2001 sonrası dönemden itibaren "dindar yani iffetli" (Göle, 1997) olarak dönüşmüş, siyasal iktidarın aileye ve cinsiyete yönelik söylemsel ve politik müdahaleleri bu dönüşümün toplumsal ve siyasal veçheleri çerçevesinde meşrulaştırılmıştır. Öte yandan, modern bir iktidar biçimi olan paternalizmin, özgürleşme deneyimi olarak modernleşme ile ilişkisinin iktidarın tek yönlü müdahalelerini aşan kişisel deneyimler ve toplumsal kimliğe yönelik talep ve dönüşümleri içereceği düşünülmelidir. Başka bir ifadeyle kişisel ve toplumsal bir kimlik olarak cinsiyetin gerçek ve sembolik baba iktidarı karşısında eleştirel duruşu olarak da konumlanabilir.

Yukarıda açıklanan kavramsal çerçeve içinden hareketle bu sunumda paternalizmin 2001'den itibaren yeniden, bu kez muhafazakâr bir siyasal çerçeve içinde nasıl kullanıldığı, cinsiyet, aile ve kadın konularında paternalist söylemsel ve siyasal çerçevenin temel bileşenlerinin ne olduğu ve paternalizme direnmenin toplumsal cinsiyet ve modernlik temelinde olanağı sorularına yanıt aranacaktır.

Çalışma kapsamında kendisini dindar olarak nitelendiren Müslüman kadın yazarların (Cihan Aktaş, Fatma Barbarosoğlu, Yıldız Ramazanoğlu, Berrin Sönmez, Nazife Şişman, Hidayet Şefkatli Tuksal, Halime Toros) 2001 sonrasında yayımlanan kitap, makaleleri, çeşitli mecralarda yayınlanmış köşe yazıları -blog, gazete, web sitesi- ile basılı ve/veya dijital olarak yayınlanan Lacivert dergi, Reçel Blog ve 5 Harfliler vb. yayınlar incelenecektir. Bu kaynakların analizinden çıkacak temalar yoluyla 2001 sonrasında eğitim ve iş hayatına girmiş dindar kadınlarla açık uçlu görüşmeler yapılması düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: *Modernleşme, paternalizm, cinsiyet rejimi, aile, AKP*

Looking at the "Subordinate" Position of Women Through Violence Against Women in Turkey

Dilek Keleş
Duygu Onay Çöker

One of the most important agenda items in politics, especially in recent years, is the issue of "women" in Turkey,. Women are made the object of various sexist policies and discourses directly or indirectly. The main reason for this situation can be shown as the "secondary" position of women in social life. It is possible to discuss this position arising from gender discrimination through the concept of subaltern of Gayatri Chakravorty Spivak, who wrote from postcolonial theory. The concept of "subaltern", which was first used to express the proletariat in Marx, was used in Gramsci to express peasants and women who had no voice in society. In this respect, subaltern is the lowest part of the society; that is, it refers to those who do not have any representation ability. Madun was defined by Spivak within the framework of the "woman" problem. Spivak adds women, who are made quieter than men in the patriarchal social structure, to the definition of subaltern. Stating that women cannot speak twice as much as peasant or worker men, Spivak added a feminist perspective to subaltern studies. Therefore, the subaltern in Spivak is more female than male.

In Spivak, the dominant male maintains his dominance by keeping the subaltern silent. The way to keep the subaltern silent all the time is possible with the concept of "epistemic violence". It can be expressed as a silencing program that ensures and ensures the continuous reproduction of hegemonic relations such as epistemic violence and patriarchy. In this case, we can talk about the oppression of the woman whose voice is not heard or who is "outside the hegemonic". In a social structure where the

man represents the hegemonic, the secondary position of the woman prevents her voice from being heard, but instead causes the man to speak or to produce politics on his behalf. For this reason, regulations and practices concerning women in Turkey are mostly realized or not realized by the initiative of men. It is possible to see concrete examples of this situation in the annulment of the Istanbul Convention, in the Civil Law debates or in the discourses of male politicians on the family defined by women and women. Of course, it is possible and possible for women to fight against male domination in the direction of counter-hegemony. However, the continuity of the patriarchal social structure continues to play a role in reinforcing the secondary position of women. Policies covering all aspects of social life are produced and operated by men, and women, who are socially subordinate, are dragged into victimization. Violence against women is one of these areas.

This study aims to discuss violence against women, which remains an unsolved problem in Turkey, through Gayatri Chakravorty Spivak's concept of "subaltern". For this reason, the prominent cases of violence against women in Turkey, the policies of the state and the measures taken in this regard will be discussed within the framework of the discourses reflected in the media, and the impact of these policies and discourses on the subordinate position of women will be discussed. The study covers the period after 1 August 2014, the date of entry into force of the Istanbul Convention.

Keywords: *Women*, *violence against women*, *Gayatri Chakravorty Spivak*, *subaltern*, *gender*

Türkiye'de Kadının "Madun" Konumuna Kadına Yönelik Şiddet Üzerinden Bakmak

Dilek Keleş
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Duygu Onay Çöker
TED Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Türkiye'de özellikle son yıllarda siyasetin önemli gündem maddelerinden birini "kadın" konusu oluşturmaktadır. Doğrudan ya da dolaylı olarak kadınlar, türlü cinsiyetçi politika ve söylemlerin nesnesi haline getirilmektedir. Bu durumun temel sebebi olarak kadının toplumsal yaşamdaki "ikincil" konumu gösterilebilir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan bu konumu ise postkolonyal teori içinden yazan Gayatri Chakravorty Spivak'ın "madun" kavramı üzerinden tartışmak mümkündür. İlk olarak Marx'ta proletaryayı ifade etmek üzere kullanılan madun kavramı, Gramsci'de, toplumda sesi olmayan köylüleri ve kadınları ifade etmek için kullanılmıştır. Bu açıdan madun, toplumun en alt kesimine; yani hiçbir temsil yetisine sahip olmayanlara işaret etmektedir. Madun, Spivak tarafından ise "kadın" sorunu çerçevesinde tanımlanmıştır. Spivak, ataerkil toplumsal yapı içerisinde erkeklerden daha sessiz kılınan kadınları, madun tanımına eklemektedir. Kadınların köylü ya da işçi erkeklere göre iki kat daha fazla konuşamaz olduklarını ifade eden Spivak, madun çalışmalarına feminist perspektifi katmıştır. Dolayısıyla Spivak'ta madun, erkekten çok kadındır.

Spivak'ta egemen erkek, madunu sessiz kılarak egemenliğini sürdürmektedir. Madunu sürekli sessiz kılmanın yolu ise "epistemik şiddet" kavramıyla mümkün olmaktadır. Epistemik şiddet, ataerkillik gibi hege-

monik ilişkilerin sürekli yeniden üretilmesini sağlayan ve bunu güvence altına alan bir sessizleştirme programı olarak ifade edilebilir. Bu durumda "sesi duyulmayan" ya da "hegemonik olanın dışında kalan" kadının ezilmişliğinden söz edilebilir. Erkeğin hegemonik olanı temsil ettiği bir toplumsal yapıda kadının ikincil konumu onun sesinin duyulmasını engellerken yerine de erkeğin konuşmasına ya da onun adına politika üretmesine neden olmaktadır. Türkiye'de kadınları ilgilendiren düzenleme ve uygulamalar da bu nedenle çoğunlukla erkeklerin inisiyatifi ile gerçekleşmekte ya da gerçekleşememektedir. Bu durumun somut örneklerini İstanbul Sözleşmesi'nin iptalinde, Medeni Kanun tartışmalarında ya da erkek siyasetçilerin kadın ve kadın üzerinden tanımlanan aileye yönelik söylemlerinde görmek mümkündür. Elbette ki erkek egemenliğine karşı kadınların da karşı hegemonya yönünde mücadeleleri mümkün ve söz konusudur. Bununla birlikte ataerkil toplumsal yapının sürekliliği kadının ikincil konumunu pekiştirici rol oynamaya devam etmektedir. Toplumsal yaşamın bütün yönlerini kapsayan politikalar erkek eliyle üretilmekte ve işletilmekte, toplumsal olarak madun konumda olan kadın mağduriyete sürüklenmektedir. Kadına yönelik şiddet bu alanlardan bir tanesidir.

Bu çalışma, Türkiye'de çözülemeyen bir sorun olarak varlığını koruyan kadına yönelik şiddeti Gayatri Chakravorty Spivak'ın madun kavramı dolayımıyla tartışmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle Türkiye'de öne çıkan kadına yönelik şiddet vakaları, bu konuda devletin politikaları ve alınan önlemler medyaya yansıyan söylemler çerçevesinde tartışmaya açılacak ve kadının madun konumunda bu politika ve söylemlerin etkisi ele alınacaktır. Çalışma, İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlüğe girdiği tarih olan 1 Ağustos 2014'ten sonraki dönemi kapsamaktadır.

Anahtar kelimeler: *Kadın*, *kadına yönelik şiddet*, *Gayatri Chakravorty Spivak*, *madun*, *toplumsal cinsiyet*

A Study on Gender Role Attitudes and Their Reflections on Marital Relationships Gender Roles and its Relation to Marriage

Nilgün Sönmez

In the modernization process that started with the Industrial Revolution, a rapid change is observed in the cultural structures of societies. Individuals' attitudes towards gender roles are also affected by these changes and transformations. As gender role attitudes affect many areas of life, it also affects individuals' perspectives on marriage, their role expectations within the marriage union and the reasons for ending marriages. The gender role attitudes of individuals can be traditional or egalitarian. In Turkey, especially in the period until the proclamation of the republic, it is seen that the roles of men and women were clearly separated in terms of the duties they were deemed obliged to fulfill and that traditional gender role expectations that considered men superior to women were dominant. In the period after the proclamation of the Republic, it is seen that the traditional understanding of gender roles has moved towards an egalitarian understanding due to reasons such as industrialization, urbanization, new rights granted to women, and the inclusion of women in working life with increased access to education.An egalitarian understanding of gender roles recognizes women and men as equal in all areas of life in terms of the roles they are expected to fulfill. However, it is evident that in Turkey, the rate at which the traditional gender role attitude, which favors men, is moving towards an egalitarian understanding is slower than in developed countries. The fact that Turkey ranks 133rd among 156 countries in the Global Gender Inequality Report clearly supports this point.

On the other hand, women's participation in the working life with the new rights they gained after the proclamation of the republic and their increasing education rates, while liberating them economically, has led to the addition of new roles in the working life to the traditional roles of womanhood, which they were deemed obliged to fulfill within the family. However, men, who readily accept to share the economic responsibility of the family, have not been egalitarian enough in sharing domestic roles. This difference has taken its place among the reasons for the dissolution of marriages of women who are trapped between the roles they are expected to fulfill both in the family and in working life and who are not economically dependent on men. However, it is also known that both deciding to divorce and continuing one's life as a divorced woman is a very difficult process especially for women with low socio-economic status and that divorce is a complex phenomenon that negatively affects both the society and each member of the family. In this frame, divorce rates, which have increased especially in recent years, have become one of the important problems for our country both individually and socially. For this reason, in this review study, women's thoughts about the institution of marriage based on gender role attitudes, the process that leads them to the decision to divorce and the difficulties experienced by divorced women will be criticized from a feminist perspective along with a review of the literature; suggestions will be made for the egalitarian sharing of roles in the marriage union between men and women and for the production of policies to eliminate or reduce the difficulties experienced by divorced women.

Keywords: *Women, gender roles, marriage, divorce, attitude*

Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumu ve Evlilik İlişkilerine Yansımaları Üzerine Bir İnceleme: Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Evlilikle İlişkisi

Nilgün Sönmez
Hacettepe Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Sanayi devrimi ile başlayan modernleşme sürecinde toplumların kültürel yapılarında hızlı bir değişim izlenmektedir. Bu değişim ve dönüşümlerden bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları da payını alır. Toplumsal cinsiyet rolü tutumları; yaşamın birçok alanını etkilediği gibi bireylerin evliliğe bakış açısını, evlilik birliği içerisindeki rol beklentilerini ve evlilikleri bitirme nedenlerini de etkilemektedir. Bireylerin göstereceği toplumsal cinsiyet rolü tutumu geleneksel ya da eşitlikçi bakış açısında olabilmektedir. Türkiye'de özellikle Cumhuriyet'in ilanına kadar olan dönemde; yerine getirmesi zorunlu görülen görevler bakımından kadın ile erkeğin rollerinin belirgin bir şekilde ayrıldığı ve erkeği kadından üstün gören geleneksel cinsiyet rolü beklentilerinin hâkim olduğu görülmektedir. Cumhuriyet'in ilanından sonra geçen süreçte ise sanayileşme, kentleşme, kadınlara verilen yeni haklar, kız çocuklarının daha fazla eğitim alma olanaklarına kavuşarak artan eğitim oranları ile birlikte çalışma yaşamına dâhil olmaları gibi nedenlerle toplumsal cinsiyet rollerindeki geleneksel anlayışın eşitlikçi bir anlayışa doğru yaklaştığı görülür. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü anlayışı; yerine getirmesi beklenilen roller bakımından kadın ile erkeği yaşamın her alanında eşit kabul eder. Ne var ki Türkiye'de erkeği üstün gören geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumunun eşitlikçi bir anlayışa doğru yaklaşma hızının gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında daha yavaş bir seyirde olduğu aşikârdır. Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu verilerinde Türkiye'nin 156 ülke arasında 133. sırada gelmesi ise bu hususu açıkça desteklemektedir.

Diğer taraftan, Cumhuriyet'in ilanından sonra kazandıkları yeni haklar ve artan eğitim oranları ile birlikte kadınların çalışma yaşamında yer almaları, onları ekonomik olarak özgürleştirirken aile içerisinde yerine getirmeleri zorunlu görülen geleneksel kadınlık rollerine bir de çalışma yaşamındaki yeni rollerin eklenmesine neden olmuştur. Bununla birlikte, ailenin ekonomik sorumluluğunu paylaşmayı kolaylıkla kabul eden erkekler ev içindeki rolleri paylaşma konusunda yeterince eşitlikçi bir eğilimde olmamışlardır. Bu farklılık ise hem aile içinde hem de çalışma yaşamında zorunlu olarak yerine getirmesi beklenen roller arasında sıkışan ve ekonomik olarak erkeğe muhtaç olmayan kadınların evliliklerini bitirme nedenleri arasında yerini almıştır. Ancak, gerek boşanma kararı vermek gerekse boşanmış bir kadın olarak yaşamını devam ettirmek özellikle sosyoekonomik düzeyi düşük olan kadınlar açısından oldukça zor bir süreç olduğu gibi boşanmanın hem toplumu hem de ailenin her bir bireyini olumsuz yönden etkileyen karmaşık bir olgu olduğu da bilinmektedir. Bu çerçevede, özellikle son yıllarda artış gösteren boşanma oranları gerek bireysel gerekse toplumsal açıdan ülkemiz için önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Bu nedenle, derleme niteliğindeki bu çalışmada toplumsal cinsiyet rolü tutumları temel alınarak kadınların evlilik kurumu hakkındaki düşünceleri, onları boşanma kararına götüren süreç ve boşanmış kadınların yaşadığı zorluklar literatür de gözden geçirilerek feminist bir bakış açısıyla kritik edilerek; evlilik birliğindeki rol paylaşımlarının kadın ile erkek arasında eşitlikçi bir şekilde paylaşılmasına ve boşanmış kadınların maruz kaldığı güçlüklerin giderilmesine ya da azaltılmasına yönelik politikalar üretilmesine yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın, toplumsal cinsiyet rolleri, evlilik, boşanma, tutum*

National Narrative or Polylogue: Women's Writing's Criticism of Masculinist Protection in the Early Republican Period

Bilge Ulusman

As feminist researcher Sylvia Walby points out, "The relation between gender and nationalism differs men's and women's bonds to militarism" (Kandiyoti, 1996, 48). In women's writing, we can see this critical perspective to masculinist protection and "state feminism" in the early republican period. Women writers' literary texts break the nationalist contract of male-dominated literary canon. At this point, it should not be forgotten that woman writers of the early republican period produced a representation in literary works despite the fact that they were exclude from the political representation mechanisms. While woman writers had been producing a representation of woman in the male-dominated literary canon by their narratives, they actually had no right to vote or political representation to the extent of the law "İntihab-ı Mebusan" (Zihnioğlu, 2016, s. 121). In the light of this ironic contradiction, this study aims to point out the objection and demands that women's writing had been developed against to masculinist protection and masculinist conventions of Turkish national narratives. For this purpose, this study tries to make a gyno-critical reading on the woman writers' novels, which is written in the early republican period -Halide Edip's *Vurun Kahpeye* (1923), Müfide Ferit's *Pervaneler* (1924), Halide Nusret's *Sisli Geceler* (1925), Rebia Arif's *Kadın Tipleri* (1935) and Şükûfe Nihal's *Yalnız Dönüyorum* (1938). These literary texts shows that women's writing had been produced a literary representation of woman in their national allegories to the contrary of the law. For this reason, this study queries ethical and practical dilemmas of these literary representations and shows how the rhetoric questions of that "Are women equal to men?" (*Cumhuriyet*, Nisan 1933) or "Are Turkish women destroyer?"

(*Son Posta*, Haziran-Temmuz 1932) reply by women's writing. Thereby, this study tries to make the criticism of masculinity, anti-militarism and negotiation with the state feminism in these texts apparent.

Keywords: *Women's writing, gyno-criticism, national narratives, male-dominated literary canon, masculinist protection*, *parity*

"Ulus Anlatısı" mı Polilog mu? Kuruluş Dönemi Kadın Yazınında Eril Vesayetin Eleştirisi

Bilge Ulusman
Kadir Has Üniversitesi (Dr. Öğr. Görevlisi)

Feminist araştırmacı Sylvia Walby'nin işaret ettiği üzere, "toplumsal cinsiyet ile milliyetçilik arasındaki ilişkinin yolu, kadınların ve erkeklerin militarizmle kurdukları farklı ilişkilerden geç[er]" (Akt. Kandiyoti, 1996, 48). Bu ilişkileniş farkı, eril vesayetin "vatan"ı kadına ve kadını "namus" kavramına eşitleyen perspektifine ve modern Türkiye'nin sunacağı "devlet feminizmi"ne rağmen, kadın yazınında yükselen talepler ve eleştiriler üzerinden izlenebilir. Kuruluş döneminde üretilen edebî metinlerde, ulusu temsil eden kadın yazarların, aslında hukuki temsil mekanizmasından dışlandığı; kadınların "aile reisine rey vermiş gibi telakki edildiği" "İntihab-ı Mebusan" Kanunu'nun yürürlükte olduğu bir metin dışı hakikatin özneleri olduğu unutulmamalıdır (Zihnioğlu, 2016, s. 121). Dolayısıyla bu metinlerde üretilen edebî "temsil", hukuki düzlemde yok hükmündedir. Bu ironik çelişkiyle birlikte, bu çalışma, kadın yazınının modern Türkiye'nin devraldığı eril vesayeti eleştirerek, ulus anlatılarının konvansiyonlarını genişleten itiraz ve taleplerini görünür kılmayı amaçlar. Kadın yazınının, erkek egemen kanonun ürettiği ulusal anlatılardan ayrıştığını; "millî mefkûre"ye mündemiç olan eril tahakkümü tespit ederek devlet feminizmiyle yetinmeyen bir mücadele refleksi taşıdığını teslim etmeye çalışır. Bu bağlamda, erkek egemen millî kanona dâhil edilmeseler de, yayımlandıkları dönemin kapak, tanıtım ve tenkit yazılarında "millî roman" atfıyla anılan, bir ulusal alegori olarak kurulan metinler ele alınacak; Halide Edip'in *Vurun Kahpeye* (1923), Müfide Ferit'in *Pervaneler* (1924), Halide Nusret'in *Sisli Geceler* (1925), Rebia Arif'in *Kadın Tipleri* (1935) ve Şükûfe Nihal'in

Yalnız Dönüyorum (1938) romanları birlikte okunacaktır. Böylece kadın öznelerin henüz hukuki temsil mekanizmasından dışlandıkları bir tarihsel dönemde, edebî metinlerde ulusal temsil üstlenmenin etik ve pratik açmazları sorgulanacaktır. Kuruluş döneminin *Cumhuriyet, Son Posta, Vakit* gibi tirajı yüksek gazetelerinde yayımlanan anketlere konu başlığı olan "Türk kadını mühlik midir?" (*Son Posta*, Haziran-Temmuz 1932) yahut "Kadın erkekle bir olabilir mi?" (*Cumhuriyet*, Nisan 1933) retorik sorusunun, bu anlatılarda nasıl yanıtlandığı gösterilmeye çalışılacaktır. Ulusal alegoriler bağlamında bir kurucu metin olarak *Nutuk*'un (1927) belirleyiciliğinde üretilen kanonik millî anlatıların sınırlarını aşan, bu romanları birer poliloğa dönüştüren eril vesayet eleştirisi tartışmaya açılacak; kadın yazınının kurduğu ulusal alegoriye mündemiç olan erkeklik eleştirisi, antimilitarist hamle ve devlet feminizmiyle girilen müzakere görünürleştirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kadın yazını, jino-eleştiri, millî roman, erkek egemen edebî kanon, eril vesayet, müsavat*

Women's Poverty in Turkey

Fatma Pınar Arslan

Feminization of poverty, a concept that has recently been used in the analysis of household living conditions, focuses on how women's economic conditions change in the new household structures that transpose. This concept is associated with changes in the family structure. Accordingly, as the experience of marriage ending in divorce or giving birth to a child out of wedlock increases proportionally, the number of women raising their children on their own is increasing and this mitigates women's poverty.

Many studies that examine the living conditions of families which are led by women are based on data of Latin American, South Asian and African countries. Studies dealing with this issue with respect to the developed countries are mostly focused on immigrant women and minority communities. In addition, studies dealing with women's living conditions analyze the prevalence of diseases such as HIV, diabetes, obesity and alcohol addiction among women and how these affect women's living conditions.

Various studies support the assumption that women experience deprivation and poverty more than men that live in the same households, and that the income and living conditions of women living alone or with their children are relatively worse, due to the changing household structure. Examining the differences in terms of material living conditions between households led by women and those led by men aims to examine the structure of households from a general point of view and to reveal the link between the roles women and men take in the household and the differences in income and living conditions, without highlighting health problems or whether they are immigrants or not. The question of how much depri-

vation and poverty women experience in the household and how different types of households affect women's living conditions is an important step in the study of household living conditions.

This study will focus on the extent to which the concept of women's poverty is usable for Turkey, using data from the Income and Living Conditions survey in Turkey and other relevant data. The development and characteristics of women's poverty over the years will be examined.

Keywords: *Poverty, women's poverty, income inequality, living conditions, gender inequality*

Türkiye'de Kadın Yoksulluğu

Fatma Pınar Arslan
İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Dr. Araş. Görevlisi)

Hane halkı yaşam koşullarının incelenmesinde son zamanlarda kullanılmaya başlanan bir kavram olan yoksulluğun kadınlaşması (ya da feminizasyonu), değişen hane halkı yapılarında kadınların ekonomik koşullarının nasıl değiştiğine odaklanmaktadır. Bu kavram, aile yapısındaki değişiklikler ile ilişkilendirilmektedir. Buna göre, evliliğin boşanma ile sonuçlanması ya da çocuğun evlilik dışında doğurulması deneyimleri oransal olarak arttığı için çocuğunu tek başına büyüten kadınların sayısı artmaktadır ve bu da kadınların yoksulluğunu arttırmaktadır.

Literatür incelendiğinde, hane halkı sorumlusu kadın olan ailelerin yaşam koşullarını inceleyen araştırmaların, Latin Amerika, Güney Asya ve Afrika ülkelerinde daha yoğun olduğunu görmekteyiz. Gelişmiş ülkelerde konuyu ele alan çalışmalar da daha çok göçmen kadınları ya da ırksal olarak azınlıkta olan toplulukları incelemektedir. Ayrıca, kadınların yaşam koşullarını ele alan çalışmalar çoğunlukla HIV, şeker hastalığı, obezite ve alkol bağımlılığı gibi hastalıkların kadınlar arasındaki yaygınlığına ve bunların kadınların yaşam koşullarına nasıl etkide bulunduğuna odaklanmaktadır.

Kadınların aynı hane halkı içinde erkeklerden daha fazla yoksunluk ve yoksulluk yaşadıkları ve değişen hane halkı yapısı nedeniyle yalnız ya da çocuğuyla birlikte tek ebeveyn olarak yaşayan kadınların gelir ve yaşam koşullarının göreli olarak daha kötü olduğu varsayımını destekleyecek veriler çeşitli araştırmalarda ortaya konmaktadır. Hane halkı sorumlusu kadın olan hane halkları ile hane halkı sorumlusu erkek olan hane halkları arasında maddi yaşam koşulları açısından farklılıkların incelenmesi, sağlık

sorunlarını ya da göçmen olup olmama durumunu ön plana çıkarmadan, genel bir bakış açısıyla hane halkları yapısını incelemeyi ve kadınların ve erkeklerin hane halkı içinde aldıkları roller ile gelir ve yaşam koşullarındaki farklılıklar arasındaki bağlantıyı ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Kadınların hane halkı içinde ne kadar yoksunluk ve yoksulluk yaşadıkları ve farklı hane halkı türlerinin kadınların yaşam koşulları üzerinde ne kadar etkisi olduğu sorusu, hane halkı yaşam koşullarının araştırılmasında önemli bir aşamadır.

Bu çalışma, Türkiye'de Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması verilerini ve ilgili diğer verileri kullanarak, kadın yoksulluğu kavramının Türkiye için ne ölçüde kullanılabilir olduğuna odaklanacaktır. Kadın yoksulluğunun yıllar içindeki gelişimi ve özellikleri incelenecektir.

Anahtar kelimeler: *Yoksulluk, kadın yoksulluğu, gelir eşitsizliği, yaşam koşulları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği*

The Blind Spot of Neoclassical Economics: Reproduction

Berna Arsoy

This study aims to examine how the production and reproduction labor of women in the home is handled by economics from Ancient Greece to the present. In this direction, will be compared that knowledge of "oikos" in Ancient Greece and the view of mainstream economics on women's labour. The first texts on the economy in ancient Greece were on the study of "oikos" as a production area. In the texts of Aristotle, Xenephon and Hesiod, "oikos" is defined as a production space, and in this context, the labor of women in the production process is not excluded from this science of household management. On the contrary, it is possible to mention that women's labour was highly visible in Ancient Greek texts, since "oikos" is the production area of women. However, labor itself was devalued by the dominant thought in Ancient Greece, excluded from citizenship and the "right to think", and made exclusive to slaves and women, who were suitable for manual labor due to their innate characteristics. In contrast to the "worthless" appearance of women's labour in ancient Greece, women's labor spent in the home is invisible in today's mainstream economics. Mainstream/Neoclassical economics can only see the contribution of women to production if this contribution is realized through the market, if women's labor becomes wage labor. To the extent that neoclassical economics is not concerned with the production of non-commodities, it is not concerned with the labor processes that ensure the reproduction of women's labor power in the home, the non-commodity consumption objects they produce, and care services. From a feminist perspective, the most problematic aspect of Neoclassical economics in solving the dist-

ribution problem by equating the income of the factors of production with the marginal contribution to production -theoretically- is that the real contribution of women to production is excluded from the analysis, ignoring their role in reproduction. The patriarchal dominant thought, which creates various forms of subordination of women to men in various modes of production, devalues labor in Ancient Greece and makes women subordinate. In capitalism, the dominant thought, which maintains its patriarchal character, paves the way for the economic exploitation of labour power, and enables women to be directly exploited, both through the market and at home, in accordance with the needs of the market, in accordance with the needs of the market. Neoclassical economics, as the science of patriarchal capitalism, deals only with the exchange values of the commodities produced, not both the exploitation that takes place in the production process and the exploitation of women in the reproduction process. Drawing on the perspectives of feminist economics and Marxist political economy, this study argues that the reproductive role of women in Neoclassical economic thought has become more invisible than ever before.

Keywords: *Reproduction, women's labour, oikonomia, patriarchal capitalism, neoclassical economics, feminist economics*

Neoklasik İktisadın Kör Noktası: Yeniden Üretim

Berna Arsoy
Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Bu çalışma, Antik Yunan'dan günümüze kadınların ev içinde harcadıkları üretim ve yeniden üretim emeğinin iktisat bilimi tarafından nasıl ele alındığını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Antik Yunan'da "oikos"un bilgisi ile günümüz ana akım iktisadının kadın emeğine bakışı karşılaştırılacaktır. Antik Yunan'da ekonomiye dair ilk metinler, bir üretim alanı olarak "oikos"un incelenmesi üzerinedir. Aristoteles, Ksenephon ve Hesiodos'un metinlerinde "oikos" bir üretim mekânı olarak tanımlanır ve bu bağlamda kadınların üretim sürecinde harcadıkları emeğin, bu hane idaresi biliminden dışlanması söz konusu değildir. Aksine "oikos", kadınların üretim alanı olduğu için kadın emeğinin Antik Yunan metinlerinde son derece görünür olduğundan bahsetmek mümkündür. Ancak Antik Yunan'da egemen düşünce tarafından emek harcamanın kendisi değersizleştirilmiş, yurttaşlıktan ve "düşünme hakkı"ndan dışlanan, doğuştan gelen özellikleri nedeniyle kol gücüyle çalışması uygun olan köleler ve kadınlara özgü kılınmıştır. Antik Yunan'da kadın emeğinin "değersiz" görünümüne karşılık günümüzün ana akım iktisat biliminde ev içinde harcanan kadın emeği görünmezdir. Ana akım/neoklasik iktisat, kadınların üretime yaptıkları katkıyı, bu katkı ancak piyasa dolayımıyla gerçekleşirse, kadın emeği ücretli emek haline gelirse görebilmektedir. Neoklasik iktisat, meta olmayanın üretimiyle ilgilenmediği ölçüde, kadınların ev içinde emek gücünün yeniden üretimini sağlayan emek süreçleriyle, ürettikleri meta karakteri olmayan tüketim nesneleriyle ve bakım hizmetleriyle ilgilenmez. Feminist perspektiften bakıldığında, neoklasik iktisadın bölü-

şüm problemini, üretim faktörlerinin elde ettikleri geliri, üretime yapılan marjinal katkıya -teorik olarak- eşitleyerek çözmesindeki en sorunlu taraf, kadınların yeniden üretimdeki rollerini göz ardı ederek, kadınların üretime yaptıkları gerçek katkının analizden dışlanmasıdır. Çeşitli üretim biçimlerinde, kadınların erkeklere tabiiyetinin de çeşitli biçimlerini yaratan ataerkil egemen düşünce, Antik Yunan'da emek harcamanın kendisini değersizleştirerek kadınları ikincilleştirmektedir. Kapitalizmde ise ataerkil karakterini koruyan egemen düşünce, emek gücünün ekonomik sömürüsüne zemin hazırlarken, emek gücünün yeniden üretimi rolünü verdiği kadınların, piyasanın gereksinimine uygun olarak hem piyasa dolayımıyla hem de ev içinde doğrudan sömürülmesine olanak sağlamaktadır. Ataerkil kapitalizmin bilimi olarak neoklasik iktisat, hem üretim sürecinde gerçekleşen sömürü ile, hem de kadınların yeniden üretim sürecinde sömürüsüyle ilgilenmemekte, yalnızca üretilen metaların değişim değerleriyle ilgilenmektedir. Bu çalışma, feminist iktisat ve Marksist politik ekonomiden hareketle neoklasik iktisat düşüncesinde kadının yeniden üretim rolünün hiç olmadığı kadar görünmez hale geldiğini öne sürmektedir.

Anahtar kelimeler: *Yeniden üretim, kadın emeği, oikonomia, ataerkil kapitalizm, neoklasik iktisat, feminist iktisat*

"They Think all Black Women Sell Sex, Can You Believe It?"

Yeliz Kendir Gök

Feminist views on prostitution have long held that women are susceptible to social marginalization practices. Coşkun (2020, 267) implies that we might discover its reflections on the social level in "stigma" as a technique of othering by asserting that "women who engage in prostitution in Turkey are automatically acknowledged to consent." This, however, is nothing new. Today, all that is needed to determine the position of the topic in Turkish history is to review the "Natasha" talks.

In reality, based on the experiences of black women, I deal with the "stigma" in both its internally and outwardly replicated forms in this work, without denying the history but by highlighting the significance of the current. "They Think All Black Women Sell Sex, Can You Believe It?" is what a black woman who was a previous sex worker and is now a luggage trader asked at one point during the fieldwork for my PhD thesis on black female sex workers. She was motivated by the emphasis in the question. Based on this emphasis, I am focusing more on the role of stigma in black women's experiences and encounter the same confusion and ire from other women who aren't or have never been sex workers. Women develop subpolicies as a result of the external social support and response that the internal reproduction of the stigma receives social support and an answer. These practices include physical and psychological harassment in public transportation vehicles like the subway and bus, traveling together if possible, or, if that is not possible, reducing loneliness by continuing to travel with other white women. The goal is to prevent women from accessing information about their home addresses by walking the men who fol-

low them from street to street. Although they might appear unimportant and common, they give women resistance to stigma. Women still find it difficult to control their urges, and as a result, whether they sell or don't sell sex, they often support dominance.

Based on all of these, the main claim of this study is that the stigma that supports the notion that "all black women sell sex" reproduces resistance in the experiences of black women on the one hand and dominance on the other.

Keywords: *Sex work, black women, stigma, criminalisation*

"Bütün Siyah Kadınların Seks Sattığını Düşünüyorlar, İnanabiliyor musun?"

Yeliz Kendir Gök
Çankırı Karatekin Üniversitesi (Araş. Gör.)

Fuhuş hakkında feminist tartışmaların bir ayağı uzun zamandır, kadınların toplumsal olarak ötekileştirilme pratiklerine tabi tutuldukları üzerinedir. "Türkiye'de fuhuş yapan kadınların otomatik olarak rıza gösterdiği kabul edilmektedir," iddiasıyla Coşkun (2020, 267), bunun toplumsal düzlemdeki yansımalarını bir ötekileştirme pratiği olarak "damga"da bulabileceğimizin sinyalini verir. Ancak, bu yeni bir şey değildir. Bugün, meselenin Türkiye tarihindeki yeri için "Nataşa" söylemlerine bakmak yeterli.

Nitekim bu çalışmada, tarihsel olanı reddetmeden ancak güncel olanın önemini vurgulayarak siyah kadınların deneyimlerinden hareketle "damga"yı içeriden ve dışarıdan yeniden üretilen formlarında ele alıyorum. Bu, siyah kadın seks işçileri üzerine inşa ettiğim tezimin saha çalışmasının bir aşamasında daha öncesinden seks işçiliği yapmış, artık bavul tüccarı olan siyah bir kadının "Bütün siyah kadınların seks sattığını düşünüyorlar, inanabiliyor musun?" ifadesindeki vurgudan besleniyor. Bu vurgudan hareketle, damganın siyah kadınların deneyimlerindeki yerini daha çok keşfe çıkıyor ve artık seks işçiliği yapmayan ya da daha önce hiç seks işçiliği yapmamış diğer kadınların benzer şaşkınlıkları ve öfkeleriyle karşılaşıyorum. Damganın içeriden yeniden üretiminin toplumsal zeminde de bir karşılık buluyor ve hatta güçlü bir şekilde destekleniyor oluşu, kadınların alt politikalar geliştirmesine yol açıyor. Bunlar; kadınların kendilerini takip eden erkekleri sokak sokak gezdirerek ev adreslerine dair bilgiye erişimin önüne geçmeye; metro, otobüs gibi toplu taşıma araçlarında fiziksel ve psikolojik tacize karşı mümkünse birlikte seyahat etmeye ya da mümkün değilse, yal-

nızlığı beyaz kadınların arasında yolculuğu sürdürmekle aşındırmaya uzanan bir dizi pratiği içeriyor. Her ne kadar önemsiz, sıradan gibi görünse de bunlar kadınlara damga karşısında direniş sağlıyor. Nitekim, kadınlar yine de kendi içerisinde (seks satanlar-satmayanlar) bir ayrışmaya gitmekten kendilerini alamıyorlar, böylece bir anlamda tahakkümü onaylıyorlar.

Tüm bunlardan hareketle bu çalışmanın ana vurgusu; "bütün siyah kadınların seks sattığına" dair fikirden beslenen damganın siyah kadınların deneyimlerinde bir yandan direnişi, diğer yandan tahakkümü yeniden ürettiği üzerinedir.

Anahtar kelimeler: *Seks işçiliği, siyah kadın, damga, suçlama, tahakküm ve direniş*

Techno-National Wombs: Experimental Uterine Transplants in Milennium Turkey

Burcu Mutlu

This paper focuses on experimental uterine tranplants as an emerging reproductive technology both in the world and in Turkey. In vitro fertilization technologies (including genetic technologies, stem cell technologies, freezing, cloning, organ and tissue transplantation etc.) create a global "biomedical platform" with new technologies that are constantly articulated. Uterine transplantation, which is applied at the intersection of organ transplantation and reproductive technologies, is one of highly experimental and very risky new reproductive technologies that has recently been added to this platform. Experimental uterine transplants, which are claimed to be a good alternative to surrogacy, if routinized over time, offer hope of becoming biological mothers to many women who do not have a congenital womb or who have somehow had uterine-related fertility problems. Celebrated as a source of national pride in the local media and in the medical world, the world's first uterus transplant from a cadaver was performed in Turkey in 2011 and entered the literature after about ten years, resulting in a live birth. The second uterus transplant performed by the same medical team resulted in a recent delivery. This team, which claims to "brand" not only in Turkey but also in the world, in the field of organ transplantation (with face transplants and simultaneous arm and leg transplants, as well as uterus transplants), and working at the university hospital, delivers wombs between (dead and living) bodies with the support of the state, and thus turns women's wombs into a profitable biopolitical and bioeconomic intervention space where techno-national success stories are being produced. However, in this process, while the

lives of women (and babies) are put at risk, the lives of women whose wombs are used are anonymized and made invisible as cadavers. How can we intepret this process of women's bodies being opened to new biotechnological interventions such as uterus transplantation with the support of the government in an environment where technologicalization and commercialization in the field of health intensify, compulsory, intensive and sacrificial motherhood is imposed on women, and women's bodies are heavily exposed to biopolitical interventions through pronatalist policies?

This study, which seeks an answer to this question with the joint perspective of feminist science and technology studies and medical anthropology, will consider uterine transplantation as a new motherhood technology, shaped by and shaping techno-national imaginations; and it will do so, based on the analysis of media representations, scientific articles, legal regulations and official religious discourses. The aim of this study is to discuss how women's (dead or alive) bodies are instrumentalized as a bio-political and bio-economic application area of techno-national pride for the ideological and biological reproduction of the sacred (heteronormative) family, by pushing the limits of current IVF legislation (in anticipation of new regulation on uterine transplants). In doing so, it will reveal how this experimental practice derives its ideological legitimacy from motherhood (compulsory, biological and intensive) sanctified by the discourse of sacrifice. In other words, experimental womb transplants in Turkey, as an example of bio-prosthetic restructuring of the body, provide a fertile ground for revealing new forms that the limits and potentials of women's reproductive capacities have taken in the 21st century. These new forms are also important in terms of showing the dimensions reached by the politicization, technologization and commercialization of reproduction in millennium Turkey (and in the world).

Keywords: *Reproduction, technology, motherhood, body, pronatalism, biopolitics, organ transplant*

Tekno-Millî Rahimler: Milenyum Türkiye'sinde Deneysel Rahim Nakilleri

Burcu Mutlu
Özyeğin Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Bu çalışma, dünyada ve Türkiye'de yeni üreme teknolojisi olarak ortaya çıkan deneysel rahim nakillerine odaklanıyor. Tüp bebek teknolojileri (genetik teknolojiler, kök hücre, dondurma, klonlama, organ ve doku nakli vb. olmak üzere) sürekli eklemlenen yeni teknolojilerle küresel bir "biyomedikal platform" oluşturur. Organ nakli ve üreme teknolojilerinin kesişiminde uygulanan rahim nakli de bu platforma yeni eklemlenen deneysel ve oldukça riskli yeni üreme teknolojilerindendir. Taşıyıcılığa iyi bir alternatif olacağı savunulan deneysel rahim nakilleri zaman içinde rutinleştiği takdirde, doğuştan rahmi olmayan veya bir şekilde rahimden kaynaklı üreme sorunları yaşayan birçok kadına biyolojik anne olma umudu vaat ediyor. Yerel medyada ve tıp dünyasında millî gurur kaynağı olarak kutlanan, dünyanın kadavradan ilk rahim nakli 2011 yılında Türkiye'de gerçekleştirildi ve yaklaşık on yıl sonra canlı doğumla sonuçlanarak literatüre girdi. Aynı ekip tarafından yapılan ikinci rahim nakli de yakın zamanda doğumla sonuçlandı. Organ nakli alanında yaptıkları ilklerle (rahim naklinin yanı sıra, yüz nakilleri ve eş zamanlı kol ve bacak nakilleri gibi) sadece Türkiye'de değil dünyada da "markalaşma" iddiasında olan ve üniversite hastanesi bünyesinde çalışan bu ekip, devlet desteğiyle (ölü ve yaşayan) bedenler arasında transfer edilebilir rahimleri tekno-millî başarı hikâyelerinin üretildiği kârlı bir biyopolitik ve biyoekonomik müdahale alanına dönüştürmektedir. Ancak, bu süreçte, kadınların (ve bebeklerin) hayatı riske atılırken, rahimleri kullanılan kadınların hayatları da kadavra olarak anonimleşerek görünmezleştirilir.

Sağlık alanında teknolojikleşmenin ve ticarileşmenin arttığı, anneliğin kadınlara dayatıldığı, nüfus artırıcı (pronatalist) politikalarla kadınların bedenlerinin yoğun bir şekilde biyopolitik müdahalelere maruz kaldığı bir ortamda, hükümetin desteğiyle kadınların bedenlerinin rahim nakli gibi yeni biyoteknolojik müdahalelere açılmasını nasıl yorumlayabiliriz? Feminist bilim ve teknoloji çalışmaları ve medikal antropoloji perspektifiyle bu soruya cevap arayan bu çalışma, medya temsilleri, bilimsel makaleler, yasal düzenlemeler ve resmî dinî söylemlerin analizine dayarak rahim naklini, tekno-millî tahayyüllerin şekillendiği ve şekillendirdiği yeni annelik teknolojisi olarak ele alacaktır. Amacı; kadınların (ölü veya diri) bedenlerinin, mevcut tüp bebek mevzuatının sınırları (yeni düzenleme beklentisiyle) zorlanarak, kutsal (heteronormatif) ailenin ideolojik ve biyolojik yeniden üretimi için nasıl araçsallaştırıldığını tartışmaktır. Bunu yaparken, bu deneysel uygulamanın, fedakârlık söylemiyle kutsallaştırılan (zorunlu, biyolojik ve yoğun) annelikten ideolojik meşruluğunu nasıl aldığını gösterecektir. Diğer bir deyişle, bedenin biyoprostetik yeniden yapılandırılma örneği olarak Türkiye'deki deneysel rahim nakilleri, 21. yüzyılda kadınların yeniden üreme kapasitelerinin sınırlarının ve potansiyellerinin aldığı yeni biçimleri ortaya koymak açısından verimli bir zemin sunmaktadır. Bu yeni biçimler, milenyum Türkiye'sinde (ve dünyada) üremenin politikleşmesinin, teknolojikleşmesinin ve ticarileşmesinin ulaştığı boyutları göstermesi açısından da önemlidir.

Anahtar kelimeler: *Üreme, teknoloji, annelik, beden, pronatalizm, biyopolitika, organ nakli*

In a Hundred Years of Becoming Transparent Ethical Implications of Prenatal Ultrasonograpic Imagining

Ayşe Uslu

Since the invention of x-rays in 1895, especially since the 1960s, the development of all kinds of imaging technologies, such as endoscopy, ultrasound, MRI, PET and CT scans has expanded rapidly as the technologies of making the inner body visible and accessible. By means of these imaging technologies, bodies become visible and monitored without any damage. Ultrasonography expanded since 1970s as a part of the human project of visualizing and monitoring body, has become the second most used imagining technology in the world. the dramatic image of parents who have seen the ultrasonographic image of the fetus for the first time has become a part of daily life and visual culture. There have been some ethical outcomes of becoming visible of the living bodies through medical use of sonogram images, besides their medical, psychological, emotional, and cultural meanings. Ultrasonography has contributed to increase medical possibilities of examination and treatment, but also changed the way of perceiving and thinking our bodies. This kind of inner image creates the perception of that bodies can be entirely knowable and intelligible. The interior of the body becomes transparent and has been transformed into the object of knowledge by making its hidden aspects apparent without any damage on its surface (Van Dijck, 2005). This technique and manner of knowing results with the preceding of clinical gaze over the emotional bonding between the prospective parents and fetus. The future parents wait for the clinical results before their emotional decision to continue or terminate the pregnancy. This process of awaiting is an ambiguous stage inscribed with variety of meanings, medical, psychological, emotional,

and cultural, in which clinical diagnosis and emotional responses merged into each other. The effect of fetus image from the ultra-sound exam of a pregnant woman involved in this stage creates a psycho-social event beyond being a photographic ritual. It is asserted that the decision-making process of the pregnant women, who has not made the last decision on terminating her pregnancy, is affected by "pure clinical information" on the future health status of their fetus given by medical professionals. It is claimed that "pure clinical information" supposedly facilitates and rationalizes their emotional decision-making process (Van Dijck, 2005, 102). As a result of this, autonomy of decision maker becomes a corollary to the medical purification of the ultrasound scan. This event cannot be understood basically as a visualization in which objective clinical information is transferred to rational subject who can recognize the side effects. Visualization and meaning making is a process in between daily ultrasonographic practices, technologies, medical professionals, and patients in which they all involve as intra-active agents. Medical professionals translate the sonogram images into options. Becoming visible of the invisible fetus and transforming of this image into objective evidence by medical professionals de-genders the perception of fetus and eliminates pregnancy as a lived embodied experience concerning only women by pushing the autonomy of pregnant women into background (Balsamo, 1996). The fetus gains autonomy by means of its image (Petchesky, 1984; van der Ploeg, 1998). Ultrasonographic imaging makes visible a supposedly unknown interior world, but also becoming transparent of the bodies results with the side effect of the transferring embodied bodily, affective, and subjective consciousness into technological device. The result of the side effect seems to be a felt pressure to continue pregnancy facing the existence of autonomy of fetus by its objectification. Ultrasonographic prenatal imagining is an agent of a signification process in which clinical, psychological, and cultural meanings merged into each other and it cannot be conceptualized as neutral. In this presentation, it will be dwell on ethical implications of the effect of fetus' gaining autonomy by means of its ultrasonographic image on women's perception of their pregnancy. In this respect, the primacy of bodily affections in ethical decision-making process will be emphasized, the role of body-environment intra-actions in rational action motivation

will be questioned, and the active agency of technology in ethical and political contexts of meaning making processes will be discussed.

Keywords: *Prenatal ultrasonographic imagining, pregnancy, moral agency, de-gendering, technologies of imagining, visual culture, applied ethics*

Saydamlaşmanın Yüzyılında Prenatal Ulstrasonografik Görüntülemenin Etik Sonuçları

Ayşe Uslu
Düzce Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

120 yıl önce X ışınlarının keşfi ile başlayan, bedenlerin "içini" görünür ve ulaşılabilir kılma teknolojilerinin yaygınlaşması, özellikle 1960'lardan sonra endoskopi, ultrasonografi, manyetik rezonans görüntüleme (MRI), pozitron emisyon tomografisi (PET), bilgisayarlı tomografi (CT) gibi daha detaylı tekniklerin icadıyla, daha da hız kazanmıştır. Bu teknolojiler sayesinde, yaşayan bedenler zarar görmeden görüntülenebilir ve izlenebilir hale gelmiştir. 1970'lerden beri yaygınlaşan ultrasonografi, bedeni görüntüleme ve izleme projesinin bir parçası olarak, bugün dünyada en sık kullanılan ikinci tıbbi izleme teknolojisi olmuştur. Ultrasonda ilk defa fetüs imgesini gören anne ya da baba adaylarının dramatik imgesi, gündelik hayatın ve görsel kültürün bir parçası haline gelmiştir. Tıbbi bağlamda kullanılan sonogram imgeleri aracılığıyla canlı bedenin içinin görünür hale gelmesinin tıbbi, psikolojik, duygusal ve kültürel anlamlarının yanında, aynı zamanda etik bazı sonuçları da olmuştur. Ultrasonografi, tıbbi teşhis ve tedavi olanakları yaratırken aynı zamanda bedenlerimizi algılama ve düşünme biçimlerimizde de değişiklik yaratmıştır. Bu türden bir görüntüleme, bedenin bütünüyle bilinebilir ve anlaşılır hale gelmesi algısını yaratır. Bedenin içi, kesilip delinmeden, görünebilir hale gelerek "saydamlaşır" ve gizli kalmış yanları açığa çıkartılarak, bilgi nesnesi haline gelir (Van Dijck, 2005). Bu bilme hali ve tekniği, tıp uzmanlarının klinik bakışının, ebeveynlerin fetüsle duygusal bağını öncelemesini beraberinde getirir. Ebeveyn adayları, hamileliğin sonlandırılması ya da devamı kararı vermeden önce klinik sonuçları beklerler. Bu bekleyiş aslında, tıbbi, psikolojik ve

kültürel birçok anlamla dolu, klinik teşhisler ve duygusal tepkilerin birbiri içine girdiği, anlam bulanıklığı yaşanan bir evredir. Bu evrede devreye giren, hamile kadının ultrasonografik muayenesi sürecinde karşılaşılan fetüs imgesinin yarattığı etki, fotografik bir ritüel olmanın ötesinde, psiko-toplumsal bir olay yaratmaktadır. Hamileliği devam ettirip ettirmeme konusunda henüz kesin karar vermemiş bir kadının karar verme sürecinin tıp uzmanları tarafından verilen fetüsün sağlık durumuna dair "tamamıyla saf, nötr ve teknik bilgi" tarafından etkilendiği ve kadının duygusal karar verme sürecini çabuklaştırıp, akılsal açıklama kazandırmakta rol oynadığı iddia edilmektedir (Van Dijck, 2005, 102). Bunun sonucunda, karar vericinin otonomisi, ultrason taramasının tıbbi rafineleştirilmesinin doğal bir sonucu haline gelir. Bu olay, basitçe tıbbi bir bilginin, rasyonel karar verme yetisi olan ve bu olayın yan etkilerini ayırt edebilecek olan bireylere tarafsız ve nesnel bir şekilde aktarıldığı bir görselleştirme olarak anlaşılamaz. Görselleştirme ve anlam yaratımı, ultrasonun gündelik kullanım pratikleri, teknolojiler, hekimler ve hastaları arasında her birinin karşılıklı olarak kurucu failler olarak yer aldığı bir süreçtir. Hekimler ultrasonografik imgelerin hastalara çevirisini yaparak, opsiyonları ortaya sererler. Görünmeyen fetüsün bir anda görünür olması ve bunun hekimlerce "nesnel" bir kanıta dönüştürülmesi, fetüs algısını cinsiyetsizleştirir ve kadının failliğini ikinci plana atarak hamileliği yalnızca kadını ilgilendiren bedenlenmiş bir deneyim olmaktan çıkartır (Balsamo, 1996). Fetüs, imgesi aracılığıyla otonomi kazanır (Petchesky, 1984; van der Ploeg, 1998). Ultrasonografik görüntüleme, bilinmeyen bir içlik olarak tasavvur edilen bir dünyayı görünür hale getirir, ancak bedenin saydamlaşması, yaşayan bedene dair bedensel, duygulanımsal, öznel bilincin teknolojik aygıta transfer edilmesi yan etkisini yaratır. Bu etkinin sonucu, nesnelleştirilerek otonomi kazanmış fetüs varlığı karşısında, kadınların hamileliğe devam etmesi konusunda baskı hissetmesi olabilir. Ultrasonografik prenatal görüntüleme, klinik, psikolojik ve kültürel anlamların iç içe girdiği bir anlamlama sürecinin failidir ve etkisiz olduğu düşünülemez. Bu sunumda, ultrasonografik prenatal görüntüleme aracılığıyla fetüsün otonomi kazanması algısının, hamile kadınların hamilelik sürecine dair algıları üzerinde yarattığı değişimin etik sonuçları üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda, etik kararların alınmasında bedensel duygulanımların önceliği vurgulanacak,

rasyonel eylem motivasyonları yaratmada beden-çevre etkileşiminin rolü sorgulanacak, teknolojinin anlam yapımı süreçlerine dair etik-politik bağlamların oluşmasında aktif failliği tartışılacaktır.

Bu çalışma, kuramsal inceleme ve otoetnografik deneyime dayanarak hazırlanmış bir uygulamalı etik değerlendirmesidir. Son yüzyılda teknolojinin kadın bedeni ve kararları üzerindeki etik-politik etkisini inceler ve aynı zamanda görsel kültürün bir parçası olan ultrasonografik imgelerin toplumsal dönüşüme katkısını sorgulamaya açmayı hedefler. Bu çalışma, sempozyum ana başlıkları arasında yer alan "Yeniden Üretim, Cinsiyet, Cinsellik ve Ataerkillik Kıskacında Kadınlar" başlığıyla doğrudan ilgili olduğu gibi, aynı zamanda, başlıklar arasında yer almayan, genel olarak "teknoloji ve kadın bedeni", özel olarak da "görüntüleme ve izleme teknolojileriyle doğrudan kadın bedenini ilgilendiren kürtaj ilişkisi" konuları çalışmada gündeme getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Prenatal ultrasonografik görüntüleme, hamilelik, ahlaki faillik, cinsiyetsizleştirme, görüntüleme teknolojileri, görsel kültür, uygulamalı etik*

Constructing Women in the Media in the Body-Space Relationship: The Case of Jibaro

Semay Buket Şahin

The integrity of material and spiritual values of a society constitutes the culture of that society. The female body and its intellectual representations have been discussed since ancient times. Plato, in the feast dialogue, revealed Socrates' definition of love through visuality. The masculine perspective still tends to objectify the female body. The standards imposed by the dominant masculine hegemony in society extend from the products used in daily life to the promotion of them and the environment. The female body also shows an integrity with the place it is located and the culture in which it is lived. Paul Connerton cited the French Revolution and women's dressing habits as an example. Today, the female body has transformed with the changing postmodern society and technology. In the postmodern era, culture has turned into a product of consumption. The media, on the other hand, is effective in the production of this culture and the deconstruction of the produced commodities under the necessary conditions by losing their semantic values over time. The media serves as a reflection of the society in which it is produced. Today, media has reached a universal position in representing people's common feelings and thoughts through the globalization that comes with the development of media technologies. Research on visual culture started in the 1970s and today these researches have become an interdisciplinary field of study. In this study, it was investigated how two elements that had various images in history as woman and space came together and deconstructed through visual culture in the digital age. Jibaro in the 3rd Season 9th Episode of the 2022 TV Series Love, Death & Robots directed by Alberto Mielgo and Tim

Miller has been taken as a sample. The fact that the female body has reached a more liberal position in today's technological society, the place and its effects in feminist studies, and the history of the relationship between women and the environment constitute the subject of research. The basic question of the theory is how the women put into a mythical form in history and how this myth is deconstructed by cultural and technological determinism today. What Jibaro represents in visual culture will be analyzed semiotically within the scope of Roland Barthes' myth phenomenon and Allan Sekula and Elizabeth Grosz's body-space practices. In the conclusion part, it is aimed to reveal what kind of discourse the woman's body and its relationship with space create in the modern age thanks to technological and cultural development.

Keywords: *Women's studies, technological determinism, media studies, gender studies, women in history*

Beden- Mekân İlişkisinde Kadının Medyada Oluşturulması: Jibaro Örneği

Semay Buket Şahin
Marmara Üniversitesi (Doktora Öğrencisi)

Bir toplumun maddi ve manevi değerler bütünü, o toplumun kültürünü oluşturur. Kadın bedeni ve bunun düşünsel temsilleri antik çağlardan beri tartışılan bir konudur. Platon, Şölen diyaloğunda Sokrates'in aşk tanımını görsellik üzerinden ortaya koymuştur. Eril bakış açısı günümüzde de baskın olarak kadın bedenini objeleştirme eğilimindedir. Toplumda baskın olan eril hegemonyanın dayattığı standartlar, gündelik hayatta kullanılan ürünlerden, bunların tanıtımına, bulunulan çevreye kadar genişlemektedir. Bu standartlaşmış kalıplar içinde kadın bedeni, bulunduğu mekân ve içinde yaşanılan kültür ile de bir bütünlük göstermektedir. Paul Connerton, bu konuya dair Fransız Devrimi ve kadınların giyinme alışkanlıklarını örnek göstermiştir. Günümüzde ise kadın bedeni, değişen postmodern toplum ve teknoloji ile dönüşüm göstermiştir. Postmodern çağda kültür bir tüketim ürününe dönüşmüştür. Medya ise bu kültürün üretilmesinde ve üretilen metaların zamanla anlamsal değerlerini yitirerek gerekli koşullar altında yapı sökümüne uğramasında etkilidir. Medya, içinde üretildiği toplumu yansıtma görevi görmektedir. Günümüzde ise, medya teknolojilerinin gelişimi ile birlikte gelen globalleşme aracılığıyla medya insanların ortak duygularını ve düşüncelerini temsil etmede evrensel bir konuma ulaşmıştır. Görsel kültüre dair araştırmalar 1970'lerden itibaren başlamış ve günümüzde bu araştırmalar disiplinler arası bir çalışma alanı hâline gelmiştir. Bu çalışmada, kadın ve mekân olarak tarih içinde

çeşitli imgelere sahip olmuş iki öğenin dijital çağda görsel kültür aracılığıyla nasıl bir araya geldiği ve yapı sökümüne uğradığı araştırılmıştır. Bu anlamda, 2022 yapımı Alberto Mielgo ve Tim Miller'ın yönettiği Love, Death & Robots dizisinin 3. sezon 9. bölümündeki Jibaro örneklem olarak ele alınmıştır. Kadın bedeninin günümüz teknolojik toplumunda daha liberal bir konuma ulaşması, feminist çalışmalarda gelinen yer ile etkileri ve kadın ile çevre ilişkisinin tarihi araştırma konusunu oluşturmaktadır. Kadının tarihte mitsel olarak nasıl bir forma sokulduğu ve günümüzde bu mitin kültürel ve teknolojik determinizm ile nasıl yapı sökümüne uğradığı araştırmanın ortaya koyduğu teorinin temel sorusudur. Jibaro'nun görsel kültürde temsil ettikleri, Roland Barthes'ın mit olgusu ile Allan Sekula ve Elizabeth Grosz'un beden- mekân pratikleri kapsamında göstergebilimsel olarak incelenecektir. Sonuç kısmında, teknolojik ve kültürel gelişim sayesinde kadın bedeni ve mekân ile ilişkisinin modern çağda nasıl bir söylem oluşturduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Kadın çalışmaları, teknolojik determinizm, medya çalışmaları, cinsiyet çalışmaları, tarihte kadın*

Women's Fertility Rights In The One-Party Period

Ahmet Yılmaz

A woman's fertility right is related to a series of rights and gains related to whether the woman makes her own decision to become pregnant or not, when she will get pregnant, how many children she will have, whether she can terminate her pregnancy or not, and whether she can make a decision regarding her fertility.

This declaration aims to clarify how women's fertility rights were perceived and developed in the early Republican period, also called the One-Party Period.

While empires based on agricultural economies collapsed with the Industrial Revolution, Nation-States began to be established. Nation-States have developed new population policies instead of traditional population policies. In this direction, they tried to redefine the identities of women and men. In this process, masculinity has been discussed with men's workforce and their potential to fight. On the other hand, femininity is defined in terms of the women's reproductive abilities and their position as a "mother" in the family. Thus, the necessity of reconsidering women's fertility and repositioning women in population policy has emerged. Therefore, Nation-States tried to reconstruct the female identity with this new position.

Femininity was primarily seen as the bearer of the new regime in the early period of the Turkish Republic as well. On the other hand, it has been tried to be transformed into a "Modern Mother" as the producer of the new generation "to whom the Republic will be entrusted". The effort to define women in this way was shaped by the policies to increase the population, which was reduced by the war. In this process, how the founding

power perceived and defined the issue of women's reproductive rights in the early Republican period gains importance. For example, the approach to women's pregnancy and infertility has become a subject that needs to be researched. In addition, it is also an issue that needs to be focused on which practices the founding power developed to promote motherhood on the one hand and to protect the mother and her fertility on the other.

Keywords: *Fertility rights, ınfertility, One Party Period, reproductive, femininity*

Tek Parti Dönemi'nde Kadının Doğurganlık Hakları

Ahmet Yılmaz
Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (Öğr. Gör., Doktora Öğrencisi)

Kadının doğurganlık hakkı; kadının kendi doğurganlığı ile ilişkili olarak gebe kalma veya kalmama ile ilgili kendi kararını verip vermediği, ne zaman gebe kalıp doğuracağı, kaç çocuk yapacağı, gebeliğini sonlandırıp sonlandıramayacağı ve bununla ilgili karar alıp alamadığı ile ilişkili bir dizi hak ve kazanımla ilişkilidir.

Bu bildiri de kadının doğurganlık haklarının Tek Parti Dönemi olarak da adlandırılan erken Cumhuriyet döneminde nasıl algılandığını ve gelişim gösterdiğini açıklığa kavuşturmayı amaçlamaktadır.

Sanayi devriminin etkisiyle tarım ekonomisine dayalı imparatorluklar yıkılırken, yerine ulus devletler kurulmaya başlamıştır. Ulus devletler geleneksel nüfus politikalarının yerine yeni nüfus politikaları geliştirmişlerdir. Bu doğrultuda da kadın ve erkek kimliklerini yeniden tanımlamaya çalışmışlardır. Bu süreçte; erkeklik, erkeğin iş gücü ve savaşma potansiyelleri ile ele alınmıştır. Kadınlık ise kadının üreme yetenekleri ve ailede "anne" olarak konumu doğrultusunda tanımlanmıştır. Böylece kadının doğurganlığının yeniden ele alınması ve kadının nüfus politikası içerisinde baştan konumlandırılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla ulus devletler kadın kimliğini bu yeni pozisyonu ile tekrar inşa etmeye çalışmışlardır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin erken döneminde de kadınlık, öncelikle yeni rejimin taşıyıcısı olarak görülmüştür. Diğer taraftan da "Cumhuriyet'in emanet edileceği" yeni neslin üreticisi olarak "modern anne" haline getirilmeye çalışılmıştır. Kadını bu şekilde tanımlama çabası, elbette ki savaşla

azalan nüfusu yeniden arttırma politikaları doğrultusunda biçimlenmiştir. İşte bu süreçte, erken Cumhuriyet döneminde kurucu iktidarın, kadının doğurganlık hakları meselesini nasıl algıladığı ve tanımladığı önem kazanmaktadır. Örneğin kadının gebelik ve kısırlık durumlarına nasıl yaklaşıldığı araştırılmaya muhtaç bir konu haline gelmiştir. Ayrıca yine kurucu iktidarın, bir taraftan anneliği teşvik ederken, diğer taraftan anneyi ve doğurganlığını korumaya yönelik hangi uygulamaları geliştirdiği de üzerinde durulması gereken bir meseledir.

Anahtar kelimeler: *Doğurganlık hakları, kısırlık, Tek Parti Dönemi, üreme, kadınlık*

A Feminist Analysis of the Effects of the Period on Women's Lives in the Context of Socio-Cultural Structure

Nüket Elpeze Ergeç

Although it is a normal physiological process, the period has been surrounded by various taboos from past to present. The period in which women live physiologically has been ignored in the historical process, coded even among women, and fixed as an event that should be hidden. Feminism seeks connections between beliefs about women and the social and political forces that affect women's lives. The feminist perspective should not be seen as an attempt to explain physiological "facts" by reference to cultural rather than biological forces. It should not be reduced to a reminder that social and psychological factors are important, or equated with the idea that biological influence is unimportant. From a feminist perspective, the false dualities shaped by biomedicine in the nineteenth century should be set aside and a perspective should be developed in which even the smallest unit of analysis is a multidimensional process. For this purpose, apart from medical explanations, it is necessary to see the forms of power created by looking at the socio-cultural aspects of a female physiology situation within the masculine structure. The study aims to question what the difficulties experienced by women within the scope of menstruation are in the context of socio-cultural structure.

From this point of view, the period should not only be considered as an individual health problem, but also its social, cultural and economic aspects should be evaluated. Women who grew up with patriarchal codes have to live their period in secrecy until the menopause process; Even if their job, education and quality of life is affected due to severe pain, they may have to continue without showing it. It is known that the monthly

cycles, which are important in women's life, cannot be combined even under a common concept. For this reason, the period has to be handled multidimensional from a feminist point of view. Qualitative research method was used in the study and focus group study was preferred as a data collection tool in order to reveal the connection between the period in women's lives and social and political forces. The sample area of the study is Cukurova University students and staff, and it will be carried out within the framework of questions structured in 6 different focus groups of 6-10 people. In the study, it was aimed to determine the situation of women during the period, to determine the socio-cultural understandings and power relations of different groups, trainers and managers about the period, to investigate the period experience, to examine the fixation and discrimination regarding the period phenomenon, and to raise awareness about the period. At the end of the study, it is expected that it will reach fruitful results with the data obtained regarding the experiences of women regarding their periods.

Keywords: *Period (menstrual), feminism, woman, patriarchal structure, focus group*

Periyot/Regl Döneminin SosyoKültürel Yapı Bağlamında Kadınların Hayatlarına Etkisinin Feminist Bakış Açısıyla İncelenmesi

Nüket Elpeze Ergeç
Çukurova Üniversitesi (Prof. Dr.)

Normal fizyolojik bir süreç olmasına rağmen, periyot dönemi geçmişten günümüze kadar çeşitli tabularla çevrelenmiştir. Kadınların fizyolojik olarak yaşadıkları periyot tarihsel süreçte yok sayılmış, kadınlar arasında dahi konuşulurken kodlanmış ve gizlenmesi gereken bir olay olarak sabitlenmiştir. Feminizm, kadınlar hakkındaki inançlar ile kadınların hayatlarını etkileyen sosyal ve politik güçler arasındaki bağlantıları arar. Feminist bakış açısı, fizyolojik "gerçekleri", biyolojik güçlerden çok kültürel güçlere atıfta bulunarak açıklama çabası olarak görülmemelidir. Sosyal ve psikolojik faktörlerin önemli olduğunu hatırlatmaya indirgenmemeli veya biyolojik etkinin önemsiz olduğu fikriyle eşitlenmemelidir. Feminist bakış açısıyla on dokuzuncu yüzyılda biyotıp tarafından biçimlendirilen yanlış ikilikleri bir kenara bırakmalı ve en küçük analiz biriminin bile çok boyutlu bir süreç olduğu bir bakış açısı geliştirilmelidir. Bu hedefe yönelik olarak tıbbi açıklamaların dışında, kadın fizyolojisine ait bir durumun eril yapı içinde sosyokültürel yönlerine bakarak, yaratılan iktidar biçimlerini de görmek gerekir. Çalışma, periyoda ilişkin kadınların yaşadığı güçlüklerin sosyokültürel yapı bağlamında, güç/iktidar bağlamında neler olduğunu sorgulamayı amaçlamaktadır.

Bu bakış açısıyla, periyod sadece bireysel sağlık sorunu olarak ele alınmamalı, sosyal, kültürel ve ekonomik yönleri de değerlendirilmelidir. Ataerkil kodlarla yetişen kadınlar menopoz sürecine kadar periyot dönemlerini gizlilik içinde yaşamak durumunda olup; şiddetli ağrı nedeniyle iş,

eğitim ve yaşam kaliteleri etkilense bile bunu belli etmeden sürdürmek durumunda kalabilmektedirler. Kadın yaşamında önemi olan aylık döngülerin ortak bir kavram kapsamında bile birleşemediği bilinmektedir. Bu nedenle periyot feminist bir bakış açısıyla çok boyutlu olarak ele alınmak zorundadır. Kadınların hayatında olan periyodun sosyal ve politik güçler arasındaki bağlantısını ortaya koymak için, çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve veri toplama aracı olarak odak grup çalışması tercih edilmiştir. Çalışmanın örneklem alanı Çukurova Üniversitesi öğrenci ve çalışanlarını olup, 6-10 kişilik 6 farklı odak grupta yapılandırılmış sorular çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada periyot dönemlerinde kadınların ne durumda olduğunu tespit etmek, farklı gruplarda, eğiticilerde, yöneticilerde periyot dönemine ilişkin sosyokültürel anlayışları ve güç ilişkilerini belirlemek, periyot deneyimini araştırmak, periyot olgusuna ilişkin sabitleme ve ayrımcılığı incelemek ve periyoda ilişkin bilinç yükseltme amaçlanmıştır. Çalışma, kadınların periyotlarına ilişkin deneyimlerine ilişkin elde edilen veriler itibariyle de özgün bir içeriğe sahiptir.

Anahtar kelimeler: *Periyot/regl dönemi, feminizm, kadın, ataerkil yapı, odak grup*

BİLİM VE MÜHENDİSLİKTE KADINLAR

Women in Engineering: Understanding the Distinct Case of Turkey

Berna Zengin Arslan

Women have historically been represented in very low percentages in STEM fields in comparison to other fields of work. Given that, starting from the early Republican period, Turkey has deviated from the Western countries with its higher percentages of women in STEM. Although women's percentages have increased during the last two decades with the systematic efforts in the European Union, we still see that women mostly work in service sectors rather than in research positions, resulting in a continuing exclusion of women from the knowledge production. How can we understand this "exceptional" situation in Turkey? How could women in Turkey have achieved higher representation in technical fields in comparison to its Western counterparts? In my presentation, I will analyze this condition of women in engineering fields in Turkey and discuss why we have an exceptional situation in Turkey. Based on my in-depth interviews with engineer women, and their experiences in the family, school and workplace, I analyze the problems experienced, the causes of inequality, and the conditions in which women take part in these fields. I will use the concept of 'epistemic authority' to discuss the results of the exclusion of women from the production of scientific and technological knowledge.

Keywords: *STEM and gender, early Republican period, women in engineering, epistemic authority*

Mühendislik Alanlarında Kadınlar: Türkiye'nin Özgünlüğünü Anlamak

Berna Zengin Arslan
Özyeğin Üniversitesi (Doç. Dr)

Mühendislik ve genelde STEM, çeşitli dönemlerde yükseliş gösterse de dünyada kadınların diğer meslek gruplarına göre genelde daha düşük oranlarda temsil edildiği alanlar olagelmiştir. Türkiye ise erken Cumhuriyet döneminden başlayarak, bu alanlarda yüksek kadın oranlarıyla Batılı ülkelerden ayrılır. Son yirmi yılda Avrupa Birliği ülkelerinde STEM alanında kadınların desteklenmesiyle oranlar yüksekse de hâlâ yoğunluklu olarak araştırmacı olarak değil, teknik servis veren pozisyonlarda çalıştıklarını, kadınların bilgi üretiminden dışlanmaya devam ettiğini görüyoruz. Peki Türkiye'yi STEM alanında kendine özgü yapan nedir? Tarihsel olarak kadınlar nasıl STEM alanlarına yöneldiler? Sunumumda Türkiye'de mühendislik alanında kadınların durumunu değerlendireceğim ve dünya genelinde kadınların düşük oranlarda temsil edildiği bu alanda neden ve nasıl bir "istisnai" durum yaşandığını tarihsel ve toplumsal nedenleri üzerinden tartışacağım. Mühendis kadınlarla yaptığım derinlemesine görüşmelere dayanarak aile hayatı, okul dönemi ve çalışma hayatında yaşanan deneyimler üzerinden, ne tür sorunlar yaşandığı, eşitsizliğin nedenleri ve hangi koşullarda kadınların bu alanlarda yer alabildiği gibi sorulara cevap arayacağım. Kadınların bilimsel ve teknolojik bilginin üretim aşamalarından dışlanmasının sonuçlarını epistemik otorite kavramı ile tartışacağım.

Anahtar kelimeler: *STEM ve toplumsal cinsiyet, erken Cumhuriyet, m*ühendislikte kadın, *epistemik otorite*

Our First Women Science Historian Sevim Tekeli

Bihter Türkmenoğlu

Sevim Tekeli was born on December 22, 1924. His father is the governor Osman Nuri and his mother is Hamide Tekeli. Sevim Tekeli completed her high school education at İzmir Girls' High School, graduated from Ankara University, Faculty of Language, History and Geography, Department of Philosophy in 1951, and was appointed as an assistant to the Department of History of Science a year later. Sevim Tekeli, who was the Head of the Department of Philosophy at the Faculty of Languages, History and Geography between 1982-1993, is the name that comes after Aydın Sayılı in the institutionalization of the history of science in Turkey. The thesis titled "The Comparison of the Observation Instruments of Nasiruddin, Takiyüddin and Tycho Brahe", prepared under the supervision of Sayılı, has an important place in the history of astronomy. In this study, she compared the observation instruments used in the Istanbul Observatory, which was established in Istanbul in 1575, with the instruments of Merâga Observatory (1259) and Urenienborg Observatory (1576), and provided important clues regarding Turkish astronomy. Tekeli, who started her research by accepting the superiority of Brahe, reached a similarity as a result of the study of Takiyüddun and Brahe on the observation instruments, and determined that the observation tools were known in the Islamic World much earlier than the West. In addition, Tekeli made serious contributions to the history of Ottoman astronomy with her associate professorship and professorship theses.

Most of his work in the field of the history of science is related to the history of astronomy. However, he also made important contributions to the history of science and technology with his studies on the history of

mathematics, geography and technology. She worked on Cezeri and Takiyüddin in the history of technology, and worked on the Delos Problem and trigonometry in the history of mathematics. Her work on Piri Reis is important for the history of geography. Sevim Tekeli used the historical method in the best way and made critical perspectives and comparative studies. In this way, she gave direction to the studies of Eastern and Western science history. It is necessary to evaluate Sevim Tekeli in the context of the gains brought by the Republic. Because many new science policies were followed with the Republic and these policies affected the academic studies of that period. It is obvious that the science policies of the Republic period were effective in the works of Sevim Tekeli, a woman of the Republic. For this reason, it would be right to re-read Sevim Tekeli around the theme of the Republic and science. Thus, the works of Sevim Tekeli, our first woman historian of science, will be evaluated from a different perspective.

Keywords: *History of science, history of technology, history of astronomy, Sevim Tekeli, Aydın Sayılı*

İlk Kadın Bilim Tarihçimiz Sevim Tekeli

Bihter Türkmenoğlu
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Arş. Gör.)

22 Aralık 1924 yılında İzmir'de doğan Sevim Tekeli'nin babası çeşitli vilayetlerde valilik görevi yapan Osman Nuri Tekeli, annesi Hamide Tekeli'dir. Lise eğitimini İzmir Kız Lisesi'nde tamamlayan Sevim Tekeli, 1951 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirmiş ve bir yıl sonra Bilim Tarihi Kürsüsü'ne asistan olarak atanmıştır. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde 1982-1993 yılları arasında Felsefe Bölümü Başkanlığı'nı yürüten Sevim Tekeli, Türkiye'de bilim tarihinin kurumsallaşmasında Aydın Sayılı'dan sonra gelen isimdir. Sayılı'nın danışmanlığında hazırladığı "Nasirüddün, Takiyüddin ve Tycho Brahe'nin Rasat Aletlerinin Mukayesesi" başlığını taşıyan tezi astronomi tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmasında 1575'te İstanbul'da kurulan İstanbul Gözlemevi'nde kullanılan gözlem araçlarını Merâgâ Gözlemevi (1259) ve Urenienborg Gözlemevi'nin (1576) araçlarıyla karşılaştırmış, Türk astronomisine ilişkin önemli ipuçları sunmuştur. Brahe'nin üstünlüğünü kabul ederek araştırmasına başlayan Tekeli, Takiyüddün ile Brahe'nin rasat aletleri üzerindeki incelemesi neticesinde bir benzerliğe ulaşmış, gözlem araçlarının İslam dünyasında Batı'dan çok daha önce bilindiğini saptamıştır. Ayrıca Tekeli, doçentlik ve profesörlük tezleriyle de Osmanlı astronomi tarihine ciddi katkılar sağlamıştır.

Bilim tarihi alanında yaptığı çalışmalarının çoğu astronomi tarihine ilişkindir. Ancak matematik, coğrafya ve teknoloji tarihine dair çalışmalarıyla da bilim ve teknoloji tarihine önemli katkılar sunmuştur. Teknoloji tarihinde Cezeri ve Takiyüddin üzerine çalışmış, matematik tarihinde Delos Problemi ve trigonometri üzerine çalışmalar yapmıştır. Piri Reis üze-

rine yaptığı çalışma ise coğrafya tarihi için önem arz etmektedir. Tarihsel yöntemi en iyi şekilde kullanan, eleştirel bakış açısı ve mukayeseli çalışmaları sayesinde Doğu ve Batı bilim tarihi çalışmalarına yön veren Sevim Tekeli'yi, Cumhuriyet'in getirdiği kazanımlar bağlamında değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü Cumhuriyet ile birçok yeni bilim politikası izlenmiş ve bu politikalar o dönemin akademik çalışmalarını etkilemiştir. Bir Cumhuriyet kadını olan Sevim Tekeli'nin de çalışmalarında Cumhuriyet dönemi bilim politikalarının etkili olduğu aşikârdır. Bu sebeple Cumhuriyet ve bilim teması etrafında yeniden bir Sevim Tekeli okuması yapmak doğru olacaktır. Böylelikle ilk kadın bilim tarihçimiz olan Sevim Tekeli'nin çalışmaları farklı bir açıdan değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: *Bilim Tarihi, teknoloji tarihi, astronomi tarihi, Sevim Tekeli, Aydın Sayılı*

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadınlar ve Doğa Bilimleri

Seriyye Akan
Binghamton Üniversitesi (Doktora Adayı)

1990'lardan itibaren geç dönem Osmanlı kadın hareketiyle ilgili çalışmalar artmış ve Cumhuriyet'in kadınları koşulsuz ve sınırsızca özgürleştirdiğine dair ezberler bozulmaya başlamıştır. Yaprak Zihnioğlu, Nezihe Muhiddin'in yaşam öyküsü üzerinden kadın hareketinin dönemin politik erkek elitlerinden onay almadan devamının mümkün olmadığını göstermiştir. Sanem Timuroğlu ise erken Cumhuriyet erkinin aslında son derece derin entelektüel kökleri olan geç dönem Osmanlı kadın hareketine dair hatırayı bilinçli olarak kararttığını iddia etmiş ve Türkiyeli kadınların ancak 1990'lardan sonra Osmanlı kadın hareketinin dünyadaki kadın hareketiyle ne denli iç içe olduğunu kanıtlamıştır. Öte yandan Elif Ekin Akşit ise 1770'lerden 1940'lara değin kızların eğitimini incelediği çalışmasında geç Osmanlı döneminde kadınlara doğa bilimleri öğretilirken Cumhuriyet'le beraber bu derslerin müfredattan çıkarılarak daha "domestik" derslerin kızlara uygun görüldüğünden bahsetmiştir. Bu bilgilerin ışığında bu bildiri 1920'lere kadar Osmanlı kadın hareketinin çok aktif olmasına ve 20. yüzyılın ilk yıllarında Osmanlı İnas Darülfünunu'nun kurulmasına rağmen Cumhuriyet'in ilk kadın doğa bilimcilerinin epey geç yıllarda yetişmesini problematize etmektedir. Zira ilk Osmanlı kadın üniversitesi (İnas Darülfünunu) ilk mezunlarını verdiğinde mezunların yarısının tabii bilimler bölümünü seçtiğini görmekteyiz. Bu bağlamda bu bildiride İnas Darülfünunu Tabii Bilimler Şubesi'nin ilk mezunlarının ve Cumhuriyet'in ilk kadın tabii bilimcilerinin izleri sürülecek ve Cumhuriyet'in erkek elitinin kadınların esasında bilim alanında varlığını çok da desteklemediği öne sürülecektir.

Anahtar kelimeler: *Osmanlı, Cumhuriyet, kadın, doğa bilimleri*

Jale Inan in Turkish Archaeology

Erdal Polat

Anatolia, which has the position of the crossroads of cultures, has been a geography where many states/empires reside. This mission of Anatolian geography has revealed the necessity of doing research for many disciplines. Archeology, one of these branches of science, has been in an effort to reveal the mysterious and dark sides of Anatolia in particular. The contribution of archaeologists to the emergence of these efforts is undeniable. Especially, these working and efforts of women archaeologists have made a great contribution to the understanding of Anatolian archeology. Jale Inan is one of these female archaeologists whose contributions can be counted and appreciated.

Born in 1914 in Istanbul, Jale Inan's father is museologist and archaeologist Aziz Ogan, and her mother is Mesture. After graduating from Erenköy Girls' High School, İnan was introduced to archeology studies because of her father's profession. She studied archeology in Germany with the scholarship given by the Aleksander von Humboldt Foundation. Inan, who won the state scholarship of the Republic of Turkey, completed her undergraduate and graduate studies in Classical Archeology, a branch of archeology, at the Universities of Munich and Berlin between 1935-1943. In 1943, Prof. Dr. After completing his doctoral thesis titled "Kunstgeschichtliche Untersuchung der Opferhandlung auf römischen Münzen" under the supervision of Roden Walt, he returned to Turkey. Jale Inan, who was the first assistant of Arif Müfit Mansel, was the head of the Side and Perge excavations and also found it in rescue excavations in different places.

Jale Inan, who has written many scientific studies in her field, has written important works. Believe, who usually wrote works in the field of

sculpture, also published his works in ancient city research. In her works, she especially determined the style of portrait art of the Anatolian Roman Period and found answers to many questions about the sculptors which were Roman copies of Greek origin. She contributed greatly to the bringing of the sculptures belonging to Anatolian lands and found in different museums abroad to our country. She played an important role in bringing the original of the upper part of the "Weary Heracles" statue, dated to the last quarter of the 4th century, to our country. Journalist Özgen Acar accidentally saw a piece of this statue in New York in the 1990s and with the techniques used, this piece belongs to the original. The works of Jale Inan are a reference for researchers studying the Roman and Early Byzantine Periods of Anatolia. She also had important works on the restoration of artifacts. The restoration of the Temple of Apollo in the ancient city of Side is considered an exemplary restoration project. In this study, scientific articles, excavation reports, biographies and archival records were taken into account. In the light of these considerations, information about Inan has been provided.

In this study, the artifacts, restorations and excavation works that were brought back to our country as a result of the initiatives of Jale Inan were discussed. The aim of this study is to the works of Jale Inan, one of the archaeologists of the Republican Period, and her contributions to the science of archeology are explained. The life of Inan, one of the important actors of our country's archaeological memory, is under the microscope.

Keywords: *Republican Period, Anatolia, archeology, Jale Inan, Perge*

Türk Arkeolojisinde Jale İnan

Erdal Polat
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Kültürlerin kavşak noktası konumuna sahip olan Anadolu birçok devletin/imparatorluğun ikamet ettiği bir coğrafya olmuştur. Anadolu coğrafyasının bu misyonu birçok bilim dalı için araştırma yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu bilim dalları içerisinde arkeoloji bilimi, özelde Anadolu'nun gizemli ve karanlıkta kalan kısımlarını ortaya çıkarma gayreti içerisinde olmuştur. Söz konusu bu gayretlerin ortaya çıkarılmasında arkeologların katkısı yadsınamaz bir gerçeklik olarak ortada durmaktadır. Özellikle kadın arkeologların bu çaba ve gayretleri Anadolu arkeolojisinin anlaşılmasına büyük katkı sunmuştur. Birçok ismin sayılabileceği ve katkılarından ötürü minnet duyulacak bu kadın arkeologlardan biri de Jale İnan'dır.

1914 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Jale İnan'ın babası müzeci ve arkeolog Aziz Ogan, annesi Mesture Hanım'dır. Erenköy Kız Lisesi'ni bitiren İnan, babasının mesleğinden ötürü arkeoloji çalışmalarıyla tanışmıştır. Aleksander von Humboldt Vakfı'nın verdiği burs ile Almanya'da arkeoloji öğrenimi görmüştür. Türkiye Cumhuriyeti devlet bursunu kazanan İnan, 1935-1943 yılları arasında Münih ve Berlin Üniversitelerinde arkeolojinin bir dalı olan Klasik Arkeoloji'de lisans ve lisansüstü eğitimlerini tamamlamıştır. 1943 yılında Prof. Dr. Roden Walt danışmanlığında "Kunstgeschichtliche Untersuchung der Opferhandlung auf römischen Münzen" adlı doktora tezini bitirerek Türkiye'ye dönmüştür. Arif Müfit Mansel'in ilk asistanı olan Jale İnan, Side ve Perge kazılarının başkanlığını yapmış ve ayrıca farklı yerlerde kurtarma kazılarında da bulunmuştur.

Alanında birçok bilimsel çalışma yazmış olan Jale İnan önemli eserlere imza atmıştır. Genellikle heykeltıraşlık alanında eserler kaleme alan İnan,

ayrıca antik kent araştırmalarındaki çalışmalarının da yayınını yapmıştır. Eserlerinde özellikle Anadolu Roma dönemi portre sanatının üslubunu saptamış ve Grek orijinli Roma dönemi kopyası olan heykeltıraşlarla ilgili birçok soruya cevap bulmuştur. Anadolu topraklarına ait olan ve yurt dışında farklı müzelerde bulunan heykellerin ülkemize getirilmesinde büyük katkıları olmuştur. Prof. Dr. Jale İnan Perge antik kentinde yapılan kazılarda bulunan MÖ 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilen "Yorgun Herakles" heykelinin üst bölümünün orijinalinin ülkemize geri getirilmesinde önemli rol oynamıştır. Gazeteci Özgen Acar'ın 1990'lı yıllarda New York'ta tesadüf sonucunda gördüğü ve İnan'a bahsettiği bu eser için kullanılan teknikler sonucunda eserin orijinaline ait bir parça olduğu anlaşılmıştır. Jale İnan'ın çalışmaları, Anadolu'nun Roma ve Erken Bizans dönemlerini çalışan araştırmacılar için başvuru niteliği taşımaktadır. Ayrıca eserlerin restorasyonu konusunda değerli çalışmaları olmuştur. Side antik kentindeki Apollon Tapınağı'nın restorasyonu örnek bir onarım projesi olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada, bilimsel makaleler, kazı raporları, biyografiler ve arşiv kayıtları dikkate alınmıştır. Bu hususlar ışığında İnan ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Bu çalışmada, Jale İnan'ın girişimleri sonucunda ülkemize geri getirilen eserler, yapılan restorasyonlar ve kazı çalışmaları ele alınmıştır. Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet döneminin arkeologlarından olan Jale İnan'ın yapmış olduğu çalışmalar ve genelde bilim dünyasına, özelde arkeoloji bilimine katkıları anlatılmıştır. Ülkemizin arkeoloji hafızasının önemli aktörlerinden olan İnan'ın yaşamı mercek altına alınmıştır.

Anahtar kelimeler: *Cumhuriyet dönemi, Anadolu, arkeoloji, Jale İnan, Perge*

A Sociological Perspective on Gender Awareness of Women in White Helmets: Ankara-Balıkesir Urban Comparison

Yonca Altındal
Beyza Köseoğlu

The roots of the struggle of women who want to take a place in working life and demand equality 17. it lasts up to a century. In the struggle for equality, women have primarily demanded the right to education, working life, the right to acquire private property, the right to equal inheritance and the right to be elected. This is the demand challenge 1. The wave gave birth to the Women's Movement. After the spread of this movement and its domination over the whole world, in 1968, together with the New Social Movements, the movement expanded its direction even more and became the 2nd. The Wave Women's Movement has emerged. The most powerful movement among the new social movements today is undoubtedly the women's movement.

This historical adventure and struggle of women's rights has manifested itself in many painful ways until today. As an underdeveloped country, Turkey has passed the Women's Movement along a different evolutionary line since the 1980s. The women's movement in Turkey began with the establishment of the new republic in 1923 and the Great Leader Mustafa Kemal Ataturk gave Turkish women the right to choose and be elected before other European countries, and along with the discourse "what is special is political" in the 1980s, the main issues related to the female body were discussed. One of these areas of discussion is the various inequalities and different views of violence that women experience in their work life and home life. Violence manifests itself in different spirals, but as an invisible type of violence, there is also a distinction between "men's work" and "women's work". This type of invisible violence also manifests itself

in the field of architecture. So much so that the field of architecture is still considered a "man's job" in our society.

This study will be discussed in the context of Ankara, the capital of the Republic of Turkey, and Balıkesir, the city that has not been urbanized, in order to break this memory. The reason Ankara was chosen is due to the fact that it has the characteristic of being the most important city of national consciousness with the adventure of modernity and secularization along with the project of creating a civilization from the steppe together with Atatürk. Balıkesir was also chosen as an intermediary city in order to really see what level of urbanization there is. In this study, the gender awareness of women architects, who are still considered to be working in a "masculine profession" branch with patriarchal roles and patterns and who are struggling with this issue, includes the resistance strategies and struggles within this phenomenon. The fact that the presidents of the Chamber of Architects operating in both cities were also elected from the same women in the last two elections and the inclusion of these women in the study is considered to be a unique contribution to the field.

The women's movement in two different urban structures within the woman they encounter the hardships of living in this area as an architect mobbing in working life: education and "masculine" as a woman struggles to exist in a field of their labour, when evaluated within the distribution of Labor Relations, the main argument of this study will be included.

Qualitative interview technique has been determined as the most appropriate method for this study. In order to explore the visible, to reveal much different nuances of the invisible behind the visible, 10 women architects will be selected from Ankara and 10 women architects from Balıkesir and will be revealed in this study through in-depth interviews based on the snowball sample. Since it is not the number that is important, but the quality, this method was chosen because qualitative interview includes description, analysis and interpretation. The findings to be obtained from the study will be presented with a comprehensive and comparative analysis around sociological phenomena with a perspective based on gender equality.

Keywords: *Employment, women architects, gender inequality, Ankara, Balıkesir*

Beyaz Baretli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Farkındalığına Sosyolojik Bakış: Ankara-Balıkesir Kenti Örneği

Yonca Altındal
Balıkesir Üniversitesi (Doç. Dr.)

Beyza Köseoğlu
Balıkesir Üniversitesi (Lisans Öğrencisi)

Çalışma hayatında yer edinmek isteyen ve eşitlik talebinde bulunan kadınların mücadelesinin kökleri 17. yüzyıla kadar dayanır. Kadınlar eşitlik mücadelesinde öncelikle eğitim, çalışma hayatı, özel mülkiyet edinme, eşit miras hakkı ve seçme seçilme haklarını talep etmişlerdir. Bu talep ediş mücadelesi 1. Dalga Kadın Hareketi'ni doğurmuştur. Bu hareketin yaygınlaşması ve bütün dünyaya egemen olmasının ardından 1968 Yeni Toplumsal Hareketler ile birlikte hareket yönünü daha da genişletmiş ve 2. Dalga Kadın Hareketi ortaya çıkmıştır. Günümüzde de yeni toplumsal hareketler içerisindeki en güçlü hareket kuşkusuz kadın hareketidir.

Kadın haklarının bu tarihsel serüveni ve mücadelesi günümüze kadar pek çok sancılı şekillerde kendisini göstermiştir. Azgelişmiş bir ülke konumunda olan Türkiye'de kadın hareketi 1980'leri farklı bir evrimsel çizgide geçirmiştir. Türkiye'de kadın hareketi 1923'le beraber, yeni Cumhuriyet'in kurulması ve ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün diğer Avrupa ülkelerinden önce Türk kadınlarına seçme ve seçilme hakkını vermesiyle başlamış ve beraberinde 1980'lerde "Özel olan politiktir" söylemi ile kadın bedenini ilgilendiren temel konular tartışılmıştır. Bu tartışma alanlarından biri de kadınların iş hayatı ve ev hayatında yaşadıkları çeşitli eşitsizlikler ve farklı şiddet görünümleridir. Şiddet farklı sarmallar içerisinde kendisini gösterir; ancak görünmeyen bir şiddet türü olarak da "erkek işi"

ve "kadın işi" ayrımlaşması söz konusudur. Bu görünmeyen şiddet türü mimarlık alanında da kendisini göstermektedir. Öyle ki mimarlık alanı toplumumuzda hâlâ bir "erkek işi" olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışma, bu ezberi bozmak adına Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olan Ankara ile "kentlileşememiş" kent olan Balıkesir özelinde tartışacaktır. Ankara'nın seçilme sebebi, Atatürk'le beraber bozkırdan bir medeniyet yaratma projesiyle birlikte çağdaşlık ve laikleşme serüveni ile ulus bilincinin en önemli kenti olma özelliğini taşımasından kaynaklanmaktadır. Balıkesir de aracı bir kent olarak gerçekten kentlileşmenin ne düzeyde olduğunu görmek açısından seçilmiştir. Bu çalışma, "erkeksi bir meslek" kolunda çalıştığı, hâlâ kabul edilen ataerkil rol ve kalıplarla düşünülen ve bu konuyla mücadele eden kadın mimarların toplumsal cinsiyet farkındalıklarını, bu olgunun içerisindeki direnme stratejilerini ve mücadelelerini kapsamaktadır. Her iki kentte faaliyet gösteren Mimarlar Odası başkanlarının da aynı zamanda son iki seçimde yine aynı kadınlardan seçilmiş olması ve bu kadınların çalışmaya dâhil edilmesi alana özgün bir katkı olarak düşünülmektedir.

İki farklı kentsel yapılanmadaki kadın hareketleri içerisindeki kadın mimarların bu alanda yaşadıkları zorluklar, karşılaştıkları mobbingler, eğitim ve çalışma hayatı içerisinde "erkeksi" bir alanda kadın olarak var olma mücadeleleri, emekleri, emeğin bölüşüm ilişkileri içerisinde değerlendirilmesi de bu çalışmanın temel savunuları içerisinde yer alacaktır.

Bu çalışma için en uygun yöntem olarak nitel görüşme tekniği belirlenmiştir. Görüneni keşfetmek, görünenin ardındaki görünmeyenin çok daha farklı nüvelerini ortaya koyabilmek adına Ankara'dan 10 kadın mimar ve Balıkesir'den 10 kadın mimar seçilerek kartopu örneklem esasına dayanarak derinlemesine mülakatlar yapılacaktır. Önemli olanın sayın değil, niteliğin olması sebebiyle de nitel görüşmenin betimlemeyi, analiz etmeyi ve yorumlamayı kapsamasından dolayı bu yöntem seçilmiştir. Çalışmadan elde edilecek bulgular toplumsal cinsiyet eşitliği temelli perspektifle sosyolojik olgular etrafında kapsamlı ve karşılaştırmalı bir analiz ile ortaya konulacaktır.

Anahtar kelimeler: *İstihdam, kadın mimarlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, Ankara, Balıkesir*

Women of the Republic and Emerging Artificial Intelligence: Gender Equality and Technology

Şeyma Bozkurt Uzan

This paper aims to examine the social and political contributions of women in the Republic of Turkey and evaluate the impact of emerging artificial intelligence (AI) technology on gender equality. The progress of women in social and political spheres in Turkey is exemplified by the gains achieved during the Republican era and the increase in leadership roles. However, the gender sensitivity and equality aspects of AI technology remain controversial. As technology continues to shape various aspects of society, AI emerges as a significant pioneer. Nevertheless, the impact and implications of AI technology on gender equality are increasingly debated. The progress of women in Turkey during the Republican era has been shaped by crucial steps such as enhancing educational opportunities, supporting women's participation in the workforce, and granting women the right to vote and be elected. However, the impact of AI on gender equality is a complex matter. AI algorithms carry the risk of containing biases based on people's gender, ethnicity, or other social attributes. Such biases can influence decision-making processes in AI systems, resulting in injustices between women and other social groups. Furthermore, it is essential to investigate how AI technology affects women's access to employment, education, healthcare, and other opportunities. Nonetheless, AI technology also contributes to empowering women. Women are assuming significant roles in the field of AI, bringing creativity and diverse perspectives to technology. AI technology has the potential to enhance women's empowerment in areas such as education, employment, and others. This paper emphasizes the importance of ethical AI policies and practices that

prioritize gender equality and proposes strategies to achieve gender equality goals in the technology domain. Utilizing AI technology for women's empowerment and advancing gender equality is a significant step towards building a fair and equitable society. Gender equality is a fundamental pillar of a democratic society, and technological advancements have the potential to increase opportunities for women's empowerment. However, more effort is required to achieve gender equality, and this paper highlights the endeavors made to support these efforts.

Keywords: *Republic of Turkey, women, emerging artificial ıntelligence, gender equality, technology and society*

Cumhuriyet'in Kadınları ve Gelişen Yapay Zekâ: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Teknoloji

Şeyma Bozkurt Uzan
Gelişim Üniversitesi (Dr. Öğr. Üyesi)

Bu bildiri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kadınlarının toplumsal ve siyasi katkılarını inceleyerek, gelişen yapay zekâ teknolojisinin toplumsal cinsiyet eşitliği üzerindeki etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'de kadınların sosyal ve siyasi alandaki ilerlemesi, Cumhuriyet dönemi reformları ile elde edilen kazanımlar ve liderlik rollerindeki artışla örneklenmektedir. Ancak, yapay zekâ teknolojisinin cinsiyet duyarlılığı ve eşitlik açısından tartışmalı yönleri de dikkat çekmektedir. Gelişen teknoloji, toplumların hemen her alanında etkisini göstermektedir. Yapay zekâ, bu alanda önemli bir öncü olarak öne çıkmaktadır. Ancak, yapay zekâ teknolojisinin cinsiyet eşitliği üzerindeki etkisi ve yansımaları giderek daha fazla tartışılmaktadır. Türkiye'de kadınların Cumhuriyet dönemindeki ilerlemesi, eğitim olanaklarının artırılması, kadınların çalışma hayatına katılımının desteklenmesi ve kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması gibi önemli adımlarla şekillenmiştir. Ancak, yapay zekânın toplumsal cinsiyet eşitliği üzerindeki etkisi karmaşık bir konudur. Yapay zekâ algoritmalarının, insanların cinsiyet, etnik köken veya diğer sosyal özelliklerine dayalı ön yargıları içermesi riski vardır. Bu tür ön yargılar, yapay zekânın karar verme süreçlerini etkileyerek, kadınlar ve diğer toplumsal gruplar arasında adaletsizliklere yol açabilir. Yapay zekâ teknolojisinin kadınların istihdamı, eğitimi, sağlık hizmetleri ve diğer alanlardaki fırsatlara erişimini nasıl etkilediği de incelenmelidir. Bununla birlikte, yapay zekâ teknolojisinin kadınların güçlendirilmesine de katkı sağladığı görülmektedir. Kadınlar, yapay zekâ alanında da önemli roller üstlenerek teknolojiye ya-

ratıcılık ve farklı bakış açıları getirmektedirler. Yapay zekâ teknolojisinin kadınların eğitim, iş ve diğer alanlarda güçlenmesine yönelik fırsatları artırma potansiyeli bulunmaktadır. Bu bildiri, toplumsal cinsiyet eşitliğine odaklı yapay zekâ etiği ve politikalarının geliştirilmesini vurgulamakta ve teknoloji alanındaki cinsiyet eşitliği hedeflerine ulaşmak için stratejiler sunmaktadır. Yapay zekâ teknolojisinin, kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilerlemesi için kullanılması, daha adil ve eşitlikçi bir toplumun inşasına yönelik önemli bir adım olacaktır. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitliği, demokratik bir toplumun temel yapı taşlarından biridir ve teknoloji alanındaki ilerlemeler, kadınların güçlenmesine yönelik fırsatları artırabilir. Ancak, toplumsal cinsiyet eşitliği için daha fazla çaba gerekmektedir ve bu bildiri, bu çabaları desteklemek amacıyla yapılan çalışmaları vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: *Türkiye Cumhuriyeti, kadınlar, gelişen yapay zekâ, toplumsal cinsiyet eşitliği, teknoloji ve toplum*